

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3 2044 010 119 055

Netb 2030.21

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

ATLAS VAN STOLK

KATALOGUS

DER

HISTORIE-, SPOT- EN ZINNEPRENTEN

BETREKKELIJK

DE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND

VERZAMELD

DOOR

A. VAN STOLK Cz.

GERANGSCHIKT EN BESCHREVEN

DOOR

G. VAN RIJN

EN

C. VAN OMMEREN

↑ *NEGENDE DEEL*

AMSTERDAM

FREDERIK MULLER & Co.

1908

ATLAS VAN STOLK

DE DORRECHTSOHE DRUKKERIJ EN UITGEVER-S-MAATSCHAPPIJ

ATLAS VAN STOLK

KATALOGUS

DER

HISTORIE-, SPOT- EN ZINNEPRENTEN

BETREKKELIJK

DE GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND

VERZAMELD

DOOR

A. VAN STOLK Cz.

*Oud-Majoor-Kommandant van het korps Koninklijke
Scherpschutters van Rotterdam, Officier in de
orde van de Eikenkroon, Ridder in
de Koninklijke orde van Italië*

GERANGSCHIKT EN BESCHREVEN

DOOR

G. VAN RIJN

Bibliothecaris der Gemeente-bibliotheek van Rotterdam

EN

C. VAN OMMEREN

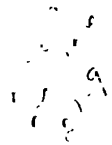
NEGENDE DEEL

AMSTERDAM

FREDERIK MULLER & Co.

1908

Neth 2030.21
✓

VOORBERICHT

De tijd, waarin wij nu leven, laat beter dan te voren toe, dat de Belgische onlusten (1830—1832), objektief besproken kunnen worden. Het geslacht toen in de kracht des levens, is geheel verdwenen en de jongeren, die kort na de scheiding hunne vaders als ooggetuigen hebben hooren vertellen van het destijds voorgevallene, zijn op hun beurt ook al weder oud geworden. Sneller dan dit b.v. met Quatre-bras en Waterloo het geval was, zijn de scherpe lijnen weggedoezeld, al zullen er toch weinigen zijn, die boven broederlijk samengaan, hereeniging der beide landen zouden wenschen. Waar het zich echter laat aanzien, dat men nu ook hoe langer zoo onpartijdiger de geschiedenis dier dagen zal gaan schrijven, zien wij met eenige voldoening dit deel van den Atlas van Stolk voltooid. Verre van volledig, bevat dit gedeelte van die Historische verzameling toch een groot aantal tot heden niet beschreven prenten, kaarten, teekeningen en brieven, die den geschiedschrijver van nut kunnen zijn voor de kennis van het terrein van den strijd, zoowel als van den geest des tijds. Vooral munt deze afdeeling uit door twee verzamelingen teekeningen, beschreven onder de Nos. 6891 en 7117. Is de arbeid van Schouman, onder eerstgenoemd nommer vermeld, een eigenaardig monument voor 's mans werkzaamheid op de citadel van Antwerpen en zijn de meer of minder

afgewerkte portretten een schitterend bewijs voor zijn bekwaamheid in het portretteekenen, dat alles diende alleen als voorwerk voor de groote schilderij, die nu Bronbeek versiert, waarop dezelfde personen in groepen bijeen zijn gebracht; de teekeningen van den kapitein Gevers van Endegeest zijn in dit opzicht van grooter belang, daar zij een ongeëvenaarde illustratie leveren van het kantonnementsleven; van het voorwaarts-trekken van een deel des legers in België en van den terugtocht naar Noordbrabant. Slechts één dezer teekeningen: het kamp bij Rijen, is op toevallige wijze in prent gebracht (zie de beschrijving onder No. 7117:27), ook op de overigen vindt men tal van aardige bijzonderheden, zooals uit de onderschriften blijken kan.

De orde, waarin de platen door ons geplaatst zijn, wijkt in zooverre af van de door Muller gevolgde, dat men nu de daad van Van Speyk, het bombardement van Antwerpen, den Tiendaagschen veldtocht, het beleg der Citadel, enz. en al wat met elk dezer feiten in onmiddellijk verband staat, in afzonderlijke afdeelingen bijeen vindt. Voor het overzicht van die gebeurtenissen kwam ons dit doelmatiger voor, al is daardoor de chronologische volgorde van Muller verbroken. Waar dit deel geheel aan de belgische zaken gewijd is, mochten, evenals dit trouwens bij het Tafereel der Dwaasheid is gedaan, de titels der aanwezige gedichten en andere gedrukte stukken daaraan wel worden toegevoegd, terwijl het zeker geen verontschuldiging noodig heeft, dat ook portretten van personen, die meer of minder daarbij betrokken waren, zijn opgenomen.

Ofschoon deze verzameling reeds een tamelijken omvang heeft, zal men er nog menige prent niet in vinden, door Muller, (trouwens niet altijd naar eigen exemplaren), beschreven. Ook komen er heel wat meer hollandsche spotprenten op de Belgen in voor, dan van dezen op de Nederlanders. Vroeger aangewende

pogingen, om in België zelf van deze laatsten iets te vinden, mislukten bijna altijd (zie voor een uitzondering No. 6807 van dit deel). Zou een voortgezet onderzoek bij belgische kunsthandelaars wellicht betere gevolgen hebben gehad, dit lag niet op onzen weg en mocht in geen geval het verschijnen van dit deel vertragen.

Met de beschrijving der Belgische onlusten is de laatste der gebeurtenissen behandeld, die onze geschiedenis meer onmiddellijk met die van het buitenland in aanraking bracht. Van nu aan wordt het een verzameling van feiten, die „van dag tot dag” loopen en dus korter zullen kunnen worden beschreven.

G. VAN RIJN.

C. VAN OMMEREN.

BEREDENEERDE BESCHRIJVING

VAN DEN

ATLAS „VAN STOLK”

Afzonderlijke prenten

(Vervolg)

SCHEIDING VAN NEDERLAND EN BELGIE

OPSTAND

6741. *Aanvang der belgische omwenteling.*

Ontegenzeggelijk zijn de gelijktijdige berichten in de dagbladen een onbetaalbare bron voor de rechte kennis der geschiedenis. Als zoodanig zijn de hier volgende op hun plaats aan 't hoofd der prenten, waarop voorvallen uit het begin der belgische revolutie zijn afgebeeld. Met de letters A. H. B. is het Handelsblad, met N. S. C. de Staatscourant bedoeld.

Extra A. H. B. van Vrijdag 27 Augustus 1830, ('s av. 7 uur). Een kort bericht der vertooning van het *Sprakeloze meisje* [La Muette de Portici], en een verslag van de daarop gevolgde vernieling van de meubelen enz. in de woningen van Libry-Bagnano en van de Knijff, directeur der politie; in het hôtel van den minister van Maanen, het inbrandsteken van dit gebouw en de gevechten.

Bulletin A. H. B. van 28 Augustus ('s mo. 8 u.) Bericht „langs officieelen weg”, dat te Brussel het oproer gedempt was.

Extra A. H. B. van 28 Aug. ('s av. 6 u.) Nadere bijzonderheden over den nacht van 26 en den ochtend van 27 Augustus.

(Eerste) Extra A. H. B. van 29 Augustus ('s mo. 10 u.) Proclamatien te Brussel en Luik afgekondigd.

Tweede Extra A. H. B. van 29 Augustus ('s midd. 6 u.) Uittreksel uit de Gazette des Pays-Bas van 28 Augustus, die 26 en 27 Augustus niet had kunnen verschijnen, enz.

Extra A. H. B. van 30 Augustus ('s mo. 11 u.) Hierin o. a. berichten uit Luik en de buitengewone bijeenroeping der Staten-Generaal tegen 13 September 1830.

N. S. C. van 30 Augustus. Hierin 't besluit tot het bijeenroepen der S. G. en een beknopt maar zakelijk verslag van het begin der ongeregelheden.

Extra A. H. B. van 1 September ('s av. 7 u.): Onderhandelingen tusschen den prins van Oranje en een deputatie bestaande uit Baron d'Hoogvorst, kommandant der burgerwacht, van de Weijer, advokaat, e. a. tot beteugeling der onlusten. — Berichten uit Brussel, Namen en Antwerpen.

Extra A. H. B. van 2 September ('s av. 7 u.) — De onderhandelingen over de wijze, waarop de prins binnen Brussel komen zou. Het eerste voorstel, dit te doen vergezeld van troepen, werd bealist afgewezen en tijdens de verdere beraadslagingen ging men in de stad voort met barrikaden opwerpen, waarmede reeds een begin was gemaakt vóórdat het eerste voorstel officieel was medegedeeld. — De prins in Brussel. — Voorts berichten uit Antwerpen, Luik, Brugge, Gent, Leuven, Breda.

Buitengewone N. S. C. van 2 September, het binnenkomen van den prins van Oranje in Brussel meldende, waar hij, alleen door zijn staf en eenige officieren van de burgerwacht vergezeld, zich heen begeven had.

Extra A. H. B. van 4 September ('s mo. 11 u.) Rapport „der, door de muiters naar den Koning gezonden Commissie.”; grieven waren:

De ministerieele verantwoordelijkheid.

Ontslag van eenige ministers, vooral van Van Maanen.

Plaats van den Hoogen Raad.

Ongelijke begeving der ambten.

Het rapport bevredigde de menigte niet.

Tweede Extra A. H. B. van 4 September ('s av. 10 u.) Tweede druk, vermeerderd met berichten van 5 Sept. ('s mo. 7 u.) Aankomst van den prins in den Haag, als overbrenger „eener propositie, strekkende om te verzoeken, dat Holland en België, twee verschillende besturen, onder een federatief Gouvernement, mogen uitmaken.” — „Breda, 4 Sept., d. ochtends 4 ure.” „Volgens berigt van den Conducteur der op dit oogenblik (1/4 over 4 ure) uit Brussel aankomende diligence zouden de aldaar zich bevindende militairen van daar afmarcheren.”

Buitengewone N. S. C. van 5 September. Proclamatie van den Koning in verband met de tijdsomstandigheden.

Afzonderlijke afdruk dezer proclamatie als bulletin, zeker uitgegeven door het Handelsblad, doch zonder hoofd als oourant, om 't zegel te ontgaan.

Extra A. H. B. van 13 September ('s nam. 5 u.): Openingsrede voor de buitengewone vergadering der S. G., door Z. M. den Koning.

Buitengewone Rotterdamsche Courant van 13 September met gelijken inhoud als het A. H. B. van dien datum.

Extra A. H. B. van 22 September ('s av. 5 u.): Uitbarsting van het georganiseerd oproer onder het Gouvernement van den graaf Félix de Mérode, Gendebien, baron de Stassart, graaf d'Oultremont, Raikem, de Potter en van de Weijer. — Proclamatie van prins Frederik, gedateerd uit het hoofdkwartier te Antwerpen, 21 September, waarvan hierbij een origineele afdruk.

Extra A. H. B. van 23 September ('s av. 5 u.): Eenige onbestemde berichten uit Antwerpen omtrent den gang van zaken te Brussel. Bericht uit Mons.

„Buitengewoon dagblad van 's Gravenhage.” van 24 September: Officieel bericht dat Brussel stormenderhand genomen was.

„Buitengewone Rotterdamsche Courant.” van 24 September. Uitvoeriger bericht omtrent de militaire bezetting van Brussel.

Extra A. H. B. van 25 September ('s mo. 10 u.): Kritiek op de onjuiste berichten van regeeringswege verspreid en tijdingen uit eenige belgische plaatsen.

Extra A. H. B. van 26 September ('s midd. vijf u.): Bizonderheden over het gevecht bij de Porte de Flandre te Brussel; berichten omtrent Luik en Leuven. Manifestatie te Brugge voor de Potter enz.

Extra A. H. B. van 27 September ('s midd. vijf u.): Bevestiging dat de troepen zich te Brussel in de bovenstad handhaven; de benedenstad wordt gebombardeerd; onderhandelingen. Bericht uit Luik.

Op ongezegeld papier gedrukt, daar de voorraad gezegeld ontoereikend was voor de geheele oplaag van dit extra blad.

„Dagblad van 's Gravenhage.” van 1 Oktober: Bericht dat de Tweede Kamer, in antwoord op de Koninklijke boodschap, grondwetsherziening en scheiding van België en Nederland had aangenomen; verder nadere bizonderheden omtrent den opstand te Brussel en berichten betreffend vele zuid-nederlandsche plaatsen.

Extra A. H. B. van 18 Oktober ('s av. acht u.): Aanspraak van Z. M. bij de opening der gewone zitting van de S. G. en de Proclamatie van den Kroonprins van 16 Oktober, een wanhopige poging om het plebs weer in het rechte spoor te brengen.

„Extra Amsterdamsch Avond-Blad.” van 18 Oktober No. 2 ('s nam. 3 u.): De proclamatie van den kroonprins in 't fransch en hollandsch. Met adres van A. J. van Tetroode, Kalverstraat N. 38.

N. S. C. van 19 Oktober: Opening der gewone zitting van de S. G. door Z. M.

„Byvoegsel tot de Amsterdamsche Courant Van Dingsdag den 19den October 1830, N°. 246.”: Opening van de zitting der S. G. en proclamatie van den prins. Met adres van J. van Bonga, stadsdrukkerij, Amsterdam.

26 Juli 1830.

6742. „Chute des Bourbons.”

Zinneprent op de verandering van de grondwet in Frankrijk, de uitvaardiging der drie ordonnantien en den val van Karel X. Op het dwarshout van een uithangbord zit aan de uiterste punt Karel X, met koninklijken mantel en kroon, bezig dat dwarshout door te zagen, waarin men leest „La constitutio(n) de Fr(an)ce.” Hij zegt: „Ah si j'avais su me préparer pour cette grande chute, la fuite seule peut me sauver (sic).” Lodewijk Filips van Orléans, in militaire kleeding en met een vaandel in de rechterhand, waarin men „Charte” leest, strekt de linkerhand uit, om de kroon te grijpen die Karel van 't hoofd valt, terwijl hij zegt: „quoi qu'il arrive!! je dois m'assurer de cette couronne pour établir un Roi digne de la france. —” In den vaandelstok leest men: „bravoure nationale heroisme franca(is)”. Het uithangbord vertoont drie lischbloemen, waaromheen in een driehoek te lezen is: „Chambre (des) députés”, „franchiselective”, „libertè de la prees(e)”, doelende op de bovengenoemde drie ordonnantien: tot ontbinding der kamer, wijziging der kieswet en opheffing der vrijheid van drukpers. De Polignac en twee anderen hangen aan het rechterbeen van Karel. In den linkerbenenhoek der plaat ziet men het borstbeeld in profiel van Wellington, die zegt: „Ami Polignac vous avez pris une mauvaise Position, si vous aviez suivi mes conseils vous auriez reussi. —” Rechts komt van uit den achtergrond een troep volks, juichende: „Voila la Baniere de la Liberté.”, „Vive la Liberté.”, Gekleurde steendr. in-fol., z. n. Het verband tusschen de fransche omwenteling in Juli 1830 en de daarop gevolgde onlusten in

Bel. is, rechtvaardigt het plaatsen dezer prent aan het hoofd der afbeeldingen van het aldaar voorgevallene.

25 Augustus 1830.

6743. „*Rassemblement devant la Salle des Spectacles de Bruxelles.*”

Tweede regel van het onderschrift eener houtsnede langw. kl. in-4°, waarop de schouwburg te Brussel is afgebeeld, met de menigte, die zich op het plein verzameld had, op den voorgrond. De bovenste regel van het onderschrift luidt: „*Événemens de la Belgique. = Soirée du 25 aout 1830 (Voyez page 5).*” Het plaatje behoort tegenover den titel van *Précis des événemens arrivés a Bruxelles et dans les autres villes de la Belgique, depuis le 25 aout 1830*. Paris, z. j. in-12°. 108 blz. met inbegrip van den titel.

26 Augustus 1830.

6744. „*Journée du 26 Aout 1830.*”

Onderschrift eener prent waarop een straatgevecht te Brussel is afgebeeld. Links op den voorgrond een huis met lantaarn, waartegen een man opgeklommen is, die de lantaarn stukalaat. Onder het onderschrift, in twee regels, de volgende tekst: „*Dans la nuit du 25 le peuple força les boutiques d'armuriers, établit des barricades, en criant, imitons les Parisiens. A 6 heures du matin la force armée se déploya, la lutte devint sanglante, et Bruxelles présenta le même aspect que Paris dans les trois grandes journées.*” Gravure langw. in-4°, z. n. v. gr., uit de „*Imp. de Roissy*”. Boven de plaat: „*Révolution de Bruxelles.*”

26 Augustus 1830.

6745. „*Voudriez-vous me faire l'amitié de me dire où étaient les autorités de Bruxelles le 26 août 1830.*”

Spotprent op de algemeene afwezigheid der hooggeplaatste regeeringaleden bij het uitbreken van het oproer te Brussel. Een man met rok en spanbroek aan, een zijden hoed met groote kokarde in de linker- en een geweer in de rechterhand, staat voor een muur, waartegen allerlei aanplakbiljetten zonder eenig inschrift; alleen is op één van deze „(p)roclamation” te lezen; links van den muur een barrikade. De vrager staat in een houding alsof hij het publiek groet en hem zijn bovenstaande woorden, het onderschrift der plaat, in den mond gelegd. Steendruk in-4°, naar Champion, z. n. (Muller No. 6387).

[The page contains several paragraphs of text that are almost entirely obscured by heavy black redaction bars. Only faint outlines of lines of text are visible through the bars.]

September 1
1931.
Lindbergh
photograph

in-fol., „A. Verhoesen inv. et lith“, „Uitgegeven bij A. Verhoesen te Utrecht.“ (Muller No. 6411).

6 September 1830.

6748. „Pavillon de S. A. R. le Prince d'Orange, à Tervueren.“

Links op den tweeden grond het gebouw. In 't midden en naar rechts op den voorgrond een open rijtuig met vier paarden, à la Daumont bereiden, waarin de prins met twee dames en gevolgd door drie ruiters en een gesloten rijtuig met twee paarden bespannen; rechts op den achtergrond een kerkje. Steendruk langw. in-4°, links onderaan „Le G. de Howen del“, in 't midden: „Madou.“, rechts: „Lith. de Jobard.“ De prent heeft bovenstaand onderschrift, is rechts bovenaan genummerd „99“ en behoort in de Cloet, *Voyage*. (Muller No. 6410).

15 September 1830.

6749. „De zitting heeft weinig belangrijks opgeleverd.“ enz.

Aanvang van een brief, blijkens den inhoud geschreven in September 1830, na de zitting der Kamer van den 15^{en}, waarin het ontlag van minister van Maanen en de benoeming van den prins de Gavre tot voorzitter van de 1^e Kamer werd medege-deeld. Geheel eigenhandige brief van A. d.(e) J.(ong), belgisch dichter, ongedateerd en zonder adres, op 1 bl. in-fol.

1830.

6750. „De Vier Staaten“.

Opschrift boven de afbeelding van een geestelijke, een soldaat, een advocaat en een boer. Teekening in kleuren, langw. in-8°, z. n.

Hierbij een vers in twee kolommen, met het opschrift: „Gesprek tusschen (*sic*) zyne ZM (*sic*) de Koning. en de vier staaten.“, waarin de koning en de andere vier personen sprekend optreden, en in verband met den belgischen opstand hun eigen stand prijzen. 1 blad in-fol., zeer slechte boekdruk, met adres van J. de Vogel, Amsterdam. Onder het opschrift van het vers nog vijf regels, waarvan de laatste drie een variant zijn op 't bekende, „of gy bid stryd en plyt“, ik ben de boer, die de eieren leit.

September 1830.

6751. „Brussel 1830.“

Inscript voorkomende in den linkerbovenhoek van een kleine plattegrond der genoemde stad. In den linkerbenedenhoek de

6 September 1830.

6746. De tocht naar Tervueren.

In het gedicht van A. van der Hoop Jr.: *De tocht naar Tervueren; heldenzang; opgedragen aan Sylvanus van de Weijer*. Rotterdam, 1832, komen drie spotprenten voor over dezen tocht van 80 Luikenaren, onder aanvoering van S. van de Weijer en J. Nicolay, om een daar geposteerd detachement hollandsche kavalerie te verdrijven. Toen de dapperen vernamen dat het reeds afgetrokken was, gingen ze, uit vrees voor overrompeling, op den loop.

„Pl: 1.” (tegenover den titel) vertoont het optrekken. Links op den voorgrond Nicolay en van de Weijer. Onderschrift:

„Drie vlaggen wappren op dien togt voor roem bestemt:
Een Brussels vlag, een Luik, de derde Librys hemd:

bl. 13.”

„Pl: 2” stelt van de Weijer voor, verlagen door het bericht van het aftrekken der kavalerie, op een stoel neergevallen; een herbergier brengt hem een glas en fleschje, volgens het onderschrift zegt hij:

„Doch voor een middel ter ontvluchting word' bedacht,
Zy me een glas water met wat spiritus gebracht!

bl: 15”.

Op „Pl: 3” zijn van de Weijer en Nicolay afgebeeld in een hooischaar. De eerste ligt op het hooi, de andere, uit een angstigen droom ontwaakt, staat in theatrale houding bij den liggende

„En sprak hem in den toon van 't hooge treurspel aan.”, zooals het onderschrift dezer prent luidt.

Drie steendrukken in-8°, naar en door A. Vinkes, uit de steendrukkerij van Voorn Boers & van der Hout te Rotterdam. (Muller No. 6410).

6 September 1830.

6747. „Vuiatgevegt tusschen de Aanvoeders der Mui-
telingen na de mislukte togt van Tervueren. — ”

Opschrift eener spotprent op de in het vorig nummer vermelde gebeurtenis. In 't midden hebben twee mannen (v. d. Weijer en Nicolay) elkaar bij de keel. De onderliggende (Nicolay?) roept: „kameraden hulp! hulp!”, op welk geroep van de rechterzijde een blauwkiel aankomt met een mestvork in de handen en de duivel met een speer nederdaalt. Links staat echter een man, die met de beide handen omhoog, den duivel toeroept: „hou op! ho! ho! non-interventie!” Gekleurde steendruk

in-fol., „A. Verhoozen inv. et lith”, „Uitgegeven bij A. Verhoozen te Utrecht.” (Muller No. 6411).

6 September 1830.

6748. „Pavillon de S. A. R. le Prince d'Orange, à Tervueren.”

Links op den tweeden grond het gebouw. In 't midden en naar rechts op den voorgrond een open rijtuig met vier paarden, à la Daumont bereden, waarin de prins met twee dames en gevolgd door drie ruiters en een gesloten rijtuig met twee paarden bespannen; rechts op den achtergrond een kerkje. Steendruk langw. in-4°, links onderaan „Le G^d de Howen del”, in 't midden: „Madou”, rechts: „Lith. de Jobard.” De prent heeft bovenstaand onderschrift, is rechts bovenaan genommerd „99” en behoort in de Cloet, *Voyage*. (Muller No. 6410).

15 September 1830.

6749. „De zitting heeft weinig belangrijks opgeleverd.” enz.

Aanvang van een brief, blijkens den inhoud geschreven in September 1830, na de zitting der Kamer van den 15^{en}, waarin het ontlag van minister van Maanen en de benoeming van den prins de Gavre tot voorzitter van de 1^e Kamer werd medegedeeld. Geheel eigenhandige brief van A. d.(e) J.(ong), belgisch dichter, ongedateerd en zonder adres, op 1 bl. in-fol.

1830.

6750. „De Vier Staaten”.

Opschrift boven de afbeelding van een geestelijke, een soldaat, een advocaat en een boer. Teekening in kleuren, langw. in-8°, z. n.

Hierbij een vers in twee kolommen, met het opschrift: „Gesprek tusschen (sic) zyne ZM (sic) de Koning, en de vier staaten.”, waarin de koning en de andere vier personen sprekend optreden, en in verband met den belgischen opstand hun eigen stand prijzen. 1 blad in-fol., zeer slechte boekdruk, met adres van J. de Vogel, Amsterdam. Onder het opschrift van het vers nog vijf regels, waarvan de laatste drie een variant zijn op 't bekende, „of gy bid stryd en plyt”, ik ben de boer, die de eieren leit.

September 1830.

6751. „Brussel 1830.”

Inscript voorkomende in den linkerbovenhoek van een kleine plattegrond der genoemde stad. In den linkerbenedenhoek de

verklaring der cijfers 1—21 en der letters a en b b, die in den plattegrond voorkomen. Steendruk kl. in-4°, naar D. D. Büchler, z. n. (Muller No. 6390).

Van dit plan, behoorende in J. Bosscha, *Leven van Willem II.* 1852. gr. in-8°, zijn hier drie staten :

a. Met de verklaring der cijfers en letters in den linkerbenenhoek als bovenvermeld. Rechts bovenaan: „Boek II. Hoofdst. 15.”

b. Met bijvoeging, boven de verklaring, van een schuins roes streepje, waarbij: „Weg door den Prins van Oranje afgelegd 1 Sept.” Met een lijn in dezelfde roeskleur is die weg in het plan aangegeven.

Hiervan zijn twee exemplaren aanwezig, n.l. één op gewoon en één op chineesch papier.

c. Met de wegaanwijzing en met het opschrift rechts boven de verklaring, doch zonder het opschrift rechts bovenaan.

23—26 September 1830.

6752. „Plan des positions occupées dans le haut de la ville de Bruxelles, les 23, 24, 25 et 26 Septembre 1830.”

Plattegrond van de bovenstad van Brussel, waarop in kleuren de positiën van het leger en der opstandelingen zijn aangegeven; rechts de „Explication des signes”. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n. (Muller No. 6389).

De kaart komt ook, volgens Muller (No. 6389), dikwijls voor in *Evénemens de Bruxelles*. Zie No. 6768 hierna.

Hierbij een „Plan de Bruxelles 1829”. Steendruk br. in-fol., z. n., waarop in kleuren de grenzen der verschillende stadsdeelen zijn aangegeven.

23—26 September 1830.

6753. „Plan van een gedeelte der Stad Brussel, 23—26 September 1830.”

Plattegrond van de bovenstad, waar de straatgevechten geleverd zijn, met bovenstaand inschrift in den linker- en de verklaring der letters a.—m. in den rechterbovenhoek. Schaal: 1 : 7200. Steendruk langw. in-4°, z. n., hier aanwezig in een afdruk op gewoon en een op chineesch papier.

September 1830.

6754. „Bruxelles.” — „Boulevard du Jardin Botanique incendié par les Hollandais.”

Boven- en onderschrift eener houtnede zeer smal langw. in-8°, z. n. v. gr., op den achtergrond een aantal brandende gebouwen vertoonende en geplaatst boven de eerste van een

viertal bladzijden gr. in-4°, in boekdruk, met het opschrift: „Événemens politiques de Bruxelles Et de la Belgique, pendant les Mois d'Août, Septembre et Octobre, et détails des mémorables journées des 23, 24, 25 et 26 septembre 1830.” Uit de drukkerij van J.-F. de Greéf-Laduron te Brussel.

September 1830.

6755. „*Bruxelles 1830. Esquisses historiques.*”

Algemeen opschrift eener plaat met vier afbeeldingen van episoden tijdens het oproer binnen Brussel, twee aan twee boven elkaar geplaatst en het volgende voorstellende:

- a. „Le 20 septembre l'ennemi lance des bombes dans la ville.”
- b. „Allarme et Barricades du 20 7bre.”
- c. „Le Commandant des Hussards n° 6, est fait prisonnier.”
- d. „Les hussards n° 6, sont mis en fuite.”

Steendruk br. in-fol., „Arnout del.”, „Lith. de Delaporte Sc^{eur} de Langlumé.”, „A Paris, chez Aubert, Passage Vero-Dodat.”

23 September 1830.

6756. „*Lofgedigt, Op het binnerukken van onze Nederlandsche Helden, binne de stad Brussel, Op den 23sten September 1830, Onder Kommando van onze held, prins Fredrik der Nederlanden.*”

Opschrift boven een 60-regelig vers in twee kolommen, in boekdruk; omgeven door een houtsnede-rand, die een soort poort vormt, waarin midden bovenaan een borstbeeld is aangebracht, dat prins Frederik moet voorstellen en omgeven is door een medaillon, uit oranjetakken bestaande. Onder het vers, binnen den houtsnederand, het adres van J. Wendel en Zoon, Amsterdam.

Hetzelfde leelijke randwerk is later gebruikt voor een „Uitboezeming bij den dood van Neêrlands geliefde koningin ... 12 October 1837.” Zie op dien datum hierna.

23 September 1830.

6757. „*Révolution de Belgique (Attaque du Parc, 23 Septembre 1830.)*”

Onderschrift onder de afbeelding van den ingang van het Park. Op den voorgrond belgische vrijwilligers, waarvan eenigen geneueveld of gewond. Staalgravure in-8°, naar Jeanron, door A. Garnier, „Publié par Pagnerre.”

Hierbij een afbeelding van een gevecht in het Park? met onderschrift: „*Révolution Belge (1830)*”. Gravure langw. in-8°.

naar T. Guérin, door Madame Mathieu, met adres: „Paris, Imp. Lesauvage r(ue) de Sorbonne, 6.”

23—26 September 1830.

6758. „Interieur du Parc a Bruxelles.” — „Position des Grenadiers les 23, 24, 25 et 26 7bre 1830.”

Op- en onderschrift eener afbeelding van een gedeelte van het Park met eenige schietende grenadiers op den voorgrond, sommigen dekking zoekend achter de boomen. Op den achtergrond de ingang van het Park. Steendr. langw. gr. in-4°, „Madou fecit”, uit de steendrukkerij van Dewaame-Plotinckx. (Muller No. 6423).

23—26 September 1830.

6759. „Entrée du Parc du côté de la place royale après les journées du 23, 24, 25 et 26 7bre 1830.”

Onderschrift van de laatste van een zestal prenten in verband met de gebeurtenissen in Brussel op de bovengenoemde data. Het zijn alle steendrukken langw. in-fol., „G. Simonau del.”, „fig. par Madou.”, „Imp. P. Simonau éditeur.” De overigen stellen voor:

1. „La porte de Schaerbeek, a l'entrée de la rue royale, Pendant la journée du 25 septembre 1830.”
2. Ontbreekt hier.
3. „Combat de la rue de Louvain, derrière les États généraux Pendant les journées des 23 et 24 septembre 1830.”
4. „Vue de l'hotel de Belle vue et du palais, Après les journées du 23, 24, 25 et 26 septembre 1830.”
5. „Café de l'Amitié et ancien hôtel du prince Frédéric. Après les journées des 23, 24, 25 et 26 septembre 1830.”

Afdrukken op chineesch papier. Muller (No. 6415) vermeldt het exemplaar van den heer A. J. Nijland.

1830.

6760. „Palais de S. A. R. le prince d'Orange a Bruxelles.”

Gezicht op het paleis in het Park te Brussel, met den daarvoor gelegen tuin. Links op den voorgrond een hofrijtuig met vier paarden bespannen, dat naar links rijdt. Rechts een heer en een dame op een bank staande en den prins groetend, die te paard gezeten, en gevolgd door twee officieren, eveneens te paard, hen voorbijrijdt. Aquatint langw. in-fol., „C. van der Straeten inv.”, „P. J. Goetghebuer, del.”

Augustus—September 1830.

6761. „Retraite des troupes par la porte de Louvain. 4^h du matin.”

Onderschrift onder een afbeelding van dien uittocht. Boven de voorstelling leest men: „Bruxelles, lundi 27 7^h 1830.”

Het prentje, verkleinde kopie van No. 6768, plaat 14 hierna, behoort, met de hieronder beschrevene, in *Esquisses historiques de la révolution de la Belgique, en 1830*. Bruxelles, H. Tarlier, 1830. in-8°.

Behalve met een borstbeeld van den „B^o Em. d'Hoogvorst Commandant de la garde urbaine.”, van voren en naar rechts, in burgerkleeding, steendruk in-8°, z. n., is dit werk geïllustreerd met afbeeldingen van

II. „Dévastation de la maison de Libry, dans la nuit du 25 au 26 Août 1830.”

III. „Entrée du prince d'Orange a Bruxelles, le 1er Septembre 1830.”

IV. „Entrée des troupes par la porte de Schaerbeeck.”

Boven de prent: „Bruxelles, jeudi 23 7^h 1830.” Verkleinde kopie van No. 6768, plaat 6 hierna.

V. „Attaque de l'hôtel de Belle vue par les troupes.”

Boven de prent: „Bruxelles, samedi 25 7^h 1830.” Verkleinde kopie van No. 6768, plaat 11 hierna.

VI. „Attaque du Parc.”

Boven de prent: „Bruxelles, dimanche 26 7^h 1830.” Verkleinde kopie van No. 6768, plaat 13 hierna.

De zes plaatjes zijn steendrukken langw. kl. in-8°, II en III door P. Lauters, de andere door Th. Fourmois, alle uit de steendrukkerij van Dewasme-Pletinckx. (Muller No. 6388).

In het *Supplément aux esquisses*, zijn op blz. 257—272 een elftal liederen opgenomen met de volgende opschriften: „La nouvelle brabançonne. (1er octobre 1830.)” — „Aux manes de Jenneval. (26 octobre 1830.)” — „Marche des Belges, chant patriotique... (Novembre 1830.)” — „Hymne national belge. (2 septembre 1830.)” — „La nouvelle Bruxelloise. (5 septembre 1830.)” — „La garde bourgeoise de Bruxelles. (10 septembre 1830.)” — „Hommage aux patriotes liégeois venus au secours de Bruxelles. (12 septembre 1830.)” — „Aux Belges. (20 septembre 1830.)” — „Les trois couleurs. Chant d'un brave. (30 septembre 1830.)” — „Aux manes des héros martyrs. (Octobre 1830.)” — „Stances sur le bombardement d'Anvers. (2 novembre 1830.)” Met uitzondering van het eerste, dat van Jenneval is, en het derde en zesde, die zonder naam zijn, staat onder al de overige chansons de naam van J. B. Vautier.

1830.

6762. „A M^r JB^{te} Geniets, ex sous Inspecteur aux revues, Prisonnier de Guerre à Ath.”

Onderschrift eener missive, ondertekend namens den „Commissaire Général de la Guerre”, door H. Nicaise, secretaris van het generaal-kommissariaat, waarin den geadresseerde wordt medegedeeld, dat „le Gouvernement Provisoire a pris la décision d'ajourner toute mise en liberté d'un prisonnier de Guerre „jusqu'à ce que l'assassinat d'un Prisonnier belge soit prouvé non existant, et jusqu'à ce que les relations avec les états majors hollandais soient conformes aux lois de la Guerre.”” Niet erg aangenaam voor den rekwestrant.

Het stuk, 1 bl. in-fol., is gedateerd: „Bruxelles, le 17 Décembre 1830.” en geschreven op papier met een gedrukt hoofd: „Commissariat de la guerre. 2e Division.”

26 September 1830.

6763. „M^r le baron Fellner, Aide-de-camp du Général Commandant en chef. Mort pour la patrie le 26 Septembre 1830.”

Onderschrift onder de afbeelding van den doode, te halver lijve afgebeeld, uitgestrekt op een tafel liggende, met het gelaat naar rechts, het gelauwerd hoofd op een kussen. Steendr. langw. in-4°, door of naar „F. C D.” Muller (No. 6441) beschrijft het exemplaar der Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

1830.

6764. „Place des Martirs.”

Gezicht op de Place St. Michel, na den opstand herdoopt in „Place des Martyrs.” Het geheele plein is met boomen in bakken en belgische vlaggen bezet. Steendruk langw. in-4°, door Jobard, naar Sturm. Uit: de Cloet, *Voyage*. Hierbij:

„Bruxelles. Place des Martyrs”.

Op den voorgrond, bijna in het midden, het monument. Prentbriefkaart, in 1902 uitgegeven. Autotype langw. in-12°.

1830.

6765. „Chansons patriotiques.” — „Les Etrangers.”

Onderschriften van twee prenten, gezichten in Brussel vertoonende. Op de eerste ziet men een man, met hoogen hoed op, staande op een ton; hij zingt, door vioolspel begeleid, ten aanhoore van het klein publiek rondom hem, patriotsche liederen. Op de andere staan eenige vreemdelingen te kijken naar het heerlijk geteisterd paleis van prins Frederik.

Deze steendrukken in-4°, (naar en) door Madou, behooren blijkens de cijfers 5 en 6, rechts bovenaan, tot een serie. Rechts

onder beide platen: „London, Pub:^d by C: Motte, 23 Leicester Square.”, links: „À Paris, rue S; Honoré N^o: 290”. In 't midden boven beide platen: „Bruxelles.”

Muller vermeldt onder No. 6416 gelijke voorstellingen uit Madou, Album d'étrennes pour 1831.

September 1830.

6766. „August en Elizabeth, Echt Verhaal, door een Perzoon, van de Vyfde Afdeling, over zyn Rampen die hy in Brussel heeft ondergaan.”

Opschrift boven een straatlied van achttien 8-regelige koepletten „Op een Klooster Wys.”, waarboven een houtsnede langw. in-12°, z. n. v. gr., is afgedrukt, rechts een troep gewapenden vertoonende, welke op de vlucht gaan voor militairen die met vaandel en kanon links uit een vestingpoort komen. Aan het einde: „Wordt Gezongen en Verkocht door Sandert van Straaten. Te Amsterdam, by J. Wendel en zoon, Anjeliersgragt, No. 148.”

23 September 1830.

6767. „Attaque de la porte de Malines, a Louvain, le 23 septembre 1830.” — „Combat de la porte de Tirlemont, a Louvain, le 23 septembre 1830.”

Onderschriften van twee belgische prenten, elk met vier doorlopende regels franschen tekst, de beschrijving van de daarop afgebeelde gevechten gevende. De eerste vertoont op den voorgrond van een heuvelachtig terrein een aantal gewapende Belgen in allerlei kostuum; op den tweeden grond hier en daar een boerenwoning en op den achtergrond links de nederlandsche kavallerie van generaal Trip en een sectie artillerie in batterij.

Op de tweede prent op den voorgrond eveneens belgisch gewapend volk, o. a. door een geestelijke aangevuurd; rechts de poorthuisjes, waar de ruiten zijn ingeslagen. Op den achtergrond links de Hollanders onder generaal Cort-Heyligers. Twee steendrukken langw. in-fol., de eerste: „G. Simonau del.”, „Imp. P. Simonau.”; de tweede: „G. Simonau fec.”, „fig. par Madou” en met adres: „Imp. P. Simonau, Editeur.” De eerste is gekleurd. Muller (No. 6466) vermeldt het exemplaar van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

1830—1831.

6768. „Evénemens de Bruxelles, Anvers &A.”

Inscript in vergulde letters in een langwerpige ruit van groen marokijnleder met gouden rand, die geplakt was op den band, waarin de hieronder beschreven prenten gebonden waren.

Het verdient mijns inziens de voorkeur bijeen te houden de prenten, welke uit dezelfde steendrukkerij afkomstig zijn, daarom worden hier, met verwaarloozing der orde door Muller gevolgd, eerst de prenten uit het atelier van Dewasme-Pletinckx vermeld en zijn deze in chronologische volgorde geplaatst. De cijfers tusschen haakjes geven de volgnummers van Muller aan.

- 1 (1) „Maison de Libry-Bagnano, dans la nuit du 25 au 26 Août 1830.”
Op den achtergrond vier huizen, het tweede van links af is het genoemde, waaruit men, ten aanschouwe van een menigte volks, de meubelen op straat werpt.
- 2 (3) „Attaque contre les troupes dans les plaines de Dieghem le mardi, 21 7bre 1830”.
Boven de plaat: „Dieghem (près de Bruxelles.)”
- 3 (4) „Attaque contre les troupes hors de la porte de Flandre”.
Boven de plaat: „Bruxelles, Mercredi 22 Sep^{bre} 1830.”
- 4 (5) „Jeudi 23 Sep^{bre} 1830.”
Boven de plaat: „Rue de Flandre a Bruxelles.”
- 5 (6) „Entrée des troupes par la porte de Namur.”
- 6 (7) „Entrée des troupes par la porte de Schaerbeck.”
- 7 (8) „Entrée des troupes par la rue royale.”
- 8 (9) „Embuscade à la rue Royale.”
Boven elk dezer vier platen staat: „Bruxelles, jeudi 23 7bre 1830.”
- 9 (11) „Attaque a la montagne du Parc.”
Boven de plaat: „Bruxelles Vendredi 24 Sep^{bre} 1830.”
- 10 (12) „Position des troupes le 25 7bre 1830.”
Boven de plaat: „Intérieur du Parc a Bruxelles.”
- 11 (13) „Attaque de l'Hôtel de Belle Vue par les troupes.”
Boven de plaat: „Bruxelles, 25 7bre 1830.”
- 12 (14) „Samedi 25 Sep^{bre} 1830.”
Boven de plaat: „Rue de Schaerbeck a Bruxelles.”
- 13 (15) „Dimanche 26 Septembre 1830.”
Boven de plaat: „Parc de Bruxelles.”
- 14 (16) „Retraite des troupes, le lundi 27 7bre 1830. à 4^h du matin.”
Boven de plaat: „Porte de Louvain, a Bruxelles.”
- 15 (17) „Café de l'Amitié et ancien hôtel du Prince Frederic.”
Boven de plaat: „Bruxelles, Lundi 27 Sep^{bre} 1830.”
- 16 (18) „Vue de l'entrée du parc par la Place royale.”
Boven de plaat: „Bruxelles Lundi 27 Sep^{bre} 1830.”
- 17 (20) „Maison de M^r: F^d: Meeûs, Rue royale-neuve près de la porte de Schaerbeck, incendiée le 27 Sept^{bre} 1830.”
Zonder bovenschrijft.

- 18 (51) „Funérailles de Jenneval, auteur de la brabançonne, et de ses compagnons; morts au champ d'honneur.”
Boven de plaat: „Bruxelles 24 Oct^{bre} 1830.”
- 19 (43) „Batterie d'Obusiers et position des troupes, les 23, 24, 25 et 26 7bre 1830, près le cimetière de S^t, Josse-ten-noode près de Bruxelles.”
- 20 (22) „Entrée des volontaires belges par la porte de Bergerhout.”
- 21 (24) „Attaque des hollandais par le peuple sur la place de Meir.”
- 22 (25) „Prise de l'arsenal.”
Boven deze en de beide vorige platen: „Anvers, Mercredi 27 8bre 1830.”
- 23 (26) „Vue intérieure de l'Arsenal d'Anvers après l'incendie du 27 8bre ”.
- 24 (27) „Vue de l'Entrepot d'Anvers après l'incendie du 27 8bre 1830.”
Boven deze en de vorige plaat: „Anvers 29 8bre 1830.”
- 25 (29) „Maison de Mr Matthieu, Rue d'Anderlecht, après le pillage du dimanche 27 Mars 1831.”
Zonder bovenschrijf.
Steendrukken naar P. Lauters, T. Fourmois en Madou en allen langw. in-4°, met uitzondering van No. 1 en 24, die gewoon in-4° zijn.
- 26 (10) Een prent naar Madou en met „La Jambe de bois.” als onderschrift, terwijl links bovenaan staat: „Bruxelles, 23, 24, 25, et 26 7bre 1830.”, ook uit de steendrukkerij van Dewaame-Platinckx en zoowel bij Muller als hier tusschen bovenbeschreven reeks ingevoegd, behoort bepaald bij een afzonderlijk stel, zooals uit het „Pl. 1.” in den rechterbovenhoek trouwens ten overvloede nog blijkt. De hoofdfiguur is Charlier, bijgenaamd la Jambe de bois, die achter een kanon staat en dit richt.
Bij het in dit nummer vermelde stel prenten waren uit de steendrukkerij van Jobard de volgende opgenomen. Dat ze oorspronkelijk afzonderlijk verschenen zijn, blijkt uit den hierbij behoorenden titel, op grauw papier gesteedrukt: *Événemens de la Belgique Dessinés sur les lieux par des témoins oculaires. Bruxelles à la Lithographie de Jobard, éditeur.*
- 27 (2) „Entrée du Prince Héritaire dans Bruxelles, au milieu de la garde bourgeoise, le 1er 7bre 1830.”

- 28 (32) „Jendi 23 Septembre 1830.”
Barricade waar „La Jambe de Bois” een der beide daarachter geplaatste vuurmonden richt.
- 29 (31) „Journée du 23 7bre 1830, rue de Louvain.”
- 30 (42) „Prise du Parc, dimanche 26 7bre 1830.”
Boven deze en de beide vorige platen: „Bruxelles.”
- 31 (19) „Hotel de Belle Vue après la bataille.”
- 32 (45) „Evacuation de Bruges, par les Hollandais, le 27 7bre 1830.”
- 33 (46) „Évacuation d'Ostende par les Hollandais le 28 7bre 1830.”
- 34 (48) „Place des martyrs de la liberté.”
Boven de plaat: „Bruxelles samedi 2 8bre 1830.”
- 35 (23) „Prise de la porte de Malines le 27 8bre 1830.”
- 36 (28) „Rue du couvent après le bombardement du 27 8bre 1830.”
Boven deze en de vorige plaat: „Anvers.”
- 37 (50) „Grand Service à la mémoire du Comte Frédéric De Mérode et des Braves morts pour la Patrie le 4 10bre 1830.”
Bovenvermelde platen, met uitzondering van No. 37 (gewoon in-4°), alle langw. in-4°. No. 28—30, 34—36 zijn naar Van Hemelryck, No. 31, 32 en 37 Sturm fecit, No. 33 door „P. L. (auters)”.
- De nu volgende prenten, ook in deze verzameling opgenomen, zijn zonder naam, alleen No. 40 heeft de namen van vervaardiger en uitgevers en No. 47 dien van den teekenaar.
- 38 (30 var.) „La maison de M: Libry-Bagnano, dans la nuit du 25 au 26 Août 1830.”
Andere afbeelding dan No. 1 van deze verzameling, links ziet men een 6-tal huizen, terwijl hier veel grooter meubelen uit de ramen geworpen worden dan in de eerst vermelde. Muller noemt onder No. 30 ook nog een variant, naar Sturm, door Jobard; op de hier beschrevene komt geen naam voor. Ook is deze prent in de breedte, No. 1 in de hoogte.
- 39 (38) „Reception des Hollandais à la porte de Laeken à Bruxelles.” (23 Sept. 1830).
- 40 (41) „Reprise de l'escalier de la Bibliothèque (rue de Isabelle) le 25 Septembre 1830.”
„Lith. de P. Simonau”, gr. in-4°, met adres: „Chez S. Avanzo et C: rue de la Madeleine à Bruxelles.”
- 41 (44) „Le 26 7bre Francois (sic) Lodewijk armé du drapeau tricolore reçoit (sic) le feu des hollandais.”
Boven de plaat: „Bruges.”

- 42 (47) „Le 28 7me à 9 heures du matin le Ch: Delemme arbore le Drapeau sur la Fontaine.”
 Boven de plaat: „Liège.”
- 43 (21) „Affaire de la légion Belge-Parisienne, à Gand le 15 8me 1830.”
- 44 (52) „1re attaque des hollandais par les bourgeois d'Anvers le 25 8me 1830 devant l'hotel de Ville.”
- 45 (55) „Dernière attaque des Hollandais le 27 8me 1830.”
 Boven de plaat: „Anvers.”
- 46 (53) „Les canons de Tirlemont.”
 „Les habitans rassemblèrent une grande quantité de pots à beure qu'ils braquèrent sur leurs remparts, ce qui effraya considérablement les hollandais qui n'osèrent pas tenter le siège.”
- 47 (54) „Bourse d'Anvers. où les Hollandais enfermèrent les Bourgeois qu'ils avaient entraînés et qu'ils laissèrent débout (sic) et sans nourriture pendant 52 Heures.”
 Deze prent heeft den naam van Storm, foutief voor Sturm, als dien van den teekenaar.

28 September 1830.

6769. „Gedenkzuil van hen, die binnen Brussel zijn komen halen en potten, geld en roem.”

Underschrift eener spotprent op de Potter, Juan van Halen, Jambe de bois e. a. en de terugkomst van den eerste te Brussel op 28 September 1830. Op de plaat is, volgens de verklaring daarvan voorkomende in den vierden jaargang van *De arke Noache*, blz. 205 e. v., de Grande place te Brussel afgebeeld, met het stadhuis op den achtergrond, waar de Potter zich weer voor het eerst aan de Belgen vertoonde. Bij een lantaarnpaal, de plaats aanwijzende waar het schavot gewoonlijk stond, ziet men den volksman op een kast staan, als zinspeling op zijn naam met potten er in en er voor. Met een grooten bril op den neus leest hij een proklamatie voor; een bij hem behoorende vrouw, in de verklaring Sophie genoemd, staat rechts van hem met een „pompiersbroek” aan en het geweer presenteerend. Onder deze twee leest men: „Presenteer het geweer! Sophie! ik proclameer.” Links van den paal ziet men een kanon, met *Jambe de bois* op den staart van 't affuit zittende en met den rechterarm leunende op een grooten pot, waarin ook hij den behaalden roem pot. Op de as van het affuit staat Don Juan van Halen. Met de rechterhand houdt hij een „procl:(amatie)” omhoog, waarop: „geld geld”. Naast *jambe de bois* ziet men een groot en robust

wijf met een griep als geweer over den linkerschouder; volgens de verklaring is dit de „beroemde amazone van Nivelles”, die in de straatgevechten als een man opgetreden was. Achter Sophie staat nog een tweede vrouw, die „elf uren ver ... met een schort vol patronen (zou) zijn komen loopen ten behoeve der vuurmonden van haren man en zoon”. Achter de hier vermelden ziet men een menigte toeschouwers. In den linkerhoek op den voorgrond zijn een jonge man en vrouw afgebeeld, die 't volgend gesprek houden, onder hen in boekdruk weergegeven, waarin de hoofdpersonen der plaat, gedeeltelijk door woordspeling, worden aangewezen:

„Nu chef! (Jozef) wij hebben de liberteitj.

Ja vrouw, maar deze komt halen en die daar is een potter.

Beef voor de Amazone van *Nivelles*

en voor de befaamde Artillerist met het houten been.”

Gravure in omtrek langw. in-4°, z. n. v. gr. Rechts onder de voorstelling: „Uitgave van Anton Cramer en comp.”, die ook de uitgevers van bovengenoemde *Arke* waren. (Muller No. 6424). Zie voor het pendant de spotprent door Muller onder No 6596 vermeld en hierna onder het opschrift „*p r o e f*” beschreven.

1830.

6770. „de minste schok of ik leg met mijn geheele boel in duigen”.

Onderschrift eener spotprent op de Potter, met zinspeling op zijn naam, hier afgebeeld als een man wiens geheele lichaam in aarden potten gealoten is en met zulk een pot als hoofddeksel. Een viertal personen, die aan touwtjes van die potten afhingen (zijn aanhangers) vallen omlaag, daar de touwtjes breken. Hij vertreedt met zijn linkervoet een op den grond liggende banier met het inschrift: „Hollandsch juk”, doch met de symbolen van handel, scheepvaart en overvloed daar onder, als beeld dat dit juk niet zwaar was; met zijn rechterhand houdt hij een banier omhoog, waarin men leest: „Belgische vryheid”, maar waarop een bedelaar is afgebeeld, aan wiens linkerbeen een zwaar gewicht met een keten is vastgemaakt. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n., doch met het stempel er op van S. M. Coster, te Amsterdam, Boekhandel Kalverstraat. (Muller No. 6396).

1830.

6771. „Frédéric à ses soldats.”

Opschrift eener lage spotprent op den bevelvoerder der hollandsche troepen, hier afgebeeld toortsen uitreikende aan een

zestal soldaten, welke voor hem staan in 't midden der plaat, waarbij hij, volgens het onderschrift, zegt: „Mes braves camarades, voilà toujours de quoi commencer.....et nous verrons plus tard.....” Onder zijn linkervoet een papier waarop „Armistice.” Links van hem staat een zijner officieren gebogen over een kist, waarop men „incendie.” leest; dese heeft een flesch „Poison” in de hand. Op de kist een pak „Blouse(s) p₂ espions”. Op een andere kist, met een doodhoofd en twee dolken op een der zijden, staat „Brevet d'inv. accordé au (prince) Frederic”. Achter de kisten masten en tuig van een schip; aan de ra's zijn twee blauwkielen opgehangen. Naar 't midden op den voorgrond ligt een papier, waarop: „Instruction d'un Père à son fils.” Rechts op den achtergrond, voor een brandend huis, een soldaat die een vrouw aan een touw om den hals wegleurt; in het midden, eveneens op den achtergrond, een hollandsch soldaat gereed een vrouw met de bajonet te doorsteken. Gekleurde steendr. langw. kl. in-fol., z. n. Muller (No. 6438) vermeldt *dit* exemplaar.

1830.

6772. „Rétraite du Prince Frédéric, sur une charrette de meunier, le 28 Sept: 1830 (historique.)”

Opschrift eener spotprent op prins Frederik. Op een weg buiten Brussel, waarvan men een paar gebouwen op den achtergrond ziet (het rechtsche staat in brand), rijdt een vrachtkar met prins Frederik achterop, in een kiel gekleed, maar met een steek op, welke zegt: „Qu'on Brule, Viole et Pille, Moi, je m'en moque, et je File!..” Rechts op den voorgrond een moeder („B”) met haar kind („A”). Onder de plaat, in één regel, het gesprek tuschen deze beiden. Het kind (A) zegt: „Oh! le beau Pierrot, Maman!”, waarop deze (B) antwoordt: „Chut! c'est le fils chéri du gros père Guillaume, Voyez comme il fait le malin.” Steendr. langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6445).

1830.

6773. „Frederix (*sic*) en deroute.”

Spotprent op den vorstelijken bevelhebber van het hollandsch leger in België, hier in 't midden der prent afgebeeld, met rassche schreden naar links vluchtende. Hij heeft een papier in de rechterhand, waarop „Fuite” staat en in plaats van een degen heeft hij een kachelpijp op zijde, waarin men leest: „Sabre d'honneur meriter (*sic*) a Bruxelles”. Op den tweeden en achtergrond allerlei wreedheden waarvan de hollandsche soldaten beschuldigd werden, die o. a. rechts dreigen een man, aan

een boom gebonden, met de bajonet te doorsteken, terwijl links een grenadier een kind op zijn bajonet gestoken boven een vuur houdt en nog meer links w der een naakte vrouw aan een boom gebonden is. Links op den voorgrond ligt een kachelpijp: „Pour les Hollandais.”; rechts liggen een kogel en een grenadiersmuts. Onder de plaat leest men: „Que m'importe que lon viole assasine brule ou quel'on pille. Car moi je file.” Steendr. langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6444).

1830.

6774. „Le Barbier Bruxellois.”

Opschrift eener spotprent op prins Frederik, hier in 't midden der plaat afgebeeld, zittende op een stoel en met een scheerbekken in de linkerhand. Volgens het onderschrift vraagt hij aan den barbier die bij hem staat: „avec quelle savon me rasée (sic) vous”? Deze, die een kei, in plaats van een stuk zeep, in de hand heeft, antwoordt: „son altesse avec du savon de la Rue de Flandre (pavée)”. Rechts van deze beide staan twee officieren; links op den achtergrond kijkt een man door het openstaande venster en zegt: „cette fois ci il aura une buse”. Steendruk langw. in-4°, links onderin „α ο”.

In de rue de Flandre werd een hollandsche afdeeling den 23^{en} September, na een scherp gevecht, teruggedreven.

Deze prent vormt met eenige anderen uit deze verzameling bepaald een stel. (Muller No. 6446).

1830.

6775. „Au barbie liégeois.”

Inscript in een uithangbord, waarop Charlier (Jambe de bois) is afgebeeld bij zijn kanon, waaronder: „Ici on rase et fait la queue.” Vóór den barbierswinkel zitten koning Willem I en prins Frederik tegenover elkaar op stoelen, twee belgische vrijwilligers maken van beider hoofdhaar staarten. Tegen den zijmuur van het huis zijn verschillende papieren geplakt, met opschrift: „Proclamation Concitoyens!”, „Gouvernement provisoire de la Belgique.” enz. Rechts op den achtergrond ziet men twee personen, met lange staarten op den rug (Libry-Bagnano en van Maanen). Onder de plaat leest men: „Nous avons l'honneur de prévenir les amateurs, qu'on exécute dans notre Etablissement, les queues les plus modernes, telles que, queues à la Guillaume, queues à la Frédéric, queues à la Trip, queues à la Libry, queues à la Van Maanen &c. &c. &c.” Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6447).

1830.

6776. „Guillaume l'entêté et le sanguinaire.”

Underschrift rechts onder een spotprent op Willem I en zijn beide zonen. In 't midden zit de vorst in een leunstoel, naar rechts, bij een tafel, waarop een papier met inschrift „Je maintiendrai” ligt. Zijn linkerhand rust op een edammer kaasje, waaruit een stuk gesneden is. Op den grond, voor zijn voeten, ligt, verscheurd, de „Loi Fondamentale Juré le 21 Septembre 1815”. Hij wendt het hoofd naar „Frédéric de Nassau, Exécuteur des hautes œuvres.” (zoals links onder de plaat staat), die tot hem zegt: „Voi-ci mes premiers Exploits.”, den koning daarbij een papier aanbiedende, waarop: „Siège de Bruxelles, 7^m 1830 Viol, Pill age Incendie Assassinat &c.&c.”; deze antwoordt: „Quelle gloire pour la maison d'Orange!” Achter de tafel staat de kroonprins, welke zegt: „C'est moi qui paye les pots cassés.” Steendr. langw. in-4°, z. n. Deze prent houd ik voor de oorspronkelijke, waarvan de volgende een navolging is. Muller (No. 6458) beschrijft *dit* exemplaar.

1830.

6777. „Guillaume le finassier et le sanguinaire 1^m et dernier roi des Pays-Bas.”

Underschrift links in de plaat, onder den stoel, waarin de vorst zit bij een tafel, waarop een papier ligt met: „viol pillage incendie voila mes trophées” onduidelijk zichtbaar, wellicht uitgewischt; achter de tafel staat de kroonprins, welke zegt: „Papa, moi je fais des bamboches avec les diamans de ma femme et je prends les belges par derrière”. Van rechts komt „Frédéric d'Orange Nassau Chef d'incendiaires et de brigands.” naar zijn vader toe en biedt hem een papier aan, waarop: „Viol pillage incendie”, waarbij hij zegt: „Voilà mes trophées”. De koning antwoordt: „Bien mes enfans, quelle gloire pour la maison d'Orange”. Steendr. langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6440).

1830.

6778. „Entrevue d'un roi avec ses fils.”

Opschrift eener spotprent op Willem I, den kroonprins, prins Frederik en den zoon van den kroonprins. In 't midden de koning („1”), blootahoofds en leunend tegen een tafel, waarop een kaas ligt. Links de kroonprins („2”) en diens zoon („4”); rechts prins Frederik („3”) met een groote kachelpijp (buse=teeken van nederlaag) in de linkerhand. Laatstgenoemde zegt tegen den koning, blijkens de onderschriften in vier rijen onder

de plaat: „papa j'ai gagné (*sic*) une belle victoire, qui viendra souvent dans votre memoire.” De koning antwoordt: „mon fils pour cela vous avez eu une busse.”, terwijl hij tegen den kroonprins zegt: „ma couronne chancelle.” De laatste antwoordt zijn vader: „c'est le plus grand malheur pour moi et mon fils.” Den zoon van den kroonprins (later koning Willem III) wordt in den mond gelegd: „papa si je pourrais faire reparation à cela car je suis Belge moi. &c.” Steendruk langw. in-4°, z. n.

1830.

6779. „La derniere resorce (*sic*) de Guillaume 1er, ou le manquement de Materieel (*sic*).”

Op schrift eener spotprent op Willem I („2°) en prins Frederik („1°”), die met elkaar in gesprek op den voorgrond staan. Om hen heen vier stapeltjes kazen, waarbij „Bombes de derniere recours.” (voor ressource), „Boulets”, „Boulets” en „Boulets de dernier recourse”; rechts op den voorgrond een viertal kachelpijpen met inschrift: „Canon de derniere recours.” De prins („1°”) zegt, volgens het onderschrift, dat in drie rijen de verklaring der cijfers geeft, tot zijn vader, met de linkerhand wijzende op de „Route d'anglettere”, „Il faut Papa, que nous passon l'eau presque nue, Car les Belges nous pisse (*sic*) au cul.” De koning antwoordt: „Mon fils il le faut sans doute, Car en Belgique nous ne pouvons plus gagnés (*sic*) la croute.” Ter linkerzijde staan hollandsche grenadiers („3°”) op twee gelederen, welke zeggen: „Si nous l'aurions su, qu'ils n'avoit (*sic*) plus des Ecus, nous ne serions pas obliger de retourner chez nous tous nues.”

Boven deze verklaring staat nog in twee rijen onder de prent:

„Il n'y à plus de ressource pour nous

Car les belges bientôt nous casserez (*sic*) le cou,

Et si nous ne fillons (*sic*) pas vite

Les hollandais meme, viendrai (*sic*) à notre poursuite.”

Steendruk in-4°, z. n., met verzonnen adres: „Chez F: Krivick rue du poivre.” „Depose.”

De vele fouten in het fransch geven grond voor het vermoeden dat deze prent en meer andere (zie No. 6773 en 6774) door ontevreden Hollanders ontworpen en gemaakt zijn. (Muller No. 6455).

VOORLOOPIG BEWIND IN BELGIË

1830.

6780. „België in 1830 of facsimilés van de Handteekeningen der Personen in de Gebeurtenissen aldaar betrokken, met korte aantekeningen betreffende dezelve.”

Titel van een werkje, verschenen in twee afleveringen langw.

in-4°. dat op 9 blaadjes de facsimiles der handteekeningen geeft van den koning, zijn beide zonen, de ministers, de vorsten der vijf verbonden mogendheden en van vele anderen.

Bij de eerste aflevering is een tekst van vier bladzijden in boekdruk, n.l. twee bladzijden inleiding, waarbij een tweede aflevering wordt toegezegd indien de eerste bijjal vond, en twee bladzijden met de namen en eenige levensbizonderheden der personen, wier facsimiles in deze aflevering voorkomen. De twee blz inleiding zijn onderteekend: „G. en R.”

In de tweede aflevering zijn o. a. enkele der belgische voormannen opgenomen, zooals Keessels, v. d. Weijer, e. a. In vier bladzijden tekst, gepagineerd 3—6, zijn ook van de hier voorkomenden eenige levensbizonderheden medegedeeld. (Muller No. 6393).

1830.

6781. „*Le Triumvirat populaire de la Belgique.*”

Opschrift boven de borstbeelden van „De Potter.” naar rechts; van „Mérinos 1er” [Surllet de Chokier] en „Léopold 1er”, deze beiden van voren en naar links, naast elkander afgebeeld. Onder het eerste staat: „21 Février 1831. Rue de la Bergère.” Hierover een losse strook, waarop in steendruk staat: „A ses folies il dût quelques faveurs Par lui naquit la liberté, Par consequent tous nos malheurs!!” Onder het portret van Surllet staat: „26, 27 Mars 1831 et jours suivans.” Onder dat van Leopold I: „le 10 a.ût 1831.” Steendruk langw. in-fol., z. n. Uit: „Le Knout, (Journal.)” zooals links naast het opschrift staat, terwijl rechts daarvan als volgnommer is aangegeven: „n° 45.”

1830.

6782. „*Le B^{re} E. Vanderlinden d'Hoogvorst.*”

Onderschrift onder het borstbeeld van den „Général en Chef, Inspecteur Général des Gardes Civiques de la Belgique & Membre du Gouvernement Provisoire.”, zooals er verder onder staat. Hij is afgebeeld naar rechts, met chakot op en epauletten en neetels op de uniform der gardes civiques. Steendruk in-fol., naar en door Picqué, uit de steendrukkerij van Dewasme-Pletinckx te Brussel. Afdruk op chineesch papier.

1830.

6783. „*M^r le B^{re} Vanderlinden d'Hoogvorst*”, enz.

Onderschrift onder het beeld van bovengenoemde ten voeten uit, van voren en naar rechts, in de uniform van „Général en chef et Inspecteur général des gardes Civiques de la Belgique.”,

met driekleurige sjerp (rood geel-zwart) om het middel. Gekleurde steendruk in-fol., z. n., met adres: „Chez Fietta Frères rue de la Colline N° 1 à Bruxelles.”

2 September 1830.

6784. „*Rapport.*”

Verslag van het wedervaren der vijf ondertekenaars bij hun bezoek aan koning Willem I in den Haag; een bezoek, dat blijkens den inhoud van het verslag, zeer bevredigend was uitgevallen. 1 blad in-plano, in boekdruk, gegeven te Brussel en met de namen er onder van Joseph D'Hooghvorst, Alexandre Gendebien, Le Comte Félix De Mérode, Baron Frédéric De Secus, fils en Palmaert, père.

2 September 1830.

6785. „*Proclamation.*”

Bekendmaking aan de „Habitans de Bruxelles!” van de „Commission ... chargée ... de proposer des mesures utiles au pays”, mededeelende dat het haar noodzakelijk voorkomt de burgerwacht te bestendigen en dat de baron d'Hooghvorst met de uitvoering daarvan belast is, waardoor zij de zekerheid verkregen dat er geen troepen in de stad zouden komen. 1 blad in-plano, in boekdruk. Onderaan: rechts de namen van „Le Duc d'Ursel” voorzitter en van P. J. Stevens, secretaris der commissie; links: „Vu et approuvé, Guillaume, Prince d'Orange.”

3 September 1830.

6786. „*Proclamation.*”

Mededeeling van den Comte de Celles, den Baron de Sécus, Barthélemy, De Langhe, C. De Brouckere en den Comte Cornet de Grez, dat zij door den prins van Oranje ontboden waren, hem hadden medegedeeld dat het verlangen der Belgen scheiding van de noordelijke en zuidelijke Nederlanden was, zonder ander aanrakingspunt dan dat één vorstenhuis in beide landen regeerde; dat de prins hun voorstellen gunstig ontvangen had en reeds naar den Haag vertrokken was om er met zijn koninklijken vader over te spreken. 1 blad in-plano, in boekdruk.

3 September 1830.

6787. „*Proclamation.*”

Opschrift boven een tot aanplakken bestemde kennisgeving aan de „Habitans de Bruxelles!”, gedateerd „ce 3 Septembre 1830, au soir.”, waarbij medegedeeld werd dat de prins van Oranje zich naar den Haag begeven zou, om de eischen der

Belgen aan den koning over te brengen. „La Garde Bourgeoise s'engage sur l'honneur à ne pas souffrir de changement de Dynastie et à protéger la Ville et spécialement les Palais”, zóó eindigt deze proklamatie, onderteekend door Sylvain Vandeweyer, Vanderlinden d'Hooghvorst, negen „Membres de l'Etat-Major.” en 20 andere Belgen, door „Guillaume, Prince d'Orange” en door acht aan zijne zijde staande personen. 1 blad in-plano, in boekdruk.

Hoeveel deze verzekering beteekende, heeft de uitkomst geleerd.

3 September 1830.

6788. „*Nous prince d'Orange, déclarons que la commission nommée par Nous, au Nom du Roi, par la Proclamation du premier Septembre, est dissoute.*”

Bruzelles, le 3 Septembre 1830.

Guillaume Prince d'Orange.”

Aanplakbiljet als de vorige. 1 blad langw. in-fol., in boekdruk.

3 September 1830.

6789. „*Proclamation*”.

Bekendmaking aan de „Citoyens de Bruxelles!”, dat overeenkomstig de regeling, getroffen tusschen den prins van Oranje en de hoofden der burgerwacht, de militairen Brussel hadden verlaten en ieder rechtgeaard Belg die militairen ongemoeid laten moest. 1 blad br. in-fol., in boekdruk, onderteekend: „Pour le Commandant en Chef de la Garde Bourgeoise”, door Baron van der Smissen, „Commandant en second.”

13 September 1830.

6790. „*Traduction*.”

Opschrift van het „Discours de S. M. le Roi des Pays-Bas, à l'ouverture de la séance extraordinaire des états-généraux, à la Haye, le 13 Septr. 1830.” Belgisch aanplakbiljet, gr. in-fol., in boekdruk.

16 October 1830.

6791. „*Proclamation*.” — „*Proclamatie*.”

Opschriften boven den naast elkaar gedrukten franschen en hollandschen tekst van het stuk, waarbij de kroonprins als 't ware aanbiedt met de opstandelingen gemeene zaak te maken en ze als onafhankelijke natie erkent, iets wat van achteren bezien nog niet zoo verkeerd was. „Gegeven te Antwerpen.” 1 blad langw. kl. in-4°, in boekdruk.

Hierbij de fransche tekst nog eens afzonderlijk. 1 blad in-8°, in boekdruk, in grooter letter. (Muller No. 6501).

December 1830?

6792. „*Avis aux gens de bien.*”

Opschrift boven een aanmaning aan de gezeten inwoners van België, om Oranje, den held van Waterloo, terug te roepen. 1 blad in-fol., in steendr.

Heftig tegen 't voorloopig bewind; de aanhef luidt: „Le gouvernement provisoire, aidé de nos députés régicides, vient de nous montrer sa faiblesse et sa nullité dans les diverses proclamations qu'il a adressées à la nation, aussi que pouvions nous attendre d'une bande d'intrigans placés au pouvoir sans aucun mandat et qui au moment du danger n'ont pas craint de passer pour lâches, en se réfugiant à Valenciennes”

Het einde: „... replantons ce signe qui fit notre prospérité pendant quinze ans et disons tous que couleur Orange avec abondance vaut cent mille fois mieux que toutes les libertés sans finances.”

1831.

6793. „*Au nom du Gouvernement provisoire de la Belgique.*”

Hoofd van een belgisch paspoort, waarin het vierde en vijfde woord zijn doorgehaald en vervangen door „Régent” in handschrift. Dit paspoort, „Donné à Bruxelles, le 18 Mars 1831.”, is onderteekend door Sylvain Van De Weijer en afgegeven aan „Donnay, (Henri Léonard:), Ouvrier en Chapeaux de paille, Né et Domicilié à Glons.” Bovenaan is als tenant van een ovaal schild, waarin „Liberté” staat, een leeuw afgebeeld met een stok, waarop een vrijheidshoed, in den linkerklauw. Onder dit figuurtje, evenals het geheele folio-blad in steendruk, staat: „Kreins f. ’, „Lith. de Dewasme Brux.”

Hierbij:

a. Paspoort, afgegeven door Abraham Ellerman, consul-generaal van zijn Britt. Majesteit, koning van Hannover, in de Zuidelijke Nederlanden, resideerende te Antwerpen, gedateerd uit die plaats 19 April 1831, ten behoeve van den zeeman Jan M. Schoon en een dergelijk, afgegeven te Ostende den 20 Augustus 1832 door G. A. Fauchey, britsch en hannoversch consul voor Ostende, Gent, Brugge, Nieupoort en Hannover, ten behoeve van „Willm Firth” en diens echtgenoot. 2 bladen in-fol., in boekdruk, HS. ingevuld, beiden met het gegraveerde wapen van Engeland bovenaan. Van beide is dit gegraveerd door Silvester, 27 Strand, Londen.

b. Paspoort, afgegeven te Antwerpen den 21 Juni 1831, ten

behoefte van Ephraim Driessen, zeeschipper uit Greifswald, door F. Kulenkamp, sekretaris van A. Saportas, consul van den koning van Pruisen. 1 bl. in-fol., in boekdruk, met het gegraveerde wapen van Pruisen bovenaan.

1830.

6794. „Le Salut de l'Etat.”

Opschrift boven drie muziekbalken met noten. Vouwt men dit papier zóó, dat de bovenste helft van den bovensten- en de onderste helft van den derden balk tegen elkaar komen te liggen dan leest men: „Vive le prince d'orange”. Steendr. langw. in-8°, z. n. (Muller No. 6503).

1830.

6795. „Inweiding der Belgische Vrijheidsboom”.

Inscriptie in den bovensten plastrand eener spotprent op het „provisioneel bestuur” in België, zooals in een lint boven in de plaat te lezen is. In 't midden der plaat een boom, waarop een bavian zit met stok en vrijheidshoed in den poot en van wiens achterste aan een lint het portret van een Turk (b) afhangt. Rondom den boom zwieren in wilden dans: de Celles (3), „Don Juan van Halen” (4), de Stassart (5), Sylvain van de Weijer in harlekijnspak (6), Kessels (7) in gezelschap van Meined (8) en Oproer (9). Zij zingen: „Ei kokerij en de klok die zal leggen”. Door het plaatsen van het woord „klok” boven het hoofd van de Potter (1), die midden op den voorgrond met ontbloote posteriores zit te k.kken, terwijl hij uitroept: „wat ben ik benaauwd”, blijkt dit gezang op dezen te moeten slaan. Links van hem staat een vrouw (2): „het Doorzigt”, die hem met de rechterhand een servetje reikt, afgescheurd van een papier met „grieven”, dat zij in de linkerhand houdt. Ofschoon de Potter schijnbaar „geld” ontlast, verzekert zij echter „het is allemaal wind”. Links van de Potter liggen boeken; rechts staat een kastje (a) met medicijnen „Voor grieven van de ziel” enz. Daarbij ligt op een vaan een papier: „hier scheert men”. Aan iedere zijde van de kruin van den boom twee vaandeltjes, links bovenaan een „Klisteer spuit”, rechts een „Walvisch” vertoonende, terwijl in de beide anderen „Meined” en „Roofzugt” staat. Links van de dansers een boerin op klompen, rechts een dame, met gepresenteerd geweer, beiden als „Ama sone”. In den onderste plastrand leest men:

„Zie hoe der Belgen Nutelingen,
Dolzinnig om hun Vrijheid springen.”

Gravure in-4°, z. n. v. gr. Van deze plaat zijn hier drie exemplaren in twee staten:

a. Vóór de cijfers en letters in de plaat gegraveerd en zonder verklaring in de beide bovenhoeken. (Die cijfers en letters zijn er echter in geschreven). Gekleurd.

Bij dezen oorspronkelijken staat behoort een blad gr. in-4°, in boekdruk, met het opschrift: „Bij het zien der afbeelding van den Belgischen vrijheidsboom.” boven een tekst in twee kolommen, die links in 20 regels op rijm de verklaring geeft der letters en cijfers in de plaat; en rechts in vier 6-regelige koepletten een schanddicht op de Belgen, van „Franciakus.” Onderaan het adres van H. Moolenijzer te Amsterdam.

b. Dezelfde gravure. Nu in den linkerbovenhoek de verklaring der cijfers 1—4; in den rechter van 5—9. Die der letters a en b is achterwege gebleven.

Van desen staat is een zwart en een gekleurd exemplaar aanwezig. (Muller No. 6405 a, b).

1830.

6796. „C'est trop pesant pour nous — Du courage ça n'est que provisoire (sic).”

Onderschrift eener spotprent op het Gouvernement *provisoire* in België, voorgesteld door vier zijner leden: L. de Potter, Ch. Rogier, Silv. van de Weyer en een vierde. Links een belgisch vrijwilliger, die een groote kroon zet op de hoofden van een drietal personen, die door de swaarte neergedrukt worden. De vierde, welke men, tusschen de anderen door, op den tweeden grond ziet, houdt zich meer omlaag (of is kleiner) en dezen drukt de kroon dus niet. Steendruk langw. in-4°, door „D. E.” (Muller No. 6395).

1830.

6797. „Ch. Rogier Afgevaardigde der Muitelingen.” — „Sylvanus van de Weijer Minister van de Belgische Zeemagt.”

Spotprent op deze leiders van den opstand der Belgen, afgebeeld als dwergen; omgekeerde kopiën van de figuren 7 en 8 in het Dwergentoneel (zie No. 3535 hier voren). Onder den eerste een 8-regelig vers: „Europa, neen! vergeefsch is al uw pogen”, enz.; onder den tweede een 6-regelig: „Beef, Oud-Holland, sla aan 't krijten, want Sylvanus vaart ten strijd;” enz., beiden van E. L. G. (linderman). Twee gekleurde steendrukken in-4°, „A. Verhoesen Del.” (Muller No. 6397).

1830.

6798. „De belgische troon of het volk zonder hoofd”.

Opschrift eener spotprent op de Belgen. Bovenaan, naar rechts, staat op een verhevenheid met draperiën, een troonzetel, die omgekeerd en met den bovenrand der rugleuning tegen den muur geplaatst is. Uit den troonhemel, waartegen een wafel hangt, geflankeerd door twee bierglazen: „Faro” en „Lambik” (’t laatste in spiegelschrift), steekt een bordje: „Te huur of te koop terstond te aanvaarden”. Links van den troon staan zeven-, rechts vier mannen zonder hoofd. Op den voorgrond, onderaan, zijn zes personen met kaars en lampje bij zich, aan ’t zoeken en slaken de verzuchting: „awel ’t is een fameus werk dat zoeken noar ien ooft, zulle”. Gekleurde gravure langw. gr. in-4°, z. n. v. gr. Muller (No. 6587) vermeldt het exemplaar van den heer A. J. Nijland.

1830.

6799. „Belgische riddertrouw. 1830.”

Onderschrift eener scherpe spotprent op de generaals Daine en Kessels. Daine die, om „Valsche wissels-”, welke hij in 1821 in omloop bracht en waardoor hij in een krimineel proces gewikkeld werd, de galg verdiende en er reeds aanhing, wordt daarvan gered, daar het cijfer „f 43000” (de som, welke Willem I hem voorschoot) het touw doorsnijdt. Hij valt dus en komt in „De Schelde” terecht op een walvisch, welken een man, die aan den anderen oever staat (Kessels), aan een lijn vastheeft (zie No. 6641 hier voren); in den wijdgeopenden mond van het dier staat „Nationaal Congres”. Op een papier, dat Daine wegwerpt, staat „Naar utrecht”, doelende op de oproeping van hem voor het Hoog Militair Gerechtshof aldaar, om zich te verantwoorden over het nemen door de Belgen van een konvooi levensmiddelen, dat uit Maastricht naar de citadel van Luik bestemd was en door Daine werd geëscorteerd. Naast Kessels een ezels, die drinkt uit een glas „Lambioq”, en aangeduid is als „Generaals paard”. Aan de andere zijde van den ezels staat De Potter?, die met beide handen een pot: „De Libertait” omhoog heft, waaraan een papiertje bevestigd is met de inschriften: „Moord plundering brandstigting armoede republiek”. Gekleurde gravure langw. in-fol., z. n. v. gr. Muller (No. 6589) beschreef het exemplaar van F. Baron van Brakell.

1830.

6800. „Belgische riddertrouw.”

Deselfde plaat van het vorig nummer, met veel meer aeree-

ringen in den grond aan weerszijden van de Schelde en met de volgende wijzigingen: De inschriften zijn hier alle veel regelmatig gegraveerd. Onder Kessels staat hier: „Geef maar hier het komt van pas”. Boven de pot, welke De Potter omhoog houdt, steken hier twee doodsbeenderen en een doodshoofd uit. Het papier, met „naar Utrecht” erop, is verdwenen, maar dit inschrift staat nu in een label, bij manier van handwijzer voor aan de galg gespijkerd; links op den achtergrond is een duinreeks aangebracht. Gekleurde gravure, langw. in-fol., z. n. v. gr. (Muller No. 6590).

1830.

6801. „Plaats voor valsche wissel maker -”.

Inscript in een bord, geplaatst bij rad en galg, beide opgericht op een stukje land, aan drie zijden door water bespoeld. Bij het land komt de kop van een walvisch boven water, vragende aan den duivel, die aan den waterkant staat: „is mijn baas” (Kessels) „al hier”? waarop deze antwoordt: „Jou baas ga ik aanstons halen”. Onder de plaat, in twee rijen, twee 4-regelige versjes, het eerste met opschrift „Walvisch”, het laatste met „Duivel.” Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6591).

1797—1830.

6802. „Gedenkwaardige tijdstippen uit het leven van den Generaal Majoor Daine.”

Opschrift boven de afbeelding van vier tijdstippen uit het leven van bovengenoemden. De eerste voorstelling links toont hem als tamboer en heeft tot onderschrift: „1797. Iadis. Debut van den Gen^{nl} Majoor Daine”. Op de tweede zit hij in generaals-uniform, te schrijven, daaronder: „1821. avant. Gemeenzame bezigheden van den Gen^{nl} Majoor Daine, of de valsche wisselbrief.” Op de derde reikt Willem I hem een „Mandat” (van) „f 43000” toe, waardoor hij aan het krimineel proces ontkwam. Naast en achter den vorst kronkelen zich twee slangen. Onder deze voorstelling staat: „1824. pendant. Mildadigheid (*sic*) van Z. M. den Koning der Nederlanden.” Op de laatste afbeelding zit hij op een hollenden ezel, omringd door belgische vrijwilligers, waarbij, op den voorgrond rechts, Jambe de bois, die twee vaandels bij zich hebben met „Brussel Leuven en Luik” in 't eene- en „Pontecoulant” in het andere. Hieronder staat: „1830. après. Dankbetuiging en erkentelijkheid van een Overlooper of Daine bevelhebber der Muiltelingen.” Steendruk langw. in-fol., door A.

Verhoesen, uit de drukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6593). Van dese prent is een zwart en een gekleurd exemplaar in dese verzameling.

SCHEIDING

1830.

6803. „Noordelijke grenscheiding (sic) (van) Oud Nederland de zeven vereeningde (sic) provencien en de generaalheids landen Te Amsterdam, ^{de} _{de} E. Maaskamp.”

Inscript in den rechterbovenhoek van een kaartje, oorspronkelijk vervaardigd voor den *Tegenwoordige(n) staat van alle volken*, door vier bladzijden tekst, in-8°, in boekdruk, in verband gebracht met de gebeurtenissen van dezen tijd. Die tekst heeft hetzelfde opschrift: „Noordelijke grenscheiding van Oud-Nederland,” enz., als het inschrift der kaart, doch zonder de fouten, terwijl voor „bij” nu „door E. Maaskamp” en het jaartal 1830 nog onder dien naam staat. De kaart is een gravure langw. in-4°, waaraan links een klein stuk van een tweede kaart is geplakt, Zeeuwsch-Vlaanderen aanvullende, dat op de hoofdkaart slechts tot Hulst voorkomt. Door kleuren is het voormalig oostenrijksch, pruisisch en nederlandsch grondgebied aangewezen.

1830.

6804. „Scheiding van Holland met (sic) België.”

Onderschrift eener sinnerprent op de scheiding. Twee stukken gronds zijn door een kloof gescheiden. Links zit de Hollandsche Maagd onder een tent ten troon; verschillende personen, die springen en met de hoeden zwaaien, juichen om de Belgen, die op het rechtsche stuk mistroostig aftrekken met een vaandel, waarop in spiegelschrift: „Luik. Brussel!” De Hollanders houden een vaandel omhoog, waarop: „Leve de koning.” Op den voorgrond links ligt de Nederlandsche leeuw met een vaandel: „Voor vorst en vaderland” in den rechterklauw, die op een verzegeld boek rust en met het wapen van Nederland onder den linker. Op den voorgrond aan iedere zijde der kloof een persoon, die elkaar beleefd, ja vriendschappelijk groeten. Rechts liggen een verscheurde vlag, een kroon, een geopend boek, waarvan de zegels verbroken zijn, terwijl een man het nederlandsche wapen en den scepter vertreedt. Steendruk langw. in-4°, s. n., waaronder het volgende 6-regelig versje in twee rijen, in H. S.:

„Vaar wel ó valsche vriend, ó Muitsiek rot der Belgen;
Vertreders van de wet, verbasterde Neerlands telgen:

Veragters van Nassouw, van onzen vorst en Heer. —
 Wij blijven steeds getrouw aan die ons wel Regeer.
 Zoo is het Noorden dan van 't zuiden afgescheiden:
 Wat Regtgeaarde Belg zou zig hier niet verbleiden (*sic*)!"
 Muller (No. 6469) beschrijft *dit* exemplaar.

1830.

6805. „Een Oud Spreekwoord.”

Opschrift eener zinneprent op de scheiding van België en Holland. Een belgisch mouter en een hollandsche boer zijn door een touw met de linkerarmen aan elkaar vastgebonden. De boer, achter wien twee kazen liggen, met de gekruiste sleutels van Leiden er op afgebeeld, heeft zijn mes getrokken om het touw door te snijden. Vóór den Belg ligt een omgevallen pot (Potter). Onder de voorstelling leest men het bedoelde oude spreekwoord:
 „Die met een Boef is belaan?

Die snijd hem af, en laat hem gaan.”

Steendruk kl. in-4°., z. n. Muller (No. 6468a) vermeldt dit exemplaar, toen bij Baron van Brakell, nu in dezen Atlas.

Hierbij dezelfde voorstelling geteekend, in kleuren, z. n. en met bovenstaand op- en onderschrift in H. S.

1830.

6806. „Bas-relief Représentant la situation Politique de la Belgique et de la Hollande en 1830. par L. Royer.”

Links boven een zinnebeeldige prent, naar hollandsche opvatting den toestand van België en Nederland schetsende, leest men bovenstaand opschrift; rechts daarvan hetzelfde in het hollandsch: „Bas-relief Voorstellende den toestand van België en Holland in den jare 1830. door L. Royer.”

In het midden ligt de Nederlandsche leeuw op een voetstuk, met het inschrift: „Uit liefde voor het vaderland.” Op den rug van den Leeuw zit een geblinddoekte Cupido, als zinnebeeld der Liefde. Links wordt de Belgische Revolutie voorgesteld door Mars, die zijn lans op den rug van den Leeuw gebroken heeft en wordt aangehitet door den Nijd, die met de linkerhand de Fortuin achterover trekt. Vulkaan, als zinnebeeld der Nijverheid, ligt met opgeheven dolk achter den Nijd ter aarde. Een naakt jongman (het Belgische volk), aan handen en voeten gekluisterd, ligt links tegen het voetstuk. Rechts wordt Nederland zinnebeeldig voorgesteld door Minerva, wier rechterhand door den Leeuw wordt gelikt, terwijl zij de linkerhand reikt aan Mercurius, achter wiens rechterbeen een steen staat met inschrift: „Voor (vade)r-

land e(n) vorst." De Nederlandsche maagd zit geheel rechts, naast haar staat de Eendracht; de eerste heeft het roer van staat in de linkerhand, de laatste leunt met de rechterhand op een bundel liktorenstaven, in de verklaring een pijlbundel genoemd. Met de hollandsche en fransche verklaring, in twee kolommen naast elkaar onder de plaat, te zamen een steendruk in-plano, naar L. Royer, door C. Last, uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co. te Amsterdam.

Van deze plaat zijn hier twee exemplaren, één op chineesch en één op gewoon papier.

De geboetseerde groep, waarvan deze prent de afbeelding is, was een der prijzen in de loterij voor het vaderland, 1831. (Muller No. 6559).

1830.

6807. „*Quand on est si bien ensemble, devrait-on jamais se Quitter*”.

Spotprentje op het vereenigd Holland en België. Een wapenschild, met bovenstaand inschrift, heeft in plaats van helm en helmteeken een dubbele handwijzer, met „Holland” in den linker- en „Belgipue” (*sic*) in den rechterarm; als tenanten de Hollandsche leeuw en de Belgische leeuw, doch die elkaar den rug toekeeren. De eerste met een kaas, waarin een mes steekt, in plaats van een muts met pluim op 't hoofd en met menschenarmen, heeft in iedere hand een visch en een koffleketeltje aan een bandelier over den schouder. De tweede heeft een hoogen hoed op en houdt met beide voorpooten een geweer vast waarop een vrijheidshoed staat. Het prentje is titelprent van *Recueil de chants patriotiques belges, composés pour célébrer le règne de la liberté*. 1re Partie. — Octobre 1830. Bruxelles, J. A. Lelong.

Voor het tweede stukje is Jambe de Bois met zijn kanon en een vijftal helpers afgebeeld op de Place royale.

Op het prentje voor het derde stukje ziet men twee kruislings over elkaar gelegde kanonnen.

Deze drie voorstellingen zijn beurtelings nog eens afgedrukt op de achterzijde van den blauwen omslag van het eerste, derde en vierde stukje. Op dien van het tweede ziet men prins „Frederik” vluchten aan het hoofd van een vijftal soldaten, alle zes met kachelpijpen aan hun rokspanden. Op den voorgrond, in 't midden, ligt een groote kachelpijp met inschrift: „abusier intransportable”; *abusier* spottend in plaats van *obusier*.

In het vierde stukje, waarvan de titel hier ontbreekt, vindt

men nog een plaatje, waarop een Brusselaar en een Luikenaar zijn afgebeeld, elkaar omarmend, de eerste met de linkerhand een driebanige vlag vasthoudende, de andere met de rechter een vaandel waarin „Liège pour Bruxelles Vaincre ou Mourir”; onderschrift van het prentje: „Camarade Liégeois, je sens battre ton œur. — Et moi, cher Brabançon, je vois couler tes larmes.”

Vijf houtgravures; de eerste vier langw., de vijfde gewoon in-12°, z. n. v. gr. De stukjes verschenen alle „Octobre 1830.”

1830.

6808. „La Force d'un Citoijen Belge.”

Onderschrift van een spotprent op prins Frederik en anderen. Een belgisch vrijwilliger leidt aan twee kettingen en een touw drie personen: één in uniform en met een gepluimden steek op den ezelskop (prins Frederik), een ander in ministerieele kleeding met den steek onder den arm en een berenkop (van Maanen), beiden gemuilband, en een invalide met een hoogen hoed op den kattenkop (Libry Bagnano). Deze drie, allen met het cijfer „2” aangewezen, antwoorden den Belg („1”), die hen dreigt te slaan met een vaandel, waarin „Libe(rté)”, op zijn bevel: „Cris ou je tappe.”: „Nous sommes donc forcés, de criez vive la liberté.”, zooals dit met de cijfers 1 en 2 aangegeven is onder het onderschrift. Steendruk langw. gr. in-4°, z. n. (Muller No. 6401).

Hierbij op een blaadje in-4°, in boekdruk, een „Chanson populaire.”, aanvangende „Dansons la Brabançonne,” enz.

1830.

6809. „Vive la liberte”.

Spotprent op Willem I en zijn familie met dit inschrift in een vaandel, vastgehouden door een Belg. De koning („4”) zit in het midden der plaat met een riethalm in de linkerhand, op een zetel van kazen, die rondom in het water staat, waaruit op den voorgrond verscheidene kikkers komen met vlaggetjes, waarop een „W”. Prins Frederik, wien drie kachelpijpen aan de rokspanden gebonden zijn, loopt door 't water naar zijn vader toe en zegt, volgens No. „5”, in de verklaring der cijfers 1—6 onder de plaat: „Je n'irais plus en Belgique papa je vous le jure, car les Belges ne badinent pas, ils m'en ont fait voir de dures.” Links komt een man met een bagno-kogel aan het been („1”) [Libry Bagnano] op een stok en kruk naar den koning toe en zegt: „Sire, j'ai partagé votre Belgique je veux aussi partager votre fromage.” Iets meer naar achter en naar rechts staan de kroonprins („3”) en zijne vrouw („2”); deze

zegt tot haar man: „Rends moi les diamants que tu m'as volé et je retourne chez moi.”; de prins antwoordt: „Vos diamants sont engagé chez Pierre den Dique, nous vendrons du fromage pour les dégager.” De vorst zegt tot allen: „Consoles-vous mes enfants j'ai fait mon beurre dans la Belgique.” De Belg met het vaandel („6”) zegt, op den stapel kazen wijzend: „Quand tu auras usé ce trône là je te ferai faire une place à la Cambre.” (Muller No. 6443).

1830.

6810. „Malheur imprévu.”

Opschrift boven een spotprent op Willem I. Deze staat links, in theatrale houding, met de linkerhand ten hemel wijzende en zegt: „Ah! Mariantje quel malheur, nous ne pourrons plus traire notre belle vache, la Belgique, pour faire des Fromages, votre frère Fréd: vient de la rendre furieuse, en lui tirant quelques gouttes de sang.”

De koningin, op een stoel gezeten, waarachter haar dochter Marianne staat, met een doek voor het naar rechts gekeerde gelaat, tracht deze te troosten en zegt: „Calmez-vous ma fille, les Prussiens de mon frère guériront cette fureur.” Deze antwoordt echter: „Eh! Eh!..... Vos Prussiens ne vous ont-ils pas fait chasser de la Hollande en 87? Croyez-vous que les Belges seront aussi bêtes que les Hollandais qui vous ont pardonné vos mitrailraillades (*sic*), vos noyades et toutes vos autres horreurs!” De gelijkenis der beeltenissen van het koninklijk paar is uitnemend. Steendr. kl. in-4°, z. n. (Muller No. 6453).

1830.

6811. „Entrevue du roi avec Vanmannen (*sic*).”

Links staat de koning (1) geleund tegen een tafel; van rechts komt de minister van Maanen (2), met den steek in de rechter- en een rol papier (geen kachelpijp zooals Muller heeft) in de linkerhand, naar den vorst toe, die echter met de zijne een afwijzend gebaar maakt en, volgens het onderschrift der plaat, zegt: „Si je vous aurait (*sic*) mis dehors vous ne mauriez (*sic*) pas mis dedans”, waarop van Maanen antwoordt: „Sire les fort (*sic*) empointement (*sic*) font faire beaucoup de chose”. Slechte steendruk langw. in-4°, z. n. met bovenstaand opschrift. Navelgving van plaat 23 der „Rencontres”, zie No. 6691 hier voren. (Muller No. 6407).

1830.

6812. „En ont-ils mangé depuis quinze ans, ces braves méridionaux?” — „Je crains eher père qu'ils ne digèrent jamais votre dernière Croûte!”

Spotprent op de pogingen van koning Willem I om België te behouden. In 't midden der plaat, in een leunstoel met een W in den rug, zit Willem I. Met de rechterhand wijst hij op een kaa, die aangeneden ligt op de tafel links van den vorst; hij wendt het hoofd naar den kroonprins, die aan de andere zijde van zijn stoel staat en tot wien hij de bovenstaande vraag richt, waarop de prins hem antwoordt: „Je crains” enz. Steendruk in-8°, z. n. (Muller No. 6505).

VRIJWILLIGE WAPENING

5 Oktober 1830.

6813. „Proclamatie van den 5 October 1830, nopens eene Algemeene Vrijwillige Wapening.”

Dit stuk is gericht tot allen, die de wapens konden dragen, om op te komen ter verdediging van orde en recht. 1 blad in-fol., in boekdruk. (Muller No. 6474).

Hierbij het Staatsblad No. 62, van 5 October 1830, waarin dezelfde proclamatie is afgedrukt. 3 blz. in-8°.

7 Oktober 1830.

6814. „*Aan de Stedelijke en Plaatselijke Besturen in de Provincie Utrecht.*”

Inscript in boekdruk, in den linkerbenedenboek eener begeleidende missive voor de proclamatie van den koning, waarbij hij het volk der Noordelijke provincien te wapen roept tegen de belgische oproerlingen.

De missive is gedateerd 7 Oktober 1830 en eigenhandig onderteekend door den gouverneur der provincie.

De burgemeesters der verschillende plaatsen worden in deze missive aangespoord nauwkeurig aan te teekenen welke personen in dienst treden, wier betrekkingen hulp zouden kunnen behoeven en op de tweede blz. der missive is daartoe een formulier voor een „Inschrijvings register” afgedrukt.

Oktober 1830.

6815. „*Waarde stadgenooten!*”

Aanvang van een oproeping uit naam van al de officieren der rotterdamsche schutterij, onderteekend door „J. Ballot, Majoor.,

A. Bogaers, Kapitein." en „J. C. Bernelot Moens, 1^e Luit.", om geldelijke bijdragen tot het onderhouden der gezinnen van zoo-vele minder bemiddelden, die wel zouden willen uittrekken, maar door de zorg voor de hunnen teruggehouden worden. 1 blad in-fol., in boekdruk.

Links onderaan in H. S.: „Hierop geteekend voor dertien gulden eens geld 7 October 1830".

December 1830.

6816. „*Rustbewaarders-lied.*"

Oepschrift van een lied van V. Loosjes, in vijf 8-regelige koepletten, tweemaal twee naast elkaar en één in het midden er onder, op de „Wijze: Voor Haardsteen en Altaren. Muzijk van Derx.", doch zonder die muziek. Links onderaan: „Dec. 1830."

1830.

6817. „Aux armes à la pressante demande de votre Souverain, Aux armes pour la cause de l'ordre et des lois, Aux armes & & (historique)".

Onderschrift eener spotprent op de proklamatie in No. 6813 hier boven vermeld. De koning zit op den troon, met angstig gelaat, armen en beenen wijd uitgestrekt. De kroon valt hem van het hoofd, de hermelijnen mantel van de schouders en boven zijn hoofd hangt het Damokles-zwaard. Rechts loopen twee ministers haastig weg; links staat een drietal geheel verlagen. Op den achtergrond een aantal toeschouwers. Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6475).

1830.

6818. „Aux Armes! Aux Armes!!!"

Inscript in 't midden bovenin een spotprent op het te-wapen-roepen van de Nederlanders. De woorden komen uit den mond van den koning, die opgehangen is aan een halve galg. Libry en van Maanen hangen ieder aan één zijner beenen. De eerste zegt: „Plus fort! on ne t'entend pas", de tweede: „C'est moi, qui lui F... cette pille." Een Belg, die als beul op de ladder staat, kastijdt 's konings ontbloote posteriores met een roede, zeggende: „à not' tour! tu nous fessas Pendant 15 ans." Boven op de galg zit een aap met de koningskroon op den kop; aan zijn staart hangt een papier, waarop: „Avis Par Brevet d'Inv: Rémède Infaillible! contre les maux de tête tel qu'Entêtement, rêves de mitraille. etc. un quart d'heure d'épreuve suffit". Rechts op

den achtergrond staan drie personen op een stellaadje, van welke er één een vlag heeft en één trommelt. Boven hun hoofden:

„Al is ons Prinje (sic) nog zo kleyn
Tog moet oranje boven syn!“

Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6477).

UNIFORMEN

6819. „*Tambour des Grenadiers*“. — „*Grenadier Bat^{on} flanqueur*“. — „*Infanterie belge Milice nationale, petite tenue de l'Officier.*“

Underschriften van drie uniformprenten. Op de eerste, waarvan het onderschrift slechts gedeeltelijk zichtbaar is, ziet men een trosselager van het 1° of 2° bataillon (met berenmuts) van voren, het hoofd naar rechts gewend, de linkerhand op de trom, de stokken in de rechterhand. Links op den achtergrond een torentje.

Op de tweede een grenadier van het 3° of flank-bataillon (met chakot) naar rechts gekeerd, den linkervoet op een steen; achter hem een stuk muur; het geweer bij den voet rust tegen het linkerbeen, hij heeft de rechterhand op den rug.

De officier der nationale militie is afgebeeld van voren en naar links, de armen over elkaar geslagen en met de rechterhand den degen vasthoudende, die onder den linkerarm uitsteekt. Achter hem soldaten: links de geweren ladende, rechts met het geweer op schouder.

Drie gekleurde steendrukken gr. in-4°, door „Vanhemelryck 1829.“ Links onder de laatste plaat staat „Pl. 104“ en daar ook de anderen in uitvoering en papier volkomen gelijk zijn, behooren allen zeker tot een grooter reeks.

De afdeling Grenadiers werd in Juli 1829 opgericht en bestond toen uit 3 bataillons, waarvan het 3° 't flank-bataillon was; na de afscheiding van België uit 2 bataillons en werd het 2° flank-bataillon.

6820. „*Chasseurs à pied.*“ — „*Grenadiers à pieds (sic).*“ — „*Artillerie Légère de la Garde. Artillerie à pied.*“

Underschriften van drie uniformprenten, N° 1, 2 en 4 van de „Armée hollandaise.“, behorende tot de „Galerie Militaire.“, zooals er boven de platen staat en waarin zij als No. 115, 124 en 334 voorkomen. Op de beide eerste is een officier en een gewoon soldaat afgebeeld, met een kerk en een paar huizen op

den achtergrond. Op de derde plaat komt van de beide daarop voorgestelde wapens alleen een officier voor, zooals er ook op de plaat bijgevoegd is: „(Officiers en petite tenue.)”; de Artillerie de la Garde is de Rijdende Artillerie. Drie gekleurde steendrukken in-4°, No. 1 en 2 van Destouches te Parijs, No. 4: „Imp. Villain, r. de Sèvres, 19, Paris.” No. 1 met adres „maison Martinet, 41, rue Vivienne et, 11, rue du Coq.”, No. 2: „Dero-Becker, Editeur à Paris”, No. 4: „Paris, (M^oe Martinet) Haute-cœur frères, r. Vivienne 41” enz.

6821. „*Officier et Soldats de marine.*” — „*Hussards*”.

Onderschriften onder „N° 19.” en „N° 28.” eener serie. Op de eerste plaat zijn een officier met de armen over elkaar en een soldaat leunend op zijn geweer de hoofdpersonen, beiden nog met den hoed; op de tweede een naast zijn paard staand trompetter met kolbak op links, een man zonder paard in 't midden en een derde te paard naar links rijdende, beide laatsten met shako. Twee steendrukken langw. in-4°, de eerste door „L. Roland”, de tweede door „Le Pan”, uit de steendrukkerij van Delaunois, zooals alleen onder de eerste staat, met adres van Dero-Becker, Rue neuve St. Augustin, 43, te Parijs. Midden boven beide platen staat: „*armée hollandaise.*”, links daarvan de bovenvermelde sorienummers.

6822. „*De Nederlandsche Armee, in deszelfs kleeding en wapenrusting.*”

Hoofdtitel op den omalag waarin zes uniformprenten behooren. Lager staat: „Eerste aflevering: infanterie.” Onderaan het adres: „'s Gravenhage; Bij J. van der Beek, 1833.” Tusschen titel en adres worden de uniformen, die geen van allen een onderschrift hebben, op de volgende wijze vermeld:

„Inhoud.

- Plaat 1. Onder-Adjutant Vaandeldrager.
 „ 2. Grenadiers in het groot- en marsch-tenue; Eerste Bataillon.
 „ 3. Grenadiers, als boven, Tweede Bataillon.
 „ 4. Jagers in groot en marsch-tenue.
 „ 5. Soldaten der Afdeeling, in groot- en marsch-tenue.
 „ 6. Kanonnier.”

Alles in boekdruk met breedten flestrand, op 1 blad in-fol. Zes gekleurde gravures in-fol.; de platen 1, 5 en 6 zonder eenig inschrift, No. 2 met „Leydenroth. Sculp: Uitgegeven, bij J. van der Beek te 's Gravenhage. 1833.”; No. 3 alleen met „Leydenroth. Sc.” en No. 4 met „L.(eydenroth) Sc.” midden onder de plaat.

No. 1, 5 en 6 zijn de gravures van D. Sluyter, naar B. van Hove, voorkomend in Teupkens werk (zie No. 5582 hier voren), plaat 50, 14, 57, doch gewijzigd in vele details, overeenkomstig latere voorschriften. Die veranderingen zijn het grootst op plaat 5 (Teupken pl. 14), deze stelt dáár voor een flankeur en een fuselier, de fuselier is hier een soldaat „der Afdeeling” in marschtenuë en heeft een kapotjas aan gekregen, voorts een veldflesch, een linnen broodzak en een veldketel op den ransel; ook de stand van het geweer is veranderd. De namen van teekenaar en graveur zijn weggeslepen, maar op plaat 6 nog goed leesbaar.

6823. Uniformen.

De onder dit nommer vermelde uniformen behooren tot een serie, waarvan in den laatsten tijd niet dan gedeelten aangeboden werden en Muller (No. 6481) alleen als compleet het exemplaar van den heer Scheltema noemt, maar ook opmerkt dat in verschillende exemplaren nog varianten voorkomen. Hierom en omdat zij ongenommerd zijn, is het moeilijk uit te maken met hoeveel platen de reeks volledig is. Daarom zijn hier, ter onderlinge vergelijking met andere stellen, de prentjes zoo nauwkeurig beschreven als dit bij hun mindere kunstwaarde mocht gedaan worden. Aan het eind is aangegeven welke naar andere uniformprenten gekopieerd zijn.

Vaandeldragers.

1. „Vaandel der Stedelijke Schutterij van Utrecht”.

Vaandeldrager van voren, het hoofd naar rechts. Vaandel bij den voet, met de linkerhand vastgehouden. In het vaandel het wapen van Utrecht, met onderschrift: „voor Koning en Vaderland”, tusschen twee takken.

2. „Vaandel der Utrechtsche Provinc. Schutterij. Verv^d door Jufvⁿ van het Instituut des Heeren F. R. Fruauf te Zeyst, overhandigd door den H: Burgem. van Zeyst te Berg. op Zoom 13 April 1831.”

Van voren. Vaandel bij den voet, met de rechterhand vastgehouden. In het vaandel een gekroonde „W”; aan weerszijden van de kroon „Met God” „ten azyd” (*sic*).

3. „Vaandeldrager van het 1 Batt: 1 Afd: OverIjsselsche Schutterij.”

Van voren, het vaandel geschouderd. In het vaandel het Nederlandsche wapen. Volgens een mededeeling onder het onderschrift had dit vaandel „Op de keerzijde een gekroonde W.”

4. „Vaandeldrager van 't 1^e Batt. 2^e Afd: Mobile Schutterij der Prov. Overijssel”.

Naar links, in profiel, de rechterarm gestrekt, het vaandel in den linkerarm. In het vaandel „Overijssel”, in een krans uit twee takken gevormd.

5. „Vaandel van het 1° Bat. 2; Afd. Noordhol: Schut.”

Naar rechts; vaandel bij den voet, met de rechterhand vastgehouden. In het vaandel de Nederlandsche Leeuw liggende, tegen hem aan staat een gekroond wapen van Holland. Er boven: „1 Batt: 2 Afd: Noord Hollandsche Schuttery”.

6 ontbreekt.

7. „Vaandeldrager van het 2 Batt: 1 Afd: Geldersche Schuttery.”

Op den rug gezien, het hoofd naar links, het vaandel met de rechterhand vasthoudende. In het vaandel: „Door trouw en moed geschraagd”, in een krans uit twee takken gevormd.

8. „Vaandeldrager der Friessche Prov: Schutterij.”

Van voren, 't vaandel in den rechterarm. In 't vaandel een gekroonde „W” met twee takken eronder. Onder het onderschrift: „Op de keersijde” (van het vaandel) „de woorden: Eerste Ban Friezen.”

9. „Vaandeldrager der Groningsche Stedelyke Schutterij N° 1.”

Naar rechts, in profiel, het vaandel bij den voet, met de rechterhand vastgehouden. In het vaandel overdwars het wapen der stad met onderschrift: „Dienst. Schut. van Groning.” Onder het onderschrift volgt zeer vermakelijk: „Vervaardigd door Groningsche Burger-dochters, overhandigd te Groningen den 7 September 1831.” In het van den stok afhangend lint: „voor moed en ...!”

Onder deze prent: „Lit. v. Houtman”.

10. „Vaandel der 1° Ban Landelyke Schut, van Groning”.

Van voren. Vaandel bij den voet, met de rechterhand vastgehouden. In het vaandel, overdwars, het Nederlandsche wapen met: „Je maintiendrai.” er onder en „Landelijke schuttery” er boven.

11. „Vaandeldrager van het 2 Batt: 1 Afd: Prov: Groningsche Schuttery.”

Van voren, het gelaat naar rechts. Het vaandel tegen den rechterarm, de stok schuin vóór hem en met de linkerhand vastgehouden. In het vaandel een misteekend Nederlandsch wapen met „Je maintiendrai” er onder en lager: „Provincie Groningen”. Er boven: „2 Bat. 1 Afd. Landelijke schut:”. In het van den stok afhangend lint: „Wet Orde eendra(gt)”.

12—14 ontbreken.

15. „Vaandel van de Vryw: Iagers der H. School te Leijden.”

Naar rechts, het vaandel in den rechterarm.

In het vaandel „^{moed} 18 en 30 ^{trouw}” .

16 ontbreekt.

17. „Vaandeldrager der Noord Hollandsche Iagers.”

Naar rechts. Het vaandel in de linkerhand, de stok schuin naast hem. In het vaandel het verkeerdt geteekend wapen van Holland tusschen twee gekruiste takken.

Schutterijen te paard.

18 ontbreekt.

19. „Schutterij te Paard van 's Gravenhage.”

Paard en ruiter, de laatste half in profiel gezien, rijden naar links. Op de schabrak een gekroonde „W”.

Onder de afbeelding: „Lit. v. Houtman.”

20 ontbreekt.

Vrijwillige Iagers.

21 ontbreekt.

22. „Vrijwillige Iager van van Dam”.

Van voren en naar rechts; de rechterarm leunend op de tromp der buks; het rechterbeen over het linker geslagen.

Onder de afbeelding: „Steend. v. Houtman”.

23. „Officier der Noordbr. Iagers.”

Van voren en naar rechts. De sabel in de uitgestrekte rechterhand; de linkerhand houdt de schede.

24. „Noord Brabandsche Vrijw. Iager.”

Naar rechts, met gevelde buks, waarop de bajonet.

25. „Officier der Noord Hollandsche Iagers”.

Van voren; de linkerhand aan 't gevest van de kromme sabel.

26. „Noord Hollandsche Iager.”

Van voren en naar rechts; de rechterarm op de tromp der buks, de linkerhand aan den loop.

27. „Officier der vrijw. Iagers van Z. Beveland”.

Naar links gekeerd, naar rechts ziende; de rechterarm met degen omhoog als ten aanval kommandeerend.

28. „Vrijwillige Iager van Zuid Beveland.”

Van voren en naar links; de buks bij den voet, de rechterarm op de tromp, de linkerhand aan den loop.

29. „Officier van het Korps Vrijwillige Iagers van Groningen.”

Van achteren, het hoofd in profiel, naar rechts gewend, de linkerarm gestrekt; de sabel in de rechterhand, als ten aanval kommandeerend.

30. „Vrijwilliger van het Korps Iagers van Groningen.”

Van voren en naar links. De buks. met de linkerhand vastgehouden, rust met de kolf op den grond.

31. „Officier der Flankeurs van de Hooge School te Groningen”.

Naar links; de linkerhand aan het gevest van den degen.

32. „Vrijwillige Flankeur der Hooge School te Groningen”.

Naar rechts; het geweer in den rechterarm, met de kolf op den grond rustend.

Onder de afbeelding: „Lit. v. Houtman.”

33. „Officier der Leydsche Studenten”.

Naar rechts, de linker-onderarm vooruitgestoken.

Onder de afbeelding: „Lith. v. Houtman”.

34. „Vrijwillige Iager der Hooge School te Leijden.”

Naar links, in profiel; de buks omlaag onder den linkerarm.

35. „Officier der vrywillige Iagers van de Hoge School te Utrecht in kleine tenu. — ”

Naar links, het hoofd naar rechts gewend, de rechter-onderarm uitgestrekt; de sabel in de schede, opgehouden met de linkerhand.

36. „Vrijwillige Iager der Hooge School te Utrecht”.

Naar rechts; de rechterarm in moeilijke positie op de tromp van het geweer rustende.

37. „Officier van het Korps Vrijwilligers tot het verrigten van Kavallerie diensten langs de linie van de Kapitalen Dam tot Sluis.”

Naar rechts; de sabel in de schede onder den linkerarm.

38, 39 ontbreken.

Koninklijke Jagers.

40. „Officier der Koninkl. Iagers.”

Naar rechts loopend, het gelaat naar links; de linkerarm gestrekt, de sabel in de rechterhand, als een aanval kommandeerend.

41. „Koninklijke Iager.”

Van voren en naar links; de buks bij den voet, met de linkerhand bij de tromp vastgehouden, de rechterhand op de heup.

42. „Marketentster van het Korps Iagers.”

Van voren, groote ronde hoed op het naar links gewende hoofd; het vaatje aan een bandelier afhangende, onder den linkerarm.

Schutterij.

43 ontbreekt.

44. „Officier van Gezondh. 2^e Klasse der Schut.”.

Van voren en naar rechts; de linkerhand bij de heup op het gevest van den degen.

45. „Officier van Gezondheid 3; Klasse der Schutterij.”

Van voren, hoofd naar rechts en de rechter-onderarm naar die zijde opgeheven; handschoen in de afhangende linkerhand.

46. „Flankeur der Schutterij.”

Naar rechts, met gepresenteerd geweer. „Lit. v. Houtman”.
47 ontbreekt.

48. „Schutter der Provinciale Schutterij.”

Van voren; het geweer geschouderd.

49. „Schutter der Provinciale Schutterij in Marsch tenu.”

Op den rug gezien en naar rechts, met geweer „over”, den ransel op den rug.

50. „Tamboer Majoer der Schutterij. —”

Van voren en naar links; de stok in de rechterhand met de punt op den grond rustend.

51. „Tamboer der Schutterij (Flank Komp.)”

Naar links en in profiel; een lederen knielap achter de trom.

52. „Muzikant der Schutterij”.

Naar links en in profiel, de klarinet blazende.

53. „Sappeur der Schutterij”.

Van voren en naar links; de karabijn aan den riem, op-, de houweel over den rechterschouder, een wit schootsvel voor, handschoenen met kappen aan.

Vrijwillige Schutterij.

54. „Officier der Vrijwillige Schutterij van Utrecht”.

Van voren, 't hoofd naar rechts gewend; de linkerhand aan den degengreep, een handschoen in de rechterhand.

55. „Schutter der Vrijwillige Schutterij van Utrecht”.

Van voren en naar links; het geweer over.

Vrijwillige Artillerie-Schutterij.

56. „Fourier der Haagache Vrijwillige Artill: Opperigt door den Baron van Westreenen van Tiellandt.”

Naar rechts en van voren; de linkerhand op den sabelknop, een opgerold papier in de vast gesloten rechterhand.

Artillerie-Schutterij.

57. „Officier der Artillerie Schutterij.”

Van voren en naar links; linkerhand op de heup, den degen, met de punt op den grond, in de rechterhand.

58. „Schutter Artillerist.”

Naar rechts en van voren; de linkerhand op de heup.

Staf.

59. „Luitenant Generaal”.

Te paard, in profiel, naar rechts rijdende; den degen omlaag in de rechterhand.

Onder de afbeelding „Lit v. Houtman”.

60. „Adjutant van een Generaal.”

Naar rechts in profiel; met de rechterhand vooruitwijzende, de linkerhand aan het degengevest.

61. „Intendant van Oorlog”.

Naar links; de rechter-onderarm opgeheven, handschoen in de linkerhand.

62 ontbreekt.

63. „Adjutant van Z. M. in gala.”

Van voren en naar rechts, de linkerhand op den degenknop.

64. „Kolonel van de Generale Staf”.

Van voren en naar rechts, de armen over elkander gealagen.

Genie.

65. „Kolonel der Genie.”

Naar rechts; de linker-onderarm gestrekt, een vestingplan in de afhangende rechterhand.

66. „Pontonnier”.

Van voren en naar links; met de rechterhand aan den chaoot saluerende, de linker aan de sabel.

67. „Soldaat van het Korps Mineurs & Sappeurs.”

Van voren en naar links; met de linkerhand het geweer vasthoudende, dat met de kolf op den grond rust.

Veld-Artillerie.

68. „Kolonel der Veld Artillerie.”

Van voren en naar rechts; de sabel in de schede ophoudend met de linkerhand, de voorste vingers der rechterhand tuschen de jaas. Hij staat bij het hoofd van zijn paard, dat naar links gekeerd is.

69. „Trompetter, Veld Artillerie”.

Naar rechts; de hoorn in de rechterhand, met de linkerhand naar omlaag wijzende.

70. „Stukkenrijder, Veld Artillerie.”

Naar rechts; de linker-onderarm een weinig opgeheven.

71. „Artillerist, Veld Bataillon.”

Van achteren, gaande naar rechts, het hoofd naar links; met wisscher in de rechterhand.

Militie-Artillerie.

72. „Officier Artill: Militie”.

Van voren, het gelaat naar rechts; de armen over elkander gealagen.

73. „Tamboer der Artill: Militie.”

Naar links; de trommelstokken in de beide handen op het trommelvel rustend, gereed tot slaan.

74. „Artillerist Nat. Militie.”

Naar rechts; de rechter-onderarm gestrekt, de sabel in de rechterhand.

Vrijwillige Artillerie.

75. „Officier der vrijwillige Artill:”.

Op den rug gezien, naar links; de rechterhand met de sabel omhoog gestoken.

Rijdende Artillerie.

76 ontbreekt.

77. „Trompetter der Rydende Artillerie.”

Naar links, het hoofd in profiel; de hoorn, vastgehouden met de rechterhand, rust op het rechter-bovenbeen, de linkerhand aan het geveest van de sleepsabel.

78. „Rijdend Artillerist.”

Op den rug gezien, bezig zijnde op te stijgen, met de linker-voet in den stijgbeugel. Het paard naar links gekeerd.

Artillerie-Transporttrein.

79. „Officier der artillerie Transport trein.”

Te paard, naar links, het gelaat van voren, de rechterarm gestrekt.

80. „Sergeant van het Batt. Transport trein.”

Te paard, van voren en naar links, de rechterhand naar links uitgestrekt. Het paard naar rechts.

81. „Trompetter van het Battaillon Transport trein.”

Te voet, half op den rug gezien, naar links, het gelaat naar voren, de linkerhand naar die zijde uitgestrekt. De hoorn op den rug.

82. „Plaatselyke Artill. Kommandant.”

Naar rechts, het hoofd bijna in profiel; de rechterarm naar links uitgestrekt, een handschoen in de linkerhand.

Kurassiers.

83 ontbreekt.

84. „Trompetter der Kurassiers.”

Te voet, naar links, in profiel; de hoorn onder den linkerarm, de rechte sabel opgehouden met de linkerhand.

Hussaren.

85 ontbreekt.

86. „Trompetter der Hussaren.”

Van voren; de trompet in de rechterhand en rustend tegen het rechter-bovenbeen.

87 ontbreekt.

88. „Hussaar n° 7.”

Te paard, half in profiel, naar links rijdende in galop.

89 ontbreekt.

Dragonders.

90. „Trompetter van het Reg^t Ligte Dragondera.”

Van voren en naar links. De trompet met de rechterhand aan den mond gebracht, de linker aan het gevest van de sabel.

91, 92 ontbreken.

Lansiers.

93. „Trompetter van 't Reg. Lanciera.”

Naar links. De trompet in de rechterhand en rustende op het rechter-bovenbeen, de linkerhand op de heup.

94 ontbreekt.

Grenadiers.

95. „Officier der Grenadiers.”

Van voren en naar links; de rechterhand aan de sjerp, een handschoen in de afhangende linkerhand; met muts van berenvel.

96 ontbreekt.

97. „Officier der Grenadiers (Flankeur Bataillon.)”

Naar links; een handschoen in de rechterhand, de linker op den rug; met chacot.

98. „Grenadier van het Flank Bataillon.”

Naar links; het geweer, met den loop omlaag, onder den linkerarm.

Jagers.

99. „Officier van het Batt. Jagers.”

Van voren en naar rechts; de sabel in de rechterhand, de linker in de zijde.

100. „Soldaat van het 1 Batt. Jagers.”

Van voren; met zwart ledergoed; het geweer gereed tot aanleggen.

101. „Soldaat van het 2 Batt. Jagers.—”

Van voren en naar links; wit ledergoed; het geweer, met beide handen vastgehouden, schuin voor het lichaam.

102 ontbreekt.

Vrijwillige Jagers.

103. „Officier van het Korps Jagers van Cleerena.”

Van voren en naar rechts; de sabel in de rechterhand, de sabelschede met de linkerhand opgehouden.

104. „Sergeant van het Korps Jagers van Cleerena.”

Naar links; het geweer met de tromp naar voren omlaag, onder den linkerarm.

105. „Jager van 't Korps van Cleerena. —”

Van voren; de linkerhand aan den riem van het geweer, dat over den linkerschouder hangt.

106. „Jager van het korps van Cleerena.”

Te paard, in galop, naar rechts, het gelaat naar links; de sabel omlaag in de rechterhand.

Infanterie.

107. „Kolonel der Infanterie”.

Naar rechts en van voren; de sabel schuin omlaag in de rechterhand, de linkerhand in de zijde.

108. „Kapitein Adjudant der Infant;”.

Van voren, het hoofd naar rechts gewend; de sabel, omhoog stekend boven den linkerschouder, aan greep en kling vastgehouden.

109. „Officier van gezondheid 2^e Klasse.”

Naar rechts; linkerhand op het gevest van den degen.

110. „Officier van Gezondheid der 3^e Kl.”

Van voren en naar rechts; de rechter-onderarm opgeheven, een handschoen in de afhangende linkerhand.

111. „Officier der Infanterie”.

Half op den rug gezien, naar links, het hoofd in profiel. „Lith. v. Houtman”.

112. „Vaandeldrager der Infanterie”.

Naar links en van voren; het met de rechterhand vastgehouden vaandel bij den voet. In het vaandel het Nederlandsche wapen met „Je maintiendrai (sic)” er onder.

113. „Tamboer majoor der Infanterie.”

Naar links; de stok in de rechterhand, horizontaal boven het hoofd, de linkerhand rust op 't gevest van de sabel.

114 ontbreekt.

115. „Muzikant der Infanterie.”

Naar links, in profiel; de schuiftrompet met beide handen aan den mond gebracht.

116. „Hoornblaser der Infanterie.”

Van voren; de hoorn met de rechterhand aan den mond gebracht. „Lit. van Houtman”.

117. „Sappeur der Infanterie.”

Van voren; de bijl over den rechterschouder en met de rechterhand vastgehouden, de karabijn aan den riem op denzelfden schouder, kaphandschoenen aan en een schootsvel voor.

118. „Flankeur der Infanterie.”

Naar links; het geweer in den arm, de rechterpink op de naad van de broek.

119, 120 ontbreken.

121. „Fuselier 2: of 3: Divisie Algemeen Depôt der Landmagt N°. 33.”

Van voren met geschouderd geweer.

*Geneeskundige Dienst enz.*122. „Insp^e Gen^e van de geneeskundige dienst. —”

Van achteren en naar rechts, in profiel, handschoen in de afhangende rechterhand.

123. „Kweekeling by 't groot ryks Hospitaal.”

Van voren, het gelaat naar rechts; de rechter-onderarm vóór het lichaam opgeheven, den handschoen in de afhangende linkerhand.

124. „Soldaat der Komp. Werklieden (ambulance)”.’

Naar links in profiel; de linkerhand op de sabel, ransel op den rug.

125 en 126 ontbreken.

127. „Invalide”.

Van voren, de linkerhand op den rug.

128. „Plaatselyke Kommandant.”

Naar links; de rechterarm en wijsvinger als tot een bevel uitgestrekt, de linkerhand op het gevest van den degen.

129. „Plaats Majoor.”

Naar rechts en van voren; handschoen in de nederhangende rechterhand, de linkerhand bij de heup.

130. „Gepensioneerd Kolonel”.

Naar rechts en van voren; met de rechterhand leunend op een wandelstok.

Marschausée.

131 ontbreekt.

132. „Marschausée in groot tenue.”

Te voet, van voren; de karabijn schuin in den arm.

Indisch leger.

133. „Officier der O. I. Infanterie.”

Van voren en naar rechts; de degen in de rechterhand omhoog geheven.

134. „Korporaal der O. I. Infanterie.”

Van voren en naar rechts. Het geweer in den rechterarm; de linkerarm naar rechts gestrekt.

135 ontbreekt.

136. „Flankeur der O. Indische Infanterie.”

Naar links; de rechterhand steunend op de tromp van het geweer bij den voet.

137. „Sergeant der O. I. Artillerie.—”

Naar rechts; 't geweer bij den voet en in den linkerarm, de beide handen vóór 't lichaam in elkaar gelegd.

138. „Soldaat der O. I. Artillerie.”

Op den rug gezien, naar links en in profiel; 't geweer bij den voet.

139. „Westindische Iager.”

Naar rechts, in profiel, het gelaat naar voren; 't geweer geschouderd.

Marine.

140. „Vice Admiraal in gala.—”

Naar links en in profiel, de linkerhand op de heup.

141. „Vice Admiraal in kleine tenue.—”

Naar links, de rechterarm naar dezelfde zijde uitgestrekt.

142. „Schout bij Nagt in groote tenue.—”

Van voren, de rechterhand op de heup, de linker naar omlaag uitgestrekt.

143. „Kapitein ter Zee in groote tenue.—”

Van voren en naar links, met de rechterhand naar rechts wijzende.

144. „Kapitein Luitenant ter Zee in Kleine tenue.”

Naar rechts, met de linkerhand naar de rechterzijde wijzende, de rechterhand op de heup.

145. „Luitenant ter Zee der 1^e Klasse.”

Van voren, het gelaat naar rechts gewend; handschoen in de rechterhand, de linkerhand aan het gevest van den degen.

146. „Luitenant ter Zee der 2de Klasse”.

Van voren en naar rechts; de linkerhand op de heup, de rechterarm omlaag, naar links, gestrekt.

147. „Chirurgyn Majoor ter Zee”.

Naar rechts, het hoofd in profiel; de linkerarm vooruitgestoken, de rechter op den rug.

148 ontbreekt.

149. „Officier van Gezondheid der 3^e Kl.“

Van voren en naar links; de rechterarm naar dezelfde zijde uitgestrekt, de degen in de schede met de linkerhand opgehouden.

150. „Victualie meester der 1ste Klasse“.

Naar rechts; de linkerarm vooruitgestoken, een handschoen in de afhangende rechterhand.

151. „Victualie meester van de 2^e Klasse.“

Van voren en naar rechts, de armen over elkaar geslagen.

152. „Adjunct-Schryver ter Zee“.

Van voren, het hoofd naar rechts gewend; handschoen in de afhangende rechterhand, de linker aan het gevest van den degen.

153. „Adelborst der 1ste Klasse“.

Van voren en naar links, de armen over elkander geslagen.

154. „Matroos.“

Van voren, 't hoofd naar rechts gewend, de hoed op een haartje; de rechterhand op de heup, de wijsvinger der linkerhand naar den grond wijzende.

155. „Officier van het Korps Mariniers.“

Naar links; de rechterhand in den broekzak, de linker aan het gevest van de sabel.

156 ontbreekt.

De reeks, die bij Muller (No. 6481) met 156 eindigt, wordt in zijn Supplement nog met zeven prenten uitgebreid. Wij laten, waar allen hier achter elkaar geplaatst zijn, het nummer der serie doorloopen, met het verwijzingsnummer van Muller er achter en geven, ook bij dezen evenals bij de voorgaanden aan, welke in deze verzameling daaraan ontbreken.

157. (M. S. 55*). „Sergeant der Vrijwillige Schutt' van Utrecht.“

Half op den rug gezien, naar links; het geweer schuin in den arm.

158. (M. S. 84*) ontbreekt.

159. (M. S. 87*) ontbreekt.

160. (M. S. 94*). „Standaard-drager van 't Regt. Lanciers“.

Te paard, van voren, naar rechts rijdende in galop; de vaandelstok vlak bij den standaard in de rechterhand houdende. In den standaard een „W“ en daaronder „(Regiment) lanciers N° 10“.

161. (M. S. 122*). „Chirurgyn Majoor of Officier der 1e Kl.“

Van voren; de linkerhand op het gevest van den degen.

162. (M. S. 132*). „Marechaussée“.

Te paard, naar rechts rijdend, het gelaat naar voren. „Lit. v. Houtman.“

163. (M. S. 153*). „Adelborst der 2e kl; te Medemblik.“

Van voren en naar links; de rechterhand op de heup, de linker houdt den ponjaard op.

Nu volgt nog een tweetal, niet bij Muller voorkomende, waarmede het serie-nummer tot 165 stijgt. Het zijn:

164. „Vaandeldrager der Groningsche Stedelyke Schutterij N: 2”.

Van voren en naar rechts. De vaandelstok, dien hij met de rechterhand vasthoudt, schuin achter zich. In het vaandel een gekroonde „W”, met een tak aan weerszijden en „Voor vaderland en koning” eronder. In één regel onder het onderschrift der prent: „Verv^d, door Gron^e Burger-docht! overh. te Gron. den 7 Septemb^r 1831.” (Zie No. 9). In het van den stok afhangend lint: „Zijt waakzaam en getrouw”.

165. „Korporaal van het Korps Mariniers.”

Van voren; de rechterhand rustend op de tromp van het bij den voet geplaatste geweer.

Alle plaatjes zijn gekleurde steendrukken kl. in-8°, uit de drukkerij van J. P. Houtman, (te Utrecht), wiens naam echter alleen voorkomt op de Nos. 9, 19, 22, 32, 33, 46, 88, 111, 116 en 134. (Muller No. 6481 en S. No. 6481).

Een betrekkelijk groot aantal dezer plaatjes is gekopieerd naar de uniformprenten van Teupken (No. 5582 hier voren). Ter vergelijking volgt een opgave der overeenkomende standen:

Houtman.	Teupken.	Houtman.	Teupken.	Houtman.	Teupken.	Houtman.	Teupken.
44	= 7	74	= 57	112	= 50	134	= 67
45	= 8	78	= 27	113	= 17	136	= 42
51	= 18	80	= 29	115	= 16	137	= 43
60	= 2	81	= 30	116	= 18	138	= 43
63	= 4	84	= 33	117	= 15	139	= 47
64	= 1	88	= 44	123	= 8 vgl. 110	160	= 51
65	= 5	90	= 35	127	= 62	161	= 7 vgl. 100
68	= 55	93	= 39	128	= 6	162	= 40
70	= 56	109	= 7 vgl. 41	130	= 9		
71	= 56	110	= 8 vgl. 45	132	= 41		

Behalve deze zijn de nummers 25 en 26 uit deze serie gekopieerd naar figuren voorkomende op No. 6833; 28 naar No. 6834; 33 en 34 naar de tweede plaat van No. 6835 hierna; 95, 97, 98 en 111 naar de figuren 1, 5, 11 en 25 der volgende prent.

6824. „Nederlandsche Infanterie.” —
„Infanterie des Pays-Bas.”

Onderschriften aan weerszijden van het Nederlandsche wapen, onder een uitvoerige prent, waarop, volgens de hierbij behoo-

rende, door Muller niet vermelde sleutelprint, de volgende uniformen zijn afgebeeld :

1. „Hoofd-Officier der Grenadiers ; groote tenue.” — 2. „Officier der Grenadiers ; groote (Zomer) tenue.” — 3. „Officier der Grenadiers ; kleine tenue.” — 4. „Officier der Grenadiers in kapot jas.” — 5. „Officier der Grenadiers (Flank-Bataillon) ; groote tenue.” — 6. „Officier der Grenadiers (id.) kleine tenue.” — 7. „Onder-Officier der Grenadiers (Flank-Bataillon) ; groote tenue. buiten dienst.” — 8. „Onder-Officier der Grenadiers (id.) kleine tenue.” — 9. „Grenadiers ; groote tenue.” — 10. „Grenadiers in Marsch tenue.” — 11. „Onder-Officier der Grenadiers (Flank-Bataillon) ; groote tenue.” — 12. „Grenadiers tenue vest met mouwen en politie muta.” — 13. „Tamboer der Grenadiers.” — 14. „Hoornblazer der Grenadiers (Flank-Bataillon).” — 15. „Hoofd-Officier der Jagers ; groote tenue.” — 16. „Officers der Jagers ; kleine tenue.” — 17. „Officier der Jagers met politie muta.” — 18. „Officier der Jagers in kapot jas.” — 19. „Onder-Officier der Jagers ; kleine tenue.” — 20. „Jagers in groote tenue.” — 21. „Jager in marsch tenue.” — 22. „Jager in vest met mouwen en politie muta.” — 23. „Hoornblazer der Jagers.” — 24. „Hoofd-Officier der Infanterie ; groote tenue.” — 25. „Officier der Infanterie ; groote tenue.” — 26. „Officers der Infanterie in kapot jas.” — 27. „Onder-Officier der Infanterie (Flank-Bataillon) buiten dienst.” — 28. „Soldaat der Infanterie in groote tenue.” — 29. „Tamboer der Infanterie in vest met mouwen en politie muta.” Uitnemend uitgevoerde en fraai gekleurde steendruk br. in-fol., door Madou, uit de steendrukkerij van „Dewasme-Pletinckx, lith. de la Cour.” Deze plaat moet gemaakt zijn in 1829 of begin 1830, daar in 1829 de afdeeling Grenadiers en Jagers werd geformeerd ; 23 van de 29 Nos. geven dan ook uniformen van dit korps. Ook de sleutelplaat is geheel gesteendrukt. Rechts van de hollandsche verklaring staat de fransche.

Muller (No. 6486) beschrijft het exemplaar van den heer A. J. Nijland.

6825. „Koninklijke Nederlandsche Infanterie”.

Opschrift boven de afbeeldingen van twaalf verschillende personen in militaire uniformen, in twee rijen van zes boven elkaar. De slecht afgedrukte figuren dezer kinderprint hebben de volgende onderschriften : „Sappeur.” — „Tamboer.” — „Hoornblazer.” — „Flank Grenadier.” — „Grenadier.” — „Koninklijke Jager.” — „Jager van Van Dam.” — „Milicien.” — „Kanon-

nier." — „Marini 8" (*sic* voor Marinier). — „Schutter." — „Plattelands Schutter." 12 houtgravures in-12°, z. n. v. gr. 1 vel br. in-fol., zonder adres, met onderschriften in boekdruk en „No 64" rechts bovenaan, als volgnommer der serie kinderprenten, waartoe zij behoort.

6826. „*Officier d'Infanterie Belge.*"

Onderschrift van een prent, waarop een hoofd-officier is afgebeeld te paard en naar rechts rijdende. Op de schabrak een „W". Op den tweeden grond rechts eenige infanteristen en een officier te paard, links tenten van een kamp, meer naar achter infanterie in linie. Gekleurde gravure in-fol., naar N. Finart, door Gabriel, met adres van Basset te Parijs. „Déposé au Bureau des Estampes".

De prent behoort bepaald tot eene serie. Boven de plaat staat „Troupes Etrangères."

6827. „*Sappeur der infanterie in marschtenuë, 1831.*"

Afbeelding ten voeten uit en van voren. Rechts op den achtergrond een tamboer der grenadiers met berenmuts en een tamboer van het flank-bataljon van hetzelfde wapen met chakot. Links kanonniërs en een kanon. Steendr. in-fol., naar en door Last, „Ged! en Uitg!" bij de Gebr. van Lier te 's Hage."

Onder de afbeelding staat „Pictura." Is dit misschien een aanwijzing dat de prent naar een teekening van gekleed model uit dat genootschap vervaardigd werd?

6828. „*Hollandsche armee.*"

Opschrift boven de afbeelding van vijf militairen, in de onderste helft van „No. 6." der kinderprenten van D. Lijsen te Amsterdam. Van links naar rechts stellen zij voor: een tamboer-majoor, een grenadier, een jager, een kanonniër en een infanterist. Onder elke afbeelding een tweelingrijm, evenals onder de vijf daarboven geplaatste, die tot opschrift hebben:

„Deze vyf zyn spaanshe (*sic*) heeren,
Zoo als men zien kan aan hun kleeren."

Tien houtgravures kl. in-8°, z. n. v. gr.

6829. „*Waar 't hart voor Land en Koning slaat,
Is ieder burger steeds soldaat.
Waar elk voor 't Vaderland wil strijden,
Ziet zich ook elk van 't jok bevrijden.*"

Opschrift in twee rijen boven „No. 46." der serie kinderprenten van J. C. Verkouteren te Bergen op Zoom, waarop in twaalf voorstel-

lingen, in vier rijen van drie boven elkaar, verschillende exercitien enz. zijn afgebeeld. Onder ieder plaatje een tweelingrijm. Twaalf houtgravures langw. in-12°, z. n. v. gr. Uniformen en rijmen geven recht om aan te nemen dat deze prent tijdens de Belgische revolutie is in 't licht gekomen.

Een latere uitgaaf is hier bijgevoegd; zonder adres, met hetzelfde opschrift, waarin bij den eersten regel de woorden „hart” en „slaaf” zijn weggelaten, en met „No. 25.” midden bovenaan.

6830. *„Ziet lieve jeugd! hier vier huzaren.
Die voor hun vorst het land bewaren.”*

Opschrift van een kinderprent waarop vier militairen te paard, twee aan twee boven elkaar, zijn afgebeeld; 't zijn echter niet allen huzaren; de eerste is een kuraasier, de tweede een huzaar van de zoogenaamde lichtblauwe van Boreel; voorts een dragonder en een lancier. Onder iedere figuur een 4-regelig versje in twee rijen. Het versje onder de tweede rechts bovenaan begint „Boreel zijn Kor(ps) ryd moedig voort” enz. Vier houtsneden in-4°, z. n. v. gr. Het is „No. 16.” der serie kinderprenten van D. Lijsen te Amsterdam.

6831. „Hollandsche Militairen. Verdedigers van Koning Vaderland en Wetten”. „Brabansche Militairen. Oproermakers Rovers en Plunderaars.”

Underschriften eener prent, waarop links vertegenwoordigers van het leger en van verschillende vrijwilligerkorpeen zijn afgebeeld; vooraan twee van de studenten der Utrechtsche hoogeschool, zooals blijkt uit het vaandel met het wapen der akademie, dat één van hen vasthoudt, terwijl zijn linkervoet rust op een steen, waarin „vrywillige wapening”. Rechts een ongeordende troep belgische vrijwilligers in allerlei havelooze of armoedige kleeding, met petten op, met een hooivork gewapend, enz. Gekleurde steendruk langw. in-fol., „Steendr. v. Landweer”. (Muller No. 6479).

6832. *„Jager van Van Dam Groot tenue.”*

Inscript in H. S. in den linkerbovenhoek dezer uniformprent, waarboven een andere hand geschreven heeft: „Welgelijkend Portret van den Heer Wijnstok, in t karakter van” enz. De jager is hier afgebeeld van voren en naar rechts, met geschouderde buks. Teekening in kleuren in-fol., z. n. Rechts van de figuur is in H. S. een uitvoerige beschrijving van de uniform gegeven.

6833. „Noordhollandsche Vrijwillige Jagers.”

Op de prent met dit onderschrift is in het midden een officier, rechts een hoornblaser en links een soldaat van dit korps afgebeeld. De officier, eenigzins naar links gekeerd, strekt de rechterarm naar links uit en heeft de linkerhand aan het gevest van de kromme sabel; de hoornblaser ziet ook naar links en houdt den hoorn in de rechterhand, de linker tusschen den sabelriem; de jager ziet naar rechts, steunt met den rechterarm op de tromp van de buks en houdt de linkerhand aan den loop. Gekleurde steendruk langw. in-fol., „Reekers en Ritsma, fecit (sic).”, „Steendr. van Daiwaille en Veldhuijsen.” (Muller No. 6490).

6834. „Vrijwillige Jagers voor Zuid Beveland Opgerigt te Goes den October 1830.”

Onderschrift onder de afbeelding van een jager van dit korps, van voren en naar links, de rechter-onderarm rustend op de tromp van de bij den voet staande buks. Gekleurde steendr. in-fol., naar G. Braam, door A. Verhoozen, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. Muller (No. 6489^a) vermeldt dit exemplaar.

6835. „Met God voor koning en vaderland”.

Inscriptie in een vaandel dat deel uitmaakt van een trofee, waartegen een medaillon staat met de afbeelding er in van een onder-officier en twee manschappen van de vrijwillige jagers der Utrechtsche hoogeschool. Men ziet den sergeant, die links staat, van voren, één der jagers, in 't midden, op den rug, den andere van terzijde, naar links. Rechts op den achtergrond een jager en een officier. Als pendant van bovenvermeld vaandel, de academie-vlag met het wapen der stad in een zon; van het devies: „Sol justitiae illustra nos”, is alleen het laatste woord zichtbaar. Aan elken kant steekt boven deze vaandels een tweede uit, links met den Nederlandschen leeuw, rechts met een „W” er in. In 't midden boven het medaillon: boeken, een globe, een inktkoker, en daarachter een engeltje met shako op, den jagershoorn aan den mond en met de linkerhand een doek met de fakulteitkleuren vasthoudende. Op den grond, vóór het medaillon, een geweer, patroontasch, shako, grenadiers-muts, kogels, enz.

Als pendant is hierbij een bijna volkomen gelijke prent, doch nu met de vrijwillige jagers der Leidsche hoogeschool in het medaillon; in plaats van een onder-officier is hier een officier afgebeeld. In het vaandel links, in plaats van bovenvermeld inschrift, een Minerva-beeld; in het daartegenover geplaatste

een gekroonde hoorn; daarboven: links de nationale driekleur, rechts een vaandel met den Nederlandschen leeuw er in, doch (heraldisch onjuist) naar rechts. De groep boven het medaillon is weinig afwijkend, over den linkerarm van het engeltje waait hier een rouwaluier. De voorwerpen vóór het medaillon zijn eenigzins anders gegroepeerd, zoo staat hier o.a. het wapen van Leiden in het midden.

Twee gekleurde steendrukken in-folio, de eerste met „M Mourrot” links, de tweede met dienzelfden naam rechts onderin de voorstelling, terwijl bij de eerste rechts onder de plaat staat „Steend. v. Houtman te Utrecht.”

Van de laatste plaat is hier nog een variant, het best hieraan te onderkennen dat het engeltje in 't midden boven het medaillon hier blootahofds is. De kop van den Nederlandschen leeuw in 't vaandel, gelijk meer op een hondenkop. Midden onder de plaat staat „1830.” Links naar 't midden in de prent: „M Mourrot”; aan dezelfde zijde onder de voorstelling: „Gedrukt bij I. P. Houtman te Utrecht.”; rechts: „Uitgegeven door H. H. Schreuder te Leijden.” Deze variant wordt door Muller (No. 6494) vermeld, de vorige prent niet; bestaat er wellicht van die der utrechtische vrijwillige jagers ook zulk een variant?

6836. „Met God voor koning en vaderland”.

Inscript in de afbeelding van het vaandel, door utrechtische jonge dames geschonken aan de vrijwillige jagers der Utrechtse hoogeschool. Kruiselings met dit vaandel is links de akademie-vlag geplaatst, met het wapen, het devies „Sol justitiae illustra nos”, in een lint er onder en het jaartal „1830” onderaan. Op de open plek in bovenstaand inschrift is een hoorn afgebeeld. Deze vaandels staan boven den titel: *Vierstemmige Zangen opgedragen aan de vrywillige jagers der Utrechtsche Hoogeschool door I. H. Kufferath. Stads-Muzijk-Directeur, te Utrecht Ten voordeele der huisgezinnen van geneuevelden, enz. enz. bij het leger. De prys is f 0,40. Met dezen titel 8 blz. in-fol. Titel, muziek en tekst zijn geheel gesteendrukt, „Lith. van Houtman.” Aan de keerzijde van den titel een twaalfstal adressen, in verschillende plaatsen, waar deze stukken verkrijgbaar waren. De eerste zang is een „Jageralied”, door P. O. C. Vosselman de Heer; de tweede het Volkalied: „Wien Neerlandsch bloed”.*

6837. „Kompagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche hoogeschool. Indeelings Staat by pelotons, sectien & escouades.”

Op schrift, geflankeerd door de afbeeldingen van vier vaandels.

Links in de gekruist liggende vaandels: „(Met) God voor vaderland en vorst” en „Met God voor koning en vaderlan(d)”; bij het eerste aan weerszijden van het akademie-wapen en devies; bij het tweede van een jagershoorn. In de rechts afgebeelde: op het één het akademie-wapen en devies en „1830”; op het andere de jagershoorn, in een krans, waaronder: „Vincit vim virtus.”

Aan weerszijden van den naam van den kommandant, kapitein D. E. Wilhelmie, de volgende data:

„1830.	}	13 September.	Inzending van het aanbod, aan Z: M:
		5 October.	Z: M: neemt het aanbod aan.
		7 October.	De Organisatie wordt aan den Heere Generaal Majoor de Virieu opgedragen.
		12 October.	De Organisatie tot stand gebracht.
		7 November.	De Kompagnie wordt mobiel verklaard.
		10 November.	De vaandels uitgereikt aan de Komp ^{ie} .
		11 November.	Vertrek naar Bergen op Zoom.
		4 December.	Vertrek naar het Leger te velds.

Intogt in België.....	2 Aug:	} 1831.”
Gevecht bij Raevela.....	3 Aug:	
Wummerdinghe.....	8 Aug:	
Gevecht bij Leuven.....	12 Aug:	
Doortogt door Leuven....	13 Aug:	
Terugkomst op de grenzen	20 Aug:	
Intogt in Utrecht.....	21 Sepb:	

Steendruk in-plano, door H. Eakuchen, 1831, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6495).

6838. „*De Studenten die op den 1sten Augustus 1831 bij de Kompagnie Vrijwillige Jagers der Leydsche Hoogeschool dienden.*”

Opschrift dezer alfabetische lijst, op 2 blz. in-fol., in boekdruk.

6839. „*De groningen jagers.*”

Onderschrift der onbeholpen afbeelding dezer vrijwilligers. Op den voorgrond de hoofdfiguur, naar rechts, met geveld buks. Links op den tweeden grond een onder-officier van dit korps, rechts een gewoon jager geknield vurende. Gekleurde steendruk gr. in-4°. „Lith. v. J. Oomkens.”, (te Groningen).

6840. „*Album der heeren officieren, onderofficieren en manschappen, uitmakende de compagnie vrijwillige flankeurs der Groninger hoogeschool en van het Franeker*

athenaëum. Georganiseerd binnen Groningen. den 8 November 1830."

Titel voor vijf bladen in-fol., aan ééne zijde bedrukt met de handteekeningen in fac-simile der uittrekkenden. Onder den titel twee gekruiste vaandels; links met een gekroonde W erin, tusschen een lauwer- en een eikentak; rechts met het Nederlandsche wapen, doch met den leeuw in het schild (heraldisch onjuist) naar rechts; waarboven: „Academia groningana” en waaronder: „Vrijw. flank compagnie.” staat. Bovenaan, tusschen de beide stokken, leest men: „Aan Gruno's muzen zonen.”, onderaan: „Gaet, herwint en keert gelukkig.”

Lager, links: „Aangeboden d. 25 Nov^b 1830”, rechts: „door J. Oomkens Akademiëdrukker.” Het werkje, waaronder ook de voorschandache titel, is geheel in steendruk; boven de eerste bladzijde met namen staat het korpswapen van „Vindicat atque polit”. In een omslag, met in boekdruk hetzelfde wat op den titel voorkomt, behalve de woorden: „Georganiseerd binnen” en wat er verder volgt en zonder de vaandels. Op de achterzijde van den omslag het wapen van Groningen tegen een trofee.

Hierbij de gedrukte brief, waarin dit exemplaar aangeboden wordt aan den heer W. Woldringh, flankeur.

6841. „Vrijwillige rustbewaarders te paard, van Utrecht.”

Onderschrift onder de afbeelding van twee leden van dit korps, de een zit te paard, naar rechts en van voren gezien, den anderen, wiens paard naar links staat, ziet men op den rug. Links op den tweeden grond een derde te paard, in galop, naar links rijdende; op den achtergrond aan dezelfde zijde de Domtoren. Gekeurde steendruk br. in-fol., naar en door A. Verhoesen, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6488b),

6842. „*Studenten Afscheidslied. door M' J. van Lennep. Muzijk van A. Rocourt.*”

Titel van een muziekstuk van 4 blz. in-fol. (de laatste wit), geheel gesteendrukt. Onder het bovenstaande volgt nog: „Prijs 50^c te Amsterdam dij (*sic*) Guido. Vyzelstraat n° 132 Guido. scrip^t. Ingelevevd (*sic*).”

6843. „*Jagers-lied*” enz.

Begin van den titel van het bekende lied: „Op, op! de Koning roept ons op:” enz. Die titel luidt verder: „door H. Tolena, Ck. in Muzijk gebragt door I. van Boom, voor H. H.

Studenten der Hoogeschool te Utrecht. Ten voordeele der achtterteltene huisgezinnen van vrijwillig uittrekkende schutters. Prijs f 0.40." Boven dezen geheel gesteendrukten titel is een jagershoorn afgebeeld, hangende aan een strik en met een lauwertak er achter. Het gedicht en de muziek, eveneens geheel gesteendrukt, nemen de tweede en derde blz. in van dit stuk in-fol., terwijl de laatste zijde onbedrukt is. Steendruk van I. P. Houtman te Utrecht.

Een andere uitgave en toonzetting verscheen zonder afzonderlijken titel, met het opschrift: „Vaarwel der vaderlandsche studenten als vrijwillige Iagers uittrekkende door Den Ridder H. Tollens Cz.", „Te Rotterdam bij L. Plattner." boven het eerste koeplet met de muziek, evenals de daartegenover geplaatste tekst der koepletten 2—6 zonder noten, geheel gegraveerd en afgedrukt op de blz. 2 en 3 van een dubbel blad in-fol.

Onderaan blz. 3 leest men: „Ten voordeele der vrijwillige wapening." Links daarvan, iets lager: „Uitgegeven in 't Jaar 1830."; rechts: „Ingezonden bij het Ministerie van Binnenlandsche zaken." Links boven de muziek staat „N° 834.", rechts „Prijs Fl: 40 Cents."

6844. „Vrywillige jager's wachtlied."

Opschrift van een muziekstuk waaronder nog staat: „Woor-den van E. M. Calisch Muzijk van A: G: s' Gravenhage bij F. L. Dony in Comp: 1834." Drie blz. in-fol., geheel gegraveerd, evenals de tekst van het derde tot vijfde koeplet, die op een afzonderlijk vel zijn afgedrukt.

6845. „Armée belge."

Van de hoogst belangrijke serie, die met dit opschrift midden boven iedere plaat, werd uitgegeven, zijn hier aanwezig de platen 3—22. Het zijn allen fraai gekleurde steendrukken langw. in-fol., naar (en door?) Madou, uit de steendrukkerij van Dero-Becker; zij stellen het volgende voor:

- Pl. 3. „Corps des Guides."
- „ 4 en 5. „Infanterie de ligne."
- „ 6. „1er régiment de lanciers."
- „ 7. „2de régiment de lanciers."
- „ 8. „Chasseurs a pied."
- „ 9. „Corps des partisans du Major Capiaumont."
- „ 10. „Cuirassiers."
- „ 11. „1er reg^t de chasseurs a cheval."
- „ 12. „Chasseurs a pied."

- Pl. 13. „Artillerie de campagne et Train.”
 . 14. „Service de santé et ambulances.”
 . 15. „2me régiment de chasseurs a cheval.”
 . 16 en 17. „Garde civique. Premier Ban.”
 . 18. „Gendarmerie (à pied et à cheval.)”
 . 19. „Corps du génie et sapeurs mineurs.”
 . 20. „Artillerie a cheval.”
 . 21. „État-major général.”
 . 22. „Administration militaire et marine.”

De platen zijn met bijzondere zorg uitgevoerd en uitnemend van teekening en groepeerling.

6846. „*Troupes Belges, modèle proposé par M. I. . . .*”

Begin van het onderschrift eener afbeelding van een militair met het geweer onder den arm, gaande naar rechts, van wiens shako een soort voile afhangt, die het geheele bovenlijf omgeeft; het verdere onderschrift geeft daarvan de volgende verklaring: „une pièce de toile cirée roulée avec élégance autour du Schako est rabattue sur les épaules pendant le mauvais temps, et met à l'abri de la pluie le soldat et ses armes.” Op den tweeden grond links een tweede militair, welke dit stuk wasdoek om den shako gewonden draagt. Steendruk gr. in-4°, van Jobard.

6847. „*Deez' nieuwe Prent kan ons vermelden,
 De glorie der September helden,
 En toont ons al hun kloeke daden,
 Om land en Koning te verraden.*”

Opschrift boven een kinderprent („No. 44.” uit de serie van T. J. Wijnhoven Hendriksen, op de Hoogstraat, te Rotterdam), met zestien afbeeldingen van gewapende burgers, een boer met een hooivork, enz., in drie rijen boven elkaar; de beide bovenste rijen hebben ieder zes, de onderste vier afbeeldingen. De twee-regelige onderschriften onder elke voorstelling moeten er mede toe bijbrengen om de prent toepasselijk te maken op de belgische onlusten. 16 houtgravures in-12°, z. n. v. gr., op 1 blad langw. in-fol.

6848. „*Garde civique de Bruxelles, en uniforme-blouse.*”

Onderschrift onder de afbeelding van een lid der burgerwacht van Brussel, als titelplaatje van den *Manuel des gardes civiques belges*,... Lille, z. j. in-12°, gekleurde houtgravure in-12°. „A. Thiébault sc.”

In het boekje komen verder nog 13 afbeeldingen voor, waar-

van „Pl. III.” — „Pl. VI.” de verschillende handgrepen en posities bij het exerceren vertoonen; op „Pl. X.” en „Pl. XI.” het geweer in al zijn onderdeelen is voorgesteld en op „Pl. XII.” en „Pl. XIII.” sabels, een patroontasch enz. zijn afgebeeld, terwijl op de anderen de „Ecole de peloton.” en de „Formation d’un bataillon en ordre de bataille.” in plattegrond is aangegeven. Alle deze zijn houtgravures in verschillende grootte, s. n. v. gr.

SCHUTTELIJEN

1829.

6849. „*Serment de la garde communale*”.

Begin van den titel van een geheel gegraveerd muziekstuk („Gravé par A. Dedeken.”) van 9 blz. in-fol. (de tiende wit). De titel luidt verder „dédié à S. M. le roi des Pays-Bas par Louis Lahou Chef de Musique de la Garde Communale de Bruxelles, Professeur au Conservatoire & première (sic) flûte du Théâtre royal.” Tusschen het hierboven aangegevene en het vervolg van den titel een afbeelding van het eedzweren door verscheiden militairen, die, links en rechts op de plaat staande, de hand uitstrekken naar het borstbeeld van Willem I, dat op den tweeden grond geplaatst is op een voetstuk, met een gekroonde W en het koninklijk wapen tegen de voorzijde en een trofee van de vaandels der zeventien provincien er achter. Titelen en afbeelding vormen samen één steendruk in-fol., z. n., uit de steendrukkerij van Dewaame-Pletinckx, „Lith. de la Cour des Pays-Bas”.

Als één der laatste afbeeldingen der schutterij en hare uniformen vóór de scheiding en de reorganisatie, waarmede de volgende prent in verband staat, is deze voorstelling hier opgenomen.

1830.

6850. „*Het in Oogenschouw nemen der Neêrlandsche nieuw georganiseerde Schutterijen door Z. K. H. Willem Frederik George Lodewijk Prins van Oranje Kroonprins der Nederlanden, als Kolonel-Generaal.*”

Onderschrift van de afbeelding eener inspectie, waarvan tijd en plaats niet aangegeven of weggesneden is. Van den voorgrond links, waar de tamboers staan, strekt zich de linie uit tot rechts op den achtergrond. Rechts op den voorgrond de kroonprins (later koning Willem II) met den steek in de hand. De kommandant der schutterij komt met uitgetrokken degen hem tegemoet. Achter den kroonprins twee schutterij-officieren; links van den kommandant vier, en geheel links nog een vijfde. Steendruk langw. gr. in-fol., naar H. P. Oosterhuis. „Steendr. van Des-

guerros en Co te Amsterdam.", „Uitgegeven door J. Pieterse in de Warmoeestraat (sic) N° 83, te Amsterdam." Midden onder de plaat „Déposé".

1830.

6851. „Schutterij te paard van s' Gravenhage."

Onderschrift onder de afbeelding van drie leden van dit korps; rechts twee te paard, de een van voren en naar links, de andere in-profiel gezien, terwijl links, met den rug naar den toeschouwer, de derde staat, zijn paard bij den teugel houdende. Steendruk br. in-fol., (naar ?) en door T. Soeterik, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. Van deze prent, waarvan Muller (No. 6488a) alleen een gekleurd exemplaar vermeldt, is hier een zwart en een gekleurd aanwezig.

1830.

6852. „Vaderlijk afscheid bij het uittrekken als vrijwillig schutter."

Onderschrift, met 4-regelig vers: „De kern van 't Hollandsch Volk, dat nooit dan roemvol streed," enz., onder de afbeelding van een vader (rechts), die met de beide rechterhanden van zijn twee zoons in zijn linkerhand, de rechterhand als ten afscheid uitstrekt. Steendruk in-fol., z. n., uit de steendrukkerij van Desguerros en Co. en met adres van Frans Buffa en Zonen, te Amsterdam. Van deze plaat is hier een afdruk op chineesch en een gekleurd exemplaar op gewoon papier. (Muller No. 6551).

15^e en 16 Oktober 1830.

6853. „Inspectie der schutterij te paard op de Maliebaan, te s' Hage onder het Bevel van den Heer van der Poel." — „Het vertrek der haagsche schutterij, onder bevel van den luit^{ant} colonel L. Boreel. op den 16 October 1830."

Onderschriften van twee platen, waarop het daarin vermeld is afgebeeld. Twee steendrukken langw. in-4°., de eerste „Lith. van Desguerros" rechts, en met adres „by Weygand te s' Hage" midden onder de prent; de tweede „Lith. van Desguerros & Co." (Muller No. 6499 en 6500.)

20 Oktober 1830.

6854. „Het vertrek der veldschutterij van Rotterdam waaronder een groot aantal vrijwilligers in het jaar 1830."

Onderschrift eener prent, waarop dit vertrek afgebeeld is. Van

rechts op den tweeden grond tot in 't midden op den achtergrond ziet men de achterzijde der huizen van het Haringvliet, meereendeels met toeschouwers op de platte daken. Verder, op den achtergrond, een deel van den stadswal, de Oude Hoofdpoort, het Bolwerk, de Boompjes. Links op den tweeden grond, op de rivier, twee schuiten en een stoomboot met schutters en daaromheen een aantal roeibootjes met wuivende vrienden der vertrekkenden. Gekleurde steendruk zeer gr. in-plano, „Q. M. R. VerHuell ad viv. delin; 1830.“, „Steendr. van Houtman te Utrecht.“ Midden onder de plaat het wapen van Rotterdam. (Muller No. 6512a).

20 Oktober 1830.

6855. „Vertrek der rotterdamsche veldschutterij waaronder een groot aantal vrijwilligers“.

Op den tweeden grond de stoomboot met de vertrekkende schutterij, omgeven door een aantal roef- en zeilbootjes. Op den achtergrond de achterzijde der huizen van het Haringvliet met het Admiraliteitshuis rechts en de Oude Hoofdpoort links. Midden boven het onderschrift staat het jaartal „1830“. Steendruk br. in-fol., z. n. Van deze prent is hier een zwart en een gekleurd exemplaar. (Muller S. No. 6512 A).

Hierbij, in boekdruk: a. (H. W. Laurentius), *Aan de uittrekkende rotterdamsche schutterij.*” Gedicht van vier 8-regelige koepletten en één van 10 regels, op drie blz. in-8°.

b. *Bij het vertrek van het tweede veldbataillon der rotterdamsche schutterij.*, gedicht van zes 8-regelige koepletten en *Lied voor de vrijwillige schutters. naar Tollens.*, vier 8-regelige koepletten, dese laatste verzen samen op 4 blz. in-8°. Beide volksuitgaven met adres van T. J. Wijnhoven Hendriksen, te Rotterdam.

29 Oktober 1830.

6856. „Vertrek van het mobile bataillon der amsterdamsche schutterij 1te afdeling. Naar 's Bosch, onder het bevel van de Majoor O. W. Falck. (29te October.) anno 1830.“

Onderschrift onder een afbeelding van den Amstel met de herberg de Beerebijt rechts op den achtergrond en een schuit, met een tamboer voorop en een vaandeldrager met een viertal schutters op het dek. Rechts is de voorsteven van een tweede schuit zichtbaar. Aan wal het muziekkorps, vóór de herberg, schutters, toeschouwers, enz. Links op den voorgrond twee roeibootjes. Steendr. langw. in-fol., door Clermans, ter steen-

drukkerij van Desguerrois en C^e te Amsterdam. Rechts onder de afbeelding: „Gedeponeerd.” Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6548.)

29 Oktober 1830.

6857. „Vertrek van het mobile bataillon der amsterdamsche schutterij 1ste afdeling. Naar 's Bosch, onder het bevel van de Majoor O. W. Falck. (29de October.) (Anno 1830.)”

Gezicht op den Amstel, naar de Hooge Sluis, die men op den achtergrond ziet. Links de Beerebijt en drie jaagschuiten met schutters. In 't midden een vijftal roeibootjes met toeschouwers, die de vertrekkenden vaarwel toezwaaien; rechts op den voorgrond ziet men gedeeltelijk een zeilschuitje. Steendruk langw. in-fol., z. n., uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co. Rechts onder de plaat: „Gedeponeerd”. Muller (No. 6549) vermeldt een gekleurd exemplaar bij Mr. S. van Gijn. Zie voor het pendant van deze prent het volgend nummer.

Hierbij: 1. „Krygslied van Amstel's Schutterij bij haar vertrek. door H. H. Klyn met Muziek van J. W. Wilms 1830 Amsterdam bij Theune & Comp.” Gegraveerde titel en 2 blz. gegraveerde muziek en tekst in-fol.

2. „Schutterslied, In Musyk gebragt voor vier stemmen. door G. H. Meyroos. te Amsterdam bij L. W. Roumen.”

Opschrift van 2 blz. gesteendrukte muziek en tekst gr. in-4°.

3. „Lied voor de uittrekkende Schutters Voor vier mannenstemmen door G. W. Derx. te Haarlem, by Vincent Loosjes.”

Opschrift van 2 blz. gesteendrukte muziek en tekst gr. in-8°, „Lith. van Desguerrois & Comp”, „Novemb. 1830.” De woorden zijn van V. Loosjes.

30 November 1830.

6858. „Vertrek van twee detachementen der amsterdamsche schutterij, Naar Nymegen, onder het bevel van de Heeren Cordes en van der Wissel. [- 30de November 1830-]”.

Gezicht op de Muiderpoort links, met de daardoor uittrekkende schutterij, door eenige belangstellenden vaarwel gezegd. Steendruk langw. in-fol., uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co. te Amsterdam, met bovenstaand drieregelig onderschrift. Rechts onder de afbeelding: „Gedeponerd”. Pendant van het voorgaand nummer. (Muller No. 6576).

1 December 1830.

6859. „Het vertrek van twee kompagnien dienstpligtigen en vrijwilligers van den 1^e ban dienstdoende Schutterij van Middelburg, op woensdag den 1^e December 1830.”

Onderschrift aan weerszijden van het wapen van Middelburg onder een gezicht op de stoomboot „Prinses Marianne”, met dezen naam op den boeg en in een wimpel en met de wapens van Middelburg en Rotterdam in de raderkast. Zij ligt in het water op den voorgrond en heeft een deel der bedoelde manschappen aan dek. Daarachter de kade met een menigte toeschouwers. Meer rechts een zeilschip met een ander deel der vertrekkenden aan boord. Daarachter een driemaster. Geheel rechts een ander deel der kaden, met minder kijkers. Steendruk br. in-fol., „C. Kimmel, del.”, „Steendr. van Steuerwald & Co te Dordt.”, uitgegeven „te Middelburg by C. E. Schutters 1831.” „Gedeponeerd.” (Muller No. 6577).

8 Maart 1831.

6860. „Gezigt der stad Brielle, en het vertrek der brielsche mobiele schutterij, vereenigd met die van Vlaardingen, Maassluis en Middelharnis in den vroegen Morgen van den 8^e Maart 1831, naar de Vesting Breda.”

Drieregelig onderschrift onder de afbeelding der stad op den achtergrond; rechts op den tweeden grond het landhoofd met een menigte toeschouwers. In 't midden op den voorgrond een roeiboot, de „Dolphijn 1831”, waarin o.a. eenige schutters, die hun geweren afvuren; links daarvan twee schuiten vol schutters enz.; rechts zeilen nog drie schuiten met schutters de haven uit. In den rechterbenedenhoek de voorstevan van een schip met een ontbrandend kanon. Gekleurde steendruk in-plano, naar U. J. Lautsz, door T. Soeterik, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht en met adres van J. Kluit Jr. te Brielle. Muller (No. 6668) beschrijft een zwart exemplaar.

1830.

6861. „De moordbrand dreigt! — wat nood? —
[de oranjevanen wappren! —
De koning roept; — God sterkt; — de roem
[volgt Rottes dappren.”

Zinneprent op het uittrekken der rotterdamsche schutterij, met bovenstaand inschrift in het voetstuk eener trofee met een banier, waarop „Voor koning en vaderland”, in 't midden, gè-

flankeerd door drie vaandels aan iedere zijde en het wapen van Rotterdam, een trom, twee kanonnen, zwaarden en geweren er vóór. Rechts staan vóór het monument een schutter-officier en een schutter, elkander op die trofee wijzende. Links op den achtergrond een brandend gebouw. Gekleurde steendruk, langw. in-fol., naar „A. J. van Goedevoet” (lees: van Goudoever), uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht, met adres van W. J. van Oosterzee te Rotterdam. (Muller No. 6513).

1831.

6862. *De onderwijzer Arent komt in zijn uniform van sergeant der schutterij de fransche school van den heer v. B.(eek) te Rotterdam binnen en wordt door de leerlingen met enthousiasme begroet.*

Gezicht in het schoollokaal, waar men genoemden onderwijzer midden op den achtergrond ziet, met de opgeheven linkerhand tot kalmte noodigend. Steendruk langw. in-8°, naar A. Ver Huell. Plaat 2. „Vaderlandsliefde”, uit zijn bundel *Scherts en ernst*.

Hierbij een blad tekst in boekdruk, langw. in-4°, gedateerd „Julij 1878.”, waarin Ver Huell met gloed de indrukken weergeeft, waardoor de schooljeugd in dien tijd beïeld werd. Hoe geen jongen een blauwen kiel wilde dragen en het meereendeel met „van Spijkalinten” „aan denkbeeldige horloges” pronkte; hoe zij bij den terugkeer der studentjagers, de buksen van dezen mochten dragen, „een vermoijend doch hoog gewaardeerd geluk” enz.

1831.

6863. *„Afdeling Drentsche Mobiele Schutterij; Eerste Bataillon Dagelijks Rapport van het Bataillon van den 1° op den 2 December 1831”.*

Opschrift boven dit origineel rapport, op 1 blad langw. in-fol., geheel in H. S., gedateerd uit Wouw en onderteekend door den Majoor W. Colson Aberson.

Hierbij een eigenhandig schrijven van denzelfden aan Majoor Tion, kommandeerende het kantonement te Rozendaal, over het mankeeren der patrouilles. Gedateerd Wouw 3 Januarij 1832.

1832.

6864. *Garnizoens-order.*

Mededeeling aan den kommandeerenden officier van de 4de Afdeling Z. Holl. schutterij, welke posten in een der fronten van de vesting Breda, ingeval van alarm, door zijne onderhoorigen moesten worden bezet. Geheel eigenhandig stuk in-4°, gedateerd „Breda 10 April 1832” en geteekend: „De Gen: Majoor Wildeman”.

SPOTPRENTEN OP WILLEM I NA 'T VERLIES VAN BELGIË

17 Oktober 1830.

6865. „halte la non inter ventie”.

Een der inschriften van een hollandsche spotprent op de non-interventie. Op den voorgrond is een Belg afgebeeld met Jakobijnenmuts op, klompen aan en een vervaarlijke snor. Hij heeft een knuppel in de rechterhand, en zegt tegen den Hollander, die tegenover hem staat: „ik heb mij zo lelijk gemaakt en ben je dan toch niet bang”; deze, gereed hem met de nederlandsche vlag te slaan, zegt: „dat zal d' tijd leren”. Een drietal personen, met hark en griep gewapend (Pruisen, Rusland en Oostenrijk), die tusschen beiden willen komen, worden, onder een „halte la” enz., door een man, die een steek op 't hoofd heeft (Frankrijk), geweerd met een vrijheidslander, welke hij hun horizon taal, als een alagboom, voor 't lijf houdt. Links in een schip een Engelschman zeggende: „yes non in ter ventie”. Midden boven deze voorstelling dreigt een monster: „dat hou jeluy zo lang als het te pas komt alles is mijn uit vinding”. Geleukerde steendruk in omtrek, langw. in-fol., z. n. Muller (No. 6508) vermeldt het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

18 Oktober 1830.

6866. „Guillaume 1er ouvrant à la Haye la cession (sic) des Etats généraux le 18 Octobre 1830.”

Onderschrift eener spotprent op de opening van de vergadering der Staten-Generaal. Rechts, onder een draperie, de koninklijke zetel met een buikige kruik er op, met ridderorde, epauletten en sjerp, waaruit het hoofd van koning Willem I steekt, uit wiens mond de vertaling komt van het begin zijner in de vergadering in het hollandsch uitgesproken rede: „Nobles et Puissants Seigneurs? Vos sages discussions pendant la séance extraordinaire des Etats Généraux,” enz. Op de onderste trede van den troon een rechte kruik met epauletten, waarop het hoofd van prins Frederik staat. Tegenover beiden zijn links op twee tafels een aantal kruiken geplaatst, met menschenhoofden (van de leden der Staten-Generaal) er op; in 't midden, in de eerste rij, een kruik, grooter dan de andere op die tafel en waarop een hoofd met ezelsoreen staat. Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6509).

1830.

6867. „Koffij-potjie”.

Spotbeeld van Willem I. Het hoofd van den koning is tot een

kofflepote gemaakt door het aanbrengen van een tuit en wat er verder bijbehoort; de deksel heeft den vorm van een platgedrukte kroon. Onder bovenstaand onderschrift volgt nog „Espèce de cruche dont les hollandais se servent pour prendre leur café.—” Steendruk in-4°, z. n. (Muller No. 6567).

1830.

6868. „Ménagerie royale.”

Opschrift boven de afbeelding van vier hokken uit een kermisbeestenspel. Van de toeschouwers ziet men enkel het bovengedeelte der lichamen. Rechts staat op een verhevenheid, naast de kooien, Charlier, de befaamde „Jambe-de-bois”, als uitlegger. In de hokken zijn vier vorsten afgebeeld, door de inschriften boven de kooien op de volgende wijze aangeduid:

„Le Charlot.” (Karel X) „Espèce de Dindon, grand Chasseur connu par sa stupidité.”

„Le Dérouté.” (de Dey van Algiers) „Bête sauvage, que les Français sont parvenus à apprivoiser.”

„Le Bronzé.” (de hertog van Brunswijk) „Animal entreprenant, mais prenant la fuite à l'approche du danger”.

„Le Lion du Nord.” (Willem I) „Cette espèce est la plus Carnassière on l'a vu massacrer ses enfans pour en faire sa nourriture.”

Onder de plaat staat nog, als komende uit den mond van den explicateur: „On prévient qu'une infinité de Cages sont préparées pour recevoir plusieurs animaux qui doivent nous arriver des 4 parties du monde.” Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6568).

1830.

6869. „Les Singes Errants.”

Spotprent op Willem I. Op een stellaadje, waarvoor een vijftal toeschouwers staan, ziet men Charlier (Jambe-de-bois) als directeur van een apentheator, met een lont als zweep in de rechterhand en in de linker een hoepel, waardoor hij een aap, in uniform gekleed, laat springen, die de gelaatstreken van Willem I heeft en wien onder het springen de kroon ontvalt. Hij spoort hem tot dezen sprong aan met de woorden: „A l'on (sic voor Allons) m'C... à le grand Sauts (sic) pour la Liberté.” Onder Willem I staat: „Le grand Ourandégoutant.” Een knaapje, de meest rechtstaande der kijkers, zegt: „Monsieur encore une fois pour DEPOTTER.” Op een afzonderlijke stellaadje rechts zitten nog drie aangekleede apen: „Le Bronski.” (de hertog van

Brunswijk), „Magot de la Barbarie.” (de Dey van Algiers) en „Le Stupiditi de l'ile de France.” (Karel X). Steendruk in-4°, z. n. (Muller No. 6569).

1830.

6870. „Quatuor Royal, en attendant la partie de Triomphe! Air du Secret.”

Spotprent op Willem I en de drie onttroonde vorsten. In een kamer zit de Dey van Algiers op twee op elkaar gelegde kussens vóór de tafel; aan de rechterzijde de hertog van „Brunwik”, zooals in den rug van zijn stoel staat; achter de tafel zit Karel de X, een kaartspel schuddende; in den stoel links van de tafel zit echter niemand, zoodat de vierde man voor het spel (Willem I) ontbreekt.

De Dey (1) vraagt: „Il ne vient pas, où p eut-il être?”

Brunswijk (2) zucht: „Il ne Sent pas tout mon ennui;”.

Karel X (3) veronderstelt: „Il cherche un Logement peut être?”

De koning van Engeland, Willem IV (4) die links, door een openstaand venster, naar binnen kijkt, antwoordt echter op den stoel wijzende:

„pardon son bagage est ici,
pardon son bagage est ici.”

Die bagage is een kachelpijp (buse = teeken van nederlaag) waarop een papier ligt: „1er prix industrie nationa(le) Bruxelles Chaussee de Flandre”, (dit was de plaats waar de hollandsche soldaten het onderspit delfden), eenige straatsteenen en stukken hout van barrikades, een kacheltje met pijp (buse) en op tafel een aangesneden kaas, een koffiekan, een kop en schotel. Een hond p.st tegen één der pooten van den niet bezetten stoel, waarop een papier ligt met „Je n'ai pas su maintenir!!!”, doelende op „Je maintiendrai.”

In de benedenmarge van het plaatje antwoordt „Charles X (5) hierop: „frère albion sois donc des nôtres

nous ne pouvons jouer à trois”,

doch deze, nu met (6) aangewezen, herneemt:

„merci, merci, mes bons apôtres,
ce sera pour une autre fois.”

In den rechterbenedenhoek der plaat liggen twee portefeuilles met inschrift: „Portefeuil(es) de ministres a vendre”. Steendruk langw. kl. in-4°, z. n. (Muller No. 6570).

1830.

6871. „Les incurables.”

Spotprent op Willem I. Rechts de Dey van Algiers, die aan

Karel X, welke rechts van hem staat, vraagt: „Va-t-il donc venir ton camarade d'Europe, il tarde bien”. Deze antwoordt: „Syez patience, nos coliques sont passées la sienne commence”. Geheel links zit Willem I te voldoen aan een natuurlijke behoefte. Hij zegt: „Quelles vilaines choses je suis forcé de lâcher, mais aussi quelle pilule j'ai avalée! j'en mourrai je crois, ah! ah!” Bij den ketting, dien hij ontlast, leest men: „despotisme, chaines, servitude”. Libry Bagnano, die tegenover hem staat, reikt hem als servetje een nummer toe van „Le National”, het blad dat deze uitgaf, zeggende: „Servez vous en, Sire, il n'est bon qu'à cela”; maar voegt er, het hoofd afwendende bij: „Quelle odeur!” Steendruk langw. in-4°, s. n., met bovenstaand onderschrift. (Muller No. 6574).

BOMBARDEMENT VAN ANTWERPEN

26 Oktober 1830.

6872. „Première Conquête à Anvers, mardi le 26 Octobre 1830, à 9 $\frac{1}{2}$ heures du matin.”

Onderschrift, met drie regels tekst, onder de afbeelding van het plein bij de „Slijkpoort”; op den tweeden grond eenige gewapende Belgen; op den achtergrond wordt de post aan deze poort ontwapend. Steendr. langw. in-4°, „Lith: de H. Ratinckx, Anvers.” Het is de eerste eener serie van 8 prenten, door Muller (No. 6516) alle acht vermeld.

27 Oktober 1830.

6573. „Bombardement van Antwerpen 1830”.

Onderschrift in H. S., in potlood, onder de oorspronkelijke teekening voor- of zeer verdienstelijke kopie van, de in het volgend nummer beschreven prent. Teekening in O.-I. inkt, langw. in-fol., met „Van der Koogh fet” rechts onder de voorstelling.

27 Oktober 1830.

6874. „Het beschieten der stad Antwerpen, onder het Bevel van Z. E. den Luit: Genl Baron D. H. Chassé op den 27 Octb^r 1830.”

Op den achtergrond een groot gedeelte der stad, die op vele plaatsen brandt, met de citadel rechts. Op den voorgrond de Schelde met vurende oorlogsschepen, waarvan de „Euredico”, ongeveer midden in de plaat, het grootste is. Steendruk br. in-fol., met bovenstaand onderschrift in twee regels onder de voorstelling.

In een hierbij behoorenden z.g. aleutel, een omtrekgravure langw. in-8°, worden de voornaamste gebouwen en schepen der groote plaat aangegeven door cijfers en dese onder de plaat verklaard. (Muller No. 6518).

27 Oktober 1830.

6875. „*Het Beschieten der Stad Antwerpen, onder het Bevel van Z: E: de Luit: Gen: Baron D: H: Chassé op den 27. Oct: 1830.*”

Geheel dezelfde voorstelling als die der vorige prent, alleen zijn er hier op den voorgrond een paar roeibootjes meer. Goede teekening in kleuren, zeer gr. br. in-fol., z. n., met bovenstaand inschrift aan de achterszijde.

27 Oktober 1830.

6876. „*Het bombardement van Antwerpen, op den 27^{en} October 1830.*”

Een gedeelte der stad, dat hevig brandt, links; rechts op den voorgrond de Gier, en iets hooger op de Euridice, beiden op de stad schietende. Links op den voorgrond de kade, waarop niets te zien is dan een gedoode Belg. Tusschen de beide helften van het 2-regelig onderschrift het borstbeeld van „Luitenant-generaal Chassé.”, naar rechts, blootshoofds en met twee orde-teekenen op de borst. Steendruk langw. in-fol., „Imp. Flora Java.” (Muller No. 6519).

27 Oktober 1830.

6877. „*De belegering binnen Brussel, en het bombardement op Antwerpen, door den Generaal Chassé.*”

Opschrift in zeven regels boven een gedicht van zestien 8-regelige koepletten, in vier rijen, door filestranden gescheiden. Het gedicht, beginnende met de gebeurtenissen in Brussel, eindigt:

„Heb dank manhaftige Chassé,

Houd vol, en red ons land en eere,” enz.,

zoodat het kort na de beschieting van Antwerpen blijkt gemaakt. Tusschen twee kleinere houtgravures, die links Perseus, rechts de Gerechtigheid voorstellen, is de houtsnede afgedrukt, in 1720 reeds gebruikt voor den windhandel en als bijprent 7 van het *Tafereel der dwaasheid: „Kuylenburg en Vianen, Belegerd door de Banqueroutiers en actionisten”*, beschreven in deel IV, blz. 453/54 van dezen katalogus en die vóór 1720 zeker reeds gediend had ter illustratie van een historie-boek.

Afbeeldingen en vers te zamen op 1 vel in-plano, met adres

van T. C. Hoffers, in de Korte Pannekoekstraat te Rotterdam, onderaan.

Zie voor een onhandige navolging No. 6879 hierna.

27 Oktober 1830.

6878. „*Het oproer binnen Brussel en Antwerpen.*”

Andere uitgave der plaat in het vorig nummer vermeld, nu met bovenstaand opschrift, slechts zes regels groot. De lijn, om de groote houtgravure, die dáár op verschillende plaatsen afgebroken is, loopt hier door.

27 Oktober 1830.

6879. „*Het bombardement der stad Antwerpen Uit de Citadel en van de Vloot door Z: E: den Luit: Generaal Bⁿ D. H. Chasse. Op den 27 October 1830.*”

Drie-regelig onderschrift eener prent, door Muller de slechtste genoemd, van deze episode uit den Belgischen opstand gemaakt. De firma Arpels & Gabriels te Amsterdam, welke deze prent uitgaf, heeft echter verscheidene dergelijke pronkstukken van graveerkunst het licht doen zien. (Zie o. a. No. 6884 hierna). De plaat, gekopieerd naar een oude doch goede houtgravure (zie No. 6877 hier voren), geeft een dwaze voorstelling van de stad en hare omgeving en doet het voorkomen alsof Antwerpen bijna geheel omringd was door forten, met een soort paralel links, waaruit op de stad gevuurd werd. Het geheel heeft veel van huisjes en poppetjes uit een neurenberger speelgoeddoos.

Ter versiering is in den rechterbovenhoek de beeltenis van Chassé bijgevoegd, te halver lijve, van voren en naar links, in medaillon. Gravure langw. in-fol., z. n. v. gr. Muller (No. 6522) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

27 Oktober 1830.

6880. „*Het Entrepôt te Antwerpen. Gedurende het Bombardement in den Nacht van den 27 op 28 Octob^r 1830.*”

Onderschrift eener afbeelding van de in brand staande gebouwen op den achtergrond en een gedeelte der stad ervoor. Het is een der vier voorstellingen, twee aan twee boven elkaar geplaatst, eener steendrukplaat langw. in-4°. De bovenste twee geven een afbeelding van den schouwburg en het stadhuis te Antwerpen, terwijl „Mechelen.” rechts van het entrepôt is afgebeeld. De prent behoort in *Album voor de Aardrijkskunde. door P. J. Mendel. Atlas van het koninkrijk België door H. Reding. 's Gravenhage, A. P. van Langenhuisen, 1845, en is rechts bovenaan gemerkt: „Tweede Serie N° 2.”*

Hierbij is nog gevoegd, uit hetzelfde werk: „Kaart van de provincie Antwerpen.” Steendruk langw. gr. in-4°, naar H. Reding, door J. E. Schoevers A.z., en plaat 6 uit dezelfde serie, met afbeeldingen van „De Kerk van O. L. V. te Tongeren.”, het „Kasteel van Elven.”, „Gesigt op de Stad Hasselt.” en „Het Stroochoeden Vlechten.”

De titel en „Een woord aan den lezer.”, gedateerd uit Schiedam, December 1842, zijn hier mede aanwezig.

27 Oktober 1830.

6881. „*Bombardement von Antwerpen den 27^{en} October 1830.*”

Onderschrift eener prent waar op den voorgrond gewonden worden weggedragen, een man bij zijn dooden vriend knielt, allerlei volk toemelt en met ladders komt aandragen. Op den achtergrond en rechts brandende gebouwen en de toren van de O. L. V. kerk. Tusschen dezen en de bewegelijke groepen van den voorgrond, van links af beginnende, een aantal militairen in gelid, op den rug gezien. Gravure langw. in-4°, „Wunder. sc.”, met adres: „Nürnberg bei Fr. Campa.”

Onder het onderschrift, in vijf regels doorlopenden tekst, eenige bijzonderheden over dat bombardement.

De prent behoort tot een serie, waarvan er reeds beschreven zijn onder 1815 (zie No. 6405 hier voren).

Hierbij:

„*Du secours pour Anvers.*”

Opschrift van een uitnoodiging in acht regels in boekdruk, ondertekend „Ph. Houdet, Docteur en Chirurgie.” en gedateerd uit „Gand, 29 octobre 1830.”, waarbij „les âmes généreuses” worden verzocht „de s'occuper sans délai à faire de la charpie pour nos frères victimes de la barbarie hollandaise.”

27 Oktober 1830.

6882. „*Le li général baron Chassé.*”

Inscriptie aan weerszijden van het borstbeeld van Chassé, van voren en naar rechts, blootshoofds, de mantel van den linker-schouder ahangende en met drie ordeteekeus zichtbaar op de borst.

Onder het borstbeeld twee gekruiste vaandels, met de Nederlandsche leeuw rustende op het kruispunt en dááronder een afbeelding van het beschieten van Antwerpen, van de citadel uit. Steendruk in-4°, uit de drukkerij van Desguerrois te Amsterdam; onder de geheele afbeelding: „(Extrait de la gazette d'Amsterdam du 5 Novembre 1830.)”

„Nous sommes armés jusqu'aux dents, et s'ils osent nous attaquer, ils trouveront une défense terrible!!!...”.

27 Oktober 1830.

6883. „*Extra versch* (sic) *op de nadere bijzonderheden wegens Antwerpen en meer andere steden van Belgie,*”.

Opschrift boven een dwaas gerijmel van twaalf 6-regelige koepletten, in twee rijen, in boekdruk, met adres van den straatliedjes-drukker J. de Vogel te Amsterdam.

27 Oktober 1830.

6884. „De Brusselsche Muitelingen trekken binnen Antwerpen, terwyl zyn Z: (sic) E: de Luit, Generl B: Chasse de Stad Bombardeerd op den 28 (sic) October 1830.”

Tweeregelig onderschrift eener prent, waarop rechts op den voorgrond de brusselsche muitelingen zijn afgebeeld, links eenig volk dat hen met hoedgezwaai ontvangt. Op den achtergrond rechts, in de lucht, een groot aantal bommen. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n., met adres van Arpels & Gabriels te Amsterdam. Muller (No. 6524) vermeldt het exemplaar van den heer A. J. Nijland.

27 Oktober 1830.

6885. „Die Aufrührer von Brüssel ziehen nach Antwerpen, weil E: E: der General Chassé die Stadt bombardirt am 28te (sic) October 1830.”

Onderschrift eener ongeveer gelijke voorstelling als die der vorige prent, alleen de hoofddeksels der muitelingen verschillen nog al iets. Gekleurde steendruk, langw. in-fol., z. n., met adres: „bei Arnz & O: in Düsseldorf.” Links onderaan: „N: 118.” Muller (No. 6525) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

Oktober 1830.

6886. „Vue des prisons, de l'arsenal et de l'entrepôt, rue du couvent a Anvers Apres le bombardement du 27 octobre 1830.”

Onderschrift dezer prent, waarop aan de rechterzijde der straat de overblijfsels dier gebouwen zijn afgebeeld. Steendruk langw. in-fol., „G. Simonau del.”, „fig. par Madou.”, „Imp. Simonau éditeur.” Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6527).

Oktober 1830.

6887. „Plan de la ville et citadelle d'Anvers.”

Inscriptie in den rechterbovenhoek eener plattegrond van de stad en der vestingwerken. Links in de kaart, in twee kolom-

men, de verklaring der cijfers 1—100, welke er in voorkomen. Door kleuren is aangegeven welk gedeelte der stad door het bombardement uit de citadel is verwoest en de positie der oorlogschepen voor de stad. Gekleurde steendruk in-plano, z. n. (Muller No. 6537).

Hierbij dezelfde kaart op katoen gedrukt en behoorende in een kokertje met hetzelfde opschrift en het adres: „bij J. P. Houtman Steendrukker te Utrecht.” Hier vallen ook de Notre Dame, het Palais de Justice en 't Hotel du Gouvernement binnen de lijn die het verwoeste of verbrande gedeelte aanwijst, op de andere afdruk niet.

Oktober 1830.

6888. „*Plan de la ville d'Anvers,*” enz.

Inscript in den rechterbovenhoek eener plattegrond, iets uitvoeriger wat de omstreken der stad betreft, dan die in het vorig nummer. Staat dáár niets dan het aangegeven inschrift in den bovenhoek, hier volgt nog: „Prise le 26 8bre 1830 par les patriotes belges, bombardée le 27 par le Général Chamé, retranché dans la citadelle et par trois vaisseaux de guerre; avec les ruines de l'arsenal de l'entrepot et de la rue du couvent. Les pertes et dégats causés par les Hollandais ont été évalués à 50 millions.”

Evenals in de vorige kaart is hier links de verklaring der Nos. 1—100 gegraveerd. De verwoesting van het arsenaal, het entrepot en der huizen in de nabijheid van deze twee gebouwen, is aangeduid door arceeringen. In de Schelde, vóór de stad, slechts drie schepen, terwijl in de beide vorige nummers de ligplaats van 12 schepen is aangegeven. Steendruk br. in-fol., „Lith: de Jobard.”, met het jaartal 1830 onder het inschrift.

Oktober 1830.

6889. „*Plan de la ville et citadelle d'Anvers*” enz.

Inscript eener kopie van den voorgaanden plattegrond, doch met aanvullingen. Achter het bovenstaande, evenals bij dat nummer in den rechterbovenhoek geplaatst, volgt hier nog: „Renommée tant pour la bonté de son Port que pour le grand commerce qui s'y faisait autrefois, et pour la beauté (*sic*) de ses Edifices La Citadelle est des plus fortes du monde construite en 1567 sous le règne (*sic*) de Philippe second Roi d'Espagns.” Links in de kaart de verklaring der cijfers 1—154, in de vorige slechts van 1—100. Hier in de Schelde, vóór de stad, zes schepen: „Position de l'Escadre Hollandaise lors du Bombardement de la

Ville le 27 8bre 1830", in de vorige drie. Op verschillende plaatsen is zichtbaar weggekrabt en bijgegraveerd o. a. is op de plaats waar het „Arsénal Militaire" lag, nog flauw leesbaar „Incendie le 27 8bre 1830"; voorts in de verklaring der cijfers, op de plaats waar het jaartal staat en dat hier 1847 is: dit is dus reeds een latere staat van deze kopie. Steendruk in-plano, „Dressé par L. Muller.", „Gravé par Alex. Mouque".

27 Oktober 1830.

6890. „Plan itinéraire d'Anvers (Antwerpen)."

Opschrift boven het eerste der twee kaartjes door Muller (No. 6539 a, b) vermeld en waarop Antwerpen en omstreken zijn afgebeeld. Stad, citadel en Schelde nemen ongeveer twee derden van de linkerszijde der eerste kaart in. Gravure in-8°, „I. B. D. B. del", „J^{ne} C^{oe} Maillart Scip."

Van dit kaartje zijn hier twee staten:

a. Hier zijn de schepen in de Schelde en de batterij op de kade door de Belgen opgeworpen, in rood aangeduid; buiten den rand is een streepje geplaatst van de kleur, die het „Gedeelte der stad Antwerpen," aangeeft, „dat door de Citadel en de Schepen is platgeschoten en verbrand.", zoals er in boekdruk bij staat.

Bij dezen staat der kaart behoort en is hier aanwezig, een „Verklaring der nummers en teekens op den topographischen platten grond der stad Antwerpen en citadel, benevens de environs." 8 blz. in-8°, met den naam van Maaskamp op de laatste bedrukte blz. (7), terwijl de hier onder b beschrevene, blijkens het daarop voorkomende adres van Maaskamp, de gegraveerde figuren en de namen der schepen, later is uitgegeven zonder deze „Verklaring", welke door Muller niet wordt vermeld.

b. De geheele plattegrond der stad is gekleurd, in den linkerplaatrand zijn de namen der schepen gegraveerd, die in de kaart zelve zijn bijgegraveerd en met de cijfers 1—4 aangewezen, terwijl onderaan diezelfde zijde nog staat „Verbrand en Beschadigd". Voorts zijn in de kaart gebracht 't fort Du Nord, de lunetten Kiel en St. Laurent enz. Rechts naar 't midden onder de kaart de naam „E. Maaskamp."

Het tweede kaartje: „Carte Itinéraire de Willemstad, Zierikzee à Anvers", is hier ook aanwezig. Het is van dezelfde grootte en van denzelfden teekenaar als dat van Antwerpen.

Het eerste kaartje behoort in *Reis door België in het Jaar 1814*. Amst. 1815. in-8°. Bij het laatste is in den rechterbovenhoek zeer goed te zien dat een deel- of volgnummer is weggekrabt; hierbij is geen tekst. Uit?

28 Oktober 1830.

6891. „Gezigt op de stad Antwerpen, den dag na het bombardement op den 28 Oct. 1830.”

Tijdens en na het bombardement van Antwerpen was de schilder I. Schouman op de citadel, tot het maken van studiën voor een groote schilderij, die indertijd werd verloot en tegenwoordig hangt in het Invalidenhuis te Bronbeek, aan welk gesticht zij ten geschenke is gegeven door Majoor van Hasselt.

Als curiositeit volgt hier eerst de berekening van kosten der schilderij, door den schilder zelf opgemaakt en tusschen de lager vermelde teekeningen gevonden. Zij luidt:

„Uitgave voor het groote stuk

Reis na de Citadel en terug..... f	100
verblijf aldaar en uitgave	40
verlette tijd aldaar, en op reis	300
2 raande (sic). voor de schetse.....	20
papier voor de schetse etc.....	10
een spie raamd ... en planke en spijle vier ...	30
plemuur doek	18:30
touw catrolle.....	4
de Goude lijst.....	189.00
de kist voor de lijst.....	16
vragt. en footje.....	8
aan modelle	4:00
vragt.....	50.
2 schilderij ooge	60
	789.90
20 maande gewerkt	9210:10
	f 10,000.00

prijs voor het schilderij van de citadel opgemaakt door mij I. Schouman den. 15 Oct: 1833.”

Allen, die aan de verloting deelnamen en dezen prijs niet trokken, ontvingen een steendruk in-plano, naar de teekening van den schilder, door H. J. Backer te Dordrecht vervaardigd, waarop de voorstelling op zulk een nauwkeurige wijze verkleind is weergegeven, dat de aangezichten der daarop afgebeelde personen portretten zijn, evenals op de schilderij zelf.

Werd de schilderij zelve verloot, de voorstudiën bleven in het bezit van Schouman en volgens het fragment van een brief van dezen, gedateerd uit Meteren 11 Maart 1873, gericht aan zijn „Waarde Neef”?, had hij den adjudant van Z. K. H.

prins Frederik, den heer Roosmale Nepveu verzocht of hij den prins deze schetsen niet eens zou mogen laten zien. Deze toch was, zoo hij meende, beschermheer van de Citadel-Vereeniging „Wat ook vall' trouw staat pal.”; en ofschoon Schouman het nog niet zegt in het begin van het onvoltooide afschrift van den brief aan den heer R. N., waarvan hij aan zijn neef mededeeling doet, de hoop dat de prins als zoodanig die schetsen zou willen koopen blijkt uit het geheele opzet. Immers: „Het plan om dat onderwerp te behandelen, heeft mij (hem), onder hooge goedkeuring en medewerking van den Opperbevelhebber inder tijd daar heen geleid, en naar het leven, het gezicht op de Stad Antwerpen, en verschillende andere gezichts punten doen opnemen waarvan op dit oogenblik bijna niets, of in het geheel meer, van bestaan.

Ook een aantal portraitten van Hoofdofficieren of mindere rangen als daartoe benoodigdt. waarvan de meeste reeds gesneuveld of overleden zijn.”

Slechts een zevental nommers wordt dan vermeld van de schetsen, teekeningen, enz. welke nog in zijn bezit waren. Het zijn de volgende:

„N° 1 Een eerste gedachte, voor de groote Schilderij, voorstellende, een gezigt op de Stad Antwerpen, den dag na het Bombardement op den 28 October 1830, zijnde het gezigt genomen van boven de potern van Bastion 5, aan de zuidzijde des kasteels.”

„N° 2 Een teekening van de Stad Antwerpen en Citadel in zijn volle lengte, (genomen van 't Vlaamsche Hoofd) met aanwijzing der kleuren; en aantekening van de ligging der Schepen toen het bombardement plaats had in den avond van den 27 Oct: 1830. als voorbereiding vervaardigt tot het Schilderen van dien oogenblik”.

„N° 3. Een teekening in potlood naar de groote Schilderij vervaardigd door mij zelve, om voor den Lithograaf tekenaar H. I. Bakker te Dordrecht te dienen, als voorbeeld om op Steen te brengen ten einde ieder intekenaar op de te verlotene Schilderij en die niet trekkende 1 Exemplaar te ontvangen van die plaat als 2½ prijz.”

„N 4 Een Exemplaar van de op Steen gebrachte volgens aangeving in No 3 en door mij zelve gekleurd.”

Bij de plaat behoort een zoogenoemde sleutel, waarop in omtrek en genommerd, 61 personen en zaken aangewezen worden uit de groote plaat, waarvan de oorspronkelijke schets hier is bijgevoegd en twee verschillende steendrukken, langw. in-4°, daarnaar vervaardigd. In de eerste staan de cijfers 1—51,

in de tweede 1—61, welke in vijf rijen onder de omtrekteekening worden verklaard. Boven de laatstgenoemde leest men nog: „Aanwijzing voor de Plaat voorstellende een gezigt op de Stad Antwerpen den Morgen van den 28 October 1830.”

„No 5 Een gezigt genomen van boven de potern van Bastion 5 van agter de Bakkerij, op de Poort en Brug ver[der] op Bastion 1 en de Stad Antwerpen, waarop de Schetsen van drie officieren, Kapte= van Hoeij Schilthouwer Schutter, en Alewijn voorkomen.”

„No 6 Een gezigt van boven de Poort op de brug en voorwerk tusschen Bastion 5 en 1 naar de Stad.”

„No 7 Nog een gezigt op de Stad Antwerpen den dag na het Bombardement den 28 Oct: 1830 zijnde iets meer genomen van de Zuid zijde met aanwijzing der kleuren.”

Hiermede eindigt de beschrijving van Schouman, wel in zeven nummers saamgetrokken, maar uit 13 bladen bestaande.

De geheele verzameling voorstudiën en detailteekeningen door Schouman voor deze kapitale schilderij gemaakt, berust nu in dezen Atlas. Zij bestaat, met de bladen I—XIII hier voren genoemd, uit ongeveer 50 stuks, in verschillende afmetingen en op verschillende wijzen, in waterverf, O.-I. inkt en potlood uitgevoerd. De overige bladen worden hier onder nader beschreven:

Portretten :

XIV. „Luit. Generaal Baron Chassee naar het leven geteekend op de Citadel bij Antwerpen door I. Schouman 1831.”

Ten voeten uit, van voren en naar rechts, met steek op een ridderkruis om den hals, een tweede op de borst; den linkerarm op den rug. Teekening in waterverf gr. in-fol.

XV. „Z. K. Hertog B. van Saxe Weimar naar het leven geteekend op Hoog deszelfs buiten verblijf op de Scheveningsche weg nabij den Tol door I. Schouman f. 1831.”

Ten voeten uit, naar links, in profiel, met steek op. Alleen het hoofd, den hals, de kraag, epauletten, ordeteekeens en steek in kleuren, het overige slechts met potlood geschetst. Teekening gr. in-fol.

XVI. „N 4 N 6 N 3 N 8”. „Luit: Kolonell de Boer Chef van de Staf van Zijne Exo: den Generaal Baron Chassee”. — „Luit. Kol: Rubertus (sic, voor Rupertus) Inf.” — „Generaal Majoer de O. H. Favauge (C. H. de Favauge) Inf.”. — „de Kolonell Graaf van quadi Inf.”

Vier portretten ten voeten uit, de eerste naar rechts, de drie andere naar links; de eerste drie met steken, de laatste met chakot op. Teekening in kleuren br. in-fol.

XVII. „No 7 N 15". „Intendant van den Berg". — „Kapt. Hombach."

Twee portretten ten voeten uit, van terzijde, naar rechts, de eerste blootshoofds en in burgerkleeding, de tweede met steek op en in uniform. Schets in potlood gr. in-fol.; van den tweede alleen het hoofd, de steek, de kraag en de revers van de jas in kleuren.

Hierbij een potloodteekening in-fol. (schets) ten voeten uit, van voren, in uniform, met chakot op, van „N. 7", „Intendant v. d. Berg".

XVIII. „N. 36 N. 5". „Kapt. Kroeze". — „Kolonell Kellner Art."

Alleen de hoofden, de eerste met pet, de laatste met chakot. Teekening in potlood op 1 blad langw. in-fol.

XIX. „N 14 N 9 N. 10". „Kapt. Slarboom (sic, voor Schlarbaum) adj: v Z. K H. Hertog v Saxe Weimar". — „Majoor der Artillerie Selig". — „Majoor. Jonkh. v. d. Wijck Genie".

Drie portretten ten voeten uit, allen als naar links gaande, de eerste van voren, de tweede het hoofd naar links met chakot op, de derde van terzijde; de eerste en derde met steken op. Alleen de drie hoofden en hoofddeksels, het bovenlijf van Seelig, de epauletten, kraag en jas-revers van Van der Wijck in kleuren, het overige geschetst in potlood. Teekening gr. in-fol.

Hier zijn bijgevoegd een schets, de voltooide teekening en een proef van de daarnaar in het licht gegeven gesteedrukte afbeelding van H. G. Seelig als luitenant-generaal der artillerie, in 1855 in potlood geteekend door I. Schouman en allen gr. in-4°. Het is een portret te halverlijve, van voren, blootshoofds, met acht ordeteekens en de gesp van XXXV-jarigen dienst op de borst. Op de lithografie zijn aan de uniform de koorden en nestels toegevoegd en in den rand zijn met potlood de aanmerkingen van den teekenaar geschreven. (v. Someren, *Portretten*. No. 5082 vermeldt de voltooide lithografie).

XX. „N 12 N 5". „Kolonell ter Zee Koopman Kommand (sic) der flotielie voor Antwerpen geteekend op de Citadel bij Antwerpen".

Ten voeten uit, naar rechts, met steek op, zoekijker in de rechterhand, alleen het hoofd, de steek, daa, epauletten en kijker in kleuren, verder is de figuur slechts in potlood geschetst, evenals den rechts daarvan geplaatsten „Kolonell Kellner Art.", hier ten voeten uit, met chakot op. Teekening gr. in-fol.

XXI. „N 13". „Luit Kolonell Gagern Adj: van Z. H. Hertog van Saxe Weimar".

Alleen het hoofd naar rechte. Teekening in potlood, kl. in-8°. op 1 blad langw. in-fol.

XXII. „No 13 N 18". „den Majoor Gagern". — „Chirurgijn Majoor Croissant".

Van den eerste een tweede studie van het hoofd alleen; de tweede ten voeten uit, van voren, chakot op 't hoofd, de armen over elkaar geslagen. Van den laatste alleen het bovenlijf, het hoofd en de steek in kleuren, overigens geschetst in potlood. Teekening gr. in-fol.

XXIII. „N 17". „Majoor v. d. Straten".

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds. Teekening in potlood, kl. in-8°.

XXIV. „N 27 N 26 N 25 N 23 N 24 N 22 N 43 N 20". „de Kapt Anemaat Inf." — „Majoor Buseck". — „Kapt. der Genie Alewijn". — „Kap Schutter Art geneueveldt." — (Kapt.) „Ampt Inf." — „van Hoeij Schilthouwer Art: geneueveldt." „1 Luit Adj: Doorman bij den Kommandan Seelig." — „Majoor Voet. Inf."

Acht portretten ten voeten uit, naar verschillende zijden ziende, allen met chakot op, behalve Alewijn, die een pet draagt. Deze heeft een mantel om, de anderen allen in uniformjas. Alleen de hoofden en hoofddeksels zijn in kleuren afgewerkt, het overige der figuren opgewasschen met O.-I. inkt. Teekening in-plano.

XXV. „N 6" (21). „Majoor Riez" (Riesz).

Ten voeten uit, naar links, blootshoofds. Schets in potlood in-fol.

XXVI. „N 28". „Art: — Kapt Brongers."

Te halve lijve, naar rechts, met chakot op. Op doek, in-4°; het hoofd en hoofddekseel in olieverf, het overige slechts in potlood aangegeven.

XXVII. „N. 29". Kapitein „van Tol".

Borstbeeld, naar rechts, met chakot. Teekening in potlood, in-12°.

XXVIII. „N. 30 39". „Chirurgijn Majoor Rodenberg". — „2 Luit Schintler".

Alleen het gelaat van den eerste, met steek, en het hoofd van den andere met pet op. Twee schetsen in potlood op 1 blaadje in-4°.

XXIX. „N 47 N. 31". „1 Luit Art. König". — „1 Luit Art: Opdam".

Twee portretten, ten voeten uit, beiden van voren, de eerste met de armen over elkaar geslagen; de tweede een weinig naar links, de rechterarm uitgestrekt, de linkerhand in den broekzak. Teekening in potlood, in-8°, op 1 vel langw. in-fol. Alleen de pet en sjerp van König gekleurd.

XXX. „N. 33 N 46 N 32 N 34 N 38 56" (41) „2^e Luit der Inf: Suars". — „1 Luit. der Inf Ravalet." — „2^e Luit der Art.

van *Dries*". — „*1 Luis der Koloniale Wijnhage*". — „*1 Luis Adj: Inf. Logeman*". — „*de Raadt In*". — „*1 Luis: Sthall*." (sic, voor Stahl).

Zeven portretten, ten voeten uit, naar verschillende zijden ziende, allen met chakot of pet. De hoofden en hoofddekzels alleen in kleuren, de lichamen geschetst in potlood. Teekening in-plano.

De Raadt, als „56" genummerd, komt op de schilderij niet voor.

XXXI. „N. 35". „*Brandon de Mondolpo 1 Luis. Art.*".

Alleen het hoofd, van voren, met pet op. Teekening in potlood, in-8°, op 1 vel langw. in-fol.

XXXII. „N 42". „*Kapt: der Genie Delprat*".

Ten voeten uit, naar rechts en van voren, blootahoofds, met bril op, de linkerarm uitgestrekt. Teekening in potlood, gr. in-fol. Alleen het hoofd in kleuren.

XXXIII. „N. 44". „*1 Luis D. Horion de Corbij*".

Alleen het hoofd, naar links, met pet op. Teekening in kleuren in-12°, op 1 bl. in-8°.

XXXIV. „N° 48". „*Bergansius ond: adjudant. bij Artillerie*".

Ten voeten uit, naar rechts, chakot op 't hoofd. Teekening in potlood in-8°. Alleen hoofd, chakot en epaulet licht gekleurd.

XXXV. „N 51". „*Op de aanwijzing der Portraits. N 51 3 Kannonniers, van Leeuwen, de Vos en Doesburg*".

Schets in potlood, langw. in-fol., van twee militairen, welke op een draagberrie projectielen vervoeren en van een derde met een vaasje op den schouder.

XXXVI. „N 55" „*Kapt der Art: Vetzo*".

Ten voeten uit, naar links, met chakot op 't hoofd. Teekening in potlood, in-fol.

XXXVII. „N 54". „*Majoor Vuurwerker 't Jenk*".

Kniestuk, naar links, met pet op. Schets in potlood in-8°. Hoofd, pet, kraag en borst in kleuren.

Hierbij een viertal schetsen voor portretten van niet genoemde personen.

XXXVIII. Eenige studies voor ridderordes, een prospect van Antwerpen, enz.

XXXIX. „*Schetsen van onderscheidene Standen genomen op de Citadel te Antwerpen in 1831.*" — „*Schetsen van ... standen der kannonniers ...*".

Drie studiebladen langw. in-fol. Teekeningen in potlood.

XL. Schets der vlaggen van de „*galjas de jonge Willem*" en van het „*driemaast schip Rotterdams welvaren van Rotterdam*". 1 blad

langw. in-fol. Deze schepen ziet men op schilderij en prent links op den achtergrond. De eerste voerde de nommervlag R 75, de tweede R 101.

XLII. Gedeelte van den hoofdwal der citadel met een kanon in batterij en links op den wal een schildwacht met geschouderd geweer. Teekening in kleuren, langw. gr. in-fol.

XLIII. Vier verschillende teekeningen van geschut op wal- of veldaffuit, op de citadel. Teekeningen in O.-I. inkt en potlood, langw. gr. in-fol. en in-fol.

1830.

6892. „Maladie provisoire du général Chassé.”

Spotprent op Chassé (2), die in 't midden der plaat is afgebeeld met een zeer gezwollen lichaam te bed liggende; aan de voorzijde van het ledikant zit een dokter (1), aan de achterzijde staat een tweede (3). Rechts op den voorgrond prins Frederik (4), achter wien men, door een venster, in brand geschoten gebouwen ziet. Links onder een schoorsteen de duivel (5) en andere gedrochten. Onder het onderschrift worden in vijf rijen naast elkaar de met de cijfers 1—5 aangeduiden sprekend ingevoerd. De dokter No. 1 zegt, de hand op den gezwollen buik leggende: „Ouf! Quelle pièce de 48!! n'aurais-tu, par hasard avalé la Pillule? mon Vieux?”, hem dus vragende of hij geen kogel van een 48-ponder doorgeslikt had. De patient (2) antwoordt: „Docteur, Dieu ou le Diable a voulu que le mal me prit quand j'incendiais Anvers! cela est avoir du malheur!” De tweede dokter (3) verklaart: „Hydropisie!— bah!— de l'Eau vous dis-je, assez pour vaincre l'incendie de l'Entrepot!” Prins Frederik (4) zegt: „Pauvre Chassé! maintenant vous êtes aussi avancé que votre Serviteur Frédéric! je crois que Dieu le Sauvera!”, op deze minder begrijpelijke ontboezeming antwoordt de duivel (5): „Et moi j'espère qu'il Crévera!!!!!!!!!!!! Amen! Amen!!!!” Steendruk langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6542).

1830.

6893. „J'ai Sollicité de planter le drapeau Belge à Bois le Duc, il me fera son grand Dignitaire.”

Verklaring van de letter A, voorkomende in een spotprent op de hoofden van den belgischen opstand. De persoon, in wiens mond bovenstaande uitspraak is gelegd, is geheel links op de prent afgebeeld als lijfwacht, ter zijde van een onder een galg geplaatsten zetel, waarop de Potter (B) zit, met een koord als strop om den hals, waarvan het einde over de galg heenligt. Het meerendeel van samengestelde spotprenten als deze, is

moelijk te verklaren. Op een der hier aanwezig exemplaren zijn de namen der afgebeelde personen in handschrift geplaatst bij de gedrukte verklaring der letters A—O in de prent voorkomende. A is Sasse van Yselt, die den Belgen genegen was en de provincie Noordbrabant aan België toevoegen wilde. Rechts van de galg is de Mérode (C), in gesprek met een geestelijke (D); een jezufet en twee monniken (D) staan weder iets meer rechts en bij hen op hooge stelten twee mannen in advokaten-toga (EE), handschriftelijk als van de Weijer en Gendebien aangewezen; daar de gedrukte verklaring echter luidt: „Nous allons Rogier et moi negocier à Londres et à Paris.”, zal in plaats van Gendebien wel gelezen moeten worden Ch. Rogier.

Ongeveer in het midden der plaat, een weinig naar rechts, staat een poppekast. Daine (F), met een zak, waarin „15000” in den rechterarm, ziet de vertooning van de poppekast aan, die gegeven wordt door generaal Niellon (G). Rechts van de poppekast een man met een draaiorgel op den rug en armenbus in de rechterhand: J. de Brouckère (H) en een ander met tamboerijn (I), Ch. de Brouckère, beide, evenals Daine en twee anderen, in de uniform van belgische vrijwilligers. Boven de beide de Brouckère's Louis Philippe (L), de stok van een fransche vlag omarmend en met een vaandeltje in den linkerarm. Bij hem Bouwens (M) aan 't hoofd van eenige vrijwilligers, in wier vaandel men leest: „En Belgique il y a plus à voler que chez nous”. Rechts van de beide de Brouckère's twee veel kleinere personen, de Celles en de Stassart, de laatste in de verklaring l'homme aux asperges genoemd (K). Geheel rechts een vurend oorlogsschip met de nederlandsche vlag; daarachter de O. L. V. kerk en eenige huizen, die samen de stad Antwerpen moeten voorstellen en waarop bommen geworpen worden uit de citadel, die links daarvan op den achtergrond te zien is. Achter de galg links een gebouw; voor het eenige getraliede venster van dit huis (een gevangenis) staat Don J. van Halen (N). Tusschen de galg en den muur ziet men den kop en het voorste deel van een walvisch, waarop een aangekleede aap (Kessels) (O) staat met de belgische vlag in den rechterpoot, en, volgens de verklaring, Chassé waarschuwende, dat zoo hij niet ophield met bombardeerden, hij hem met zijn walvisch verjagen zou.

Rechts van de verklaring der letters A—O, in drie kolommen onder de prent geplaatst, is een engelsch militair afgebeeld, die zegt: „God dem cela va beaucoup bien ! Ç'a (sic) donne d'ouvrage a Jhon Bul (sic) de Manchester.” Steendruk langw. gr. in-fol., z. n., waarvan hier de oorspronkelijke (?) teekening, een zwart en een gekleurd exemplaar aanwezig zijn. (Muller No. 6394.)

1830.

6894. „P” — „R” — „O” — „E” — „F”.

Deze letters, samen het woord „proef” vormende, zijn het eenig inschrift eener spotprent op de Belgen en de Conferentie? In 't midden op den voorgrond ziet men een walvisch op wielen, waarop Kessels zit. Van links naar rechts staan, in een halven cirkel om hem heen, een „P”(ruis), doodskop-huzaar, een „R”(us), kozak [deze houdt een lans in de linker- en een pot-de-chambre in de rechterhand, en is een kopie van een gedeelte der gravure op den titel van: *De insolvente boedel, of de aftogt van de kinderen van Kea*, No. 6266 hier voren], een „O”(ostenrijker), een „E”(ngelschman) en een „F”(ranschman). Links op den achtergrond ziet men de Schelde en de hollandsche vloot; rechts een brandend gedeelte van Antwerpen en daarvóór een aantal half-naakte, vermagerde Belgen. Gravure langw. in-4°, z. n. v. gr., met adres: „Uitgave van Anton Cramer, C₂”. Op de prent is een strookje gekleurd papier geplakt, waarop men in boekdruk leest: „De walvisch-leider. charade. Zullen de rebellen de PROEF doorstaan?” De prent is een pendant van de „Gedenkzuil” enz. onder No. 6769 hier voren beschreven en wordt in de *Arke Noachs* iv. blz. 240 met deze tezamen gekleurd à 35 cents aangeboden; zij is hier aanwezig in een zwart en een gekleurd exemplaar. (Muller No. 6596).

DE NEDERLANDSCHE TROEPEN VERLATEN BELGIE
ORANJE VERVALLEN VERKLAARD

4 November 1830.

6895. „So bringen die fünf Mägde (Mächte) die niederländischen Angelegenheiten in's Reine.”

Onderschrift in H. S. onder een spotprentje op de Conferentie te Londen. Bij een pomp, waarin men (in H. S.) leest: „Hier wächst u. blaeut man Blousen”, staan vijf waschvrouwen bij een kuip en zien allen naar twee modieus gekleede heeren die hen aanspreken. Een der vrouwen pompt, de voorste rechts giet een lage tobbe met waschwater ledig. Gekleurde duitche gravure langw. kl. in-4°, z. n. v. gr.

Muller (S. No. 6553 A) beschrijft het exemplaar in de collectie Kaathoven, waarvan het onderschrift enigzins van dit verschilt.

21 November 1830.

6896. „Chasse Roijalle.”

Opschrift eener spotprent op koning Willem I en zijne beide zoons. Een eend met epauletten en die een kroon van den

kop valt (1), de koning, vlucht naar rechts over een vlonder, die twee stukken land verbindt, welke door een water (het Hollandsch Diep) gescheiden zijn. Volgens het onderschrift zegt dese: „c'est moi qui s'appelle guillaume pour cela il me font courir si fort que je perd ma courones (sic)”. Twee reigers, eveneens met epauletten en wien de steek van den kop valt (2), de kroonprins en prins Frederik, aan wiens staart bovendien nog een kachelpijp gebonden is, volgen hem, zeggende: „papa courez donc plus vite, car les Belges sont à notre poursuite.”, doelende op twee militairen (3), die op hen vuren en zeggen: „nous les chasserons, passer le mourdijk.”, waardoor blijkbaar niet alleen op den koning en zijne zonen, maar ook op het leger gedoeld wordt. Slechte lithografie langw. in-4°, z. n., met de boven aangehaalde gezegden in drie rijen onder de voorstelling. (Muller No. 6554).

21 November 1830.

6897. „L'armée hollandaise prenant son quartier d'hiv. r.”

Spotprent op het hollandsche leger, België verlatende. Rechts ligt een groote edammer kaas op een bord met een mes erbij. Van links komen de hollandsche militairen, meest grenadiers, allen met groote neuzen, op de kaas aan, hun sappeurs hakken er gaten in; anderen klimmen tegen ladders op, om door de hooger aangebrachte gaten naar binnen te kruipen. Uit een gat midden bovenin komen Willem I en de kroonprins; de laatste met een verreijker naar het leger ziende. Hij zegt: „Divine providence, faut-il, qué je les revoye avec de pareils nez.” Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6557).

23 November 1830.

6898. „Passage du Moerdijk.”

Spotprent op koning Willem I en de vervallenverklaring van het Huis van Oranje van den belgischen troon. Op twee stukken land, door water gescheiden, staan links belgische vrijwilligers met een vaandel, waarin: „Liberté”, rechts Hollanders. De eersten werpen een kaas, waaruit een stuk is gesneden en waarboven het hoofd van Willem I uitsteekt, roepende: „aux armes!!! aux armes!!!!!!!”, naar de Hollanders, die allen met de handen de beweging van afwering maken? (Zie lager het 4-regelig versje, waarin de hoop uitgesproken wordt, dat de Hollanders den koning eveneens zouden weggagen. Links op den voorgrond staan de Kroonprins (1) en prins Frederik (2) met den steek op. De Kroonprins zegt tot zijn broeder, volgens

het onderschrift links onder de plaat: „Frédéric qu'as-tu fait ? ô monstre sanguinaire ! Tu causas mon malheur et celui de ton Père”. Prins Frederik antwoordt, zooals men rechts onder de plaat leest: „Si le sort m'a trompé, je vous en fais l'aveu, J'ordonnai par vengeance et le vol et le feu.” Onder het onderschrift, midden onder de plaat, nog dit 4-regelig versje:

„Le temps est donc venu qu'on peut voir ce fromage
Renvoyé pour toujours sur un autre rivage.

Guidés par l'intérêt ces hollandais fameux

Sauront, n'en doutons pas, le chasser de chez eux.”

Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6561).

23 November 1830.

6899. „*Sa Majesté Hollandaise réduite à ses fromages pour se fortifier*”.

Onderschrift eener spotprent op Willem I, op den voorgrond afgebeeld, zittende bij een groote „frommage de Hollande”. Hij is bezig zich in een schijf uit die kaas in te eten, wier korst aan weerszijden achter zijn hoofd uitsteekt. Op den achtergrond een muur, samengesteld uit „frommage(s) de Hollande”, waarachter op staken vier chakots en wapenrokken van hollandsche militairen staan. Steendr. langw. in-fol., naar Machereau, uit de steendrukkerij van „Delaporte succ. de Langlume”, met adres: „au magasin de caricatures d'Aubert, Passage Véro dodat.”, te Parijs.

November 1830.

6900. „*Un Roi retranché. — a King at hide and seek*.”

Opschrift eener spotprent op Willem I. Boven een groote kaas, met vijftien vierkante gaten, waaruit de monden van kanonnen steken, komt het bovenlijf uit van een persoon, met de koninklijke kroon op het hoofd, een degen in de rechter- en een pistool in de linkerhand; onder de kaas ziet men zijn voeten. De afbeelding heeft tot onderschrift: „à l'approche des ennemis, le Roi s'est retiré dans son fromage de hollande.”, „at the approach of the enemies the King hid himself in a holland cheese (sic).” Gekleurde steendruk in-fol., „Lith. de Genty.”

EINDE 1830

6901. „Het dorp aan de grenzen.”

Onderschrift onder twee prenten, elk met een afbeelding uit het tooneelstuk onder dien titel, door J. van Lennep vervaar-

digd en den 22 December 1830 voor het eerst in den amsterdamschen schouwburg opgevoerd.

Op de eerste plaat zit in een dorpaherberg een belgisch officier, „d'Eglantiers” genaamd, aan een ronde tafel en dikteert, daar hij zelf niet kon schrijven, een overwinningrapport aan Maria, de hollandsche maid van den kastelein Nicolaas, tevens burgemeester, die rechts bij de schouw zit met den hond bij zich. Door de op een kier geopende deur rechts ziet men een deftig heer. Links van d'Eglantiers een drietal gewapende belgische vrijwilligers. Links op den voorgrond een groot vat, terwijl de muts van d'Eglantiers, twee speelkaarten, een bezem en twee afgekloven beenen op den vloeg liggen.

Onder bovenstaand onderschrift staat op deze prent: „(Schets uit den tegenwoordigen tijd, 1830—1831.) 1° Bedrijf, 7° Tooneel.”; terwijl daar onder, in vier rijen, de versregels uit het stuk zijn geplaatst, die op deze voorstelling doelen.

Op de tweede plaat is het „2° Bedrijf, 12° Tooneel.” afgebeeld; d'Eglantiers ligt hier rechts, naar 't midden op den voorgrond, op de knieën, bedreigd door een man met hooivork in de hand; in de nu geheel geopende deur ziet men een soldaat, die een spion, met de handen op den rug gebonden, binnenbrengt; achter hen verscheiden personen. In 't midden der kamer staan een officier der lanciers en een dame bij de nu omgeworpen tafel. Links bij het vat ligt een der Belgen op de knieën, bij den nek gepakt door den kastelein en burgemeester Nicolaas, terwijl daarachter de maid Maria een ander van het drietal op de vorige plaat afgebeeld, bij het oor trekt en hij door een hollandsch militair bij den keel wordt gegrepen.

Hier staan onder het onderschrift slechts twee regels uit het tooneelspel, op één rij.

Twee steendrukken br. in-fol., naar P. Fontijn, door H. J. Backer, met adres van Hartog Zangers midden onder de voorstelling, de eerste op chineesch papier. (Muller No. 6582).

1830.

6902. „Het dorp aan de grenzen.”

Dezelfde voorstellingen als de in het vorig nommer beschrevene, doch de eerste plaat in andere steenteekening, met kleine verschillen. Zoo ligt er hierop slechts één afgekloven been rechts van den bezem, op de vorige zijn 't er twee. De schaduw van 't vat in den linkerbenedenhoek is hier veel zwaarder, zoodat de scheiding der vloertegels niet is te zien. Hier staat rechts onder de plaat: „Steendr^u van H. J. Backer”, dáár „Steendr^u van H. J. Backer, Dordt”.

De tweede plaat is een latere afdruk, waarbij rechts onderaan de woorden: „Steend. van H. J. Backer” zijn weggealepen.

1830.

6903. Het dorp aan de grenzen.

Voorstelling der eerste plaat verkleind. Steendruk in omtrek langw. in-4°. z. n. De personen zijn hier genommerd van 1 tot 6, terwijl onder de plaat de namen van dit zestal zijn gegraveerd in twee rijen, waartusschen staat: „Belg. Vrijw.”

Hierbij de beide voorstellingen nog meer verkleind. Twee steendrukken in omtrek langw. kl. in-8°, z. n., samen op één blad gedrukt, waarbij de laatste plaat bovenaan staat. De verklaring der cijfers 1—6 in de eerste en van 1—12 in de tweede prent, zijn hier links van de voorstellingen geplaatst. Zoogenaemde sleutels voor de groote platen. (Muller No. 6582 c en d).

AANVANG 1831

6904. *„Nieuwe jaars heil- en zegenwensch van de tambours, Eerbiedig opgedragen aan den Heer kommandant en verdere officieren van de schutterij der stad Schiedam. Bij den aanvang van het Jaar 1831.”*

Opschrift boven een godicht van 92 regels, in vijf afdelingen alles in boekdruk. Bovenaan is een houtsnede afgedrukt, een trofee van trommen voorstellende, door allerlei wapentuig omgeven. De houtgravure langw. in-4°, z. n. v. gr. en het vers te zamen op één vel in-plano. Daar het vers, beginnende: „Door welk een tuimelgeest is 't Menschdom aangegrepen!”, geheel gewijd is aan de belgische omwenteling, is deze nieuwjaarsprent hier geplaatst.

1831.

6905. *„Spant elders, onze kunst ten spot,
Den Drukker saam met 't muit'ren rot,
En tieren zij als woeste horde,
Wij wijden pers en hart en hand,
Aan 't heil van Vorst en Vaderland!
En blijven trouw aan Wet en Orde.”*

Vijfde koeplet van een koperlied „Opgedragen aan de edele achtbare heeren burgemeester, wethouders en raden Der Stad Rotterdam, dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland en verdere leden der beide respectieve besturen; alsmede aan alle onze begunstigers en voorstanders der loffelijke Boek-Drukkunst. (vignet) Koppermaandag, 10 Januarij 1831. door de gezellen ter Stads

Drukkerij van de Wed. H. van Waesberge en zoon." Titel, met floetrand omgeven en 3 blz. tekst in-8°.

MAASTRICHT

1831.

6906. „Leve Dibbitz, blij beveelen,
U is de Vesting toevertrouwd,
Koning Willem heeft Kasteelen
Op U, Generaals, gebouwd.”

Bovenstaand versje vormt, in gefigureerde letters, „No. 52.” der serie kinderprenten, uitgegeven te Rotterdam bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. Boven deze houtsnede langw. in-fol., z. n. v. gr., staat nog een 4-regelig versje, in twee rijen, in boekdruk: „Oud-Hollands moed en trouw,” enz.

Van deze prent zijn hier twee verschillende drukken.

1831.

6907. „Kessels of de man van de Walvisch.”

Opschrift boven een spotprent op Kessels, waarop in vijf tafereelen naast elkaar, voorvallen uit zijn leven zijn afgebeeld. Op de eerste links, met onderschrift: „Debut als Douanier.”, laat hij blijkbaar een wagen met contrabande doorgaan en zegt hij „passe” bij 't zien van een geldzak, die de voerman hem toereikt en waarop „Kessel” staat. Daar naast ligt hij te bed, de duivel staat aan het hoofdeinde en toont hem in den droom walvisschen, een kanon en een galg waaraan een man hangt. Onderschrift: „De toevallige Droom te Chaam.” De derde voorstelling vertoont: „Den gesloten Koop aan het strand te Ostende.”, met den walvisch. Op de volgende afbeelding staat hij als uitlegger voor een kermistent, wijzende naar het doek daar boven, waarop de visch is afgebeeld; een hooggeplaatst militair hecht hem een ridderorde (het legioen van eer) op de borst. Onderschrift: „De vereerde Walvisch-kooper of de Schavuit voor zijn tent met een Kruis beloond.” Op de laatste voorstelling is hij als „Bevelhebber der Artillerie (sic) van de Muiltelingen.”, spottenderwijs afgebeeld op een walvisch rijdende evenals elk der vier personen, die hem volgen; deze laatste vier walvisschen maken de bespanning uit van een kanon. Steendruk langw. in-fol., door A. Verhoesen. Pendant van No. 6802 hier voren. (Muller No. 6594).

1831.

6908. „den Ridder Kessels. Commandant van de Stoomwalvisch bij de belegering van Maastricht.”

Onderschrift eener spotprent op Kessels. Van een vaartuig

op vier wielen en blijkens den schoorsteen en stoompijp, met stoomvermogen, worden ruim en dek gevormd door het geraamte van een walvisch. Deze zijn door een groot aantal gewapende lieden bezet, allen met roode mutsen op; in het ruim ook kanonnen, mortieren en bommen. In den opgespalkten bek een tiental mannen bij een kanon dat een hunner afvuurt. Vooraan op den kop staat een militair, die door een scheepsroeper de woorden roept: „rends toi vils Esclaves”. Origineele teekening in kleuren langw. gr. in-4°, voor de steendrukprent van gelijke grootte, door Muller onder No. 6595 beschreven en hier in een gekleurd exemplaar aanwezig.

Zooals men weet was het beleidvol optreden van den luitenant-generaal Dibbetz oorzaak dat Maastricht voor Nederland behouden bleef.

1831.

6909. „de ridder Kessels in de Kast.”

Opschrift eener onbeteekenende spotprent op den bekenden belgischen hoofdman der oproerigen. In een vertrek van de gevangenis staat Kessels met gebonden handen, zeer armzalig gekleed en met een roode muts op; de cipier, met den sleutelbos in de rechterhand, reikt hem met de linker een potje toe, zeggende: „Zie daar, stik niet in de graten.”, waarop, zooals het verder in het onderschrift luidt, door Kessels geantwoord wordt: „Vriend; ik heb geen trek in kleinen graten.” Gekleurde steendruk in-4°, „H. L. van den Houten fecit et Lith. a'Hage”. Muller (No. 6598) beschrijft dit exemplaar.

19 Januari 1831.

6910. „Kloekmoedigheid van den fuselier Clausee,”
enz.

Onderschrift eener prent, waarop Clausee is afgebeeld, die met zijn lichaam den gewond achter hem liggenden wapenbroeder dekt en vuurt op den vijand tegenover hem. Achter beiden een hooge boom. Links op den tweeden grond nog een drietal hollandsche soldaten, van welke er twee vuur geven. Het overige van het onderschrift luidt: „betoond met het redden van zijnen gewonden wapenbroeder Engster, Op den 19 Jan^l 1831, in het gevecht bij het Kasteel Caestert [Caestert] aan de linker Maas-oever nabij Maastricht.” Het hier genoemde kasteel, waaruit door Belgen geschoten wordt, ziet men rechts op den achtergrond. De steendruk zeer groot langw. in-4°, door L. A. Vintoent, uit de drukkerij van Desguerrois en C^o. te Amsterdam, heeft onder het onderschrift: „Opgedragen aan Z: Exc: de Luitenant-Generaal

Dibbeta, opperbevelhebber der vesting Maastricht, door Z. Exo. gehoorszamen Dienaar L. A. Vintoent."

Afdruk op chineesch papier. Midden bovenaan: „Vervaardigd ten voordeele der gekwetsten te Maastricht." (Muller No. 6600).

Van dit feit vindt men nog een afbeelding in: *Heldedaden en edele karaktertrekken der Hollanders, sinds de afval van België in 1830.* Amst. 1833. kl. in-8°. De gravure langw. in-12°, naar J. Stein en door D. Sluyter, vertoont links, bij een boom, Clauseuse vurende op de naderende Belgen en met zijn lichaam zijn gewonden krijgsbroeder beschermende. Onder het plaatje leest men: „geeft vuur en kwetst zijnen vervolger. Bladz. 48."

Ook in J. Daane, *Geschiedkundigs tafereelen uit een belangrijk tijdvak onzer Historie.* Amst., z. j., kl. in-8°, komt, tegenover den titel, een grove gekleurde houtsnede in-12°. voor, met onderschrift: „Plaatst zich schreellings over hem. laadt, vuurt, treft. p. 23." Beide boekjes zijn in deze verzameling aanwezig.

1 Juni 1831.

6911. „*Mijn Heer. De Heer J. G. van orden. proprietaire en eerlid van het koninglyke institut. woonende par Amsterdam.*

Tot Zaardam".

Adres van een geheel eigenhandigen franschen brief van den toen hoogbejaarden „j: j: stiels. Ancien curé et Antiquaire.", gedateerd uit „Maastricht ce 1. juin 1831". In verband met den loop der zaken in genoemde stad bevat dit schrijven eenige mededeelingen, die zijne opname wettigen. Zoo leest men b.v: „il est aujourd'hui plus que probable que notre ville restera soumise a votre roi," enz. 3 blz. in-8°.

VAN SPEYK

5 Februari 1831.

6912. *Overrompeling der kanonneerboot van Van Speyk.*

Op den geheelen achtergrond een propekt der stad Antwerpen. Links het naar den wal gedreven vaartuig, waartegen de muiters opklimmen, terwijl rechts op den voorgrond nog een bootje met opstandelingen daarheen geroeid wordt. Teekening in O.-I. inkt, in-plano, door J. C. Schotel.

5 Februari 1831.

6913. „*Het overrompelen der boot van van Speyk.*"

Onderschrift eener prent naar de teekening in het vorig nummer beschreven. Steendruk in-plano, naar J. C. en P. J.

Schotel, door G. Crasvanger, gedrukt bij Desguerrois en C^o. te Amsterdam. Afdruk op chineesch papier, niet opgeplakt.

Hierbij een tweede exemplaar op chineesch papier, geplakt op dikker papier, waarop gedrukt, zóó dat het onmiddellijk onder 't onderschrift staat: „Opgedragen aan Z. K. H. den prins Frederik der Nederlanden.” (Muller No. 6604).

5 Februari 1831.

6914. „5 Februarij 1831.”

Onderschrift van een verkleinde kopie der voorgaande plaat. Steendruk langw. in-fol., door C. C. A. Last, uit de steendrukkerij van Desguerrois en C^o. te Amsterdam. Afdruk op gewoon papier. Uit: *Nederlandsch Museum*. (Muller No. 6605).

5 Februari 1831.

6915. „Den 5 feb. 1831 De Nederlandsche Vlag bij I. C. I. van Speyk in gevaar, aan Boord Z: M: Kanonneerboot N° 2.”

Drie-regelig onderschrift onder de afbeelding van de aan lager wal geraakte boot, die men in het midden der plaat ziet, tegen de kade aangedreven, waarop een groot aantal gewapenden staan. Carpentier en Grégoire zijn bezig de vlag neder te halen. Op zijde van het schip ligt de sloep met drie matrozen er in, terwijl een vierde zich langs een touw laat afzakken. Verderop ziet men den scheepsjongen over boord springen. Links de Schelde. Steendruk langw. in-fol., „P. le Comte R. M. W. O. fecit.”, uit de „Steendr.(ukkerij) v. Daiwaille en Veldhuijsen.”, „Uitgegeven bij F. Kaal, Blaauwburgwal, N° 15.” (Amsterdam). Zie No. 6931b hierna. (Muller No. 6607).

Van deze prent is de oorspronkelijke teekening hier mede aanwezig, van gelijke grootte als de gravure en met hetzelfde onderschrift. Het verschijnen van deze prent en van haar pendant (Prijs / 3.—) wordt aangekondigd in de Bredasche Courant, van 26 Junij 1831, No. 126.

5 Februari 1831.

6916. Overrompeling der boot van Van Speyk.

Gezicht van het overrompelen der kanonneerboot. Midden op het dek staat van Speyk, met een brandende lont in de hand, gereed naar beneden te gaan; rechts achter hem staan kapitein Grégoire en sergeant Petit van het belgisch vrijkorps de Gorter; de scheepsjongen springt aan deze zelfde zijde over boord; links kruipen een drietal Belgen op het schip, een tweetal zit reeds

in het want en van beide zijden dringt men nog steeds op de aan lager wal geraakte boot aan. Teekening in-plano in O.-I. inkt en sepia, door J. J. Eeckhout. (Muller No. 6603b).

5 Februari 1831.

6917. „Van Speyk 5 Febr: 1831”.

Onderschrift der prent gemaakt naar de teekening in het vorig nummer beschreven. Bij deze plaat is een „Sleutel van het Schilderey van Van Speyk.”, waarop door de nummers 1—26 verschillende personen en zaken in de groote prent worden aangewezen, terwijl die cijfers onder den sleutel in twee kolommen worden verklaard. De prent zelf is een steendruk in-plano, naar J. J. Eeckhout, uit de drukkerij van Ch. Motte te Parijs. Midden tusschen het onderschrift staat het wapen van den prins; er onder „Opgedragen aan Z. K. H. den Prins Frederik der Nederlanden.” Afdruk op chineesch papier. De sleutel is een steendruk in omtrek langw. in-fol., z. n.

Van de prent zijn twee staten aanwezig:

a. Links onderaan „J. J. Eeckhout pinx.”

b. Links onderaan: „J. J. Eeckhout pinx. & G. Wappers.” Deze laatste bijvoeging met losse typ. n opgedrukt. (Muller No. 6603a).

5 Februari 1831.

6918. „*Van Speyk handhaaft de eer van Neerland's vlag.*”

Kopie der voorgaande prent, vervaardigd bij de vijftigjarige herdenking van Van Speyks dood. Steendruk in tinten, in-plano, door W. B. IJzerdraat, uit de drukkerij van Emrik & Binger te Haarlem.

5 Februari 1831.

6919. „Heldendood van J. C. J. van Speyk, 5 Febr, 1831.”

Verkleinde voorstelling van de prent in het vorig nummer beschreven, met bovenstaand 1-regelig onderschrift en het opschrift: „J. J. Eeckhout.” Steendr. langw. gr. in-4°, door G. J. Bos, uit de drukkerij van Emrik & Binger. „Uitgave van Geb. Koster, Amsterdam.” Komt ook voor in *Bladzijden uit de Geschiedenis van Neerlands roem en grootheid.* (Muller No. 6603*).

5 Februari 1831.

6920. „*Zijne laatste gedachte was de eer zijner vlag.*”

Eenigzins gewijzigde omgekeerde kopie der prent onder No. 6917 hier voren beschreven. Zeer goed van teekening. Steendruk in-plano, door J. J. Meaker, uit de drukkerij van Emrik & Binger.

5 Februari 1831.

6921. „Van Speijk, door 't Belgisch graauw baldadig
[overmand,
Wreekt, door één vonk in 't kruid, zijne eer
[en 't vaderland.”

Tweeregelig onderschrift (met „de Breet.”, als naam van den dichter er onder), van een prent, waarop alleen het dek van het schip en de vechtende partijen zijn afgebeeld. Van Speyk staat met den degen in de rechter-, en een pistool in de opgeheven linkerhand bij de kajuitstrap. Steendruk langw. in-4°. naar „N. Pieneman zoon.”, uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co. te Amsterdam. Links onder de plaat: „5 Februarij 1831.” Exemplaar op chineesch papier. (Muller No. 6608).

5 Februari 1831.

6922. „Van Speijk, door 't Belgisch graauw”, enz.

Andere steendruk van dezelfde voorstelling, naar denzelfden schilder en uit dezelfde drukkerij, doch met eenige kleine verschillen. Zoo staat hier de naam de Breet onder den tweeden regel van het onderschrift, bij de vorige springt hij uit. „5 February 1831.” staat hier midden boven de plaat.

Deze is aanwezig in een afdruk op gewoon- en een op chineesch papier; van den laatste zijn de versregels hier weggeënen.

5 Februari 1831.

6923. *Opoffering van Van Speyk.*

Gezicht van een gedeelte van het scheepsdek, waarop Belgen en Hollanders aan het vechten zijn. Van Speyk staat, met het pistool in de linker- en den sabel in de rechterhand, gereed de kajuitstrap af te gaan. Schilderstukje op den deksel eener tabaksdoos.

Hierbij een teekening in sepia, z. n., langw. in-4°, ongeveer hetzelfde voorstellende, met het achterschrift „la Cannonière Sera exactement Copiée”.

5 Februari 1831.

6924. „Helden -dood.” „J. C. J. van
(Sp)eyk.”

Op- en onderschrift eener afbeelding van het dek der kanonneerboot No. II, waarop o. a. van Speyk met het pistool in de rechterhand, den blik naar boven gericht, de kajuitstrap afdalt, terwijl een paar opstandelingen achter hem de hollandsche vlag omlaag halen. Verder scheepsvolk dat met de muite-

lingen vecht. De voorstelling is omgeven door een lauwerkran, bovenaan eindigend bij het borstbeeld van Van Speyk, van voren en naar links, in een aureool en met een lauwerkroon boven het hoofd. Steendruk gr. in-fol., z. n. Muller (No. 6621) beschrijft dit exemplaar.

5 Februari 1831.

6925. „J. C: J: Van Speijk Op den 5^{den} Februarij 1831.”

Onderschrift van een gezicht in de kajuit. Links van Speyk het pistool afschietende in de kruitkamer. Rechts dringen een belgisch officier en twee minderen door de deur naar binnen. Aan dezelfde zijde op den voorgrond een kachel, waarop een zandlooper staat, een tafel, waarop zijn steek, een boek en een kistje; aan den wand zijn degen, een lamp, enz. Steendruk in-plano, naar D. Du Bois, uit de steendrukkerij van Lemercier, rue de Seine, te Parijs. Onder het onderschrift staat: „Eerbiedig opgedragen aan Zijne Koninklijke Hoogheid den Heere Prinse Van Oranje Veldmaarschalk & ... door Hoogst Deezelfs ootmoedigen dienaar D. Du Bois Directeur der Koninklijke school te St Hertogenbosch. Door hem zelve geteekend naar zijne vroeger Vervaardigde schilderij thans berustende in de audientie Zalen Van Zijne Majesteit den Koning.”

Midden tusschen het onderschrift en de opdracht het wapen van den prins. Exemplaar op chineesch papier. (Muller No. 6611).

Een verkleinde reproductie van deze prent, met het onderschrift „J.-C. J. Van Speyk.”, komt voor in: L. van Neck, *1830 illustré avant, pendant et après la révolution*. Brux. 1902. blz. 122.

5 Februari 1831.

6926. „J. C. J. van Speyk.”

Onderschrift, waaraan nog toegevoegd is: „Geboren 31 January 1802, den Heldendood gestorven 5 Feb: 1831.”, onder de afbeelding van Van Speyk, in zijn kajuit op ééne knie liggende bij een geopend luik in den vloer, waarin men twee tonnetjes kruut ziet; met de linkerhand houdt hij een vlag aan een stok vast, in de rechterhand een sigaar. Links van hem, op een tafel, een zandlooper, een kistje: „Woodville” en een plattegrond, waarin onderaan „Speyk” staat. Gravure in-8°, afdruk in bistre, naar de tekening van (A.) Cramer, door C. C. Fuchs, met het volgend adres onder het onderschrift: „Te Amsterdam, bij Anton Cramer, & Co. 1831.”

Onder de gravure een 8-regelig versje van „Withuijs.“: „Kroon hem, *Holland!* sticht hem zuilen,” enz.

Van dit plaatje is hier nog een afdruk in zwart bijgevoegd, zonder onderschrift en vers.

Hierbij uit een almanak van dien tijd: „Korte Levensschets van Jan Carel Josephus van Speyk.” 16 blz. in-12°. Aan de keerszijde van dit opschrift is een houtgravure van dezelfde grootte, waarop van Speyk is afgebeeld bij een kast geknield, waarin de vaatjes kruut staan; met de rechterhand houdt hij de sigaar boven een geopend vaatje.

5 Februari 1831.

6927. *Het in de lucht vliegen van Van Speyk's kanonneerboot No. 2.*

Origineele teekening voor de plaat door Muller onder No. 6614 vermeld. Zij is in hoofdzak volkomen gelijk aan de onder No. 6912 hier voren beschrevene. Hier wordt echter de ontploffing van het schip, dáár de overrompeling afgebeeld; het bootje rechts op den voorgrond slaat hier om en het water in de Schelde is veel meer in beroering. Teekening in-plano, door J. C. Schotel, zonder eenig onder- of inschrift, dan alleen den naam van den maker.

5 Februari 1831.

6928. „Het springen van 's konings kanoneerboot N° II op den 5^{den} Febr. 1831 voor Antwerpen.”

Onderschrift eener afbeelding van het springende schip, met een regen van voorwerpen in de lucht. Links en op den voorgrond een deel der kade en van den vestingmuur. Op de kade een aantal toeschouwers, die, zeker tegen de waarheid in, deze ontploffing tamelijk kalm aanzien. Steendruk langw. gr. in-fol., door G. S., met adres: „Imp. Flora Java.”

Midden onder de plaat en tuschen het onderschrift het borstbeeld, van voren en naar rechts, van „J. C. J. van Speyk, geb. 14^{den} Febr. 1802.” Pendant van Muller No. 6528. (Muller No. 6615). Op de gravure No. 6926 hier boven staat 31 Jan. 1802 als geboortedatum.

Februari 1831.

6929. „Het springen van Z. M. kanonneerboot N° 2, voor Antwerpen, door deszelfs Kommandant, den Ridder J. C. J. van Speyk, op den 5^{en} Feb^{ru} 1831.”

Onderschrift eener prent, waarvan de vlam van het in de

lucht vliegende schip het grootste deel van den achtergrond inneemt. Op den voorgrond de kade met vluchtende militairen en een in zwijm gevallen vrouw in 't midden. Stukken van de boot liggen reeds op den grond, in de nabijheid van het wrak een aantal lijken. Rechts een op stapel staand schip. Steendruk br. in-fol., z. n. (Muller S. No. 6615 A).

5 Februari 1831.

6930. „Het springen van Z. M. kannonneerboot N° II, gecommandeerd door J. C. van Speyk, voor Antwerpen, op den 5^{den} Febr^u 1831.”

Eénregelig onderschrift onder de afbeelding van het genoemde feit. Op den voorgrond over twee derde der plaat, van links af, de kade; daarachter links een gedeelte van het fort St. Laurent, waarbij het in de lucht vliëgend schip. In 't midden op den achtergrond een kade met eenige huizen; rechts de Schelde, met enkele schepen, op den achtergrond. Steendruk br. in-fol., „Door F. Magnée Schoonschrijver van Z. M.” (Muller No. 6616). Midden onder het onderschrift: „Opgedragen aan de Hollandsche Natie.” Rechts:

„Hij grijpt de lont, 't volk roept geestdrift (*sic*) uit:

Ja sterven wij met roem; steek, steek de brand in 't Kruit!
Helmers. De hollandsche Natie.”

Hierbij: „Copie van het rapport” (na de opoffering van Van Speyk) „van den Kap^l-luitenant Commandant A Koopman.” Verhaal van het voorgevallene, in H. S., op twee blz. in-fol.

5 Februari 1831.

6931. „De eer der Nederlandsche Vlag door I. C. I. van Speijk gehandhaafd 5 februarij 1831.”

Enkel het in de lucht vliegen der boot is, met een klein gedeelte van de kade rechts, afgebeeld op de prent met bovenstaand onderschrift. Steendruk langw. in-fol., „P. le Comte R. M. W. O. fecit.”, „Steend. v. Daiwalle en Veldhuijsen.”, „Uitgegeven bij F. Kaal, Blaauwburgwal, N° 15. Amsterdam.” Pendant van No. 6915 hier voren.

Van deze plaat is hier aanwezig:

- a. De oorspronkelijke teekening, zonder eenig onderschrift of naam.
- b. De hierboven beschreven staat. (Muller No. 6618).
- c. Een veel slechtere, latere afdruk, waarbij wèl de teekenaar en uitgever, maar de drukkersfirma niet vermeld worden.

5 Februari 1831.

6932. „Op de roemrijke heldendood van J. C. J. van Speyk, kommanderende zijner majesteits kanonneerboot N°. 2, voor Antwerpen, die op den 5 Februarij 1831, ter bevrijding en ter eere van de Hollandsche Vlag zich zelve opofferde.”

Opschrift boven een vers van zestien 8-regelige koepletten, (Muller zegt abusievelijk: 6 coupletten) in vier rijen, alles in boekdruk onder- en op een vel in-plano gedrukt met een hout-smede langw. kl. in-fol., z. n. v. gr., waarop in 't midden een in de lucht springend schip, rechts een zellend vaartuig en links een deel van den wal is afgebeeld, met een huis, waarin de ruiten zijn verbrijzeld en waarvóór de grond bedekt is met lijken. Onder de prent het adres van T. C. Hoffers te Rotterdam. (Muller No. 6622).

5 Februari 1831.

6933. „Tranen, toegeweid (*sic*) van alle ware Nederlanders, aan onze nooit te vergetene held, J. C. J. van Speijk, Ridder der Militaire Willems Order, en Kommandant op de Kanonneerboot, No. 2. voor Antwerpen.”

Zes-regelig opschrift boven een verhaal, in vier kolommen, van Van Speyks daad, waaronder een 48-regelig gedicht op deze gebeurtenis, in drie kolommen en met het adres van J. Wendel en Zoon, te Amsterdam, onderaan, alles in boekdruk. Boven dit alles is de houtgravure afgedrukt, onder No. 4283 hier voren beschreven, en het in de lucht springen van het schip Alphen voorstellende. De cijfers 1—6 in de gravure zijn onveranderd gebleven, doch een verklaring daarvan wordt niet gegeven; de naam van den graveur „H. Numan”, die vroeger *rechts* onderin stond, is nu weggemaakt en in den *linkerbenedenhoek* die van „Coldewijn” geplaatst. Alles te zamen afgedrukt op één vel in-plano. Muller (No. 6623) beschrijft een exemplaar met vier kolommen tekst, doch zonder vers, „waarschijnlijk te Amsterd. uitgeg. bij v. Kolm.”, dus zonder adres.

5 Februari 1831.

6934. Het in de lucht vliegen der kanonneerboot van Van Speyk.

Afbeelding op de laatste van een viertal platen, in den linkerbenedenhoek genommerd I—IV. Onder iedere prent is, in twee rijen, een 8-regelig vers gegraveerd. Vier zeer grove gravures langw. in-fol., z. n. v. gr. De platen stellen het volgende voor:

„N° 1.” Het naar lager wal drijven der boot, die rechts op den voorgrond gezien wordt. Het vers begint:

„Terwijl een Zwarte Lucht, van buiten Samenhangt,” enz.

„N° II.” Op hun doode gemak klimmen de Antwerpenaars aan boord van het vastgeraakte schip rechts. Het vers vangt aan:

„Men ziet aan Lager wal, de Muiters samen Snellen”, enz.

„N° III.” Het schip neemt bijna den geheelen voorgrond in. Aan de voorzijde trapt een Belg op de hollandsche vlag die hij overboord houdt, terwijl rechts vier matrozen van de voorplecht springen. De muitelingen zijn bezig want en mast te kappen. Links op den achtergrond twee kerken. De eerste regel van het vers luidt:

„De Muiters komen hier, verwoed met alle kragt”, enz.

„N° IV^a.” Plastische voorstelling van het springen van het schip. Een anker, het grootste gedeelte van den mast, een kanon, menschen en gedeelten van menschen vliegen door de lucht, terwijl op den voorgrond een paar in het water liggenden zich door zwemmen zoeken te redden. Het vers vangt aan:

„Hier ziet men nu de kragt, van het (*sic*) ontstoken gloed”, enz.

Van dit zeldzame stel zag Muller niet anders dan de platen I en IV uit deze kollektie, waaraan II en III eerst later zijn toegevoegd. (Muller No. 6606).

5 Februari 1831.

6935. „*J. C. J. van Speyk. in 1813.*” — „*J. C. J. van Speyk in 1831.*”

Onderschriften van twee der drie naast elkaar geplaatste prentjes, gegraveerd op één plaat langw. gr. in-fol. en bestemd voor de illustratie van: *J. C. J. van Speyk, geschetst als voorbeeld van heldenmoed* enz. (Zie onder de boeken hierna).

In 't midden is onze held afgebeeld ten voeten uit, als weesjongen, met korte broek en den hoogen hoed in den rechterarm. Achter hem de ingang van het Burgerweeshuis in de Kalverstraat te Amsterdam. Rechts ziet men hem, eveneens ten voeten uit, met den steek in de rechterhand, de linker aan den degen, het ridderkruis op de linker-revers van de jas, epaulet op den rechterschouder. Links is het in de lucht vliegende schip afgebeeld.

5 Februari 1831.

6936. „*aan Heldenmoed eer en deugd gewijd*”.

Inschrift in de voorzijde van een sarkofaag, met de buste van Van Speyk midden bovenop, waarachter de Nederlandsche vlag wappert. Rechts houdt een zeeofficier, het gelaat met de

linkerhand bedekkende, met de rechter een krans boven het borstbeeld, terwijl een treurwilg aan diezelfde zijde de achtergrond vormt. Links liggen een amsterdamsche weesjongen en weesmeisje geknield naast den sarkofaag; op den achtergrond o.a. het in de lucht springende schip. Vignet in-8°, naar en door Clermans, op den geheel gesteendrukten titel van: *Loflied ter eere en nagedachtenis van den Jongen Zee-Held J. C. J. van Speyk door Petronella Moens op Muzijk gebragt door C. S. Reinhold. Prijs ————— 1831. ————— 60 C Ter Koninklijke Bibliotheek ingezonden ————— De Exemplaren zijn aldus gesteekend* C: S: Reinhold. Steendruk in-fol., uit de steendrukkerij van Desguerrois en C^o te Amsterdam. Muziek en vers op blz. 2 en 3 zijn evoneens geheel gesteendrukt.

5 Februari 1831.

6937. „van Speyk”.

Inscript: in een monumentaal voetstuk, waarop een urn staat, omhangen met een lint waaraan een ordeteeken dat het kruis der M. W. O. moet voorstellen. Rechts ligt de Nederlandsche leeuw met een scheepsroer, lont en kanonwischer, terwijl men op den achtergrond de in de lucht vliegende boot ziet. Links staat een vlag; een groote eikenkrans hangt over vlaggestok en urn. Op den voorgrond bommen, een vat met brandenden wierook, twee kransen, een verbroken keten en een ijzeren kroon. Een engeltje daalt links met een lauwerkrans neder. Titelgravure in steendruk, naar W. H. Schmidt, door P. Roosing, voor een muziekstuk: *van Speyk Chanson Patriotique de Mr Charles Durand mise en musique par C. Mühlensfeldt. à Rotterdam chez L. Coenen. Met den titel 4 blz. in-fol. De muziek is op twee platen gegraveerd. De vierde blz. is onbedrukt. Over het adres is een strookje geplakt met het adres: „à Rotterdam, chez L. Plattner.” Onder het oorspronkelijk adres staat nog: „Au profit des veuves et orphelins des victimes de l'Explosion de la Chaloupe Canonieré (sic) N° 2.”*

Hierbij nog de volgende op muziek gezette liederen:

a. „Jan van Speyk, of de roemrijke 5de February 1831. Volkslied door den Heer V. D. Op Muzijk gebragt voor één en vier Stemmen met piano-forte, en Aan Hollands Zeehelden opgedragen Door J. Fastré. ... te Bekomen bij den Auteur der Muzijk, en bij F. L. Dony & Comp^{te} te 's Gravenhage. 1831.” 2 st. in-fol., de muziek en verzen bij elk stuk op blz. 2 en 3.

b. „Le cinq février 1831. chant patriotique. Paroles de Mons. V. D. Musique et Accomp^{te} de piano, par J. Fastré. de l'Ecole

Royale de Musique. Prix 80 cents. à la Haye, chez l'Auteur. 1831". in-fol. Muziek en versen gegraveerd, op blz. 2 en 3.

c. „Chant patriotique Paroles de Pr Durand mise en Musique avec accompagnement de Piano-forte ou de Guitarre par W. Hutchenruyter, fils. Rotterdam Mensing en van Westreenen. Prix / -30 C." in-4°. Titel, muziek en eerste koeplet in lithografie op de blz. 1—3, op blz. 4 de overige vier koepletten in boekdruk.

Over het adres is een strookje geplakt met het tweede adres: „à Rotterdam, chez L. Plattner, Imprimeur & Marchand de Musique &c."

d. „Van Speyk neerlandisch zeemans-lied Door Mr C. P. E. Robidé van der Aa. Muzijk van (sic) W. H. Braochthuiser. Prijs. 30¢. Te Amsterdam, by G. J. A. Beyerinck. 1831." 2 blz. steendruk in-4°. „Guido scrip!"

e. „Walse d'adieux de J. C. J. van Speyk. Pour le Piano forte, de Pescatore. A la Haye, chez F. L. Dony & Cie". Gravure langw. in-fol., afgedrukt als tweede en derde blz. van een muziekstuk. Hierbij hetzelfde in handschrift.

f. „Ter Nagedachtenis van J. C. J. van Speyk. Vaderlandsch Lied, Gesongen door Mejufvrouw I. C. Hoedt, Woorden van I. W. L. Op de Wijze. Te souviens tu, met Piano of Guitar. Uitgegeven ten voordeele van de achter geblevene Weduwen en Weezen der Geeneuvelden van de Kanoneerboot N° 2. Rotterdam, In het Muziek- en Instrumenten Magazijn. van L. Plattner. Uitgegeven in 't jaar 1831. Ingezonden by het Ministerie van binnenlandsche zaken." in-fol. Gesteendrukte titel, „Lith. v. T. L. Thompson.", en twee blz. gegraveerde muziek.

1829.

6938. „Middag Bestek Aan Boord Z^o M^o korvet Triton Den 8 Ste Julij 1829".

Opschrift van een eigenhandig door „den Buitegew. Luiten. 2de Klasse J^o C^o J^o Van Speijk" opgesteld en geschreven „Bestek". 1 bl. langw. kl. in-4°, in H. S.

Hierbij nog een eigenhandig 4-regelig briefje van denzelfden aan zijn kleermaker „M. Taylor" te 's Gravenhage, geschreven „Aan Boord Z^o (M^o) Fregat Amstel liggende te Hellevoetsluys den 30 ste Meij 1830". 1 blz. in-4°.

1830.

6939. „Aan boord Z^o M^o Kannoneer Boot N 2 noch liggende Voor Antwerpen den 19 de december 1830".

Hoofd van een gefacsimileerden brief van J. C. J. van Speyk, geschreven ongeveer zeven weken vóór hij zijn leven op zoo

bisondere wijze eindigde. Gravure in-4°, door W. C. van Beersel. Aan het slot leest men: „God Gave maar geen IJs in het water kwam, dan zeude ik nog moed behouden maar Vast en aan den Grond kijk dit is een toer en voor ons seer onverdeelig Intusschen moet ik Uw zeggen (zoo ik hoop mij te willen geloven) dat eerder Boot met kruid en mij in de Lugt gaat dan immer een infaame Brabander te worden of het Vaartuig overtegeven, Liever word ik een Klaassen, dan een Deins Echter de Ondervinding doet Leeren, —”

Hierbij nog: 1. „Fac simile, genomen uit eenen brief van den 2ten Luitenant ter Zee J. C. J. van Speyk, destijds Stuurmans leerling, aan den Heer J. Gleim en desselfs huisvrouw, te Amsterdam, en gedagteekend: Mahon den 23^{den} Januarij 1831.” Gravure langw. in-4°, door W. C. van Beersel. (Muller No. 6626).

2. „Facsimils van handschriften van beroemde mannen, uit de verzameling van ... jonkheer G. J. Beeldmijder, Vrijheer van Voshol en de Vrije-Ness, ... Met historische ophelderingen uitgegeven door A. J. R. Natan.” Utrecht, R. Natan, 1837. in-4°.

Hieronder vindt men een brief van J. C. J. van Speyk, in dato 20 Dec. 1823 en een van „David Chassé”, gedateerd uit „het Nagt leeger bij Genappe den 18 juny 1815” en geadresseerd aan den advocaat de Jongh te Leuven.

5 Februari 1831.

6940. „J. C. J. van Speyk”.

Opschrift van den omlijsten tekst, welke, in stukken verdeeld, de vier hoeken vult eener prent ter gedachtenis aan van Speyk, die, in 't midden der plaat, in medaillon is afgebeeld, van voren en naar links, met epaulet op den rechterschouder, het ridderkruis buiten de knoopenrij. Rechts van het portret is voorgesteld hoe van Speyk met zijn kanonneerboot deelnam aan de beschieting van Antwerpen (27 Oktober 1830); links het overvallen ervan door de belgische opstandelingen; onderaan het in de lucht vliegen van genoemde boot, terwijl bovenaan, als een soort zinneprentje, een amsterdamsche weesjongen is afgebeeld, die een vuurtoren beschouwt, welke, beschenen door een stralende zon, aan de andere zijde van het water is opgericht. Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6625).

5 Februari 1831.

6941. „Het leven van van Speijk.”

Opschrift boven een kinderprent, waarop, in driemaal twee afbeeldingen boven elkaar, zes tafereelen uit het leven van Van

Speyk te zien zijn. Links bovenaan is hij met andere weesjongens aan 't spelen op de binneplaats van het weeshuis te Amsterdam; onderschrift: „De opvoeding van Van Speijk.”; rechts daarvan zit hij aan een tafel met boeken, een globe, enz. en krijgt les; onderschrift: „De Leergierigheid van Van Speijk.”

Op de tweede rij links zit hij in een roeibootje; onderschrift: „Van Speijk vertrekt naar boord.”; rechts daarvan ontvangt hij (na 't beschieten van Antwerpen) de Militaire Willemsorde; onderschrift: „Van Speijk wordt beloond.”

In de onderste rij links: gevecht aan boord van de kanonneerboot N° 2; onderschrift: „Van Speijk verdedigd (*sic*) de Hollandsche Vlag.”; rechts daarvan het in de lucht vliegen der boot; onderschrift: „Van Speijk's Heldhaftige opoffering.” Zes gekleurde houtgravures langw. kl. in-4°., door „Oranendoncq”, zooals er in den rechterbenedenhoek der laatste voorstelling staat, in dien der derde alleen „A. C.” De prent in haar geheel één blad br. in-fol., het cijfer „155” rechts bovenaan als volgnommer eener serie en het adres van J. J. Bollemij, op de Utrechtschestraat te Amsterdam onderaan.

Hierbij een latere afdruk derzelfde houtsneden, eveneens gekleurd, nu *zonder* algemeen opschrift (misschien weggesneden), maar met een 4-regelig versje onder iedere voorstelling. Links onderaan: „(N° 154.)” als volgnommer der serie, rechts „G. en V. G.” (Glenisson en van Genechten) als uitgever.

5 Februari 1831.

6942. „*Nieuwe Prent voorstellende het leven van den Zeeheld Van Speyk, enz.*”

Opschrift in één regel, boven zes tafereelen uit het leven van Van Speyk. Dit zijn slechte kopiën of navolgingen van de vorige, bij J. J. Bollemij uitgekomen kinderprent; hieraan is toegevoegd één voorstelling met opschrift: „Jacob Hobein redt heldhaftig eene gestrande Hollandsche vlag (!) en sloep, onder geweldig vijandelijk schieten.” en een ander: „Hendrik Van Leuven rukt eene op Hollands grond geplaatste vijandelijke vlag met zijne tanden in fiarden, in het gesigt der vijanden.”

De plaatjes hebben een 2- of 3-regelig opschrift en een 4-regelig versje onder de voorstelling, alles in boekdruk. Acht gekleurde houtgravures kl. in-8°., z. n. v. gr., in twee rijen van vier boven elkaar, op 1 blad in-fol., met „N°. 30.” als volgnommer eener serie kinderprenten, en het adres: „De Erve H. Rynders”, te Amsterdam, onderaan de prent.

5 Februari 1831.

6943. „Dit Prentgeschenk leert u van Speyk,
Door moed beroemd, in deugden ryk,
En leert dat de geschiedenis,
Van uwen tyd heldkaftig is.”

Opschrift in twee rijen, naast elkaar, waartusschen het jaartal „18 31.”, boven viermaal twee afbeeldingen, boven elkander, tafereelen uit van Speyks leven voorstellende. Onder ieder prentje is een 4-regelig versje geplaatst. De acht houtgravures langw. kl. in-8°, z. n. v. gr., stellen van links boven naar rechts onder het volgende voor: 1 v. S. als kind bij 't sterfbed zijner moeder; 2 v. S. voor de Weesheeren; 3 op de kleermakerstafel; 4 in den grutterswinkel; 5 in een bootje naar boord geroeid; 6 bij den burgemeester van Amsterdam ter maaltijd; 7 met het ridderkruis vereerd; 8 met zijn schip in de lucht vliegende. De prent gr. in-fol., heeft rechts bovenaan: „No. 27.”, en midden onderaan het adres van T. C. Hoffers te Rotterdam.

5 Februari 1831.

6944. „Kinderen! hier ziet gij Van Speijk's leven, daden en dood.”

Opschrift links boven twaalf afbeeldingen in verband met van Speyk, in vier rijen van drie boven elkaar; rechts staat hetzelfde in het fransch. Onder ieder plaatje een 4-regelig hollandsch en daaronder een 2-regelig fransch versje. Van links boven naar rechts onder vertoonen zij het volgende: Van Speyk als weesjongen; in de leerkamer; op de kleermakerstafel; in den gruttersmolen; op de loopplank naar boord; als luitenant ter zee; Antwerpen beschietende, met het kruis der M. W. O. op de borst; door storm op lager wal drijvend voor Antwerpen; het schip vliegt in de lucht; gekwetsten op den wal; monumentale steen in het weeshuis. Twaalf houtgravures langw. in-12°, z. n. v. gr. Van deze prent zijn hier vier drukken:

- a. Met „(N. 169. B.)” midden tusschen het hollandsche en fransche opschrift; de fransche tweelingrijmen in cursief. Zwart. Zonder adres.
- b. Met hetzelfde No. en ook de fransche rijmpjes in cursief. Nu met het adres: „Gebroeders van Kapel, papierhandelaren, te Rijswijk, bij Delft.” Gekleurd.
- c. Met opschrift: „Van Speyk's leven en dood.” — „Wie et mort de van Speyk.”, en daartusschen alleen „169”. De fransche versjes in romein. Gekleurd.
- d. Met dezelfde opschriften als a en b, dooh tusschen beiden alleen: „N. 169.” De fransche versjes in romein. Gekleurd.

5 Februari 1831.

6945. „*Prenten-magazijn voor de jeugd. No. 150.*”

Kinderprent uit de serie „Levensbeschrijving.”, van de „Prenten-Fabriek van J. Schuitemaker te Purmerende.”, waarop vier afbeeldingen voorkomen, twee aan twee boven elkaar, in verband met van Speyk. Behalve de beide hierboven aangehaalde opschriften staat van Speyks naam met datum van geboorte en dood in één regel boven het viertal, terwijl elke afbeelding nog een afzonderlijk opschrift en een 8-regelig vers als onderschrift heeft. Afgebeeld is: Van Speyk geeft voor den koning een proeve van zijn vaardigheid in het uit het hoofd rekenen (1816). — Beschieting van Antwerpen. — Het springen der boot. — Het monument in de Nieuwe kerk te Amsterdam. Vier houtgravures kl. in-8°, z. n. v. gr.

5 Februari 1831.

6946. „*J. C. J. van Speyk. Geb.^{te} den 31 Jan^{te} 1802. de Heldendood gestorven den 5 Feb^{te} 1831.*”

Kniestuk, van voren en naar links, in marine-uniform, met de epaulet op den rechterschouder en het kruis der Militaire Willemsorde op de borst; de rechterhand tusschen de jas, de linker aan het gevest van den degen. Op den achtergrond het in de lucht vliegende schip. Steendr. gr. in-4°, z. n., met bovenstaand onderschrift en daaronder het adres: „te Amst: by Arpels & Gabriëls & Co”. N. b. M. of v. Someren, *Portretten*.

5 Februari 1831.

6947. „*J. C. J. van Speyk. Geboren 31 January 1802, den Heldendood gestorven 5 February 1831.*”

Onderschrift eener prent met het borstbeeld van Van Speyk, naar rechts, blootshoofds en met één epaulet, het kruis der Militaire Willemsorde op de borst; onder het portret 't in de lucht springende schip met den toren van de O. L. V. kerk en een paar huizen rechts. Steendr. gr. in-8°, door Clermans, uit de drukkerij van Desguerrois en C^o. te Amsterdam. Onder het onderschrift het adres: „Te Amsterdam bij A. J. Tetroode, Kalverstraat, n° 38. 1831.” Afdruk op chineesch papier. Muller, *Portretten*. No. 5059.

5 Februari 1831.

6948. „*J. C. J. van Speyk. Geboren 31 January 1802.*” enz.

Geheel hetzelfde onderschrift onder een andere afbeelding van Van Speyk, nu meer van voren, maar toch naar rechts gekeerd.

Het ridderkruis is hier veel scherper belijnd, doch evenals op de vorige onduidelijk afgebeeld; de voorstelling onder het portret geheel anders. Rechts ziet men den wal met vele vluchtende lieden; op den achtergrond de toren der O. L. V. kerk kleiner en smaller, meer gelijkend op een dorpskerktoren. Steendruk groot in-8°, door denzelfden, uit dezelfde drukkerij en met hetzelfde adres der vorige plaat. Exemplaar op chineesch papier. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6949. „*J. C. J. van Speyk.*”

Begin van een 4-regelig onderschrift, met evengroot versje: „Zie in dit echte Beeld den grooten Held van Speyk,” enz., onder het borstbeeld van genoemden held, van voren en naar rechts, epaulet op den rechterschouder, ridderkruis buiten de knopenrij. Tusschen portret en onderschrift het in de lucht springende schip, met den wal met vluchtende lieden, de O. L. V. kerk en een paar huizen rechts. Steendruk in-fol., z. n. Slechte kopie van de vorige prent. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6950. „*J. C. J. van Speyk.*”

Begin van het onderschrift, gelijkloidend met het onder No. 6947 vermelde, onder een zeer verkleinde voorstelling van het daar beschreven portret, doch het ridderkruis hier binnen de knopenrij op de revs van de jas. Onder het portret het in de lucht springende schip. Steendruk in-8°, door B. Clermans, uit de steendrukkerij van Desguerrois & Co. en met adres van A. J. Tetroode te Amsterdam. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6951. *J. C. J. van Speijk.*

Borstbeeld in medaillon, van voren en naar links, epaulet op den linkerschouder, ridderkruis binnen de knopenrij op de revs van de rechterszijde der borst; daaronder, buiten het medaillon, het in de lucht vliegende schip. Steendruk in-12°, z. n. Navolging van de vorige prent, gewijzigd wat het vignet onder 't portret betreft en zonder eenig onder- of inschrift. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6952. „*J. C. J. van Speyk*; geboren 31 January 1802; den Heldendood gestorven 5 February 1831.”

Borstbeeld van voren en naar rechts, blootshoofds, in de

uniformjas met de epaulet op den rechterschouder en het kruis der Militaire Willemsorde op de revers van de jas. Gravure in-12°, z. n. v. gr., met bovenstaand onderschrift, 8-regelig vers: „God van Nêrland! U zij de Eere!” enz. en het adres: „Te Amsterdam by A. J. van Tetroode, Kalverstraat. N° 38. 1831.” onder het portret. Muller, *Portretten*. No. 5061.

Hetzelfde type als de vorige prent, doch geen vignet er onder.

5 Februari 1831.

6953. „J. C. J. van Speyk. Geboren 31 Januarij 1802,” enz.

Onderschrift geheel gelijk aan dat van de beide voorgaande prenten, nu echter met een 4-regelig versje van „A. van der Hoop J.”: „Zie volk van Nederland, in 't moedig jonglings beeld” enz., gegraveerd onder het geheel; boven de springende kanonneerboot ook hier het borstbeeld van Van Speyk, naar rechts, de mond iets meer geeloten en het ridderkruis beter van vorm dan op de vorige platen. Links onder het portret een facsimile van v. Speyks „Handteekening, 1821”; rechts een dergelijk van de „Handteekening,” (van) „1831.” De voorstelling van het in de lucht springen is hier kleiner, de vluchtende personen op den wal zijn grooter dan in No. 6948 hier voren. Op den tweeden grond rechts een gedeelte van een schip dat op stapel staat. Gravure in-fol. Voor zooverre de afbeelding aangaat, naar J. Stein, door D. Sluyter, met het adres van „A. J. van Tetroode” midden onder laatstgenoemde voorstelling. Onder het 4-regelig versje staan de adressen: „Te Amsterdam by A. J. v. Tetroode, Buffa. 'sGravenhage, Den Bult. Leyden, Schreuder. Middelburg, Abrahams. Rotterdam, Oosterzee. Utrecht, Caremelli en alom.”

Van deze prent zijn hier twee staten:

I. Met links onder het portret: „Naar Clermans.”; rechts: „D. Sluyter sculp.” Van dezen staat twee exemplaren:

a. een proef, waarbij een blaadje met het volgende in des uitgevers eigen handschrift:

„Dit gegraveerd afbeeldsel, hoewel het beste wat ik met alle inspanning heb weten te verkrijgen, voldoet mij nog niet genoeg om hetzelfde publiek te maken

Sept. 1831

Tetroode”.

b. hetzelfde portret, nu met alle marges en blijkbaar voor den handel bestemd. Muller, *Portretten*. No. 5058.

II. Hier is de naam van D. Sluyter als graveur weggekrabt en staat er onder de geheele breedte van 't portret: „door de

Familie goedgekeurd, bij acte, 15 Februarij 1831. geregistr. te Amsterdam, bij Weggelhorst." N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6954. „J. C. J. van Speyk."

Eerste regel van een eenigzins kalligrafisch onderschrift, in negen regels onder het borstbeeld van Van Speyk, van voren en naar rechts; het ridderkruis binnen de knooprij van de linkerborst. Gravure in-fol., het portret naar H. P. Oosterhuis, door D. Sluyter; het onderschrift door H. Klouzing Jr. „Proefdruk". De laatste vier regels van het onderschrift luiden:

„Van Speyk, door Storm benardt, bestookt door

[t Belgies rot,

Ontvlamt het Wrekend kruid (*sic*), en stijgt in

[t Vuur tot God.

M. W.(esterman)

Met goedkeuring der Famielle en Vrienden.

Uitgegeven door D. A. M. Sluyter & Comp: te 'sGravenhage."
Van Someren, *Portretten*. No. 5235.

5 Februari 1831.

6955. „Jan Carel Josephus van Speyk."

Aanvang van een tweeregelig onderschrift onder het borstbeeld van Van Speyk, van voren en naar links, in een ovaal met palmtak en eikenkrans er bovenop, staande op een lambrizeering, in welks middenvak het in de lucht springend schip is afgebeeld, en omgeven door een trofee van vlaggen, een scheepskroon, enz. Het ridderkruis hangt rechts van de lambrizeering af, terwijl op den voorgrond aan die zijde een gedeelte van een anker gezien wordt en er links een vlag tegenaanstaat. Midden op den voorgrond een viertal kogels. Gravure in-fol., naar D. J. Sluyter, door D. Sluyter. „Uitgegeven by J. Numan J: en P. Claus J: Rosemarynsteeg N° 10, te Amsterdam." „Proefdruk". Muller, *Portretten*. No. 5057.

5 Februari 1831.

6956. „Jan Carel Josephus van Speyk Geboren te Amsterdam 31 Januarij 1802, den Heldendood gestorven bij Austruweel den 5 Februarij 1831."

Onderschrift met 8-regelig vers van F. J. Hallo: „Triomf! druisch Austruweel, de wereldvolk'ren tegen" enz., onder een borstbeeld van Van Speyk, van voren en naar links, in ovaal,

rustend op twee kruislings liggende kanonnen en aan weerszijden door twee vlaggen geflankeerd. Bovenop liggen een pen en zwaard gekruist over elkaar, verbonden door lauwerbladen, waarvan het ridderkruis afhangt. Onder dit ovaal en als voorstelling er één geheel mede vormend een (het) in de lucht vliegend schip. Het geheel is een steendruk in-fol., „J. A. Pluckx fecit.”, „Steendr. van Daiwaille en Veldhuyzen.” Onder het vers: „Uitgegeven bij H. Moolenijzer Rokin bij de Beurs N° 135, te Amsterdam.” Muller, *Portretten*. No. 5060.

5 Februari 1831.

6957. „*J. C. J. van Speijk*.”

Begin van het 4-regelig onderschrift van een borstbeeld van Van Speyk, zeer afwijkende van de vorigen in gelaatsuitdrukking, van voren en naar rechts, de epaulet op den *linkerschouder*, de ridderorde binnen de knopenrij op de linker-revers van de jas. Onder het portret een scheepkanon op rolpaard, een vlag, vaatje kruit, enz. Rechts op den achtergrond het in de lucht vliegend schip. Onder het onderschrift een 4-regelig versje:

„Wie redde Hollandsch Vlag uit woest geweld ?

Het is Van Speyk Zie hier deez' Held.

Ziddert Belg op het horen van dien naam,

Zijn daad, en uw geweld, verbreed, de faam.”

Steendruk in-fol., z. n. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6958. „*Den luitenant ter zee J. C. J. van Speyk*.”

Onderschrift, met 4-regelig vers: „Zegt iemand dat de deugd een droombeeld is op aard, Een enkle naam - Van Speyk - zou zulk een' laster dooven.” enz., onder het borstbeeld van Van Speyk, van voren en naar rechts, de epaulet op den *linkerschouder*, het ridderkruis binnen de knopenrij op de linker-revers van de jas. Type van het beeld als in het vorig nummer. Tusschen portret en onderschrift een gedeelte van de in de lucht vliegende boot. Steendruk in-fol., z. n. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6959. „*J. C. J. van Speyk. Gesneuveld den 5 Feb^{ru} 1831.*”

Onderschrift onder het borstbeeld van voren en naar links, epaulet op den *linkerschouder*, ridderkruis buiten de knopenrij. Een gedeelte van de in de lucht vliegende boot tusschen portret en onle schrift, waaronder nog het volgende curieuse versje:

„Astruweel, ga Chattam melden
 Hoe de Zeeleeuw nooit ontaart
 Bankert, Claasen, heilige helden
 Zie Van Speyk uw voorbeeld waard,
 Heilige, onvergeetbre jongling
 Gy wierpt Alva weer in 't slyk
 Zeven maanden bittere lastring
 Vonnesdet gy Jan van Speijk.

Geboren den 14 Feb^u 1802ⁿ.

Steendruk in-fol., z. n. Kopie van de vorige prent? N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6960. „*I. C. I. van Speijk*.”

Onderschrift onder de afbeelding te halver lijve van een militair, van voren gezien, met *twee* epauletten, het foutief geteekende ridderkruis buiten de knopenrij; de naar rechts uitgestrekte rechterhand houdt krampachtig een brandende fakkel omklemd. Onder het onderschrift een gezicht op een gedeelte der Schelde met de huizen daarachter en links de in de lucht vliegende boot. Gelaatstype zeer afwijkend van de vorigen en zuiver gefantaseerd. Steendruk in-fol., z. n. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6961. „*I. C. J. van Speyk. Geboren den 31 Jan.^u 1802 Gesneuveld den 5 Feb^u 1831.*”

Onderschrift, met 12-regelig vers: „Zoo bliksemt hollands Leeuw, bij 't nakroost onverbastard,” enz., onder het borstbeeld van Van Speyk, naar rechts, de steek op 't hoofd; epaulet op den rechterschouder, ridderkruis buiten de knopenrij. Steendruk gr. in-4°., z. n. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6962. „*J. C. J. Van Speyk*”.

Te halverlijve, van voren en naar links, blootshoofds, de epaulet op den rechterschouder, het kruis der Militaire Willemsorde op de borst, de armen gekruist voor 't lijf en in de linkerhand de steek, waarvan slechts een klein deel zichtbaar is. Steendr. in-12°., „Bentinck lith”. Afdruk op chineesch papier met facsimile der handteekening als onderschrift. N. b. M. of v. S.

Zie voor een ander portret van Van Speyk in deze houding: J. Koning, *Leven van Jan Carel Josephus van Speyk*. bij de boekwerken hierna.

5 Februari 1831.

6963. „Aan de nagedachtenis van J. C. J. van Speyk, luitenant ter zee 2de klasse, ridder der militaire willems orde, kommandant van Z. M. kanonneerboot N° 2. geb. te Amsterdam, 31 Jan. 1802. Hij redde op den 5 Febr. 1831, voor Antwerpen, de eer van s'lands vlag, met opoffering van zijn leven.”

Inscript, omgeven door een tot ring gebogen slang, tegen de voorzijde van een voetstuk, waarop aan een kleine piramidale zuil het borstbeeld van Van Speyk hangt, in ovaal, naar rechts, blootshoofds en in uniform. In den arm der Nederlandsche maagd, met de scheepskroon op het hoofd en het landswapen aan den gordel, rust een stok, waaraan een vlag met „N: 2.” in den linkerbovenhoek en gedeeltelijk om den onderkant van het portret gelagen, terwijl de Maagd met een slip der vlag zich de oogen bedekt en troosteloos met de rechterhand wijst naar het in de lucht springen van het schip, dat men links op den achtergrond ziet; rechts is daar de O. L. V. kerk afgebeeld en op het overige gedeelte de kade van Antwerpen.

Vóór het monument ligt de Leeuw met den pijlbundel; bij de voeten der Maagd een anker. Rechts van het monument staat een „genius”, die een groot papier vasthoudt: „Naamlijst der met de Boot omgekomen.” en „Ontkomen.” personen.

In de wolken, door hemelsch licht beschenen, een engeltje (de Faam), met de rechterhand een bazuin aan den mond houdende, waarvan een doek afhangt, met inschrift „hulde”, en in de linkerhand een lauwerkrans, waarmede het de beeltenis kronen wil. Gravure br. in-fol., naar H. P. Oosterhuis, door D. Sluyter, met adres van J. C. Hagedoorn te Amsterdam. „Proefdruk.”

Hierbij op een blaadje langw. in-4°., in boekdruk, een 68-regelig vers, in twee kolommen, met opschrift: „Verklaring van van Speyk's monument.” en het adres van J. C. Hagedoorn en A. Naaraat te Amsterdam. (Muller No. 6629).

5 Februari 1831.

6964. „J. C. J. van Speyk”.

De Nederlandsche maagd, met de linkerhand 's lands wapen en de speer, waaraan een smalle nederlandse vlag is bevestigd, vasthoudende, bedekt zich het gelaat met den mantel, dien zij om heeft. Zij staat rechts van een grafsteen, waartegen het in de lucht vliegen der boot is afgebeeld, en waarover een doek afhangt met bovenstaand inschrift. Op den steen een urn, waartegen het wapen van Amsterdam rust, en waar naast een lau-

wertak en het ridderkruis. In den voet van den steen: „MDCCCXXXI.” Rondom dit geheel bloemen, een treurwilg en andere boomen enz. Steendruk langw. in-fol., naar en door P. Barbiers, uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co. Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 66306).

Barbiers was Prof. aan de Kon. School voor Nuttige en Beeldende Kunsten te 's Hertogenbosch; de prent was à f 1.— „verkrijgbaar bij” (uitgegeven door ?) Borzo „kunstverkoper te 's Bosch.” Vgl. Bredasche Courant 1831. N° 122 van 21 Junij.

5 Februari 1831.

6965. „Monument voor den Ridder I. C. I. van Speijk Luit. ter zee komandant op de kanonneerboot N° 2 eervol overleden 5 Febr^v 1831.”

Inscript in de voorzijde van een voetstuk, waarop het borstbeeld van Van Speyk, dat met een lauwerkrans gekroond wordt door de Nederlandsche maagd, welke rechts staat op een kanon, deel uitmakende van de trofee van krijgstuig en vlaggen, waarvan twee met inschriften, achter het monument. Boven het borstbeeld ziet men de boot en daarin, onevenredig groot afgebeeld, van Speyk die den brand in het kruit steekt. Onder het geheel leest men, in twee regels:

„Moest men deez' jongen Held niet kronen,
En voor zijne groote Daad beloonen ?
Aan Eed en Plicht bleef hij gestand;
Hij stierf met roem voor 't Vaderland.”

Slechte steendruk in-4°., z. n. of adres, gekleurd. Zeer afgesneden exemplaar.

5 Februari 1831.

6966. „Dit is de eertroffée,
Voor 't grootste heldenblijk,
Bij 't wapen van de zee,
Door d'eedelen van Speyk.”

Inscript in een steen geplaatst tegen een sarkofaag, waarop links de Nederlandsche Maagd weenend zit, bij de piramidevormige zuil, waarin een borstbeeld in ovaal is aangebracht, dat van Speyk voorstellen moet; rechts van de zuil een weegschaal, zandlooper, boek en veeren pen. Grove houtgravure in-4°., z. n. v. gr., op één vel in-plano gedrukt met en boven een verhaal van het leven van den officier, in drie kolommen, dat tot opschrift heeft: „Treur-tafereel, op den overgetelijken heldendood van den luitenant J. C. J. van Speyk, Ridder der

Militaire Willemsorde, en Kommandant op de Kanonneerboot No. 2, voor Antwerpen." en met een gedicht van acht 8-regelige koepletten, in vier rijen, er onder; alles in boekdruk, met adres van „T. C. Hoffers, in de korte Pannekoekstraat bij de Nieuwe Markt, te Rotterdam." (Muller No. 6634).

5 Februari 1831.

6967. „J. C. J. van Speyk, wiens naam onsterfelijk is".

Een amsterdamsche weesjongen, links op één knie liggende, grift bovenstaand inschrift in de voorzijde van een sarkofaag, waarop in 't midden een buste van Van Speyk staat. Een zee-officier, rechts van den sarkofaag, die het gelaat dat hij met de linkerhand bedekt, van het beeld afwendt, houdt er een lauwerkrans boven. Links een matroos, die wanhopig omhoog blikk, met de Nederlandsche vlag, aan een stok, in de linkerhand en met de rechter aan het hoofd. Links van dit tafereel staan nog twee dennestammen, wier vorm zóó geteekend is, dat men er de figuur van Van Speyk tusschen in ziet, met de rechterhand den steek zwaaiende en met de linkerhand een pistool in een vaatje kruit afschietende. Rechts op den achtergrond de in de lucht vliegende boot en de Scheldekade te Antwerpen. Steendruk langw. in-4°, „Geteekend door Diepo Negoro, te Batavia.", „Steendruk van Ourang-Kang-Ki.", met adres: „Bij F. J. Weygand, te S'Hage." Onder de prent het onderschrift: „Graf-tombe van een held." Gewijzigde navolging van het vignet van No. 6936 hier voren, onderste helft van den titel van een muziekstuk? (Muller No. 6632).

5 Februari 1831.

6968. „*Hier rust in 't Graf van Eer, van Speijk die op de Schelde De hoon aan Vorst in (sio) Volk, en Vlag den Belg vergelden;*" enz.

Begin van een 4-regelig versje onder een ontwerp van monument voor van Speyk. Tegen het voetstuk is het in de lucht vliegen der boot afgebeeld. Op het voetstuk links een weenend weesmeisje, rechts een weesjongen, die het borstbeeld van Van Speyk, (in ovaal, naar links), met koorden optrekken tegen het bovenstuk van het monument. Onder dit borstbeeld hangt een lamp in den vorm van een groote schelp, met zes vlammen en twee gekruiste, doch niet omgekeerde, brandende fakkels. Geheel bovenin het wapen van Amsterdam. Vóór het monument, dat onder een kroonlijst, op twee kolommen rustende staat, een hek. Teekening in O.-I. inkt, gr. in-4°, z. n.

5 Februari 1831.

6969. „*Eer-gedagtnis van de zeeheld Jan Carel Josephus van Speijk. Antwerpen 5 Februarij 1831*”.

Inscript in zilveren letters in de voorzijde van een gedenkzuil op een drie treden hooge verhevenheid, waartegen zinnebeelden van den dood liggen, die ook tegen en op het piramidevormig bovenstuk van het monument zijn aangebracht. Gelijk-tijdig knipwerk in-fol.

5 Februari 1831.

6970. „*Allegorie op den held J. C. J. van Speyk. Ridder van de Militaire Willems Order, 4de Klasse*.”

Onderschrift eener zinneprent op van Speyk. De Nederlandsche Maagd, die de rechterhand omhoog heft, rust met den linkerarm op den bijbel, welke met kroon en scepter op een gedeelte van een marmeren pedestal ligt, waartegen, in medaillon, het borstbeeld van „J. C. J. van Speyk” is aangebracht, naar rechts gekeerd, en blootshoofds. Rechts naast het portret een ovaal schild met het Nederlandsche wapen en de wapens der provinciën erin, rustende op een anker. Links van de pedestal een hoorn des overvloeds. In den linkerarm heeft de Maagd een vlag met den vrijheidshoed op de punt van den stok. Links op den voorgrond een brieschende leeuw. Door de gedrapeerde opening, waarin rechts de Maagd tegen een kolom rustende zit, ziet men links op den tweeden grond het in de lucht vliegend schip, een gedeelte van Antwerpen en de Schelde. Steendruk in plano, „J. Schouman. Pinx!”, „C. C. A. Last, Lith.”, uit de steendrukkerij van Desguerrois en C°, te Amsterdam. Afdruk op chineesch papier. Onder het onderschrift: „Eerbiedig opgedragen aan Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden, Admiraal-Kolonel-Generaal.” (Muller No. 6628).

De schilderij, waarnaar deze prent is gemaakt, werd door Schouman afgestaan voor de loterij, te Amsterdam gehouden. Drie verschillende ontwerpsteekeningen in potlood voor het zinnebeeldig gedeelte der schilderij, zijn hierbijgevoegd. Bij het ontwerp dat daarop is uitgewerkt, heeft Schouman zelf een en ander medegedeeld omtrent de wording van 't geheel. Hij had aan den kapt. luit. ter zee J. C. Koopman, die de flotille voor Antwerpen kommandeerde, om eenige inlichtingen gevraagd, in verband met de ligging der schepen, enz. Namens Koopman zijn hem deze verstrekt in een brief, door den luitenant ter zee 2e klasse von Römer geschreven „Aan Boord Z M Kanoneerboot N° 10 vlaamschhoofd den 21 februarij 1831.”, waarbij een schetsteekening in potlood van de ligging der schepen, enz. gevoegd was. Deze officieele stukken zijn hier beide aanwezig.

Uit de gegevens dier schetsteekening zijn door Schouman twee grootere potloodteekeningen gemaakt, de eene als plattegrond, de andere als perspectief van de Schelde met de kade en het springend schip; deze is in hoofdzaak voor den achtergrond der schilderij gevolgd. Ook die teekeningen zijn hier aanwezig.

Volgens de aantekening van den schilder werd de heer ten Kate te Zaandam de gelukkige winner van het stuk.

5 Februari 1831.

6971. „EER”. — „5 February 1831.”

Op- en onderschrift eener afbeelding van het in de lucht springende schip; links de kade, rechts op den achtergrond een gedeelte van Antwerpen. Tusschen het opschrift in een liggend ovaal, uit een slang gevormd, en de voorstelling: een vlag naar rechts en een eikentak naar links, gekruist over elkaar; tusschen de hoofdafbeelding en het onderschrift het kruis van de Militaire Willemsorde. Steendruk gr. in-8°. „L. A. Vintcent F.”, „February 1831.”, onderaan: „Steendrukkery van Desguerois en C° te Amsterdam.” Afdruk op chineesch papier.

De prent behoort in: A. Elink Sterk, Jr., *Hulde aan de nagedachtenis van Jan Carel Josephus van Speyk*. 'sGravenh., G. Vervloet, 1831.

5 Februari 1831.

6972. „Dankbaarheid voor het Vaderland. aan Jan Carel Josephus van Speijk. kommandant der kanonneerboot n° 2. ridder van de mil: willems-order.”

Versierd ovaal, waarin het bovenstaande in kalligrafie, met een 8-regelig versje: „God van Neerland u zij d'Eere,” enz., op twee regels daaronder. H. S. br. in-fol., „R. Steenbeek vecet (sic)”.

5 Februari 1831.

6973. „De onsterfelykheid is zyn deel.”

Omschrift in de voorzijde eener herinneringsmedaille op van Speyk, waarop een vrouw rechts van een grafteeken staat, met de afbeelding van het in de lucht springende schip tegen de voorzijde. Zij heeft een omgekeerde uitdoovende fakkel in de linkerhand. Links staat het Nederlandsche wapen tegen den gedenksteen. Aan de keerzijde leest men in een lauwerkrans: „Jan Carel Josephus van Speijk handhaver der hollandsche vlag 5 February MDCCCXXXI.” In de afsnede der voorzijde staat: „van der Kellen f.” Gravure in-8°, naar H. Vettewinkel Ds., door D. Veelwaard, met adres van G. Portielje (Amsterdam.)

5 Februari 1831.

6974. „Deze held bragt door de brandende lont hollands vlag in haar eer terug”.

Inhoud eener charade voor pistaches, waarboven, in ovaal, het borstbeeld van Van Speyk geplaatst is, vastgehouden door een amsterdamschen weesjongen.

Op een tweede leest men: „Klasen (*sic*) als van Speik steekt de brand in het kruit en vlieg(t) in de lucht”.

Hierboven ziet men op den achtergrond een in de lucht vliegend schip, op den voorgrond een scheepsbevelhebber in zeventiend'eeuwsch kostuum.

Op een derde is bovenaan een toren met vijf spitsen afgebeeld, die de vuurtoren moet verbeelden tot van Speyks eer opgericht; het onderschrift luidt: „Zoo wordt de onsterfetyke (*sic*) held na syne dood geagt.”

De geheele plaat bestaat uit vijftig zulke charades, in vijf rijen van tien boven elkaar, bijna allen in verband met de gebeurtenissen van 1830—32, waaronder nog de volgende:

Hobein: „zijn dappere arm vreesde geen kogels voor (om) hollands vlag te redden”.

Jezufeten: „de jesuites met het kruis in de hand steken den oorlogsfakkel aan”.

Keessels: „den walvischleider wordt een held bij de onruststokers”.

Kroonprins: „deze Koningstalg is voor ons een sterke arm in de nood”.

Dezelfde: „door zachtheid zocht hij der belgen hart meester te worden”.

„de Koning”: „de beste huisvader werd door de helft zijner Kinderen Veracht”.

„de Koning”: „de arm van Hollands hoofd zal door onze harten onderschraagd worden”.

van Leuven: „de vlag des oproer(s) Verscheurde hij door (met) zijne leeuwentanden”.

„van Geen”: „de Javaan moest voor hem buigen zijn zwaard zij voor der Belgen hoofd”.

„Dibbits”: „hij staat pal als een leeuw rondom door tijgers ingesloten”.

„Chassé.”: „zijn oog is vol vuur en moed, en zijn hart rein als zijn witte haren”.

Kroonprins: „aan het hoofd van Hollands troepen zal hij weder spoedig onze regten doen gelden”.

Zijn dit de voornaamste, de vinding van allen is nogal aardig en de hoofdvoorstellingen zijn aantrekkelijk, al zijn ze niet fijn uitgevoerd. Allen te zamen vormen een gekleurde steendrukplaat langw. in fol., z. n. (Muller No. 6774).

De drie eerst-beschreven charades zijn ook aanwezig in groen gedrukt en uitgeknipt. Drie steendr. in-16°, z. n. N. b. M.

5 Februari 1831.

6975. „Met dien Sigaar begaf zich van Speijk.... naar beneden in de kajuit. bl. 93.”

Onderschrift onder de afbeelding der kajuit met tafel, waar-op lessenaar, en een taboeret links. Van Speyk komt met de brandende sigaar in de rechterhand van rechts de kajuit binnen. Gravure langw. in-8°, naar J. Smies, door W. Nieuwhoff. Het plaatje behoort in Jacobus Koning, *Leven van Jan Carel Josephus van Speijk*. 's Gravenhage en Amsterdam, bij de Gebr. van Cleef en Johannes van der Hey en Zoon, 1832.

Op den geheel gegraveerden titel van dit werk is een zinnebeeldig vignet, dat den ingang van het Weeshuis vertoont, tegen een trofee van wrakstukken van de boot en allerlei krijgs- en scheepstuig en met het kruis der Militaire Willemsorde, het wapen van Amsterdam en de Hollandsche vlag boven dien ingang, terwijl op den achtergrond de rook en vlammen van het in de lucht vliegend schip gezien worden. Tegenover dezen titel, gravure in-8°, naar J. Smies, door P. Velijn, het portret van „J. C. J. van Speyk”, in kniestuk, naar links en van voren, de steekhoed in de linkerhand en de armen over elkaar geslagen, staande in een boot; op den achtergrond woelend water. Gravure in-8°, „P. Velijn, sculp.” (Muller No. 6612*).

Verder komt in dit werk nog voor de facsimile van een „Danklied der Schooljongens (in het Burger-Weeshuis te Amsterdam) toegezongen aan hunne Geëerbiedigde Weldoeners, bij het ontvangen van buitengewone Weldaden. — Bloemaand. 1814.”, een gedicht van vijf 6-regelige koepletten, met genoemd bovenschrift en het onderschrift: „Uit Naam Mijner Mede Broeders. Jan Karel Jozephus Van Spijk.” en door dezen geschreven en gedicht. Gravure in-fol., door D. Veelwaard.

Eindelijk een blad gefacsimileerde „Naamtekeningen.” van „Bloedverwanten.”, „Personeel van Z. M. Kanonneerboot N° 2. op 5 Februarij 1831. Gesneuvelden.” — „Geredden.” en van eenige andere in het werk genoemde personen. Gravure 1 blad langw. in-fol., door D. Veelwaard.

Hierbij is nog gevoegd :

W. J. Olivier, *Van Speijk's dood en nagedachtenis gehuldigd*

door *Nederland's hoofdstad op den 4 en 5 Mei 1832. Vervolg en besluit tot J. Koning's Leven van J. C. J. van Speijk*. Amst., 1832. in-8°. Hierin vindt men, tegenover den titel, de afbeelding van het monument in de Nieuwe Kerk. (Zie hierna op Mei 1832).

5 Februari 1831.

6976. „ „*Ik zal ze gaan halen!*” *Bl. 42.*”

Onderschrift onder de afbeelding van het achtergedeelte der kanonneerboot, waarop van Speyk bevelvoerde. Hij zelf is links vooraan afgebeeld met een sigaar? in de hand en wordt verondersteld het bovenstaande te zeggen, terwijl hij zich naar de kajuit begeeft. Aquatint kl. in-8°, naar H. P. Oosterhuis, door H. W. Hoogkamer.

Het plaatje behoort in G. van Sandwijk, *Leven van J. C. J. van Speijk. Een geschenk voor de jeugd, ter opwekking van moed en vaderlandsliefde*. Te Purmerende, bij Broedelet & Rijkenberg. (1831). kl. in-8°.

Op het tweede plaatje, hierin voorkomende, is het uitspringen van de boot afgebeeld. Hieronder leest men: „Vliegt de boot met vriend en vijand in de lucht, Bl. 42.” Aquatint als het vorige prentje, naar en door dezelfde.

Als curiosum zij hier uit den tekst aangehaald op welke wijze van Sandwijk de toedracht der zaak vertelt:

„in weinige oogenblikken werd de boot met geweld beklommen, de Nederlandsche vlag werd naar beneden gehaald, terwijl men van den Bevelhebber eischte, dat hij zich zelven en zijne papieren zoude overgeven; „ik zal ze gaan halen!” was zijn antwoord, en met een ging hij naar beneden, kleeedde zich in uniform, (want hij was eerst slechts in een blaauw jasje) stak de kruidkamer aan, kwam gezwind met het eereteken op de borst op het dek, en nog even een verachtenden blik op de muiters werpende, die het schip aanvulden, vliegt de boot met vriend en vijand in de lucht.”

5 Februari 1831.

6977. *Het in de lucht vliegen van het schip van Van Speyk.*

Afbeelding van deze gebeurtenis, alleen het schip vertoonende met een stuk wal en een fort op den achtergrond. Gekleurde gravure in-8°, z. n. v. gr. of eenig onderschrift. Het prentje behoort in: C. van der Vyver *J. C. J. van Speijk, geschetst als voorbeeld van heldenmoed en vaderlandsliefde voor de Nederlandsche Jeugd*; enz. Amsterd. 1831. in-8°.

Tegenover den titel een prentje, dat „J. C. J. van Speyk

in 1813." voorstelt ten voeten uit, van voren, den hoogen hoed in den rechterarm, in het kostuum van de amsterdamsche weesjongens, staande voor den ingang van het Burgerweeshuis in de Kalverstraat, die men op den achtergrond ziet.

Tegenover blz. 62 een afbeelding van „J. C. J. van Speyk. in 1831.", ten voeten uit, van voren en naar links, in zeeofficiersuniform, den steek in de rechterhand, de linkerhand aan het gevest van den degen. Op den achtergrond de Schelde met twee zeilende schepen.

Beide beeltenissen zijn gekleurde gravures in-8°, z. n. v. gr.

1831.

6978. „De geest van van Speyk Bezielt de Hollandsche land- en zeemagt, ter verdediging en bescherming onzer Vaderlandsche vlag.”

Onderschrift van een zinneprentje op de geestdrift door de daad van Van Speyk gewekt. De hoofdgroep op den voorgrond bestaat uit drie personen; rechts staat een matroos, die de vaderlandsche driekleur met de rechterhand vasthoudt; links een officier; in 't midden zit een infanterist rustig onder de vlag zijn pijpje te rooken. Beide laatste figuren zijn zóó geteekend, dat tusschen hen, in flauwe lijnen, een derde persoon (de geest van Van Speyk) te zien is. Rechts van den matroos is nog een huzaren-trompetter te paard, links van den officier zijn artilleristen die een kanon afvuren; op den achtergrond Antwerpen, de Schelde met schepen en links op de rivier de in de lucht vliegende boot afgebeeld. Steendruk in-8°, „te Amsterdam, bij E. Maaskamp. Inventeur.", uit de steendrukkerij van Desguerois en C°. (Muller No. 6641).

HOBEIN — VAN LEUVEN

19 Maart 1831.

6979. „De Geest van van Speijk vergezeld, den moedigen Hobein.”

Onderschrift onder een afbeelding van Hobein, rechts op den voorgrond in de sloep stappende, die losgeraakt was en nabij het fort Philippine dreef, om de nederlandsche vlag, welke daarin achtergebleven was, weg te halen, ondanks het schieten der Belgen links op den wal; met de citadel van Antwerpen als achtergrond. Rechts achter Hobein een hollandsche kanonneerboot. Een gedeelte der tuigage van de boot en een aan den wal staanden dorren boom zijn zóó geteekend dat uit de lijnen een omtrekfiguur van Van Speyk gevormd wordt, de linkerarm om-

hoogheffend en met een pistool in de omlaaghangende rechterhand. Steendruk kl. in-4°, z. n. Muller (No. 6669) beschrijft van dit en van 't volgend nummer het exemplaar van Mr. S. van Gijn. *)

19 Maart 1831.

6980. „De Geest van van Speijk vergezeld den moedigen Hobein.”

Onderschrift eener bijna volkomen gelijke voorstelling als in het vorig nummer werd beschreven. De afbeelding der citadel is echter zeer verschillend van die op de vorige prent; in deze is het een kasteel met gecreneleerden muur en toren. (Muller No. 6670).

19 Maart 1831.

6981. „Springt van boord, zwemt naar de sloep. pag. 44.”

Onderschrift van een prentje, een roeiboot voorstellende, waartegen links een man (Hobein) uit de golven zich opwerkt, om de hollandsche vlag weg te nemen, die achter op de boot bij het roer wappert. Slechte gekleurde houtgravure kl. in-8°, z. n. v. gr., behoorende in: J. Daane, *Geschiedkundige tafereelen uit een belangrijk tijdvak onzer historie. voor de Nederlandsche Jeugd.* Amst. z. j.

In dit boekje komen, behalve *dit* nog twee prentjes voor. Zie de noot van No. 6910 en op 8 Augustus 1831: Laatsman.

19 Maart 1831.

6982. „J. Hobein.”

Inscript midden in een plaat, onder het borstbeeld van dezen israelitischen matroos, van voren en naar links, met het kruis der Militaire Willemsorde op den linker-omslag van zijn jas; lager de afbeelding van een schuitje waarin Hobein en eenige anderen, met de hoeden zwaaiende, nadat de eerste de nederlandsche vlag had gered. Op den achtergrond een stralende zon. Steendruk in-fol. Onder het portret staat: „D. Dubois, Pinxit.” „P. Barbiers, del:”, „Lith. Desguerrois en C.”

*) Het scheen gewenscht de persoonlijke bewijzen van moed van Hobein, Broese en van Leuven te zamen te houden met de daad van Van Speyk, al wordt de tijdsorde daardoor een weinig gestoord.

Met No. 6991, dat anders zou komen midden tusschen platen, uitaluitend met België in verband, sluit hier de reeks der op Nederland betrekking hebbende prenten tot Mei 1831.

Van deze prent is een exemplaar op gewoon- en één op chineesch papier aanwezig. Muller, *Portretten*. No. 2392, 2393. (Muller No. 6672).

19 Maart 1831.

6983. „*Hobein matroos 2 klasse*”.

Facsimile onder het borstbeeld van dezen manmoedigen matroos, van voren en naar rechts, het ridderkruis op den linker omslag van den jas. Onder het onderschrift staat nog: „J. Hobein. oud 21 jaren. Matroos der 2: klasse, Ridder van de Militaire Willems-orde, 4: klasse.” Steendruk in-fol. „Naar het leven en op Steen geteekend door C. Kimmel.” „Steendr. van Steuere-wald & C: te Dordt.” „Uitgegeven te Middelburg, bij C. E. Schutters, 1831.” Muller, *Portretten*. No. 2394.

Van dit portret is bij zijn dood een verkleinde reproductie met lijnschrift gegeven in: *Uit alle hemelstreken Bijblad van Eigen Haard*, van 21 April 1888. Hobein werd in 1875, na 50-jarigen dienst, als opperstuurman gepensioneerd; hij overleed te Vlis-ingen in April 1888 en werd den 14en dier maand aldaar begraven.

19 Maart 1831.

6984. „*J. Hobein*.”

Te halver lijve, naar links en van voren, gehuld in de vlag, die hij met levensgevaar weghaalde en die hij hier met beide handen vast heeft. Uitnemende steendruk in-fol., „N. Pieneman, del.” „Steend. Desguerrois en C:”, „Bij Frans Buffa en Zonen, Kalverstraat, hoek Gaaspersteeg, N: 221.” Muller, *Portretten*. No. 2395.

19 Maart 1831.

6985. *J. Hobein*.

Te halver lijve, naar links en van voren, gehuld in de vlag, waardoor hier zijn linkeronderarm en hand bedekt zijn; met de rechterhand houdt hij 't onder-eind der vlag vast. Hij staat in een boot, waarvan slechts een klein deel zichtbaar is. Gravure in-4°, naar de schilderij van J. W. Pieneman, geteekend en gegraveerd door W. Steelink. Van Someren, *Portretten*. No. 2453 corrigeert ten onrechte Muller (No. 2395) wiens opgave juist is.

19 Maart 1831.

6986. „*Zijne trouw wijkt voor water, noch vuur*.”

Omschrift in spiegelbeeld boven in de voorzijde eener medaille ter eere van Hobein ontworpen. Op den achtergrond het fort Philippine; op den voorgrond Hollanders. In het midden, in 't

water, de boot, waarin de nederlandsche vlag ligt en waarheen Hobein zwemt, onder het geweervuur van het fort. Aan de keerzijde staat: „De stad 's Gravenhage aan haren medeburger den ridder Jacob Hobein, voor de trouw, kloekmoedigheid en zelfopoffering, waar mede hij, op den XIX Maart MDCCCXXXI, voor het fort Philippine, in het midden der golven, zijne boot redde en hare vlag behield.”

Twee gravures in-12°. In de afsnede der voorzijde staat: „L. Royer, del.,” „J. C. Bendorp, sculp.”

2 April 1831.

6987. „De Luitenant Broese geatakeerd door eenige honderde Belgen, steekt zijne deegen in de grond, en zweerd niet verder te gaan, en verdedigd zich manmoediglijk met zijne 4 schutters, beschermd door de geest van van Speyk.”

Tweeregelig onderschrift bij de afbeelding van dit wapenfeit. Links op den voorgrond de officier zijn sabel in den grond stevende; meer naar 't midden de vier schutters, ladende of vurende op de veel talrijker Belgen, welke men rechts op den tweeden grond ziet. Achter den luitenant eenig geboomte, binnen welks omtrek het wit zoo is uitgespaard, dat een spookachtige menschengedaante met uitgestreken linkerarm wordt gevormd, welke de geest van Van Speyk moet voorstellen. Steendruk langw. in-8°, z. n. Muller (No. 6678^a) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

26 Mei 1831.

6988. „Hendrik van Leuven, scheurt de Vlag welke de Belgen voor 't kasteel van Antwerpen geplant hadden aan stukken, terwijl de geest van Van Speyk hem vergezeld.”

Tweeregelig onderschrift der afbeelding van het genoemde feit. In 't midden op den voorgrond van Leuven, met de tanden de vlag vaneenscheurende; links op den tweeden grond vluchtende Belgen; op den achtergrond de lunette St. Laurent. Rechts van Van Leuven staan eenige overblijfsels van boomen of palen. De drie, welke rechts het dichtst bij hem staan, zijn zóó geteekend, dat men uit de ruimte daartusschen de twee beenen van een man kan maken, terwijl lichtere plekken in den wal van de lunette een wel wat onbeholpen manslichaam vertoonen. Steendruk langw. in-8°, z. n. (Muller No. 6680).

26 Mei 1831.

6989. „Des vijands hoon ontvlamt van Leuvens moed,
hij doet alleen een magtig rot, vervaard,
Op 't schandelijkst vlugten voor zijn vuist
aan de eer verpand, in 't hart des helds
[bewaard.]”

Twee-regelig onderschrift onder de afbeelding van Van Leuven, links op den voorgrond der plaat, vreeselijk verwoed kijkende, terwijl hij met zijn tanden de vlag vaneenscheurt; rechts in verwarring vluchtende Belgen. Steendruk langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6682).

26 Mei 1831.

6990. „De hollandsche fuselier H. van Leuven. 26 Mei 1831.”

Onderschrift, met 6 dichtregels aan iedere zijde, beginnende: „Daar! staat hy, op St. Laurens en Werkt met Sleg en Spa;” enz. onder een kopie (?) der voorgaande plaat. Gekleurde gravure langw. in-4°, z. n. v. gr. Muller (No. 6683) beschrijft dit exemplaar.

Mei 1831.

6991. „Eendragt. maakt magt.” — „Voor vaderland en koning. Willem de 1ste”.

Inscripfen in een zinnebeeldige plaat, behoorende vóór de lijst van kunstwerken, bestemd ter verloting ten behoeve van het vaderland. In het midden de buste van koning Willem I, van voren en naar rechts. De Faam, rechts achter hem, steekt de bazuin, waarvan een doek met het eerste inschrift afhangt; zij heeft een olijftak in de linkerhand. Rechts vóór haar zit een zinnebeeldige vrouw met het zwaard der gerechtigheid in de rechterhand en de zuil der standvastigheid in den linkerarm; links een andere met een scepter in de linkerhand en den hoorn des overvloeds in den rechterarm. Onder het borstbeeld des konings staat het tweede inschrift. De vierde zinnebeeldige vrouwenfiguur op deze plaat, de Liefdadigheid, staat links op den voorgrond en wijst een engeltje (de Kunst), dat een schilderij aanbrengt, op den vorst. Steendruk in-8°, naar N. Pieneman, uit de steendrukkerij van Desguerois en C°. Amst. Onder de voorstelling het volgende 4-regelig versje van de Breet:

„De Kunst, in bloei zoo rijk op neêrlands vruchtbren grond,
Treedt met Liefdadigheid in Zusterlijk verbon^d,

En offert dus, met milde hand,

Voor 't heil van Vorst en Vaderland.”

Muller (No. 6684) vermeldt het exemplaar van den heer I. W. Wurfbaïn.

Van deze voorstelling bestaat nog een tweede lithografie, waarop de koning geheel van voren gezien wordt.

Van de voorwerpen ingezonden voor de verloting, gehouden in 1831 „tot stijving van 's Rijks Financien”, zijn er een drietal in dezen Atlas. Het eerste is No. „2” uit een serie kopiën naar prenten van J. van de Velde, een kermistafereel voorstellende, gravure smal langw. kl. in-8°.; het tweede is een teekening langw. in-4°, z. n., van de ruïne te? en het derde een portret van Gisbertus Matthias Elsnerus, gravure in-fol., naar J. Augustini, door J. Houbraken.

Op allen is links onderaan een ovaal papiertje geplakt, waarin, door een kartelrandje omgeven, staat: „Offer aan het vaderland. 1831.” Op het opzetpapier van 't eerste is rechts onderaan daar nog bijgevoegd een ruitvormig etiketje, eveneens met kartelrand, waarin: „Het Vaderland aan dezelfs verdedigers. A°. 1832.” Dit toont aan, dat het prentje ten tweeden male geschonken is, nu aan de loterij in dat laatste jaar gehouden voor het doel, vermeld op een strook paars papier, links bovenaan, waarop men het volgende leest: „1832 Offer aan de Verminkten en aan de nagelatene betrekkingen der Gesneuvelden in den jongsten roemryken Stryd voor het Vaderland.” „N°. 171 ingezonden Amsterdam, N°. 679. A. van de Catalogus”.

Hier is ook nog bijgevoegd een kwitantie voor „Een paar palmhoute Kandelaars”, geteekend door P. G. I. Hoog te Rotterdam, 31 Maart 1831, dus bestemd voor de eerste loterij.

Als eenigzins in verband met het motief der eerste verloting, zij hier nog vermeld:

„Plan de la ville et citadelle d'Anvers.”

Opschrift in den bovensten plastrand van een plattegrond van stad en citadel. In den rechterbovenhoek is een liggend ovaal aangebracht, waarboven in een lauwerkrans tusschen een trofee van vaandels en wapenen staat: „Chassé. 27 Oct. 1830.” In het ovaal leest men: „Antwerpen. Ten behoeve van het Vaderland en de algemeene wapening, vervaardigd en uitgegeven door W. C. van Baarsel. te 's Gravenhage & te Amsterdam, bij F. J. Weygand; alsmede te Amsterdam by den Autheur. Halsteeg. N°. 11.” Boven „Antwerpen” staat nog, met den rand van het ovaal medeloopende: „Nous sommes armés jusqu'aux dents, et s'ils osent nous attaquer, ils trouveront une défense terrible.” Ter linkerzijde is een geheele serie „Geschiedkundige aanteekeningen.” gegraveerd, beginnende met de 7e eeuw en eindigende

met het bombardement in 1830. Op de plaats waar van Speyk in de lucht vloog, is een 6-regelig inschrift, waarin dit wordt vermeld. Onder in de plaat, in vijf rijen, de verklaring in 't hollandsch en fransch der cijfers 1—65 in het plan voorkomende. Gekleurde gravure br. in-fol., door W. C. van Baarsel, met het jaartal 1831 in den ondersten plaatrand, waaruit voldoende blijkt dat de gravure door Muller (No. 6858) te laat werd geplaatst.

KONINGSKEUZE

Februari 1831.

6992. „Uitwerkselen van de Conferentie”.

Spotprent op het Belgische congres bij de beraadalingen over de keuze van een koning. Rechts een hollandsche boer, die een koe aan een touw om de horens vasthoudt; links een belgischen blauwkiel, die den staart vast heeft. Een engelsch officier is bezig haar uit te melken. Een slang op den voorgrond, vlak achter den Engelschman, kruipt naar een vuur dat links is geteekend. Teekening in kleuren langw. gr. in-8°, z. n. Dit is het exemplaar uit de kollektie van Brakell, door Muller onder No. 66585 beschreven.

1831.

6993. „Blaf Representant.”

Opschrift boven een plaatje uit een kinderboekje, de lotgevallen van een geleerden hond voorstellende. Hij is hier afgebeeld op een bank zittende, met pruik op, lange pijp in den bek, koerant in den poot en een bierkan naast zich. Een oude vrouw, wier lieveling hij was, komt met een paar schoenen voor hem aan. Onder de gekleurde houtgravure in-12°, z. n. v. gr., een 8-regelig versje, in boekdruk, waarvan de laatste vier regels luiden:

„Riep zij: heden! wel mijn heden!

Blafje! lees jij de Courant?

Hij repliceert: weet, oude Bes!

'k Ben Lid van 't Brusselsche Congres.”

De hier beschreven staat van dit prentje is in het bezit van den heer A. J. Nijland; in deze verzameling is echter een kinderprent, waarop in twaalf voorstellingen (drie rijen van vier boven elkaar) de „Vertelling van jufvrouw Ribe en haar hondje Bello.” in beeld is gebracht. Het laatste prentje der tweede rij geeft volkomen dezelfde voorstelling te zien; alleen luidt hier het onderschrift:

„Hier zit hij nu met bril en pijp en glas,

En leest het Handelsblad als of 't geheel niets was.”

De duitache prent, een gekleurde steendruk br. in-fol., z. n., heeft rechts onderaan „n° 47” en links het adres: „Dieuw Rupp, bij O-migke en Riemschneider.”

1831.

6994. „Le marchand de rois.”

Onderschrift met fransch liedje in vier 6-regelige koepletten, in twee rijen, onder de afbeelding van een Savoiaard, in wiens draaiorgel, dat op een kruisvoet vóór hem staat, een achttal poppen, vorsten voorstellende, in voortdurenden rondgang zijn, zooals dit te dier tijd en nog lang daarna veel met om hun as draaiende figuren op de orgels gezien werd. Op het orgel ziet men een heer op één knie liggen voor een kind met valhoed op en in een loopmand (Otto van Beieren ?) Met de linkerhand houdt de orgeldraaier nog een gekroonde pop in de hoogte. Uit den rechterzak van zijn korte jas steken het gekroonde hoofdje en de beenen van een andere pop. Steendruk in-fol., z. n. (Muller No. 6644).

1831.

6995. „Pas de protocole Dansé au Palais Royal à Paris.”

Onderschrift eener spotprent op den hertog de Nemours, als pretendent naar de belgische kroon. Rechts op den voorgrond de hertog tegenover een jonge dame (België), beiden in dansende houding. Onder de toeschouwers op den achtergrond een viertal heeren (andere pretendentes). Steendruk langw. in-4°, z. n. Muller (No. 6649) beschrijft dit exemplaar.

1831.

6996. „Prends pas ça cadet (*sic*) c'est d'la poison !”

Onderschrift onder een prent op de afwijzing der belgische kroon door den hertog de Nemours. De beide vorsten van een viertal personen presentereen op een blad een kroon aan een jongmensch in uniform (den hertog), die er de hand naar uitstrekt, maar door zijn vader, Louis Philippe, die bij een raam staat, met bovenstaande woorden gewaarschuwd wordt. Steendruk langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6650).

1831.

6997. „Le Retour.”

Spotprent op het onverrichter zake terugkomen der belgische deputatie uit Parijs. Negen personen, vóór op één en daarachter de acht anderen twee aan twee, allen gerokt, rijden op kachel-

pijpen, naar rechts. Den voorste waait de hoed van 't hoofd. Een der beide achtersten is een geestelijke zonder hoed, maar met kalotje. Steendruk langw. in-fol., „C. T.”. (Muller No. 6653).

1831.

6998. „Parlé zo portié”.

Inscript voor „Parlez au portier”, onder het afdak van een portiershuisje, uit welks open venstertje het bovenlijf steekt van de niet jonge portierster. Links een heer met kamerjapon aan, slaapmuts op en kandelaar met brandende kaars in de linkerhand. Gereed de trap op te gaan zegt hij tot de portierster (zooals onder de plaat staat): „Madame Laporte, si on vient me demander pour être Roi de la Belgique, vous direz que je n'y suis pas.” Spotprent op het zoeken van een candidaat voor de belgische kroon. Steendruk langw. in-4°, naar I. B. (Muller No. 6651).

VAL VAN DE POTTER

22 Februari 1831.

6999. „La faveur populaire ou Jadis et Aujourd'hui.”

Opschrift eener zinneprent op de Potter en het verlies zijner populariteit, voorgesteld in twee afbeeldingen naast elkaar. Links, met het opschrift: „Triomphe”, ziet men de reiskoets, waarin de Potter zit, getrokken door het geestdriftvolle volk, dat volgens het *twee*regelig onderschrift roept: „Vive le grand Citoyen Vive le sauveur de la belgique.” Rechts met het opschrift: „Avanie”, ziet men denzelfden naar rechts vluchten voor een verwoeden troep mannen en vrouwen, aan welke laatsten door het onderschrift de woorden in den mond gelegd worden: „A la lanterne le coquin, qui veut que nos maris épousent dix femmes, quand ils en ont trop d'une.” Steendruk langw. gr. in-4°, z. n. (Muller No. 6654a).

22 Februari 1831.

7000. „La Faveur Populaire ou Jadis et Aujourd'hui”.

Kopie der vorige plaat. Het onderschrift der voorstelling links hier in één regel. Boven de andere afbeelding hier: „Avanié”, terwijl ook in het algemeen opschrift verschillen zijn; 't meest in het oog vallend is, dat de eerste drie woorden daarvan op de kopie in cursieve letter, op het origineel in romein kapitaal zijn. Steendruk langw. in-4°, z.n. Muller (No. 6654b) vermeld het exemplaar van Baron van Brakell.

22 Februari 1831.

7001. „De Potter”.

Inscript in een bandelier op de borst van bovengenoemde, afgebeeld te halver lijve, naar rechts en van voren. Hij draagt een blauwe kiel en heeft een bok op den rug hangen, waarvan de kop boven zijn rechterschouder uitsteekt. Op 't hoofd heeft hij een oranje muta, met oranje, wit en blauwen rand. In 't wit leest men: „républicain. ou m(onarchiste ?)” Onder deze spotprent staat in H. S.: „Dess bok heb ik te Brussel geschooten”. Gekleurde steendruk in-fol., „H. L. v. d. H. fecit et lith.” Muller beschrijft *dit* exemplaar onder No. 6657.

22 Februari ? 1831.

7002. „Diabele de P(otter) veertig stemmen van de 400.”

Onderschrift eener spotprent op de Potter. Links een tafeltje, rechts een armstoel, waarin een man zit met beide ellebogen op het tafeltje leunende en de rechterhand ballende tot een vuist, terwijl hij met de linker het hoofd steunt. Gekleurde steendruk in-4°, z. n. Muller (No. 6656) beschrijft het exemplaar van Baron van Brakell.

REGENTSCHAP

24 Februari 1831.

7003. „Le Berger devenu Roi. — Partage du gateau.”

Onderschrift eener spotprent op het regentschap van Surllet de Chokier en op zijn ministers. De afgebeelde personen zijn in deze prent (in H. S.) genommerd 1—9, maar niet verder aangeduid, wat wel is geschied in de kopie, waarvan de beschrijving ook voor deze prent geldt. Steendruk langw. in-fol., z. n. Zie volgend nummer. (Muller No. 6660a).

24 Februari 1831.

7004. „Le Berger devenu Roi, Partage du gateau”.

Kopie der vorige spotprent. De personen zijn in de prent met de cijfers 1—8 genommerd, terwijl hunne namen met dezelfde cijfers links en rechts onder de plaat staan. Voor den troon, rechts op den tweeden grond, staat Surllet met een gekroonden schaapkop en den hermelijnen mantel om. Op den voorgrond vóór hem ligt een tulband (gebak) op een kussen. Rechts daarvan, met vossenkop en een schoolmeestersplak in beide handen, staat „Rogier, ancien maître d'Ecole” (1). Links, het dichtst bij Surllet, de minister van oorlog „Joly, ancien Peintre” (2) met

spengezicht en palet en schilderstok in de hand. Op hem volgen: de „Merode" (3) in geestelijk gewaad en met wilde zwijnenkop; „Van de Weyer" (4) met pauwenkop en een portefeuille „Extérieur." onder den rechterarm; „Gen de Bien 1; President ministre" (5) met kalkoenekop en met bont gevoerde toga aan; „Copin, Gouverneur" (6) met eendekop; „Van der Linden" (7) met ezelskop en veerenpen achter het oor; en „Plaisant" (8), die op ééne knie ligt, met doghondenkop. Het papier, dat de laatste bezig is te beschrijven, heeft „Sureté" als brievenhoofd. Steendruk langw. in-fol., z. n. Muller (No. 6660b) vermeldt *dés* exemplaar.

24 Februari 1831.

7005. „Surlet de eerste, Koning der Belgen."

Onderschrift onder de afbeelding van Surlet de Chokier (vóór zijn benoeming woonde hij op 't kasteel Gingelom en was grondeigenaar en veefokker) als een gemoedelijk oud mannetje, ten voeten uit, naar links en van voren, een slaapmuts en bril op en een neuswarmertje (kort eindje goudsche pijp) in den mond, zittende bij een tafeltje, de rechterhand aan de daarop staande bierkan. In de linkerhand heeft hij den „Courrier des Pays Bas. On s'abonne..... Nous Regent etc. ... Emprunt de douze Millions florin(s)". Zijn tabakzak hangt aan de rugleuning van den stoel. Rechts op den achtergrond ziet men hem als herder met een kudde schapen. Steendruk in-4°, z. n. (Muller No. 6661).

Februari 1831.

7006. „et moi aussi je
ça parle de soi même."

Onderschrift onder een spotprent op Surlet, hier afgebeeld naar links, ten voeten uit, met lang sluk haar, zittende in een leunstoel; de rechterhand, waarin hij een voorzittershamer heeft, omhoog geheven; zijn linkerhand rustend op een papier met inschrift: „La Mouture nous donnera du Son", dat voor hem op tafel ligt, waarop ook nog een inktkoker staat. Steendruk gr. in-4°, z. n. Muller (No. 6662) beschrijft *dés* exemplaar.

1831.

7007. „Les élections en Belgique. (1831.) Belgische kiezingen."

Bij de deur eener herberg zit rechts op den voorgrond een man bij een tafeltje, waarop flesch en glas, „Den Vaderlander." te lezen; bij hem twee personen in gewichtig gesprek, een jufvrouw, een soldaat, enz. Achter dezen, op een ton, een geeste-

lijke met een stembiljet in de hand; vóór hem eenige naar hem luisterende personen. Links een tweede geestelijke, die de bij hem staande mannen met verontwaardiging wijst op de verscheurde papieren, welke op den grond liggen. Naast den deurpost der herberg een papier, waarop: „District de Gand elections de 1831”. Deze geestig geteekende prent is de derde van een stel van vier stuks, waarvan hier alleen nog aanwezig is de eerste; zie No. 6659 hier voren, waar m n de namen van teekenaar en graveur der prenten van het geheele stel vindt. (Muller No. 6304 en S. No. 6304).

Maart? 1831.

7008. „Belgica, 1831”.

Onderschrift eener spotprent op het belgisch Nationaal Congres. Een man zit op een secreet („vreye drukpers”); op het linkerhand van zijn vest: „Non interventie”. Hij blaast zeepbellen uit een grooten meerschuimen pijp met slap roer. Zijn rechterarm steunt op een kom „Schuim van 24 Augustus”. Het zestal bellen heeft de volgende inschriften (van links onder- tot rechts bovenin de plaat): „Onafhankelykheid”, „Belgische overwinning.”, „Leening van twaalf millioen.”, „Belgische marine”, „Eeuwige uitluiding van Nassau”, „Luxemburg en Limburg voor eeuwig ons”. De linkervoet van den bellenblazer rust op „Londensche Protocoljen”. Steendruk in-fol., „I. S. inv.”; „a London del.”. Muller (No. 6664) beschrijft het exemplaar op de amsterdamsche universiteitsbibliotheek.

5 Maart 1831.

7009. „Cours des fonds belges. Banque de Bruxelles.”

Tweeregelig opschrift van een spotprent op de leening van twaalf millioen gulden, den 5^{den} Maart 1831 aangegaan met het huis Rothschild door het Gouvernement provisoire van België. Op den achtergrond de „Banque”, boven welks ingang een rouwvlag hangt en waarvoor allerlei menschen staan. Twee personen, de een op een ezel gezeten (de Brouckère), de andere te paard (graaf Vilain XIV), rijden in galop naar rechts, waar de grenspaal „Luxembourg.” staat. Den laatste waait de steek van het hoofd, waaruit een aantal promeessen van 10000, 1000, 500 francs vallen. In Luxemburg was een manifest van den Regent verspreid om de bewoners tot afval van het huis van Oranje aan te zetten, dit werd door de hier genoemde personen met geld bevorderd. Beiden hebben dan ook nog zakken met geld bij zich.

Onder de plaat leest men „De Broukere, l'homme-monnaie, et le vilain Comte, quatorze fois vilain [Comte Vilain XIV] VOLENT à la défense du Luxembourg.” In de dubbele beteekenis van het woord „volent” is natuurlijk nog een hatelijkheid besloten. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n., „Lith. de van Lier frères.”

5 Maart 1831.

7010. „La Belgique est un etat” enz.

Begin van een rebus, waarvan de oplossing in twee regels volgt onder de afbeelding, welke eenvoudig bestaat uit een post uit een rekening-courantboek, gedateerd „25 août.” „1830”, die niets te lezen geeft dan „Sans E. Q.” (6cu) „f - 00” en die verder omgeven is door allerlei bijschriften. De oplossing is, doorlezende op bovenstaand opschrift: „Etat, sans écu; Le Trône renversé; l' Honneur effacé; La Religion de côté; La Justice en bas; et le Feu à tous coins.”

Onder dezen rebus een 11-regelig vers: „Keer om den troon, vertrap vry regt en wet,” enz. door v. L.(ennep?) „Ext: 6 Mei 1831” en met opschrift: „Aan *** Minister van *** enz. enz. in België.” Steendruk in-4°, z. n. Muller (No. 6666) beschrijft dit exemplaar, uit de verzameling van F. Baron van Brakell.

17 April 1831.

7011. „Anvers, le 17 avril 1831. L'arbre de la liberté.”

Gezicht op „de Meir” te Antwerpen, met het stadhuis op den achtergrond. Het plein is aan drie zijden afgezet door troepen, die het geweer presenteeeren. Midden op het plein danst men om den daar opgerichtten vrijheidsboom, als alle andere zijner broeders waarschijnlijk zonder wortels. Belgische geestdrift wijdt er onder het onderschrift de volgende regels aan:

„Arbre Sacré! Chêne tu grandiras
Sous un Ciel pur, loin de la tyrannie.
Lève ton front, ouvre tes mille bras.
Tremble Nassau! le chêne est plein de vie.”

Steendr. langw. kl. in-fol., „I Beunis fex 1831 's (?) B”, uit de steendrukkerij van „Ratinckx et Coenraets.”

Muller (S. No. 6678 A) vermeldt het exemplaar van den heer A. Dejardin te Luik.

LEOPOLD KONING

4 Juni 1831.

7012. „Les despotes de Downing street.”

Spotprent op de Conferentie te Londen en de verkiezing van prins Leopold van Saxon-Coburg tot koning van België. In 't

midden der plaat staat een zuil, omwonden met protokollen. Rechts daarvan staan de vijf leden der Conferentie, tuschen de zuil en een gebouwtje: „Protocol-making office Downing Street Grey & Comp^{te}”, waarin men een stoommachine ziet, terwijl onder uit het huisje een menigte protokollen komen, waarbij men leest: „Quand il n'ij en aura plus il ij en aura encore il ij en aura toujours”. Palmerston die, met Talleyrand gearmd, het dichtst bij de zuil staat, geeft er een trap tegen, waardoor Leopold van Saxon-Coburg, die Mercurius-vlerken aan de voeten heeft, naar de overzijde van het water (het Kanaal) vliegt, roepende: „Me voila, Roi des Belges; mes amis, me voilla, me voilla!” Uit de achterzak van zijn blauwen kiel steken een groot aantal papieren, bovenaan ziet men het „Protocole des 18 Articles arrêtés le 26 Juin 1831”. Achter zijn hoofd staat nog, alsof het tot Palmerston gezegd wordt: „vous me redemandez ma pension de 50,000 £; mais songez donc que mon nouveau Royaume peut encore m'échapper, et qu'alors je serai bien aise de retrouver Claremont-house et mes anciens serviteurs.” Aan de overzijde van het water (België) wacht men den vorst met alle teekenen van vreugde; hoeden en mutsen worden in de lucht geworpen, een vrijwilliger en een geestelijke omhelzen elkander, enz. In een vaandel leest men: „Volontaires de Niel-lon”, in een ander: „Liberté, Ordre Public Nationalité In-dependance”. Op een grensmaal, met de brabantse kleuren, is een papier vastgestoken: „Maison à louer”.

Talleyrand zegt tot Palmerston: „Allons mon voisin, vous qui montrez tant de sympathie pour la cause des peuples, aidez-moi à établir le sort de la Belgique, libre et independante sur de plus justes bases!” Palmerston antwoordt: „Je me l'aime en-trainer par des considérations aussi solides. Je proteggerai la Belgique, sans perdre de vue mes petits interets, et je commence par lui dépecher un Roi de ma façon”.

Esterhazy zegt: „La Politique de Metternich fut longtems notre guide; sed tempora mutantur, et nos mutamur in illis.”

Von Bülow spreekt: „En dépit des alliances et des traités je suis contraint de demeurer tranquille spectateur... mais gare la bombe!”; waarbij Matuszewic nog voegt: „Sans la Pologne, les choses se passeraient différemment.” Gekleurde steendruk langw. zeer gr. in-fol., z. n.; volgens Muller (No. 6690), die het exem-paar van den heer A. J. Nijland beschrijft, door P. G. C. Poelman.

Hierbij:

Avis aux patriotes belges, au sujet de la candidature du prince

Léopold de Saxe Cobourg, au trône de la Belgique. Z. pl. o. j. 4 blz. in-8°.

Dat deze vorst niet roomsch-katholiek en de kandidaat van Engeland en Wellington was, behoort tot de hier opgeoomde bezwaren: „Belges, vous êtes de nouveau les jouets de la diplomatie: jusqu'ici elle vous a refusé des rois qui pouvaient rétablir votre prospérité; maintenant elle vous en impose un qui vous plongera dans la misère;” enz.

17 Juli 1831

7013. „*A rough passage to Belgium.*”

Spotprent op Leopold, gekozen koning van België. Hij is hier afgebeeld op het dek van een schip, omringd door personen die aan zeeziekte lijden en zelf ondersteund door twee mannen, daar ook hij, te oordeelen naar de uitdrukking van zijn gelaat, het erg te kwaad heeft. Steendr. langw. gr. in-4°, z. n.

Dat de prent niet afzonderlijk het licht zag, maar in het „*Caricature annual*” of dergelijk werk behoort, is hieruit op te maken, dat ook aan de keerzijde afbeeldingen staan, waarvan de bovensten slechts gedeeltelijk te zien zijn, omdat er een stuk van weggesneden is, zoodat de geheele prent in folio-formaat zijn zal. Onder deze op Engeland betrekking hebbende afbeeldingen staat: „Printed by C. Motte 70. St. Martin's Lane”.

17 Juli 1831.

7014. „*De Nieuwe Koning Zeeziek.*”

Onderschrift eener spotprent op Leopold van Saxe-Coburg. Midden in een vertrek (volgens de *Arke Noachs*, waarin deze prent behoort, een herberg) zit de nieuwe koning doodsbenauid en op 't punt van braken op een stoel. Hij roept: „Ah! Messirs, Ce dam'd mal de mer!” Achter hem staat een hooggeplaatst militair (volgens diezelfde *Arke V* blz: 198: „Generaal B.....”), die hem het hoofd vasthoudt en zegt: „Je vous appuiez de tout mon pouvoir, Sire!” Vóór hem een hoveling („Ambassadeur le H.....”), die hem een kom voorhoudt en zegt: „Ne vous gênez pas Sire, Quoique l'odeur ne Sent pas le musc!!” Door de open deur links op den achtergrond ziet men de stoomboot, waarmede de prins uit Engeland aangekomen is. Gravure langw. in-4°, z. n. v. gr. Links onderin de plaat: „*Arke Noachs* 2 Jaargang, N^o V.” (Muller No. 6691).

Van de prent is een zwart en een gekleurd exemplaar in desen Atlas. Zie voor het tijdschrift, hier voor het grootste gedeelte aanwezig, No. 6769 hier voren.

17 Juli 1831.

7015. „Dernier protocole en chair et en os”.

Spotprent op Leopold als koning der Belgen. De prins, voorgesteld als blouseman met een zwaar pak „Protocoles” op den rug, is blijkens de grensmaal „Belgique”, welke rechts gezien wordt, binnen de grenzen van zijn land gekomen. Steendruk in-4°, z. n. Muller (No. 6692) vermeldt het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

21 Juli 1831.

7016. „*Histoire de la révolution Belge*”.

Inscriptie bovenin de zinnebeeldige titelplaat van het eerste deeltje van bovenstaand werk door Ch. de Leutre, Bruxelles, z. j., 3 dln. kl. in-8°. Links op den achtergrond twee wetstafelen, met een kroon erboven: de „Constitution belge”, op een voetstuk waarin het borstbeeld van „Leopold premier.” Vóór het monument zit de Geschiedenis met drie kinderen bij zich. Naast haar staat de Gerechtigheid, die met haar zwaard in de kaart die op den grond ligt, België van Nederland scheidt. Rechts wordt dit laatste voorgesteld door een zuil, waarvan het bovendeel is afgebroken en waarin „Royaume des Pays-bas” staat; achter de zuil een schip; er vóór een anker, een vat, gemerkt „Java” en een wapenschild, waarin de Hollandsche leeuw is afgebeeld met drie pijlen in iederen klauw, in plaats van zeven pijlen in den linker- en het zwaard in den rechter. Op de titelplaat van het tweede deeltje is de „Attaque du Parc.” afgebeeld; op die van het derde het gedenkteeken op de Place des Martyrs te Brussel, met „Patria” in de voorzijde. De voorstelling der titelplaat van deel II is een gewijzigde kopie van plaat 13 uit No. 6768 hier voren. Beide titelplaten hebben hetzelfde, inschrift als de eerste hier boven vermeld. Behalve drie portretten tusschen den tekst, n.l. van „Guillaume Ier”, „M. De Potter” en „M. Rogier.”, alle in borstbeeld, naar rechts, vindt men in dit werkje nog drie plaatjes, die op de gebeurtenissen van 1830 betrekking hebben. Zij stellen het volgende voor:

1. „Représentation de la Muette de Portici du 25 août.”

Gezicht in den schouwburg de la Monnaie, op het oogenblik dat de zang: „Amour sacré de la patrie” enz. een manifestatie uitlokte.

2. „Entrée du prince d'Orange à Bruxelles.”

De prins en vier anderen, naar rechts rijdende; op den voorgrond de vrijwilligers (insurgenten) in allerlei kleedij.

3. „Attaque de la rue de Flandre”.

Keinigszins gewijzigde en verkleinde kopie van prent No. 4 uit No. 6768 hier voren.

Nog ééne plaat in het derde deel heeft tot onderschrift: „1848.” Daarop is de koning afgebeeld te paard, gevolgd door zijn staf. Hij rijdt naar links en groet met den steek in de hand de militairen, die, in gelid geschaard, rechts zijn afgebeeld. De voorstelling is omlijst; midden bovenin een „L” (Leopold) in medailon, geflankeerd door twee leeuwen en met de spreuk: „L’union fait la force”, in een lint er onder.

De plaatjes zijn allen houtgravures kl. in-8°, naar H. Hendrickx, door Hebert, H. Brown, Pannemaker en F. Vermorcken. Bij de zinnebeeldige titelprent staat achter den naam van den ontwerper „et. XX”, waarvoor zeker et. XX moet gelezen worden; de portretten zijn naar denzelfden, door Pannemaker.

21 Juli 1831.

7017. „Entrée de Leopold a Bruxelles.”

Spotprent op de aankomst van Leopold in België. In een krui wagen zit de vorst met een steek op en met beide handen een stok vasthoudende, waaraan een vlag bevestigd is met inschrift: „Vive la co(aliti)on”. Voor hem staat een magere wolfshond: „van de Weyer”. De wagen wordt door vijf honden (de groote mogendheden) naar rechts getrokken en rijdt, bestuurd door een belgisch opstandeling, over verscheurde „prot”(ocollen). Steendr. langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6696).

Hierbij:

„Men heeft de letter *W* te Brussel uit doen strijken,

En vaardig in haar plaats de letter *L* gesteld:

’t Is zoo ’t behoort; want bij het heerschen van ’t geweld,
Heeft steeds de *Waarheid* voor de *Leugen* moeten wijken.”

Strooibijletje? in boekdruk, langw. in-12°.

21 Juli 1831.

7018. „Leopold I. roi des Belges”.

Omschrift in de voorzijde eener medaille, waarop het borstbeeld van België's eersten koning is afgebeeld, naar rechts, met „Borrel f” onder den hals. Op de keerzijde leest men: „Première session.” boven een liktorenbundel met vrijheidsmuts bovenop. Links van den bundel: „Sénat.” en eenige namen, rechts: „Chambre des représentans.” en eenige namen.

Dit is de laatste der vijf penningen, door Muller onder nummer 6391 beschreven en voorkomende op een steendruk-

plaat langw. in-4°, uit de drukkerij van Steuwerwald en C°.
(te Dordrecht).

De prent behoort bij een opstel van S. H. van der Noordaa, te Dordrecht, getiteld: „Belgische opstandspenningen van 1830 en 1831.”, voorkomende in *Bijdragen tot boeken- en menschenkennis* verzameld door Mr. P. S. Schull en A. van der Hoop, Jr. *Boekbeoordeelingen 1° deel*. Dordr. 1832. in-8°. en komt ook voor op blz. 111—147 van *Mengelingen in proza en poëzy. lectuur voor den beschaafden stand*. Dordrecht, van Houtrijve en Bredius 1839, hier aanwezig en waarvan de inhoud bestaat uit stukken ontleend aan bovengenoemd tijdschrift.

28 Juli 1831.

7019. „Kabinet's Raad v— Koning L”

Spotprent op den koning van België, na de verwerping der 18 artikelen door Nederland. In 't midden zit Leopold in een leunstoel, naar rechts. Het hoofd naar links wendende vraagt hij aan een zijner ministers: „de door my bezworen 18 Art: syn verworpen hoe nu met t' Belgisch volk”; dese antwoordt: „het Belgisch Volk heeft veel geschreeuwt. doch daar zelf heeft het nu de moet niet meerder toe”. Een ander, rechts van den koning staande, zegt: „Z: M: moet denken beter een half Ey als de leege dop.” Ruwe gekleurde steendruk, met bovenstaand onderschrift, langw. in-4°, z. n. (Muller No. 6705).

1831.

7020. „Le petit singe.”

Spotprent op Leopold I, koning der Belgen. Bij den hoek van een huis staat een langharige hond met een toom in den bek en bereden door een aap (Leopold), met sporen aan de pooten, een grooten steek op den kop en een degen in den rechtersvoerpoot. Tegen den muur zijn drie papieren geplakt. Op het bovenste staat: „Leopold I par la Grace de Depoter Thilmans & vandewe(yer) roi des Belges”. De beide anderen bevatten een lijst van artikelen verkrijgbaar: „Au roi sans pareil Magasin de nouveautés a Bruxelle(s)”, 18 artikelen (bespotting der 18 artikelen van de Londensche conferentie) zijn aangegeven: „N° 1. Blouse nation(ale) 2. Ongant (*sic*) pou(r) les Blessures du dos”, enz. Steendruk in-4°, z. n., uit: „Macedoine Pittoresque, N° 4.”, zooals er rechts boven de voorstelling staat. Muller (No. 6701) beschrijft het exemplaar van Baron van Brakell.

1831.

7021. „Le dindon de la farce.”

Zinneprent aantoonende hoe alle standen trachten te profi-

teeren van de belgische zucht tot onafhankelijkheid. Links staat een gans met belgischen kiel aan en jacobijnemuts op het hoofd. Een rechtgeleerde, een welgedaan geestelijke, een fransch militair en een financier (de laatste met een papier in den zak, waarop: „Emprunt de 48 Millions”) trekken allen haar veeren uit het lijf, terwijl een engelsch militair met hetzelfde doel er op toeschiet. Een matroos, zwaaiende met den hoed, waarop een oranje cocarde, werpt eenige veeren, welke hij de gans uit-trok, in de lucht; geheel rechts gaat een minister of kamerlid er vroolijk met eenige veeren van door. Op den achtergrond rechts engelsche oorlogschepen; links de citadel van Antwerpen met de nederlandsche vlag en daartegenover huizen en een kerk waarop de belgische vlag wappert. De gans zegt: „Ah! qu'il m'en coute de plumes pour un jour d'indépendance et de Nationalité”. Steendr. langw. gr. in-fol., z. n. (door P. G. C. Poelman).

Van deze prent is hier een zwart en een gekleurd exemplaar. (Muller No. 6797.)

1831.

7022. „La Belgique en 1831 sous la protection de la France.”

Onderschrift eener spotprent op België in 1831. Rechts de Belgische leeuw, bereiden door een jezuet, die een stok in de hand heeft met een domper bovenop en waaraan een doek hangt, met inschrift: „Liberté en tout, mais pour nous.” De leeuw heeft hier den kop naar voren gekeerd. Aan een vijftal ketenen, die aan hunne neuzen met een ring bevestigd zijn, voert de jezuet even zooveel personen mede, uit vershillenden stand. Zij zijn genommerd van 1 tot 5 en onder het onderschrift wordt de verklaring dier cijfers op de volgende wijs gegeven: „1. Magistrat. 2. Paysan. 3. Gard^e Civique. 4. Militaire. 5. un Noble.” Boven deze voorstelling „France de Juillet 1830”, zooals er in een liggend ovaal staat bij een zinnebeeldige vrouwenfiguur op de wolken, die haar handen zegenend over het geheel uitbreidt. Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6687b).

1831.

7023. „Courier des Flandres Patriotes! voila votre destin! La Belgique en 1831”.

Inscripfen in een vaandel, met de linkerhand omhoog gehouden door een jezuet, die, evenals op de vorige plaat, den Belgischen leeuw berijdt, hier geheel in profiel gezien. De jezuet voert slechts vier personen mede: „1. Garde National. 2. Paysan. 3. Juge. 4. Colonel de la Garde Civique”. Spotprent als voren. Steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6688).

OORLOG TUSSEN NEDERLAND EN BELGIË

I. TERREIN VAN DEN STRIJD — KANTONNEMENTEN

1831.

7024. „Landkaart der nederlandsche gewesten, Welke het Tooneel des Oorlogs zyn. 1831.”

Inscript in den linkerbovenhoek eener kaart van Noord-Brabant, Zeeland, Oost-Vlaanderen, Antwerpen, Zuid-Brabant en Limburg. Steendruk br. in-fol., z. n. of adrea. Links onderin staat: „Prys. C.^{ten}”. (Muller No. 6585; de door hem onder No. 6586 vermelde kaart behoort op 1832, zie aldaar).

Hierbij een dergelijke, met inschrift in den linkerbenedenhoek: „Kaart der Provincie Noord Brabant & Limburg”. Gekleurde steendruk gr. langw. in-4°, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht.

1831.

7025. *Kaart van het oorlogsterrein.*

Kaart der provinciën Zeeland en Noord-Brabant; van gedeelten van Zuid-Holland en Gelderland; van Antwerpen; van gedeelten van O. en W. Vlaanderen, Zuid-Brabant en Limburg, waarop door een roode lijn, van Lapscheur links tot Well aan de Maas rechts, de voorpostenlinie is aangegeven, noordwaarts van die lijn de hollandsche, zuidwaarts de belgische posten; een tweede roode lijn loopt van Gennep bovenaan tot nabij Tongeren onderaan; westwaarts daarvan, tot Vaels, de hollandsche voorposten tegen Pruisen, noordwaarts, van Vaels tot Tongeren, die tegen de Belgen. Steendr. langw. in-fol., z. n., de provinciale grenzen gekleurd.

1831.

7026. „*De Unie.*”

Onderschrift van een prentje, waarop rechts op den voorgrond een tooneel uit het kampleven is afgebeeld, n.l. een viertal militairen in verschillende houding bij een te vuur hangenden ketel. Links van den voor- tot op den achtergrond water (de Schelde) met allerlei schepen en bootjes. Op den achtergrond rechts boomen. Dit dadelijk zichtbare is echter niet het voornaamste van het plaatje. Onder bovenstaand onderschrift leest men nog:

„De geesten van Willem den Eersten, met het zinnebeeld der Unie in de hand; van Prins Maurits, met den degen, in de overwinning van Nieuwpoort, en van den Admiraal de Ruyter,

op de rievier van Londen, aanschouwen op de grenzen de verdedigers der zeven Provinciën en Generaliteits Landen door hen en onze roemrijke voorouders met goed en bloed vrijgekocht." Hierdoor oplettend gemaakt, ziet men rechts op den voorgrond onder een paardenkop: prins Willem I; in 't midden op den tweeden grond in 't boschje: Maurits en links tusschen de vlag van het voorste bootje en het zeil van het daarachter liggend scheepje: de Ruyter. Steendr. kl. in-4°, door E. Maas-kamp, uit de drukkerij van Magnenat.

Van dit prentje zijn hier twee staten, één met- en één zonder bovenstaand onderschrift.

1831.

7027. „Hoofdwacht te Oirschot.” — „Hoofdwacht te Rozendaal.” — „Hoofdwacht te Tilburg.” — „Hoofdwacht te Oosterwijk.”

Onderschriften van vier prenten, waarop de genoemde wachtlokale met hun omgeving en eenige militairen zijn afgebeeld. Vier steendrukken langw. in-fol., naar en door M. A. van Straaten (op de laatste prent staat A. M. van Straaten), uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. Plaat 1, 2 en 4 op gewoon-, plaat 3 op chineesch papier. Op plaat 3 zijn verschillende groepen jagers en manschappen van de 13^e afdeeling afgebeeld. (Muller No. 6579).

1831.

7028. „Vrijwillige Jagers”.

Permissie voor den jager Beyma, om naar Breda te mogen gaan, geteekend door den kapitein Baron van Boecop, kommandeerende de vrijwillige jagers in het kantonement te Oosterhout. 1 blaadje H. S. in-4°.

1831.

7029. „Cantonnement Nispen Rapport van den 22de tot den 23de October 1831.”

Officieel rapport, geheel in handschrift, uitgebracht door den majoor „Kommandant der troepen te Nispen C. H. J. Thion”, „aan den Heer Kolonel Kommanderende de troepen thussen Breda en Bergen van Zoom.” 1 vel in-fol.

Majoor Thion, van de 10^e Afd. Infanterie, kommandeerde het 1^e bataillon van de Derde Afdeeling Noord-Brabantsche mobiele schutterij.

1831.

7030. „*De Herberg.*” — „*De Provoost.*” — „*De Visschers.*” — „*De onverwachte Aankomst.*”

Opschriften van vier prenten, de eerste twee rechts bovenaan genummerd „N° 1.” en „N° 2.” Op de eerste zijn twee gearmd loopende militairen afgebeeld bij een herberg: „*Het Dorstig Hartje.*” Zij zingen: „*Wij zijn soldaatjes van den Vorst,*” en worden door het verdere onderschrift aangeduid als „*Jongens van Jan de Wit.*” Op de tweede plaat wordt een militair op klempen, en die er zeer slordig uitziet, door een korporaal onder den toren gebracht. De arrestant slaakt volgens het onderschrift de verzuchting: „*Wat wordt een burgermensch al niet gedupeerd!*” De derde prent vertoont drie militairen, die de eenden met hengels vangen; een wordt er uit het water naar 't land getrokken, een tweede is reeds dood in de hand van een der soldaten, die de veeren opblaast om te zien of 't een vette vangst is. Achter een boom staan de boerin en twee kinderen dit treurig aan te zien en zeggen, volgens het onderschrift: „*Ach! onze arme eenden.*” Op de laatste plaat is een verliefd militair in gesprek met een brabantisch meisje. De moeder van het meisje komt met de muil in de opgeheven rechterhand op hen aan, zonder dat zij het merken. Onder de plaat leest men: „*Er zal wat vallen!*” Rechts op den tweeden grond een viertal militairen, die het tooneeltje aanzien. Vier steendrukkerij langw. in-fol., door M. Mourot, uit de steendrukkerij van „*Mourot en van Lieshout.*”

Van de platen 1, 3 en 4 is hier een zwart en een gekleurd exemplaar, van plaat 2 alleen een zwart. In de plaats van No. 2 is bij de gekleurden een andere, iets kleinere prent gevoegd van denzelfden teekenaar en uit dezelfde steendrukkerij, waarop een hollandsch meisje is afgebeeld, de handen van verbazing ineenslaande als ze haar beminde in rekrutenkleeding op het exercitie-terrein ziet. De volgende ontboezeming staat onder de prent: „*Duvel! Herman, wat zijt ste mooi opetakeld.*”

1831.

7031. „*Generale-Staf.*”

Onderschrift van een der tien schetsjes, voorkomende op een plaat midden onderaan als „*Pl. 8.*” geteekend en blijkbaar behoorende tot een serie voorstellingen, vermoedelijk ook verder in verband met het militaire leven en mogelijk met de gebeurtenissen van 1830. De afbeeldingen staan in drie rijen boven elkaar. Bovenaan drie: „*De Wapenschouwing.*”, — bovenge-

noemde, die zeker den kroonprins met zijn staf moet voorstellen — en „De Halte!!!“; daar onder „De Schildwacht.“ en „De Verspieder.“, met een kleinere aan weerszijden, zonder onderschrift. In de onderste rij: „De Tirailleur.“, „Goede reis!“ en „Militaire keuken.“ Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n., met adres: „Bij de Uitgevers Desguerrois en C^o te Amsterdam. en Geb. Buffa en C^o. Kalverstraat, hoek van 't wees huis.“

Hierbij een dergelijke plaat, die als „Pl. 4.“ ook tot een serie blijkt te behooren en waarop acht voorstellingen zonder onderschrift te zien zijn. Steendr. langw. gr. in-4°., „Clermans, Inv.“

1831.

7032. *De spion.*

Op een open plek, tusschen een walmuur links en geboomte op den achtergrond rechts, staat, te midden der patrouille die hem aanhield, een spion met gebonden handen voor den officier. Op den voorgrond links drie militairen in gesprek, rechts een vrouw en jongke. Teekening in O.-I. inkt, in-plano, z. n.

Hierbij nog een viertal kleine teekeninge, tafereelen voorstellende uit den belgischen opstand in 1830, twee door H. P. Oosterhuis en Jb. de Meijer Jr., de beide anderen z. n.

1831.

7033. „*Willem I Koning der Nederlanden.*“

Onderschrift met 6-regelig vers van A. van der Hoop Jr.: „Moed, wijsheid, heldenkracht en kinderlijk vertrouwen“ enz., onder de beeltenis van den Vorst, ten voeten uit, van voren en naar rechts, staande voor den troonzetel, de steek in de rechterhand, de linkerarm uitgestrekt. Links van den zetel de Nederlandsche leeuw, met een schild, waarin: „Je maintiendrai.“, wien Bellona, die uit den hemel daalt, een zwaard toereikt; op den achtergrond vurende soldaten, enz. Aquatint in-fol., door H. W. Hoogkamer, onderschrift en vers door H. Klouzing Jr. gegraveerd, met adres van Joh. Guykens, te Amsterdam. v. Someren, *Portretten. II. Vorsten.* No. 593.

23 Juli 1831.

7034. „*Het kamp bij Reijen (West Zijde.)*“

Rechts op den tweeden grond beginnen vier rijen tenten, die tot midden op den achtergrond doorloopen; in 't midden en een weinig naar links nog twee afzonderlijke rijen en geheel links eenige barakken en grootere tenten. Midden op den voorgrond een enkele ruiter te paard, links van dezen een groepje van drie. Rechts een seinpaal; daar vóór zit de teekenaar in

gezelschap van twee militairen. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n. Uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. Het bovenstaande is onder de plaat gegraveerd.

Deze prent is vervaardigd naar No. 27 der teekeningen van den heer Gevers van Endegeest, aan het eind dezer afdeeling; zie de aantekening aldaar.

23 Juli 1831.

7035. „De Koning in het Leger.”

Op den voorgrond de koning te paard, naar rechts rijdende. Links, achter hem, een drietal hoofdofficieren te paard; rechts op den tweeden grond tamboers met een tamboer-majoor voor een tent. Onder het paard door ziet men op den achtergrond de troepen defileren. Steendruk gr. in-fol., „Lith. L. Samijn.”, met bovenstaand onderschrift. Afdruk op chineesch papier. Vervaardigd naar aanleiding van 's konings bezoek aan het kamp te Rijen. (Muller No. 6703).

Hierbij: „De koning in het leger. Vaderlandsche Zang. door A. van der Hoop Jr. Wijs: la sentinelle.” Gedicht van vijf 9-regelige koepletten, met bovenstaand opschrift. 4 blz. in-8°. in boekdruk. Op de laatste blz. de adressen van zeven boekhandelaars in verschillende steden, waar dit vers te bekomen was, aanvangende met Amsterdam, A. J. van Tetroode.

23 Juli 1831.

7036. „Wapenschouwing in het kamp bij Rijen (1831).”

Links staan de troepen opgesteld, in 't midden der plaat de koning: te paard, van voren en naar links, blootshoofds, de steek in de rechterhand. Naast hem, eveneens te paard, naar links rijdende en van ter zijde gezien, prins Frederik; achter deze twee de staf. Staalgravure langw. in-8°, naar V. Bing, door J. P. Lange. (Muller No. 6704).

Hierbij een reproductie dezer plaat uit een der geïllustreerde weekbladen uit het laatst der 19e eeuw.

23 Juli 1831.

7037. „*N° 29 Pas redoublé Favori du Prince de Nassau*”.

Titel van een muziekstukje, „arrangé pour le piano forté, Propriété des Editeurs Mayence, Paris & Anvers Chez les fils de B. Schott”, waarop als vignet een wapenschouwing (te Rijen) is afgebeeld. Links op den voorgrond één der prinsen te paard, op den rug gezien; de Nederlandsche leeuw springt als een hondje met hem mede. De troepen marcheeren op hem aan; rechts op

den voorgrond een viertal van den staf te paard; links op den tweeden grond musikanten en trommelalers. Steendruk in-8°, z. n. Ook de muziek op de blz. 2 en 3 is gelithografeerd.

28 Juli 1831.

7038. „ik laat my in geen kluisters Slaan”.

Eén der inschriften in een zinneprent op de oorlogsverklaring door Nederland aan België. De Leeuw, die bovenstaande woorden zegt, heeft de koningen van Engeland, Frankrijk en België besprongen en deze liggen onder hem op den grond. De eerste zegt: „God-dem dat valt tegen”; de tweede, die den gebroken keten nog vasthoudt waarmede de Leeuw gekluisterd was: „par bleu ne lassion (*sic* voor: lachons) pas ou nous sommes perdu”; de derde, die voorover ligt op „Mas tricht” en „Luxemburg.”, vraagt: „hoe kom ik met éér er uit.”? Links van deze groep staat de koning van Pruisen, die verzekert: „200000 staan klaar”, meer naar achter de keizer van Oostenrijk, zeggende: „ik heb mijn mening in I..... [Italië ?] reeds doen zien”, waaraan de keizer van Rusland, die achter den Leeuw staat, toevoegt: „had ik de handen ruim gehad in P[olen] was alles reeds gedaan”. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6706).

II. TIENDAAGSCHE VELDTOCHT

Augustus 1831.

7039. „Kaart der tien daagsche veldtocht Te Amsterdam, ^{chez} _{bij} E. Maaskamp.”

Inschrift in den rechterbovenhoek van den afdruk van een ouder kaartje, door den ondernemenden en kunstlievenden uitgever Maaskamp voor de gebeurtenissen van 1831 pasklaar gemaakt. Onder de kaart zijn met zeven cijfers en de daarbij aangegeven kleuren de marschliniën der verschillende troepenkorpsen aangeduid. Gravure langw. in-4°, z. n. v. gr.

Hierbij 16 blz. tekst: *Verklaring der kaart van den tiendaagschen veldtocht, waarop de verschillende divisien en korpsen, benevens de roomrijke overwinning der oud-nederlandsche troepen, de positie en de vlucht van het belgische leger, en den stand der fransche hulpbenden, bij den wapenstilstand, door bijzondere kleuren zijn aangewezen.* Tweede druk. Te Amsterdam, bij E. Maaskamp. 1832. in-8°.

Op den omslag dezer verklaring is aan de voorzijde afgebeeld het „Metalen kruis, vervaardigd van het op de Belgen veroverd geschut in den Tiendaagschen Veldtocht, aan de dappere Vrij-

willigers en Verdedigers geschonken.", zooals er onder de voor- en keerzijde van dit ridderkruis gedrukt is. Op de derde blz. van den omslag zijn eenige kaarten en platen vermeld, in verband met den tiendaagschen veldtocht.

2—12 Augustus 1831.

7040. „Kaart aanduidende de beweging der kolonnen van het Nederlandsche Leger van 2 tot 12 Augustus 1831.”

Opschrift van een steendruk br. in-fol., z. n., waarop genoemde troepenbeweging is aangegeven. Rechts onderin de „Verklaring der teekens”. Deze kaart behoort in „De Militaire Spectator (Oct: 1855.)”.

2—12 Augustus 1831.

7041. „Schets aanduidende Den opmarsch der 4 divisien uit het kamp van Reijen en kantonnementen op den 2 Augustus 1831 tot voor Leuven met aanwijzing der plaatsen in België, alwaar de Hoofdkwartieren op elken datum gevestigd waren.”

Inscript in liggend ovaal in den rechterbovenhoek eener kaart van Noord-Brabant en het gedeelte van België dat in 1831 het tooneel van den strijd was. Rechts onderin is de uiterste plaats Tongeren, bovenaan St. Oedenrode; links onderaan Wavre, bovenaan Breda en Reijen. In het linkerbovengedeelte de verklaring der teekens, enz. Steendruk br. gr. in-fol., uit de lith. van Th. Brüggemann, Amsterdam. Uitgave van Weytingh & v. d. Haart, Amsterdam 1856. (Muller No. 6708).

Augustus 1831.

7042. „Daniel de Vos Brouwer. . . . Uitgetrokken als vrijwillig Jager, met het korps Jagers van van Dam, den 2^e Augustus 1831.”

Afbeelding van dezen 61-jarige „Geboren te Deventer, den 30 Julij 1770. Ridder van de Militaire Willems-orde, 4^e klasse.”, zooals het hierboven weggelaten deel van het onderschrift aangeeft. Hij is afgebeeld ten voeten uit, van voren, in uniform der jagers van Van Dam, beide handen aan de buks, staande op een heideachtigen grond. Links op den achtergrond een dorp met kerk en toren. Onder het onderschrift een 6-regelig vers van von Eichstorf: „Zoo groot was toen de drift,” enz. Steendruk gr. in-fol., „L. H. de Fontenay & W. de Klerk del.” Volgens eene advertentie in de Bredasche Courant van 2 en 3 October 1831 werd dit portret uitgegeven door Broese en Comp. te Breda à 80 cts. Het werd niet in commissie gezonden, maar moest voor rekening genomen worden.

Augustus 1831.

7043. „De nederlandsche kanonneerbooten, Voor Antwerpen gestationeerd, in 1831.”

Onderschrift, met Neptunus in zijn zegel in 't midden, onder de afbeelding van de Scheldekade, met het onttakeld fregat Sumatra aan den wal gemeerd en met een vijftal kanonneerbooten en een stoomboot, op de rivier voor anker liggende. Steendruk br. in-fol., z. n., „Imp. Flora Java.” (Muller No. 6528).

3 Augustus 1831.

7044. „de Roemryke overwinning van de Hollandsche Vloot op de Schelde als meede het Vernagelen der Kanonnen en het Uithalen van drie Koopvaardy scheepen. 1. Stoomboot Suriname. — 2. dito de Zeeuw. in Aug² 1831.”

Onderschrift onder een onmogelijke prent, bijna geheel een water (de Schelde) voorstellende, waarop men drie stoombooten, vijf zeilschepen en rechts op den voorgrond een roeiboetje ziet. Rechts op den tweeden grond eenige wonderlijk toegetakelde matrozen en een gedeelte van een fort (St. Marie), waarop men de kanonnen vernagelt. Links een kerk en een paar huizen (Antwerpen?) Slechte gravure langw. in-fol., z. n. v. gr. Muller (No. 6715) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gija.

3 Augustus 1831

7045. „Het veroveren van het fort St. Maria bij Antwerpen door 40 hollandsche Matroosen op bevel van Z. E. den Luit² Generaal baron D. H. Chassé op den 3² Augustus 1831.”

Tweeregelig onderschrift eener afbeelding van genoemd fort links, waarop twee sloepen aanvaren en dat door de bemanning van deze beklommen wordt. Vooraan op het fort staat een zeeofficier met de hollandsche vlag. Rechts op den achtergrond een drietal schepen. Steendruk langw. in-fol., z. n. Met adres van Tals & Co. te Rotterdam. De beide andere tot dit stel behorende ontbreken hier. (Muller No. 6716¹).

3 Augustus 1831.

7046. „Bivouacq der leijdsche jagers.”

Om een vuur, waarboven potten hangen, staan of liggen een negental studenten-jagers; naar links op den achtergrond ziet men een vaandel. Steendruk in-8°., met bovenstaand onderschrift, „Kap¹ Mock inv.”, „v. d. Sande Bakhuyzen, del.”, uit

de steendrukkerij van Steuerwald & C°. Uit den leidschen Studenten-almanak 1832. (Muller No. 6713).

Een eenigzins gewijzigde goede reproductie der afbeelding van dit „bivouacq”, met onderschrift „Bivouac op de Eerselsche heide.”, vindt men onder een menu, als enveloppe gevouwen en met Minerva bovenaan tusschen een trofee van vlaggen, waarin o. a.: „Hasselt”, „Louven”. Lager: „Zomerczorg 13 Aug. 1856.”, en dus gebruikt op den 25^{en} herinneringsdag. Steendruk in-8°, van D. J. van Nieuwenburg, Leiden.

Een omgekeerde, niet al te nauwkeurige kopie dezer voorstelling komt ook voor onderaan een fransche spijlijst („Menu”) gedagteekend „8 Fevrier 1875.” en heeft daar tot onderschrift: „Bivouacq op de Eerselsch Heide”. Steendruk in-8°, van D. J. van Nieuwenburg, (Leiden).

Een derde menu, van 13 Augustus 1861, hier bijgevoegd, eveneens als envelop, maar nu in de breedte gevouwen, is op de beide zijstukken versierd met de afbeelding van een student-jager. Steendruk in-8°, van E. Spanier te 's Gravenhage.

Hierbij een eigenhandige brief, gedateerd „Beringen den 6 Aug-1831”, geschreven door één der leidsche student-jagers aan zijn vader den „HoogWelgeb. Heer Jonkheer D. F. van Alphen Lid van de Staten-Generaal te Leijden Z. Holland.” Hij deelt daarin op de volgende wijze iets van zijn ervaringen mede:

„Waarde Ouders! Ik wil deze gelegenheid weer waarnemen, om U iets van mij te doen hooren, en U te melden, hoe het met ons sedert de laatste brief gegaan is. — Wij vertrokken des morgens vroeg om 5 uur, na 's nachts aldaar te hebben bivouacceerd, van Moll, met voornemen, om de dorpen, die voor Beringen lagen, van Belgen te zuiveren. dit was van dat gevolg, dat wij al vroeg schoten hoorden, en ras werd de voorhoede door Belgische grenadiers aangevallen. — Eindelijk beval de Generaal dat de Leidsche Jagers, die aan de spits waren, vooruit zouden gaan. Om een dorpje, Quaed Mechelen geheten intemenem (*sic*), daar hij onderricht was dat er Belgen inwaren. Wij werden ook schielijk aangevallen, zoodat er terstond een onzer, Huet genaamd, in zijn been werd gebleeserd. Wij verjoegen hen en kwamen zegevierend in het dorp, alwaar wij terstond de Hollandsche Vlag, onder het spelen van Wilhelmus, op de toren plantten nu echter komt het gevaar eerst aan. Wij marcheerden gerust, volgens gegeven order, naar Beringen, denkende aldaar onze divisie te vinden. Maar door een misverstand vonden wij er niet onze divisie, maar wel 1000 Belgen, die ons eene goede receptie dagten te geven. Vlak voor de plaats, bij het

keeren van de weg, werden wij op eens door een verschrikkelijk pelotons vuur, dat zij op ons maakten, hevig verschrikt daar wij hen er niet verwagten. Wij raakten in den beginne verward maar spoedig rallieerden wij ons, hieven een verschrikkelijk hoera aan, om de vijand te doen geloven, dat wij groot in getal waren en stormden gelijk oude soldaten op de stad los, waar wij binnen rukten, en met onze Compagnie alleen er de belgen uitjoegen. Wij hadden echter een ongeluk, daar er een onzer sneuvelde, met name Beekman genaamd en een werd er geblesseerd, namelijk Stollé. De Generaal, die een uur daarna aankwam met de divisie, vernam, hetgeen wij gedaan hadden, en maakte er terstond rapport (van) aan de Prins met belofte om 6 ridderorden onder ons uitteedeelen. Zie hier hetgeen tot nog toe gebeurd is, zoo wij te Hasselt komen, zal ik U daarvan daan schrijven: geloof mij intuschen

Uwen geh. zoon

(R.) M. C. van Alphen".

De brief is geborgen in een taschje tegen den binnenkant der achterzijde van den band om het boekje van B. W. Wttewaall van Wickenburgh en P. W. Alstorpius Grevelink, *Het leidsche jagercorps*. Leiden, E. J. Brill, 1881. kl. in-8°.

3 Augustus 1831.

7047. „*De hertog van Saxe Weimar, Vervolgd de Belgen aan 't hoofd van het 3^e Bataljon der 18 afdeeling met geveld geweer in het Bosch bij Raveln na dat zij vooraf uit gemeld dorp zijn verdreven.*—”

Zeer slechte vergrootte kopie van plaat 2 uit No. 7090 hierna en kopie van de 2e prent van 't volgend nummer, doch met aanvullingen, zóó b. v. kogels, een kanon vóór den hertog op den grond; enz. Rechts onder de afbeelding: „3 Augustus 1831.” Steendruk br. in-fol., z. n., met adres van I. en L. A. Schnitzler te Rotterdam.

Op de keerzijde is afgedrukt: „De Joodsche Wandelaar. De Prins Djalma.” Vrij goede lithografie naar „S. R.”, uit een serie ter illustratie van den bekenden roman van Eug. Sue.

3 Augustus 1831.

7048. „*De prins van Oranje van het Paard gestegen zijnde voerd in persoon het 3^e Bataljon der 18 Afdeeling tegen den Vijand aan.*”

Onderschrift onder een vergrootte kopie van prent 1 der onder No. 7090 hierna beschreven prenten. De gewonde man op den

tweeden grond links, die op andere afbeeldingen voorover ligt, is hier met het gelaat opwaarts voorgesteld. Uit het overigens geheel overgenomen onderschrift dier prent is hier „Bij Ravels” weggelaten, terwijl er enkele afwijkingen in de spelling der woorden zijn, evenals in dat der mede aanwezige vergrootte kopie van plaat 2, welke hier heeft:

„De hertog van Saxe-Weimar Vervolgd de Belgen aan 't hoofd van het 3de Bataljon der 18 Afdeeling met geveld geweer in het Bosch bij Ravels na dat zij vooraf uit gemeld dorp zijn verdreven.”

De hertog heeft den sabel in de rechterhand, maar den linkerarm gestrekt om tot den aanval aan te vuren.

Twoe steendrukken br. in-fol., z. n., met adres van Tels & Comp. te Rotterdam.

5 Augustus 1831.

7049. „*Aanval eener colonne op Gooreind (tusschen Breda en Antwerpen) in Augustus 1831.*”

In 't midden der voorstelling, op den tweeden grond, een aantal belgische soldaten en vrijwilligers met een kanon bij zich, dat afgeschoten wordt. Van links rukken hollandsche militairen aan; rechts hollandsche en belgische tirailleurs vurende; op den achtergrond een kerk. Teekening in O.-I. inkt, langw. in-fol., door I. T., met bovenstaand opschrift op de achterzijde.

5 Augustus 1831.

7050. „*Tirailieren der Amsterdamsche Schutters op den 5 Augustus 1831 te Hechtel.*”

In 't midden op den voorgrond ziet men een schutter, die zijn gewonden krijgsmakker steunt; links op den tweeden grond een zevental anderen, van welke er twee vuren, één zijn geweer laadt, een ander brengt de hand aan 't hoofd, de overigen zijn gekwetst of geneuveld; op den achtergrond boomen en eenige brandende huizen. Teekening langw. in-fol., in O.-I. inkt en sepia, door (P). „Bodeman 1833.” Bovenstaand bijschrift in H. S. op het opzetspapier.

5 Augustus 1831.

7051. „*Proclamation.*”

Opschrift eener oproeping, in het fransch en hollandsch naast elkander gedrukt, van „De(n) gouverneur der provincie Limburg aan de gardes civiques!”, gedateerd uit Hasselt 5 Augustus 1831 en onderteevend „Jn. Fr. Hennequin.” De bur-

gerwaacht wordt bevolen zich gereed te houden om op te trekken; zij is geplaatst onder de orders van Daine. „Dat het voor de laatste rijze zij dat de vijand ons grondgebied door zijne tegenwoordigheid besmette. Hij heeft zijne verwoestingen reeds in Vlaanderen begonnen, brand en moord vergezellen hem!!” 1 blad in-plano, in boekdruk, met adres van P. F. M. te Hasselt; onderaan is een stuk uitgescheurd, waardoor de naam van den drukker is verdwenen.

6 Augustus 1831.

7052. „Gevecht by Houthalen.”

Opschrift midden boven de voorstelling van „Het oogenblik, waarin het 2; Bataillon der 2; Afdeeling, Friessche Schutterij, na eene marsch van Vier en twintig uren, tegen den avond van den 6^{en} Augustus 1831, in dit gevecht een beslissend aandeel neemt.” Rechts op den voorgrond de Friezen met hun vaandel: „Eerste ban Friesen”; in 't midden op den voorgrond dragen twee militairen een gekwetsten wapenbroeder weg. Links o. a. twee hoofdofficieren te paard. Steendruk br. in-fol., „Kol. Groenia, Inv:”, „N. Pieneman, lith.”, uit de steendrukkerij van Desguerrois en C°. Onder het onderschrift: „Opgedragen door het Korps Officieren van het gemelde Bataillon aan de Friessche vrouwen, welke aan de vijf bataillons der 1; Ban, Friessche Schutterij, de vaandels hebben geschonken.” Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6721).

6 Augustus 1831.

7053. „Gevecht op de Straatweg bij Helchteren en Houthalen. 6 Aug. 1831.”

Onderschrift onder de afbeelding van een gevecht. Op den voorgrond een viertal officieren te paard. In den linkerbenenhoek een kanon met gebroken affuit. Steendr. langw. kl. in-8°, z. n.

Dit prentje, door Muller (No. 6722) beschreven naar het exemplaar van Mr. S. van Gijn, behoort in: *Dagboek van schuld en onschuld of merkwaardige levensloop, droeve en blijde lotgevallen, van Jan Herman van Ingen, dertig jaren Koopman te Amsterdam, negen jaren Kapitein der Schutterij bij het Mobile Leger, en laatstelijk acht jaren Ontvanger van 's Rijks Belastingen in Noordbrabant, door hem zelf beschreven, tot voorbeeld aan alle zijne Landgenooten, bijzonder aan Comptabele Ambtenaren. 's Hertogenbosch, J. F. Demelinne, 1851. in-8°.*

Behalve genoemde prent, vindt men in dit werkje, tegenover

den gesteendrukten titel; het borstbeeld van den auteur, blootshoofds, naar rechts, het metalen kruis op den burgerjas en zijn gefacsimileerde handteekening onder het portret; voorts een gezicht op Terborgh, 's mans geboorteplaats en „Het Rijks Kantoor te Reusel.“, waar hij ontvanger was. Drie lith., één in-8°, de beide anderen langw. in-8°, z. n. Het werkje is „Gedrukt voor rekening van den Schrijver. Prijs Een Gulden.“

8 Augustus 1831.

7054. „Bataille voor Hasselt. 8 Augst.“

In 't midden de kroonprins te paard aan een officier der lanciers bevelen gevende, nabij hem zijn staf; meer achterwaarts, rechts, aanrukkende afdeelingen infanterie. Uit een hollen weg op den voorgrond komt van rechts een afdeeling jagers. Geheel vooraan rechts, bij een grensteen, een gekwetste door zijn wapenbroeder ondersteund en een hoornblazer van de jagers. Links op den voorgrond een kanon met zijn bespanning; op den tweeden grond 't gevecht en vele vluchtende Belgen; op den achtergrond Hasselt. Teekening in O.-I. inkt en sepia, br. gr. in-fol., met bovenstaand inschrift en „I: Jelgerhuis Rz. inv: et fecit. 1831.“ in den linkerbenedenhoek. Origineel der plaat in het volgend nummer vermeld. (Muller No. 6724 d).

8 Augustus 1831.

7055. „De Overwinning voor Hasselt. op den 8sten Augustus 1831.“

Onder de prent, vervaardigd naar de teekening in het vorig nummer beschreven, leest men het bovenstaande, waaraan de volgende verklaring toegevoegd is: „Op de hoogten voor Hasselt bevinden zich de kroonprins en prins Frederik, van hunnen Staf omringd. De Schutterij trekt voorwaarts. De Jagers komen, langs een zijpad,“ (van rechts) „op den grooten weg aanrukken, en de Studenten zijn reeds, en Tirailleur, op de heuvels voorwaarts bezig. Eene Batterij Veld-Artillerie is in werking tusschen de avancerende Bataljons. De Huzaren van Boreel rennen op den vijand los, die in volle retraite al vurende gezien wordt. Het verschiep vertoont de Stad Hasselt.“ Aquatint in-plano, „H. W. Hoogkamer sculpa.“ Onder de verklaring: „Opgedragen aan de Helden van Hasselt en Leuven, Door de Uitgevers: Gebroeders van Arum.“ (te Amsterdam). Midden onder de plaat en tusschen de verklaring het Metalen Kruis in stralenkrans.

Van deze plaat is hier een zwart en een gekleurd exemplaar aanwezig. (Muller No. 6724 a en b).

8 Augustus 1831.

7056. „De overgave van Hasselt, op den 8 Augustus 1831.”

Onderschrift onder de afbeelding van den kroonprins, zijn broeder en hun staf in 't midden der plaat, waarbij drie burgers en een geestelijke uit Hasselt staan, om over de overgave der stad te onderhandelen. Rechts op den voorgrond een stuk geschut met zijn bespanning. Links een gekwetste, die verbonden wordt, leunend tegen het doode paard van een lancier. Rondom de hoofdgroep allerlei militairen; op den achtergrond de stad Hasselt. Gravure in omtrek, in-plano, naar het schilderij van J. W. Pieneman, op de Koninklijke akademie te Breda, door J. Schouman. (Muller No. 6727).

Van deze prent is hier een zwart en een gekleurd exemplaar.

8 Augustus 1831.

7057. „Verloren eere herwonnen.”

Verkleinde kopie der vorige plaat. Gekleurde steendruk langw. in-4°, z. n., uit de drukkerij van „Tresling & C; Hof-Lith. Amst.” In den linkerbenenhoek: „P. J. O.” Behoort in?

8 Augustus 1831.

7058. „Affaire van Hasselt.”

Opschrift midden boven een spotprent op de vlucht der Belgen bij Hasselt. In vliegende galop rijdt een met twee paarden bespannen kanon, met zeven belgische militairen erop, naar rechts. Op het vandehandsche paard zitten drie personen, op het bijdehandsche één. Daine rijdt te paard ernaast, terwijl een tweetal opgeschrikte varkens medehollen. Op den voorgrond weggeworpen wapens en tassen. In 't verschieft links ziet men nog verscheiden vluchtenden. In 't midden op den achtergrond een galg, waaraan Daine hangt. (Zie Nos. 6799 en 6800 hier voren). Onder de plaat leest men: „Het Leger alsmede de Kozakken van de Maas op de vlugt; of Daine en de zijnen op den weg naar Luik!” Steendr. langw. gr. in-8°, z. n. Rechts bovenaan: „Macedoine Pittoresque No. 3°”. (Muller No. 6728).

8 Augustus 1831.

7059. „Heldendaad der (*sic*) Beruchte Daine by het naderen der Hollandsche vrywillige Schutters en Militairen.”

Spotprent op Daine. In 't midden der plaat Daine, in blauwen kiel, te paard, vluchtende voor de Hollanders, die van rechts aankomen. Hij werpt papieren weg; op het papier, dat hij in de

hand heeft, staat „Wissel Daine”, doelende op den valschen wisselbrief, door hem eens uitgegeven (zie No. 6902 hier voren). Voor hem uit vlucht een blauwkiel, die een belgische vlag langs den grond sleept, waarin de namen „Potter Tillemans Bartels”. Hij werpt daarmede een pot met geld (teeken van omkoopelij?) om; achter hem komt nog een belgisch vrijwilliger, terwijl links op den achtergrond een zestal wegtrekt. Rechts op den voorgrond ligt een steen, waarin „Ruine van Belgien”, links eenige planken, met het inschrift „Brussel” in een van deze. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6729).

8 Augustus 1831.

7060. „Ik bied u mijne goudbeurs en mijne diensten aan.” *Bladz. 90.*”

Op het plaatje met dit onderschrift is in het midden majoor Laatsman afgebeeld, die in Doornik als gevangene door de Belgen zeer beleedigd, te Hasselt op het stadhuis, onder het uitspreken van bovenstaande woorden, de daar gevangen gehouden belgische officieren zijn geldbeurs aanbiedt. Gravure kl. in-8°, naar J. Stein, door D. Sluyter. Behoort en komt voor in: (J. Daane), *Heldendaden*, enz. Zie No. 7113 hierna en de noot van No. 6910 hier voren.

Een afbeelding van ditzelfde feit komt ook voor, met het onderschrift: „Ik bied u mijne goudbeurs en mijne diensten aan! p. 89.” in: J. Daane, *Geschiedkundige tafereelen*, enz. Zie ook de noten van No. 6910 en 6981 hier voren.

Augustus 1831.

7061. „Wilhelm en Rosalie of de standvastige liefde, Een Gebeurtenis, uit de laatste Veldtocht (sic) van Hasselt.”

Opschrift boven een vers van zestien 8-regelige koepletten, op 4 blz. in-8°, een aandoenlijk verhaal der lotgevallen van twee gelieven, die eindigden met een huwelijk in het kamp. Dat huwelijk is afgebeeld op een houtgravure langw. in-12°, z. n. v. gr., waarop men de beide personen ziet, geknield aan weerszijden van drie trommen (twee onder en één erop), waarachter een man staat, die zegenend de handen over hen uitstrekt. Onderaan de laatste blz.: „Te Amsterdam, by J. Wendel en Zoon.”

Hierbij nog: „Klaaglied van een bevrukt meisje. Die haar Minnaar voor Hasselt is Dood Geschooten.” — „Een nieuw lied, Op het vertrekken der Hollandschen Troepen uit Brussel.” — „De prins van Oranje aan het hoofd van het leger.”, te zamen 4 bladzijden kl. in-8°, zonder adres of jaartal.

9 Augustus 1831.

7062. „*Entrée des Français en Belgique.*”

Opeschrift eener volksprent, waarop de aankomst der Franschen in de buitenwijk eener stad is voorgesteld. Op den achtergrond een rij huizen met de stadspoort in 't midden, waarboven men op een schild in een trofee leest: „Vivent les Français”. Aan weerszijden van den weg staan fransche soldaten, met het geweer in den arm, en haje geschaard; achter deze een menigte toeschouwers. Van den voorgrond rechts en in 't midden rijden een viertal officieren te paard naar de stad. Links rijkt een heer een flesch wijn toe aan den voorste van een drietal lanciers te paard. Een man komt met een mand vol flesschen wijn achter dien heer aan. Gekleurde houtsnede br. in-fol., z. n. v. gr., met adres: „a Épinal, chez Pellerin, imprimeur” rechts en „Propriété de l'Editeur. (Déposé.)” links, in boekdruk, er onder.

11 Augustus 1831.

7063. „De Vrijwillige Jagers der Leijdsche Hoogeschool, in het Avond gevecht te Boutersem op d. 10. Augustus 1831.”

In 't midden der plaat „L¹ G¹ Meijer.” te paard; links van hem, iets meer naar voren, de „1ste L¹ D. J. den Beer Poortugael.” en nog meer links en naar voren „D¹ van Leede.”, den arm verbindende van een gekwetst student (C. Leemans). Rechts, op ongeveer gelijke hoogte met den luitenant-generaal Meijer, de „1ste L¹ Dekker.”, de hem omgevende tirailleurs aanvurende. Links o. a. een man met een vaandel, waarin een gekroonden hoorn. Steendruk in-plano, „Naar d. Schild¹ v. Schoe maker Doijer, lith. J. P. Berghaus 18^{viii} 61.”, „Steendr. v. J. P. Berghaus te Leijden.”, „Uitgave van H. W. Hazenberg & Comp. te Leijden.” De aangehaalde namen der hoofdpersonen staan tusschen de voorstelling en bovenstaand onderschrift, dat foutief als datum 10 Augustus geeft. (Muller No. 6732).

12 Augustus 1831.

7064. „Boutersem 12 Augustus 1831”.

Onderschrift, aan weerszijden van 's prinsen wapen, onder een zeer belangrijke prent, den kroonprins voorstellende, staande naast zijn gekwetst paard, dat links van hem ligt, en met den teugel van het paard van majoor Hoijel in de hand, dat hij daarop besteez. De prins, vergezeld van zijn broeder, is omgeven door den staf en staat voor een boerenwoning; links en rechts op den achtergrond ziet men troepen. De hoofden der prinsen en van alle

hier afgebeelde opper-, hoofd- en stafofficieren zijn portretten en hunne namen zijn geplaatst onder den hierbij behoorenden „Sleutel van het Schilderij van Boutersem.”, waarop in omtrek de koppen zijn weergegeven, genummerd van 1—23, en met de verklaring dier cijfers in twee kolommen.

Van dese voorstelling in-plano is hier aanwezig :

a. De origineele teekening naar de schilderij van „J. J. Eeckhout 1832”, door Madou? (Muller No. 6733b).

b. De hierboven beschreven steendruk naar deze teekening, uit de steendrukkerij van Ch. Motte te Parijs, afdruk op chineesch papier, met den daarbij behoorenden sleutel, steendr. langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6733a). Pendant van No. 6917 hier voren.

12 Augustus 1831.

7065. „*Boutersem 12 Aⁿ 1831.*”

Opschrift eener prent, waarop in het midden de prins is afgebeeld, gereed het steigerend paard van majoor Hoijel te bestijgen, dat deze aan den teugel bij hem brengt. Links heeft een lansier het gewonde, maar nog staande paard, bij den toom, terwijl een kurassier 's prinsen steek opraapt. Links achter den prins zijn broeder en hun staf; op den achtergrond boerenwoningen. Op den voorgrond in 't midden een gesneuvelde, links een kanon met bediening, rechts een paar gewonden, enz. Steendruk in de manier van potloodteekening, langw. gr. in-4°, „Naar eene potloodschets van C. Kruseman.”, „A. C. Nunnink del”, „Wed. E. Spanier & Zⁿ Lith. des Koninga.” Van deze potloodschets van Kruseman, klaarblijkelijk gemaakt voor de schilderij in 't volgend nummer vermeld, zijn hier twee reproducties:

a. de hier boven beschrevene;

b. een meer afgewerkte met onderschrift: „De overwinning bij Boutersem, Aug: 1831.”, „A. C. Nunnink, Lith.”, „Lith. van Emrik & Binger.” Hiervan zijn twee staten:

1. Met adres: „Uitgave van J. J. van Brederode te Haarlem.” Afdruk op chineesch papier.

2. Met adres: „Uitgave van Geb^r Koster, Amsterdam.”

12 Augustus 1831.

7066. De prins van Oranje in het gevecht bij Boutersem.

Afbeelding der hoofdgroepen uit de schilderij van C. Kruseman, tegenwoordig in 's Rijks museum te Haarlem. In 't midden de prins gereed het paard van majoor Hoijel te bestijgen. Lithografie in tintdruk zeer gr. langw. in-fol., z. n. Onder de

voorstelling, in zeven rijen, de verklaring der cijfers 1—34 in de plaat.

Hierbij, in omtrek, de portretten van de voornaamste personen op de schilderij voorkomende, ook genummerd 1—34. Onder de voorstelling de verklaring dezer cijfers in vijf rijen. Deze lith., zeer gr. langw. in-fol., behoort bij acht blz. in boekdruk met den titel: *Schilderij, voorstellende Z. K. H. den prins van Oranje, op het oogenblik der verwonding van hoogstdezelfs paard, te Boutersem, op den 12 Augustus 1831, door C. Kruseman. Haarlem, Met en Meijlink, 1848.*

Ook in den franschen tekst, met den titel: *Tableau, représentant S. A. R. le prince d'Orange, enz., tezelfder tijd en bij dezelfde uitgevers verschenen, komt deze omtrek-afbeelding voor. (Muller S. No. 6734 A b).*

12 Augustus 1831.

7067. „De prins van Oranje In het gevecht bij Boutersem, den 12^{den} Augustus 1831.”

Onderschrift onder een geheel andere afbeelding dan de voorgaanden. Links op den voorgrond ligt het paard van den prins met verbrijzeld been. In 't midden daarachter de prins, gereed een ander paard te bestijgen; links van hem prins Frederik te paard en links van dezen, zoowel als achter den prins, de staf. Rechts op den voorgrond een soldaat, die een gekwetst officier ondersteunt; achter dezen naar links marcheerende jagers. Op den achtergrond het gevecht. Steendruk langw. in-fol., „N. Pieman Zoon pinx: lith.”, uit de steendrukkerij van Desguerois & Co. te Amsterdam. Midden onder de voorstelling staat „Gedeponeerd.”; midden onder het onderschrift: „Manet imperterritus ille. Virg.”. Aanwesig in twee exemplaren, één op chineesch, één op gewoon papier. (Muller No. 6734).

12 Augustus 1831.

7068. „Schrikt niet; mijne Heeren ik ben niet geblesseed!!”

Onderschrift van de afbeelding van den kroonprins, een ander paard bestijgende, nadat het zijne gewond was in het gevecht bij Boutersem. In 't midden de prins, links het gewonde paard op den grond liggende; rechts het paard dat hij bestijgt, enz. Andere voorstelling dan de vorigen. Laatste van drie platen behoorende in: C. van der Vyver, *De Roem des vaderlands gehandhaafd in 1831*. Amst. 1832. in-8°. De beide anderen hebben tot onderschrift:

„Hobein bemit de Vlg.” en

„dat zijn ze, die Wilhelmus blazen!” (Maart 1831).

Op de eerste prent is in 't midden Hobein afgebeeld, aan boord van een schip de geredde vlag den kommandant aanbiedende; op de tweede een gevecht tusschen Hollanders en Belgen; rechts op den voorgrond zit de hoornblazer Potter, die, ofschoon gewond, voortgaat met blazen. Steendrukken langw. in-8°, naar en door J. Steyn, uit de steendrukkerij van D.(aiwaille) en V.(eldhuijsen).

12 Augustus 1831.

7069. „De Slag bij Leuven”.

Begin van het onderschrift eener afbeelding van den slag, op het oogenblik dat 's prinsen paard werd gewond. In 't midden het op den rug liggend paard, waarbij de prins staat, ondersteund door een officier van zijn staf. Van rechts komen over de geheele diepte der plaat infanterie en ruitery der Hollanders aan. Links op den tweeden grond de strijd. Rechts op den voorgrond belgische gevangenen en een gewond kurassier bij zijn doode paard; links een kanon met de bedieningsmanschappen. De tweede regel van het onderschrift luidt: „voorgevallen op den 12 Augustus 1831 onder het Opperbevel van Z. K. Hoogheid Willem Prins van Oranje.” Steendruk br. in-fol., uit de drukkerij van M. Dessaur te Amsterdam. (Muller No. 6737).

12 Augustus 1831.

7070. „*Het Blesseeren van het Paard van den Kroonprins voor Leuven in Augustus 1831.*”

Tweeregelig onderschrift eener zeer onbeholpen voorstelling van dit voorval. In 't midden op den voorgrond ligt het paard, met de twee afgeschoten voorbenen zeer plastisch er naast, op den grond. De prins, afgebeeld als een knaap, zit er nog op en wordt door den officier, die van zijn paard afgegaan is en links achter hem staat, ondersteund. Een ander officier te paard geheel links. Rechts een reusachtige Belg, op den prins vurende en meer naar voren, veel kleiner dan de Belg, een kanon met twee bedieningsmanschappen; terzelfder zijde op den achtergrond Leuven. Gekleurde gravure langw. in-4°, z. n. v. gr., met adres: „te Amst. bij Arpels & Gabriëls & Co”.

12 Augustus 1831.

7071. „*Bij Boutersem.*”

Onderschrift van een prentje, waarop rechts op den voorgrond het paard van den kroonprins gevallen is en men den prins te hulp komt. Tintdr. langw. in-8°, „Lith. Emrik & Binger.”

3—12 Augustus 1831.

7072. De kroonprins bij Ravels. — De hertog van Saxon-Weimar in het bosch bij Ravels. — De kroonprins en prins Frederik op den weg naar Diest en Hasselt. — Het verwonden van 's prinsen paard.

Dezelfde voorstellingen als No. 1—3 en 5 der serie onder 7090 beschreven, wel vergroot en gewijzigd, doch het meest met die afbeeldingen overeenkomend; alleen No. 5 verschilt veel; rechts op den achtergrond van deze voorstelling is bijgevoegd een afdeling infanterie en eenige artilleristen die een kanon afvuren, op een hoogte achter de groep met den prins. Teekeningen in O.-I. inkt langw. in-fol., z. n. Muller (No. 6718) vermeldt dit exemplaar.

3—12 Augustus 1831.

7073. „*De prins van Oranje Op de groote straatweg voor Leeuwen (sic) de verwarring des vijands en het verpletten der voorbeenen van het Oorlogs paard van Oranje.*” — „(12 Augustus 1831.)”

Vergrootte kopie van No. 5 der in No. 7090 hierna beschreven serie prenten, met hetzelfde onderschrift dat daar aangegeven is; alleen in de hierboven niet en de hieronder wel cursief gezette woorden is verschil.

Van het stel kopiën waartoe deze plaat behoort, zijn hier ook aanwezig:

1. „De prins van Oranje Bij Ravels *Batalijon*” enz. — „(3 Augustus 1831.)” en

3. „De prins van Oranje en prins Frederik Aan het hoofd van de 3de divisie *naar Diest en Hasselt.*” — „(8 Augustus 1830 [sic].)”

Alle drie zijn lithografen br. in-fol., z. n., met adres van Tels & Co., te Rotterdam, midden onder de plaat, en den datum midden boven de voorstelling.

3—12 Augustus 1831.

7074. „*De prins van Oranje. || Op de groote straatweg voor Leuwen de verwarring des vijands en het verpletten der || voorbeenen van het oorlogs paard van Oranje. 12 Aug: 1831.*”

Vergrootte kopie van plaat 5 der prenten onder No. 7090 hierna beschreven en blijkbaar kopie van dezelfde afbeelding in het vorig nummer.

Tot eenzelfde serie behorende, zijn hier ook kopiën van plaat

1 en 2 aanwezig, die de volgende onderschriften hebben, slechts weinig afwijkende van de daar vermelde:

1. „De prins van Oranje. // Bij Ravels van het paard gestegen zijnde voert in persoon het 2de Battelion der 18de // afdeeling tegen den vijand aan 3 Aug. 1831.”

2. „De hertog van Saxe-Weimar. // Vervolgt de Belgen aan het hoofd van het 2de Batalion der 18de Afdeeling met geveld geweer in het // bosch bij Ravels nadat zij vooraf uit gemeld dorp zijn verdreven 3 Aug. 1831.”

De data, welke bij 7090 hierna midden boven de voorstellingen staan, zijn hier achter het onderschrift gevoegd.

Drie gekleurde kopergravuren langw. in-fol., z. n. v. gr., met adres van A. Judels te Amsterdam.

1830—1831.

7075. „*Dat u deez' prent o Vaderlandsche jeugd,
Opregt verblijd en hartelijk verheugd,
Want bij de smaad door Belgen aangedaan,
Lacht u de moed en deugd van Hollands strij-
ders aan.*”

Opschrift in twee rijen boven acht voorstellingen uit de belgische omwenteling, in twee rijen van vier boven elkaar, met een tweelingrijm onder ieder prentje. Van links naar rechts en van boven naar onder zijn hierop afgebeeld:

- 1 en 2. Gevechten in Brussel.
3. Bombardement van Antwerpen.
4. De kanonneerboot van Van Speyk vliegt in de lucht.
5. Hobein redt de hollandsche vlag.
6. Van Leuven verscheurt met de tanden de belgische vlag.
7. Gevecht bij Hasselt.
8. Het paard van den kroonprins in den slag bij Leuven gewond.

Acht houtgravures langw. kl. in-8°, samen op één vel in-fol., met adres van Minderman en Comp. te Amsterdam, „No. 29.” uit hun serie kinderprenten.

Van de onderste helft der prent is nog een exemplaar aanwezig met het adres van W. & J. Hiesink, te Zutphen.

12 Augustus 1831.

7076. „*Sneuvelen van het paard van de Kroonprins.*”

Onderschrift eener afbeelding van deze gebeurtenis, die op allerlei wijzen voorgesteld is. Hier is het neergevallen paard in het midden der plaat, met het hoofd naar rechts. De prins zit er nog op. Van de linkerzijde schieten officieren van zijn staf toe.

Rechts op den voorgrond een kanon, waarbij een artillerie-officier en een drietal manschappen; meer naar achteren soldaten in linie en vurende. Gravure langw. in-8°, naar J. Steyn, door W. Schulta. (Muller No. 6736). Het is de laatste der prenten behoorende in: F. I. Hallo, *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlanden; aanvang nemende 25 Augustus, 1830. bevattende: de oorzaak van den belgischen opstand, deszelfs begin, voortgang, einde en gevolgen voor geheel Nederland.* Amst., H. Moolenijzer, 1830-32. 4 dln. in-8°.

In dit werk komen nog de volgende platen en portretten voor:

Deel I, tegenover den titel: Het portret van den prins van Oranje (dit ontbreekt hier).

(25 Aug. 1830). „Bladz. 15.” „...de eerste aanslag van den opstand, voor den schouwburg te Brussel.”

Rechts op den voorgrond wordt een hollandsch officier aangerand.

Onderschrift: „Naauwelijks was de Schouwburg uitgegaan of de groepen voegden zich bijeen.” Steendr. in-8°, „J. Steijn. inv. et del.”, uit de steendrukkerij van Daiwaille en Veldhuijzen. (Muller No. 6386).

(23. 24 Sept. 1830). „Bladz. 233.” „...het stormenderhand inrukken van de troepen, onder bevel van Prins Frederik binnen Brussel.”

Op den voorgrond de oproerlingen, schietende op de van den achtergrond komende troepen.

Onderschrift: „Verradelijk werd bijna uit alle ramen geschoten.” Steendruk als de vorige. (Muller No. 6422).

Deel II:

Tegenover den titel het borstbeeld van „D. H. baron Chassé. Generaal der Infanterie.”, naar links, blootshoofds, in uniform, met epauletten, het kommandeurskruis van de Militaire Willemsorde om den hals en twee ridderorden op de linkerborst. Gravure in-8°, z. n. v. gr.

(3? Okt. 1830). „...het oproer te Yperen.”

Vooran eenige mannen en vrouwen een rondedans uitvoerende om een brabantse vlag; van den achtergrond rukken hollandsche troepen aan.

Onderschrift: „Eenige Hollandsche Militairen konden dit schouwtoneel niet lang aanzien en rukte er op in. bl. 33.” Gravure in-8°, naar J. Steijn, door W. Schulta. (Muller No. 6472).

(27 Okt. 1830). „...het bombardement der stad Antwerpen...” Links de Scheldekafe met het brandend entrepôt. In 't mid-

den op den achtergrond de citadel; rechts de vurende oorlogschepen.

Onderschrift: „Het bombardement van Antwerpen.” Aquatint langw. in-fol., naar J. Steijn, door P. H. L. v. d. Meulen. (Muller No. 6520 a).

Deel III:

Tegenover den titel het borstbeeld van „Frederik prins der Nederlanden.”, van voren en naar links, in uniform, blootshoofds, met ordeteekens op de borst. Gravure in-8°, door P. H. L. van der Meulen.

(23 Nov. 1830). „...het gevecht te Vaas-Hartel.”

Op den voorgrond links twee militairen hun geweren ladende; op den tweeden grond: vurende soldaten links, een kanon en artilleristen rechts. Op den achtergrond het kasteel en de huizen waartoe geschoten wordt.

Onderschrift: „Het aanhoudend vuur uit de huizen werd beantwoord door een geregeld tirailleur vuur, weldra door het kanon ondersteund. bl. 22”. Gravure in-8°, naar J. Steijn, door W. Schulta. (Muller No. 6560). Vgl. No. 5212 hier voren.

Deel IV:

Tegenover den titel het borstbeeld van „Bernhard. hertog van Saxe Weimar.”, van voren en naar links, blootshoofds, in uniform, met ordeteekenen op de borst. Gravure in-8°, door P. H. L. v. d. Meulen.

(8 Aug. 1831). „...de slag bij Hasselt.”

Rechts op den voorgrond aanvallende infanterie; op den tweeden grond de kroonprins te paard met zijn staf; links belgische troepen zich verweerende. Gravure langw. in-8°, naar J. Steijn, door W. Schulta. Geplaatst tegenover blz. 237. (Muller No. 6725).

Tegenover blz. 244 vindt men de prent beschreven aan het hoofd van dit nummer.

In de lijst der platen, aan het eind van het „vierde en laatste deel.” als „Berigt voor den binder.” gegeven en waaraan de aangehaalde vermelding van elk der hierboven beschreven prenten ontleend is, wordt nog aangegeven: „Staten-generaal. Het Portret van den Koning. *Tegen over den titel.*” Dit portret ontbreekt hier.

12 Augustus 1831.

7077. „*Sneuelen van het paard van de Kroonprins.*”

Onderschrift van een prentje, waarop in het midden dat paard gezien wordt op de rechterknie gevallen, terwijl men van links den prins te hulp anelt; rechts op den voorgrond een kanon, waarbij een officier en drie artilleristen.

Een tweede plaatje heeft tot onderschrift: „Slag van Hasselt.” en vertoont in 't midden de kroonprins te paard, de hollandsche troepen, die van rechts komen, aanvurende; links op den voorgrond de Belgen.

De prentjes behooren met elf anderen in: *Schetsen der gebeurtenissen van den belgischen opstand, voor jonge en min-geoeffende lieden*, door Philo Justitia. Amst., H. Moolenijzer, 1836. kl. in-8°.

Beide plaatjes zijn gravures langw. in-8°, naar J. Stein, door W. Schults; de overige, allen steendr. langw. kl. in-8°, hebben noch onderschrift, noch naam en geven meerendeels straatgevechten te zien. Op één is het vertrek der amsterdamsche schutterij aan de Beerebijt afgebeeld, op een ander het bombardement van Antwerpen en op een derde Chassé op de citadel van Antwerpen.

12 Augustus 1831.

7078. *Veldslag bij Leuven.*

Origineele teekening voor de in het volgend nommer beschreven plaat. Teekening in O.-I. inkt, langw. in-fol., door de Koningh, te Dordrecht.

12 Augustus 1831.

7079. „De roemrijke Veldslag bij Leuven, op den 12e Augustus 1831.”

Midden op den voorgrond de kroonprins; achter hem prins Frederik, beiden te paard; rechts twee soldaten een gekwetste wegragende; links een met vier paarden bespannen voorwagen. Behalve deze drie groepen, naar den toeschouwer gekeerd, ziet men over de geheele plaat de linie der troepen op den rug en twee stukken geschut in batterij. Op den tweeden grond de Belgen in verwarring. Op den achtergrond Leuven. Steendruk langw. in-fol., z. n., met bovenstaand onderschrift en vier versregels: „Naauw prijkt Zijn Veldstandaart op Hasselts tempeltinnen,” enz., en met „Hartog Zangers, exc.” midden onder de voorstelling. (Muller No. 6738).

Hierbij, op 1 blz. in-fol., in boekdruk: „Groot belangrijk bericht, Van eene extra uitmuntende *Kunstplaat*, voorstellende: het beslissende (sic) oogenblik van den tiendaagschen veldtogt,” enz., waarbij „H. Zangers van Dordrecht.” mededeelt, dat hij den volgenden dag die prent (de boven beschrevene) zal doen aanbieden met een portret van den prins. In handschrift is er bijgevoegd: „portret, en plaat, „f 1, „50”.

12 Augustus 1831.

7080. „Bataille voor Leuven 12 August: 1831.”

Links op den tweeden grond de kroonprins te paard met zijn broeder naast hem, hun staf achter hen en vóór hem een officier der lanciers, die wijst op den onder zijn bevel staanden troep, die van rechts aankomt en voorbij rent. Achter dezen rechts drie kanonnen, met hun bediening, in batterij. In 't midden der plaat de Belgen (p den aftocht en de voorwaarts rukkende nederlandsche troepen, waartusschen men Lord Russell te paard ziet, die als parlementair op den prins aankomt. Op den achtergrond Leuven. Links op den voorgrond een trompetter der lanciers, die met moeite zijn paard, dat met de voortrennende ruiters mede wil, tot stilstaan dwingt; daarachter een sergeant-tamboer, twee tamboers en een afdeeling infanterie, uit een hollen weg komende. Teekening in O.-I. inkt en sepia, br. in-fol., met bovenstaand inschrift in den rechterbenedenhoek en „I: Jelgerhuis inv: et fecit 1831.” links onderin.

Origineele teekening voor de in het volgend nummer vermelde plaat. (Muller No. 6739d).

12 Augustus 1831.

7081. „De Overwinning voor Leuven, op den 12^{den} Augustus 1831.”

Onderschrift der prent, vervaardigd naar de teekening in het vorig nummer beschreven. Onder het onderschrift de volgende verklaring: „In het grootste licht van dit Tafereel wordt de Prins van Oranje met deszelfs Broeder Prins Frederik gezien; aan de linkerzijde door derzelver Staf Officieren omringd. Het stelt dat oogenblik voor, waarvan de Kroonprins in deszelfs rapport aan Z. M. schrijft, wegens de overwinning bij Leuven: „Ik had juist bevel gegeven, hen met onze Kavallerie achterna te jagen, om van zijne verwarring voordeel te trekken, toen een Parlementair over den straatweg mij te gemoet kwam. Het was Lord William Russell.”

Onder deze verklaring, die, evenals het pendant dezer plaat (No. 7055 hier voren), het Metalen Kruis in 't midden heeft, staat dezelfde opdracht, welke dáár voorkomt. Aquatint in-plano, naar I. Jelgerhuis, door H. W. Hoogkamer.

Van deze prent is een zwart en een gekleurd exemplaar aanwezig. (Muller No. 6739 a en b).

Hierbij het *Prospectus der roemrijke overwinningen ... voor Hasselt en Leuven; voorgesteld in twee kunstplaten, naar de origi-*

nele teekeningen van J. Jelgerhuis Ez., in het koper gebragt door H. W. Hoogkamer. Uitgegeven te Amsterdam, bij Gebroeders van Arum, ... à f 10,— het stel. 8 blz. in-8°.

Op de laatste blz. in H. S.: „De prijs van de gekleurde prenten is f 15,, f 2,, minder voor mij.” enz.

12 Augustus 1831.

7082. „Veldslag bij Leuven den 12^{en} Augustus 1831.” — „Pag. 24.”

Onderschrift onder een verkleinde kopie van het middelste gedeelte, alleen tweeden- en achtergrond, van de prent in 't vorig nummer vermeld, behoorende in: *Verzameling van Dagorders, Officieele Rapporten en andere Berigten betrekkelijk den Tiendaagschen Veldtocht, in 1831.*, zooals de gesteedrukte titel luidt van dit werkje in-8°. „Uitgegeven ter Steendrukkery van J. P. Houtman te Utrecht 1833.” Op dien titel, als vignet, een trofee van allerlei wapentuig met een doek in 't midden, waarop een omkransd Metalen Kruis is afgebeeld en waarnaar Minerva wijst, die achter dit doek staat. In het werkje behooren nog de volgende plaatjes:

„Veldslag bij Hasselt, den 8^{en} Augustus 1831” — „Pag. 19.” Op dit prentje zijn eenige gedeelten gekopieerd van No. 7055 hier voren, doch anders geplaatst.

„Gevecht bij Boutersem den 12^{en} Augustus 1831.” — „Pag. 27.” Verkleinde kopie van de prent beschreven onder No. 7067 hier voren.

Evenals het bovenvermelde zijn het steendrukken langw. kl. in-8°, door Soeterik, met het nummer der blz. rechts onder de voorstelling. Ook de titel is door Soeterik, terwijl tegenover den titel een borstbeeld van „Z. K. H. den prins van Oranje veldmaarschalk.” staat, van voren en naar links, blootshoofds en met drie ordeteekens op de borst. Steendruk kl. in-8°, „Bentinck Lith.” Afdruk op chineesch papier.

12 Augustus 1831.

7083. „Die Schlacht der Belgier bei Löwen den 12 August 1831.”

Onderschrift eener voor de Belgen bespottende voorstelling van den slag. Hun leger vlucht in wanorde. In 't midden der plaat prins Leopold en zijn staf te paard, naar rechts rijdende. Links achter dezen een rijtuig, bovenop reeds geheel bezet met militairen, maar waartegen er van achteren nog verscheidene opklauteren. Op den voorgrond links een officier te paard met een dame achter zich; rechts kruipen twee man weg onder een

kanon. Op den achtergrond rechts, bij een molen, de vervolgende hollandsche troepen. Duitsche gravure langw. in-4°, z. n. v. gr., met het volgende eigenaardige onderschrift:

„Nachdem die Belgier sich von Holland getrennt und ein eigenes Königreich errichtet hatten, proclamirten sie ihre Tapferkeit in allen Zeitungen, und brannten vor Begierde, es mit ganz Europa aufzunehmen. Da kamen nur die Holländer einstweilen ganz allein; vor Löwen trafen die Heere zusammen und es sollte eine gewaltige Schlacht beginnen — allein bei den ersten Kanonenschüssen liefen die tapfern belgischen Freiwilligen, in blauen Kitteln, davon; die Linientruppen folgten ihnen unmittelbar. Alles rettete sich, so gut man konnte, um dem Vaterlande das theure Leben zu erhalten, das denn auch, unter dem Schutze der französischen Armée, glücklich gelang.“

12 Augustus 1831.

7084. *De graaf van Limburg Stirum brengt den hertog van Saxe-Weimar het bevel de vervolging der vluchtende Belgen te staken.*

In 't midden de hertog en eenige officieren en lichte dragonsiers die hem gevolgd waren; rechts van den hertog: graaf van Limburg Stirum, achter dezen de eerste luitenant der lanciers van Oudshoorn, een trompetter der afdeling kurassiers No. 9, twee belgische officieren en een belgisch trompetter, allen te paard; beide trompetters dragen stokken, waaraan witte doeken gebonden zijn, als parlementaire vlaggen. Links op den voorgrond een gewonde door zijn krijgsmakker ondersteund. Op den achtergrond de vervolging der vluchtende Belgen. Waterverftekening langw. in-fol., z. n., doch van C. J. L. Portman, voor de plaat in het volgend nummer vermeld.

Hierbij in H. 8. een kort verhaal der omstandigheden waar- onder deze ontmoeting plaats had.

12 Augustus 1831.

7085. „Z. D. H. de hertog Bernhard van Saxe-Weimar Bij Leuven, op het oogenblik dat de Col: Adj: Grave van Limburg Stijrum uit naam van Z. K. H. de Prins van Oranje, aan Z. D. H. de in Leuven ondertekende Conventie overhandigt met het bevel de vervolging te staken.“

Drie-regelig onderschrift der prent, gemaakt naar de in het vorig nummer beschreven teekening. Steendruk br. in-fol., naar C. J. L. Portman, door P. Bernhard, uit de steendrukkerij van

Desguerfois en C^o te Amsterdam. Midden boven de plaat (fourtief) „10 Au ustus 1831.” Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6740).

12 Augustus 1831.

7086. *De Hertog van Sazen-Weimar wordt van den wapenstilstand verwittigd.*

In 't midden op den tweeden grond en van links komende, de hertog met zijn staf te paard. Van dezelfde zijde, op den voorgrond, rijdt graaf van Limburg Stirum op hem toe en biedt hem den brief van den prins aan. Rechts op den voorgrond dragen twee militairen een gewond officier weg. Op den achtergrond aan weerszijden troepen; in 't midden zware kruitdamp. Op den achtergrond rechts de vervolgende Hollanders, links de vluchtende Belgen. Origineele teekening in O.-I. inkt, langw. in-4°., door H. P. Oosterhuis, voor de plaat in het volgend nummer vermeld.

12 Augustus 1831.

7087. „De Hertog van Saksen-Weimar wordt van den wapenstilstand verwittigd.”

Onderschrift van de prent, vervaardigd naar de teekening in het vorig nummer beschreven. Gravure langw. in-4°., naar H. P. Oosterhuis, door W. Nieuwhoff. Van deze plaat zijn hier twee staten:

a. Vóór het onderschrift, doch met de namen van teekenaar en graveur.

b. Met het onderschrift en de namen. Deze staat komt voor in: N. G. van Kampen, *Gedenkboek van Nederlands moed en trouw*. (Muller No. 6741).

1831.

7088. „Kompagnie vryw jagers der utrechtsche hoo-geschool”.

Inscript in het deksel van een militairen fouragewagen, door twee paarden getrokken, à la daumont bestuurd en naar links rijdende, terwijl er een sergeant te voet achteraan gaat. Bovenstaande is het eenige inschrift eener prent met een twintigtal afbeeldingen, personen of omstandigheden uit het kantonnementsleven voorstellende, in verband met de bovengenoemde kompagnie, waartoe de teekenaar dezer prent behoorde.

Aan de welwillendheid van Jhr. W. Hora Siccama te Ginneken dank ik de volgende bijzonderheden omtrent enkele van deze voorstellingen:

In den linkerbovenhoek is een mismaakte dwerg afgebeeld (toen in Brabant wélbekend), die de „zevensprong” (een noord-brabantsche volksdans) uitvoert.

In den rechterbovenhoek kolonel Simons, die het slot en den vuursteen inspekteert van het geweer van den bij hem staanden schutter.

In 't midden der plaat is de bekende boom op de markt te Tilburg afgebeeld. Links daarvan de wachtkamer in de Boschpoort te Bergen-op-Zoom. Ofschoon het mooie vrouwenhoofd, rechts van den tilburgschen boom, bepaald een portret is (zou het Keetje van der Made uit Oosterhout ook kunnen zijn, door Beets in zijn Camera Obscura vereeuwigd?), kon de heer Hora Siccama mij daaromtrent niets zekers zeggen.

In het midden onderaan is de engelsche parlementair voor Leuven, 12 Augustus 1831, afgebeeld, naar rechts rijdende en met vier man te paard achter zich.

Steendruk gr. br. in-fol., naar L. C. H.(ora) S.(iccama), door Vos, uit de steendrukkerij van Desguerrois en C^o. te Amsterdam. (Muller No. 6578).

De prent is uit: *Utrechtsche Studenten Almanak*, voor 1832.

12 Augustus 1831.

7089. „*Het Verraderlyk Bombardement van de Yzerberg door de Belgen, op de Hollandsche Troepen by de Onderhandeling der Wapenstilstand voor Leuven in August: 1831.*”

Midden op de plaat de kroonprins „voorwaarts” te paard, met een tweeden, zijn broeder, eveneens te paard naast zich, beide naar links rijdende; vóór hen een naar den achtergrond marcheerende afdeeling voetvolk, achter hen, op den tweeden grond, ruitery en aan dezelfde zijde op den achtergrond Leuven. Links op den achtergrond Belgen met kanonnen vurende. Gekleurde gravure in-4°, z. n. v. gr. Pendant van No. 7070 hier voren, met hetzelfde adres en even slecht uitgevoerd.

3—12 Augustus 1831.

7090. „De derde divisie, Nabij Boutersem in den ogtend slaags zijnde, om de beweging naar Leuven verder te volbrengen, hebbende aan haar hoofd de Leidsche et (sic) Noordhollandsche jagers.” — „(12 Augustus 1831.)”

Drieregelig onderschrift onder de afbeelding van bovengenoemd gevecht. Links op den voorgrond de kroonprins aan 't hoofd der vrijwillige jagers. Rechts op den tweeden grond een kanon,

dat afgevuurd wordt enz. Het is de zesde plaat van een zevental, door Muller als één serie vermeld; de laatste is hier niet aanwezig. De anderen stellen het volgende voor:

1. „De prins van Oranje, Bij Ravels van het paard gestegen zijnde, voert in persoon het 2de batalijon der 18de afdeeling tegen den vijand aan.” — „(3 Augustus 1831)”

Rechts de hollandsche troepen, in 't midden de kroonprins, met opgeheven degen; links de huizen in de straat, waaruit gevuurd wordt. Bijna in 't midden van den voorgrond een geneueveld militair.

2. „De hertog van Saxe-Weimar, Vervolgt de Belgen aan het hoofd van het 2de Batalijon der 18de Afdeeling met geveld geweer in het bosch bij Ravels, nadat zij vooraf uit gemeld dorp zijn verdreven.” — „(3 Augustus 1831.)”

In 't midden van een boomrijk terrein de hertog, met uitgetogen degen, de manschappen aansporende, die allen naar rechts op de Belgen vuren of hen vervolgen.

3. „De prins van Oranje en prins Frederik, Aan het hoofd der 3de divisie hunne bewegingen voorwaards stellende op den weg van Diest en Hasselt.” — „(8 Augustus 1831.)”

Rechts op den tweeden grond de kroonprins met zijn staf achter zich; op den voorgrond de voorwagen van het kanon dat op den tweeden grond met andere stukken in batterij staat. Links jagers tirailleerende.

4. „De prins van Oranje Bij het kwetzen van deszelfs paard bij Boutersem. des morgens ten 7 uren.” — „(12 Augustus 1831.)”

In 't midden de prins met den steek in de linkerhand boven het hoofd, rechts van hem ligt het verminkte paard. Links van den vorst zijn staf, een afdeeling kurassiers te paard, enz.

5. „De prins van Oranje, Op den groote straat weg voor Leuven — de verwarring des vijands en het verpletten der voorbenen van het oorlogs paard van Oranje.” — „(12 Augustus 1831.)”

Zes steendrukken langw. in-4°., waarvan No. 1 en 2 zonder naam, No. 3 en 5 naar I. Jelgerhuis Rz., door Clermans, No. 4 en 6 door denzelfden. Allen met het adres van Desguerrois en C^o. te Amsterdam. No. 1—5 aanwezig in afdrukken op gewoon en op chineesch papier, No. 6 alleen op gewoon papier. (Muller No. 6717).

De datum achter de onderschriften vermeld, staat bij elke prent midden boven de voorstelling.

Hierbij de origineele teekening van de derde plaat.

12 Augustus 1831.

7091. „De glorierijke overwinning van Hollands dapperen op alle de belgische muiters, bijzonder te Hasselt en Leuven.”

Opschrift van een stuk proza, in twee kolommen, en van rijmelarij in twaalf 8-regelige koepletten, in vier kolommen, alles in boekdruk, onder een grove, gedeeltelijk gekleurde houtsnede langw. in-4°, z. n. v. gr., waarop rechts een troep soldaten met de hollandsche vlag en geveld geweer —, links eenige geheel blauwgeverfde soldaten met geschouderd geweer zijn afgebeeld en in het midden een viertal kurassiers te paard op de Hollanders inrijdende. Op den voorgrond drie lijken, een trom, geweer en kanon. Alles te zamen op één vel in-plano, met adres van T. C. Hoffers te Rotterdam. Volksprent.

12 Augustus 1831.

7092. „Bataille van Leuven, voor Militaire Muziek, Gekomponeerd en Opedragen aan Hare Keizerlijke Koninglijke Hoogheid De Kroon Princesse der Nederlanden door den Onderdanigsten en Getrouwen dienaar G. Mordach, Kapelmeester bij de 10de Afdeeling Infanterie, Op het Kasteel van Antwerpen.”

Titel in kalligrafisch schrift voor de partituur, geheel in H. S., in-fol., van dit muziekstuk, zooals die voor den kapelmeester geschreven is. Hierbij voor de volgende instrumenten de afzonderlijke partijen:

Clarinetto B.	Tromba 2 ES.
„ in ES.	Corno 1 in ES.
Flauto in ES.	„ 2 in ES.
Clarinetto 1 B.	Trombone 1.
„ 2 B.	„ 2.
„ 3 B.	„ 3.
Corno Kent in ES.	Serpent.
Cor Signal in B.	„ AS.
„ „ in AS.	Klinkende Trommels.
Corno 3 Des.	Roffeltrom.
Tromba 1 ES.	Grosse Caisse.

12 Augustus 1831.

7093. „Affaire van Leuven.”

Opschrift midden boven een spotprent op het vluchten der Belgen in den slag bij Leuven. In een barbierswinkel hangt tegen den muur op den achtergrond een biljet, waarop men

leest: „Aux bons rasoirs François Scie barbier Coupe les Cheveux Tond les Chiens, Coupe les Chats et vend la mort-aux rats.” In 't midden van het vertrek scheert de patroon een officier de snor af; rechts draait een jongen een slijpsteen, waartegen een drietal militairen hun snorren houden, om die te doen aflijpen. Links steekt een officier zijn hoofd door 't venster om zich door de vrouw, die er bijstaat, de snor te doen afsnijpen, die door een jongen opgevangen wordt in een zak, dien hij met hand en tand openhoudt en die reeds welgevuld blijkt. Over de onderdeur kijkt een militair, die een shawl om een vrouwenhoed op heeft, maar de snor nog niet kwijt is. Buiten staan voorts nog een aantal militairen te wachten om een beurt te krijgen. Onder de voorstelling leest men: „Geheele drommen van Burger-wachten, na hunne wapenen weggegooid en het slagveld verlaten te hebben, wierpen zich in Leuven, ten einde hunne knevels te doen afsnijden en zich onder allerhande Kleederen te vermommen, om aldus den zegevierenden vijand te ontsnappen. (Traduit du Journal de la Haije)”. Steendruk langw. kl. in-4°, z. n. Aanwezig in een zwart en een gekleurd exemplaar. (Muller No. 6743).

12 Augustus 1831.

7094. „De koning Schaak mat.”

Onderschrift in H. 8. onder een spotprent op de nederlagen bij Hasselt en Leuven. Aan een tafel met een schaakspel erop, in het midden der plaat, zit links koning Leopold (1), die nog een groot aantal schaakstukken vóór zich heeft, rechts de prins van Oranje (2) met slechts weinig stukken, die een stuk verzet en zegt: „U Majesteid ik zet u Schaak Mat”, waarop de koning antwoordt: „Met zooveel stukken t' spel verliezen is Erg! ik geef my aan U-Hoog op genade over”. Achter Leopold staan de koningen van Frankrijk (3) en van Engeland (4). De eerste zegt: „Par Bleu hoe zullen wij hem redden”? het antwoord is: „God dem met een nieuw Protocol”.

Achter den prins van Oranje staat de Hollandsche Maagd (5), aan wier voeten de Leeuw ligt met pijlbundel onder den rechteren een zwaard in den linkerklauw. De Maagd zegt: „Waar Regtvaardig Politiek Regeerd Moed en Beleid het leger aanvoerd, kunnen alle listen niets uitregten en geduld doet alle uwe Plannen mislukken”. Gekleurde steendruk langw. in-4°, z. n. De cijfers bij de figuren en de verklaring er onder zijn in H. 8. (Muller No. 6744).

12 Augustus 1831.

7095. „Zonderlinge werking der Natuur”.

Spotprent op de nederlagen der Belgen bij Hasselt en Leuven. Rechts op den voorgrond de kroonprins te paard, naar links. Hij heeft een lepel in de rechterhand en naar 't gelaat gekeerd, om „Hasselt” en „Leuven” in te nemen. Links op den voorgrond Leopold, die zegt: „ik kan het niet langer houden”, en gereed is naar het geheim gemak, links op de prent, te gaan, waarvan hij de deur geopend heeft en waarin men leest: „Onder doen”. Tegen den binnenwand hangen „Belg. Moniteur”, „Courier” en „Belg. Congres”. Op den achtergrond vluchtende Belgen en rechts eenige ordelijk opmarcheerende hollandsche soldaten. Teekening in kleuren langw. kl. in-fol., z. n. Muller (No. 6745) beschrijft het exemplaar op de Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.

12 Augustus 1831.

7096. „La blouse deshonorée.”

Onderschrift der afbeelding van een kleerenstandaard, waarover een kiel hangt, zooals de belgische vrijwilligers droegen. Bovenop staat een staartpruik en daarop een chakot, beiden van achteren gezien. Links ligt een kachelpijp (zinnebeeld van nederlaag), rechts staat één schoen naast den standaard. Een afgeschoren snor (zie No. 7093 hier voren) wijst er op, dat deze prent op de nederlagen bij Hasselt en Leuven doelt. Steendruk in-4°, z. n. Muller (No. 6746) beschrijft dit exemplaar.

12 Augustus 1831.

7097. „Projet de l'Ordre de Léopold.”

Spotprent op de lafhartigheid der Belgen. Afbeelding van twee (quasi) ordeteekenen. Links hangt aan een lint met de belgische kleuren en een omgekeerde koningskroon, een hazenkop met twee hazensprongen kruislings er tegen; deze laatste hebben tot inschrift: „Hasselt et Louvain.” en „Sauve qui peut”. Rechts hangt aan een dergelijk lint en kroon een voorwerp in omtrek ongeveer gelijk aan den hazenkop, waarop nu eselsooren prijken en waartegen een bisschopsmijter, jakobinnenmuts en domper zijn aangebracht, saamgebonden met een lint in de belgische kleuren; een zotakolf en geesel zijn gekruist er achter afgebeeld. Gekleurde steendruk langw. in-8°, z. n. (Door P. G. C. Poelman). (Muller No. 6748).

12 Augustus 1831.

7098. „*Ordre du Lièvre.*”

Opschrift boven een verdichte publikatie, spotschrift op de lafhartigheid der Belgen, aanvangende: „Nous, Sans-Courage I, roi des peureux, archiduc des poltrons, etc. etc. etc.” Aan het eind: „Donné en notre palais de St. Poltron sous notre socau le
183

Pour copie conforme,
Le Secrétaire Général,
Lafuite

Signé: Sans-courage,
Le ministre des trembleurs,
Signé: Sauve qui peut.”

Links is hieronder een cachet in lak afgedrukt, in medaillon, een naar rechts vluchtenden haas vertoonende; rechts is een papieren ster als zegel geplakt, waarop hetzelfde is afgebeeld, doch met een bom achter den haas en met het omschrift: „Anvers. Gare la Bombe! Bruxelles. Sauve qui peut.” Steendruk in-16°, z. n.

12 Augustus 1831.

7099. „Augustus heldenschaar.”

Spotprent op de lafhartigheid der Belgen. Rechts op een marktplein staat een kaastent. In het zeil der tent: „Vriesehe, Leidsche & Noordhollandsche kaas bij Jan de Leeuw.” Dit doelt op de leidsche jagers en de friesehe en noordhollandsche schutterijen, die zich in den korten veldtocht onderscheiden hadden. De boer, die er bijstaat, zegt: „Ze is lekker, vraag het maar aan die Heeren, ze hebben Geproeft?” Op den voorgrond zes personen. Van links af beginnende zegt de eerste (een Franschman) al vluchtende: „Alle duivels de Kaasboer!”. De tweede (een Engelschman), wien de kaas kwalijk bekomt, roept uit: „God dem”. De derde (Leopold?) verzucht: „Verdikke! ze Smookte me niet!” De vierde zegt tegen den hollandschen schutter, die een stuk kaas afsnijdt: „Begot Schutter tje! Smookt het? Sulle”; waarop deze antwoordt: „O Ia, beter dan u de Limburgsche.” Geheel rechts staat Daine? uitroepende: „Ach! was ik te Leeuwe maar doodgeslagen.” Gravure in omtrek, langw. gr. in-8°, z. n. v. gr., met bovenstaand inschrift midden onderin de prent.

Volgens Muller (No. 6749) uit de *Arke Noachs* 1831 (?)

1831.

7100. „Leopolds roemrijk verblijf in Belgien!”

Spotprent op koning Leopold, die wuivend met een doek in de belgische kleuren, aan het strand (te Ostende?) staat en

roept: „Haal Ove.....r“! naar de kust van Engeland, waarbij men een aantal schepen ziet. Achter den koning een belgische blauwkiel met een wagen, waarop 's vorsten bagage. Teekening in kleuren, langw. kl. in-fol., met bovenstaand onderschrift in H. S. (Muller No. 6752).

1831.

7101. „O, wat heb ik mij misrekendt.“

Leopold zit met een valhoed op, een slabbetje voor en een rammelaar in de linkerhand, hullend in een kinderstoel. Een paar looden soldaatjes liggen op de plank van den stoel, waarvan een papier afhangt met inschrift: „de Potter 1830“. Gekleurde steendruk in-4°, z. n., met bovenstaand onderschrift. Muller (No. 6753) beschrijft dit exemplaar.

1831.

7102. „In 6 weken tijds zou ik 65,000 soldaten hebben.“

Spotprent op koning Leopold, die met een verbonden hoofd links van een tafel zit, bezig een soldaatje te knippen, waarvan reeds drie bataillons, elk op drie gelederen, achter elkaar op tafel staan. Onder tafel een kom met „rood“, een pot met „grootspraak en lafhartighe(id)“, een kom met „geel“, een pak karton voor „5 000 man“, een „beker der ondankbaa(rheid)“, een gebroken flesch met „Moed en Dapperheid“, waarbij een slapende hond ligt en een „Moniteur belge“. Onder den stoel van den vorst staat een pot met „zwart voor knevels en bakkebanden“. Achter den stoel een voddemand, gevuld tot over den rand met „gar(des) civi(ques)“; een kat speelt met een paar, die over den rand heenhangen. Van de tafel hangt een brief af, beginnende „Mon cher Cousin Selon votre commande je vous envoie 7 généraux avec 300 officie^{rs} pour commander les soldats que vous faites“, enz. en ondertekend „votre cousin Philippe“. Steendruk langw. gr. in-4°, z. n., met bovenstaand onderschrift. Rechts bovenaan: „Macedoine Pittoresque. N° 5.“, waarin deze prent behoort. (Muller No. 6754).

1831.

7103. „Leopold neemt Vreemde troepen in dienst.“

Onderschrift in H. S. eener spotprent op de vreemde troepen, welke België ter hulp kwamen. Links staat een Belg, in blauwen kiel, met jakobijnemuts op en het geweer in den arm. Hij zegt: „sous la Bloese (sic) nous Sommes tout équipé“. Rechts naast hem een Zwitser, bij wien men leest: „wij Zwitsers die-

nen een Ieder". Naast dezen een Franschman die Leopold saluerend, welke tegenover hem op een stoel zit, dezen aanspreekt met een: „Par Order (*sic*) de mon Roi nous vous Presentons nos Services", waarop de koning antwoordt: „Met open Armen ontfang ik U." Achter 's vorsten stoel staat een officier, die hem tot het aanvaarden der aangeboden hulp aanspoort, zeggende: „als wij geen vreemdelingen in dienst krijgen hebben wij geen Armee, de Belgen zijn dood van schrik als zij van Hollandsche Soldaten horen". Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (door W. Esser?) Beschreven naar het exemplaar van den heer A. J. Nijland. Muller (No. 6755) noemt de drie militairen verkeerd „3 Franschen".

1831.

7104. „de Maagd van Belgien in Katzwijm".

Eén der inschriften van een spotprent op de ontmoediging der Belgen na den tiendaagschen veldtocht. De maagd, die rechts op de plaat, op een kanapé ligt, zegt: „O! onvergetelijke Schande, 4 tegen 2 in getal. altoos hebben wij gedreigd met oorlog *zelve* aan geheel Europa, nu het er op aankomt noch moet (*sic*) of veerkragt om Holland 14 dagen tegenstand te bieden. Ellendig voorspel van ons nieuw Koninkrijk." Links op de plaat zit een „Belgies onderdaan" met een glas bier in de linkerhand, en zegt: „Frankrijk heeft ons wel bevrijd van Hollandsche Soldaten maar niet dat wij door geen fransche worden opgegeten". Achter dezen een toren, op welks bovensten omgang Leopold staat, welke door een roeper schreeuwt: „Frankrijk help ons toch of ik ben op de Fles". Tusschen deze beide groepen in twee mannen, van welke de links geplaatste zegt: „met al ons schreeuwen zyn wy er gek afgekomen", waarop de ander antwoordt: „vrees niet E.... [Engeland] en F..... [Frankrijk] red. en ons toch". Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6757).

1831.

7105. „Le jugement dernier," enz.

Begin van het opschrift eener spotprent op het reorganiseeren van Daine's leger na de gevechten bij Hasselt en Leuven. Dat opschrift luidt verder: „ou les Officiers de l'armée Belge passant l'examen du Min^{re} de la guerre Ch. de Brouckère." Rechts zit de Brouckère, met slaapmuts op, achter een tafeltje, waarop een lessenaar. Tegenover hem, links op den voorgrond, op een houten schabelletje, zit Daine in uniform, met rijlaarsen aan,

maar met een bespottelijk hoofdtooiel, n.l. een langen peperhuisvormigen hoed met ezelsoreen, een vlaggetje bovenop, daaronder twee hazenpooten (zinnobeeld voor zijn vluchten), nog lager molenwieken, waarin „lache“, „Deserteur“, „Traître“, „Fausseire“, geheel onderaan een plaat, waarin den naam „Daine“. Hij houdt met beide handen een groot papier vast, waarin men leest: „Theorie militair(e) jusqu'a l'école de peleton) Devoirs Sociaux Code(s)“. Achter Daine zit een aantal officieren. Midden op den achtergrond: voor een geopende deur een schildwacht, die met de kolf van zijn geweer iemand de deur uitdrijft. De Brouckère strekt beschuldigend den rechterwijsvinger naar Daine uit en wordt verondersteld tot hem te zeggen, wat in zes doorloopende regels onder de voorstelling staat: „Ha! Ha! mijn heer Daine“ enz. Steendr. langw. in-4°, z. n. Links bovenaan staat: „Macedoine Pittoresque N° 6.“ (Muller No. 6731).

1831.

7106. „Un malheur ne vient jamais sans l'autre!“

Spotprent op Willem I. Bij een tafel, waarop een aangesneden kaas, een flesch „Schieda(m)“, een gebroken goudsche pijp, een tabakskomfoor en een papier met „ar(mis)tice“, is, zich wanhopig de haren uit het hoofd trekkende, Willem I uit zijn wankele zetel opgerezen, op het gezicht van eenige nachtuilen, die van rechts boven in de plaat aankomen, met de volgende berichten: „Insurrection de Java.“, „Arrivée de l'armée française. Evacuation des Holland=ais“, „Flote (sic) Anglaise“, „Frais de la Guerre à payer.“, „Passport pour Geel.“ (de kolonie voor krankzinnigen). Achter 's konings stoel rollen kroon en scepter van een piedestal dat omvalt. Gekleurde steendruk langw. gr. in-4°, z. n. (Muller No. 6767).

1831.

7107. „W I L L E M (I) eerste grondwettige Koning van Holland; hersteller onzer Nationale vrijheid en Onafhankelijkheid, en, even als zijn doorluchtige voorzaat, de onsterfelijke Willem 1er (sic), gezind, om voor hêt behoud dier heilige panden goed en bloed op te offeren.“

Zinneprent op de deugden van koning Willem I, waartoe elk der letters van zijn naam geplaatst is in een zinnebeeldig tafereel, te zamen in een halven cirkelvorm rondom een voorstelling, die zijn borstbeeld op voetstuk vertoont en waarachter het onderste deel der romeinsche I is verborgen, die op de plaats behoort,

hierboven opengelaten. Twee meisjes versieren het voetstuk met bloemslingers, terwijl lieden van allerlei stand en leeftijd er omheen staan. In een legende rondom deze hoofdvorstelling worden de kleinere aldus verklaard: „WELWILLENDHEID in het aanmoedigen van kunsten en wetenschappen. INSTANDEHOUDING van den Godsdienst. LUST tot bevordering van 's Lands welva- ren. LANCKMOEDIGHEID jegens beledigers. NERSGREINDHEID met de voorstanders van ware vrijheid en verlichting, gepaard met MENSCHLIEVENDHEID.”

In den linkerbenenboek is het wapen van den koning, in den rechter zijn rondom diens naamcijfer de wapens van de seven provinciën aangebraacht. Steendr. br. in-fol., „Van der Meulen, Inv: et del!”, „Steend. Desguerrois en O: Amsterdam.”, „Geteekend en gedrukt bij de Uitgevers van het Koninklijk Museum van S^tGravenhage. Gedeponceerd. 1831.” Exemplaar op chineesch pa- pier. (Muller No. 6769).

1831.

7108. „Om Gods wil, uwe interventie! voor twee lieden uit het land van non-interventie!”

Onderschrift onder de afbeelding van twee „Volontairs Pari- siens”, zooals men leest in de vlag, welke één dezer haveloos gekleede militairen in de hand heeft. De tweede, met houten been, houdt bij die woorden zijn steek tot een aalmoes op. Een vrouw tegenover hen, met brabantsehe muts op, heeft een geld- stuk in de linkerhand om hen dit te geven. Gekleurde steen- druk kl. in-4°, z. n.

Eerste van een drietal prenten, door Muller onder No. 6763 beschreven.

Hierbij hetzelfde omgekeerd; teekening in kleuren kl. in-4°, z. n., met hetzelfde onderschrift in H. S.

1831.

7109. „Fransche Non-interventie.”

Spotprent als de vorige op de fransche interventie voor Bel- gië. Een vijftal „Volontaires Parisiens”, haveloos gekleed en blootsvoets, doen zich in een vertrek te goed aan een groot stuk vleesch. Een zede is bezig in een kast te snuffelen, die rechts op den achtergrond staat. Gekleurde steendruk kl. in-4°, z. n. Derde der door Muller onder No. 6763 beschreven prenten.

1831.

7110. „Les protecteurs désintéressés.”

Spotprent op de bescherming van België door Engeland en

Frankrijk. Op den voorgrond koning Leopold met een gekroonden hazenkop en met kiel en trioot aan, gearmd tusschen twee mannen: links, met een luipaardenkop (Engeland); rechts, met hondenkop (Frankrijk). Leopold zegt: „Mes chers alliés, votre soutien m'est nécessaire;" enz. Engeland: „Sujet du Leopard, tu peux compter sur ma protection tant qu'elle sera utile à mes desseins." Frankrijk: „Je considère vos intérêts comme les miens propres; volla pourquoi je suis accouru à votre aide, avec mes 50,000 camarades;..... (en attendant mieux)". Op den tweeden grond links de „Armée de la Meuse": infanterie en ruiters, allen met hazenkoppen. Van rechts een vluchtende Belg met hazenkop, roepende: „N'entends-je pas encore le canon de Louvain"? Meer naar achter een tweede, die zijn geweer heeft weggeworpen en van zijn wachtpost loopt. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n. (naaa P. G. C. Poelman). Aanwezig in een zwart en een gekleurd exemplaar. (Muller No. 6762 a en b).

1831.

7111. „*Scenes from an historical drama The Courtship, Marriage & Separation of Mynheer & his Belgian Frow.*"

Onderschrift eener geestige spotprent, die in zes tafereelen de verhoudingen van België en Holland voorstelt, van Bonapartes tijd tot de Interventie in Augustus 1831. In zes voorstellingen, in drie rijen van twee boven elkaar, ziet men van links naar rechts en van boven naar onder:

I. Bonaparte houdt de linkerhand op een „Dutch Cheese" en schopt met den linkervoet een hollandschen boer over het Kanaal, terwijl rechts op den achtergrond „Belga", een belgisch meisje, zit, bedrukt en angstig naar Bonaparte ziende. Het onderschrift, dat evenals bij de volgende, een verklaring der voorstelling is, luidt:

„1st We have Mynheer & Belga in their youthful days. Their quiet is interrupted by the entrance of a Corsican fellow, who considers him self guardian & governor of every body. He kicks Mynheer over to England, seizes his property, and wont let Belga call her soul her own."

II. Rechts op den achtergrond Napoleon geknield voor John Bull, die hem de vuist voorhoudt (plastische voorstelling van Waterloo). Links op den voorgrond zit op bovengenoemde kaas de Hollander met een groote Oranje-kokarde op zijn hoed, en naast hem Belga met neergeslagen oogen. Onderschrift:

„2nd The tyrant having a quarrel with John Bull, gets beaten

& made nothing of; when Mynheer returns with Orange Boven in his hat and money in his pocket, and falls to courting Belga in right earnest; offering her his Pipe, or any thing she is not in want of."

De derde afbeelding wordt door het onderschrift alleen genoeg verklaard:

„3rd The Wedding. Austria gives her away: Meternich, the Arch-Priest of the Holy Alliance marries her, — clerk Castle-reagh cries "Amen," the Russian dances at her wedding, and John Bull pays the expenses. — End of the first Act."

Tusschen deze voorstelling en de volgende is een strook wit gelaten, waarin men overhoogs leest: „Here is supposed to occur the space of Sixteen years from 1815 to 1831."

IV. „Belga", ouder en dikker geworden, werpt zich in de armen van Leopold van Saxon-Coburg. Onderschrift:

„4th This Act opens with a sad dereliction on the part of the lady, who, because her husband would not let her rule the roast, rebels against his authority, kicks his servants who endeavour to prevent her, & throws herself into the arms of a paramour."

V. wordt ook door het onderschrift voldoende verklaard:

„5th The injured husband breaks in upon their wicked revels, gives them the Strapado, & chases them for several leagues." De vertoornde echtgenoot pakt de naar links vluchtende vrouw bij haar rok en is gereed haar met een geseelkoord te slaan. Haar minnaar (Leopold) is achter haar weggedoken.

VI. Leopold, weggestopt onder den rok van „Belga", waardoor alleen zijn hoofd steekt, wordt tegen den echtgenoot in bescherming genomen door twee „fighting uncle's" (Engeland en Frankrijk), die dreigend tegenover dezen staan. Onderschrift:

„6th There appears no doubt that Mynheer would have driven away the seducer, & brought back his erring wife to a sense of duty; but at this juncture enters first one fighting uncle & then an other, who dispute his marital rights. We know not the denouement of the piece, but look for poetical justice."

Gekleurde steendruk gr. in-fol., z. n. „Printed by Maguire, Lamerics & Co. 24, Leic' Sq.", Londen. Het is de laatste plaat uit *The Looking Glass or Caricature Annual*. Vol. 3. (Plaat 4 van No. 36, aflevering van 1 December 1832).

1851.

7112. „Overbrenging van gekwetste en zieke Schutters en Militairen," enz.

Begin van een onderschrift onder de afbeelding van de aan-

komst der schuiten, waarmede de militairen gebracht werden „naar de zieken zalen in het Paleis van Justitie te Amsterdam. uit het hospitaal te Utrecht, kort na den Tiendaagschen Veldtogt”, zooals de tweede regel van het onderschrift te lezen geeft. Links op den tweeden grond het gerechtsgebouw, dáár vóór de Prinsengracht, waarin twee schuiten met gekwetsten aan den wal liggen en nog een derde aankomt. Eenige patienten worden naar het gebouw gedragen; enkele belangstellende toeschouwers aan weerszijden van het door schutters afgezet terrein voor het paleis. Rechts op den achtergrond de brug over de Leidsche gracht. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n., uit de steendrukkerij van A. J. van Lier, te Amsterdam. Afdruk op chineesch papier. Muller (No. 6770) beschrijft het exemplaar van den heer J. W. Wurfbaïn.

1831.

7113. „*zelfs werden door deze edele Vorstin,*
Bladz. 104.”

Onderschrift van de afbeelding eener ziekenzaal in een hospitaal, waarin de gemalin van den kroonprins de op haar kosten verpleegde gekwetste militairen bezoekt. Gravure langw. kl. in-8°, naar J. Stein, door D. Sluyter. Het plaatje behoort in: (J. Daane), *Heldendaden*, enz. Zie ook No. 6910 noot en No. 7060 hiervoren.

1831.

7114. „*Requiescat in pace!*”

Inscript in een kruis op een graf, onder een treurwilg. Een wierookvat staat brandend er voor. Links op den voorgrond liggen kanonnen, een patroontasch, trom, enz. met een zwart kleed bedekt. Op den achtergrond een kasteel? Vignet bovenaan den titel van een muziekstuk: *De gesneuvelden. Vaderlandsch Lied*. Door I. Decker Zimmerman. Muzijk van A. Schultz. Titel en 2 blz. steendruk in-fol. Het vignet „T. Soeterik Inv. et Lith.”, de letters „H. Eakuchen scripsa.” Uit de steendrukkerij van Houtmán te Utrecht.

Hierbij:

a. R. H. van Someren, Zegelied voor den prins van Oranje en hoogstdezelfs broeder. Muziek van W. Hutachenruiter Jr. Rotterdam, L. Plattner. 1831. Titel en 2 blz. in-fol.

b. J. de Breet, Zegelied, ... in Muzijk gebragt door J. G. Bertelman. 12 Augustus 1831. Amsterdam, L. W. Roumen, (1831). Titel en 2 blz. in-fol.

c. C. J. Roobol, Grafsang Voor de gesneuvelde Nederlandsche Helden in den heiligen Kampstrijd tegen Oproer en Geweld in

Augustus 1831; ... In Muzijk gebragt door F. B. Bunte Gezongen door W. P. de C.(havonnes) Vrugt. Amsterdam, L. W. Roumen, 1831. Titel en 2 blz. in-fol.

d. L. J. F. J.(anssen), Grafsang op de roemrijk gevallen helden van Nederland in den Overwinningstryd met de Belgen ... voor het Forte Piano van I. M. Schmidt. Wezel bij Becker en Stelderen. 1831. Titel en 2 blz. gr. in-8°.

e. D., Gebed, voor het vaderland en den koning; op den Bid-dag 14 Augustus, 1831. 1 blz. in-8°. in boekdruk.

f. De dapperheid, van de belgische schutters meisjes. Wys: Juigd brave Nederlanders. — De verliefde kuiper. Volkaliedjes. 4 blz. in-8°. in boekdr. Amst., bij J. Wendel en Zoon, z. j. „Wordt Gegongen (sic) en verkogt door Sandert van Straten.”

1831.

7115. „Z. K. H. prins Willem van Oranje, Held van Waterloo, Overwinnaar van Hasselt en Leuven.”

Onderschrift van een portret ten voeten uit, van voren en naar links, den steek in de rechterhand, de linkerhand op den rug. Aquatint kl. in-8°, tegenover den titel van het laatste van een viertal werkjes, uitgekomen bij A. Feteris en A. Pieterse te Amsterdam, waarin het „oproer te Brussel”; de „gebeurtenissen voorgevallen te Antwerpen, ... (en) de edele Zelfsopoffering van J. C. J. van Speyk”; „Staats-Vlaanderen, ... (en) de kloeke daad van J. Hobein.” en de „10 daagsche veldtogt” beschreven worden, zooals op de zeer uitvoerige titels vermeld is. Behalve het bovenstaand portret komen hierin dergelijke voor van:

1. „Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden, Groot Admiraal, Kommissaris Generaal van Oorlog, &c. &c.” Ten voeten uit, naar rechts, den steek in de linkerhand, de rechterhand op de heup. Rechts op den achtergrond een kanon.

2. „Z. E. den luit' generaal baron Chassé, Verdediger der Citadel van Antwerpen.”

Ten voeten uit, bij een kanon, waarop zijn rechterhand rust, den steek in de linkerhand.

3. „J. C. J. van Speyk, Wreker der Hollandsche Vlag. Geb: te Amsterdam, 31 Jan₁ 1802. den Heldendood gestorven, 5 Febr₁ 1831.”

Ten voeten uit, van voren en naar rechts, met de linkerhand een vlag en stok vasthoudende, den steek in de rechterhand; achter hem een kruivak, kogels en een anker; rechts op den achtergrond het in de lucht vliegend schip.

4. „Een schutter aan de Grenzen.”

Afbeelding van een schutter, naar rechts, in aanvallende houding.

Vijf aquatinten kl. in-8°, z. n. v. gr., hier aanwezig in zwarte en gekleurde exemplaren.

Enkele deser werkjes, misschien alle, zijn ook verschenen met het adres van A. Feteris alleen of van A. Pieterse alleen.

24 Augustus 1831.

7116. „Het binnenhalen der veroverde stukken in 's Gravenhage.” — „Intogt der prinsen te Amsterdam.”

Onderschriften der beide laatste voorstellingen van een 24-tal gebeurtenissen uit den tiendaagschen veldtocht (telkens twee op één blaadje boven elkaar). De onderschriften der overigen zijn:

1. „'s Konings wapenschouw in het kamp bij Reijen.” „Pagn. XXXIX.”
2. „Hoofdwacht te Oirschot.” „Pagn. XLIII.”
3. „Uitreiking der vaandels door den prins van Oranje te 's Hertogenbosch.” „Pagn. XLIV.”
4. „De prins van Oranje verkondigt 's konings bevel: voorwaarts!” „Pagn. L.”
5. „Het stormonderhand innemen van Raeveld.” „Pagn. 63.”
6. „Bivouac op de Eerselsche heide.” „Pagn. 71.”
7. „De student Huët, te Oostham gekwetst.” „Pagn. 105.”
8. „Gevecht bij het Hazegraas.” „Pagn. 112.”
9. „Uitval der bezetting van de citadel.” „Pagn. 127.”
10. „Het opbrengen der genomene belgische schepen.” „Pagn. 126.”
11. „Gevecht bij Hasselt.” „Pagn. 168.”
12. „Vlugt van Daine en zijn leger.” „Pagn. 169.”
13. „Aanslag van een belgischen sluipmoordenaar.” „Pagn. 178.”
14. „Edelmoedigheid van den majoor Lae(t)zman.” „Pagn. 179.”
15. „Het nederstorten van 's prinsen gewond strijdroos.” „Pagn. 265.”
16. „Gevecht bij den IJzeren berg.” „Pagn. 269.”
17. „De vlugt van Leopold.” „Pagn. 269.”
18. „Capitulatie van Leuven.” „Pagn. 274.”
19. „Binnentrekken in Leuven.” „Pagn. 279.”
20. „Bijeenkomst van den prins van Oranje en Gérard.” „Pagn. 294.”
21. „De aanslag van een Belg tegen den prins van Oranje.” „Pagn. 296.”

22. „Ontmoeting van het koninklijk gezin te 's Gravenhage." „Pagn. 303."

H. P. Oosterhuis ontwierp No. 1, 2, 5, 6 en 9; H. Breukelaar jr. No. 3, 7, 14 en 24; P. van Schendel No. 4; H. Vettewinkel No. 8 en 10; J. Jelgerhuis Rz. No. 11, 12, 15, 16 en 19; P. F. van Os No. 13 en 2; G. Craeyvanger No. 17, 18, 21, 22 en 23. No. 1—6 en 15—16 zijn gegraveerd door W. Nieuwhoff; No. 9—12 en 19—24 door J. B. Tétar van Elven en No. 7, 8, 13, 14, 17 en 18 door P. Velijn.

De plaatjes behooren in: J. Olivier Jz., *Merkwaardigheden uit den tiendaagschen veldtocht der Nederlanders in België*. Te Amsterdam, bij G. J. A. Beijerinck, 1834. post-8°. Daarheen verwijzen de pagina-cijfers bij de prentjes aangegeven. Behalve dezen vindt men in het boekje nog een portret van „Z. K. H. de prins van Oranje. Veldmaarschalk en Opperbevelhebber van het Leger. enz. enz.", borstbeeld van voren en naar links, „J: B: Tétar van Elven, del & Sculpa. 1832. (op Staal.)"

Bij het „Aanhangsel", 34 blz. post-8°, is nog gevoegd een „Kaart van het tooneel des oorlogs in 1831.", zooals, met hetzelfde adres van het boekje, links onderin de kaart staat, waarop in kleuren de marschliniën der nederlandsche divisies en van de belgische troepen zijn aangeduid. Gravure br. in-fol., door W. C. van Baarsel, en een plan van het „Gevecht by Houthalen. 6 Augustus 1831.", gekleurde gravure in-4°, door denzelfden. (Muller No. 6707).

Van eenige plaatjes, hierboven aangegeven, zijn hier teekeningen, n.l. van No. 6, 7, 11—20 en 23; van de door Jelgerhuis ontworpenen zijn daaronder schetsen van No. 11, 12, 15, 16 en 19 en teekeningen voor de gravures van No. 12 en 19. Ook voor No. 23 maakte hij een schets en een teekening; deze zijn echter niet gevolgd, daarvoor is een andere gebruikt, volgens den naam onder 't prentje, van G. Craeyvanger; 17 en 18 zijn geteekend: „G. Craeyvanger 1833", van wien ook de teekenin-getjes van 15 en 16 zijn (de schets der laatste is van Jelgerhuis, zie hooger); 7 en 14 zijn zonder naam, doch stellig van Breukelaar, 13 eveneens ongeteekend. No. 6 is geteekend: „H. P. O.(osterhuis)". Voor No. 20 zijn twee verschillende teekenin-getjes aanwezig, beide niet onderteekend; het eene, dat voor de gravure diende, is van P. F. van Os.

1830—1832.

7117. „Herrinneringen van de haagsche schutterij te velde. 1830—1832."

Inscript in de voorzijde eener portefeuille tot berging van een

85-tal met zorg en zeer minutieus uitgevoerde pen- of waterverfteekeningen, vervaardigd door den kapitein Gevers van Endegeest tijdens zijn verblijf in Brabant, gedurende de Belgische onlusten. Zoowel topografisch als in verband met de gebeurtenissen van dien tijd, is deze verzameling van blijvende waarde. Het is natuurlijk ondoenlijk van elke teekening een uitvoerige beschrijving te geven, men vindt hier onder dus wat er in handschrift onder iedere voorstelling te lezen is, voor zoover noodig aangevuld met historische toelichtingen.

De verzameling begint met een „Gesicht van Breda den 30 Januarij 1830, op den weg van PrincenHage." Dit is de eenige teekening uit dat jaar; dan volgen:

2. „gezicht in het Mastbosch bij Breda. 3 Januarij 1831."

3. „De Wacht in het mast bosch bij het Ginneke Januarij 1831." Pentteekening.

4. „Het Dorp Etten, 2 uren van Breda. gezien van den straatweg van Breda naar Bergen op Zoom."

„Ik werd in Januarij 1831 naar Etten gezonden met 2 Comp. Schutterij en met 2 comp: milicie te samen 500 man, welke ik als oudste Capitein moest commandeeren, ofschoon ik er niets van wist. wij kwamen er aan S' avonds om 5 uren door een voet Sneeuw: tot S' avonds om 12 uren was ik bezig om den omtrek te herkennen (sic) en posten uitzetetzen, daar wij ieder oogenblik een aanval verwachtten."

5. „Het Kasteeltje of Woning van den Rentmeester in het Liesbosch gezien uit het Bosch zelve Staande nabij den Weg van de Leur naar het Haagje 7 febr 1831."

6. „De Molenwacht in het Cantonnement te Etten, op de vereeniging der wegen van Sundert & van Sprundel naar Etten, van welk dorp de Toren in het verschiet staat. (10 febr. 1831. —) O.-L. inkt-teekening.

7. „Hut aan den Weg van Etten naar de Hoeve bij de Brug over de Beek. 11 febr. 1831."

8. „Rust te Rijsbergen of Luisbergen. zoo als de Schutters dat Dorp, niet om de zindelijkheid noemden. 12 febr. 1831. wij maakten dien dag een Prommenade militaire uit het Cantonnement te Etten bij Breda."

Afbeelding van de schutters, rustend op het pleintje bij de kerk; de geweren staan aan rotten.

9. „De gereformeerde Pastorie te Etten (24 februarij 1831.)"

„Het was zoo warm dat wij in de open lucht Rhijnsche wijn zaten te drinken en dat de zon mij hinderde terwijl ik teekende."

10. „OudenBosch gezien van de Zijde van Etten, lings (*sic*) van den weg februari 1831.”

11. „Het Heijke of klein Amsterdam, op de Heijde tusschen Spruniel & Ruikveen even ten Zuiden van den Straatweg Van Breda & BergenopZoom, (nabij Etten) 5 maart 1831.”

Links op den voorgrond zijn vier officieren afgebeeld, onder het onderschrift aangewezen als: „De advokaat. De Doctor. Hoogstraten Captein commdt.”

12. „Een woning van het Heike of klein Amsterdam. 5 maart 1831.”

„Het Heike (kleine Heide) is de woonplaats van eenige honderden slecht volk, dikwijls veroordeelden, die daar echter rustig zijn, en elkander niet moeien —”

13. „Woning van het Heitje of klein Amsterdam. (bij Breda.) 5 maart 1831.” Inwendig.

„In alle deze woningen Js de eenige kamer welke ieder bevat altijd op deze zelfde wijze verdeeld en ingerigt: overal is een donkerbruine kast, een afdak met het melkgerij een Jacht geweer aan de wand, en een ten toon stelling van Schotels potten & pannen. —” O.-I. inkt-teekening.

14. „Het Dorp Oudenbosch gezien van den Weg van Etten. (maart 1831.)” Penteekening.

15. „De Wacht aan den Molenweg te Etten (maart 1831.)”

16. „Het Koepeltje op den Hondsborg.”

„De Hondsborg is een goed van den Baron Van Lynden van Lunenburg, tusschen oosterwijk en oosterhout bij moergestel 8 april 1831 S^hmidd. 5 uren.”

17. „De Bierstekers Kar te Oosterwijk. 8 april 1831. —”

18. „Gezicht Der Ruines van Haren bij Oosterwijk. 15 april 1831 (6 uren s'avonds) (gezien uit het Logement van Captein Vosmaer.)”

19. „het Dorp Oosterwijk.”

„geteekend van het voetpad gaande van den Bosschen Straatweg naar het Dorp. 17 april 1831.”

20. „De Nemelaar van mevrouw de Douairriaire Zaal. — nabij het Dorp Haaren 2 uren van S^hBosch April 1831.”

21. „Het Huis te Muizerik van den Heer Beresteim (*sic*), aan den dijk bij de Donge te Vucht april 1831”.

22. „Het Stad- of Raadhuis te Oosterwijk, gezien uit de kamers der Schutters van Boetselaar bij den ontvanger (mei 1831)”.

23. „Prins Frederic rijdt naar Zijn Tent in het Camp van Reijen op 18. Junij 1831.”

Links: „Tenten Van het Baton grenadiers.” In het midden

op den achtergrond: „De Prins op den Straatweg van Breda naar Tilburg." Rechts: „Tenten der Haagse Schutterij, vlaggende met de oranje Zakdoeken van Captein Rengers en met den Strooijen Schutter."

24. „Het Kasteeltje van Bouvignes of Boverie bij het Ginneke. nabij Breda Junij 1831." Penteekening.

25. „Bosch-Daal Landgoed Van den Graaf O. van Bijlandt bij Breda langtijdig het kwartier der Officieren Van de 5^e Comp." Penteekening.

„Ik kwam er met Hansje dejeuren [dejeuneeren?] Van ons lief Coepeltje aan 't Haagje. Junij 1831. even voor ons vertrek naar 't Camp."

26. „(6 Julij 1831.) De tent van den Oversten Boreel in het Camp bij Reijen".

Links: „officiers tent", op den achtergrond „oosterhout"; in 't midden, achter bovengenoemde tent: „koffijhuis van Heijmans"; rechts op den achtergrond: „Zuid en Noordholl: Eetzaal.", daarvoor „onder officiers Tenten."

In de Bredasche courant van 16 Julij 1831 adverteert P. Heijmans, dat hij „thans is ingerigt van afzonderlijke lokalen, waar men alle ververschingen kan bekomen; als mede van een zeer goede geschikte stalling voor paarden."

27. „Het Camp bij Reijen. Julij 1831. S'middags 4 uren. (gilsen in 't verschieet)."

„naar deze teekening is gemaakt de grootere Lithographie van het Camp in dien tijd uitgekomen. Ik gaf op de plaats mijn teekening aan een onbekenden vrager ter goeder trouw mede, en had ze spoedig terug." Zie No. 7034 hier voren.

28. „Het Dorp Chaam gezien van den weg van Bavel en Sneijers Chaam 29 Julij 1831". Teekening in O.-L. inkt.

29. „De Groote Ypelaer nabij Breda (Julij 1831.) (S middags 3 uren)". Penteekening. — (Op deze plaats is nu een seminarie).

„deze van ouds bekende buitenplaats, alwaar weinige Jaren geleden een geheel nieuw huis op gezet is, behoort thans aan den Heer van Houten. — de grachten rondom het huis geven Jaarliks voor fl 300. aan Goudvisschen. —"

30. „Een Captein Adjutant. Bavel Julij 1831."

31. „De Markt te geel of gheel — alwaar wij in de opmarch (sic) rustdag hielden den 6 Aug. 1831. —"

„De oranje vlag woei er dien dag van de groote kerk — een menigte krankzinnigen wandelen er ongestoord in en rondom de Stad — In het vrouwen klooster aldaar werden veel Schutters liefderijk verpleegd."

32. „Gezicht van De Curinger Poort te Hasselt. (9. aug: 1831. om 5 uren namiddaga.)”

„Het Bataillon naderde Hasselt vrolijk en zingend — maar er kwam stâlte, men drong zich in een, en marcheerde ingetogen, toen men op den weg doode wapenbroeders zag liggen, en paarden en wapenen; en men bivouaqueerde bij het klooster van Herkenrode van waar ik Hasselt ging bezoeken, en er het Corps Leydsche Studenten Jagers vond.”

33. „Het Klooster Herckenrode bij Hasselt wij bivouackeerden naast het zelve van 9 tot 10 aug 1831. (9. aug. om 5 uren S'middaga.)”

„(De Lanciers bivouackeeren op de avenue —.)”

34. „Terrein van de Attaque & Algemeen gezicht van Leuven, van de Hoogte waar wij bivouackeerden (sic), S'middags 2 uren 10 (foutief voor 12) aug 1831.”

Door teekentjes zijn in de afbeelding verschillende punten aangeduid; van links naar rechts zijn ze onder de voorstelling vermeld als: „plaats waar de Prins van oranje met zijn Corps stond voor den aanval.” — „Batterijen der Belgen, waaruit zij op ons vuurden s'middags om 2 uur.” — „Tirlemontse Poort” — „Het gotische Stadhuis” — „Diester Poort.” — „molentje op den ijsberg, alwaar Saxe Weymar met de 2^e divisie lag.” — „huizen op den weg van Diest, alwaar Heerdt met zijn Jagers om 2 uren alleen vooruit was gegaan van deze Zijde.” — „Boomen langs het kanaal naar Brussel, waar lange Leopold weg reed en waar onze Divisie had moeten zijn om hem dit te beletten doch wij kwamen te laat.”

„Ik ging tegen 8 uren met Captein Rengers, door den Diester Poort naar Leuven — en vonden geen mensch van de onzen voordat wij kwamen op de markt — aan de Poort lagen vernielde kanonnen, en was een meenigte blauwkielen op de been, die wel scholden en woelden, maar ons toch ongehinderd lieten doortrekken: wij kwamen s' nachts met provisien terug. —”

35. „Een Schutters Bivouac. augustus 1831.”

36. „De Stad Diest op den Demer gezien van de hoogte aan den regter oever dier rivier (15 aug.)”

Onder dit onderschrift leest men van links naar rechts, ter verklaring van sommige deelen der voorstelling:

„De Warande, een heuvel met opgaand hout, binnen de Stad, aan de Nassaus toebehoord hebbende.” — „De groote Kerk waarin het graf van Willem Philip prins van Oranje overl. te Brussel ao 1618.” — „De Poeder (Kruid) Toren op de Stadswal bij de Leuvensche poort.” — „De Demert loopt in veel spranken door de valleij. —”

37. „De Schaffensche Poort te Diest. 8 uren s'avonda."
„ons Bataillon lag $\frac{1}{2}$ uur buiten deze poort, op den regten weg naar Maastricht, gecantonneerd."
38. „Een Ses Ponder van de Batterij van Captein Mijl. (15 aug 1831.)"
39. „De Russische Kruit Caisson, zoo als er een, met patroonen gevuld bij ieder Infanterie Bataillon aanwezig was. (15 aug 1831.)"
40. „De 24te augustus, s'Konings Jaardag, door het Haagsche Veldbataillon gevierd op den Dijk bij den Baardwijkschen overlaat te Waalwijk."
41. „Twee Slapende vrienden te Waalwijk 1831." Penteekening klein in-8°.
42. „Het quartier van den Capitein Rengers v. Warmenhuizen De Buitenplaats van den Heer nabij Druunen. 1831."
43. „De gewezen Poort, thans het eenige overblijfsel van het aloude Kasteel van Druunen (op den weg van Heusden naar S'Bosch) behorende aan den Heer F. d'Oultremont. 1831."
44. „Het Fort of Nederhemert van den Baron Van Nagell — gezien van de uiterwaarden langs de Maas. najaar 1831."
45. „Het Dorps-School te Gastel bij Eindhoven. 16 octob. 1831 S'morgens 8 uren."
46. „De Fabriek van den Heer te Eindhoven en de Ruines van het oude Klooster. 16. octob. 1831."
47. „Het Dorpje Alfen in Noordbrabant. waar wij in 1831 vier maanden doorbragten." Potloodteekening.
Aan de achterzijde H. S. aant. omtrent inkwartiering, enz.
48. „Een october Storm aan de eerste wacht nabij Alfen 20. oct 1831".
„(De wacht was voor de Stormvlaag naar binnen gekropen. had de Overste dat gezien!!!)"
49. „Onze uiterste of avancé wacht te Baerle bij het Cantonnement van Alfen october 1831. S'middags 4 uren."
50. „De plas nabij Goirle, waardoor de Goirlesche watermolen gaat octob. 1831. —"
51. „Een December Mistdag, aan de watermolen Wacht te Goirle 1831."
52. „Arbeiders Huisje aan den Straatweg bij Tilburg. al waar het Bataillon, op marsch Zijnde, een poos halte hield op 1 Januarij 1832. —"
„mooij halte! en gemakelijke nieuwJaars dag!! toch Oranje boven!!!"
53. „Arbeiders Huisje aan den Weg van Breda naar Tilburg. halte van het Bataillon 1 Januarij 1832".

54. „Het Veer bij Gornichem (goroum) Loevestein en Woudrichem (workum) in 't verschieft Jan 1832”.

55. „Kerk en Pastorie der gereformeerden te Oudgastel nabij Oudenbosch 17 maart 1832.”

56. „De oudenbosch gezien van den Havendijk als men komt van 't Zanddaarbuiten 26 maart 1832 S'avonds 6 uren.”

Onder de voorstelling, van links naar rechts, de volgende aanwijzing: „Haven”. — „Roomsche kerk.” — „de houtstapels.” — „de Oliemolen.” — „verderdeel van 't Dorp.”

57. „De Toren van Pisa in 't klein. of Prineland bij de Sluizen van Dinteloord 27 maart 1832.” Teekening in O.-I. inkt.

58. „Het Stadje Zevenbergen. gezien van den Dijk komende van de Hoek. maart 1832.”

„In Zevenbergen oeffende het gezamenlijke Bataillon, dagen achtereen, in marsch tenue, met al de officiers aan het hoofd, de onderscheiden passen op de zeer bekrompen markt. (hier werden alle de Jassen donker geferfd [sic].)”

59. „Het Dorp Ter Heyde bij Breda. 14 april 1832 om 12 uren.”

Onder de voorstelling de volgende aanwijzing van afgebeelde punten: „Dijk waarover de straatweg gaat.” — „Kwartier van den Oversten.” — „De oude Batterij.”

60. „Neerijnen. van den Baron Van Pallandt ——. (— Junij 1832.)”

61. „Een kreek der Whaal en het kasteel van Waardenburg bij Neerhijnen. (Junij 1832.)”

62. „Het Kasteeltje van Loon op 't Zand alwaar het Bataillon op een lange Prommenade militaire aangenaam uitrustte in het lommer van dit oasis op de Heide”. (28 Aug. 1832.)

63. „Het oudste huis van S'Hertogenbosch. en bijna het eenigste nog van dit soort. 1832 29 august.”

In den houten gevel van dit huis staat: „Tabak te koop”.

64. „Het Veerhuisje tegen over Heusden op de oude Maas op den weg naar Nederhemert het kasteel van den Heer C. Van Nagell, dat ook wel genaamd wordt het Fort. (4 Sept: 1832.)”

65. „Het Fort of kasteel van Nederhemert bij Heusden. behoorende aan den Baron C. van Nagell. 4 septem. 1832.”

66. „De Pastorij te Riel waar een goed Pastoor een goed Cantonnement gaf. 8 Sept: 1832.”

67. „Het middag dutje van den Luitj. Van der Goea. te Riel. 8 Sept: 1832. —”

Te halver lijve, naar rechts, met politiemuts op, de rechterhand tuschen den jaa, met den elboog steunende op een tafel.

68. Hooiwagen.

„op zulk een kar, zonder Berrie, laadt de Noortbrabantsche Boer tot 1500 @ Hooij en haalt het alzoo met 1 paard 5 en 6 uren verre door het zand van de zijde van Holland — wij laden op onse wagens met Berrie en met 2 paarden niet meer. (Hul-ten Sept: 1832)”.

69. „de Vesting s’Hertogen-Bosch, te midden harer inundatien in Sept: 1832. gezien van het veer op (sic) inschepingsplaats aan de zijde van Drunnen.”

70. „De Bossche Poort te Heusden Sept: 1832.”

„Ik bragt het najaar, en een deel van den Winter in dat Stadje door met slechts 1 officier, den Lt v. Slingelandt dien ik vroeger niet kende, en met wien ik toen een vriendschap aanknoopte, die duurde tot aan Zijn dood in 1841. —”

71. „Te Tilburg op den Heuvel, tegen over de Zwaan. (octob 1832) gezien uit de Zwaan op de markt.” Teekening in O.-L. inkt.

72. „Dit is De Capel van Molenschot wel bekend bij de 3^e Comp^e oct. 1832. (tusschen Bavel en Reijen)”.

73. „Amerroode of Amerzooede. een der oudste kasteelen in Gelderland, nabij de Maas. octob 1832.”

74. „De Toren van Oosterhout. gezien van den Weg naar den Haven. 18 nov. 1832.”

75. „Hedikhuisen.”

„door de Boeren genaamd Hedixe of Heexe op de Maas bij Heusden 24 nov: 1832 om 3 uren. (het begon sterk te vriezen.)”

76. Gezicht in een dorps-woonvertrek.

„Het ontbijt van Captein Gevers in nov: 1832. in het Cantonement te Alfen, in de prachtkamer van een zeer slecht Huis, waar hij 2 maanden doorbragt in de rook en in de tocht en koude.” Zeer aardig kijkje.

77. „Ons Moedertje in den Dronken Engel te Drunen. 5 Dec. 1832.”

„n.b Ons moedertje was de vrouw van den Serjeant Schoemaker Berenbach, bij het Bataillon ingeschreven als Marketenster bij de 5^e Compagnie.

Iedere Compagnie had zulk een marketenster; Zij hadden een uniforme kleeding, en marcheerden altijd vooruit; bij de halten alleen konden zij bij de troep komen.”

„Ons moedertje” zit rechts in een vertrek te lezen, bij een tafel waarop flesschen en glazen en een brandende kaars staan. Men ziet haar op den rug, met een muts van eigenaardigen vorm als hoofddeksel.

78. „Le Siècle qui commence et le Siècle qui finit 12 Dec 1832.”

„De oude Jan Bol wiegt, op Zijn 98e Jaar, zijn achter-achter kleinkind — in de herberg te Doveren bij Heusden, alwaar wij den geheelen maand Dec 1832 met 2 compagnien aan de Batterijen werkten, gaande om 7 uren uit Heusden, 1 uur ver door een voet slijk & modder, en komend s'middags even nat weder thuis.”

Gezicht in een kamer waar Bol zit met de voeten op de haardplaat, geheel in zijn mantel gedoken het wiegetouw trekende.

79. „De kerk te Genderen bij Heusden 1832.”

80. „De Heilige Eikenboom in het gehucht den Hout nabij Oosterwijk. 1832. Die Eik is van hoogen ouderdom, en als punt van limiet scheiding reeds in oude oirconden overbekend —”

81. Derpagezicht (zonder onderschrift).

82. „De kastelein te Alphen in Noordbrabant 1832.”

Kniestuk naar links, met slaapmuts op, pijp in den mond, één flesch onder den linkerarm en drie in de handen.

83. „De Luitenant Dominicus.”

Kniestuk, naar rechts, blootshoofds, gevouwen handen, zittende in een leunstoel. Schets in potlood.

84. „De goede van Luunen onze 2e officier van gezondheid. (kort daarna overleden.)”

Te halverlijve, naar links, met militaire pet op, duitsche pijp in de rechterhand, welke steunt op de leuning eener stoel. Schets in potlood „Alfen Mei 1833.”

85. „Onze goede Majoor Heijermans. 1832.”

„Hij was met allen wel; Jegens allen regtvaardig; door officieren en schutters even gëacht en bemind: en dit alles, ofschoon hem de moeijelijke taak was opgelegd om de tucht en kennis van het leger, overtebrengen bij een Burger Corps. — hij had voor elken dag slechts 1 verbetering; maar die hield hij vol.”

Te halver lijve, naar links, blootshoofds, zittend op een stoel, de linkerarm rustende op een tafel. Potloodteekening, gedateerd „Alfen 11 Mei 1833.”

Majoor H. R. Heijermans (van de afd. grenadiers), de officier van gezondheid 2, klasse F. J. M. van Luunen en de tweede luitenant M. N. La Grappe Dominicus behoorden allen tot het Eerste bataillon van de Eerste afdeling Zuid-Hollandsche schutterij.

Drie waterverf-teekeningen van denzelfden teekenaar zijn hieraan nog toegevoegd, n.l.:

a. „De Leijdsche Poort te Woerden, en de passage van den Rhijn door de Stadswallen. 1822.”

b. „Gesicht van Arnheim en van de Wandeling onder langs den Rhijn. 1825.”

c. „Het Eyland en het Dorp van Vlieland”

„gezien van de Ree, dat is van de Zuidzijde, uit het Jacht der Marine de Vlieger op mijne inspectie reize der Duinen 12 Sept. 1827 (s' morgens 10 uren) Het Eyland strekt zich ten oosten & westen nog verder uit, doch vertoont, vooral ten oosten niets dan stuivende blinkert, aldaar Lid geheten.”

1830—1831.

7118. „Nederlandsche heldendaden.”

Opschrift aan de keerszijde van het eerste van een zevental almanakprentjes, door de opschriften der daartegenover geplaatste versjes op de volgende wijze aangegeven:

1. „De heldendood van van Speijk.”
2. „De heldendaad van van Leuven”.
3. „Het bombardement van Antwerpen.”
4. „J. Hobein, matroos op de boot No. 33.”
5. „Het uittrekken der schutterij.”
6. „Slag bij Leuven.”
7. „De prinsen in den Haag.”

Zeven houtgravures langw. in-12°, z. n. v. gr.

Hierbij nog een dergelijk stel, met het opschrift: „Prentverbeeldingen van een zevental vaderlandsche heldendaden; met toepasselijke Bijschriften.”, waaronder dan een 10-regelig vers volgt. De opschriften der versjes geven de voorstellingen op de volgende wijze aan:

- a. „De citadel van Antwerpen.”
- b. „Het in brand steken van de kanonneerboot, N°. 2.” Van Speyk, op één knie liggend, steekt het kruit aan. (Naar Doyer).
- c. „Het springen van de kanonneerboot, N°. 2.”
- d. „Het kampement der studenten.” Bivak op de Eerselsche heide.
- e. „Het gevecht bij Houthalen.”
- f. „Het kwetsen van het paard van Z. K. H. den prins van Oranje.”, bij Boutersem.
- g. „De terugkomst van HH. KK. HH. de prinsen uit het leger, binnen 's Gravenhage.”

Zeven houtgravures in-12°, z. n. v. gr., de vierde met het monogram „A. C” (A. Cranendoncq), dus vermoedelijk allen door dezen.

Augustus 1831.

7119. „Leuven twalef (sic) augustus 1831”. — „Hasselt acht Augustus 1831”.

Inscripfen met zwarte letters op oranje grond, overhoogs gegeven in een twee c.M. breed zijden lint in de nationale kleuren, dat na de overwinningen bij beide plaatsen, als vreugde-teeken om hoed of hals werd gedragen. (Muller S. No. 6773 A).

Augustus 1831.

7120. „Hulde aan den Overwinnaar van Hasselt en Leuven.”

Inscript omgeven door twee tot een krans gebogen takken met oranje-appelen. De krans is geteekend in waterverf, de letters in zwart. Medaillon, dat als chassinet schijnt te zijn gebruikt. Een tweede, dat even goed bij de hulding van Willem I in 1814 als na de overwinningen bij Hasselt en Leuven kan hebben gediend, vertoon in 't midden den Leeuw met zwaard en pijlbundel, omgeven door twee cirkels, de binnenste met inschrift: „Ter eere van onze vorst, Eendracht, maakt macht,”; de buitenste gevuld met bladeren en oranje-appels. Twee teekeningen in kleuren, in-fol., z. n.

Augustus 1831.

7121. „Hem wiessen 's aardrijks krijgslaurieren.
Bilderdijk.”

Inscript in het voetstuk van een gedenkteeken voor den kroonprins. Op het vierkante steenen monument, waarin gegraveerd is „Quatre-bras. Waterloo. Houthalen Hasselt. Leuven.”, staat de buste van den prins, tussehen een trofee van vaandels. Twee stedekronen, een lauwertak en zwaard liggen midden voor het monument; links ervóór staat een driehoek, waarop reukwerk brandt; rechts de Nederlandsche leeuw. Gravure in-8°, „I. Luit. van den Eynde, inv.”, „J. C. Bendorp, del. et sculp.”
Uit?

In hetzelfde werk behoort zeker ook een tweede zinneprentje, hier aanwezig, den Nederlandschen leeuw voorstellende in den tuin, met het zwaard in den opgeheven rechterklauw terwijl de linker op den pijlbundel rust. Gravure in-12°, naar en door J. C. Bendorp.

Augustus 1831.

7122. *Zinneprent.*

Zinneprent op den prins van Oranje (later koning Willem II).
Vignet op den titel van *Twaalf maanden uit de vaderlandsche*

geschiedenis, of schets der groote gebeurtenissen in de Nederlanden, van half Augustus 1830 tot half Augustus 1831. Het stelt den Hollandschen tuin voor met een altaar in het midden, waartegen het koninklijk wapen is aangebracht. Rechts daarvan zit de Hollandsche Maagd met een hoorn des overvloeds op haar schoot. Koning Willem I, die achter haar staat, legt de linkerhand haar zegenend op het hoofd. Links staat de kroonprins met uitgetrokken zwaard, gereed den tuin te beschermen, waarvan de ingang is verbroken en beschadigd; rechts van de maagd de Nederlandsche leeuw met de vlag. Gegraveerde titel in-8°, het vignet in-12°, naar H. P. Oosterhuis, door D. Sluyter. Met adres van P. den Hengst en Zoon te Amsterdam, 1832.

Ook het werkje zelf (Titel, VIII, 184 en (II) blz. in-8°.) is in deze verzameling aanwezig.

Hierbij een vignet uit? Tegen een afgeknotte zuil, waarop de Hollandsche leeuw ligt met het zwaard in den rechterklauw, terwijl de linker op den bijbel „biblia" rust, staat een schilderij met twee tafereelen; links de zeeslag bij Doggerbank „1781." vertoonende, rechts de veldslag bij Leuven „1831." Gravure in-12°, naar H. P. Oosterhuis, door J. B. Tétar van Elven.

September 1831.

7123. „*Projet d'une Colonne Triomphale a l'honneur du prince d'Orange et de l'armée hollandaise.*"

Opschrift van drie bladzijden tekst in-4°, in boekdruk, waarbij „Durand aîné, Architecte de Paris.", het plan opoort om een monument, ter herinnering aan de gevechten in België, te plaatsen op het eilandje („cette île des cygnes" noemt hij het) in den Vijver te 's Gravenhage. Het opstel is gedateerd „La Haye, 20 septembre 1831."

September 1831.

7124. „*De Ondergeteekenden, gaarne willende mede werken, om hunnen bloedverwant den Heer Kapitein Ingenieur C. W. Van Oordt, bij zijnen gelukkigen wederkomst in het Vaderland, behulpzaam te zijn tot het aanschaffen van zoodanige meubelen, als hem door onze vijanden verraderlijk ontvreemd zijn; verbinden zich tot uitreiking van zoodanige bijdragen, als zij achter hunne naamteekingen (sic) hebben uitgedrukt.*

Rotterdam Sept. 1831."

Stuk in handschrift, met bijvoeging van het bedrag door elk hunner beschikbaar gesteld, onderteekend door negen familieleden van den kapitein, welke voor bovengenoemd doel samen / 124 bijeenbrachten.

12 September 1831.

7125. Draagteeken der orde van het Metalen kruis in origineel.

Dit ridderteeken, vervaardigd uit bij Hasselt op de Belgen veroverd geschut, heeft aan de voorzijde een gekroonde „W” in een krans van eikenloof en lauwerbladen, en aan de keerzijde in 't midden de jaartallen „1830” en „1831” boven elkaar in dergelijken krans, met de inschriften: „Trouw aan” „koning” „en” „vaderland” in de vier armen van het kruis. (Muller No. 6772)

Zie ook de laatste alinea der noot van No. 7039 hier voren.

12 September 1831.

7126. „Kruis vervaardigd uit het op den 8. Augustus 1831 bij Hasselt veroverde Geschut.”

Onderschrift der naast elkander afgebeelde voor- en keerzijde van dit ordeteeken van het Metalen kruis. Gekleurde steendruk langw. in-8°, z. n. (Muller No. 6772). (Zie de aanvullingen).

12 September 1831.

7127. „het Metalen Kruis.”

Inscript in een draperie (waarvan een metalen kruis afhangt), gevormd uit een lint, dat in smakelooze bochten de geheele prent vult en waartegen men hier en daar telkens twee dobbelsteenen afgebeeld ziet, die verschillende oogen aangeven. Het bepaald weinig vermakelijke spel in houtsnede br. in-fol., z. n. v. gr., heeft midden bovenaan „No. 98.” en behoort zeker tot een serie kinderprenten.

12 September 1831.

7128. „Certificaat.”

Opschrift boven in het bewijstuk, waarbij de student-jager „Jacobus Appel” gerechtigd wordt verklaard het „bewijs van aandenken” (het Metalen kruis) te dragen. Het stuk is met een breeden fielestrand omgeven en gedateerd uit „Utrecht den 22 Junij 1832.”, onderteekend door den kommandant der compagnie kapitein D. E. Wilhelmie en met den naam van den Directeur-Generaal van Oorlog de Eerens rechts onderaan, terwijl in den linkerbenenhoek de drooge stempel van het „Departement van oorlog” staat. 1 blad in-fol., in boekdruk.

12 September 1831.

7129. „Bewijs van lidmaatschap der vereeniging Het metalen kruis, Afdeling Rotterdam.”

Tekst in boekdruk van het diploma dezer vereeniging, met

de namen van D. R. Gevers Deynoot, President en P. J. Lucardie, Secretaris, rechts er onder en op de opengelaten plaats de afbeelding der voorzijde van 't orde-kruis en lint in brons en kleuren. In breeden ornamentrand, in goud en kleuren, op langw. in-fol. glacé-kartong e rukt. In den rechterbenedenhoek der achterzijde: „Gedrukt bij Stefanus Mostert & Zonen. — Rotterdam.”

17 September 1831.

7130. „Amsterdam, in September 1831.”

Opachrift van een prentje, waarop de tocht van den kroonprins en prins Frederik met hunne gemalinnen door Amsterdam is afgebeeld. De kroonprins staat in het rijtuig, dat links op den tweeden grond te zien is en door menschen en paarden getrokken wordt. Daarachter, onder een erepoort, met inschrift: „Het vaderland behouden.”, het rijtuig waarin prins Frederik. Op den voorgrond een aantal toeschouwers, waarbij velen met hoed en pet wuivende. Onder de voorstelling: „Ik zag niets, dan hem, hem alleen..... blz. 91.” Gravure langw. kl. in-8°, naar H. P. Oosterhuis, door D. Sluyter. Muller (No. 6775) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

Het plaatje komt voor in *Olipodrigo voor blijgseetigen. Met plaatjes*. Hoorn, Gebr. Vermanda, z. j. kl. in-8°.

Onder de twaalf plaatjes, die het boekje versieren, is behalve het bovenstaande nog een drietal, waarvan de voorstellingen in verband zijn met de gebeurtenissen van 1830—1831. Het eerste, met het onderschrift: „Vertrek der Schutterij uit Amsterdam, in het Jaar 1830.”, wordt door Muller onder No. 6560 beschreven naar het exemplaar van den heer Nijland, terwijl de prentjes: „De stoelenmatter.” en „Johanna van Lokeren.”, dienen ter illustratie van twee verhaaltjes, die aan bovengenoemde gebeurtenissen hun ontstaan danken. (Muller *Aank.* No. 6775).

De *Olipodrigo* is een bloemlezing uit den *Almanak voor hollandsche blijgseetigen*. Amat., Brest van Kempen. In verschillende jaargangen vindt men boven beschreven prentjes voor het eerst.

21 September 1831.

7131. „Bekrooning van de vaandels der Compagnie Vrywillige Jagers der Utrechtsche Hooge School.”

Gezicht op de Stadhuisbrug te Utrecht; de jagers zijn (rechts) vóór de trappen van 't stadhuis opgesteld. Op den voorgrond een gedeelte der Vischmarkt. Steendruk in-fol., naar en door R. Craeyvanger, uit de drukkerij van Houtman te Utrecht, met bovenstaand onderschrift en „21 September 1831.” boven de plaat. Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6777).

22 September 1831.

7132. „Uitreiking der gedenkpenningen Namens H.H. Curatoren, aan de Kompagnie vrijwillige jagers der Utrechtsche Hoogeschool, bij derzelver terugkomst op den 22 September 1831.”

Onderschrift onder de afbeelding van het utrechtsche schouwburggebouw, aan de zijde van de „Zaal naast den schouwburg”, waarvoor een vestibule is geplaatst, geheel bezet door genoodigden. Links op het Vreeburg staan de jagers en andere troepen in carré opgesteld; de kompagnie jagers maakt front naar den schouwburg en is gereed de gedenkpenningen te ontvangen, die „door Z. Exc. G. A. G. P. Baron van der Capellen van Berkenwoude, Secretaris van Staat, President-curator, enz. enz.”, uitgereikt werden; de andere zijden van het carré worden gevormd door schutters, lanciers en rustbewaarders, allen binnenwaarts front makende. Steendruk in-plano, „Hardenbergh inv.”, „Haanen pinx.”, „Soeterik Lith.”, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6780).

Van deze prent is hier een zwart en een gekleurd exemplaar.

23 September 1831.

7133. „Afbeelding van de plegtige verwelkoming der H.H. Studenten, vrijwillige Leidsche Jagers en uitreiking der eerepenningen voor hunnen heldenmoed, in de St. Pieters-kerk te Leiden, den 23 September 1831.”

Gezicht in de St. Pieterskerk; rechts de predikstoel, vanwaar prof. van Hengel de studenten toespreekt, die in uniform en gewapend, in 't ruim der kerk zijn opgesteld. Op den achtergrond is een tribune opgericht, waarop de muzikanten. Onder den preekstoel een tafel, waar eenige dames de eeretekenen uitreiken. Steendruk br. in-fol., „L. Springer ad viv. Lith.”

De prent behoort in: J. Roemer, *Gedenkschrift van den veldtocht der heeren studenten van de hoogeschool te Leiden, ten heiligen strijd voor vaderland en koning, In de Jaren 1830 en 1831.* Leiden, C. C. van der Hoek. 1831. in-8°. (Muller No. 6781).

In hetzelfde werk komen nog de volgende platen voor:

a. „Vrijwillige Leidsche Jager.”

Afbeelding ten voeten uit, van voren en naar rechts, in uniform, het geweer bij den voet. Gekleurde steendruk in-8°, „L. Springer ad viv. Lith.” (Muller No. 6491).

b. Afbeelding van de voor- en keerzijde der medaille, door de leidsche dames aan de jagers vereerd.

De voorzijde, onderaan op de prent, vertoont Minerva naar

links gekeerd, met een krans in de uitgestrekte rechterhand. Op de keerzijde leest men: „Hulde van leydsche jonkvrouwen aan vaderlandliefde en heldenmoed 1830—1831.” Steendr. in-8°, van L. Springer. (Muller No. 6782).

c. Van de plaat der plechtigheid in de Pieterskerk is hier nog een ongevouwen exemplaar op chineesch papier.

29 September 1831.

7134. „Jonkvrouwe Hortense de Boer, den Krans overreikende aan Z. K. H. den Prins van Oranje, op den 29 Septb. 1831, bij de woorden:

De votre gloire de notre amour
L'emblème est en ces immortelles, etc.”

Gesicht in een zaal der woning van generaal Chassé binnen de citadel van Antwerpen, waar het dejeuner is aangericht, aangeboden aan den prins-veldmaarschalk, die met zijn broeder Frederik, zijn zoon Hendrik en prins Albert van Pruissen de citadel bezoekt. Rechts op den voorgrond bovengenoemde jonge dame, naar links gewend en met de rechterhand een immortelenkrans aanbiedende aan den kroonprins, die in 't midden der plaat, op den voorgrond, tegenover haar staat. Tusschen beiden ziet men prins Hendrik, toen adelborst. Rechts, terzijde van jonkvrouw de Boer, staat de kolonel de Gumoëns, half achter haar generaal Chassé. Aan de overzijde van de tafel, links van Chassé: prins Frederik en prins Albert. Links van den kroonprins, met den rug naar den beschouwer, doch 't hoofd naar rechts gewend, staat de schout-bij-nacht Koopman, naast dezen luitenant-kolonel van der Straaten, die op den arm getikt wordt door zijn kollega Noudascher. Gelijk Muller (No. 6783) reeds opmerkte, zijn de portretten alle zeer gelijkend. Steendr. br. in-fol., „opgedragen aan Z. K. H. den prins van Oranje, veldmaarschalk, enz. enz.”, „Naar de natuur geteekend op de Citadel van Antwerpen door F. B. Waanders en door denzelfden op steen gebragt.”, uit de „Steendr.” van H. J. Backer te Dordrecht.” De sleutel, bij deze prent behoorende, ontbreekt hier.

Het vers, dat genoemde jonkvrouw uitsprak, is in zijn geheel te vinden in de *Bredasche Courant* No. 209 van 4 October 1831 en luidt verder:

„Leur souvenir en règnera toujours
Au sein des défenseurs de cette citadelle.
S'ils n'ont pu suivre vos exploits,
Et venger avec vous l'honneur de la patrie,
Du moins, pour seconder vos droits,

Ils brûlent d'exposer leur vie.
Mon père, de Chassé le compagnon fidèle,
M'apprit, comme eux, à adorer le Roi,
Dans ce chateau, entouré de rebelles,
Ecoutez ce serment, croyez ma faible voix.
Comme leur digne Chef, pour leur païjs, le Roi,
Ils mouraient tous plutôt que de trahir leur foi.”

29 September 1831.

7135. „1831”.

Onderschrift, met 14-regelig vers, in twee rijen, onder de afbeelding eener episode uit het leven van Chassé, voorgevallen binnen de citadel van Antwerpen, bij het bezoek in 't vorig nummer vermeld. Links op den voorgrond staat de kroonprins met zijn broeder Frederik en gevolg; rechts Chassé met een drietal officieren. Chassé wil zijn degen in de schede steken, wat hem, volgens het vers, tot drie maal toe mislukte. „Dat zag de Oranjevorst, en lagchend riep hij luid: „Papa! dat lukt niet; neen! hy wil er beter uit!” Op den achtergrond marcheert een afdeling infanterie; daarachter ziet men een gedeelte van den hoofdwal der citadel. Steendr. langw. gr. in-4°, naar „M. Mourrot Korp! 2 Komp. 1 Bat. Utr. Schut^u”, uit de steendruk-
korij van Houtman te Utrecht. Muller (No. 6784) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

30 September 1831.

7136. „Academia groningana *athenaeum*
franequeranum”.

Inschrift in halven cirkel boven de afbeelding van een stijf getimmerte, dat, volgens de bijgevoegde „opheldering”, een attischen tempel moet voorstellen en waarin de namen gegraveerd zijn der 135 „verdienstelijke Jongelingen” die uitgetrokken waren. In de voetstukken der twee hooge zuilen in het midden de namen van „J. F. van Oordt, J. G. Z Theol: Prof. Ord. 2^d Luit:”, „W. Vrolik, Medic. Prof. Ord 2^d Luit:”, terwijl bovenop de beelden van Mars en Minerva staan. Tusschen deze twee zuilen komt een zon met haar stralenbundels boven de fries uit; onder de fries hangt een bord met ruiten, en in elke ruit een letter, zóó geplaatst, dat van het midden uit naar alle zijden: „Voor koning en vaderland” te lezen is. Onder het bord de namen van „Kapitein” „W. v. d. Brugghen” en van „1^d Liut:” (sic), „A. v. Pallandt”. Boven elk der lagere gedeelten staat een trofee van krijgstuig en vaandels. In de zonnestralen, het lijst-

werk en de fries leest men: „Hulde Aan de edele zonen Bato's, die By Hasselt en Leuven. Lubbeek. roemryk gestreden hebben in"; onderaan het bord, in een krans: „1831."; in 't lijstwerk onderaan: „steun-pilaren van het vaderland." Op den voorgrond in 't midden een trofee van kanonnen, kogels, geweren enz., met de woorden: „Schrik der Belgen." in het voetstuk. Steendruk in-plano, „Pieter Hosteyn, Inv^t et Fecit. 1831. te Groningen.", „Steend. van Desguerrois en C^t te Amsterdam.", „te bekomen bij M. Smit, Boekverkooper, te Groningen." Hierbij de „Opheldering.", met den naam P. Hosteyn eronder, kl. in-fol., in boekdruk.

13 Oktober 1831.

7137. „Le plus crâne des Rois".

Zinneprint op koning Willem I en zijn verwerpen der 24 artikelen van de londensche conferentie. Hij is afgebeeld ten voeten uit, van voren, de rechterhand tusschen den jas, de linker aan den omhoog geduwden degen. Zijn rechervoet ver-treedt een papier, waarop men leest: „51e Protocoles (sic). 24. Articles." Bij zijn linkervoet twee eenden; daarachter een molen. Steendr. gr. in-8°, z. n., met bovenstaand onderschrift en „Allez dire à l'Europe que je l'attends à pied et à cheval." (Muller No. 6787).

Hierbij:

„(Q. N.) Ode aan de Conferentie te Londen. (Overgenomen uit de Bredasche Courant)." Aanvangende: „Diplomaten! die te Londen sints een jaar vergaderd zit;" enz. 4 blz. boekdruk in-8°. Aan het eind het adres van H. Moolenijzer te Amsterdam.

VAN SPEYK

MONUMENT IN HET WEESHUIS

20 Oktober 1831.

7138. „Aan Jan Carel Josephus van Speyk, 2de luitenant ter zee, ... Door Regenten Opgerigt."

Begin en einde van het inschrift in den gedenksteen ter nagedachtenis van Van Speyk, den 20 Oktober 1831 aangebracht op de binnenplaats van het burgerweeshuis te Amsterdam. Afbeelding van den steen: „J: de Greef direx^t", „Ch^m Sigault & Zoon fece^t", in een aquatint langw. in-fol.

Van deze plaat zijn hier twee staten:

a. Vóór den naam van den graveur. Met de H. S. inschriften: „Proef-Exemplaar. met de Penseel gewassen.", „F. Sigault

Ch; Z¹ Firma C. Sigault & zoon." „Dit Exemplaar door den Maker uit Achting aangeboden aan den Heer A. de Roever. —"

b. Met „Gravé par A. P. Giraud." in den linkerbenedenhoek van den plastrand. In kleuren.

In de ondermarge van beiden een droog stempel: „C. Sigault en Zoon".

Hierbij een uitnoodigingsbrief voor P. Le Comte te Amsterdam (vgl. No. 7162 hierna), tot het bijwonen der onthulling van het monument op 20 Oktober 1831, in boekdruk, in-fol., namens Regenten ondertekend: „G. Clifford. P.z."; een toegangskaart „Ter bijwoning der inwijding" enz. op karton, voorzijde rood, keerzijde wit, en een kort bericht van de inwijding, uit een dagblad gesneden.

20 Oktober 1831.

7139. „Aan Jan Carel Josephus van Speyk, . . . Door Regenten Opgerigt."

Verkleinde afbeelding van den steen in 't vorig nummer vermeld, van de kolommen aan weerszijden en van het hek er vóór; daarvan zijn hier aanwezig:

a. de origineels? „Teekening." in kleuren, „F. Sigault Ch; Z¹ firma C. Sigault & Z¹", „Door den Maker uit hoogachting aangeboden aan den Hooggeleerde Heer Professor C. A. den Tex, Regent van het Burger Weeshuis te Amsterdam.", zooals er in H. S. onder staat.

b. de gekleurde aquatint langw. kl. in-4°., z. n. v. gr. Deze met het droogstempel als in 't vorig nummer. (Muller No. 6793?).

20 Oktober 1831.

7140. „Aan Jan Carel Josephus van Speyk, . . . Door Regenten Opgerigt."

Nog kleiner voorstelling van den steen, met de ruimte waarin hij geplaatst is en links een gezicht op de binnenplaats van het weeshuis. Gravure in omtrek, langw. kl. in-8°., z. n. v. gr., links bovenaan; „N^o I." Zie: No. 7159a hierna.

20 Oktober 1831.

7141. „Monument opgerigt ter eere van van Spijck (sic), in het Burgerweeshuis te Amsterdam."

Onderschrift eener afbeelding, ongeveer evengroot als de voorgaande, met de ruimte waarin de steen geplaatst werd en een gezicht op de binnenplaats van het weeshuis, links op de plaat. Steendruk langw. kl. in-8°., „C. Bentinck lit." Kopie der gravure in 't volgend nummer vermeld. Uit? Zie ook No. 7159b hierna.

20 Oktober 1831.

7142. „Monument opgericht ter eere van van Speijk, in het burgerweeshuis, te Amsterdam.”

Onderschrift eener afbeelding van den steen, hierboven uitvoeriger beschreven, en bij Muller onder No. 6794 vermeld. Dit prentje behoort in: Wed. A. B. van Meerten, Geb. Schilperoord, *De zelfopoffering van den nederlandschen zeeheld J. C. J. van Speijk; benevens eene schets van zijn leven; voor vaderlandsche zonen en dochteren.* Amsterdam 1832. kl. in-8°.

In dit werkje komen, behalve het genoemde, nog de volgende plaatjes voor:

1. „Praaggraf ter eere van den ridder van Speijk, in de Nieuwe kerk, te Amsterdam.” (Muller No. 6824).

2. Van Speyk als weesjongen bij het graf van de Ruyter, met onderschrift:

„Zoo stond hij en staarde op het graf van den grooten zeeheld.”

3. Van Speyk aan dek van zijn schip door de Belgen aangerand. Onder dit plaatje staat:

„Ons die boot! omlaag die vlag! haal uwe papieren.” „Ja,” zegt hij..., „ik ga ze halen en ik zal u mijnen lastbrief toonen!” (Muller No. 6609).

Vier gravures: 1 en 2 in-12°, 3 langw. kl. in-8° en 4 (het Monument) langw. in-12°. Allen zijn door J. B. Tétar van Elven; No. 1 naar I. Jelgerhuis, 2 naar H. Breukelaar jr., 3 naar L. A. Vintoent en 4 naar G. Lamberts.

Bovendien vindt men in dit werkje nog een gefacsimileerden brief van Van Speyk aan zijn nicht mevrouw de Dieu—van Tonderen, gedateerd aan boord van zijn kanonneerboot, 11 December 1830, waarin hij zijn voornemen reeds te kennen geeft, zoo hij het niet houden kan, met vriend en vijand in de lucht te vliegen. 1 blad steendruk in-4°. Voor een iets lateren brief aan dezelfde zie No. 6939 hier voren.

1831.

7143. „Brabander. De vorst belet ons dezen winter voort te varen.” — „Hollander. De vorst is nogtans zacht wy zullen wel-varen. Oranje Boven!!”

Onderschriften van twee naast elkander geplaatste afbeeldingen. Links, met het eerste onderschrift, een belgische schuit met twee „blauwkielen”, die er werkeloos bijstaan; rechts een hollandsch vaartuig met de hollandsche vlag in top en achterop, en een oranjevlag vóór aan een der masttouwen wappe-

rende, met ook twee mannen aan boord, die vroolijk hun hoeden zwaaien. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. Van deze zinneprint op België en Holland zijn hier twee staten :

a. met een foutief geteekende belgische vlag in top en achterop, waarbij de banen horizontaal met den stok loopen.

b. met de juist geteekende vlaggen. (Muller No. 6795).

December 1831.

7144. „*terug Reis der Belgische deputatie van London.*”

Een zevental personen, allen met beestenkoppen, gaan met de kous op den kop naar links. Vooraan een man met hazenkop, op stelten. Hij trekt bij den toom een ezel voort, waarop een vooruitrijdend persoon met krokodillenkop en een achteruitrijdende met kameelenkop. De vier daarachter volgenden hebben een kraaien-, boks-, wilde zwijnen- of vossenkop. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n.

1832.

7145. „*Vaderlandsch (sic) almanak voor het jaar 1832.*”

Almanak in sierlijk breed randwerk met de wapens der provincien Holland, Zeeland en Utrecht en der steden Groningen, Amsterdam, Rotterdam, Utrecht, Leiden, den Haag en Haarlem in de zijstukken, attributen van den krijg met het wapen en naamcijfer van den koning en het nederlandsche wapen bovenin en met de zee in verband staande figuren onderin. In het onderste deel der plaat, binnen het lijstwerk, de kalender in twaalf rijen. Van links naar rechts daarboven het borstbeeld van „Michiel Adriaensz de Ruiter.” in medaillon, het „Gevegt by Ravels op den 3 Augustus 1831.”; het „Gevegt by Turnhout op den 3 Aug: 1831.” en het borstbeeld in medaillon van „Pieter Pietersz. Hein.” Bovenaan, op een doek, tegen een trofee van krijgstuig en vaandels opgehangen: „De slag by Leuven voorgevallen den 12 Augustus 1831 onder het Opperbevel van Z. K. H. Willem-Frederik-George-Lodewijk, prins van Oranje.” Links hiervan de Gerechtigheid, rechts de Standvastigheid met het koninklijk wapen bij zich, beiden op de wolken. Steendr. langw. in-fol., „Gelithographieerd en gedrukt door M. J. Deesaur. Warmoesstraat N°. 8. te Amsterdam, en aldaar verkrijgbaar.” (Muller No. 6799).

1832.

7146. „*Koppermaandag 1832.*”

Inscript in medaillon, hangende tusschen de middelsten van de vier zuilen van een tempel, geheel uit fileten en boekdruk-orna-

menten samengesteld. In de ruimte tusschen de beide pilaren links zijn vier-, tusschen de beide rechts drie 6-regelige koepletten in boekdruk, waarin de gebeurtenissen van 1831 worden herdacht. Op de tempellijst staat aan iedere zijde een engel met een palmtak in de eene hand, terwijl de andere, naar boven uitgestrekte hand een vaandeltje verbeeldt vast te houden, waarin links: „Tiendaagsche veldtogt.”, rechts „Hasselt en Leuven.” staat. In 't midden is nog een verhooging aangebracht met een krans er boven, waarin het gekroond jaartal „1831.” en een opdracht in boekdruk aan „Burgemeester, Wethouders en Raden Der Stad Rotterdam, dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland enz.”, terwijl daaraan aansluit, wat men midden onderin leest: „door de gezellen ter Stads Drukkerij van de Wed. H. van Waesberge en Zoon.”

1832.

7147. „Euphrosyne. Tijdschrift voor de hollandsche kleding.”

Opschrift van „N°. 1. Eerste Jaar. Januarij 1832.”, van een tijdschrift, uitgegeven door Gebroeders Diederichs te Amsterdam, dat zich ten doel stelde een nationale kleederdracht voor vrouwen te helpen invoeren. In 't geheel verschenen er slechts twaalf nummers, waarvan er hier negen (1—9) aanwezig zijn, versierd met 10 platen. Voor de „Wandelkleding.”, op de eerste plaat van dit- en van 't volgend nummer, zie men de spotprent No. 7149 hierna. 10 gekleurde gravures in-8°. waarvan No. 1—7 naar F. D., door C. C. Fuchs, D. Sluyter en E. Schmetterling, No. 8 en 10 naar Jonkvr. X., door den laatste en No. 9 zonder naam van teekenaar, maar ook door denzelfde.

Hierbij prospectus en inteeckenbillet voor dit tijdschrift, 4 blz. in-8°.; het eerste is herdrukt in No. 1, met opschrift: „Berigt uitgegeven door de vereeniging ter bevorderinꝝ van het invoeren eener nationale kleederdragt.” (Muller No. 66866, noot).

1832.

7148. „Proteus. Tijdschrift voor de hollandsche heerenkleding en ter bevordering van nationale nijverheid.”

Opschrift van „No. 1. Eerste Jaar. Januarij 1832.” van een tijdschrift, evenals Euphrosyne, uitgegeven te Amsterdam bij Gebroeders Diederichs, en dat bedoelde een nationale heerenkleding te bevorderen, maar waarvan slechts 6 afleveringen het licht zagen. Deze zijn alle, in hun oorspronkelijke omslagen, hier aanwezig en bevatten de volgende platen:

No. 1. „Wandelkleding.” „F. D. del.”, „D. Sluyter, sc.”.

Op het schilderij, door den links staanden persoon vastgehouden, ziet men het springen van het schip van Van Speyk.

No. 2. „Lustwagen.“ „C. C. Fuchs, sc.“.

No. 3 [abusievelijk gemerkt „N° 5.“]. „Staatsie Glasgordijnen ter herinnering aan van Speijk.“ „A. Fievez, dit de Malines, inv. et del.“, „C. C. Fuchs, sc.“.

No. 3 [moet zijn 4]. „Heerenkleeding N° 2.“ „M. B. inv.“, „D. Sluyter, sc.“.

No. 4 [moet zijn 5]. „Zomerwagen.“ „C. C. Fuchs, sc.“.

No. 6. „Nationaal Glasgordijn.“ „A. Fievez, dit de Malines, inv. et del.“, „C. C. Fuchs sc.“.

No. 7 (evenals No. 3 verkeerd genommerd 5). „Heerenkleeding, N° 3.“ „F. D. del.“, „D. Sluyter, sc.“.

No. 8 is overgeelagen.

No. 9. „Ruststoel.“ „H. Groenewalt inv. et del.“, „C. C. Fuchs sc.“.

No. 10 (foutief genommerd 6). „Heerenkleeding, N° 4.“ (F). „D. del.“, „D. Sluyter, sc.“.

De platen 1, 4, 6, 7 en 10 zijn in-8°, 2, 5 en 9 langw. in-8°, No. 3 langw. in-4°, alle zijn gekleurd. Het doel van dit werkje is, evenals van de Euphrosyne, niet bereikt, zij hebben niets kunnen bijbrengen tot herstel van de oud-hollandsche, zoo karakteristieke kleederdracht.

Muller (No. 6686b, noot) vermeldt van dit tijdschrift slechts 3 nummers.

Hierbij: J. H. Grave, *De nationale mode en Ja en Neen. Vaderlandsche dichtstukjes. (Tweede Druk.)* 's Gravenhage 1832. 12 blz. in-8°.

1832.

7149. „Nationale Kleederdragt.“

Opschrift eener spotprent op de tijdschriften „Euphrosyne“ en „Proteus“ die, misschien aangespoord door de pogingen van den heer B. H. Warnsinck te Amsterdam, ten doel hadden, óók als protest tegen der Belgen handelingen, een bepaald nederlandsche kleederdracht in 't leven te roepen. In 't midden der plaat staat boven op een hooge trapleer een dwerg: „Professor Kickeriki.“ Links daarvan een dame en heer, verkleinde kopiën van het „nationale“ kostuum, afgebeeld op plaat I van beide hierboven beschreven tijdschriften. De heer zegt: „zyt gij reeds officieel? Euphrosijne?“, waarop zij antwoordt: „Ik wilde het u juist vragen Proteus.“ Rechts van de ladder staan eveneens een heer en een dame, deze in 17e-eeuwsch kostuum: „Officieel in 1700.“

Rechts van deze twee, iets meer naar achteren, een man met kruiwagen „het eerste Nationale rytuig.”, waarop drie vaatjes met „8 000”, „6000” en „70 00” (gulden?) er in. Professor Kiekeriki (prof. ?.....) zegt: „Stel u gerust kinderen, ik zal er nog eens over Verhandelen.” Links, boven „Euphrosyne” en „Proteus”, ziet men de „Nieuwe IJzerenweg” (spoorweg), waarop „de laatste Lustwagen”, verkleinde kopie van plaat 2 in het vorig nummer, doch met menschen er in, gekleed in het „nationale” kostuum; de „Lustwagen” wordt door een man met blaasbalg naar de maan geblazen, daarheen voorafgegaan door een stoomriytuig, verkleinde afbeelding van een vroeger verschenen prent. Onder de plaat staat „Thans en Voorheen.” Gravure langw. in-fol., z. n. v. gr., „Uitgave van Anton Cramer C^o”.

Van deze prent is hier een zwart en een gekleurd exemplaar aanwezig. Muller (No. 6686 a en b) beschrijft onder a het exemplaar van F. Baron van Brakell, onder b vermeldt hij het gekleurde exemplaar van Mr. S. van Gijn.

VAN SPEYK

BEGRAFFENIS EN MONUMENT IN DE KERK

12 Maart 1832.

7150. „In het jaar 1832. Het twintigste jaar der Regering van zyne Majesteit Willem den Eersten, ... den 12^{den} Maart is de Eerste Stéén van dit Monument ter nagedachtenis van wylen den Ridder Jan Carel Josephus van Speijk, alhier in de nieuwe gereformeerde Kerk gelegen,” enz.

Aanvang eener oorkonde, vervaardigd voor bovengenoemde gelegenheid en met afbeelding van het monument in het midden. Gravure langw. in-fol., „Gegraveerd voor rekening van J. F. Sigault Ch^{lre} Zⁿ”, „door van Giersbergen.”, het monument opgewasschen met O.-I. inkt. De geheele tekst is in spiegelschrift, omdat zij de afdruk is van de koperplaat, die als oorkonde positief en niet negatief gegraveerd moest zijn, en, met andere becheiden in een looden kistje gelegd, in 't bovengrondsch gedeelte van het monument werd geplaatst. (Muller No. 6809; *Portretten* No. 5068).

Van den weerdruk, door Muller (*Portretten* No. 5069) „Uniek” genoemd, zijn hier twee eenigzins verschillende exemplaren.

4 Mei 1832.

7151. „Plegtstatige Lijkvaart van het stoffelijk overschot van Jan Carel Josephus van Speyk, luitenant ter

zee, 2^e klasse, ridder van de militaire willems-orde, 4^e klasse, plaats gehad hebbende te Amsterdam, op vrijdag den 4ten Mei 1832."

Onderschrift eener uitvoerige afbeelding van de sloepen, die het geleide vormden en waarmede het overschot van Van Speyk vervoerd werd van de Rijkswerf, die hier op den achtergrond is afgebeeld, naar den steiger van de Nieuwe Stadsberg aan het Y, om van daar in een lijkwagen naar de Nieuwe Kerk te worden gebracht en daarin bijgezet. Links, met den wimpel te halver stok, de eerste sloep, waarin twee trompetters, de luitenant-geweldiger, vier hellebaardiers, een adelborst en een lijkbezorger.

In de tweede waren de adjudant van den directeur en kommandant der marine, zes adelborsten, de geleiders- en de twee dragers der „*Mars-Vlag*” met: „Het dankbaar vaderland aan J. C. J. van Speyk.”, als inschrift.

De derde sloep was zwart geverfd, voerde een zwarte vlag, had het stoffelijk overschot aan boord en verder vier officieren slijpendragers, acht onder-officieren, dragers van het lijk, de luitenant J. Blok, die het overschot uit Antwerpen naar Nederland bracht, de adelborst de Gelder en geredde manschappen die tot de kanonneerboot No. 2 hadden behoord.

De Konings-sloep was nommer vier en had de vlag te halver stok. Hierin bevonden zich de directeur en kommandant van de Marine; de vice-admiraal Ruijsch; de schouten-bij-nacht „Melvill van Carnebeek” (Melvill van Carnbée), en de Man en eenige hoofd-officieren.

Dan volgden er nog vier sloepen, die hier allen zichtbaar zijn.

Langs de werf aan den waterkant, aan staken, een rij vlaggen, evenals die van de vreemde en nederlandsche schepen, te halver stok; op de werf, in booten, en op de Kattenburgerbrug op den achtergrond, vele toeschouwers. Rechts op den voorgrond een steiger en booten, eveneens met toeschouwers. Aquatint in-plano, „H. Vettewinkel D¹⁸³² inv. et del.”, „W. H. Hoogkamer, sculp.” Onder het onderschrift een opdracht aan „Z. M. Marine” en het adres „G. Portielje, excud.” (Muller No. 6810).

Hierbij: a. „Volgorde der civiele en militaire Autoriteiten enz. ter gelegenheid der plegtige begravenis” enz. 2 blz. in-4°., in boekdruk.

b. „Verlag der plegtigheden, bij gelegenheid van de begrafenis der stoffelijke overblijfselen van den heldhaftigen ridder J. C. J. van Speyk, Zoo als dezelve plaats had te Amsterdam, op Vrijdag 4 Mei 1832. (Uit de Nieuwe Amsterdamsche Courant en Algemeen Handelsblad en andere bescheiden.) 2 blz. gr. in-fol. van 3 kolommen in boekdruk, met adres van Gebr. Diederichs

te Amsterdam. Na het verslag, op blz. 2: „Verslag der plegtigheden ter gelegenheid van de eerste doorschutting Der Grootte Sluis van het Ooster Dok, Op Zaterdag den 5 Mei 1832.”

c. Een „Beknopt en volledig verslag van de plaats gehad hebbende Plegtigheden, ... van de begrafenis ... van ... J. C. J. van Speyk, op den 4den en van het doorschutten van Z. M. corvet van oorlog van Speyk, ... op den 5den Mei 1832.” Amst., J. Brandenburg. z. j. (1832). 16 blz. in-8°.

Gedeeltelijk nadruk van het voorgaande.

d. Kennisgeving (uit een krant geknipt) van B. en W., gedateerd 1 Mei 1832, omtrent de begrafenis en de eerste doorschutting, door de Grootte Oostelijke Doksluis, van Z. M. korvet van Speyk, en een advertentie van de Tentoonstelling der voorwerpen vervaardigd uit hout en ijzer afkomstig van de kanonneerboot van Van Speyk. Zie No. 7165 hierna.

4 Mei 1832.

7152. „De plegtige lijkstatie van den heldhaftigen ridder J. C. J. van Speyk, Varende door de Boom van s' Rijks-Werf, te Amsterdam, op den 4de Meij 1832.”

Tweeregelig onderschrift der afbeelding van het daarin vermelde. In het water op den voorgrond een viertal bootjes met toeschouwers, kijkende naar de sloepen, die in 't midden der plaat van den achtergrond komen en afgaande van het gebouw der Rijkswerf (rechts op de prent), naar links varen in de volgorde aangegeven bij het vorig nummer. Steendruk in-plano, naar H. Thepas, uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co., Amsterdam. Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6811, op gewoon papier).

4 Mei 1832.

7153. „Lijkvaart van van Speyk.”

Onderschrift onder de afbeelding der vijf voornaamste sloepen, varende voorbij den Schreierstoren, welke men links op den tweeden grond ziet. Gravure langw. in-12°, naar H. G. ten Cate, door W. Nieuwhoff. (Muller No. 6814a).

Hierbij twaalf blz. tekst in-12°, met opschrift: „Van Speyk begraven.” Uit: *Nederlandsche Volksalmanak voor 1833*, blz. 81—92.

4 Mei 1832.

7154. „Het plegtig vervoeren van het Lijk van den Luitenant van Speyk door de boom naar de nieuwestads herberg op den 4 Mei 1832”.

Onderschrift onder de afbeelding van dit gedeelte der vaart

met de sloepen naar het Y. Links op den voorgrond o.a. verscheiden toeschouwers, twee scheepsmasten met halverstok gehechen vlaggen; rechts op den voorgrond twee bootjes met dames en heeren. Slechte steendruk langw. in-fol., z. n.

4 Mei 1832.

7155. „*de Lijkstatie van den Luitenant van Speyk Passeerende over den Dam naar de Nieuwe Kerk op den 4 Mei 1832*”.

Gezicht van den Dam met het paleis links en op den achtergrond de Nieuwe kerk, waarheen de begrafenisstoet trekt. De groepen zijn gemerkt van 1—14. Vóór het paleis een afdeeling schutters die het geweer presenteeren. Slechte steendruk langw. in-fol., met bovenstaand onderschrift in één regel en daaronder de verklaring der cijfers in de plaat, in vijf rijen en één doorlopenden regel. Pendant der vorige prent.

4 Mei 1832.

7156. „Hier is het lijk reeds tot, het Graf gewelf gekomen” enz.

Aanvang van een 8-regelig vers, in twee rijen, onder een zeer slechte afbeelding der begrafenis van Van Speyk in de Nieuwe kerk te Amsterdam. Op den achtergrond het monument, daar vóór de baar, waarbij links eenige officieren, rechts civiele ambtenaren enz. Slechte steendruk langw. in-fol., z. n., met adres van Gebr. Lourier te Amsterdam. Links onderaan gemerkt: „N° 4.”

Van de overige drie tot het stel behorende prenten is hier alleen nog aanwezig de door Muller als No. 2 aangegevene. Zij stelt de sloepen voor bij de Nieuwe Stadsherberg, met de nieuwe luthersche kerk rechts in het verschiep. Het 8-regelig vers, ook hier in twee rijen onder de voorstelling, begint: „Verlangend wagt men hier de aankomst van de stoeid”, enz. (Muller No. 6815).

4 Mei 1832.

7157. „*Gedicht, op de plegtige begravenis van de overblyfzels van onze jonge held, J. C. J. van Speyk. Gehouden te Amsterdam, op den vierde Mei 1832.*”

Opschrift boven een publicatie van B. en W. van Amsterdam, waarbij die plechtigheid geregeld wordt. Deze is in twee kolommen gedrukt en daaronder, in drie rijen, een gedicht van negen 8-regelige koepletten, met opschrift: „Toepasselyk gezang, Wys: Het Hollands Hart vergeet zyn Koning niet.” Dit alles,

met het adres: „Te Amsterdam, by J. Wendel en zoon, Boek-drukkers, op de Anjoliengracht, No. 148.“, in boekdruk onder eene houtgravure in-4°., wat de voorstelling aangaat gelijk aan die van No. 6966 hier voren; alleen is hier geen steen met vers tegen den sarkofaag geplaatst, is het borstbeeld in het medaillon grooter en hangt dit laatste hier aan een strik. De gelijkheid van voorstelling maakt het bijna zeker dat de een naar de andere gekopieerd is, waarbij dan No. 6966 (indien ook die niet eerder gebruikt is) de kopie moet zijn, omdat eerstgenoemde houtsnede aan dezelfde uitgevers reeds vroeger gediend had boven een gedicht in boekdruk, van achttien 8-regelige koepletten, in drie rijen, met het volgend opschrift: „Zalig zyn de dooden die in den Heeren sterven Stigtelyke overdenkingen, By het Spoedig en Onverwagt Afsterven van den keiser van Rusland, Alexander Paulowitz, Op zyne reize van Taganron (sic), na Petersburg.“ (16 November 1825). Samen 1 blad in-plano, ook hier aanwezig.

4 Mei 1832.

7158. „Aan Jan Carel Josephus van Speyk, ... Hy handhaafde op den 5^{en} February 1831. voor Antwerpen de eer van s'lands vlag ten kosten van zyn leven“.

Inscript in het monument op van Speyks graf, tegen den muur der kerk aangebracht „in een encadrement in gothiëken stijl.“ Boven het inschrift is een anker afgebeeld, waaromheen zich een slang kronkelt, die den staart in den bek heeft, als teeken der eeuwigheid; rechts een palmtak, links een tak immortellen en onderaan een lint met het kruis van de militaire Willemsorde er aan. Boven het anker drie kransen, de middelste van laurieren, de beide anderen van klimop. In het voetstuk een ster, omgeven door een eikenkrans, tusschen een gedoofde fakkel links en een brandende rechts. Midden in de kroonlijst is het wapen van Amsterdam geplaatst. Links onderaan de voorstelling: „Ch^t-Sigault & Zoon, Inv: & Fec: Amsterdam. 1832.“, rechts: „J. de Greeff direx!“ Steendruk gr. in-fol., naar „J. F. Sigault Ch^t-Zoon.“ Boven de plaat staat: „Door den Uitvinder en Maker Uitgegeven ten voordeele van de Kommissie tot bevordering der dienatneming in 's Ryks zeedienst (te samengesteld door de Edel Achtb. Heeren Burgemeester en Wethouderen der Stad Amsterdam.“, waarbij de staart der y in het woord „Ryks“ naar de verkeerde zijde gegraveerd is. Onder de plaat een 5-regelige opdracht „Aan Z: K: H: Prins Fredrik der Nederlanden, Groot Admiraal, Kommissaris Generaal van Oorlog &c. &c. &c.“, van

„J. F. Sigault Ch^{le}-Zoon.” Aanwezig in twee verschillende exemplaren, een op zwaar papier en met de letters van het inschrift van 't monument verguld, het ander op dunner papier en die letters zwart. (Muller No. 6821).

Hierbij: *Beschrijving van het marmeren praalgraf, ter nagedachtenis van den ridder J. O. J. van Speyk, opgericht in de Nieuwe Kerk te Amsterdam op den 4de Mei 1832.* Amsterdam, Gebroeders Diederichs. Met den titel 8 blz. in-8°., in boekdruk. Op den omalag is een etiketje met droog-stempel van „C. Sigault en Zoon” geplakt.

Blijkens een „*.* Voorloopige kennisgeving.”, waarschijnlijk uit het *Handelsblad* geknipt, lag er, na de inwijding van het monument, in de kerk en bij enkele boekhandelaars een intekenlijst op de afbeelding van dit monument met zijn beschrijving, tot den prijs van „één Gulden” en van een ontrekgravure in koper à 25 cents. Deze laatste is in-8°-formaat en van dezelfde grootte als de beschrijving bij de groote plaat, waarin zij dan ook bij sommige exemplaren tegenover den titel geplaatst is.

Van deze kopergravure in-8°. zijn hier vier exemplaren, in twee verschillende staten:

a. Met het opschrift: „Door den Maker uitgegeven ten voordeele van de Verdedigers des Vaderland (*sic*). en herstelling van het Monument van den Admiraal A. de Ruyter.”

b. Dezelfde plaat gewaschen met O.-I. inkt en een gedeelte van het fond blauw gekleurd.

c. Met veranderd opschrift: „Door den Maker uitgegeven. ten voordeele van de noodlijdende aan de Cholera Ziekte.”, terwijl de tweede regel van het onderschrift, welke in den vorigen staat luidt: „Groot Admiraal, Kommissaris Generaal van Oorlog &c. &c. &c.”, veranderd is in: „Admiraal, Kolonel-generaal enz: enz: van Z: M: Zee- en Landmagt.” De geheele afbeelding is nu overdekt met arceeringen en kruis-arceeringen.

d. Dezelfde opgegraveerde staat der prent, doch waarvan op en onderschrift zijn achterwege gebleven, daar de plaat met een cache gedrukt is. In dezen vorm komt het prentje voor in: W. J. Olivier, *Van Speyk's dood en nagedachtenis gehuldigd door Nêderland's hoofdstad op den 4 en 5 Mei 1832.* Amst. 1832, dat een vervolg is van J. Koning's *Leven van J. O. J. van Speijk.* Vgl. No. 6975 hier voren.

4 Mei 1832.

7159. „*Praalgraf ter eere van den Ridder van Speijk in de Nieuwe Kerk te Amsterdam.*”

Onderschrift der afbeelding van het monument, waarin echter

onder het sinnebeeldig figuur alleen staat: „Aan Jan Carel Josephus van Speyk.” Steendr. kl. in-8°. „C. Bentinck lit.” Evenals No. 7141 hier voren uit? Hierbij:

a. Een nog kleinere afbeelding van het monument met een gedeelte der kerk. Steendr. in-8°, z. n. Links bovenaan gemerkt: „N° II.” Evenals No. 7140 hier voren uit?

b. „Plaat 44” uit de „Kinder-courant. Deel 7.”, waarop acht afbeeldingen in vier rijen van twee boven elkaar. De eerste, links bovenaan, vertoont het grafmonument van „Van Speijk.” Steendr. in-fol., z. n., „Gedr. bij H. L. Smits.”

4 Mei 1832.

7160. „*Aan Jan Carel Josephus van Speijk*” enz.

Afbeelding van het bovenbeschreven monument, op één prent met die van W. J. Baron Bentinck en van J. van Vondel, te samen één steendr. langw. roy. in-8°, z. n. Het is plaat „III.” uit: *Monumenten ter herinnering aan groots mannen in Nederland, van vroegeren en lateren tijd.* Met 9 platen, 's Gravenhage, te bekomen bij D. Blok. 1864. 96 blz. roy. in-8°, in boekdruk. De verder daarin voorkomende afbeeldingen van gedenkteekenen zijn:

I. de Ruyter; II. van Galen en van Kinsbergen; IV. Cornelis de Graaf; V. Cornelis Jans, J. van Heemskerk en A. van der Hulst; VI. Isaac Sweers, W. van der Zaan en N. S. van Winter en L. W. van Winter—van Merken; VII. Christiaan Bruninga, F. W. Conrad, W. Bilderdijk en A. de Raet; VIII. Jacob Baron van Wassenaer; IX. Philip van Heesen-Philippthal.

1832.

7161. „*Jan Carel Josephus van Speijk*;”.

Omschrift boven twee takken tot een krans gebogen om van Speyks borstbeeld, van voren en naar rechts, waarvan het vest, de jas en epaulet evenals het omschrift en de krans in relief zijn uitgevoerd. Onder het borstbeeld het wapen van Amsterdam en onder de met een lint verbonden takken acht versregels in twee rijen: „God van Neerland U! zij de Eere,” enz. Teekenen penwerk in goud en kleuren, gr. in-4°, met den naam F. J. Guiking rechts onderaan.

Aan de keerzijde een dergelijke krans in relief, uit twee takken bestaande, met een lint saamgebonden. In 't midden daarvan is een ruit, heraldisch rechts zwart, links rood gekleurd, waarop weder in relief een miniatuurafbeelding is aangebracht van het gedeelte van den uniformjas van Van Speyk,

dat wedergevonden werd (zie volgend nummer). In vier regels kalligrafisch, in halven cirkelvorm, boven dezen krans en in acht regels aan weerszijden ervan, is een kort verhaal van Van Speyks daad gegeven. Onderaan een 6-regelig vers: „Dit is het stoflijk deel”, enz., om den anderen regel in rood en blauw. Kalligrafie van denzelfden Guiking. Bovenaan in een lint, met letters in relief: „Ecce fatum hœminis.”

1832.

7162. „*Gedeelte der Rok van J. C. J. van Speijk Zooals dezelve alhier ter Stede wordt bewaard door P: le Comte 1831*”.

Afbeelding in olieverf van een gedeelte van een uniformjas, volgens het bovenstaand handschriftelijk inschrift aan de achterzijde, van Van Speyk. Teekening in-4°, z. n.

In de *Bredasche Courant* van 5 April 1831 adverteert H. Moolenijzer te Amsterdam reeds een afbeelding van het stuk van dien rok, door Muller (No. 6826) vermeld naar het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

1832.

7163. „*Jan Carel Josephus van Speyk, Luitenant ter zee, Ridder der Militaire Willems Orde geboren te Amsterdam 31 Januarij 1802, den vrijwilligen heldendood gestorven voor Antwerpen op 5 Februarij 1831.*”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in marine-uniform, de epaulet op den rechterschouder, het kruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendr. in-4°, naar Clermans, „Lith. van Daiwaille en Veldhuysen.”, met bovenstaand onderschrift en lager nog:

„Opgedragen aan de nederlandsche marine uit belangloozen eerbied voor dezelve, bij gelegenheid der plegtige bijzetting van de overblijfselen des Helda, in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, op 4 Mei 1832.” N. b. Muller of v. Someren, *Portretten*.

5 Mei 1832.

7164. „*Plegtige opening der Grootte Sluis van het ooster-dok voor Amsterdam, waardoor het eerste korvet-schip, gebouwd ter loffelijker nagedachtenis van den te vroeg gesneuvelden jeugdigen held, Jan Carel Josephus van Speyk, is gevoerd, op Zaterdag den 5^{den} Mei 1832.*”

In 't midden der plaat het korvet-schip, geheel gepavoiseerd, in de sluis; daar vóór en omheen verschillende andere schepen en schuitjes. Rechts op den tweeden grond een juichend pu-

blik; ook links is bij het schip een aantal toeschouwers. Op den achtergrond rechts de Oudekerks-toren. Aquatint in-plano, naar H. Vettewinkel D^{aaa}, door W. H. Hoogkamer, met bovenstaand onderschrift en daaronder:

„Opgedragen aan de Edel Aachtbare Heeren Burgemeester, Wethouders en Raden der Stad Amsterdam, door hunnen Edel Achtb. seer Onderdanigen Dienaar G. Portielja. Gedrukt door J. F. Brugman." Pendant van No. 7151 hier voren. (Muller No. 6829). Zie ook: No. 7151 b—d hier voren.

1832.

7165. „Voorwaarden eener vaderlandsche loterij, ter eere van J. C. J. van Speyk. Ondernomen door Mr. C. P. E. Robidé van der Aa te Leeuwarden, en goedgekeurd bij besluit van Zijne Majesteit den Koning, de dato 12 December 1831 n°. 23."

Opeschrift boven een tiental artikelen, waarin die voorwaarden enz. verrat zijn, op twee blz. in boekdruk, in-4°, met eenige H. S. bijvoegingen van Mr. J. T. Bodel Nijenhuis.

Daarop volgt een lijst van 58 personen te Leiden, die zich voor één lot of meer verbonden. De loten kostten / 1.80 per stuk. Eenige brieven van Mr. Robidé van der Aa aan den heer Bodel Nijenhuis geven nog enkele bijzonderheden. Bij de „Voorwaarden" is een circulaire tot medewerking, eveneens twee blz. in-4°, in boekdruk. Verder zijn hier bijgevoegd:

a. „Lijst van voorwerpen, vervaardigd van hout en ijzer, behoud hebbende tot de kanonneerboot N° 2, en bestemd tot prijzen in de vaderlandsche loterij, ter eere der nagedachtenis van J. C. J. van Speyk." enz. 4 blz. in-8°. Vgl. No. 7151d hier voren.

b. „Verslag der vaderlandsche loterij, ter eere der nagedachtenis van J. C. J. van Speyk." enz. 16 blz. in-8°. Met een begeleidende circulaire. 2 blz. in-4°. in steendruk.

Uit het uittreksel der rekening hierin blijkt dat het batig saldo / 6484.98 bedroeg.

c. „Kort verslag van de vaderlandsche loterij, ter eere der nagedachtenis van J. C. J. van Speyk," enz. 2 blz. in-8°.

d. Begeleidende brief van Mr. Robidé van der Aa bij een exemplaar van het gedrukte „Verslag der ... loterij, ter eere," enz.

e. Circulaire, met de „Nota der gevallen Prijzen op bij UEd. gedebiteerde Loten." ondersaan, waaruit blijkt dat op de 82 loten, door B. N. verkocht, negen prijzen zijn gevallen.

f. „Cantate, vervaardigd door Mr. Robidé van der Aa, op mu-

zijk gebragt door H. C. Horup, en uitgevoerd door de Leerlingen der Stedelijke Muziekschool te Leeuwarden, ter gelegenheid van de Verloting der voorwerpen van Hout en IJzer, behoord hebbende tot de Kanonneerboot No. 2, op den 25 Julij 1832.” 4 blz. in-8°.

1832—1841.

7166. „Monument ter eere van J. C. J. van Speyk, opgerigt te Egmond aan Zee. voltooid in den Jare MDCCCXLI.”

Onderschrift der afbeelding, met gefigureerd lijstwerk omgeven, van den vuurtoren, uit een betrokken lucht door zonnestralen, welke doorbreken, beschenen. Links op den achtergrond de zee, rechts geboomte. Het vervolg van het onderschrift luidt: „Naar het plan en tekening van den Architect J. D. Zocher, Lid van het Kon^l Ned^l en Britsch Instituut. Goedgekeurd door de vierde Klasse van het Koninklijk Nederlandsche Instituut. Opedragen aan het Collegie Zeemanshoop.” Steendruk in-plano, door P. Lauters, uit de steendrukkerij van Desguerrois & Co. (Muller No. 7045).

Hierbij een houtgravure langw. in-8°, door ?, hetzelfde monument voorstellende.

1832—1841.

7167. „van Speijks toren te Egmond $\frac{1}{2}$.”

Onderschrift onder de afbeelding van dezen vuurtoren, voorkomende op een steendrukplaat langw. in-4°, naar en door P. A. Schipperus, uit de steendrukkerij van Emrik en Binger te Amsterdam, waarop verder nog afgebeeld zijn: „Het hooge Duintje te Bergon”, „Monument van N. Witsen. Zerk van J. Le Maire. S^t. Pietersteen.”, het „Kasteel van Egmond.” en de „Abdij van Egmond.” Uit: Craandijk en Schipperus, *Wandelingen door Nederland*. Haarlem 1875. I, tegenover bl. 185.

5 Oktober 1832.

7168. „Broedefgroet, aan onze braven op de grenzen.”

Titel van een muziekstuk, „Woorden van C. I. Roobol, Muziek van F. B. Bunte, Gezongen door den Heer I. F. Majofski, Bij gelegenheid van het Militair Concert, gegeven in den Stads-Schouwburg, op den 5ten October 1832, door de Leden van het Corps Muziek der amsterdamsche Schutterij, ten voordeele der behoeftige Cholera-lijdens, te Amsterdam.”, zooals verder

op den titel staat. Daaronder een ster in eikenkrans, tusschen twee lauwertakken en nog lager het adres van L. W. Roumen, te Amsterdam. 1832. Gegraveerde titel met twee blz. muziek, eveneens gegraveerd, in-fol.

22 Oktober 1832.

7169. „The last Volume of the Works of Taillayrand.”

Opschrift boven een spotprent op Englands houding bij de belgische omwenteling, vooral door het embargo. Aan den boegspriet van een schip, waarvan men links slechts den voorstevan ziet, met een luipaard als beeld onder den boeg, hangt het „Final and irrevocable Protocol. N° 12. non Interfering” en tevens, als bespottling van dat „irrevocable”, het „Arbitrary protocol N° 70. Piratical Interfering.” Voor aan den boeg is, aan een koord: „ultima tum.”, een engelsch zeeroover opgehangen, die de fransche vlag boven de engelsche, aan één stok naar beneden hangend, onder den linkerarm heeft; in de engelsche vlag drie halve manen, zooals die in de vlag van den roofstaat Barbarije voorkwamen. Tusschen zijne, met een ketting geboeide handen, heeft hij een *palm* en aan den ketting hangt een steen (*stone*), zinspeling op den naam *Palm* er *stone* (Palmerston); in den steen staat: „Absolutisme of the Conference.”, rechts ervan: „70 Stones 16 £ each of Protocols.” Omtrent den gehangene (de engelsche minister van buitenlandse zaken Grey), zegt het 8-regelig vers, in twee rijen onder de voorstelling gegraveerd:

„This hang'd Pirate is a Christian Dey,
Look at his face it must be Gray;
His Gray hounds would not leave him alone,
In Company with a Palm and a Stone;
The Barbaryan Colour hangs with them for blame;
At this Sight only Exmouth died for shame;
But others still living their flag to revenge,
Will desert the Pirates and Unite with Orange.”

Met de „gray hounds”, door koppen van hazewinden op den boegspriet aangeduid, worden de „Times” en de „Courier” bedoeld. Bij den palm, dien Grey in de handen heeft, staat: „Palm of Peace Thema P: give me the Key of your House.” Geheel rechts staat „The head of James the III (*sic*)” op een staak, boven op een rots. Op den achtergrond ziet men de Londonbridge en een gedeelte van de stad. Gekleurde steendruk in-fol., z. n. (Muller No. 68466).

SPOTPRENT OP CHASSÉ VÓÓR HET BELEG

December 1832.

7170. „*Baron Chasse haranguing certain volunteers in the dutch service*”.

Underschrift eener spotprent op Chassé en de Hollanders. Rechts staat Chassé op een gedeelte van de citadel, tegenover hem links een twaalfstal, evenals hij zelf, potsierlijk uitgemonsterde soldaten. Met de linkerhand heeft hij een gordijn weggeschoven van voor een schilderij, waarop hij zijne manschappen wijst, met den degen, dien hij in de rechterhand heeft. Die schilderij vertoont een karikatuur van het in de lucht springen der kanonneerboot van „Van Sphyck”, wiens hoofd, armen en beenen, in verhouding tot de boot onevenredig groot, daarop zijn afgebeeld. Het hoofd roept nog: „Vive de kónig”. Chassé houdt hierbij de volgende toespraak: „*Let the factious seek their own base ends; let ministries rise and fall! no such paltry ambition animates our breasts. (?) We fight for liberty & our good King's government. Behold here a representation of the glorious Van Sphyck! and in such a cause who would not be a Sphyck? I feel convinced, from the officers down to the rank and file amongst the veterans here there is not an old file or one of rank, but looking to the complexion of the ~~Amst~~, feels prepared to be blown up.*” In den rechterbenedenhoek ligt op een kanon en een stapeltje kogels een opgerolde teekening, „original design”, „Rejected”, waarop een Hollander is afgebeeld die, met een blaker met brandende kaars in de eene hand, uit een flesch zit te drinken. De voorstelling maakt deel uit van de eerste plaat der aflevering van 1°. December („N° 36.”) van: *The looking glass or Caricature Annual 1832 Vol. 3.* London Thomas M: Lean 26, Hay market. Elke aflevering van dit tijdschrift in-fol. bestaat uit vier platen, met één of meer voorstellingen, gekleurde steendrukken uit „A. Ducôté's Litho? 70, S: Martins Lane.” (Londen). Daaronder komen nog de volgende geestige spotprenten op de belgische onlusten voor:

a. „*Leading both the lame & the blind.*”

Spotprent op het weinig beteekenende der verschillende protokollen door de vertegenwoordigers der vijf mogendheden ontworpen?

Een Hollander, naar links gaande en gekleed in den typischen wijden korten broek en met den spitsen punthoed op, leidt een lamme (Talleyrand) en een blinde (Palmerston?) bij den neus

aan twee koorden, welke hij in de hand heeft. Hij zegt: „This is Protocooling.“ De voorstelling maakt deel uit van de eerste plaat uit de aflevering van 1°. Augustus (No. 32), waarop vijf verschillende karikaturen, twee kleine boven, twee onder en een grootere in het midden voorkomen.

b. *„Concedent principles.“*

Spotprent op Leopold van Saksen-Coburg bij zijn intocht te Brussel als koning van België. In 't midden de vorst, rechts achter hem een russisch geestelijke, links vóór Leopold een roomsche monnik, die hem vermanend een kruis voorhoudt. De Rus zegt: „You once admired our Greek Church.“, waarop Leopold antwoordt: „Ah but then I was not King of Belgium.“ De figuren zijn slechts te halver lijve afgebeeld. Bovenste voorstelling rechts derselfde plaat waarop ook de vorige voorkomt.

c. *„Dutchmen Blocking up the Navigation of the Scheldt.“*

Spotprent op het afsluiten van de Schelde door de Hollanders. Drie Hollanders, met breedgerande hoeden op 't hoofd, drijven op hun wijde broeken en sluiten zóó de passage van de Schelde af. Eén van hen zegt: „Sit broad.“ De voorste, die een kruik (jenever) bij zich heeft, antwoordt: „Yau Mijnheer“; allen rooken lange pijpen en dampen geweldig. Kleine voorstelling op de vierde plaat van de October-aflevering (No. 34).

d. *„Making use of a friend“.*

Onderschrift eener spotprent op koning Leopold en de Belgen. Louis Philippe is afgebeeld als orgelman, met een Jacobijnenmuts op het hoofd. Op zijn orgel zit Leopold I als aap met kroon op en scepter in den poot, aan een touwtje door den orgeldraaier vastgehouden. Deze staat te draaien voor een over de vensterbank leunend, grijs persoon (den koning van Engeland), wien hij toevoegt: „Monsieur noodle here be some rascals vat dont like my jacks come down and get your head broke fur us.“, waarop deze antwoordt: „Yes Phillip I will, and dont you want some money I wonder you dont want some money.“ Met den duim der linkerhand wijst de orgelman naar achter, waar men in de verte een Hollander ziet staan, die dus een vertegenwoordiger der „rascals“ is, welke zich niet konden vinden met de fransche jacks. De voorstelling staat links onderaan de eerste plaat der November aflevering (No. 35), waarop verder nog vier andere voorkomen.

e. *„Myn heer brought to his senses.“*

Onderschrift eener spotprent op de Hollanders. In 't midden een Hollander die schreeuwend zijn lompe geweer, dat afgaat en dat hij over den schouder heeft, los laat en de handen van

schrik samenvouwt, omdat links de Engelsche leeuw hem bij den wijden broek pakt en rechts de Fransche adelaar, die „Belgum” onder den rechterklauw heeft, hetzelfde doet. Achter den leeuw ziet men een vuur van „Protocols.” Gedeelte der derde plaat uit de November-aflevering (No. 35).

f. „*W. A. R. a masque.*”

Onderschrift eener spotprent, zoowel op de londensche conferentie als op de Hollanders. Voorstelling en onderschrift doen het voorkomen alsof de oorlog slechts voorgewend was. In een kar, door drie paarden getrokken, die door de Nijld bestuurd worden, staat, met een haan (Frankrijk) vóór zich, een man in romeinsche wapenrusting (Mars), met een schild aan den linkerarm, waarin „Signed Protocols.” en een lans in de rechterhand. Achter den wagen een drietal harpijen. Een hollandsch soldaat laat zijn geweer vallen en vlucht voor den wagen, die op 't punt is heen te rijden over een perkament met nithangende zegels: „Treatys.” en over een hoofd, waarin „Ireland” staat. Een ander hollandsch soldaat, met een vreemd model hoed op 't hoofd, waaromheen een lint is aangebracht met inschrift „Orange”, ligt voor den wagen gekniel en heeft van verbazing zijn langen pijp uit den mond genomen. Links achter deze beiden is nog een derde afgebeeld bij den mond van een kanon. Aan deze zijde op den achtergrond een beer (Rusland) en een doodakop-huzaar (Pruisen) (die een donderbus op Mars aanlegt), beide met de wapenfiguren hunner rijken achter zich. Rechts op den voorgrond staat John Bull, met een groot papier in de linkerhand, waarop: „Reform Bill”. Hij ziet verbaasd naar die oorlogszuchtige groep op en zegt: „Hey dey here's a bobbery, just as I was going to look over my Reform Bill quietly, what do they mean not to go to war sure now,!! after suffering Poland to be annihilated & Germany trampled on, Oh nousense! nonsense.” De Nijld antwoordt hierop: „A word in your Ear! there's nothing meant, its all show just to frighten these Dutchmen a little”. Vierde plaat, langw. in-fol., uit de November-aflevering (No. 35).

g. „*Spying eastward from Downing street to the city.*”

Spotprent op de Belgische onlusten. Bij gebrek aan eenige verklaring volge hier de nauwkeurige beschrijving. Links, bij „London tavern”, is een massa volks verzameld rondom een man, die op een verhevenheid staat en roept: „What shall we say, gentlemen, to this Hibernian method of keeping the peace by plunging into a war!!!” Uit het volk stijgt de herhaalde kreet op: „No war”. Vóór deze menigte ziet men drie personen, van welke er één een pak draagt, met inschrift: „Private Sub-

sidy for the king of the Netherlands”, een tweede een schilderij waarin staat: „Token of respect for his Dutch Majesty” en de derde gebukt gaat onder „The Address in Dutch”, dat hij op den rug heeft. Op den voorgrond, naar het midden, staat een man op handen en voeten, op wiens rug een kanon: „The Times” ligt. Achter het kanon staat een man met lange witte pruik op 't hoofd en tabbaard aan (Lord Brougham) met een groote veeren pen, die hij met beide handen vasthoudt en welke als lont dienen moet, waartoe er reeds vuur uit de schacht springt. De Lord-kanselier zegt: „Never fear! when you hear the report of our great gun you will find their numbers amazingly diminished”, wat zeker als antwoord dienen moet op het gezegde van den man, die door een grooten kijker naar de menigte ziet en met verbazing zegt: „What a horrid swarm of Conservators”, terwijl een derde, die tuschen beiden een weinig naar achteren staat en door een lorgnet kijkt, verzekert: „I can see nothing” en eindelijk een dik man op krukken, die den man met de pen aanspoort: „Give it them Broom (samen-trekking van Brougham); hit that Bar-ing (zinspeling op Baring, vertegenwoordiger van Wellington in 't Lagerhuis), a knock that bars our way so.”

Hoofdafbeelding in 't midden der tweede prent uit de December-aflevering (No. 36), waarop zeven voorstellingen voorkomen.

Zie voor een andere prent tot dit werk behoorende, No. 7111 hier voren.

A. Eindelijk zij nog één plaat hier vermeld, die wel niet met de belgische gebeurtenissen in verband staat, maar door zijn voorstelling naar ons Oranjehuis heenwijst. Het onderschrift is: „Scene at an english orange lodge No Reflection”.

Zij stelt den hertog van Cumberland? voor, tegenover wien het portret van „William of Orange” wordt in de hoogte gehouden, terwijl een geestelijke met een tweeden persoon samen een vergulde lijst daar voor houden, met een doodskop bovenin. Links van dezen tweeden persoon staat de hertog van Wellington. Een tweede geestelijke, achter den eersten staande, zegt: „Oh! Your Highness is too modest! Turn and see yourself in this Glass; see what indubitable traits of Piety, Patriotism, Honesty, Humanity, Wisdom and Valor are displayed in your honest open countenance.”, waarop door den hertog geantwoord wordt: „Ah! Indeed! I had quite forgot what manner of man I was; So since you find I have Piety and all that sort of thing sufficient, I'll be your Arch Master”. Achter den rug van den laatsten ziet men nog eenige personen. Op den voorgrond

liggen drie papieren met inschriften: „Private Plots”, „Anti Reform Tactics.” en „Plan for a New Tory Administration.”

Het is de eerste plaat der Maart-aflevering (No. 27).

BELEGGERING DER CITADEL VAN ANTWERPEN

1832.

7171. „Overzicht van het tegenwoordig Oorlogstooneel Bijvoegsel tot de Nieuwe Amsterdamsche Courant en Algemeen Handelsblad”.

Inscriptie in den linkerbovenhoek eener kaart, met Bergen op Zoom en Tilburg, als uiterste punten bovenaan en „Bosch” en „Oud Oosterwyck” onderaan. In den rechterbenedenhoek een „Perspectief der Schelde van het Fort Bath tot Antwerpen.”, met de verklaring der cijfers 1—12, in dit perspectief voorkomende, onder de voorstelling. Steendruk langw. in-fol., uit de drukkerij van M. J. Dessaur en met het adres: „te Amsterdam by Gebroeders Diederichs. 1833”, onder het inschrift. (Muller No. 6586).

1832.

7172. „Carte des environs d'Anvers”.

Kaart van de Schelde, van fort Lillo links bovenaan tot Weert aan dezelfde zijde onderaan, voorts het terrein rechts van de rivier met Braesschaet en Duffel als uiterste plaatsen boven- en onderaan. Buiten de lijst der kaart ligt rechts „Lierre” „Hoofdkwartier van Leopold.”, met de daar langs stroomende „Neethe R.” en onderaan rechts „Waelhem”. De coupures in de dijken bij de forten Lillo, Liefkenshoek, Burcht en bij Pijp Tabak zijn aangegeven. Steendruk in-fol., met de adressen: „Dordt, by Steurwald & Co Breda by Broese & Co”.

Van deze tamelijk uitvoerige kaart is hier een zwart en een gekleurd exemplaar; op dit laatste zijn o. a. met vlaggetjes aangeduid Lier en Antwerpen als bezet door de Belgen, de Citadel door de Nederlanders, Fort du Nord en Berchem door de Franschen. (Muller No. 6534).

Hierbij: „Carte du cours de l'Escaut et des environs d'Anvers.” Lith. de F. Charles te Brussel. in-fol.

December 1832.

7173. „De Schelde van Vlissingen tot Antwerpen. December 1832.”

Inscriptie in den rechterbovenhoek eener kaart van het grootste

gedeelte van Zeeland, met Zeeuwsch Vlaanderen en de Schelde tot aan Antwerpen. Gekleurde gravure langw. in-fol., door W. C. van Baarsel te Amsterdam. (Muller No. 6861).

December 1832.

7174. „Kaart van de Schelde van beneden het Fort Bath tot boven Antwerpen,” enz.

Begin van een 3-regelig opschrift, dat verder luidt: „met de juiste ligging der Forten en Polders langs derzelve oever en op dewelke men de Krijgs-bewegingen van het Nederlandsche Eekader en van het Fransche leger kan nagaan. Opgemaakt naar de nieuwste opmetingen.” en dat geplaatst is boven een vrij uitvoerige kaart van het terrein om Antwerpen en de rivier tot Bath. Steendruk br. in-fol., door A. Oltmans Jr., uit de drukkerij van Deaquerois en C°, met adres van Gebr. Buffa en Comp. te Amsterdam. 1832. Onder de plaat, aan weerszijden van de schaal en 't adres, de verklaring der teekens in de kaart. (Muller No. 6862).

December 1832.

7175. „Platte grond der Schelde.”

Gezicht in vogelvlucht van de Schelde met Antwerpen (1) en de citadel (2) bovenaan, „Fort Batz (*sic*)” (18) onderaan, en de positie der oorlogsschepen op de rivier. In de plaat de cijfers 1—18, waarvan de verklaring in drie rijen onder het opschrift staat. Steendruk in-fol., door Clermans, met adres van Gebr. Buffa en Co. te Amsterdam. (Muller No. 6532).

Van deze plaat zijn hier aanwezig:

a. De oorspronkelijke(?) teekening.

b. Een ongekleurd exemplaar der plaat.

c. Een zeer goed gekleurd exemplaar.

d. Een ongekleurd exemplaar, waarop onder het adres van Buffa met de hand bijgedrukt is: „en by P Bosceti i. C°”. Allen hebben bij No. 9 de fout „Kruiskant” voor: Kruisschans.

December 1832.

7176. „Platte grond der Schelde.”

Onderschrift van een gezicht à vol d'oiseau der Schelde van fort Bath (18), onderaan op den voorgrond, tot Antwerpen (1), op den achtergrond bovenaan. Kopie van de prent in 't vorig nummer vermeld. Steendr. in-fol., door H. Swaluw 1832.

December 1832.

7177. „Panorama der Schelde.”

Ongeveer dezelfde voorstelling der vorige plaat. Hier wordt

echter de citadel beschoten. In deze vindt men de cijfers 1—23, en de verklaring daarvan eveneens in drie rijen. Ook hier met de fout „Fort Batz.” Steendruk gr. in-fol., „Uitg: ter Steendr. van A: Collings & v. d. Hout.”, „te bekomen by W. J. van Oosterzee Rotterdam”. (Muller No. 6531).

December 1832.

7178. „De Schelde” „van Antwerpen tot Bath.”

Op- en onderschrift van dezen plattegrond der Schelde en omgeving, in vogelvlucht, met „F. Baht (sic).” bovenaan. Met de namen der in de kaart aangegeven plaatsen, op de hoogte waar zij liggen, aan weerszijden buiten het kader gegraveerd. Steendruk in-fol., „v. C. Magnenat.”, met adres van Frans Buffa & Zonen, Amsterdam. (Muller No. 6530).

Hierop zijn o. a. aangegeven: de positie der oorlogschepen op de rivier, de coupures in de dijken, de inundaties, en de aanvalswerken der Franschen op de citadel, met de aangevangen tweede paralel.

December 1832.

7179. „De Schelde Van Bath tot aan Zee en de Westelijke uit hoek van Zeeuwsch Vlaanderen.”

Drie-regelig boven- en onderschrift van twee aansluitende panorama-kaarten. Het bovenste blad vertoont de rivier en het omliggende land, van „S: Anna” en „Sluis” links- en „Cassandria” in 't midden-bovenaan tot „Koudorp.” rechts- en „Maurits Fort.” links-onderaan; het onderste blad van „Terneusen” links- en „Driewegen.” rechts-bovenaan tot „Woensdrecht.” links- en „Bergen op Zoom.” rechts-onderaan. Deze plaatsnamen zijn links en rechts buiten de kaart gegraveerd. Twee steendrukken in-fol., van C. Magnenat, „1833.”, met adres van Frans Buffa & Zonen, „Kalverstraat hoek Gasperst. 221” te Amsterdam. Vormen met de kaart van 't vorig nummer een stel. (Muller No. 6533).

December 1832.

7180. „Perspectief gezicht Van de Schelde van het Fort Bath tot Antwerpen.”

Onderschrift van een gezicht in vogelvlucht van het bovengenoemde gedeelte van de Schelde en daaraan gelegen plaatsen; het „Fort Bath.” is hier onderaan, „Antwerpen” bovenaan gelegen; de „Citadel” wordt beschoten. De namen der verschillende plaatsen staan in de kaart. Op de hoogte der „Kruisshans”, bezet door de Franschen, leest men hier: „Kanonnade tusschen Z. M: oorlogschepen de Euridice en de Proserpina

[en de Kruisschans] waarbij de Schout bij Nacht Jonkh J. E. Lewe van Aduard is gensneuveld (*sic*).” (Dit gebeurde den 12 December 1832; zie Muller No. 6866). Bij het fort Frederik Hendrik, ook door de Franschen bezet: „Kanonnade tusschen Z. M: Korvetten de Medusa en de Komeet en het Fort Frederik-Hendrik”. Steendruk gr. in-fol., „A. Oltmans J: Fecit.”, uit de steendrukkerij van „Desguerrois en C:”, met adres van Gebr. Buffa en C: te Amsterdam.

Van deze plaat is een zwart en een gekleurd exemplaar in den Atlas. (Muller No. 6529).

December 1832.

7181. „Gezigt op de Schelde met het gevegt bij de Kruisschans waar de Schout bij nacht Jonkh, Lewe van Aduard, Sneuvelde op den 12 dec. 1832.”

Twee-regelig bovenschrijf van een gezicht in vogelvlucht der Schelde, van 't Fort Bath onderaan, tot Antwerpen in profiel bovenaan. Vóór Bath het oorlogs-fregat de Zeeuw en eenige kanonneerbooten; tusschen de Kruisschans en het fort Liefkenshoek de „Proserpine, Euredice en Stoomboot, Curacao.” in vuurgevecht met die forten; rechts van Antwerpen de citadel door de Franschen gebombardeerd. Onderaan in drie rijen en één doorlopenden regel daaronder, de verklaring der cijfers 1—21 in de plaat. Steendr. in-fol., „Lith. bij S. P. Voorn Boers te Rotterdam.” Muller (S. No. 6873 A) vermeldt het exemplaar van den heer J. N. Scheltema.

December 1832.

7182. „Plan van Antwerpen en de citadel.”

Opschrift eener kaart met een gedeelte van de Schelde van den linkerbovenhoek tot onderin links naar het midden der afbeelding, van „Fort Lillo” tot een eind boven „Buroht” en het land oostwaarts van de Schelde; met „Capellen” rechts bovenaan en „Laternen Hof” aan diezelfde zijde onderaan. Met de coupures in den dijk op den linkeroever, bij „F. Burcht” en bij „Pyp Tabak” en aanduiding van het ondergelopen land. Steendruk in-fol., „A. E. M. del.”, „Steendr. van L. Springer, te Leyden.” (Muller No. 6535).

December 1832.

7183. „Plan der stad Antwerpen, citadel enz:”

Inschrijf in den rechterbovenhoek eener plattegrond van stad en kasteel. In het onderste vijfde deel, van links af, in vier rijen, de verklaring der cijfers 1—32 in den plattegrond, terwijl

in de verdere ruimte naar rechts het „Profil van eene mortier batterij op de Citadel.” en een „Standgezicht van bovengen: batterij” zijn afgebeeld. Steendruk langw. in-fol., „Lith van M. J. Dessaur”. Bovenaan: „Bijvoegsel tot de Nieuwe Amsterdamse Courant en het Algemeen Handelsblad, Plaat N° 1.” Onder het inschrift het adres: „te Amsterdam bij de Geb^t. Diedericha.” (Muller No. 6538). Vgl. No. 7187 hierna.

Hierbij dezelfde plattegrond, zonder het opschrift: „Bijvoegsel” enz.

December 1832.

7184. „*Plan der Stadt und Citadelle von Antwerpen.*”

Opschrift van een tamelijk uitvoerigen plattegrond van stad en citadel, met meerendeels hollandsche inschriften, blijkbaar gekopieerd naar een hollandsch origineel. Steendruk langw. gr. in-4°., „Lith. bei Welsch in Düsseldorf 1832.”

Deze en een „Spezial-Karte der Umgegend von Antwerpen.”, met „Bergen op Zoom” bovenaan en „Brüssel” onderaan in 't midden, steendruk gr. in-4°., uit dezelfde drukkerij als de vorige, behooren in *Die Niederlande, historisch-geographisch-statistisch herausgegeben von Friedrich Schulz.* Düsseldorf 1832. langw. in-4°.

Hierin komt ook nog voor en is met het bovengenoemde hier aanwezig, een prospect van de stad „Antwerpen.”, met een deel van de tegenoverliggende Scheldekade op den voorgrond. Steendruk langw. in-4°., „Lith. v. Severin. Ddorf.”

December 1832.

7185. „*Plan van de Forten Lillo en Liefkenshoek.*”

Inscriptie midden onderin een plattegrond van een gedeelte der Schelde, met het „F^t. Lillo.” links en „Fort Liefkenshoek” rechts. Links van het inschrift een prospect van „Fort Lillo.”, rechts een dergelijk van „Fort Liefkenshoek.” Steendruk in-fol., uit de drukkerij van Desguerrois en Co. te Amsterdam en met het adres van Gebr. Buffa en C^o aldaar. (Muller No. 6863).

Van deze kaart is hier een zwart en een gekleurd exemplaar.

December 1832.

7186. „*Over 't Kasteel van Antwerpen. door Adam Simons.*”

Op den geheel gesteendrukten titel komt onder bovenstaande woorden een vignet voor, in liggend ovaal, een gezicht op het kasteel vertoonende, met een 2 regelig citaat uit Virgilius er onder; lager het kasteel zooals het is afgebeeld in het wapen van Antwerpen en het adres „Te Utrecht, bij J. Altheer.

MDCCCXXLI.”, aanwezig in een exemplaar van den eersten en in een van den „Tweede(n) druk.”

Verder komen in dit werkje nog voor en zijn hier aanwezig:

1. Een portret in borstbeeld van „B^{re} Chassé”, naar rechts, met facsimile handteekening en drie mortieren, waarbij vier bommen liggen, eronder. Steendr. in-8°, door T. Soeterik, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht.

2. „Plattegrond van het kasteel.” Inschrift in den linkerbovenhoek van dezen steendruk langw. in-8°, z. n. Verder behooren er nog vier prentjes in, met de vroegere geschiedenis van Antwerpen in verband, n.l. de graftomben van Don Fernando de Solis y Bargas en van F. de Velasquez, het standbeeld van Alva en een crucifix, gemaakt uit het metaal van dat standbeeld; de eerste drie lithographiën z. n., de vierde een ets van 1797, door Rottiers, alle vier in-8°.

December 1832.

7187. „Positie voor Antwerpen”.

Inschrift in den linkerbovenhoek van een uitvoerigen plattegrond; het woord „Antwerpen” in duitsche letter. In 't midden bovenaan een gedeelte der stad; rechts daarvan de Citadel met de lunetten St. Laurent en Kiel. Lager de Schelde, het Vlaamsche hoofd met de inundatie westwaarts daarvan en de forten Burght, Zwijndregt, Callo en Isabelle, bezet door de Nederlanders, links het Fort du Nord, door de Belgen bezet en met aanduiding van de batterijen tusschen dit fort en de stad opgeworpen. In den rechterbenedenhoek het „Profil eener mortier batterij op de Citadel.”, daaronder „Standgezicht van boveng: batterij”. Gekleurde steendr. in-plano, z. n., uit de drukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6855).

December 1832.

7188. „Positie voor Antwerpen.”

Inschrift als bij het vorige plan; nu het woord Antwerpen in romeinsche letter. De afbeelding is ongeveer gelijk aan de hier voorgaande, doch andere gravure en vermeerderd met de nederlandsche flotille op de rivier, in linie van de Citadel tot „t Vlaamsche hoofd”; iets hooger de rivier op, de bewapende stoomboot de Zeeuw en nog drie kanonneerbooten. Links is de plaats aangegeven waar van Speyk in de lucht vloog; lager twee oorlogschepen nabij „Pijp Tabak”. Voorts zijn aangeduid de belgische batterijen nabij het fort Burght en is de linie van batterijen nabij 't Fort du Nord tot aan de stad doorgetrokken. In den rechterbenedenhoek is nu de bewapening der hollandsche

flotille vermeld; in den linker de „Sterkte der verschillende Batterijen tegen de Zeemagt gerigt.“ Gekleurde steendruk in-plano, z. n., uit de drukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6854).

December 1832.

7189. „Positie voor Antwerpen“.

Dezelfde plattgrond van nommer 7187, van boven ongeveer 5 cM. vergroot, zoodat nu ook het fort Montebello bovenaan rechts er op afgebeeld is; met schetsachtige aanduiding van de belegeringswerken van dáár tot de lunette Kiel. Met meer inschriften, vooral in dit rechterbovengedeelte van het plan en met de verklaring der teekens, in de plaat voorkomende, in een gedeelte der „Boven Schelde“ rechts. In den rechterbenedenhoek nu weder het „Profil eener mortier batterij op de Citadel.“, daaronder: „Standgezicht van boveng: batterij“. Gekleurde steendruk in-plano, z. n. (Muller No. 6856).

December 1832.

7190. „Positie voor Antwerpen“.

Andere steenteekening, in hoofdzaak gelijk aan die in het vorig nommer vermeld. Er zijn echter twee batterijen in de eerste parallel bijgeteekend en de schootlijnen van de belegeringsbatterijen aangegeven. In den rechterbenedenhoek is nu de verklaring der teekens geplaatst, welke bij de vorige in een gedeelte der Schelde was gegraveerd. Links daarvan staat het „Profil eener mortier batterij op de Cit.“, daaronder het „Standgezicht“ enz. Gekleurde steendruk in-plano, z. n., uit de drukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6857).

December 1832.

7191. „Plan der Belegerings werken voor de citadel van Antwerpen. 1832.“

Inscript in den rechterbovenhoek van een situatiekaartje van de Citadel, een gedeelte der Schelde en de belegeringswerken tot de voltooiing der eerste parallel, met de schootlijnen der batterijen. Steendruk langw. in-4°, uit de steendrukkerij van Desguerrois en Co. Het behoort in: de Richemont, *Geschiedkundig verhaal van de belegering der citadel van Antwerpen, in December 1832.* ... naar het Fransch. Amst., J. C. van Kesteren, 1833. Op den titel een vignet, een uitval der Nederlanders voorstellend. Geheel gesteendrukte titel van dezelfde drukkerij.

December 1832.

7192. „Opérations du Siège de la Citadelle d'Anvers.“

Inscript links bovenin een plan van de citadel in 't midden, de belegeringswerken rechts en de Schelde onderaan. Schetsach-

tig, vrij onjuist, plan der aanvalswerken tot den 11 December, met de schootlijnen der batterijen In 't midden bovenin de fouthieve „Renvois” der cijfers I—V in de bastions der citadel; in den rechterbovenhoek de staat der bewapening van de „Batteries 1.—10.” en der mortier-batterijen A en B, van den aanval. Steendruk in-fol., z. n., met het dubbele adres: „Dordt by Steuere-wald & Co Breda by Broese & Co” (Muller No. 6859).

December 1832.

7193. „Plan den (*sic*) belegering en bombardement der citadel van Antwerpen 1832.”

Underschrift van een plattegrond der citadel (met de gebouwen daarbinnen in vogelvlucht), van de lunetten, het fort Montebello en het daarachter liggend gedeelte van den hoofdwal der stad; de Schelde rechts en de belegeringswerken (tot na de innoming der lunette St. Laurent), schematisch aangeduid links. In den bovenhoek aan diezelfde zijde de „Verklaring.” der cijfers 1—3 in de kaart. Steendr. langw. zeer gr. in-4°., z. n., met adres van E: Maakamp onder de verklaring. (Muller No. 6853).

December 1832.

7194. „Aanvang van het beleg van de Citadel van Antwerpen door het Fransche leger in December 1832.”

Opschrift boven een plattegrond van de citadel, de lunetten Kiel en St. Laurent, het fort Montebello, een gedeelte van den hoofdwal van Antwerpen en de belegeringswerken der Franschen, die de grootste linkerhelft der plaat beslaan. Van de belegerings-batterijen No. 1—11 is in twee rijen onder de plaat aangegeven welke gedeelten van het aangevallen front zij bestreken. De Schelde links. Steendruk in-plano, z. n., uit de drukkerij van Desguerrois, met adres van Gebroeders Buffa en Co., te Amsterdam.

Van dit plan zijn hier drie exemplaren in twee staten.

a. Met de belegeringswerken tot het openen van de tweede parallel. (Muller No. 6850a).

b. Met de belegeringswerken tot de voltooiing van de derde parallel, der bres- en contre-batterijen en met aanwijzing van de plaats waar het monstermortier stond. Muller (No. 6850b) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

c. Deze laatste staat in een gekleurd exemplaar. (Muller No. 6850c).

December 1832.

7195. „Plan des travaux d'attaque de la citadelle d'Anvers en Décembre 1832”.

Inscript in het gedeelte van de Schelde, voorkomende in den

linkerbovenhoek dezer uitvoerige plattegrond van citadel en lunetten (in 't midden bovenaan) en der belegeringswerken. De verklaring der cijfers „N° 1.”—„N° 5.” en der letters *a*—*g*, in de citadel, is met het opschrift: „Légende pour la citadelle”, links naast het inschrift gegraveerd, terwijl bij de belegeringswerken is aangegeven in welken nacht zij aangelegd of de batterijen bowschend waren. In den linkerbenedenhoek overdwars zes profielen: over de bres in bastion No. 2, van de lunette St. Laurent, de halvemaaen daarachter, van de 1e en 2e parallel en der gemeenschapsgangen. Steendruk in-plano, „Lithographié par Konen”.

December 1832.

7196. „*Plan der aanvals werken der citadel van Antwerpen in December 1832.*”

Inscript in liggend ovaal in den linkerbovenhoek eener kopie van het voorgaande plan. De verklaringen, in het vorige nummer in het fransch, zijn hier allen in het hollandsch. In de plaats der profielen in den linkerbenedenhoek, staat hier de „Hoofdinhoud der voornaamste gebeurtenissen van het beleg.” Teekening in kleuren in-plano, „A: G: Hessels Dedié (*sic*) et Schrip:” (*sic*).

December 1832.

7197. „*Loopgraven voor het Kasteel van Antwerpen.*”

Van boven naar beneden is op de plaat met bovenstaand opschrift het volgende afgebeeld:

„Plattegrond van het hoofd eener Loopgraaf.” (Hieronder en ter zijde liggen een rolkorf, schanskorven en fascines en de gereedschappen voor het maken van een loopgraaf).

„Gezigt van de agterzijde”.

„Gezigt van het Kasteel op de Loopgraaf.”

„Doorsnede der voltooide Loopgraaf Doorsnede voorstellende de Uitgraving.”

Steendruk in-fol., uit de drukkerij van Houtman te Utrecht. (Muller No. 6860).

December 1832.

7198. „*Monument-historique du XIX siècle.*”

Opschrift boven een „Carte du theatre de la guerre Représentant Le Cours et bouches de l'Escaut, de la Meuse et des Eaux Intérieures, depuis Rotterdam jusqu'à Anvers l'Ecluse et Bruges, ... ouvrage entrepris Pour perpetuer le souvenir de l'héroïque defense des Braves à la Citadelle d'Anvers et forts dependans; et Hommage aux Mânes des morts au champ d'honneur. Par des citoyens amis du Trone de la Patrie et de la

liberté Neerlandaise.", zoals er in den linkerbovenhoek van deze kaart staat, onder een trofee, waartegen in ovaal een voorstelling met opschrift: „Pays-bas." en met een Faam erboven, die een lint in de hand heeft, met den naam „Chassé" er in. Gekleurde steendruk in-plano, z. n. „Se trouve chez les principaux libraires de la Neerlande. Prix / 1.—"

Onder de kaart, in drie doorlopende regels, een lofverklaring van Chassé's verdediging van de citadel. Bij Antwerpen een schetsachtig plattegrondje van het beleg der citadel.

December 1832.

7199. „Belegering der citadel van Antwerpen, December 1832."

Op den voorgrond een deel der fransche belegeringswerken, met het monstermortier, ongeveer in 't midden, naar rechts. Op den tweeden grond rechts de citadel, daarachter, over de geheele breedte der plaat, de Schelde. Tusschen de beide helften van bovenstaand onderschrift het borstbeeld van Chassé, naar rechts, waaronder: „Oud Nederlands grootheid, Frankrijks geweld, Belgiëns lafheid.", en met vier regels van een 8-regelig gedicht: „Ziet hier den held Chassé, aan 't hoofd van zijne braven." enz., aan weerszijden. Steendruk in-plano, „Dupont a.v.d. , „Hartog Zangers exc."

Hierbij, als sleutel, een kleine omtreksteendruk langw. kl. in-4°; boven de voorstelling de „Verklaring." der cijfers 1—12 daarin voorkomende. (Muller No. 6882).

December 1832.

7200. *Belegering van de citadel van Antwerpen.*

Op den voorgrond een der fransche batterijen; in 't midden op den tweeden grond de citadel, rechts daarvan de stad Antwerpen; op den achtergrond de Schelde. Steendruk langw. in-4°, van S. de Visser.

Het prentje behoort in: *De citadel van Antwerpen hare belegering, heldhaftige verdediging en eervolle kapitulatie in 1832.* Amst., G. L. Koopman, z. j., kl. in-8°.

December 1832.

7201. „Die Citadelle von Antwerpen".

Onderschrift onder een prentje, waaraan in twee regels nog toegevoegd is: „Vertheidigt von den Holländern, unter General Chassé, und belagert von den Franzosen, unter Marschall Gerard." Van links tot in 't midden op den achtergrond de lunette St. Laurent en de citadel, rechts Antwerpen. Op den tweeden- en voorgrond loopgraven, ten deele met opmarcheerende militairen

erin, en batterijen. Over en weder wordt krachtig geschoten. Rechts op den voorgrond een vijftal officieren, van welke drie te paard. Gekleurde deutsche gravure langw. in-4°. „J. B. Wunder. sc.”, met adres van Fr. Campe te Nürnberg. De prent behoort tot de serie beschreven onder No. 6405 hier voren.

1 September 1830—23 December 1832.

7202. „*Belegering van de Citadel van Antwerpen van 30. Nov. tot 23. Dec. 1832.*”

Opschrift boven de laatste van zes voorstellingen, in drie maal twee boven elkaar, voorkomende op „No. 99.” der serie kinderprenten: „Prenten-magazijn voor de jeugd.”, van J. Schuitemaker te Purmerende. De overige vijf hebben de volgende opschriften:

„Intogt van den Prins van Oranje te Brussel. — 1. Sept. 1830.”

„Van Speijk handhaafde de eer van 's lands vlag ten koste van zijn leven. — 5. Februarij 1831.”

„Onverschrokken moed van Hobein tot behoud der Nederlandsche vlag. — 19. Maart 1831.”

„Kloekmoedige daad van den hoornblazer A. Potter. — Maart 1831.”

„Het paard van den Prins van Oranje bij Boutersem gekwetst. — 11. Aug. 1831.”

Zes houtgravures kl. in-8°, z. n. v. gr.; onder iedere voorstelling een 4-regelig versje, evenals de opschriften, in boekdruk.

December 1832.

7203. „*Sieg de la citadelle d'Anvers.*”

Opschrift boven een afbeelding in vogelvlucht van dit beleg. Links op den tweeden en achtergrond de citadel en de stad Antwerpen. Rechts en op den voorgrond loopgraven, waarin infanterie marcheert en eenige batterijen, waaruit hevig op de citadel gevuld wordt. In den rechterbenedenhoek twee schanskorven en een gesneuveld fransch infanterist. De verschillende voorstellingen in de plaat zijn aangegeven met de cijfers 1 tot 11; de verklaring staat in twee rijen links onder de prent; rechts daarvan, in zes doorlopende regels, een kort verhaal van het beleg; alles in boekdruk. Volksprent. Gekleurde fransche houtgravure in-plano, z. n. v. gr., „de la fabrique de Pellerin, imprimeur-libraire, a Épinal.”

8 December 1832.

7204. „*Brand der groote kaserne 8 December 1832.*”

Onderschrift eener afbeelding op den titel van het eerste deel van: G. A. C. W. marquis de Thouars, *De citadel van And-*

werpen; vaderlandse cytherklanken. Amst., L. van der Vinne. 1835. Zij stelt links op den achtergrond het in brand geschooten gebouw, rechts eenige andere huizen in de citadel voor. Plaatje langw. in-12°, naar G. L. F. v. K., door W. van Senus, op den geheel gegraveerden titel in-8°.

Op den eveneens gegraveerden titel van het tweede deel is in een vignet een eerezuil afgebeeld, met „December anno 1832.” in het voetstuk; de zuil is omgeven door een trofee van vlaggen en krijgstuig; op den achtergrond de stralen van een opgaande zon. Vignet kl. in-8°, naar H. Vettewinkel Dz., door Lange.

10—11 December 1832.

7205. „Uitval van de bezetting van de citadel van Antwerpen bij de lunet St Laurent.”

Onderschrift onder de eerste van een viertal afbeeldingen in verband met de belegering der citadel, doch waarvan de derde hier ontbreekt. Onder het onderschrift twee regels tekst:

„In den avond van den 10^{den} (Dec. 1832) is door een detachement der 10de Afdeeling, onder de bevelen van den Kapitein Morre eene uitval gedaan. Ruim 20 ellen der vijandelijke sapes, werden daarbij vernield en een zestal handmortieren in het water geworpen, of onbruikbaar gemaakt.” Midden boven de plaat: „(10 December 1832.)”

Behalve deze zijn alleen de tweede en vierde plaat nog in dezen Atlas. Zij hebben de volgende onderschriften:

a. „Beleg van de citadel van Antwerpen.”

„Door de tegenwoordigheid van geest van eenen kanonnier, werd belet dat een bom, welke voor de ingang van een kruidmagasijn nederviel, zich aan dea munitie mededeelde.” (*etc.*) Midden boven de plaat: „(11 December 1832.)”

b. „Het verblijf van den generaal Chassé op de citadel van Antwerpen.”

„De Generaal Chassé, geeft bevel aan den L^{te} Kolonel van der Wijck om de Artilleristen een gestadig vuur te doen maken, ten einde de Franschen in het aanleggen der Bresbatterijen te storen.” Midden boven de plaat: „18 December 1832.”

Drie steendrukken langw. in-4°, naar en door Steijn, „Bij Doaguerrois en C^o te Amsterdam.” (Muller No. 6867).

Hierbij een teekening in O.-I. inkt langw. gr. in-8°, de voorstelling der tweede plaat, doch met afwijkingen, omgekeerd vertoonende.

13—15 December 1832.

7206. „Doorsnede van de wal, gracht en bedekte weg

van de Lunet S: Laurent, en Afdaling naar de gracht, met den aanleg van het mijnwerk."

Opschrift boven de afbeelding dezer doorsnede in steendruk langw. in-fol., met de verklaring der cijfers 1—9 in de plaat en het adres der Gebroeders Buffa en Co., te Amsterdam, onder de voorstelling. (Muller No. 6877).

Hierbij: „*Messenger de Gand.*” van „*Jeudi 29 Novembre 1832.*” on het „*Journal de la Haye.*” van „*Jeudi 13 Décembre 1832.*”

De „*Messenger*” geeft o. a. eenige berichten omtrent de preparatieven tot de belegering der citadel en de koninklijke boodschap bij het wetsontwerp op den Landstorm in Nederland. Het nummer van 't „*Journal*” behelst tijdingen het beleg betreffende, van den 9^{en} en 10^{en} December.

December 1832.

7207. „*Prise d'Assaut du Fort S: Laurent par l'armée française, le 14 Décembre 1832.*”

Underschrift eener prent, die de bestorming te zien geeft.

Een tweede plaat heeft tot onderschrift: „*Siège de la citadelle d'Anvers, Par l'armée Française, sous les ordres du Maréchal Gérard en Décembre 1832.*” en vertoont op den voorgrond een gedeelte van de belegeringswerken; op den achtergrond de citadel en de stad Antwerpen.

Twee gekleurde steendrukken zeer gr. langw. in-4°, de eerste z. n., de laatste naar G. Simonau, uit de lithogr. van P. Simonau en met adrs van Rottigni te Brussel. (Muller No. 6868).

In dezen Atlas zijn hiervan vier afdrukken. De keerzijde van den eersten heeft geen afbeelding, tegen die van den tweeden is de hier volgende prent *a* afgedrukt, tegen die van het derde en vierde exemplaar samen, de voorstelling die onder *b* beschreven wordt:

a. „*Entrée à Bruxelles de LL. MM. le roi et la reine des Belges, Le 19 Août 1832.*”

Underschrift onder een prent met de Antwerpse poort op den achtergrond en daar vóór, naar links rijdende, het met zes paarden bespannen rijtuig, waarin Leopold en zijn gemalin gezeten zijn. Aan weerszijden staan de soldaten *en haie*. Rechts ziet men achter de militairen vele toeschouwers. Steendruk langw. gr. in-4°, „*Lith. de P. Simonau, à Brux.*” Links onder de afbeelding het adres: „*Rottigni, éditeur, rue thérésienne, N° 7, à Brux.*” De door Muller (No. 6837) beschreven prent, uit de kollektie van Gijn, heeft het adres van Fietta frères te Brussel.

b. „*Distribution des drapeaux d'honneur, aux députés*

des villes et communes, Qui se sont le plus distingués dans la révolution belge; par S. M. Léopold 1er le 27 septembre 1832.”

Gezicht op het plein en de kerk St. Jacques. Vóór het kerkgebouw, dat men op den achtergrond ziet, is een estrade opgericht, waar de koning de vaandels uitreikt. Langs de treden van de estrade staan aan weerszijden de vaandeldragers geschaard. Rechts, achter een afdeling militairen, die 't geweer presentteeren, een aantal toeschouwers. Steendruk in-fol., „Lith. de P. Simonau, à Br.”, met adres: „Rottigni, éditeur, rue thérésienne, n° 7, à Bruxelles.” Muller (No. 6839) beschrijft dit exemplaar, dat doorgesneden en weder aaneengezet is.

13—15 December 1832.

7208. „Goose Morre, Vrijwilliger bij de 10de Afdeling.”

Onderschrift onder de afbeelding van dezen man, die bij de inneming van de lunette St. Laurent, door de Franschen, den rechterarm en de linkerhand verloor. Hij is afgebeeld te halver lijve, van voren en naar rechts; het ontbreken van genoemde ledematen is duidelijk zichtbaar. Steendr. in-8°., naar H. P. Oosterhuis, door (C. C. A.) Last, uit de steendrukkerij van Desguerrois en C^o., behoorende in: G. Engelberts Gerrits, *Militaire loopbaan en lotgevallen van den vrijwilliger Goose Morre, Ten voordeele van den deerlijk Verminkten Held.* Amst. 1833. VIII en 40 blz. in-8°. Aan het eind: *Romance Op eens Toespraak aan den gekwetsten Krijgsheld en Nederlandschen Soldaat Goose Morre. Woorden van F. R. te s' Hage; in Muzijk gebracht met accompagnement van Piano-Forte door Everardus Jansen, Staf-Muzikant bij de 10de Afdeling Nederlandsche Infanterie, in Krijgsgevangenschap te S^t. Omer. (23 Maart 1833).* Amst. 1833. Titel en 2 blz. muziek, steendruk in-8°.

13—15 December 1832.

7209. „Siège d'Anvers.”

Hoofdonderschrift van twee prenten, in verband met het nemen van de lunette St. Laurent door de Franschen. Door den tweeden regel van het onderschrift wordt van iedere prent nader de voorstelling aangegeven. Die onderschriften luiden: „Attaque de la Lunette S^t. Laurent, le 13 Décembre 1832.”; „Etablissement sur la Brèche faite à la Lunette S^t. Laurent (15 Déc^{br} 1832).” Twee uitnemende aquatinten in-plano, naar Pelletier, door Jazet. Muller (No. 6879) vermeldt het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

December 1832.

7210. „Het bomvrije Hospitaal van binnen. (Citadel van Antwerpen 1832.)”

Onderschrift onder de afbeelding van deze ziekenzaal, waar rechts een gekwetste wordt binnengebracht. Steendr. langw. in-fol., door C. C. A. Last, uit de steendrukkerij van Desguerois en C°. Kopie van plaat 2 in No. 7224 hierna. Links boven de prent „1837”. Uit: *Nederlandsch Museum van 1837.* (Muller No. 6885).

December 1832.

7211. „*Batterie de brèche en action, au siège de la Citadelle d'anvers 1832.*”

Onderschrift in drie regels onder een verkleinde kopie der voorstelling met hetzelfde onderschrift, als plaat 7 in No. 7224 hierna vermeld. Steendr. langw. in-fol., door P. Simonau.

23 December 1832.

7212. „*Brèche de la Citadelle d'Anvers, par l'armée française, en X^o 1832. Dessiné d'après nature au moment où le Général Chassé fit arborer le drapeau blanc en signe de capitulation.*”

Onderschrift in twee doorlopende regels onder de afbeelding der fransche belegeraars op den voorgrond, waarvan de infanterie tot de bestorming oprukt; op den achtergrond de citadel, links waait de witte vlag op het aangevallen bastion. Rechts op den voorgrond een generaal te paard, zijn bevelen gevende aan een officier die bij hem staat. Steendruk langw. in-4°, z. n., „Rot-tigni Editeur.”

23 December 1832.

7213. „*Poste hollandais. La Capitulation de la Citadelle vient d'être signée.*”

Onderschrift van No. 6 eener serie prenten betreffende het beleg der citadel van Antwerpen. Steendruk langw. in-4°, door Charlet, uit de „Lit. de Gihaut frères”, te Parijs.

23 December 1832.

7214. „*Bombardement et prise de la citadelle d'Anvers.*”

Opschrift boven de afbeelding van een groote steenen versterking. Op den voorgrond rechts opmarcheerende infanterie, waarbij twee hoofdofficieren te paard. In 't midden en links belegeringswerken en fransche artilleristen, die met hun geschut een massa kogels in de vesting werpen. Volksprent. Gekleurde fransche houtgravure in-plano, door J. B. Thiébauld, met adres van „Lacour, imprimeur-imagiste”, te Nancy.

Onder de plaat het volgende 4-regelig onderschrift in boekdruk: „La résistance opiniâtre des Hollandais derrière des fossés et des murs a retenu pendant 24 jours et 25 nuits les soldats dans la tranchée, avec la pluie, la boue et le froid, parmi des travaux et des périls continuels sous le feu de la place. Les sapeurs et les mineurs, les canonniers, les soldats d'infanterie n'ont pas cessé un jour ni un instant de se montrer gais, obéissans, braves et animés d'un sentiment d'honneur. Dans ce siège mémorable il a été ouvert 14 mille mètres de tranchée; il a été tiré 63 mille coups d'artillerie; il a été pris à l'ennemi par capitulation 5,000 soldats de diverses armes, dont 185 officiers, y compris le général Chassé. Enfin, l'ardeur et l'intrépidité qu'ont montrées les troupes de toutes armes sont au-dessus de tout éloge; elles ont soutenues la vieille réputation de l'armée.”

De fransche volksprent, onder No. 7203 hier voren beschreven, had om over-enkomst van voorstelling en tekst ook hier geplaatst kunnen worden.

23 December 1832.

7215. „*Uebergabe der Festung Antwerpen im Jahre 1832.*”

Onderschrift eener duitsche volksprent, met een ontzettend steenen kasteel op den achtergrond. Midden op den voorgrond Chassé (1) en Gérard (2) elkaar omarmende, links van dezen de hertog van Orleans (3). Geheel links fransche soldaten met foutief geteekend, en foutief gekleurde fransche viaggen bij zich. Op den tweeden grond achter genoemde personen, hollandsche soldaten in rooden!! uniformjas, wier geweren aan rotten vóór hen staan. Gekleurde houtgravure br. in-fol., door ? Onder het onderschrift twee regels tekst en de verklaring der cijfers 1—3 in de plaat, in boekdruk.

24 December 1832.

7216. „Chassé wordt in zijne kazemat door Gérard en de Fransche Prinsen bezocht.”

Gezicht in de kazemat. In 't midden op den achtergrond staat Chassé achter een tafel, met een brandende carcellamp er op; zijn rechterhand rust op een plattegrond van de citadel. Rechts, vóór hem, staan de drie fransche bezoekers. Bij de geoponde deur rechts een hollandsch militair met de hand aan de deurkruk. Links van de tafel een van Chassé's officieren. Voor de tafel een stoel, waarop een kat staat. Origineele tekening in O.-I. inkt, langw. in-4°, van H. P. Oosterhuis, voor

de plaat met bovenstaand onderschrift, in het volgend nummer vermeld.

24 December 1832.

7217. „Chassé wordt in zijne kazemat door Gérard en de Fransche Prinsen bezocht.”

Onderschrift onder de gravure langw. in-4°, door W. Nieuw-hoff, naar de tekening van H. P. Oosterhuis, in het vorig nummer beschreven. De plaat (Muller No. 6888) behoort, evenals No. 7087b hier voren, in: N. G. van Kampen, *Gedenkboek van Nederlands moed en trouw*.

In: J. A. Stamkart, *Gedenkboek der gebeurtenissen van 1815—1832*. Amst. 1865, komt van deze beide platen een eenigzins gewijzigde omgekeerde kopie voor, met nog twee andere: „Spelevaart op het IJ, bij gelegenheid van het huwelijk van Z. K. H. den prins van Oranje.” en „J. C. J. van Speijk.”, dit laatste onderschrift onder de afbeelding te halver lijve, in medaillon, rustend op een vierkant, waarin is afgebeeld hoe van Speyk met een brandende sigaar van rechts de kajuit binnen komt. Aan weerszijden vlaggen, kanonnen enz. Het portret en 't vignet daaronder zijn navolgingen van portret en prent in: Koning, *Leven van J. C. J. van Speyk*, vgl. No. 6975 hier voren. Stoendrukken langw. in-4°. en in-4°, z. n.

24 December 1832.

7218. „Der Marschall Gerard und die Französischen Prinzen bezeugen dem General Chassé ihre Hochachtung unter den Ruinen der Citadelle von Antwerpen.”

Onderschrift, met vier regels Duitschen tekst, gegraveerd onder een afbeelding van een gedeelte der binnenruimte van het kasteel; in het midden de weinig gelijkende persoon van Chassé, blootahoofds zittende en omringd door een vijftal zijner officieren, terwijl van links Gérard, de prinsen en nog drie Franschen aankomen. Gekleurde gravure langw. kl. in-fol., z. n. v. gr., met adres van Fr. Campe te Nürnberg. Behoort tot het stel vermeld in No. 6405 hier voren.

December 1832.

7219. „Ruine der Citadel van Antwerpen.”

Op schrift boven de afbeelding der ruïnen, met de cijfers 1—22 in de plaat, waarvan de verklaring in vier rijen er onder gevonden wordt. Steendruk langw. in-fol., „Geliithographieerd door G. Craeyvanger naar de schilderij van F. de Brackeleer (sic), eigendom van A. Rotigni.” „Gedeponseerd. 1833”, „Steend.

Desguerrois en C^o. te Amst.^m Met adres van Gebr. Buffa & Co. te Amsterdam.

Van deze prent is een zwart en een gekleurd exemplaar in dezen Atlas. (Muller No. 6893a en b).

December 1832.

7220. „Ruines der citadel van Antwerpen, bijna van hetzelfde gezichtpunt als het Schilderij van F. de Braeckeleer.”

Onderschrift eener afbeelding van de ruïnes, in hoofdzaak overeenkomende met die in 't vorig nummer vermeld, doch op grooter schaal geteekend en met andere stoffeering. Tusschen onderschrift en voorstelling de aanwijzingen: „Groot Magazijn.”, „Observatie Heuvels.”, „Kerk.”, „Artillerie en Infanterie Kasernen.”, „Geblindeerde Batterijen.” Steendruk langw. gr. in-fol., z. n. (?)

December 1832.

7221. „De Citadel van Antwerpen, na het beleg van 1832.”

Opschrift van den tekst in boekdruk bij de afbeelding van een gedeelte der ruïnen van de Citadel, n.l. de kerk en het huis van generaal Chassé; het is een navolging van plaat 9 der serie van Raffet, No. 7224 hierna. Houtgravure langw. in-8°., z. n. v. gr. Het geheel 2 blz. in-4°. Uit: *Penning-magazijn voor de jeugd*. 3e jaarg. blz. 17—19.

December 1832.

7222. „Six vues des ruines de la citadelle d'Anvers, Dessinées d'après Nature et Lithographiées par Fourmois. 1833.”

Titel in steendruk met de adressen: Bruxelles Dewasme, Amsterdam Buffa & fils, op een omalag, waarin de volgende zes platen:

1. „Porte de la citadelle d'Anvers.” Naar en door Th. Fourmois.
2. „Anvers et la tête de Flandre, pris de la Citadelle.” Naar Aug. de Pellaert, door Th. Fourmois.
3. „Ruines de la citadelle d'Anvers.” Naar De Pellaert, door Th. Fourmois.
4. „Casemate du gén! Chassé.” Naar en door Th. Fourmois.
5. „Brèche a la citadelle d'Anvers. 20 X^{bre} 1832.” Naar en door Th. Fourmois.
6. „Intérieur de la citadelle d'Anvers.” Naar en door Th. Fourmois.

Van deze zes steendrukken langw. in-4°. is hier één stel op gewoon- en één op chineesch papier. Het portret van Chassé, door Muller (No. 6892) vermeld als bij deze serie behoorende, komt bij de hier aanwezige niet voor.

December 1832.

7223. „*Ansicht des grossen Pulver Magazins, des Stadt Thores u. d. Kirche im Innern der Citadelle von Antwerpen nach der Belagerung, im Jahre 1832.*”

Onderschrift onder de afbeelding, in liggend ovaal, van deze verwoeste gebouwen in de citadel van Antwerpen, voorkomende op den omalag van den *Atlas zur Expedition der Franzosen und Engländer gegen die Citadelle von Antwerpen etc. etc. im Jahre 1832, von H. Freih. von Reitzenstein II, Major im Königl. Preussischen Generalstabe*. Berlin bei E. S. Mittler 1833.

Onder dezen titel zijn vereenigd een veertiental kaarten en plans in verband met de belegering der citadel; voor zoover er opschriften boven staan volgen deze hier:

„Tafel I”. „Dislocations Tableau der Französischen Armee Mitte November 1832.”

„Tafel II”. „Positions Charte der Holländischen Französischen und Belgischen Armeen im December 1832”.

„Tafel III”. „Plan der Citadelle von Antwerpen, mit den Vertheidigungs Anstalten und der Armirung bei der Capitulation, am 23ten December 1832.”

„Taf. IV.” „Plan von Antwerpen und Gegend mit den Verschanzungen und Batterien der Belgier gegen die Citadelle erbauet in den Jahren 1830 bis 1832.”

„Tafel V.” „Plan der Citadelle von Antwerpen und des Belagerungsterrain 1832 nach den besten vorhandenen Materialien und Aufnahmen zusammengetragen von Reitzenstein II Major im Generalstabe.”

„Tafel VI.” geeft profielen van het aangevallen front der citadel; VIIa en b afbeeldingen van fransch geschut, een paar details van fransch en hollandsch artillerie-materieel en afbeelding in opstand en doorsnede van het zoogen. monster-mortier; VIII—X profielen en plattegronden der blindeeringen van gebouwen en geschut-stellingen in de citadel.

„Tafel XI”. „Lauf der Schelde zwischen Antwerpen und dem Doel.”

„Taf. XII.” profielen van den hoofdwal van Antwerpen, de versterkingen der Scheldekaden en de barrikaden aldaar; profielen van 't Vlaamsche Hoofd en van de Schelde-dijken;

„Taf. XII.” Choumara's project-plan van aanval op de citadel.

„Tafel XIII.” profielen van aanvalswerken.

„Taf. XIV.” plattegrond en profiel van de bres in de lunette St. Laurent; plattegrond van bastion No. 2, der bres- en contre-batterijen; profiel der bres in bastion No. 2 en profielen van de afdaling naar de gracht vóór dat bastion.

Het zijn steendrukken in-plano of langw. gr. in-fol., van F. Maieraki of (Taf. VI—X en XII—XIV) „metallogr.(aphie)” van Gropp. De afbeelding op den omalag is een litho van Menzel.

15 November—December 1832.

7224. „Dessins faits d'après Nature au siège de la citadelle d'Anvers par Raffet.”

Titel op den omalag van elk der vier afleveringen, die te zamen 24 platen op dit beleg bevatten. Onder den titel is een vignet afgedrukt, met onderschrift: „Sans rancune!” o. a. een gewond hollandsch soldaat voorstellende, wien een fransch infanterist de hand drukt. Onderaan het adres van Gihaut Frères te Parijs. De prenten hebben de volgende onderschriften:

1. „Exterieur de l'hopital blindé. Citadelle d'Anvers. 1832.”
2. „Interieur de l'hopital blindé.”
3. „Batterie blindée, Au rentrant de droite du Bastion de Fernando.”
4. „Blindage enfoncé par une bombe. Citadelle ...”
5. „L'armée française passe la frontière. 15 Novembre. 1832.”
6. „Construction de la descente du fossé, au Siège de la Citadelle d'Anvers. (1832.)”
7. „Batterie de brèche en action, au Siège de la Citadelle d'Anvers. 1832.”
8. „Communication de la descente de fossé. (Au Siège de la Citadelle d'Anvers.) (1832)”.
9. „Ruines de l'église et de la maison du général Chassé.”
10. „Les Français prennent possession de la Tête de Flandre. le 26 Décembre. (1832)”.
11. „Prise de la lunette S: Laurent, par les Grenadiers du 65: de Ligne. Siège de la Citadelle d'Anvers. (1832.)”
12. „Reddition de la citadelle d'Anvers, 23 Décembre 1832 Vue de la Grande Brèche, prise de la Batterie de contre-brèche.”
13. „Caponnière, Ouvrage palissadé en avant de la demi-Lune. Siège de la Citadelle d'Anvers 1832.”
14. „Vues du pont ruiné de la porte de secours, du Rentrant de gauche du Bastion Paciotto et du Flanc gauche de la Demi-Lune. Siège de la Citadelle d'Anvers 1832.”
15. „Intérieur du bastion de Tolède.”

16. „Moulins de Berchem. Anvers 1832.”
17. „Batterie de mortiers blindée, Etablie sur la Courtine qui joint le Bastion de Tolède au Bastion Pacioto.”
18. „Piecce en batterie. établie sur la Courtine qui joint le Bastion de Tolède au Bastion de Fernando.”
19. „Poste hollandais. Citadelle d'Anvers.”
20. „Ouverture de la troisième parallèle. Siège de la Citadelle d'Anvers. 1832.”
21. „Batterie basse, Etablie au rentrant de droite du Bastion de Fernando.”
22. „Logement des tirailleurs du 19me léger Etabli sur le flanc droit de la Contre-garde. Siège de la Citadelle d'Anvers, 1832.”
23. „Ruines dans le bagne. Siège de la Citadelle d'Anvers. (1832)”.
(1832)”.
24. „Vue générale des ruines de la citadelle d'Anvers, après le Siège. (1832) prise de l'angle gauche du Bastion de Tolède.”

Onder dit laatste onderschrift staat, in twee doorlopende regels, de verklaring der cijfers 1—18 in de prent.

Vier-en-twintig steendrukken langw. in-fol., door Raffet, uit de „Lith. de Gihaut frères, Editeurs.” (Muller No. 6865).

1832.

7225. „Bezetting van het kasteel van Antwerpen”.

Inscriptie in een lint, aan weerszijden geflankeerd door twee vaandels, boven een staat, met de opgave van den „Raad van Verdediging in 1830.”, de lijst der „Hoofd en Staf Officiëren.” en den „Raad van Verdediging in 1832.”, bovenin in vijf rijen (met den naam van den opperbevelhebber er boven), en daaronder, in zeven kolommen, de namen der officieren van de 7^e, 9^e en 10^e afdeling infanterie en van de artillerie die tijdens het beleg op de citadel waren, met aanduiding, door een figuur, wie van hen gesneuveld, gewond of overleden was. Midden onderaan het Nederlandsche wapen, omgeven door allerlei krijgstuig, terwijl twee lauwertakken aan weerszijden van den staat omhoog gaan. Boven het lint met 't inschrift een afbeelding, met de citadel, die gebombardeerd wordt, op den achtergrond; op den voorgrond: links fransche sappeurs aan 't werk (kopie der 2^e voorstelling van No. 7197 hier voren), rechts een gedeelte van een belegeringsbatterij. Steendruk in-plano, uit de „Steend.(rukkerij) v. Houtman. Utrecht.” (Muller No. 6895).

1832.

7226. „De Roemryke Verdediging van de Citadel

van Antwerpen, in de maand December 1832. Nationaal Gedenkteeken, aan Zijne Majesteit den Koning, Willem den Eersten."

Opschrift op een ondergrond van wolken, door lichtstralen beechenen, boven een uitvoerigen en fraaien plattegrond van een gedeelte van Antwerpen, een gedeelte der „Schelde rivier" en de daarop aanwezige oorlogsbodems en van de Citadel met de belegeringswerken, laatstgenoemde in kleuren. Aan weerszijden der kaart een zuil. In die aan de rechterzijde is een verhaal van het belegeren der citadel gegraveerd, met het opschrift: „Eer-zuil ter Herinnering aan de Eeuwig-roemwaardige Dagen der Verdediging van 30 November tot 24 December 1832." Boven deze kolom de Hollandsche leeuw met zwaard en pijlbundel. In de linkerzuil de namen der gesneuvelden en gebleeserden met opschrift: „De Gevallene Helden zijn dankbaar vereerd door Koning en Vaderland." Boven deze zuil ziet men een hand uit de wolken komende, welke in een boek schrijft: „Oranje boven". In de voetstukken van beide zuilen zijn inschriften aangebracht in rijmlooze verzen.

Onderin de plaat, tusschen beide zuilen, allerlei krijgstuig met een menigte inschriften. Onder dese groep staat: „Op dese Trophée staan de Namen Dergenen welke voor uitstekend gedrag gedurende de Verdediging der Citadel met ordeteekens zijn gedecoreerd of op de dagorder eervol vermeld: Het verschillende schrift toont de soort van belooning aan." Bovendien is in de open ruimte tusschen kaart en rechterzuil nog een opsomming der fransche strijdkrachten, verbruikte ammunitie, enz. gegraveerd en naast de linkerzuil onderaan: „Stellingen en Bewegingen, der Flottille op de Schelde voor Antwerpen." Zeer uitvoerige en met zorg uitgevoerde aquatint en gravure zeer groot in-plano, naar W. von Rahden, „Engraved by Ja: Wyld, Geographer to the Queen, Charing Cross East London.", „Opgedragen door den Kapitein, B^o W. von Rahden, 1834—1835." (Muller No. 6899a).

Daar de gravure in Engeland is gemaakt, komen er talloze spelfouten in den gegraveerden tekst voor. Dat zij eerst na 1837 is vervaardigd blijkt uit den titel van den graveur: Geographer to the Queen.

1832.

7227. „Allegorie Der gedenk en Eerepenning van de vijfhoek gegeven aan de dappere verdedigers der Citadel."

Onderschrift eener voorstelling, waarop de Hollandsche maagd

in 't midden is afgebeeld; links van haar de bustes van koning Willem I en Chassé, rechts die van den kroonprins en prins Frederik. Achter haar de bombardeering der Citadel. Aan weerszijden harer voeten de vóór- en keerzijde der medaille in het onderschrift vermeld, welke aan de eene zijde het inschrift: „December 1832.“ vertoont, binnen twee lauwertakken tot een krans gebogen en met een gekroonde W bovenin; aan de andere zijde een vijfhoekige vesting met inschrift: „Citadel van Antwerpen.“ Om het geheel is een lint geslingerd op zulk eene wijze, dat het ook zulk een vijfhoek vormt. In dat lint leest men: „DAPPERHEID van Neêrlandsch (sic) helden,“ „MOED betoond op Hasselts veld,“ „GROOTHEID op t' kasteel der Schelden“, „Zal altyd met ROEM vermelden,“ „Neêrlandsch (sic) EER zull daargesteld.“ Steendruk in-4°, z. n., met adres van Desguerrois & C°. te Amsterdam. (Muller No. 6902).

1832.

7228. „Neerlands roem“.

Opschrift boven een monument in den vorm van een tempel met drie bogen. Boven op elk der hoeken van de kroonlijst een leeuw; in 't midden, als in de wolken, de Faam tusschen het jaartal „18 31“, met den linkervoet op een wereldbol, naar links bazuinende en met een krans in de linkerhand; aan weerszijden hiervan vijf zonnen. In de lijst staat: „voor koning en vaderland.“ Boven de middelste toog het borstbeeld van koning Willem I, van voren en naar links; boven de linksche dat van prins Frederik, naar rechts; boven de rechtsche dat van den kroonprins, naar links; allen in medaillon. In de middelste toog is „den (sic) heldendood, van J. C. J. van Speyk, 5 Febr. 1831.“ afgebeeld; links: „8 Octob. (sic) 1831. De slag van Hasselt.“; rechts „12 Octob. (sic) 1831. De slag van Leuve.“ Vóór den tempel zit de Hollandsche maagd in een troonzetel; om de speer met vrijheids-hoed, welke zij met de rechterhand vasthoudt, is het achtergedeelte van een slang (België) gekronkeld; de kop onder haren stoel uitkomende, wordt vertreden door den Hollandschen leeuw, die links van haar staat. Haar linkerhand rust op een verkeerd geteekend wapen van Nederland. Links onderaan staat een engel, die een vlammend zwaard houdt in den rechterarm, welke rust op het borstbeeld, in medaillon, van Van Speyk, naar rechts; in de linkerhand heeft de engel een uitdoovende fakkel. Rechts zit Herkules, met een stedenkroon op het hoofd; zijn rechterhand drukt hij op een altaar; met de linkerhand houdt hij een medaillon vast met het borstbeeld van Chassé, van vo-

ren en naar links. Onder de voorstelling zijn de namen der vijf afgebeelde personen op één doorlopenden regel gegraveerd. Aquatint in-plano, naar, door en met adres van F. C. Bierweiler. De naam en het adres zijn van dit exemplaar afgesneden. (Muller No. 6900).

1832.

7229. „Eendragt maakt magt”.

„Zinbeeldig voorgesteld tot aandenken aan de roemwaardige en edelmoedige Eendracht tusschen Vorst en Volk ten bedoele der handhaving en verdediging van Neêrlandsch (*sic*) Rechten opgedragen aan d'edelste doorluchtigste Koninklijke Familie en de dappere Nede:landsche Natie door G. Havius Zanders.” Onderschrift eener zinneprent ter eere van de standvastigheid des konings en de offervaardigheid der Natie. Achter een altaar, waarop de „Rechten van Holland.” liggen, staat Willem I met een doorgescheurd papier in de hand, waarop: „15 November 1831.”, „Verdrag 24 Artiki”, welk verdrag hij verwierp. Hij heft de rechterhand als tot eedzweren omhoog. Links van hem staat de kroonprins en achter dezen, nog meer links, prins Frederik met den degen in de rechterhand. Op den achtergrond, aan deze zijde, de „Tempel des Roems” op een berg, waarheen de Faam de hollandsche vlag brengt. Op den voorgrond links staat de Historie met de schrijfstift in de rechterhand en met den linkerarm leunende op een vierkante zuil, waarin eenige belangrijke data onzer geschiedenis zijn aangegeven. Rechts van het altaar staat de Gerechtigheid en naast haar de Hollandsche maagd, „omhuld met de attributen van Minerva”; aan hare voeten een hoorn des overvloeds, de staf van Mercurius, boeken, krijgstuig enz. Tusschen den koning en de Gerechtigheid ziet men de Godsdienst en boven deze de Engel des vredes, uit den hemel nederdalende om den koning een krans op de slapen te drukken en met den vredespalm in den linkerarm. Rechts op den achtergrond het in de lucht vliegende schip van Van Speyk. Steendruk in-plano, „G. H. Zanders inv. et lithogr.”, midden onder de voorstelling: „gedkt von I B Hützer in Cöln.” Afdruk op chineesch papier. (Muller No. 6901).

Hierbij op 1 blaadje in-8°, in boekdruk, de „Uitlegging van de plaat” enz.

1832.

7230. „Zamenspraak, Tusschen Nederland, Frankryk, Engeland en Brabant.”

Opschrift van een straatliedje op het „Hardnekkig en Bloedig

Gevegt, dat met onze Braven Hollandsche Troepen van het Citadel, en de Fransche is voorgevallen, hoe Kloekmoedig ons Volk zich gehouden heeft,” enz. Tien 8-regelige koepletten, samen 4 blz. kl. in-8°, in boekdruk. Bovenaan een houtsnede langw. in-16°, den torenbouw van Babel voorstellende.

Hierbij: „Eensgezindheid, op koning Willem, En onze Nederlanders.” — „Klaaglied, Der Nederlandsche meisjes.” 2 straatliedjes, samen 4 blz. kl. in-8°. Bovenaan een houtsnede in-16°, voorstellend de Nederlandsche maagd en de Leeuw, die een cirkelvormig schild vasthouden, waarbinnen 't woord „Eenheid”.

1832.

7231. „*Chant guerrier au general Chassé*” (sic).

Titel van een muziekstuk geplaatst boven het borstbeeld van Chassé, van voren en naar rechts, waaronder dan nog volgt: „Paroles de M^r, A. Clavareau mis en musique avec accompagnement de Piano ou de Guitare par M^r, L. Hagemann publié au profit des blessés de la Citadelle d'Anvers a Rotterdam chez L. Plattner”. Geheel gesteendrukte titel in-fol., „Lith. S. P. Voorn Boers Rotterdam.” Met de muziek, die gegraveerd is, drie blz. in-fol.

Hierbij:

„De Ruiters Paard”.

Begin van den titel van een muziekstuk, bovenaan prijkend met het borstbeeld van de Ruyter, van voren en naar rechts, geteekend door Soeterik, terwijl de titel verder luidt: „Vaderlandsch lied door I. Decker Zimmerman Muzijk van A. Schultz Uitgegeven bij J. P. Houtman Steendrukker te Utrecht 1832.” Titel, muziekstuk en tekst samen op 4 blz. in-fol., in steendruk. Uitgegeven „Ten voordeele van de Slagtoffers uit den Strijd tegen opröer en geweld.”, wordt het stuk om deze reden hier vermeld.

1832.

7232. „*Moyens coercitifs Employés définitivement et sans remise contre la citadelle d'Anvers, après négociations, notifications, ratifications, sommations et mystification sans solution.*”

Spotprent op Frankrijks hulp aan België in het belegeren der citadel, die links op een afzonderlijk tafeltje wordt voorgesteld door figuren uit een kinderspeelgoeddoos. Over een brug van kaartblad, die dit tafeltje aan een groote tafel verbindt, trekt de ruitery, van papiertjes gefabriceerd. Louis Philippe, met een kindersabeltje om, zit op zijn knieën op een tabouret en be-

weegt, op een zoogenoemde schaar, houten soldaatjes er heen. De minister van oorlog, maarschalk Soult, zit aan het eind der tafel en richt een houten kanonnetje, dat op eenige boeken staat, op het kasteel. Naast hem zit de minister van marine, die wind blaast in de zellen van twee papieren schuitjes: „Suffren“ en „Resolu“, welke in een kom met water drijven, naast de kom de aaneengevouwen „Calypso“ en „Conway“, volgens een daarbij liggend papier de „Escadres Combinées“ voorstellende. Boven 's ministers hoofd een vaandeltje, waarin „Avec la permission de l'Ang leter(re)“, dat vastgehouden wordt door den hertog van Orleans, die op een kindertrompetje blaast. Gekleurde steendruk langw. gr. in-fol., naar „J. J. G.(randville)“. (Muller No. 6906).

Het is „Pl. 227 et 228.“ in No. 110 van 13 December 1832 van *La caricature, journal Fondé et dirigé par Ch. Philipon*.

In dit tijdschrift, hier compleet aanwezig (zie voor eenige bijzonderheden de aanvullingen aan het eind van dit deel) en waarvan het eerste nommer verscheen op 4 November 1830, komen, behalve deze, nog de volgende spotprenten voor, in verband met de belgische onlusten:

a. „Pl. 189.“ „Gare les quilles.“

In 't midden der plaat een negental kleine figuren: vorstelijke personen, die de kegels van dit spel voorstellen. Links de Vrijheid, als een groote vrouw, met den bal in de hand, gereed tot werpen. Links zit een oud man met kruk (Talleyrand) op den grond, die als kegeljongen dienst doet. Steendruk langw. in-fol., van Grandville en Jullien, met bovenstaand onderschrift. De tekst (kol. 742, in No. 93 van 16 Aug. 1832), vermeldt de plaat op de volgende wijze:

„Dom Miguel, Ferdinand, Guillaume, Léopold, etc., etc. Toutes ou quelques-unes de ces quilles-là vont tomber; mais soyez sans crainte, Talley... est là pour les ramasser et les remettre en place; la liberté en sera toujours pour sa peine; la partie n'est jamais ni gagnée ni perdue; c'est toujours à refaire.“

Het is omdat Willem en Leopold ook onder de personen genoemd worden, dat deze prent hier opgenomen is.

b. „Pl. 225. 226.“ „Ce monument a été érigé en mémoire de la grande victoire qui sera remportée par l'armée française sur les Hollandais 15. Nov. 1832.“

Inscript in een monumentalen steen, waarop, als door straatjongens, bovendien allerlei krabbels zijn gemaakt, terwijl bovenop papieren paarden, een soldaat uit een kinderspelgoeddoos enz. staan. Om dit monument dansen een aantal gekerika-

turiseerde fransche staatslieden, als Soult, Guizot, Louis Philippe, Madier de Montjeau, e. a. Spotprent op Frankrijks hulp aan België tot het belegeren der citadel van Antwerpen. Gekleurde steendr. langw. zeer gr. in-fol., naar J. J. G (randville) en E. F.(orest), in No. 109 van 6 December 1832. (Muller No. 6907).

c. „Pl. 231.” „Plan de la place d'Anvers et de ses environs.”

De verklaring der letters A—E en der cijfers 1—19 in de kaart, vindt men in den tekst van No. 111 van 20 December 1832, waartoe die plaat behoort. Steendr. gr. in-4°, „Edouard fecit”.

1832.

7233. „Héroïsme Belge. 1832.”

Opschrift eener spotprent op de belgische lafhartigheid, waarop vier voorstellingen, twee aan twee boven elkaar, zijn geplaatst, met een kleinere middenin. Links bovenaan maken belgische militairen goeden sier voor een herberg, waar een haas uithangt met het onderschrift „Au lion belge.”; onder de voorstelling: „Tache nationale de la jeune et belle armée. Dolce fare (sic) niente.” Daaronder Belgen schietende op personen, die zwemmende van een brandend schip aan wal trachten te komen, met onderschrift: „La chasse aux canards. A vaincre sans péril, on triomphe sans gloire.” Rechts bovenaan een aantal belgische officieren op den omgang van een toren met verrekijkers naar het bombardeeren van de citadel ziende, met onderschrift: „Procul a Jove, procul a fulmine. (Loin de Jupiter, loin de sa foudre).” Onderaan hollandsche krijgsgevangene zeelieden, die op een boerenwagen vervoerd worden, door de Antwerpenaars met steenen geworpen, enz., met onderschrift: „Anvers, 24 Déc. 1832. „Hélas! au souvenir de ces scènes d'horreur, „Mon cœur épouvanté recule de terreur.” Virg. Aen. II.” De kleine voorstelling in het midden vertoont Leopold „Le Roi-Espion.”, met een drietal officieren op den omgang van een toren, door een verrekijker ziende en zeggende: „Si Chassé m'aperçevait!!” Dáár onder nog een 6-regelig fransch versje: „Rester à nul maître fidèle,” enz. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n. (Muller No. 6904).

1832.

7234. „De hagchelijke Positie (voor Antwerpen)”.

Opschrift van een spotprent op Leopold I en maarschalk Gérard. De koning, gekleed in een blauwen kiel en een broek in de kleuren der belgische vlag en wien de kroon van het hoofd gevallen is, draagt den maarschalk op zijn schouders over het onder water gezette land, om de citadel te bereiken, waarvan rechts

slechts een klein gedeelte te zien is. Hij wanhoopt aan het bereiken van dit doel en zegt:

„Ouf .. j'ai froid aux pieds! ... je n'y peu plus tenir;

Je te conseille Gérard! d en finir

Car d'ici nous voyons bien la Citadelle;

Mais pas de chemin pour y parvenir.”

waarop Gérard antwoordt:

„Courage il faut tenir ferme, quoique cela incomode votre Majesté; nous serions déjà sur la Citadelle si votre Royaume n'était submergé! ...” Gekleurde steendruk in-8°, z. n., met bovenstaande fransche ontboezemingen, die uit den mond der beide personen komen; in twee rijen, in 't hollandsch, onder de voorstelling, de vertaling daarvan. (Muller No. 6905).

1832.

7235. „Nationale Tijdwijzer voor de Jaren 1833—1848.”

Inscriptie midden bovenin een prent, die in 't onderste derde-deel een „Tafel van het Langen der Dagen.” links, een „Lijst der Vasten-avond, Paasch, en Pinkster-tijden.” (zonder data) middenin, en een „Tafel van het Kortten der Dagen.” rechts heeft; voorts in het midden van de bovenste twee derdedeelen een vierkant met de cijfers 1—31, den datum der maanden aangevende en een bewegelijk strookje met de namen der maanden. Onder dit vierkant is, in liggend ovaal, met het opschrift: „Hasselt en Leuven. Aug: 1831.”, het neerstorten van het paard van den kroonprins afgebeeld. Links van inscriptie en vierkant de borstbeelden van „Willem I^o Koning der Nederlanden.”, van „Z. K. H. de prins van Oranje.” en van „Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden.”; rechts die van „Z. E. Luitenant-Generaal baron Chassé.”, van „J. C. J. van Speyk.” en van „Z. E. Luit: Generaal, Hertog van Saxon-Weimar.” Onder ieder borstbeeld twee gekruiste vaandels en eenig zinnebeeldig attribuut. Steendruk gr. in-4°, uit de steendrukkerij van Desguerrois en C^o. te Amsterdam en met adres van J. A. M. W. Lesage Ten Broek, te Alkmaar.

10 Februari 1833.

7236. „Gy zult teekenen.”

Spotprent op koning Willem I en zijne weigering om de 24 artikelen der conferentie te teekenen. In een kamer zitten vier personen, waarvan drie in uniform, achter een tafel, elk met een papier voor zich, waarop: „24 Artikelen” staat. Vóór de tafel twee anderen in uniform, van welke de één (Frankrijk)

den ander (Holland) bij het oor trekt, hem wijst op het papier tegen den achtergrond, waarop eveneens, doch in grooter letter, „24 Artikelen” staat, en hem, blijkens bovenstaand onderschrift, dwingen wil tot teekenen. Links komt er nog een in uniform aan (België) met een stok, waaraan een drie-banige vlag, over den schouder en een papier in de handen, waarop men leest: „Luxemburg Limburg”. De mededeeling van Muller, dat dit in de vlag zou staan, is onjuist. Duitsche? steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6913).

21 Mei 1833.

7237. „Le 21 Mai 1833. Assassinat commis en plein jour, devant la Caserne des Minimes, à Anvers.” enz.

Onderschrift onder een gezicht in de Kloosterstraat te Antwerpen, met de Minderbroederkazerne links. In 't midden op den voorgrond worden de gebroeders Geelhand, bekend als Oranjegezinden, door drie politiedienaren opgebracht, gevolgd door het gepeupel, waaronder één persoon, die gereed is een der broeders een vuistslag te geven. Uit een steeg naast de kazerne komen gendarmen te paard, waarvoor de menigte op den achtergrond vlucht. Het vervolg van het onderschrift luidt: „Sous le gouvernement de Léopold. Lebeau, Ministre de la Justice, Ch. Rogier, Gouverneur de la Province. Gerard Legrelle, Bourgmestre, Buzen, Gouverneur Militaire, Guerette, Commandant de Place.” Steendruk in-plano, z. n., „Lith. d'après le tabl. orig!”

Van deze prent is hier een exemplaar op gewoon en een op chineesch papier aanwezig. (Muller S. No. 6914 A).

2 Juni 1833.

7238. „Dit Stel van drie platen voorstellende het vertrek uit de Haven van Portsmouth op den 2^d Junij 1833 van 12 Nederlandsche Koopvaardij Scheepen uit het Embargo ontslagen worden (*sic*) krachtens Hoogstdezelfs bijzondere vergunning opgedragen aan Zijne Majesteit Willem den 1st Koning der Nederlanden &c. &c. &c. door Zijne Majesteits zeer getrouwen en zeer gehoorzamen onderdaan en dienaar

Arnoldus Van Den Bergh.
Nederl. Consul.”

Onder elk der drie prenten staat links bovenstaande hollandsche opdracht, die rechts, op dezelfde wijze, in het engelsch voorkomt. Tusschen beiden is 's konings wapen aangebracht. Op den achtergrond van elk der drie gravures ziet men een grooter of kleiner deel van Portsmouth. Op de eerste plaat staat op

één der huizen rechts: „van den Bergh & son”, daar nu op de tweede plaat de zuilenreeks, welke op de eerste rechts en klein is afgebeeld, hier met het daarbij staand heerenhuis met uitbouwseel links en veel grooter gezien wordt, heeft de onderteekenaar van de opdracht blijkbaar bedoeld zijn handelsinrichtingen en woning daarin af te beelden. Vóór en op de gaanderij staat een aantal menschen, die de bemanning toewuiven van het schip de „Prins Van Oranje”, dat, geselept wordende, het heerenhuis passeert. Op de derde prent ligt de stad links in zijn geheel reeds meer in het verschiet. Tusschen de onderschriften en de afgebeelde schepen staan de namen der laatste met die van de kapiteins er onder; van links naar rechts zijn dit:

Op de eerste plaat: „Reigersdaal I. Ianssen”, „Planter”, „Maria I. A. Prank”, „Anthony H. Bruhn”, „Willem Ary Plug”, „Indiaan H. Peters”, „Zeeuw I. I. ter Hoffsteede”, „Harmonie P Rynbender”.

Op de tweede plaat: „Prins Van Oranje Theodor Versluis”, „Clara Henrietta W^e Blom”, „H. M. Frigate Stag” (engelsch oorlogschip).

Op de derde plaat: „Anthony H. Bruhn”, „Reigersdaal I. Ianssen”, „Zeeuw I. I. ter Hoffsteede”, „Prius (sic) Van Oranje Theodor Versluis”, „Clara Henrietta W^e Blom”, „Willem Ary Plug”, „Indiaan H Peters”, „Harmonie P. Rynbender”, „Vrouw Geziena S. T. Kramer”.

Op verscheidene dezer schepen is de reederijvlag geheeschen, de „Anthony” en de „Willem” voeren die van „AVH(oboken)”, de „Indiaan” en de „Prins van Oranje” hebben „DC”, de „Harmonie” een „2”, de „Clara Henrietta” en de „Zeeuw” een anker en het cijfer 9 of 329 als teeken.

Drie aquatinten in plano, „Painted under the superintendance of Louis Arnold Van den Bergh by John Schetky Esqr Marine Painter to His Majesty Engraved by Robt Havell, 77, Oxford Street.”, „Gedrukt door J. F. Brugman te Amsterdam”, „Portsmouth, Pub^d Augt 1835, by Louis Arnoldus Van den Bergh.”; aanwezig in een zwart en een gekleurd exemplaar. (Muller No. 6916a en b).

Juni 1833.

7239. „Blijde terugkomst van de krijgshaftige, en den Vijand zelve eerbied inboezemende Nederlandsche Bezetting van de Antwerpsche Citadel, uit derzelve krijgsgeschiedenis te St Omer op den beminden en door hen zoo dapper verdedigden Vaderlandschen Bodem (sic).”

Onderschrift onder de eerste („I”) van een viertal prenten in

verband met het beleg der citadel van Antwerpen. Rechts op den voorgrond een koffiehuis, waar Bacchus op het vat als uithangteeken is aangebracht en met „Wyn en bier” boven de deur; links op den achtergrond zijn de toren en daken der kerk en huizen van een dorp zichtbaar, terwijl op den voorgrond, over de geheele breedte der plaat, militairen en burgers elkaar vrolijk begroeten. Op de overigen is het volgende afgebeeld:

„II”. „Eervolle Kapitulatie en aftogt der Heldhaftige Nederlandsche (sic) Krijgsbenden van de Ruinen des voormaligen Antwerpischen Citadels.”

In 't midden en links op den voorgrond fransche officieren; rechts een drietal hollandsche, waarvan er een zijn degen afgeeft, de tweede dien uit de schede trekt en de derde hem op zijn knie stukbreekt. Op den tweeden grond links fransche, rechts hollandsche soldaten; op den achtergrond ruinen van gebouwen, verderop Antwerpen.

„III”. „Gedenkwaardige verdeedeging (sic) van den Antwerpischen Citadel, door Néerlands dapperen onder het opperbevel van den Luitj. Genl. B. Chassé, tegen het verschrikkelijk bombardement der Franschen, door den Maarschalk Gerard aangevoerd, in December 1832.”

Rechts op den voorgrond een paar gesneuvelde Franschen nabij het monstermortier; in 't midden de fransche bevelhebber met een vijftal zijner stafofficieren, allen te paard; links artilleristen een stuk geschut bedienend. Op den tweeden- en achtergrond vurende fransche infanterie en een gedeelte van het aangevallen front.

„IV”. „Heldhaftige uitval der Nederlanders op de Franschen uit de Citadel van Antwerpen van den Kant der Lunet S; Laurent, onder aanvoering van den dapperen Hoofdman Morre, in December 1832.”

Op den achtergrond het aangevallen bastion en de afdeeling troepen ond. r kapitein Morre; op den voorgrond rechts een fransche batterij, links fransche infanterie, oprukkend om den uitval af te slaan.

Vier grove gravures langw. gr. in-fol., z. n. v. gr., links onder de voorstelling het nummer „I”—„IV”. (Muller No. 6867).

Hierbij een kopie van plaat II der serie hierboven beschreven, kenbaar, behalve aan de kleine verschillen in het onderschrift, aan de typisch joodsche gezichten van het meerendeel der officieren op den voorgrond. Grove steendruk, langw. gr. in-fol., z. n., met adres: „te Rotterdam bij I. & L. A. Schnitzler.”, een joodsche firma. (Muller No. 6886).

Op de keerzijde van dit exemplaar is afgedrukt: „De Joodsche wandelaar. De Freule de Cardoville en La Maijeux.” Vrij goede lithografie z. n., uit een serie ter illustratie van Eug. Sue's roman. Vgl. No. 7047 hier voren.

Juni 1833.

7240. „Welkomsgroet, aan onze dappere strijders bij hunne terugkomst, in het vaderland, uit hunne krijgsgevangenschap.”

Opschrift boven een tekst in twee rijen en daaronder een gedicht van twaalf 6-regelige koepletten, in drie kolommen, alles in boekdruk. Boven het opschrift zijn naast elkander drie oude houtgravures afgedrukt, zonder eenig verband met den tekst; links zijn twee op elkaar vurende 17^e-eeuwache oorlogschepen, rechts is een visscherschuit afgebeeld; middenin, tusschen twee takken van een oranjeboom en boven zijn wapen, het borstbeeld naar links, in medaillon, van den „Prins van Or. & Nass.” (Willem IV). 1 vel in-plano, onderaan het adres van T. C. Hoffers, „korte Pannekoekstraat”, Rotterdam. (Muller No. 6914).

22 en 23 Juni 1833.

7241. Monumentale versiering te Gorinchem bij de ontvangst der verdedigers van de citadel van Antwerpen.

Op een vijf treden hooge verhevenheid staat op een vierkant voetstuk een zuil, waarachter een trofee van vlaggen. Van 't midden der zuil hangt naar weerszijden een guirlande van eikenbladeren af; de ondereinden zijn bevestigd aan twee grafmonumenten. In de voorzijde van het voetstuk is een leeuw „rustig doch in waakzame houding, onder oranjeboomen” afgebeeld, met het zwaard in den klauw, terwijl boven hem, in het dekstuk, staat: „Ik waak”. In den krans, tegen de zuil uit de guirlande gevormd, leest men „aan de dapperheid.” In het midden op den voorgrond toeschouwers; aan weerszijden van dezen zijn militairen opgesteld, terwijl daarachter, van rechts, de uit krijgsgevangenschap teruggekeerde troepen aankomen, om langs het monument te defileeren, waar vóór de kommandant der vesting staat, tusschen twee drievoeten waarop wierook gebrand wordt. Op één der treden staan eenige meisjes in het wit. Deze steendruk langw. in-4°, z. n., doch uit de steendrukkerij van H. J. Backer te Dordrecht, behoort in: *Verhaal der feestelijke ontvangst te Gorinchem, van een gedeelte der dappere bezetting van de citadel van Antwerpen. 22 en 23 Junij 1833.* Gorinchem, bij H. Horneer, 1833., zooals de geheel gesteendrukte titel van het werkje luidt. Tusschen titel en adres een sinnebeeldig vignet: „aan de

dapperheid." gewijd, welke woorden in een eikenkrans, met het wapen van Nederland bovenaan, tegen een vlaggentrofee zijn aangebracht. (Muller No. 6917).

23^e Juni 1833.

7242. *Landaulet.*

Aan het hoofd van een vel brievenpapier de penteekening in-4°, van het rijktuig, „waarin H. M. de Koningin met de Prinses Marianne gezeten waren bij de terugkomst der artillerie van de Citadel van Antwerpen." In den brief onder de voorstelling, gedateerd uit „Delft den 15^e X^{ber} 1833.", geschreven door Van Meerten? en geëdresseerd aan „Den Heer Schouman, Professor in de Schilder en teekenkunde aan de Militaire Academie te Breda.", wordt verder een beschrijving der kleur van 't rijktuig, van de bespanning, enz. gegeven.

Hierbij:

1. een schetsteekeningje in potlood, met opschrift: „Landoulet" en met het volgend onderschrift:

„ontwerp voor een schilderij toen de Artillerie van franrijk (*sic*) uit hun Ed: (*sic*) gevangenschap retourneerden en gedebarqueerd. eer zij aan het kuithuis (*sic*) nabij Delft kwamen, alwaar Hare Majesteit staande in een landouwer. met de Prinses, dezelve opwachten om het Corp te verwelkomen. t welk voor Hare Majesteit defileerde, door mij ooggetuige ontworpen I. Schouman", waaruit blijkt met welke gebeurtenis bovenstaande penteekening in verband staat.

2. „Gezigt op het kruidhuis naar het leven geteekend door I. Schouman".

Teekening in potlood, langw. gr. in-fol., het kruithuis voorstellende op den weg naar Delft, waar een gedeelte der teruggekeerde kriegsgevangenen van de citadel aan H. M. de Koningin werd voorgesteld.

3. De portretten van de volgende personen:

a. „N. 3°. „Art. Kapt van Deventer naar het leven geteekend bij gelegenheid van het defleeren voor H. M. staande voor het kruidhuis".

Ten voeten uit, naar rechts, met chakot op, de sabel bij den greep en de kling vasthoudende. Schets in potlood, in-fol., alleen het gelaat gekleurd.

b. „N. 10 N. 9 N. 8°. „10 Kapt Goffin". — „9 Kapt Mozer". — „Kapt van Roosendaal".

Ten voeten uit, allen naar links. Schets in potlood, alleen de hoofden in kleuren.

c. „N. 11”. „den 1 Luit. Harst.”

Ten voeten uit, naar links, blootshoofds, de steek in de rechterhand. Schets in potlood, in-fol., alleen het hoofd afgewerkt.

d. „Schets van de Generaal Dumonceau”.

Te halver lijve, naar rechts, blootshoofds. Schets in potlood, in-4°. alleen het hoofd afgewerkt.

Augustus 1833.

7243. „Certificaat.”

Opschrift van een stuk, in boekdruk, in breedten, geornamenteerden flectrand, waarvan het formulier luidt:

„De ondergeteekende verklaart, dat geregigd is, tot het dragen van het Bewijs van Aandenken, ingesteld bij Zijner Majesteits Besluit van 31 Mei 1833, N° 122, voor allen, die zich, tijdens de Belegering der Citadel van Antwerpen, in de maand December 1832, op die Sterkte en bijliggende Forten, aan het Vlaamsche-Hoofd, Burght, Zwijndrecht en Austruweel, mitgaders op 's Konings Flotille op de Schelde voor Antwerpen, hebben bevonden, als hebbende gediend in den rang van bij op

den 24ten Augustus 1833.”

Een blad in-fol., uit de „Typographie van J. Kips, J.Hz.”, met een droog stempel van het „Departement van oorlog” links onderaan, binnen den flectrand; rechts een bekrachtiging der uitgifte, met den naam van den directeur-generaal „de Eerens.” eronder.

6, 7 April 1834.

7244. „Trait de générosité du prince d'Orange, Envers les Maquignons de Bruxelles. En reconnaissance de ce qu'ils lui ont racheté ses cheveux (sic).”

Opschrift eener eenigszins obscoene prent op Willem I, den kroonprins en eenige Oranje-gezinde Belgen. Er was bij het uitbroken van den opstand beslag gelegd op vier der fraaiste paarden van den kroonprins. De markies de Trazegnies en eenige andere Oranjegezinden kochten dezen, om ze den prins terug te geven. Deze daad werd zoo kwalijk opgenomen, dat men de huizen van de Trazegnies en van den prins de Ligne in brand stak. (Zie volgend nummer).

Midden op den voorgrond der prent de kroonprins (1), die op een blad een worst, tuschen een paar edammer kaasjes geplaatst en daardoor den vorm der mannelijke geslachtsdeelen vertoonende, aanbiedt aan Nathalie Charlotte Auguste, dochter van den markies (3), die rechts tegenover hem staat, en ver-

loofd was aan den prins de Ligne (gehuwd 28 Juli 1834). De kroonprins zegt daarbij tot haar: „Tenez Mlle Thérèse si vous étiez sous la Ligne vous n'auriez pas de pareilles Saucisses un jour de Noce...!” waarop zij, hare rokken omhoog tillende, als om het geschenk te ontvangen, antwoordt: „Qu'il est beau Prince il me fera oublier mon mariage futur.” Links van haar staat een persoon (6), die, volgens de verklaring, aan den prins vraagt: „Prince est (ce) que le Clistier est pour Mme d'Outre montagne.”, daarbij doelende op het voorwerp dat de man, rechts van de markiezin de Trazegnies, onder den arm heeft. Het verdient opmerking dat hier onder „Mme d'Outre montagne” reeds gezinspeeld wordt op een dame d'Oultremont. De man rechts (7) heeft, behalve de klisterspuit, in de linkerhand nog een blaasbalg met inschrift „Vent de l'inde dh”, waarmede natuurlijk van der Linden d'Hoogvorst bedoeld wordt. In welk verband die blaasbalg met inschrift staat tot het gezegde van No. 7: „Et le Soufflet pour votre serviteur la Ligne.” blijkt niet. Rechts van No. 7 staat een officier (5) met een kachelpijp: „Brevet de Colonel” in den linkerarm; hij zegt: „Quand j'aurais encore 25 cents à donner je serais général.” Links zit Willem I (2) op een stapel kazen, met een kachelpijp in de hand en verschillende anderen aan zijn voeten; op deze pijpen doelende zegt de vorst: „Voilà le Cadeau de notre cher Giraffe il est si fort en Chaleur.” Links op den achtergrond (de) vier paarden, wier leidsels met den mond worden vastgehouden door een giraffe met menschenhoofd (4), welke zegt: „Moi mon prince il me faut une piece de drap pour racomoder mon Billard.”, en op wiens hoofddeksel een kompas staat met de letters N, O, S, W aan de vier punten, en een soort bierkan in het midden. Steendruk langw. gr. in-4°. „J S. del”? Rechts onder de voorstelling: „Doposé”. Muller (No. 6930) beschrijft *dit* exemplaar.

6, 7 April 1834.

7245. „*Plundering te Brussel in April 1834.*”

Opchrift boven de laatste van een zestiental voorstellingen, in vier rijen van vier, boven elkaar, allen in verband met de belgische omwenteling, en met een 4-regelig versje onder ieder plaatje. De hier afgebeelde plundering gold de huizen van den prins de Ligny en van den markies de Trazegnies, die vier paarden voor den prins van Oranje terugkochten (zie voor dien aankoop vorig nummer). Zestien houtgravures langw. in-16°, z. n. v. gr.

De plaat is „N. 79.” der serie kinderprenten uitgegeven door

„J. de Lange, aan den Brink te Deventer” en is aanwezig in twee exemplaren, een zwart en een, van lateren druk op dun papier, gekleurd. Ofschoon de voorstellingen van weinig waarde zijn, worden hier de opschriften der plaatjes toch vermeld, daar zij te zamen met de 4-regelige versjes onder ieder prentje, een aardig beeld geven van den geest, die toen heerschte. Van links boven naar rechts onderaan luiden zij:

„Het kruidmagazijn te Bergen op Zoom springt”.

„Vlugt der Belgen in den tiendaagschen veldtogt.”

„Saksen-Weimar verneemt den intogt der Franschen”.

„Gedenkteeken voor van Speijk in 't Weeshuis te Amsterdam.”

„De Franschen voor de Citadel van Antwerpen.”

„Aanval der Franschen op 't Fort St. Laurent.”

„De Luiksche Monster-Mortier.”

„Papa Chassé in zijne kasemat.”

„Gevecht bij den Doel aan de Schelda.”

„Het sneuvelen van den Schout-bij-nacht Lewe van Aduard.”

„Kapitein Koopman ontvangt de gekwetsten aan 't Vlaamsche
[Hoofd.”

„Bouwvallen der Antwerpsehe Citadel.”

„Terugkomst onzer Schepen na 't opheffen van 't Embargo.”

„Aankomst onzer Krijgegevangenen uit Frankrijk.”

„Uitdeeling der Ereteekenen op de Gorselsche Heida.”

28 April 1834.

7246. „Dit Gedenkteeken is opgericht te 's Gravenhage op den 28sten April 1834.”

Inscript geheel onderaan in den onderste plaatrand der afbeelding van het monument, opgericht ter eere van N. F. E. de Gumoëns. In de voorzijde van het voetstuk, geplaatst op een vier treden hooge verhevenheid, is de plattegrond der „citadel van Antwerpen.” afgebeeld; in het op vier bommen rustende bovenstuk twee nederwaarts gekeerde fakkels, door een lauwerkrans omgeven. Midden onder deze afbeelding het wapen van de Gumoëns en daaronder een lint met zijn devies: „vertu surmonte envie”, lager een eiken- en lauwertak, waaraan twee ridderkruizen en een medaille hangen. Links daarvan in 't latijn-, rechts in 't hollandsch zijn naam, titels en de oorzaak van zijn dood; deze laatste en het wapen komen voor op de drie andere zijden van het voetstuk. Gravure gr. in fol., „F. L. Huijgens Sculp!”

Het monument is van ijzer en werd gegoten in de fabriek van Nederburgh, Nering Bögel en Comp. te Deventer.

28 April 1834.

7247. *Grafteeken voor den kolonel de Gumoëns op de gemeente-begraafplaats te 's Gravenhage.*

Links op den voorgrond het monument voor dezen op de citadel gesneuvelden held; op deze afbeelding is de zijde met het wapen in 't voetstuk zichtbaar. Links op den achtergrond de stad; naar rechts weiland, molens enz. Waterverfteekening langw. in-4°, z. n.

28 April 1834.

7248. „*Het Monument voor de Gumoëns.*”

Afbeelding van het monument; rechts ervan een invalide, die een heer en zijn zoontje er op wijst. Hierop is de zijde met het wapen en een der zijden met een inschrift zichtbaar. Steendruk kl. in-4°, z. n. Het opschrift staat boven den tekst in boekdruk, onder en achter de voorstelling afgedrukt; tez. 3 blz. in-4°. Uit: *Penning-magazijn voor de jeugd.* 's Gravenhage, S. de Visser. 1834. blz. 9—11.

NA DEN STRIJD

19 Augustus 1834.

7249. „*De terugkomst van het bataillon mobile schut-tery van Utrecht. op den 19 Aúgústus 1834.*”

Rechts op den achtergrond de Tolsteegpoort, waardoor de schutters binnenkomen naar de Twijstraat marcheerende, voorafgegaan door de sappeurs, de tamboers, een militair- en een burger-muziekkorps. Gekleurde steendruk langw. in-fol., door W. Hoevenaar. „Uitgegeven en Gedrukt [door] de Geb₂ van de Weijer. te Utrecht.”

Hierbij de pendant:

„De mobile schuttery van Utrecht door de stedelyke rege- ring dankbaar ontvangen. op den 19 Aúgústus 1834.”

Gezicht op het Vreeburg; rechts de fabriek van W. H. de Heus; links het schouwburgebouw. In 't midden op den achtergrond een gedeelte van den wal; daarvóór een eerepoort. Rechts op den voorgrond lanciers, een met vier paarden be- spannen veldvoertuig van het bataillon, een paard der ambu- lance, enz. Op den tweeden grond het gros der teruggekeerde schutters. Gekleurde steendruk langw. in-fol., door R. Craey- vanger, „Uit gegeven en Gedrukt Door de Geb₂ van de Weijer, te Utrecht.”

Muller (No. 6937) beschrijft het exemplaar in de Utrecht- sche gemeente-verzameling.

24 Augustus 1834.

7250. „*ô Willem ô mijn vorst!*”

Begin van den titel van een muziekstuk, die verder luidt: *Couplettien, toegezongen aan Z. M. den Koning der Nederlanden; op hoogstdezelfs geboortedag. door Hendrik Kuiper, G^o muziek van F. Fémij. Prijs 80 Cent. 1834. Ingezonden volgens de wet. Eigendom van den uitgever. Titel en twee blz. gegraveerde muziek in-fol., z. n., de koepletten 2—7 in boekdruk op de derde blz.*

5 September 1834.

7251. „Het binnenkomen van het eerste en tweede bataillon der Eerste Afdeeling Mobiele Noord-Hollandsche Schutterij. Amsterdam, den 5 September 1834.”

Links de Muiderpoort; in 't midden vijf officieren te paard aan het hoofd der manschappen; op den voorgrond links en rechts toeschouwers, waarvan eenigen op een stellaadje; op den achtergrond de boomen der Plantage. Gekleurde steendruk langw. gr. in-fol., met bovenstaand onderschrift. „J. Steyn, Inv' et del.”, met adres van J. A. Wijberg (te Amsterdam). Muller (No. 6934) beschrijft een zwart exemplaar.

29 Oktober 1830—5 September 1834.

7252. „Aankomst op den Dam der Amsterdamsche Mobiele Schutterij onder dankzegging der (sic) Heere Burgemeester op den 5 Sept: 1834.”

Onderschrift van „N° 4.”, de laatste van een stel prenten betreffende de amsterdamsche mobiele schutterij. Op 't midden van den Dam is een monumentale versiering opgericht, met een trofee van vlaggen en krijgstuig er op en het inschrift: „geen vastor steun dan burger trouw en schutters moed.” tegen de voorzijde. Achter- en ter zijde van dit monument de schutters; vlak er bij links de kolonel te paard, rechts de burgemeester. Op den achtergrond het paleis, rechts de Nieuwe kerk.

De andere hebben de volgende onderschriften:

„N° 1.” „Vertrek der Amsterdamsche Mobiele Schutterij van de Beerebijt buiten de Utrechtsche Poort te Amsterdam, op den 29 Oct: 1830.”

Rechts op den voorgrond afscheidnemende schutters; links de Anstel met eenige der schuiten, waarmede de manschappen vervoerd worden en andere vaartuigen.

„N° 2.” „de Maaltijd der Amsterdamsche Mobiele Schutterij te Abcoude in den morgen van den 5 Sept: 1834.”

Op den tweeden grond, aan weerszijden van een tent waar-

voor de geweren aan rotten zijn gezet, zitten de schutters aan tafel. Rechts een korps muzikanten in een versierde tent; op den achtergrond een gepavoiseerde boeier.

„N° 3.” „Terugkomst door de Muiderpoort der Amsterdamsche Mobiele Schutterij op den 5 Sept: 1834.”

Links op den tweeden grond de Muiderpoort, waarheen de schutters van rechts opmarcheeren. Voorts juichende en groeiende burgers, waarvan eenigen in bootjes.

Vier grove gravures langw. gr. in-fol., z. n. v. gr. Muller (No. 6935) beschrijft van de vier prenten No. 2—4 in 't bezit van anderen.

1834.

7253. *Londensche Conferentie.*

Scherpe spotprent op de bijeenkomst der vijf groote mogendheden in sake België. Dokter Faustus zit links, met een muts met haneveeren op het hoofd, in een leunstoel, waarvan een gedeelte van den rug een gelaat vormt en over welks leuning een afgestroopte menschenhuid hangt met de letters „T P” er in. Met een blaasbalg wakkert hij het vuur aan in 't fornuis, waarop een retort staat, waarin twee mannen zitten; uit den mond van den een komt een „Protocol”, andere papieren met „Proto(ol)” er op zijn reeds in de distilleerkolf omhoog gegaan. Tegen den schoorsteen hangt aan een vischhaak een papier met „F 1000”, twee geldbeurzen, die gezichten vormen en een lantaarn, waarvan de kop een koningskroon schijnt te moeten voorstellen, terwijl op de kaars in den lantaarn een domper is geplaatst. Tegen den muur, rechts van het fornuis, staat in een nis een pot met inschrift: „Handwerksgezellen van Anno 1833”, daar boven hangt een zak met duiveltjes en een andere met een pistool erin, lager is een afgesneden bloedend menschenoor tegen den muur gespijkerd. Bij den linkervoet van Faustus liggen eenige boeken, waarvan er één is opengeslagen en waarin men leest: „Aaltje de zuinige keukenmeid Recepten om revolution te maken moeterd na de maaltijd beter laat dan nooit Dec: 1834 v W:”

Links van het fornuis, op een aanrecht met het cijfer „XXXIII” erin, ziet men een fleesch, waarin een officier met steek op. Achter den stoel van Faustus staat een soort koelvat (?) met inschrift: „Bekoel(ing) Barica(dea)”, waarin een man ligt. Op den achtergrond rechts, bij een tafel, zit de knecht van Faust, met een monsterachtig hoofd, in gesprek met een zeer haveloos gekleed man, die een fleesch in de hand heeft, met een befje: „Libertait” eraan. Tegen den muur hangt „Daine” en zijn verder een drietal geraamten en allerlei fantastisch geteekende zaken opgehangen.

Boven Daine kijkt de Duivel door een openstaand raampje; aan den solder hangt een walvischgeraamte waarop Kessels zit; op den kop van den visch een kanon. Rechts op den voorgrond staat een snuifpot, waarin een gedrocht, dat met zijn kop het deksel opligt en met de linkerhand een vrouw bij de haren optilt; de pot is omringd door een bezem, griep, kandelaar, verschillende lichaamsdeelen, een galg waaraan een man hangt, kikkera, enz.

Geestige en goed uitgevoerde teekening in kleuren in-plano, s. n.

1834.

7254. „Revue lithograp(h)ique, p^{is} ser(ie)”.

Inscript tegen een stuk muur, waarop een man leunt, met een soort narrepak aan; hij is bezig op een geprepareerden steen een pop te teekenen, als begin van een karikatuur. In het palet, dat links tegen den muur staat, leest men: „toute Vérité est bonne à d(ire)”.

Dese steendruk, gr. in-fol., s. n., is gedrukt op grijs papier en dient als titel van twee bijeengebonden series spotprenten, eigendom van den heer A. J. Nijland, waarvan de eerste als opschrift boven iedere plaat heeft: „La Papillote, (Journal.)” of enkel „La Papillote”, terwijl van de tweede serie plaat No. 1 het dubbele opschrift: „Revue lithographique La Papillote (Journal)”, No. 2: „Revue Lithographique. et la Papillote.” heeft, dragen de anderen alleen het eerste gedeelte van dat opschrift. De platen, hoofdzakelijk beschreven naar bovengenoemd exemplaar (zie ook de Aanvullingen), stellen het volgende voor:

1. „N° 1.” „Le commerce attaqué du choléra morbus et traité par le ministère.”

Opschrift boven de drie ramen eener zaal, met „Au chinois N° 1” in den toog boven het venster aan de linkerzijde. In ’t midden der zaal ligt Mercurius, stervende en met de blauwe kleur van den choleralijder op gelaat en lichaam, in een ziekenstoel. (Onder hem staat „R. I. P.”) Links zit de minister van oorlog, die hem op den rechterarm aderlaat („Le Mis de la guerre lui faisant une saignée abondante.”); rechts de minister van binnenlandsche zaken, die hem een pap: „Route (e)n fer d’Anvers a Cologne.” op de borst legt („Le Mis de l’intérieur lui appliquant un cataplasme sur la poitrine”). Geheel links zit achter een tafeltje de minister van finantiën, die een drankje voorschrijft („Le Mis des Finances lui prescrivant une potion à prendre tous les 6 mois.”); het recept, dat vóór hem ligt, luidt: „Nouvel emprunt de 50 Mill(ions) pillule ame(re)”. Dese minister legt de hand op den arm van zijn collega van oorlog, als

om dien te weerhouden Mercurius bloed af te tappen. Achter den minister van finantiën een aantal personen met slaapmutsen op („Dans le fond plusieurs membres du grand hospice se préparant a le frictionner.”). Tusschen de beide ministers door ziet men iemand aankomen met een kop bouillon („Un petit diplomate apportant un consommé.”) Rechts, ter zijde van dezen laatste, staat een persoon, die door een lorgnet naar den stervende ziet („Un grand maréchal contemplant son agonie.”) De minister van justitie is, rechts van dien van binnenlandsche zaken, bezig zijn lavementspuit te vullen uit een emmer, die, evenals de spuit, tot inschrift heeft: „Juste-milieu” („Le Mⁱⁿ de la justice préparant un lavement.”) Tusschen deze beiden staat de minister van buitenlandsche zaken, die in beide armen een groot aantal protocollen, ratificatiën, enz. heeft, als opwekkende middelen voor den handel („Le Mⁱⁿ des affaires étrangères apportant force stimulants”). Rechts op den achtergrond een viertal priesters gebeden lezende („Des bons pères priant pour le repos de son âme.”) De strekking dezer spotprent is aan te toonen, dat de tijdsgebeurtenissen den handel zeer belemmerden, en het plan van een spoorweg van Antwerpen naar Keulen schadelijk voor het handelsbelang van België moest worden geacht. De tusschen haakjes geplaatste fransche zinnen staan onder de personen waarop zij slaan.

Gekleurde steendruk langw. gr. in-fol., door D. B. geëntrelaceerd: D(u) B(oureq)?

II. „N° 3”. „Déménagement du Ministère...!!!!”

Underschrift eener spotprent op het geheele belgische ministerie. De minister van justitie zit in een wagen, gespannen met één paard, bereden door den minister van oorlog, met den muts van een geestelijke op 't hoofd, de „portefeuille de la guerre” aan een riem op zijde en met den degen geschouderd, terwijl op een der achterhoeken van de impériale die van finantiën zit, met een papier in de hand, dat tot inschrift heeft: „Finance emprun(t) de 58 millio(ns) et 30 Million(s)”. Verder ligt als bagage bovenop den wagen: „projets de loi 1832”, „affaires en suspens”, een zak met „20 million(s)” en „Pain (à) Cache(ter)”. Tegen de zijde van den wagen is een papier aangebracht, waarop men leest: „Ambulance des W(agons) bruxelloises Pour Déménagements en Ville et pour toute la Belgique place de Louvain N° 7”. Ter zijde van den wagen gaan nog twee ministers? De voorste, welke zijn hoed verliest, gaat gebukt onder een groot en zwaar boek met inschrift: „Plans et cartes adjudic(atoirs), readjud(icatoirs) de la route en fer”. De tweede heeft een stok

over den schouder, waaraan een scheepje hangt; onder zijn linkerarm een papier, waarop „à Mon sie(ur) Le Directe(ur) de la Marine int”(1), en in de linkerhand een riempje met eenige papieren, waarop „ecole” leesbaar is.

De wagen wordt van achteren geduwd door een man met drie pakken op den rug, gemerkt: „Co(n)feren(ce)”, „Londre(s)” en „v. d. W.(eijer)”. Aan het begin van den weg staat een dubbele handwijzer met de inschriften „Bruxelles” en „Route De Geel” (zoals bekend is een verblijfplaats voor krankzinnigen). De wagen gaat laatstgenoemden weg op. Gekleurde steendruk langw. in-fol., a. n.

III. „N° 4.” „Le diable emporte la conference”.

De duivel vliegt, met de leden der conferentie beladen, over Londen. Om den engelschen afgevaardigde heeft hij zijn staart gekruld, aan een der hoornen op zijn kop heeft hij den russischen gezant gespietst, met de linkerhand houdt hij den franschen afgevaardigde bij den rug, met den rechter den pruisischen en den oostenrijkschen bij de haren vast. Gekleurde steendr. langw. in-fol., naar „NB”. (Muller No. 6849).

IV. „N° 7.” „Les Jongleurs et Acrobates Ministériels.”

Spotprent op het ministerie. Rechts op den achtergrond, op een verhevenheid, een orkest, bestaande uit vier personen in geestelijke kleedij (7); op de groote trom, in het midden, is een domper geteekend. Achter hen een persoon (8), die op meerdere platen voorkomt, met een lorgnet de voorstelling aanziende en die in de 7-regelige verklaring onder de prent, genoemd wordt „le lorgnon décoré”. De uitlegger (5) der voorstellingen van deze kunstmakerstroep staat in het midden op den voorgrond, heeft de toppermuts van een clown op, en is, volgens de verklaring, een ambassadeur „en oongé”. Hij wijst op No. „1.”, den minister van binnenlandsche zaken, „M: de T...” (de Theux) die, met een grooten balanceerstok, op de koord dansende, misstapt. Aan de rechterzijde van den uitlegger staan: No. „2”, de minister van buitenlandsche zaken „M: de M.....” (de Muelenare), die met ballen manoeuvreert, waarbij „1re Note”, „2e Note”, „3e Note” en „Note énérgique” staat, en No. „6”, de minister van justitie (Mr. Lebeau), die het zwaard des rechts inslikt zonder zich te kwetsen en bij een volgende voorstelling ook de schaal der gerechtigheid en den blinddoek verzwelgen zal. Links van den uitlegger de minister van oorlog („4”), die een vrouwenbeeld, met stedenkroon op het hoofd en met een schild, waarop „Belgiq(ue)”, bij den voet, op zijn neus laat balanceren; geheel links de minister van financiën Goblet d’Alviella („3”), bij een tafeltje

waarop twee bekers (gobelets) staan, terwijl hij een derden in de rechterhand heeft, waaruit hij een „3de empr(unt) de 58 mill(ions)” te voorschijn goochelt. De uitlegging, hier voor het meereendeel vertaald weergegeven, eindigt met de aansporing van den verklaarder: Komt binnen, komt binnen, nou kun je 't zien, 't kost maar een enkel budget. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

v. „N° 11”. „Balayage des Chambres.”

Spotprent op het ontbinden der Kamers? Rechts op den achtergrond een redenaar in een kathedraal, tegen welks voorzijde „20 Juillet” staat. Hij is opgewonden aan 't ooreeren en heeft een stok in de opgeheven linkerhand. Met de rechter wijst hij op de kamerleden, die holderdebolder door Lebeau met een raagbol de zaal worden uitgeveegd. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

vi. „N° 12”, „N° 13”, „N° 14.” „Mort douloureuse de Pierre Commerce, décédé le 1830. ames compatissantes priez pour lui.”

Spotprent, op drie aaneengevoegde bladen, de lijkstatie van den Handel voorstellende. Voorop gaan vijf doodgravers (de vijf mogendheden op het congres te Londen vertegenwoordigd), „Fossoyeurs Jurés, Protocolisant et fossoyant pour la Pologne, l'Italie, la Grèce, la Belgique, et même pour la France, &c. &c.” Achter dezen volgt: „L'ami du peuple.” (de Potter), als lantaandrager bij den stoet. Op zijn lantaarn staat een jakobijnen- of vrijheidsmuts. Dan volgen vijf leden van het voorloopig bewind: „Ces Mrs Mrs du Provisoire.”, met een banier bij zich waarin „armistice generale”, „gouvernemen(t) provisoi(re)”. Dan één persoon, gemerkt „1er „Petit Dêvôt, Grande Capacité.” Vervolgens: een man met lang haar en een kruis staf in de hand, vermeld als „homme de Dieu Président Regentisme mis à toute sauce.” (Surllet de Chokier); een man met papier in de linkerhand, waarop als inschrift: „Vous aurez le Luxembourg et vous n'aurez pas la dette”, deze wordt in de verklaring aangegeven als „Le Beau Prestigiateur (sic)” en stelt dus den minister Lebeau voor; dan een woest uitsiend militair met den steek onder den arm en een verbazend grooten sabel om, aangewezen als „Croque mitaine surnommé Grand sabre.”; volgt een man met een lantaarn op stok: „1er Envoyé Britannique éclairant la marche funèbre.” Als voorrijder een man op een schijnpaard, op het dekkleed van het paard onder anderen een wapenschild met een gekroonden zwijnskop als wapenteeken; deze persoon is aangeduid als „Grand Jésuite sans passionnettes. ordonnateur du convoi.” Nu volgt de lijkwagen, getrok-

ken door vier hardlopende ministers: die van binnenlandsche zaken, justitie, oorlog en finantiën, een vijfde (die van buitenlandsche zaken) als koetsier op den bok: „Croque-mort Conducteur en chef faisant trotter ses confrères.” Bovenop den wagen de belgische vlag aan een stok, waaraan ook een papier bevestigd is met het inschrift hierboven afgeschreven. Op het lijkkleed liggen Mercurius' staf en hoed. Aan iedere zijde van den wagen gaan twee slippendragers en één muzikant; de twee slippendragers die aan de voorzijde loopen, hebben elk een papier in de hand met de volgende inschriften: „Protet Prie de corps Saisies Vente par autorité de Justice.” en „1re Saisie de la papillote ordonné par un gros Substitut”. De eerste slippendrager wordt deurwaarder van de Kamer van Koophandel, de tweede een politiemann genoemd. Achter den wagen volgen het eerst Louis Philippe en twee anderen; dan drie afgevaardigden van den Senaat: „Députation du grand hospice Sénatoriale.”; dan uit de Kamer: „Un Président bon homme.”, drie afgevaardigden uit de meerderheid, drie uit de minderheid: doof, blind en stom; de trein wordt besloten door geestelijken met een kruisbanier en militairen met een vaandel in de belgische kleuren. Ter zijde van deze beide laatste groepen gaan twee personen. De eerste, de gedurig wederkeerende man met het lorgnet, wordt aangegeven in de verklaring als „N° 1. Grand Cordon lorgnonisant la marche funebre.”, de tweede als „N° 2. Economiste de la Cour spéculant sur la marche.” Grootte steendruk langw. in-fol., z. n.

VII. „N° 18.” „Les Grottesques.”

Optocht van zes personen, twee aan twee naar rechts wandelend. Voorop gaan gearmd: „L.[ouis] P.[hilippe] Juste-Milieu, né à Paris, le 30 Juillet 1830.” en „Mirabelle-Détesté Conférence, née à Londres en Novembre 1830.” Dan volgt „Ignace Betesie Protocole, fils aîné de Dame Détesté. Conférence.”, aan de slip van zijn jas vastgehouden door „Modeste...Félicité. Belgique, née à Bruxelles, le 26 août 1830”. Het derde paar bestaat uit „Furioso, Republicainquiste Né en 90.” met Jakobijnenmuts op en een bijl dragende (de brabantische revolutie van 1790), en „Boniface Henriquinquiste, née en Vendée.” met wit en groene kokarde op den steek en cenige papieren in den zak, waarop o. a. „Chrl X par la”, „Vive Henry V roi”, enz. Dwaars tusschen het tweede en derde paar door stapt „William Oranquistique.”, een Oranjeman met een oranje vest en dito kousen aan en een lange goudsche pijp rookende. Alle figuren zijn karikaturen. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

VIII. „N° 20.” „Que sortira-t'il de ce Gobelet.”

Onderschrift eener spotprent op Goblet d'Alviella, den minister van buitenlandsche zaken. Schuift men het achter den beker (gobelet) verborgen plaatje uit, dan vertoont zich een persoon met steek op, epauletten, degen en een tasch, waarop „affaires étrangères”. Boven zijn hoofd leest men, als antwoord op de vraag in het onderschrift: „Paix a tout prix”. Links van hem een eikenkrans en gebroken ketena. Rechts een lei met de volgende inschriften: „Notes énergiques Evacuacion générale. Libre navigation. Restitution d'un Sénateur. Emprunt de 2000,00,00 Convocation des Chambres. Reprise d'hostilité le tout pour Paques prochain ou .. à la T.....”. Onder aan de lijst der lei hangt een schip aan een haak. Onder den steek komt, in plaats van een gelaat, een groote groene komkommer uit. Gekleurde steendruk in-4°., z. n.

IX. Zonder No. — „Le portrait du gouverneur de Cortenbach.”

Onder dit bijchrift wordt in het geschreven register, vóór den genoemden bundel, de prent aangeduid, welke zonder eenig op- of onderschrift een man vertoont, die geknield op een nommer van het blad „Den VaderLander”, het „Journal des Flandres Catholique” leest, bij het licht eener zeer lange wit, blauw en grijs gekleurde kaars, die hij met de rechterhand vasthoudt en waartegen een schild is aangebracht, waarop eene vrouw (de moedermaagd) is afgebeeld. Hij heeft een kalotje op en een lint in de belgische kleuren in het linker knoeps gat. De prent is zeker een spotprent op een bestuurspersoon van zeer katholieke richting. De gekleurde steendr. in-fol., z. n., schijnt niet tot de prenten van de Papillote te behooren.

X. Zonder No. — „Ah! Docteurs, Docteurs, m'en avez-vous fait assez avaler depuis deux ans!”

In 't midden eener spotprent op den treurigen toestand van België, hier afgebeeld als een vermagerde vrouw: „Belgique”, in een ziekenstoel. Een engelsch generaal voelt haar met de linkerhand den pols; in de rechterhand, die op den hoogen rug der stoel rust, houdt hij een papier, waarop: „offensive defensive”. Tegen haar over, rechts, staat een fransch opperofficier, wien een papier uit den zak steekt, waarop: „armée du nord”; hij biedt haar met de linkerhand een grooten kogel aan: „Dernière Pilule”. Links op een tafel allerlei geneesmiddelen, waaronder een pot met inschrift: „evacuacion”. Van de tafel hangen twee papieren af, op 't eene leest men: „Recette pour evacuer etc.”, op 't andere: „protocole”. Eenige geneesheeren, met groote klisteerspuiten, staan terzijde en achter de tafel. Steendr.

langw. gr. in-4°, z. n. Ook deze prent en de volgende behoorren waarschijnlijk niet tot de Papillote.

XI. Zonder No. — „Arrivée des flottes Francaise (sic) et Anglaise”.

Onderschrift van een spotprent op het verschijnen van het fransch-englische eskader op de kust van Nederland in 1832. De belgische minister Goblet komt van links af op een hollend paard aanrijden, zoodat hem de muts: een beker met hokarde er aan, van het hoofd valt. Hij heeft in de rechterhand een engelsch-, in de linker een fransch oorlogsschip. Aan den zadelknop hangt een „sac a Protocols”. Op den tweeden grond rechts ziet men drie schepen op wielen, met belgische vlaggen in top. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6761).

XII. Zonder No. — „Un Conseil de Ministres.”

Spotprent op de belgische ministers, afgebeeld rondom een tafel. In 't midden er achter staat die van buitenlandsche zaken met kalkoenkop, de beide armen omhoog uitgestrekt en met de „Ratification de la France pure simple” en „(Ra)tification de (l'Angle)terre” in de linker en dergelijke van „Rusmie”, „Pru(ssie)” en „Aut(riche)” in de rechterhand. Uit den binnenzak van zijn rok steekt een papier, waarop „24 Modifi(cations)”, terwijl de zijzakken met Protocollen gevuld zijn. Links van hem zit de minister van finantiën, met vossenkop, de beide armen geslagen om eenige op tafel staande zakken met geld. Links vóór de tafel zijn kollega van justitie, met eksterkop en met toga, bef en baret; hij heeft een papier in de rechterhand, waarop „Loi de Jus(tice)”. Rechts vóór de tafel „Binnenlandsche Zaken” met ezelkop, gezeten in een leuningstoel, waarvan één poot staat op een „Adjudication ... d'une Route en fer d'(anvers) a Col(ogne)”. Op de tafel vóór hem ligt een papier, met „vu l'absence momentan de monsieur T”. In den achterzak van zijn jas een papier, waarop: „... sition Publique Freres ignorantins”. Rechts ter zijde van de tafel, in een sierlijken leunstoel, waaraan een degen en de „(portefeuille de la (gue)rrre)” hangt, zit de minister van oorlog, met raven- of kraaienkop, waarop een zwart mutsje staat en met een pennemes in de rechterhand. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n.

XIII. „n° 24.” „Croquades Judiciaires.”

Spotprent op den grooten invloed der kerkelijken in het be-geven der rechterlijke ambten. Midden op den voorgrond een persoon in het gewaad van een geestelijke, met bisschopsmuts op 't hoofd en een rechterlijke toga over zijn kleed. Een staf, met een domper erop, rust op de „(por)tefeulli Justice”; in 't on-

onderschrift wordt hij: „Le Grand organisateur de toute chose.” genoemd; rechts van hem staat een persoon, ook in roode toga over zijn geestelijk kleet, met een domper als muts op het hoofd en een groote rozekrans met kruis als ordeketen over den schouder, volgens het onderschrift: „Le révérend Président de la Compagnie de Jésus.” Rechts van dezen staan op kleérstanders (knapen) eenige togaas en baretten, met opschriften: „a louer present(ement)”, „a reprendre”, „occasion”, „a vendre”. Hier achter, op een voetstuk, een heild van Justitia, voorgesteld door een ongeblinddoekten geestelijke, die in de linkerhand een wraakzwaard (van anderen kurketrekker, als spotbeeld van een vlamdend zwaard) en in de rechter een balans houdt, waarvan de schalen uit dompers bestaan. Links op den voorgrond nog twee personen in roode togaas, de één met een bandelier om, waarop „sureté publique”, de ander met een wieroekvat in de hand en kaplaarzen met sporen aan. Beiden worden gezegd door den minister Lebeau, die in de rechterhand een papier heeft, waarop „Vous aurez le Luxembourg et pas de dette”. De achtergrond wordt door een aantal rechtgeleerden ingenomen, waartuschen geestelijken, velen met een domper als hoofdeksel. Gekleurde steendr. zeer gr. langw. in-fol., z. n.

xiv. „N° 25”. „Ils ne parviendront pas à lui casser la tête!”

Spotprent op de conferentie te Londen. Rondom een aanbeeld, waarop het hoofd rust van koning Willem I, die achterover ligt, staan vijf afgevaardigden ter conferentie, met schootsvellen voor. Rechts de fransche en de engelsche, die met hamers slaan, in 't midden de pruisische, links de russische en oostenrijksche, dese drie gebruiken een blaas aan een stok gebonden als werktuig. Vooraan links staat een zede persoon in swarten rok (een Belg?) die met een tang het hoofd van Willem I vasthoudt. Gekleurde steendr. langw. in 4°., z. n. (Muller No. 6788).

xv. „N° 27”. „Ah Directeur, mon mignon, faiseur de Coups d'Etat, en voici du Bois vert!!!”

Spotprent op? In 't midden ligt een man op ééne knie, met „Le Courrier belge” in de rechterhand. Rechts staat een persoon, die hem „L'indépendan(ce)” toesteekt. Achter hem een dik man, die dreigend een knods omhoog heft, waarin men leest „Moniteur”. Links reikt een juffrouw, die een geesel in de rechterhand heeft, hem „La papillote”. De duivel, links achter hem, grijpt hem bij den schouder en swaait een brandende fakkel boven hem. Geheel links op den achtergrond twee welgedane lieden: een man met een bril en een chaoot op en een vrouw met een kruis op haar mantel. Vóór den man met den „Courrier belge”

liggen links drie zakken met geld, waarop „100,000 de La Reine”, „Courtage”, „1000000 Subvention Royale” en eenige bankbiljetten; zijn knie rust op een stok met een paardenstaart er aan. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

xvi. „N° 29.” „Le Ministère à la besogne. — „Les Mystifiés.”

Op- en onderschrift eener spotprent op de ijdele beloften aan de Belgen gedaan. Binnen een vestingmuur zitten in 't midden der plaat eenige ordelijk gekleede militairen, luisterend naar het voorlezen van de „Ordre du Jour a L'arne...” (sic voor armée). Tot de naar links gekeerde mannen in uniform zegt „M: R...” (Roger): „Ne bougez pas, petits polissons”, terwijl „M: Ev...” (Evain), minister van oorlog, hen paait met de mededeeling: „vous deviendrez gendarmes, gardes forestiers, ou patrouillards, grâce à l'intervention française.” Rechts staat bij een aantal blauwkielen „M: Gob...” (Goblet) met een goochelbeker (zinspeling op zijn naam) in de hand, die zegt: „dans ce goblet il n'y a rien, honneur, indépendance, rien, absolument rien.”, terwijl een tweede, „M: L.....” (Lebeau) hun toezegt: „vos charges seront diminuées. grâce à l'intervention française.” Steendr. langw. in-fol., z. n. (Muller S. No. 6731 A).

xvii. „N° 34.” „Etrennes offertes à la Belgique. par ses Sauveteurs, Protecteurs, Gouverneurs, etc. etc. etc.”

Spotprent op de belgische toestanden. Links, op een drie treden hooge estrade, onder een troonhemel met afhingende gordijnen, staat de Belgische maagd. Aan haar linkerzijde, naast de trappen van den troon, staat „Le M: de Ch...” (Chokier) „grand suisse de la Belgique.”; aan haar rechterzijde: „L'in dispensable lorgnon.” Een stoet van hoogwaardigheidsbekleeders nadert den troon, allen met geschenken beladen. Vooraan gaat „M: de Meu.....” (de Muelenare) met een pot confituren: „la Constitution en confiture.” Dan volgt „Le Comte F. de M.....” (Mérode), die een banier draagt, waarin men leest: „Les ignorants les Jesuites et les Carmes a la Belgique Hospitalière.” Op den stok der banier staat een domper; het onderschrift noemt haar „un petit étendard pour les grandes processions.” Naast de Mérode gaat „M: V. de W....” (van de Weyer), met een blad, waarop vijf pleisterbeeldjes, de groote mogendheden („la Conférence en plâtre.”) staan. Achter deze twee volgt: „M: Gob...” (Goblet), minister van buitenlandsche zaken, met een peperhuis vol marrons glacés („des notes énergiques en marrons glacés”). Zwoegend onder „un tout petit budget.” komt de minister van financiën achter dezen aan, met een grooten zak, waarop „budget 1833”. De minister van justitie „M: Leb...” (Lebeau), als

beeldjeskoop met een plank op het hoofd, waarop „Le Luxembourg en Pains d'épices.”, en de minister van binnenlandsche zaken „M: de Th...” (de Theux) met „une route en fer en chocolat.” op een bord, volgen dan naast elkander, terwijl „Le Maréchal So...” (Soul), de fransche minister van oorlog, achter hen aankomt, met beide handen een grooten sleutel („la clef de la Citadelle en sucre d'orge.”) dragende. De stoet wordt besloten door „Lord Gr.” (Grey), die „une flotte en sucre Candi”, in den vorm van één schip draagt en door „M: Rog...” (Rogier) met „une férule et un A.B.C.”, zooals het onderschrift luidt. Gekleurde steendruk in-plano, z. n.

xviii. „N° 36.” „Rongeurs de Budjets.”

Het „Budj(e)t 1833” is voorgesteld als een groote zak gelds, waarin gaten gebeten worden door ratten, waarvan sommigen met mijter, steek, baret of ander hoofddeksel op, anderen met een pen achter het oor en één met een kroon op 't hoofd. Bij een gat, waardoor de goudstukken reeds zichtbaar zijn, zitten vier ratten: „A B C Interieur”, „Finance(s)”, „Minis(tère) de l(a) Justi(ce)” en „Guerre.”, alzoo vier ministers voorstellende. Een der dieren met een pen achter 't oor, heeft een papier aan den hals waarin: „Moniteur”. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

xix. „N° 37.” „Tire donc. Tire donc.”

Onderschrift in twee regels eener spotprent op Louis Philippe. Hij zit op een stoel, waaraan hij zich met beide handen vastklemt om er niet afgetrokken te worden door zijn livrelknecht, tot wien hij bovenstaande uitroepen richt en die te vergeefs tracht hem zijn laarzen uit te trekken. De beweegbare, uit twee stukken bestaande prent is zóó geteekend, dat bij het breeder maken der plaat 's mans beenen hoe langer zoo langer worden. Gekleurde steendruk in-4°, z. n.

xx. „N° 40.” „Les affaires de Belgique.”

Een drietal fransche kurassiers zitten aan een tafeltje met drie glazen er op, een vierde staat er bij. Een der zittenden heeft een papier in de hand en zegt, volgens het onderschrift, tot zijn overman: „Tiens Gérard, veux tu que j'te dise; tous ces potocoles là j'appelle ça, le Potoblagues.....et c'est pas le petit Tondou qui s'aurait laissé embêter longtemps comme ça par la circonférence de Londres.” De oude gediende met drie chevrons op de mouw en dus met 18-jarigen dienst achter den rug (1832 — 18 = 1814), doelt met „le petit Tondou” op Napoleon I, wiens beeltenis aan den muur hangt. Steendruk in-4°, z. n.

xxi. „N° 41”, „N° 42.” „Le Bal Masqué”.

De toestand van België door afgebeelde officieele personen of

zinnebeeldige figuren bespot als eene die veel te wenschen overlaet. Links zit het orkest: „Musiciens de la Chapelle”. Vlak bij de bank, waarin de muzikanten zitten, staat „Le Marquis de C.....(Chokier) en grand homme”, bezig zijn jas aan te doen. Men heeft hem hier blijkbaar als „Napoleon” willen voorstellen. Naast hem staat een eigenaardige figuur: „Les Beaux arts en Mort.” Altijd van links naar rechts volgen dan „M^r le H.... en Polichinelle”. De minister van oorlog met één roode en één zwarte broekspijp en de jas half licht- en half donkerblauw: „La Guerre à moitié l'un et à moitié l'autre”. De minister van binnenlandsche zaken Rogier als schoolmeester met een AB-boek in den jaszak: „L'intérieur en maître d'école”. „M, I. de B.... en diable”. De minister van finantiën als wijnkoopersknecht: „Les Finances en décauteurs de vin”. De Conferentie, voorgesteld als oude vrouw, met de rechterhand steunende op een kruk en een armbus in de linker: „La Conférence en vieille, quettant pour les pays..... (Pays-Bas).” „M. de M.” (F. de Mérode) in jesuïetenkostuum. De Nijverheid bedelende: „L'Industrie en Mendiant.”

Op het tweede blad deser prent, rechts aan dit eerste aansluitende, volgen nu de minister van justitie Lebeau als Tartuffe: „M. Leb... en Tartuffe”; de geneesheer van het Hof als koetsier van een lijkwagen: „Le Médecin de la cour en croque mort”; België in Arlekijs kostuum: „La Belgique en Arlequin”; een ministerieel afgevaardigde als koksjongen: „un Député ministériel en gate-sauce”; de Constitutie een gebrekkig en verlamd Savoyaard, met behulp van een paar schraagjes onder zijn handen, op de knieën langs den weg kruipende: „La Constitution en estropiée”; de bisschop van Luik als martelaar met een stralenkrans om 't hoofd, een overwinningspalm in den linkerarm en een champagneglas in de rechterhand: „L'Évêque de Li.. (Liège) en Martyr”; één der dapperen uit de Septemberdagen met den linkerarm in een doek en met een buitengewoon langen neus; d'Aerschott? als Cupido: „M^r D'arsch... en Amour”; van de Weijer als paillass: „V. de V.... en Paillasse”; de Toekomst als toovenaar: „L'avenir en magicien”; de minister van buitenlandsche zaken als goochelaar met een beker in de rechterhand: „Mr Gob... (Goblet) en Escamoteur”; de Handel als een zieke: „Le commerce en Malade”. Gekleurde steendruk op twee vellen langw. gr. in-fol., z. n.

XXII. „N° 44”. „Pantins politiques Dou!!! Dou!! Dou!! Dou...”

Spotprent op de Conferentie. De engelsche afgevaardigde tot

de Londensche conferentie is links op deze prent tot straatmuzikant gekarikaturiseerd. Met de rechterhand slaat hij de trom, terwijl hij met de linker de fluit vasthoudt, waarop hij speelt. Zijn linkervoet rust op een plank. Aan 't andere eind daarvan staat daar een latje rechtstandig op en aan dit laatste is een draad bevestigd, tevens vastgemaakt om een knie van den muzikant. Door 't bewegen van zijn been brengt deze de twee poppen in beweging, die aan den draad zijn geregen en de koningen van Nederland en van België voorstellen. Rechts op de plaat ziet men den franschen gezant ter Conferentie, Talleyrand, op den rug, voorover gebogen en met den steek in de linkerhand gereed om bij het publiek op den achtergrond geld op te halen voor de vertooning. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6789).

xxiii. „N° 46”. „Tous les Belges sont égaux devant la Loi (portez armes Nom de D....)”.

Een viertal rekruten: geestelijken of seminaristen, wordt door een onderofficier van het leger in den dienst onderwezen. De een is blootshoofds, de tweede heeft een steek, de derde een politiemuts, de vierde het hoofddeksel van een geestelijke op. Rechts zien twee personen voor een geopend venster deze exercitie aan; een van hen applaudiseert. Links op den achtergrond een gelid soldaten exerceerend. Gekleurde steendr. langw. in-4°, z. n.

xxiv. „N° 47”. „qui vive!!..... réserve de 1834; connais pas; qui vive? eh bien soldat Rogier (passe au large.)”

Spotprent op den minister van binnenlandsche zaken Rogier. Links een schildwacht bij zijn wachthuisje, het Werda toeroepende aan een drietal dronken geestelijken: Rogier, de Muelenare en ?, welke hij na hun antwoord vrij doorlaat. Gekleurde steendr. langw. gr. in-4°, z. n.

Bijgebonden of bijgevoegd zijn nog:

xxv. „Le retour des nouveaux Chevaliers et Commandeurs, élus par la grace de Dieu et la cérémonie du 9 août 1832.”

Vier personen, waarvan drie met een ridderkruis aan een groot lint op de borst, komen door de lucht rijdende op een klisterspuit, een rol papier, een portefeuille, enz., van „Compeigne” (Compiègne) links, op een persoon af die op den grond staat en zijne beide handen uitstrekt naar een portefeuille, waarop men leest: „à M: le Ministre des affaires étrangères.”, welke hem door een der vier luchtrijders wordt aangeboden. Hij zegt: „Oui vraiment le bien vient en dormant.”; zooals er rechts onder de plaat staat. Links leest men, als bespottung van de ontvangen ridderorde:

„Ha dit moi mon grand cousin Pierre }
Ou diable as-tu gagné la croix. } Beranger.”

Gekleurde steendr. langw. in-4°, z. n.

xxvi. „Conférence de Londres.”

Opschrift boven een spotprent op het 1e protocol van de Conferentie te Londen. België: „Belgique libre”, met een blauwen kiel aan en een kalkoenskop is rechts, „Hollande”, met een oranjekiel en een hondkop, links op den tweeden grond aan een schandpaal gebonden. Rechts staat Frankrijk (met hazekop) een kaars in de rechterhand houdend, bij een tafel, waarachter Engeland (met voskop) zit, die den eerste op een voor hem liggend papier wijst; naar links staan dan nog: Oostenrijk (met apenkop), die met de linkerhand een neus maakt tegen België en in de rechterhand een papier heeft, waarop men leest: „Evacuat(ion) d’ancone”, Pruisen (met paardekop) en Rusland (met ijsbeerkop), die met de linkerhand een rol vasthoudt, waarop „modifications” staat en met den linkervoet een op den grond liggende vrouw: „Pologne” vertreedt. Gekleurde steendruk langw. in-fol., door „NB.” Volgens Muller (No. 6552) uit „La Papillote.”

Op het papier dat op tafel ligt staat in het exemplaar van den heer Nijland (in steendruk?): „56 prot ratifié”, terwijl op het hier aanwezig exemplaar met zeer ongerogeld schrift staat: „67 protocole.....”

Aan de hier voren beschreven prenten sluiten zich de volgende der tweede serie aan:

xxvii. „N° 1”. „Le Bœuf gras de 1833”.

Opschrift eener spotprent op het hooge cijfer der begrooting voor 1833. Links op de plaat staat op een wagen een zware os, met linten aan de horens en het lichaam bekransd met groen en bloemen. In die kranzen leest men: „Budjet des finance”, „... de la guerre”, „... de la Justice” en „... de l’intéri(eur)”. De „caisse p(ubli)que” staat op den gezadelden rug van den os en daarop zit een naakt man, met de handen op den rug gebonden en een slot op den mond (het volk), met bijschrift: „Celui qui souffre qui paye et ne dit rien.” De ministers van buitenlandsche zaken, van justitie en van binnenlandsche zaken loopen als slaggers (volgens de onderschriften: „Etrangères, Boucher 2e Prix” enz.) aan de voorzijde naast den wagen, terwijl aan de achterzijde die van finantiën tegelijk medehelpt den wagen voort te trekken en met een zweep drie afgevaardigden en vijf raadaheeren, die er voorgespannen zijn, tot trekken aanzet. De minister van buitenlandsche zaken heeft aan een

riem over de schouders, twee voddend-manden met „notes energiqu(es)”. Een viertal muzikanten: 1 „Chef de Bureau à l’intérieur”; 2 „Huissier aux affaires étrangères”; 3 „Caisier des Finances” en 4 „Expéditionnaire à la Guerre”, met een „Ministre d’état” als „tambour major de la confrérie des Jesuites et des Frères ignorantins”, openen den stoet, welke gesloten wordt door den minister van Oorlog die, staande op de „portefeuille de la guerre” als op een schild, door een „Major étranger”, „Aide de Camp étranger” en „Général étranger &c. &c. &c. &c.” gedragen wordt, blijkbaar een toespeling op de werkloosheid van het belgische leger en het handelend optreden der Franschen in het beleg der citadel van Antwerpen. De minister houdt met de linkerhand een stok vast, waaraan een bord met inschrift: „Premier Prix et Brevet d’invention accordé pour l’engrais des Boufs”.

Onder het bovenvermelde opschrift leest men nog: „Cet animal pèse 99 millions de livres il a été, Engraissé, Enfié, Dodiné, par M^r, M^{rs} les Ministres. Tout nous fait espérer que le Bouf de 1834 sera d’un poids (*sic*) encore plus extraordinaire, grâce a ces M^r, M^{rs} et aux excellents paturages de la Belgique.” Gekleurde steendruk zeer gr. langw. in-fol., z. n.

XXVIII. „N° 2.” „Vous en voulez les Bénéfices supportez-en les Charges!!”

Onderschrift eener prent, waarop een seminarist, met idioot uitsicht, in zijn geestelijk kleed, doch met ledergoed, ransel en wapens als soldaat, tegenover een geestelijke staat met ridderskruis op de borst, den steek in de rechter- en een papier in de linkerhand, waarop: „Chambre des representans Discours” enz. Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

XXIX. „N° 3.” „Les Protocoles finiront toujours par servir... à quelque chose.”

Spotprent op de conferentie. Van stukgeknippte protocollen zijn twee scheepjes, met zwavelstokken als masten, en een negental ruiters te paard gevouwen, zooals men die wel voor kinderen maakt. Op den voorgrond ligt een schaar. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6659).

XXX. „N° 4.” „Liberaux, prenez garde à vous.”

Op den voorgrond roept een seminarist met de handen aan den mond bovenstaande woorden waarschuwend uit; hij staat op schildwacht in zijn geestelijk kleed, doch heeft daarover kapotjas en ransel, in plaats van een chacot zijn driekanten hoed met kokarde en een wijwaterkwast als pompon en is voorts gewapend als soldaat; een andere seminarist, op dezelfde wijze gekleed en gewapend, schiet zijn geweer af. Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

XXXI. „N° 5.” „La Chambre renvoyée, le Ministère conservé, et la Belgique enfoncée.”

Spotprent op den politieken toestand van België, twee personen voorstellende waarvan de een „Le Moniteur” in de hand heeft, de ander een boek: „connaissance(s) utiles belge par an 5 Fra(n)os” en die zeker twee verschillende staatkundige richtingen vertegenwoordigen. Gekleurde steendruk in-fol., z. n.

XXXII. „N° 6.” „Popol mon fils je te defends pour la Quatrième et dernière fois de jouer à la guerre. Ça fait du mal, prends ton bilboquet, ta raquette. Mais pas de sabre de bois, ni de pistolets de Je ne veux pas de ça.”

Spotprent op het verbod aan koning Leopold om den oorlog zelf te voeren. Leopold als knaap afgebeeld, in uniform, met papieren steek op houten sabel in de rechterhand, staat huilend, met den zakdoek aan 't gelaat, tegenover Louis Philippe die, in burgerkleeding rechts van hem, den wijsvinger tegen hem opheft en hem bovenstaande waarschuwing geeft. (Muller No. 6765).

XXXIII. „N° 7.” „Ceux-ci seront élus.” — „Ceux-là ne le seront pas.”

Onderschriften van twee voorstellingen naast elkaar. Links drie personen in gesprek: twee geestelijken en een zeer weinig modieus gekleed man, met een groot ridderkruis aan 't knoopgat, die samen de behoudende partij vertegenwoordigen. Rechts vier heeren wél naar de mode gekleed, die het liberaal element vertegenwoordigen, dat volgens het tweede onderschrift, niet verkozen zou worden. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n.

XXXIV. „(N° 9.)” „Vous avez fait une révolution pour les frais du culte, alors que le bon Dieu vous bénisse.”

Bovenstaande woorden worden door een militair toegevoegd aan een eenvoudigen boer. Samen staan zij voor een herberg, waar „in den engel” uithangt en een madonna-beeld in een nis in den muur geplaatst is. Hij zal met deze uitdrukking bedoeld hebben: ik drink mijn glaasje op jelui welzijn, die revolutie gemaakt hebt op rekening van den godadienst; ik, die daarom in dienat gekomen ben, drink voor jou rekening. Gekleurde steendruk in-fol., „(Charlet inv.)”.

XXXV. „N° 11.” „homme de Cour.”

Afbeelding van een heer met geborduurd vest, een degen op zijde, den steek in de linkerhand, op de heup, de rechterhand tusschen het vest. Op de plaats van het gelaat is een opening, waarvóór telkens een ander type van gezicht gebracht kan worden, die op een beweegbare strook geteekend zijn en „Orgueil.”

„Flatterie.” „Basesses.” en „Nullité.” voorstellen, als verschillende kwaliteiten van den hoveling. Gekleurde lithografie in-fol., z. n.

XXXVI. „N° 13.” „Maison^e de Commerce sacerdotal.”

Opschrift boven de afbeelding van een dik geestelijke in koor-kleed, tegenover een weenend man in rouwgewaad, met breeden rouwband om den hoogen witten hoed en met een zeer grooten rooden zakdoek aan het bedroefd gelaat. Zij staan in de sakristie, waar, naast een Christusbeeld, een „tarif” hangt; blijkens het onderschrift der plaat doet de geestelijke opsomming aan den treurende, in de volgende bewoordingen: „Pour un joli petit service funèbre comme vous le voulez, c'est tout au juste 200 f, ensuite ce sera 20 pour le prêtre qui accompagnera le défunt, 10 f. afin que le suisse mette un crêpe à sa hallebarde, puis le bénitier, les chaises, &c. &c. le tout d'après le tarif de la fabrique.” Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

XXXVII. „N° 14.” „Ils nous feront tomber, mais nous nous releverons toujours.....”

Spotprent op het ministerie. Een vijftal personen tracht met lange stokken een monsterportefeuille, met het woord „ministère” aan de voorzijde, omver te werpen. De ministers, die boven uit de zakken van de portefeuille komen kijken, toonen door verschillende gesten, dat zij overtuigd zijn van hetgeen in het onderschrift hun in den mond wordt gelegd, terwijl aan de achterzijde de koning zich schoor heeft gezet om den val te verhinderen. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

XXXVIII. „N° 15.” „La Belgique livrée aux Corbeaux de toutes espèces.”

De Belgische maagd ligt met verbroken boeien, in een rood, geel en zwart kleed en met de stedekroon op 't hoofd, dood aan 't strand. Raven met allerlei hoofddeksels, waardoor zoowel de geestelijke als wereldlijke machten uitgebeeld worden, zitten op of bij het lijk en zoeken hun deel ervan te krijgen, terwijl van alle zijden nog meerderen er op aanvliegen. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

XXXIX. „N° 16.” „N° 1. Êtes-vous orangiste? N° 5. non, [N° 2] êtes-vous monarchiste? N° 5. non; N° 3. alors vous-êtes juste-milieu, N° 5. encore moins; N° 4. M^r est républicain, N° 5. pas du tout. N° 1, 2, 3, 4. de quel parti êtes-vous donc alors? N° 5. je suis du cinquième parti..... c'est celui qui se rit de tous les autres.”

No. 5 is een welgedaan heer, met de „revue lithographique” onder den rechterarm. Hij wordt, zooals bovenstaand onder-

schrift aangeeft, achtereenvolgens toegesproken door vier personen: een orangiste: een mannetje met rooden neus en oranje broek aan; een monarchiste: een kaalhoofdig man in 't zwart (geestelijke); een midden-man, met blauw gelaat en blauwe handen en een republikein: een kleine gebochelde Jood. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n.

XL. „N° 17.” „L'Union fait la Force.”

Spotprent op de hulp van Frankrijk en Engeland aan België. Een van beide beenen beroofd belgisch soldaat, die de koning moet voorstellen, loopt gearmd met een Franschman (de fransche gezant ter Conferentie, Talleyrand), die het linker- en een Engelschman (de engelsche gezant ter Conferentie), die het rechterbeen mist. Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n.

XLII. „N° 18.” „Napoléon. Statue par Mr Scurre, placée sur la Colonne Vendôme, le 29 Juillet 1833.”

Afbeelding van het standbeeld met bovenstaand onderschrift. Gekleurde steendr. in-fol., door „D. B.”

XLII. „N° 19.” „Rejoissance Bruxelloise. Dédicée à la régence & à la haute Police.”

Gesicht, in den avond, op één der pleinen van Brussel, waarop uitpattende en neervallende stukken van een vuurwerk angst en verwarring teweegbrengen; zóó rechts een paard (voor een koets) dat begint te steigen; links een meisje, wier japon en hoed in brand zijn geraakt.

XLIII. „N° 20.” „Grand cirque politique.”

In een circus, waarvan „Russias oco” (de russische cezar) directeur is en die in 't midden op den voorgrond is afgebeeld, ziet men een viertal kunstrijders. Links op den voorgrond „Belgiconquérant” (Leopold) op twee ongesadeldde paarden: „chevaux, anglais et français.”; terselfder zijde op den achtergrond „M. Chose” (Louis Philippe) door een hoepel springende. In 't midden op den tweeden grond „Autrichisqui,” (Oostenrijk), die onder het rijden over een bisschoppelijken kromstaf springt en rechts op den voorgrond „John Bul”, eveneens onder het rijden „se métamorphosant et se remétamorphosant.” Achter den directeur „tous les fidèles protégés, lui servant de jockeys, de Clowns et de paillassés.”: een drietal ontroonde vorsten, de dey van Algiers, Karel X en Willem I, de laatste voor zoover België betreft. In den linkerbenedenhoek „Peuple sifflant.”: vijf toeschouwers, die de kunstrijders uitfluiten; in den rechterbenedenhoek even zooveel toejuichende personen: „Peuple applaudissant.”, zooals het onderschrift luidt. Over den geheelen achtergrond „peuple insouciant.” Tegen den muur leest men in kransen: „Emprunt”.

„Liste Civile” en „Budget”, terwijl een achttal gekruiste vaandels, met de wapens of kleuren van vershillende landen, als versiering zijn aangebracht. Gekleurde steendruk zeer groot langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6790).

XLIV. „N° 21.” „Le Ministère meurt et ne se rend pas!”

Links vijf ministers, van welke die van binnenlandsche zaken angstig het been omvat van Lobeau, die beschermend voor allen staat, met een brekenden scepter in de linkerhand. Van rechts komen tegenstanders; de voorste van deze heeft een papier in de rechterhand, waarop „Acte d'accusation (sic) contre le ministère extradition”; in de linkerhand heeft hij een veërenpen als wapen. Op den achtergrond het gebouw der volksvertegenwoordiging of het paleis. Steendr. langw. in-fol., z. n.

XLV. „N° 22.” „Tous les Belges sont égaux devant la loi.” enz. — „Qui vive!!!..... réserve de 1834.” enz.

Verkleinde reproductiën op één blad boven elkaar, van plaat 46 en 47 uit „La Papillote”. (Zie blz. 271 hier voren). Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

XLVI. „(N° 23.)” „Les ombres portées.”

Tegen een muur ziet men de schaduwbeelden van vijf personen. De schaduw van den hoveling vormt een swijnskop, die van een monnik een bier- of wijnkruik, van een pastoor: een kalkoen, van een hooger geestelijke: een slaapmuts en van een jezuiet: een domper. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n.

XLVII. „(N° 24.)” „La Sieste d'un ministre.”

In 't midden van een vertrek zit minister Lobeau in een leunstoel. Hij is in slaap gevallen en droomt wat boven het onderschrift op de volgende wijze is aangegeven en op de plaat voorgesteld:

„Le peuple fait une révolution,” (rechts op den achtergrond staat een volksleider de verzamelden op te ruien) „il se fait tuer,” (links onder den schoorsteen afbeelding van een gevecht) „je me fais ministre, je fais élire des Rois,” (bij den linker-voorvoet van den stoel een ministerfiguurtje) „je roule sur l'or; on me comble d'honneurs,” (bij den linkerachtervoet van den stoel een man met zakken geld onder beide armen) „je suis heureux, et le peuple a.....(souple?) qui diable vient me reveiller?” Op den achtergrond hangt als antwoord op deze vraag een schilderij, waarop de voorstelling niet te onderscheiden is, maar die door haar onderschrift: „extraditio(n)” verwijst naar de prent onder No. XLIV hierboven beschreven, die daardoor blijkt een spotprent op het ministerie te zijn. Gekleurde lithografie in-fol., z. n.

XLVIII „(N° 26.)“ „Les trois Colosses du Nord.“

Drie personen zitten aan tafel, waarop als eenig gerecht een republikeinsche vrijheidsmaagd met roode muts op, in een schotel ligt. De links aanzittende is Leopold, rechts zit de keizer van Oostenrijk en achter de tafel de zwaar van Rusland. Onder de plaat leest men: „Si nous n'y mettons ordre, il faudra avaler ce morceau!“ Gekleurde steendruk langw. in-fol., z. n.

XLIX „(N° 27.)“ „Vives de privations père Thomas, habituez-vous aux jeûnes et à l'abstinence.“

Spotprent op het weelderig leven der geestelijken. Een dorps-pastoor, met den knop der deur van zijn pastorie in de hand, waarschuwt met bovenstaande woorden een zijner leeken, die er juist niet snugger uitziet, tegen overdaad en prijst hem het vasten aan. Deze afbeelding van deur en geestelijke staat echter op een los aangehangen blaadje. Licht men dit op, dan ziet men daaronder de kamer van den pastoor, waar een frische boerendeern (misschien het meisje van den buitenstaanden dorpeling) gereed is een gebraden kipje op den reeds goed voorzienen disch te plaatsen, terwijl er naast een koelvat met drie fleschen staat. Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

L. „(N° 28.)“ „Ils auront beau vouloir l'arrêter, elle fera le tour du monde.“

Onderschrift eener prent, waarop de keizers van Oostenrijk en van Rusland en de koning van Pruisen trachten met een dik touw eene zinnebeeldige vrouw, met jakobijnemuts op (de vrijheid), tegen te houden.

LI. „(N° 29.)“ „La Force fait l'Union.“

Een fransch grenadier met geweer en met den sabel aan de rechterzijde (!), broederlijk klinkend met een belgisch vrijwilliger (blauwkiel) en een Hollander van de 10de afdeeling, welke beide laatstgenoemden met een touw om de armen aan elkaar gebonden zijn. De voorstelling, zoowel als de omzetting van de spreuk: „L'union fait la force“, maken de volgende uitlegging waarschijnlijk: De tiende afdeeling lag op de citadel; de inneming van deze door de Franschen (la Force) bracht Belg en Hollander, zij 't ook niet gewenscht, bijeen. Kan het touw om de armen van den Belg en van den Hollander ook doelen op hun gedwongen vereeniging vóór 1830, bovenstaande uitlegging komt ons aannemelijker voor, omdat de gewapende Franschman bij de laatste verklaring tamelijk overbodig zou zijn. Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

LII. „(N° 30.)“ „Compositeur.“ „Académicien.“ — „(N° 31.)“ „M' T...r, artiste.“ „Indépendant.“ — „(N° 32.)“ „Danseur.“

„Mathématicien.” — „(N° 35.)” „homme de confiance.” „Plagiaire.” — „(N° 38.)” „homme de bien” „Grand Valet.”

Op elke prent twee charges op de waardigheden en betrekkingen door de onderschriften aangegeven, die waarschijnlijk niet met de politiek in verband staan. Vijf gekl. steendr. langw. in-fol., z. n.

LIII. „(N° 31.)” „Rois, Peuples, Magistrats, Militaires, Prêtres, tout est fricot pour le Diable.”

Onderschrift onder de afbeelding van een duivel met een mars op den rug vol met allerlei personen; op den rechterarm draagt hij een geestelijke, een officier, enz. en met de linkerhand sleept hij Willem I, Leopold, Louis Philippe en een ander aan de haren voort. Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

LIV. „(N° 34.)” „La Boutique de Pantina.”

Aan een draad, gespannen tusschen twee palen, zijn een zevental poppen aan ijzerdraadjes opgehangen. Van links naar rechts zijn met die poppen bedoeld: Willem I; een vrouw met diadeem op 't hoofd: Louisa, dochter van Louis Philippe, echtgenoot van Leopold I; lord Grey; Louis Philippe; de bisschop van Mechelen; de hertog van Saxon-Coburg en de hertog van Nemours. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n. (Muller No. 6645.)

LV. „N° 37.” „Les Oies du Père M.....”

Een man in burgerkleeding, doch met een bonnet van vreemden vorm, als b.v. op plaat II en van kerkelijke herkomst, drijft vijf ganzen voor zich uit, die blijkens hun attributen de ministers moeten voorstellen. Vooraan gaat er een met een papier in den bek, waarop „Finance”, naast deze gaat er een met een baret op: Justitie. Achter de eerste is er een met een portefeuille, met inschrift: „interi(eur)”, aan een lint om den hals, en naast deze een andere met een papier in den bek, waarop „(ext)er(ieur)”. Achteraan een met een steek op: oorlog. De drijver heeft in de rechterhand, die hij op den rug houdt, een papier, waarop: „Traite de Son...”? Achter hem komen nog twee ganzen zonder herkenningsteeken. Gekleurde steendr. langw. in-fol., z. n. Deze verzameling besluit met:

LVI. „(N° 39.)” „Quand on n'a plus rien à dire on va se coucher.”

Onderschrift onder de afbeelding van een persoon in chineeschen kamerjapon en met rooden muts op; een kaars op kandelelaar in de rechterhand en een rol „Revue lithographique” onder den linkerarm. Met de linkerhand houdt hij de chambercloak omhoog om in zijn gang (naar bed) niet te worden belemmerd. Achter hem liggen een viertal boeken, met „Caricatu” op de

smede van een dezer deelen, vóór hem ligt er een. Gekleurde steendr. in-fol., z. n.

Al de prenten van dit nummer zijn beschreven naar het exemplaar van den heer A. J. Nijland, wiens rijke verzameling binnen kort in veiling zal worden gebracht door de firma Martinus Nijhoff in den Haag en den heer R. W. P. de Vries te Amsterdam. Alleen de volgende zijn in dezen Atlas: VIII, XXVI en XL.

2 April 1839.

7255. „Lykstaatsie van Z. Exc. den heer lui^{te} generaal baron Dibbets, opperbevelhebber van Maastricht, den 2de April 1839.”

Onderschrift der lijkstatie, afgebeeld op twee bladen en van rechts naar links trekkende, terwijl men op den tweeden- en achtergrond opgesteld ziet: de 14^e afdeling infanterie, artillerie met een bespannen batterij en geniesoldaten, die allen achter de rijtuigen in den stoet volgden. Gekleurde steendruk, z. n., op twee bladen langw. in-fol., van ongelijke grootte.

Behoort in het hierbij aanwezige boekje: *Afbeelding en beschrijving der lijkstaatsie van wijlen zijne excellentie den hoog welgeboren heer baron Dibbets, ... benevens de aanspraken aan het graf gehouden door de wel eervoarde heeren Veldwijk en Guye, predikanten te Maastricht.* Maastricht z. j. 22 blz. in-8°, de laatste blank. Tegenover den titel de afbeelding van een grafmonument met den naam „Dibbets” en daaronder een omkransd zwaard, tegen de voorzijde. Bovenop staat een helm. Steendr. in-8°, door Th. S(oeterik). (Muller S. No. 7002 B.)

1839.

7256. „Luit^{te} generaal baron Dibbets opperbevelhebber dezer vesting 1830—1839.”

Inscript in de voorzijde van het eenvoudig vierkante grafmonument op een der bolwerken te Maastricht opgericht, hier afgebeeld door een hek omgeven en overschaduwd door een treur-esch. Links op den voorgrond een hoofdofficier, die een dame op het monument wijst. Bij hem een hond. Steendruk in-fol., naar P. Barbiers, uit de steendrukkerij van H. J. Backer. Onder de voortelling de drie niet zichtbare „opschriften van het monument.”, in drie kolommen naast elkander, gescheiden door twee uitdoovende fakkels. Muller (No. 7008) beschrijft het exemplaar van Mr. S. van Gijn.

1839.

7257. *Opheffing der vrijwilligerkorpsen.*

Ontlagbrief voor Jacobus Appel, die „ter dienste van Koning

en Vaderland, gewapend is uitgetrokken, en in den rang van *Jager bij de vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hoogeschool* Vrijwillig heeft gediend, of voor de dienst beschikbaar is geweest, van den 12^{en} October 1830 tot den 25^{en} Julij 1835; hebbende als zoodanig deelgenomen aan den *Tiendaagschen Veldtocht*."

Boven dit ontalag, waaronder de naam van H. R. Trip, Directeur-generaal van oorlog, gedrukt voorkomt, is het koninklijk besluit geplaatst, waarbij de verschillende vrijwilligerkorpen worden ontbonden en dat gedateerd is 11 Juni 1839. Het stuk, 1 blad in-fol., in boekdruk, is met een sierlijken flectrand omgeven en „Gedrukt bij A. D. Schinkel.” In den linkerbenedenhoek de drooge stempel van het „Departement van Oorlog”. Het cursief-gezette is in H. S.

Hierbij de begeleidende missive, gedateerd 25 Mei 1840 en geteekend W. Th. van Heeckeren, waarnemend Gouverneur van de provincie Utrecht. De heer J. Appel was toen „Predikant te Kockengen”.

Hier is verder nog bijgevoegd:

a. een certificaat in H. S. van 26 Maart 1831, gedateerd uit Helvoirt en afgegeven door den 1^{en} luitenant Logger, „Kommanderende eene divisie van het reserve park te velde”, verklaarende dat J. Appel aldaar met verlof was en zich dien dag naar „vugt” begaf.

b. een „Binnenlandsch paspoort.” voor denzelfden, gedateerd 11 Augustus 1836.

18 Februari 1845.

7258. „*Baron Destombe luitenant generaal opper bevel hebbet dezer vesting gebor: 6 September 1787, gesto: 18 february 1845.*”

Inscript in de zichtbare zijde van een op twee treden geplaatst en met een hek omgeven grafmonument, links ten deele overschaduwde door een treurwilg. A. J. A. baron des Tombe volgde baron Dibbets op als kommandant van Maastricht. Steendr. br. in-fol., op getinten ondergrond, „inv. luit. kol. Kool.”, „Al. Schaepkens, lith.”

22 Augustus 1871.

7259. „*Uitlevering der stoffelijke overblijfsels van de Nederlanders, gebleven op het Kasteel van Antwerpen 1830-1832.*”

Gezicht op één der bastions van het kasteel van Antwerpen. Ongeveer in 't midden, een weinig naar links, op den achtergrond, een tent, waarin de over te brengen overblijfsels der gesneu-

velden, als in een chapelle ardente, geplaatst waren; aan weerszijden van de tent een groote trofee van kanonnen, mortieren, kogels, hand-vuurwapenen, vlaggen enz. en officieren en soldaten als eerewacht. Rechts de lijkwagen, waarmede de overblijfselen vervoerd werden. De voorgrond dezer plaat is over de geheele breedte ingenomen door de afbeeldingen der Hollanders en Belgen, welke bij deze plechtigheid tegenwoordig waren en die genoemd worden in den hier bijbehorenden sleutel, een omtrektekening, waarin de hoofden der voorgestelden genummerd zijn, terwijl de namen in de facsimiles hunner handteekeningen eronder zijn geplaatst met den rang van elken persoon er naast. Deze sleutel, steendr. langw. in-4°., heeft tot opschrift: „Translation des restes mortels de la citadelle (sud) d'Anvers. 1830—1832". Fotografie langw. in-fol., naar een tekening van H. G. Van de Slycke, wiens naam onder de plaat in drukletters en onder den sleutel in facsimile staat. (Muller No. 7437).

Van deze foto zijn hier twee staten:

a. Met bovenvermeld hollandsch onderschrift. Hier is in de onderste rij op de tweede plaats van den rechterhoek af een buste te zien, die in den volgenden staat duidelijk zichtbaar is weggenomen. In boekdruk staat links onder de prent: „H. J. G. Van de Slycke-feci (sic).”

b. Zonder onderschrift. In plaats van de rechts onderin wegelaten buste, is hier links in de bovenste rij de vierde kop, van den hoek af, er bij gevoegd. Links onder de plaat „H. G. Van de Slycke fecit”, rechts: „Déposé”. Ofschoon de sleutel bij dezen staat behoort, komt daarin de bijgevoegde kop *niet* voor, al is de tweede rechts onderin *wel* weggelaten.

22 Augustus 1871.

7260. „Hulde van herinnering aan nederlandschen moed Bijzetting der Stoflijke Overblijfsels van de op den Vijfhoek gesneuvelde acht Officieren.”

In 't midden het kerkje en kerkhof te Ginneken, met het monument op het graf der bovengenoemden. Daarboven en rechts ter zijde de borstbeelden van „L: kol! H. E. de Boer”, „gener! D. H. B: Chassé”, „L: gen! H. G. Seelig” en „kol! N. F. E. de Gumoëns”. Onderaan, op den voorgrond, in het midden een trofee van krijgstuig; links daarvan de Hollandsche maagd met een gescheurd vaandel in de rechter- en een zwaard in haar linkerhand; links van haar de Leeuw, vóór haar een gewond krijgsman. Rechts van de trofee schanakorven; in het verschieft daarachter een gevecht. Ter linkerszijde van het bovenvermelde

onderschrift staat: „Citadel van Antwerpen 1—23 December 1832°”; rechts: „Kerkhof te Ginneken 22 Augustus 1871.” Steendr. langw. in-fol., z. n. (Muller S. No. 7437 A.)

1854.

7261. „*Julius Constantijn Rijk*”.

Inscript in de zijde van een gedenkteeke voor den vice-admiraal Rijk, die als kapitein ter zee deelnam aan de bestrijding der Belgen. Aan de voorzijde staat op een console de buste van dezen vlag-officier. Op den achtergrond ziet men boomen. Steendruk in-8°, z. n.

Hoogstwaarschijnlijk is *dit* een unicum. Met potlood toch staan links bovenaan de volgende aanwijzingen voor den steenteekenaar: „de boom achter de tombe meer rechts het voetstuk meer in perspectief het beeld is half in de nis”.

Een afdruk van de naar deze aanwijzingen geheel veranderde steen-teekening is hier bijgevoegd. Zij voldoet volkomen aan de opgegeven veranderingen en is grooter geworden, wat door lijnen op bovenvermelde proef ook was aangegeven.

28 Juni 1865.

7262. „*Monument van wijlen Z. D. H. hertog Karel Bernhard van Saxon-Weimar*.”

Onderschrift onder de afbeelding van dit monument in het Voorhout te 's Gravenhage, ontworpen door H. P. Vogel en Th. Koelman, op 28 Juni 1865 onthuld. Steendruk gr. in-fol., naar J. H. Meaker, uit de steendrukkerij van Wed. E. Spanier & Zn., in den Haag, uitgave van M. M. Couvée aldaar. Afdruk op chineesch papier.

28 Juni 1865.

7263. „*Hertog Karel Bernard van Saxon Weimar 1792—1862*.”

Inscript in de voorzijde van een kleinere afbeelding van het monument in 't Voorhout. Met eenige figuren op den voorgrond. Steendr. in-4°, z. n., uit de steendrukkerij van S. Lankhout te 's Gravenhage.

1830—1857.

7264. „*Herinnering aan de jaren 1830 en 1831*.”

Inscript in een gedachtenisplaat aan de belgische onlusten. Boven het inschrift is in het midden van een gothisch ornament het Metalen kruis afgebeeld, omgeven door een eiken-, en een

lauwertak, verbonden door een lint, waarin men leest: „Beschietten der stad Antwerpen”, dat in een liggend ovaal daaronder is afgebeeld. Links een engeltje dat aan dit ornament de borstbeelden ophangt van koning Willem I, prius Frederik en Bernard hertog van Saxon-Weimar, allen in ovaal en een afbeelding van het gevecht bij Hasselt; rechts de beeltenissen van J. C. Koopman, J. C. J. van Speyk en Baron Chassé, met de voorstelling van het gevecht bij Leuven. Onder het inschrift ziet men een standbeeld van koning Willem II, op een voetstuk met „Hulde en trouw” onderin, en met een trofee van vlaggen en allerlei wapentuig op den grond er voor. Op den achtergrond boomen; aan weerszijden van het standbeeld zijn tot op den voorgrond militairen van de verschillende wapens te voet en te paard afgebeeld, met leden van de verschillende vrijwilligerskorpsen, alle uniformen uit de periode van 1830 en 1831. Steendruk in-plano, door J. H. van der Heijden, uit de steendrukkerij van F. Böger te Dordrecht. (Muller No. 7252).

1830—1857.

7265. „Gedenkzuil aan Nederland in 1830—31.”

Onderschrift eener plaat, waarop, rondom de afbeeldingen van den kroonprins (later koning Willem II), te halverlijve en met de armen over elkander en van prins Frederik, kniestuk met de linkerhand op den rug —, een aantal portretten en episodes uit de belgische onlusten zijn gegroepeerd. Van links boven, onder de genoemde beeltenissen door, naar rechts boven gezien, zijn de borstbeelden geplaatst van „Baron Chassé”, van de Gumoëna, Bernard van Saxon-Weimar, Meijer, de Kock, de Gallières, Hobein, Robert, Sprenger, Dibbetz, van Valkenburg, van Geen, van Speyk en Koopman. In 't midden, onder de hoofdbeeltenissen, hangt aan twee lauwertakken, met de jaartallen „1830—31” er boven, het Metalen kruis aan een lint. Om dit alles heen een randwerk van blad-ornament, met het nederlandsche wapen in het midden bovenaan; onderaan het „vertrek d. amsterd. schuttery”, in afzonderlijk lijstwerk, met 't wapen van Amsterdam midden onderin en een Faam aan iedere zijde zittend. Links is in genoemd randwerk van boven naar onderen afgebeeld: een episode uit het „beleg v. d. citadel v. Antwerpen 11 Dec 1832” (het neêrvallen van een bom voor het kruitmagazijn), „Verblijf v. d. gener^l. Chassé op de citadel v. Antwerpen 18 Dec. 1832”, „Gevecht bij Battersom 12 Aug. 1831”, „Heldendaad v. Hobein”, „Afscheid.” van een schutter, „Gevecht bij Houthalen 6 Aug. 1831”; rechts: „van Speijk

5 Febr. 1831.", „Overrompeling der boot v. van Speijk", „Het bosch bij Ravels 3 Aug. 1831", „Vaarwel" van een militair, „Veldslag b. Leuven 12 Aug 1831", „29 Oct. 1830 vertrek v. h. mobile batt. der amsterd. schutterij". Boven de basuin van de links zittende Faam ziet men de voorzijde-, naast de basuin der rechts zittende, de keerzijde der medaille op de verdediging van de citadel. Steendr. in-plano, door C. C. A. Last, uitgave van Dequerrois en Co. en Ch. Binger, (Amsterdam). (Muller Aanb. No. 7252 A).

1832—1857.

7266. „De Verdediging der Citadel van Antwerpen 1832, in 1857 Kameraadschappelijk herdacht te 's Gravenhage door:"

Opschrift boven de autografische namenlijst der deelnemers aan dit herinneringsfeest, afgedrukt in een gelithografeerd randwerk, met het nederlandsche wapen in 't midden bovenaan; links daarvan, met opschrift „27 October 1830.", een gedeelte der citadel (n de ruïnen van het gebombardeerde arsenaal daar tegenover; rechts, met „23 December 1832", de ruïnen van de gebouwen der citadel. Aan de linkerzijde van de naamlijst is Neptunus, rechts een romeinsch krijgsmans afgebeeld. Onderaan links: „5 Februarij 1831.", het in de lucht vliegen van het schip van Van Speyk; rechts „10 December 1832.", de uitval der bezetting van de citadel bij de lunet St. Laurent; in het midden een trofee van krijgstuig, waartegen de voor- en keerzijde is afgebeeld van de citadel-medaille en daar tusschen een grootere met randschrift: „wat ook val trouw staat pal"; links op den achtergrond het monument voor van Speyk in de Nieuwe kerk; rechts dat voor de Gumoëna. Steendruk in-plano uit de steendrukkerij van E. Spanier, 's Hage. (Muller No. 7262).

1856.

7267. „XXV: anniversaire du règne du roi Léopold 1er Entrée du cortège par la porte de Laeken, vue prise au 1er étage d'une maison de la place d'Anvers."

Links een groote eerepoort, op den achtergrond een gebouw „a la belle vue", met een tribune er voor, waarin uitaluitend dames zijn gezeten. In 't midden links de koning te paard, achter hem een aantal officieren, eveneens te paard, enz., vóór hem een deputatie, waarvan de voorste den vorst toespreekt. Links en rechts op voor- en achtergrond toeschouwers. Steendr. in-plano, uit de steendr. van G. T' Sas, te Brussel.

23—28 September 1864.

7268. „*Das Septemberfest in Brüssel.*”

Onderschrift van een viertal tooneelen uit de feesten, rechts bovenaan b.v. zakloopen van vrouwen, in 't midden optocht der boogschutters langs het raadhuis; onderaan muziekkuitvoering, waarbij vele dansenden. Houtsnede in-fol., naar Elliot, uit de Anstalt für Xylographie. Uit: *Ueber Land und Meer*. Oct. 1864.

1884.

7269. „*Souvenir de la révolution belge de 1830.*” — „*Souvenir de la Manifestation du 7 septembre 1884.*”

Het eerste opschrift staat boven vier voorstellingen, twee aan twee boven elkaar, met „*Journées de septembre 1830.*”; als nader aanwijzing boven de verkleinde zeer gewijzigde reproducties van een viertal platen uit No. 6768 hier voren. Nu hebben zij enkel als onderschrift „*Rue de Flandre.*” — „*Place royale.*” — „*Place royale.*” en „*Prise du Parc.*”

Het tweede opschrift staat boven de afbeelding van de „*Journée du 7 septembre 1884.*” De voorstelling is even groot als de vier anderen tezamen en stelt voor hoe er bij de Bours te Brussel een gevecht plaats had tusschen 3000 liberalen, die, volgens den tekst, 75000 bedevaartgangers uiteenjoegen en alzoo een les gaven „*aux calotins afin que plus jamais ils ne renouvellent une deuxième tentative.*” Midden boven de voorstellingen en tusschen de hierboven aangegeven opschriften is de Belgische leeuw afgebeeld te midden van een trofee van vlaggen en wapens; daaronder, tusschen de beide afbeeldingen, het lied „*La Brabançonne.*” De voorstellingen zijn in steendruk; hoofdschriften en tekst, die in zeven kolommen onder de plaat is aangebracht, in boekdruk. Met adres: „*Brux. Imp. Cador, passage des Princes, 2.*”

PORTRETTEEN VAN DEELNEMERS AAN DEN STRIJD

VORSTEN

1832—1839.

7270. *Koning Willem I.*

a. „*Willem den Eersten, koning der Nederlanden.*”

Ten voeten uit, van voren en naar rechts, bloothoofds, in vorstelijke kleedij; met bloemtakken geborduurd rok, korte broek, rijlaarzen, den met hermelijn gevoerden en met leeuwen

bezaaiden mantel om, waarop één ordeteeken gehecht is. De linkerhand aan het geveest van den degen, de rechterhand steunende op een tafel, waarop een kussen ligt, met kroon en scepter; achter de tafel een zuil. Gravure in-plano, „Geschilderd naar v. d. Kooy door J. S. Doyer.“, „Gegraveerd door A. v. d. Beek.“ v. Someren, *Portretten II. Vorsten.* No. 588.

b. „Guillaume I^e II Willem de I^e“.

Als voren, staande voor den beeldhouwden troonzetel, met den vorsten vinger der uitgestrekte rechterhand wijzende op een papier met inschrift: „Grond wet van het koningryk der Nederlanden“, dat met een kussen, waarop kroon en scepter liggen, en met 's vorsten vederhoed, gezien wordt op een tafel met afhangend kleed bedekt, die links op de prent is afgebeeld. Steendruk in-fol., „D'après Peeling P: Madou.“, „Lith: de Jobard.“ v. S. No. 589.

c. Koning Willem I.

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, rust hermelijnen mantel om, waarop één ordeteeken; in ovaal, door randwerk omgeven, waarboven de koninklijke kroon staat. Midden onder het ovaal een sinnebeeldige voorstelling, geflankeerd door de afbeelding van liggende leeuwen en in 't midden een zuil voorstellende, waartegen men „Bruxelles“ en „Amsterdam“ leest; links daarvan Minerva, rechts een engel en een watergod. Gravure in-fol., „Dessiné par I. Goubaud.“, „Gravé par L. Benoit.“ Van onder afgesneden, waardoor wellicht een onderschrift verdween. v. S. No. 591.

d. „Guillaume I^e“.

Kniestuk, naar rechts, blootshoofds, in koninklijke kleedij, den hermelijnen mantel om en daarover de keten van grootmeester der Militaire Willemsorde om den hals, den scepter in de rechterhand, de linker rustende op de leuning van den troonzetel, waarop hij zit. Achter den linkerarm de kroon. Steendruk gr. in-4°., door J. Goubaud, „Lith: de Jobard à Bruxelles.“ Niet bij Muller en v. Someren.

e. „Guillaume Premier, Roi des Pays-Bas.“

Onderschrift, in gefigureerde en kalligrafische letters, van een afbeelding des konings, te paard, dat naar links loopt. Het geslacht van den vorst is naar rechts gewend, hij heeft den steek op het hoofd, de teugels in de rechterhand, ordelint over den rechterschouder, een ordeteeken op de borst; op den holsterkap een W en een kroon daarboven. De geheele figuur is uit kalligrafische lijnen samengesteld. Steendruk in-plano, „Gravé sur pierre (sic) par Armand.“ Onder het onderschrift links: „Composéé

et exécuté à la plume par Charles Delbarre.", „Dewasme-Plotinckx Editeur, lith. de la Cour." v. 8. No. 600.

f. „Willem de Eerste, koning der Nederlanden, prins van Oranje-Nassau, groot-hertog van Luxemburg, enz, enz."

Afbeelding van den koning, ten voeten uit, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken op de borst, sjerp om het middel; met degen en rijlaarsen; leunende tegen een tafel met papieren bedekt, waarop hij met de linkerhand steunt, terwijl hij een papier in de rechterhand heeft, waarop: „Au meilleur comme au Plus juste des Rois Bruxelles 1832". Rechts van hem de troonzetel met naamcijfer W en wapen in den rug; achter vorst en zetel een draperie; links ziet men, over een balustrade, op den achtergrond het paleis te Brussel? In omlijsting van vier lijnen. Behalve bovenstaand onderschrift is, in zeven regels, nog een overdreven lofspraak op den vorst gegraveerd: „De beschermers van Nederland onschendbare eer en onafhankelijkheid, ... Den vader des vaderlands zij hulde der eerbied, liefde en dankbaarheid, den vorst en staatsman Europa's hoogachting en bewondering." Steendruk gr. in-fol., „Th: Fourmois fecit.", „Steendrukkerij van Dewasme-Plotinckx.", „Te Amsterdam bij Buffa en zoon in de Kalverstraat." Afdruk op chineesch papier. v. 8. No. 606.

g. „Willem de Eerste," enz.

Grove kopie der vorige plaat. In omlijsting van drie lijnen. Met gelijk onderschrift en tekst, waarbij alleen de punt achter „bewondering" ontbreekt. Links onderaan: „N°. 192." eener serie volks- en kinderprenten.

1. Steendruk, gr. in-fol., z. n. N. b. M. en v. 8.

2. Dezelfde plaat, gekleurd exemplaar.

h. „Willem I, Vader des Vaderlands."

Kopie van f. hier boven, met de volgende verschillen: Op het papier, dat de koning in de rechterhand heeft, staat nu: „Tien-daagsche veldtogt"; geheel zonder achtergrond. Steendruk in-fol., z. n.

i. „Guillaume 1er roi des Pays-bas."

Ten voeten uit, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken op de borst, degen op zijde, sjerp om 't lijf, rijlaarsen aan. De vorst staat bij- en steunt met de linkerhand op een tafel met afhangend kleed bedekt, waarop een inktkoker staat; in de rechterhand heeft hij een rol papier. Steendruk in-fol., door Linati, „Lith. de la Cour des P. B.", „Chez Fietta Frères. M^{de} d Estampe. rue de la Colline, N°. 293, à Brux.", „Déposé". v. 8. No. 596.

Hierbij als pendant:

„Frédérique Louise Wilhelmine, reine des P. B.“

Ten voeten uit, naar rechts, het gelaat naar links, met kanten muts op het hoofd, opstaanden kraag en keten om den hals, den afhangenden mantel met de rechterhand vasthoudende, met zakdoek in de linkerhand; randversiering onderaan het kleed. Achter de vorstin links een tafel waarop de kroon op een kussen ligt. Steendruk in-fol., door Linati en met hetzelfde adres als het portret des konings. v. S. No. 632.

Beide portretten, met die der beide zonen van het vorstelijk paar, beschreven onder de nummers 7271b en 7273a hierna, behooren tot een zelfde stel.

j. „Willem I. Koning der Nederlanden.“

Ten voeten uit, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding met één ordeteeke op de borst, staande met een rol papier in de linkerhand, de rechter steunende op de tafel, waarop zijn degen, een kaart, papier en boek, een inktkoker en drie-armige kandelaar. Op den achtergrond de zee. Rechts een schoorsteenmantel, waarop een pendule onder stolp; op de pendule het borstbeeld van prins Willem I?, waarboven de Nederlandsche maagd, naast het uurwerk staande, een krans houdt, aan de andere zijde de Voorspoed met hoorn des overvloeds. In ovaal. Steendruk in-fol., door C. C. A. Last, „Lith. v. Desguerrois & Co“, „Uitgave van P. M. van der Made“. N. b. M. en v. S.

k. „Guillaume Prem^r roi des Pays-bas.“

Levensgroot borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder en ordester op de borst. In het midden van het éénregelig onderschrift 's konings wapen. Steendruk in-plano, „Linati del. et lith.“, „Chez Fietta frères, M^{ts} d'Estampes, rue de la Colline, à Bruxelles.“ v. S. No. 601.

l. „Guillaume I^r, roi des Pays-bas, Protecteur des Arts et Père du Peuple.“

Te halverlijve, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, met één ordeteeke op de borst en sjerp om 't middel. Op den achtergrond het paleis te Brussel; aan weerszijden van den vorst gebladerte. Alles in omlijsting van twee lijnen. Steendruk in-fol., „Linati f.“, „Chez Fietta Frères, M^{ts} d'Estampes, Coin de la rue de la Colline, N° 293, à Bruxelles.“ N. b. M. en v. S.

m. „Willem de Eerste“

Inscript in de schilderijlijst om het borstbeeld van den vorst, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met

ordelint over den rechterschouder en één ordeteeken op de borst. Steendruk kl. in-fol., z. n., met 10-regelig vers van D. van Frankenhuyzen: „Zie hier o Neerlands volk het beeld van uwen Koning,” enz. onder de voorstelling. N. b. M. en v. S.

n. „Willem de Eerste.”

Geheel als de vorige prent, doch zonder vers; andere steendruk in-4°, „J. B. Lith.,” „Steendr. v. R. de Vries J.” N. b. M. en v. S.

o. Koning Willem I.

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder en één ordeteeken op de borst. Steendruk in-8°, z. n. of eenig inschrift. N. b. M. en v. S.

p. „Willem I. koning der Nederlanden.”

Te halverlijve, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met sjerp om, ordelint over den rechterschouder en één ordeteeken op de borst.

1. Steendruk in-fol., z. n., met adres van „Arnz & Co. Düsseldorf.” N. b. M. en v. S.

2. Dezelfde plaat, gekleurd exemplaar.

q. „Guillaume Ier Roi des Pays-Bas.”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-fol., „Peint d'après Nature par Cels et dessiné sur pierre par L. V. D. Wildenberg,” met adres: „Dewasme-Pletinokx, Edit^r Lith. de la Cour des P.B.” N. b. M. en v. S.

r. „Willem de Eerste, Koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met een ordeteeken op de borst. Steendruk in-fol., „Madou del’”, „Steend. van Deaguerrois et Cie Amst^{er}.” v. S. No. 599.

Hierbij als pendant? :

„Wilhelmina, Koningin der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar rechts en van voren, met kanten muts op het sierlijk kapsel; met eigenaardig geplooiden en tegen den weinig ontblooten hals opstaanden kraag en parelsnoer om. Steendruk in-fol., z. n., uit de „Steendrukkerij van Deaguerrois en C^o Amsterdam.” N. b. M. en v. S.

s. „Willem de Eerste, Koning der Nederlanden.”

Geheel als voren en waarschijnlijk hetzelfde portret, alleen met gewijzigde onderschriften, als „Madou del’”, „Steendr.^u van Deaguerrois en Cie te Amsterdam.” Bovenstaand onderschrift is smaller dan dat bij r hier boven en best te onderscheiden aan de eigenaardige komma achter „Eerste”. Zie: v. S. No. 599.

t. „Willem de 1ste koning der Nederlanden.” — „Wilhelm I. König der Nederlanden.” — „Guillaume I. roi des Pays-bas.”

Te halver lijve, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst, een rol papier in de opgeheven rechterhand; achter het portret een draperie; links daarvan ziet men een gedeelte van een zuil en van een boekenkast. Steendruk in-fol., z. n. N. b. M. en v. S.

Zie voor een pendant van dit portret No. 7271 v hierna.

u. „Willem I, koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Omgeven door een lijstwerk van drie lijnen. Steendruk in-fol., „Vanderhulst pinx!”, „Vanderhaert del.” Muller, *Portr.* No. 382.

v. „Willem I, koning der Nederlanden.”

Zeer nauwkeurige kopie van het voorgaande portret, naar en door dezelfde. De verschillen tot herkenning der beide portretten zijn moelijk aan te geven, daar ze alleen bij vergelijking in 't oog vallen. De kopie is echter aan drie kleingheden te kennen: 1°. Op de plaats waar „Vanderhulst pinx!” staat zijn nog eenige lijnen over, waaruit blijkt, dat men er eerst „Vanderhaert del” gezet had. 2°. De krul midden boven „Willem” heeft dezen vorm , bij 't origineel . 3°. De onderste (achtste) knoop van de jas is hier niet geheel zichtbaar. In dit exemplaar staat midden onder het onderschrift een droog stempel van den uitgever: „A. H. Bakhuyzen Hof leverancier”. Afdruk op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

w. Koning Willem I.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst, 't gevest van den degen is zichtbaar. In omlijsting van drie lijnen. Steendruk in-fol., „Vander Hulst, pinx!”; „Vos, del.”; „Gedeponoord.” Het onderschrift is weggesneden. N. b. M. en v. S.

z. „Koning Willem de Eerste.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, één ordeteeken op de borst. In omlijsting van twee lijnen. Steendruk in-fol., met „M. E. N. 8.” in de linker jasmouw, „Gedeponoord door Naylor & Co te Amsterdam.”; „Steendr. Desguerois en C^o.” Afdruk op chineesch papier. Muller No. 383.

ÿ. „Willem de Eerste”.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst, alleen het gevest van den degen zichtbaar. Steendruk gr. in-4°., door? „D. van Frankenhuijsen.” en met 10-regelig vers: „Zie hier o Neerlands volk het beeld

van uwen Koning," enz. van denzelfden (zie *m* hier voren) onder het onderschrift. N. b. M. en v. S.

z. „Willem I koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordester op de borst. Gravure in-4°, „P. H. L. v. d. Meulen. sculp.”, „Uitgegeven te Amsterdam bij H. Moolenijzer.” Uit: Hallo, *Bijdragen tot de Geschiedenis der Nederlanden*. Zie No. 7076 hier voren. N. b. M. en v. S.

aa. „Willem de Eerste. Koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, met krullend haar, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-fol., z. n. Als kenteeken kan dienen dat, van het ordeteeken af gerekend, de vijfde troetel der linkerepaulet onderaan ver van de vierde afgebogen is. v. S. No. 598.

bb. „Willem de Eerste koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk kl. in-8°, z. n. „Steendr. van H. J. Backer, Dordt.” N. b. M. en v. S.

cc. „Willem de 1ste koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in burgerkleeding, hoog toegeknoopt vest, witte das en schuins opstaand boord; één ordeteeken half onder de linkerrevs der jas uitstekende. Steendruk in-4°, door „Clermont”, „bij L. Samijn te Amsterdam.” M. No. 379. Zie ook No. 7271 *hh* hierna.

Van dit portret zijn hier twee staten:

1. vóór den naam van den teekenaar en vóór het adres. Afgedrukt op een vel papier met twee kostuumfiguren op de keerzijde.

2. als hierboven beschreven.

dd. „Guillaume 1er Roi d'Hollande.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-fol., z. n., „À Bruxelles, chez Granzella” „rue de l'Harmonie.” N. b. M. en v. S.

ee. „Willem de 1ste Koning der Nederlanden.”

Borstbeeld als uit een wolk opkomende, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Weinig gelijkend portret. Steendruk in-4°, „M. Hermans fecit”, „Lith. van Naus te Maastricht”. N. b. M. en v. S.

ff. „Willem de Eerste, Koning der Nederlanden, enz.”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Omgeven door een lijstwerk van vier lijnen. Gravure in-fol., „Geschilderd door C. Kruseman”, „Gegraveerd door J. P. Lange. 1835.” „Gedrukt

door J. F. Brugman.", „Uitgegeven door L. van der Vinne, Pijpenmarkt te Amsterdam." M, Suppl. No. 381*.

gg. „Willem I koning. (Koning der Nederlanden.)"

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. In lijstwerk van twee lijnen met gefigureerde hoeken. Steendruk in-8°, door „G. F. E.", „Publié par Soetens & Fils, à La Haye." N. b. M. en v. S. (Zie v. S. Dl. I. pag. 242).

hh. „Willem de Eerste, Koning der Nederlanden, Groot-Hertog van Luxemburg, enz. enz."

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. In ovaal, gevat in kader. Gravure in-fol., „Geschilderd door J. W. Pieneman.", „Gegraveerd door B. Taurel.", „Gedrukt door J. F. Brugman. te Amsterdam." In 't midden van bovenstaand onderschrift 's konings wapen. Lager: „Opgedragen aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden door Haren onderdanigsten dienaar B. Taurel. Directeur der Graveerkunst en Lid van den Raad van Bestuur der Kon: Akad: van Beeld: Kunsten te Amsterdam." Rechts onderin een droog stempel met het koninklijk wapen en daaromheen: „François Buffa & fils fournisseurs du roi". M. No. 381.

Hierbij een moderne verkleinde reproductie, met onderschrift: „Koning Willem I." In den linkerbenedenhoek gemerkt: „R(oelofzen) & H(übner) z(incografie)".

ii. Willem I koning der Nederlanden.

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-4°, door „N. J. W. de Roode." Afdruk op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

jj. „Willem".

Facsimile onder het borstbeeld van koning Willem I, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordester op de borst. Gravure gr. in-8°, „D. J. Sluyter fecit.", „J. G. van Arum excud. Amsterdam." Afdruk op chineesch papier. v. S. No. 615.

kk. „Willem. I Koning der Nederlanden."

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-8°, z. n. N. b. M. en v. S.

ll. „Willem. I Koning der Nederlanden."

Geheel als voren, alleen is hier, zij 't ook flauw, nog een zeede knoop van de jas zichtbaar en is het: „Koning" enz. in

meer staande letter en dichter in elkaar geplaatst. N. b. M. en v. S.

mm. Willem I, koning der Nederlanden.

Borstbeeld, van voren en naar rechts, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. In ovaal, omgeven door gefigureerd lijstwerk. Midden bovenop een kroon, onderaan een ordeteeken. Steendruk kl. in-4°, z. n. N. b. M. en v. S.

nn. „Willem de I, Vader des Vaderlands.”

Onderschrift onder het borstbeeld des konings, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Links hiervan het borstbeeld van „De prins van Oranje, Opperbevelhebber des Legera.”, eveneens naar rechts, blootshoofds en in militaire kleeding, de linkerschouder en borst slechts gedeeltelijk zichtbaar. Rechts het borstbeeld van „Prins Frederik, Admiraal der Vloot.”, naar links, blootshoofds, in marine-uniform, met vijf ordetekens op de borst; de rechterschouder gedeeltelijk onzichtbaar. In omlijsting van twee lijnen.

Onder dit drietal portretten: „Opgedragen aan de Hollandsche Natie. Door M. E. Najler, geb. Liernur, 1832.” Steendruk langw. in-fol., z. n., uit de drukkerij van Desguerrois en Co. te Amsterdam, „Gedeponeerd, te Amsterdam, 1832. n° 11.” N. b. M. en v. S.

oo. „5, Wilhelm I König der Niederlande.” — „6, Leopold I König der Belgier.”

Onder de aangegeven volgnommers komen de borstbeelden der genoemden voor op een prent, die tot hoofdonderschrift heeft: „Die Monarchen Europa's II”, en waarop, boven deze beide, nog vier andere portretten van vorsten gezien worden, n.l. „1,” van „Friedrich August Regent von Sachsen,” „2, Karl König von (Schweden),” „3, Wilhelm König von Württemberg” en „4, Friedrich VI König von Dänemark.” Willem I ziet naar rechts en is in militaire kleeding, Leopold is naar links afgebeeld en in burgerkleedij. Steendruk gr. in-fol., „Lith. v. W. Devrient”, uit het „Königl. Lith. Institut zu Berlin.”, „Verlag v. George Gropius zu Berlin.” N. b. M. en v. S.

pp. „Willem de I koning der Nederlanden.”

Omschrift om het ongedekte hoofd des konings, in medaillon, als watermerk in briefpapier, in-12°. N. b. M. en v. S.

qq. „Wilhelm, König der Niederlande.”

Kopstuk, in profiel, naar links, blootshoofds. Reliefbeeld in bruin medaillon, omgeven door een, eveneens rond, relief-ornament op geelen grond. N. b. M. en v. S.

Zie ook onder de gedrukte gelegenheidschriften hierna: Hulde aan Zijne Majesteit.

1830—1832.

7271. *De kroonprins, later koning Willem II.*

a. „Le Prince d'Orange Dans son Palais à Bruxelles, le 17 7^{br} 1830.”

Ten voeten uit, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens op de borst, sjerp om 't middel, handschoen in de rechterhand, de linker op het geveest van de op den grond rustende sabel in schede. De vorst staat, blijkens onderstaand versje, in een kamer van zijn paleis te Brussel, voor een gebeeldhouwden stoel en bij een tafel waarop zijn steek en eenige papieren liggen en waarboven een gordijn als draperie is aangebracht. Op den achtergrond links een schoorsteenmantel met een afbeelding van de hemelvaart van Maria erboven. Aquatint in-plano, „Gravé par Konig.”, „J. L. Van Bever, Ed, Propriétaire, Faub, 8; Martin, 164.” Bovenstaand onderschrift en het volgende 4-regelig versje:

„Ce noble monument d'un courage héroïque,
Ce palais qu'à sa gloire éleva la Belgique,
Il y cherche un refuge et n'y voit plus de cour;
Il faut partir; il part; mais est-ce sans retour?”

aan weerszijden van het wapen van den prins midden onder de voorstelling. v. S. No. 661.

Ook een exemplaar vóór het onderschrift, maar met het wapen en het versje (met „réfuge” in den 3de regel) is aanwezig.

Als pendant is hier bijgevoegd:

„S, A, I, & R, la Princesse d'Orange.”

Ten voeten uit, naar rechts en van voren, blootshoofds, met sierlijk kapeel, in laag uitgesneden kleed, gegarneerd met vier rijen paarlen, in 't midden door een agrafe opgenomen, met parelancor om den hals; armband met kamee om den rechterpols en zakdoek in de hand, de linkerhand, met armband van paarlen om den pols, rust met den top van den middelsten vinger op een boek, dat met een sjaal op de tafel ligt, waarbij zij staat en waarop nog een met bloemen gevulde vaas geplaatst is, met de letters „G”(uillaume) en „A”(nne) dooreengevlochten. Links een stoel, waarvan de zichtbare gebeeldhouwde arm een engeltje op een dolfijn voorstelt. Op den achtergrond de kamerwand. Midden onder de plaat het wapen der prinses met bovenstaand onderschrift en het volgend 4-regelig versje aan weerszijden daarvan:

„Noble fille des Czars, son illustre hyménée,
Ouvrant pour la Belgique une ère fortunée,

Des rois les plus puissants nous promettait l'appui;
Nassau le méritait L'obtient il aujourd'hui."

Aquatint in-plano, „Gibèle & Hopwood Sculp.", „J. L. Van Bever, Editeur Breveté du Roi, à Bruxelles." v. S. No. 701.

b. „S. A. R. Guillaume Frédéric. Prince Héritaire (sic) des Pays-Bas."

Ten voeten uit, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met witte broek en rijlaarzen aan, met ordeteeken aan een lint om den hals, twee ordeteekens en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst, de rechterhand op de heup, de linker op een kaart, die op een stuk muur ligt. Links op den voorgrond één kogel. Steendruk in-fol., door „Linati", uit de „Imp. lith. de la Cour des P. B.", „Chez Fietta, M^{de} d'Estampes," „rue de la Colline, N° 293, à Brux:," „Déposé." v. S. No. 664.

Hierbij als pendant:

„Anna Paulowna Princesse Héritaire."

Ten voeten uit, naar links, blootshoofds, met golvend haar, laag uitgesneden kleed, met halaketen om en gordel met edelgesteenten; met waaijer in de linker- en zakdoek in de tot over den elboog gehandschoende rechterhand. De prinses staat bij een balustrade. Steendruk in-fol., door „Linati", uit de „Lith. de la Cour des P. B.", „Chez Fietta Frères, M^{de} d'Estampes," „rue de la Colline, N° 293, à Brux."

c. „Willem-Frederik-George-Lodewyk Kolonel-Generaal der Nederlandsche-Schutterij".

Ten voeten uit, van voren en naar rechts, blootshoofds, in uniform van kolonel-generaal der schutterij, met vier ordeteekens op de borst, het rechterbeen over het linker, de rechterarm nederhangend, in de hand den steek; de linkerhand steunende op het voetstuk eener zuil, waartegen de vorst leunt. Achter hem marcheerende schutters. Steendruk zeer groot in-fol., „H. L. van den Houten. adv. fec! ", „Steend. v. Houtman te Utrecht.", „bij J. P. Beekman. hz: Boekverk! Buitenhof in 's Hage." N. b. M. en v. S.

d. „S. A. R. le prince d'Orange colonel-général de la garde communale du Royaume des Pays-bas."

Ten voeten uit, naar links en van voren, blootshoofds, in uniform als bij c, met drie ordeteekens op de borst, sjerp om het middel, den steek in de rechterhand, de linkerhand op den rug. Rechts op den tweeden grond een stalknecht die, zelf te paard gezeten, dat van den vorst bij den teugel houdt; links drie schutters: twee officieren en een onderofficier, meer naar achteren, over de geheele breedte, verscheiden schutters. Steen-

druk in-fol., met bovenstaand 2-regelig onderschrift, „Lith^e par Madou d'après le portrait en buste de J. B. Vanderhulst.", „Imp^e par Dewasme-Pletinokx, lith. de la Cour des Pays-Bas." „Déposé." Afdruk op chineesch papier. v. S. No. 662.

e. „Willem Prins van Oranje, Overwinnaar te Hasselt en Leuven; Handhaver van den Vaderlandschen Roem."

Kopie der vorige plaat. Aquatint gr. in-fol., „H. W. Hoogkamer. sc.", met bovenstaand onderschrift in kalligrafie van „H. Klouzing Jr. geletterd." en het adres: „Uitgegeven bij Joh^e, Guykens, te Amsterdam." N. b. M. en v. S.

Dit portret, aanwezig in een exemplaar op gewoon- en één op chineesch papier, vormt één stel met No. 7033 en No. 7273 b.

f. „Willem Prins van Oranje, Overwinnaar te Hasselt en Leuven; Handhaver van den Vaderlandschen Roem."

Dezelfde plaat als de onder e beschrevene, alleen is het gelaat door een beter gelijkend vervangen; o. a. kenbaar aan het meer uitsteken van den rechter bakkebaard buiten het gelaat en den breederen zwarten das, die boven den jaakraag uitsteekt. Nu staat links onder de voorstelling: „het Portrait door W: Nieuwhoff. sculp" en is rechts „H. W. Hoogkamer. sc" veranderd in „H. W. Hoogkamer. in aqua tint". M. No. 401.

g. „Z. K. H. den prins van Oranje, Veldmaarschalk en Opperbevelhebber van het leger, Ridder van de Wladimir-orde, 1^e klasse, enz. enz."

Zwakke kopie van e, ook wat het gezicht aangaat; behalve door het geheel omgekeerde bijwerk, van de overige navolgingen te herkennen aan de vederpluim op den steek, die op de andere niet voorkomt. Steendruk in-fol., z. n. v. S. No. 663, die zich echter vergist als hij deze een gelijke kopie van d noemt.

h. „Willem II. Koning der Nederlanden."

Kopie in ovaal der plaat van Madou, doch met de volgende verschillen: de steek is vervangen door een militaire muts met rechte pluim; de degen door een sabel. Over den rechterschouder een ordelint; vijf ordeteekens en een dienstgesp op de borst. Achter het voorste paard rechts een steenen zuil en aan deze zijde op den achtergrond boomen en geen militairen. De drie schutters links zijn hier in hoofdofficieren van het leger veranderd, van welke er één een steek, de tweede een berenmuts en de derde een chakot met pluim op 't hoofd heeft. Aan deze zijde op den achtergrond militairen. Steendruk in-fol., (gevolgd naar Madou), door „C. C. A. Last", „Lith. v. Desguerrois & Ce", „Uitgave van P. M. van der Made". N. b. M. en v. S.

i. „Z. K. H. de prins van Oranje, opperbevelhebber van het leger, In den tiendaagschen veldtogt. Augustus 1831.”

Ten voeten uit, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, een ordeteeken op de omgeslagen revers van de jas, met de armen over elkaar, staande bij een omgekeerde mand, waarop de steek op een landkaart ligt. Achter hem, over den geheelen achtergrond, troepen in bivouak. Steendruk in-fol., door „Heerenbrood”, „Uitgegeven en Gedrukt bij Deaguerrois en C^o te Amsterdam.” „Gedeponceerd.” Afdruk op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

j. „Z. K. H. prins van Oranje.”

Kniestuk, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst, sjerp om het middel, den steek in de, op het been rustende, rechterhand, de linkerhand afhangelende. Slechte steendruk gr. in-4°., z. n., met bovenstaand onderschrift in open letters. N. b. M. en v. S.

k. „Prins van Oranje.”

Te halverlijve, naar links, blootshoofds, in uniform van kolonel-generaal der schutterij, met ordeteeken aan niet zichtbaar lint om den hals en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. De rechterarm gestrekt, de linkerhand op den rug. Steendruk in-8°., z. n., met vier gekruiste vaandels, door een krans gestoken, onder het onderschrift. N. b. M. en v. S.

l. Willem Frederik George Lodewijk, kroonprins der Nederlanden.

Ten voeten uit, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding zonder ordeteekens, zittende op een verhoogd terrein; een boom achter hem. Met de rechterhand op de dij, de linker steunende op den hoogerden grond. De steek met pluim rechts naast hem. Teekening in sepia, in-fol., z. n.

m. Willem Frederik George Lodewijk, prins van Oranje.

Te paard, naar rechts rennende, het gelaat naar links, den gepluimden steek op 't hoofd, in militaire kleeding, de tengels in de linkerhand, de rechter op de heup. Vóór hem de vlakke, achter hem geboomte. Teekening in sepia, in-plano, z. n.

Aan de keerszijde: Een gewond militair, bij een boom rustende tegen een dood paard en verpleegd door een bij hem knielende marketentster. Teekening in sepia, langw. gr. in-fol., z. n.

n. „Willem prins van Oranje.”

Te paard, naar links rijdende, het gelaat meer van voren, verder bijna geheel in profiel, met steekhoed op, in militaire kleeding, drie ordeteekens op de borst, de tengels in de linkerhand — terwijl de rechter op de dij rust. Over de geheele

breedte der plaat, achter den vorst, slaggewoel. Onder het onderschrift vier doorlopende regels tekst: „Opperbevelhebber over het Koninklijke leger ... tol (*sic*) eeuwig durender erken-tenis en liefde. Hasselt, den 8, Leuven, den 12 van Oogstmaand 1831.” Steendruk gr. in-fol., „Th. Fourmois fecit.” uit de „Steendrukkery van Dewasme-Pletinckx.” en met adres: „Te Amsterdam, bij Buffa en zoon in de Kalverstraat.” Exemplaar op chineesch papier. Pendant van No. 7273 d. v. S. No. 658.

o. „Willem prins van Oranje.”

Hetzelfde portret, doch andere steenteekening. Vooreerst is het hoofd geheel gewijzigd; de stropdas komt hier niet boven den kraag der jas uit, zooals bij de vorige; nu met vier orde-teekens op de borst, de teugels in de rechter-, handschoenen in de linkerhand, die op de heup rust. Tusschen de voor- en achterbeenen van het paard door, ziet men hier, op de hoogte van den tweeden grond, een kanon met bedienings-manschappen; op de vorige vurende infanteristen en tusschen de beide achterbeenen hier geen officier te paard, zooals daar, enz. Overigens is de achtergrond, die op beide bepaald den aanval op Leuven voorstelt, hier veel duidelijker van teekening. Onderschrift en tekst zijn volkomen gelijk, alleen is „Steendrukkery van Dewasme-Pletinckx” hier smaller dan op de vorige prent. Afdruk op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

p. „Willem prins van Oranje.”

Kopie der in het vorig nummer beschreven prent. Gekleurde steendruk gr. in-fol., z. n. In den overigens geheel gelijken tekst onder de prent is „gematigheid” aldus gespeld. No. 7270 g en 7273 e vormen hiermede één stel. N. b. M. en v. S.

q. „De prins van Oranje.”

Te paard, naar links galopperende, het hoofd, met gepluimden steek op, naar rechts gewend, in militaire kleeding; om den hals een ridderkruis, dat echter, foutief, vlak bij de epaulet op den rechterschouder geteekend is; op de borst een tweede kruis half uit den overlag der jas stekende en het grootkruis der Militaire Willemsorde. De teugels in de beide handen. Achter hem een officier der lanciers. In omlijsting van drie lijnen. Steendruk in-fol., z. n., „Steendr. van H. J. Backer, Dordt.” Rechts bovenaan „1.” v. S. No. 660.

r. Willem George Frederik Lodewijk.

Te paard, naar rechts, blootshoofds, de teugels in de linker-, den steek in de rechterhand. Steendruk kl. in-4°, „C. C A Last. del.”, „Steend: v S de Visser.” Midden onder de plaat; „Pag 409.” Uit? N. b. M. en v. S.

s. „Z. K. H. de prins van Oranje.”

Kniestuk, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met een ordeteeken aan een lint, dat onder den jaskraag zit, en twee ordeteekens op de borst; met vier sterren op de epauletten. De prins zit schuins in een breeden, gebeeldhouwden stoel, op welks rug zijn rechterarm rust. Achter hem een draperie; links van den stoel land en wolken. Met één lijn als omlijsting. Steendruk in-fol., „J. Van der Hulst, hofschilder. Pinx:”, „Get. door Last en gedr. by Desguerrois en C^o”, „Gedeponceerd. Uitgegeven door A. H. Bakhuijsen, te S' Gravenhage.” Afdruk op chineesch papier. M. No. 402.

Hierbij als pendant:

„H. K. en K. H. de prinses van Oranje.”

Kniestuk, van voren en naar links, blootshoofds met sierlijk kapsel, waarin een fluweelen band met figuren, in laag uitgesneden kleed, waarop een diamanten kruis en gesp met medaillon op den linkerschouder. De prinses zit in een gebeeldhouwden stoel, links van haar een draperie, rechts het open veld. Met één lijn als omlijsting. Steendruk in-fol., „Geschildert en Get. door J. B. Van der Hulst, Koninklijke hofschilder.” (in de draperie staat: „J. B. Vander Hulst fecit”), „Gedrukt bij Desguerrois en C^o te Amsterdam.” „Gedeponceerd.” v. S. No. 705.

t. „Z. K. H. den prins van Oranje.”

Hetzelfde portret, doch andere steenteekening, met twee gekruiste maarschalkstaven op de epauletten, met „den” in plaats van „de” in het onderschrift, „Gedeponceerd” onder in plaats van boven het adres en zonder lijn als omlijsting. Exemplaar op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

u. „Z. K. H. de prins van Oranje”.

Te halverlijve, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, maarschalkstaven op de epauletten, één ordeteeken aan niet zichtbaar lint om den hals, het grootkruis der Militaire Willemsoorde op de borst, de armen over elkaar geslagen. Rechts op den achtergrond een gevecht, links een charge van kurassiers. Steendr. in-fol., (door ?) „A. M.?” „Uitgegeven en Gedrukt bij Desguerrois en C^o” v. S. No. 688.

v. „Willem prins van Oranje.” — „Wilhelm Prinz von Oranien.” — „Guillaume prince d'Orange.”

Kopie van het vorige portret, alleen zijn de armen hier niet over elkaar geslagen, maar houdt de linkerhand het geveest van den degen vast en is de rechterhand niet zichtbaar. Steendruk in-fol., z. n. Pendant van No. 7270 t. N. b. M. en v. S.

w. „S. A. R. le prince d'Orange.”

Borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in uniform van kolonel-generaal der schutterij, met één ordeteeken aan niet zichtbaar lint om den hals en het grootkruis der Militaire Willemssorde op de borst. Steendruk in-fol., z. n., „Lith. de la Cour.” N. b. M. en v. S.

z. „W. F. G. prins van Oranje.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, kopie van het vorige, doch de epauletten zonder sterren. Steendruk in-8°, z. n., „Publié par Soetens & Fils, à La Haye.” Zie: No. 7270 *gg*.

ij. „Prins van Oranje.”

Borstbeeld, weinig gelijkend portret, in tot elkaar gebogen eiken- en lauwerkrans, van voren en naar links, blootshoofds, in uniform van kolonel-generaal der schutterij, ordeteekens als voren. Onder het portret een oningevuld cartouche in den vorm van een doek. Gravure kl. in-8°, z. n. v. gr. Uit? N. b. M. en v. S.

z. „Z. K. H. de prins van Oranje, veldmaarschalk opperbevelhebber van het leger.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met gekruiste maarschalkstaven op de epauletten; een ordeteeken aan een niet zichtbaar lint om den hals en met twee ordesterren en een ordeteeken op de borst. In omlijsting van drie lijnen. Steendruk gr. in-fol., naar I. Hari, door? „Last en Hari.” „Uitgegeven door D. A. M. Sluijter, Kunsthandelaar te 's Gravenhage.” N. b. M. en v. S.

aa. „Willem Frederik George Lodewyk Prins van Oranje.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met gekruiste maarschalkstaven op de epauletten; één ordeteeken, aan niet zichtbaar lint, steekt half uit den overlag der jas, een tweede hangt aan het tweede knoopgat van boven, op de borst een ordester met twee daarvan afhangende ordeteekens. Steendruk in-fol., z. n. N. b. M. en v. S.

bb. „Z. K. H. de prins van Oranje.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met gekruiste kanonnen op de epauletten, een ordeteeken om den hals aan een lint onder den jaakraag, het grootkruis van de Militaire Willemssorde en een ordeteeken op de borst. Gravure in-8°, „J. B. Tetar van Elven del. & sculp. (op Staal)”, „G. J. A. Beijerinck exoud.” v. S. No. 668.

Latere staat der gravure behoorende in Olivier, *Merkwaardigheden uit den tiendaagschen veldtogt*. Zie No. 7116 hier voren.

cc. „Z. K. H. de prins van Oranje.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in uniform met ordeteek-

kens als voren. Steendr. in-fol., z. n., met adres: „Arnz & Co Düsseldorf.” N. b. M. en v. S.

dd. „Zijne koninklijke hoogheid prins Willem van Oranje.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met een ordeteeken om den hals, aan een lint onder den jaskaag, ordester en één ordeteeken op de borst. Steendruk in-8°., van H. J. Backer (Dordt). N. b. M. en v. S.

ee. Willem George Frederik Lodewijk.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, zonder rangteeken op de epauletten, met ordeteeken aan een niet zichtbaar lint om den hals en het grootkruis der Militaire Willemaorde op de borst. Steendruk in-8°., z. n. Afdruk op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

ff. „Zijne K. H. de prins van Oranje, veldmaarschalk van het leger.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met sterren op de epauletten, ordeteeken om den hals, aan een lint onder den jaskaag, ordester en ordeteeken op de borst. Steendruk in-fol., „R. v. d. M.(eulen) del.”, „Steendr. v. Dairwaille en Veldhuijsen.”, „Uitgegeven bij E. Maaskamp. November 1831 — te Amsterdam.” N. b. M. en v. S.

gg. „Zijne K. H. de prins van Oranje, [veldmaarschalk,] opperbevelhebber van het [nederlandsche] leger; [onz.]”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens om den hals en twee op de borst. Steendruk in-4°., door „M. E. N.” (M. E. Naylor-geb. Liernur), zooals men in de linkermouw leest, met bovenstaand onderschrift en 8-regeelig vers, in boekdruk, in twee rijen, van A. van der Hoop Jr.: „Dank God, mijn Vaderland, bij 't Beeld van d'eedlen Vorst,” enz. v. S. No. 672.

Van deze prent zijn hier vier verschillende exemplaren:

1. Met onderschrift als 2, doch met 8 versregels, in twee rijen, uit: „De Eerste Augustus, door van Lennep.”: „Hij komt, Hij komt, de lang verwachte,” enz. Links onder het vers: „Gedeponceerd, door Naylor & Co.” Het portret is een pendant van dat van Prins Frederik, beschreven onder No. 7273 hierna.

2. Met bovenstaand onderschrift, zonder de tuschen [] geplaatste woorden en links onder het vers: „Gedeponceerd.”; rechts: „bij A. J. van Tetroode, te Amsterdam.” Afdruk op chineesch papier.

3. Met het geheele hierboven staande onderschrift en onder het vers: „Gedeponceerd door Naylor & Co. te Amsterdam; en inagelijks te bekomen bij A. J. van Tetroode, te Amsterdam;

van der Hoek, te Leyden; Mensing & Zoon, Schoolstraat, te 's Hage; enz.", in twee exemplaren, één met en één zonder het wapen van Van Tetroode, droog stempel.

hh. „Z. K. H. de prins van Oranje.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in burgerkleeding, met lange das, waarop diamanten doekspeld, één ordester half onder de linkerrevers der jas. Steendruk in-4°, door „Clermont.”, met adres: „bij L. Samijn te Amsterdam.” M. No. 379; v. S. No. 674.

ii. „Hem wiessen 's aardrijks krijgslaurieren. Bilderdijk.”

Deze gedachtenisprent is reeds beschreven onder No. 7121.

jj. „Herinnering aan de bevestiging van Nederlands onafhankelykheid.”

Onderschrift van het borstbeeld van W. F. G. L., kroonprins der Nederlanden, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, twee ordeteekens op de borst; in medaillon, met zinnebeeldig bijwerk, op den voorgrond krijgattributen, waartusschen de Leeuw met het zwaard in den rechterklauw en met den linker het wapen van den vorst vasthoudende, waarover een lint met de spreuk: „Je maintiendrai.” Links van het medaillon een laurierboom met twee linten, waarin „Spanje” en „Quatrebras”, er achter de top eener zuil met een ster, waarin „18 Junij 1815.”, een lint, met „Waterloo”, eiken- en lauwertak, zwaard, maarschalkstaf, ridderlint en teeken, enz.; rechts van het medaillon een oranjeboom met twee linten, waarin „Hasselt.” en „Leuven”. Steendruk in-fol., z. n., „Byvoegsel tot het algemeen Handelsblad van 18. Juny 1840.” M. No. 403.

kk. „Willem II”.

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, vijf ordeteekens op de borst, ordelint over den rechterschouder. Het portret is afgedrukt in een gefigureerd randwerk, met „Grondwets-herziening 1848.” midden bovenin en 's vorsten wapen midden onderin, terwijl er, van boven naar onderen en van links naar rechts, de volgende namen in staan: „Salamanca”, „Vittoria”, „Quatre-bras”, „Waterloo”, „Hasselt”, „Bauterssem”. Met het randwerk gravure in-fol., (naar J. A. Kruseman), „J W Kaiser. sc”, „Uitg. door A. C. Kruseman.” v. S. No. 681. Exemplaar op gewoon en een op chineesch papier.

7272. „H. K. en K. H. de prinses van Oranje.”

a. Kniestuk, van voren en naar rechts, het haar in boucles gekapt, in zeer laag uitgesneden kleed, waaruit op de borst de geborduurde strook van het hemd komt; de linkerhand rust op

den zijkant eener kanapée waarop de vorstin zit, de rechter op een ontrolde kaart, waarin men de namen: „Hasselt, Diest, Malines, Louvain” en „Bruxelles” leest en die op een naast haar staande tafel ligt. Behalve de kaart ziet men daar nog op: een dik boek (bijbel?), een pennenkoper, een cachet en een prent met het portret van haar gemaal, met onderschrift:

„De kennis van 't gevaar geeft vastheid aan de schreden,
Wie 't siet, en rustig staat, en 't moedig tegen smelt,
En op zijn God vertrouwt, is de echte, ware held.”

In de linkerhand heeft de vorstin een courant van den „1° Aug”, waarin men onderaan leest:

„Oranje zelf kwam ons genaken
Hij zal ons onverwinnlijk maken
De God van Nederland blijft waken
't is 't uur van zege: nu of nooit.”

Geheel onderaan staat nog: „'t huis te Manpad”, waaruit op te maken is, dat de voorregels van J. van Lennep zijn. Tegen den wand, achter de prinses, hangt eene schilderij, waarop de komst van den soevereinen vorst in de woning van Van Hogendorp is afgebeeld. Rechts het strand en de zee. Steendruk zeer gr. in-fol., „Geschildert en Get. door J. B. Van der Hulst, Koninklijke hofschilder.” „Gedeponeerd.” „Gedrukt bij Desguerrois en C^o te Amsterdam.” „Te bekomen bij A. Bakhuijsen, te 'S Gravenhage.”, zooals er boven en onder het onderschrift staat, terwijl men rechts onderin de plaat nog leest: „V. D. hulst f. 1832”. v. S. No. 704, die daar een weinig uitvoerige beschrijving van dit door de attributen nog al belangrijk portret geeft.

b. „Anne Pavlovna Princesse d'Orange”.

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, met sierlijk kapsel in boucles, laag uitgesneden kleed met pofmouwen, enkelvoudige parelsnoer om den hals. In lijstwerk van vier lijnen. „Peint et dessiné par J. Vanderhulst”, „Lith. de Lemonnier à Bruxelles.” „Déposé”. Muller No. 408.

1830—1832.

7273. *Prins Frederik der Nederlanden.*

a. „S. A. R. le prince Frédéric. Ministre de la Guerre.”

Ten voeten uit, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met witte pantalon en rijlaarzen aan, met vier ordeteekens en een ordester op de borst, sjerp om 't middel, den zwartgepluimden steek in de linkerhand, de rechter rustende op een kanon. De prins leunt in half zittende houding tegen het ééne rad, dat met zijn mantel bedekt is. Rechts op den achtergrond tenten. Steendruk in-fol., door „Linati, Lith.

de la Cour des P. B.", „Chez Fietta, Frères, M^{de} d'Estampes." „rue de la Colline, N° 293, à Bruxelles.", „Déposé." v. S. No. 968.

Dit portret behoort met No. 7270 *a* en No. 7271 *b* tot één stel.

b. „Frederik Prins der Nederlanden, Beschermmer en Beoefenaar van het Edele, Goede en Schoone."

Ten voeten uit, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met vier ordeteekens en een medaille op de borst, den steek in de linkerhand, de rechterarm vóór het lichaam heen gebogen en naar rechts uitgestrekt. Op den achtergrond met zorg geteekende militairen van verschillende wapens en rangen. Aquatint gr. in-fol., door H. W. Hoogkamer, het onderschrift door H. Klouzing; met adres van Joh. Guijkens te Amsterdam. Pendant van No. 7271 *c*. v. S. No. 969.

Van deze plaat zijn hier twee exemplaren, één op gewoon en één op chineesch papier.

c. „Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden."

Kniestuk, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder, één ordester, een gesp waaraan vijf ordeteekens en medailles hangen en een gesp van „XXX"-jarigen dienst op de borst en één ordeteeken aan een lintje uit het bovenste knoopgat der jas; met sjerp om 't middel, gepluimden steek en handschoen in de rechterhand, de linker aan het gevest van den degen. Hij is afgebeeld staande in het veld. Steendruk in-plano, „Paul Tetar van Elven, lith.", „Koning! Litho. van C. W. Mieling." en met het adres van denzelfden. v. S. No. 975.

Van dit portret zijn hier twee staten:

1. Zonder onderschrift en zonder eenigen achtergrond. De figuur is iets korter dan bij 2 en daardoor slechts de helft van den steek zichtbaar.

2. De boven beschrevene. Afdruk op chineesch papier.

d. „Frederik prins der Nederlanden, opper-vlootvoogd, overste-generaal, opper-veldtuigmeester."

Te paard, naar rechts rijdende, geheel in profiel, het gelaat van voren, een weinig rechts gewend, met steekhoed op, in militaire kleeding, de tengels in de linker-, den degen in de rechterhand. Op den achtergrond slaggewoel. Onder bovenstaand 2-regelig onderschrift zeven regels tekst: „Op Hem bogen Neêrlands hooge Schoolen, Neêrlands krijgsmagt en Neêrlands volk. ... Hij streed aan de zijde des prinsen van Oranje en stond hem bij met raad en daad ... bij Hasselt en Leuven, ... Hasselt, den 8 Leuven, den 12 van Oogstmaand 1831." Steendruk gr.

in-fol., „Th. Fourmois fecit.” uit de „Steendrukkery van Dewaame-Pletinckx.” „Te Amsterdam, bij Buffa en zoon in de Kalverstraat.” Afdruk op chineesch papier. Behoort met No. 7270/ en 7271* tot één stel. v. S. No. 970.

e. „Frederik prins der Nederlanden,” enz.

Grove kopie der vorige plaat. Steendruk gr. in-fol., z. n. Met gelijk onderschrift en tekst, alleen regel 4 en 5 eindigen anders. „N° 193.” van dezelfde serie volks- en kinderprenten, waartoe No. 7270 g (met volgnommer 192) en No. 7271 p behooren. N. b. M. en v. S.

f. „Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden, Admiraal en Kolonel-Generaal der Landmagt.”

Andere, betere kopie der vorige plaat, waarop de hoofdfiguur geheel aan het origineel gelijk is, maar de achtergrond rechts alleen infanterie vertoont en de mantelzak, dáár op den voorgrond rechts afgebeeld, niet voorkomt. Ook heeft deze kopie geen tekst onder het onderschrift en staan op de hierboven opengelaten ruimte eenige symbolische vrijmetselaars-gereedschappen. Steendruk in-fol., z. n. v. S. No. 971.

g. „Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden.”

Te halverlijve, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, een ordeteeken, half uit den overlag der jas stekende, aan niet zichtbaar lint om den hals, twee ordeteekens en een medaille aan lintjes in het knoepgat en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Onhandig afgebeeld als zittende in een gebeeldhouwden stoel, met een half ontrold vestingplan in de linkerhand, terwijl de linkerelboog rust op een tafeltje, waarop een paar papieren en boeken liggen. Achter den prins een draperie; rechts op den achtergrond een heuvelachtig terrein. Steendruk gr. in-fol., z. n., „Uitgegeven door A. H. Bakhuijzen, te s' Gravenhage.” „Gedeponeerd.” v. S. No. 967. Afdruk op chineesch papier.

h. „Zijne K. H. Willem Karel Frederik, admiraal der nederlandsche vloot, enz.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met vijf ordeteekens op de borst. Steendruk in-4°, door M. E. Naylor-Liernur, met bovenstaand onderschrift en een 6-regelig vers van J. van Lennep: „Dit is het Beeld van hem, die door zijn rang verheven,” enz., in boekdruk en samen op één vel in-fol. Onderaan, eveneens in boekdruk: „Gedeponceerd, te Amsterdam, 1831; door de Uitgevers, Naylor & Co., O. Z. Achterburgwal, N°. 47. Ingehijks te bekomen bij Buffa & Zoonen, te Amsterdam; de Wed. A. Hessing, Bolsward; enz.” Pendant van No. 7271 gg. v. S. No. 965.

Van dit portret is hier een afdruk op gewoon- en één op chineesch papier.

i. „Willem Karel Frederik Prins der Nederlanden, Admiraal der Nederlandsche Vloot, Generaal van oorlog (*sic*) en Opperbevelhebber van het Mobil Leger, enz. enz. enz.”

Borstbeeld, naar rechts, het hoofd naar links, blootshoofds, in admiraals-uniform, met staand boord; de jas van boven open, evenals het hoog toeknoopbaar vest; op de linkerrevers drie ordeteekens en een medaille, half eronder een ordester met afhangend kruis. Steendruk in-fol., „H. L. van den Houten fecit et lith.”, „Gedeponeerd”. Met het droog stempel: „H. L. v. d. Houten”. N. b. M. en v. S.

j. „Prins Frederik der Nederlanden.” — „Prinz Friedrich der Nederlanden.” — „Le prince Frédéric des Pays-bas.”

Borstbeeld, naar rechts, 't gelaat naar links, blootshoofds, in admiraals-uniform; de jas met opengelagen revers, waaronder het tot boven toeknoopbaar doch ten deele openstaande vest gezien wordt. Uit het bovenste knoopgat der linkerrevers hangen aan lintjes drie ordeteekens en een medaille; het grootkruis der Militaire Willemsorde steekt er half onderuit. Links op den achtergrond twee schepen. Steendr. in-fol., z. n. N. b. M. en v. S.

k. „W. F. K. der Nederlanden.”

Kopie van het vorig portret. Steendruk in-8°, door „N. M. S.(oetens)”, „Publié par Soetens & Fils, à La Haye.” N. b. M. en v. S. Zie: No. 7270 *gg*.

l. „Zijne koninklijke hoogheid prins Frederik der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in admiraals-uniform, de jas open, waaronder een tot boven toeknoopbaar vest te zien is; met het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst, half bedekt door de linkerrevers der jas, waarop twee ordeteekens zijn gehecht. Steendruk in-8°, z. n., uit de „Steendr. van H. J. Backer, Dordt.” N. b. M. en v. S.

Aanwezig in een gewoon exemplaar en een op chineesch papier.

m. „Guillaume-Frédéric-Charles Prince des Pays-Bas, Grand-Maitre-National des Francs-Maçons.”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleding, met één ordeteeken half onder den overlag der jas, dat aan een niet zichtbaar lint om den hals hangt, twee ordeteekens en een medaille aan lintjes door een knoopgat der jas gestoken en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendruk in-fol., „Gille ft. 1827.”, „Lith. de Burggraaff, rue Royale, N° 68, à Bruxelles.”, „Déposé.” N. b. M. en v. S.

De laatste vermeldt onder No. 985* wel het portret van 's vorsten echtgenoot, door denzelfden en met hetzelfde adres.

n. „S. A. R. le prince Frédéric.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, een ordeteeken aan een niet zichtbaar lint steekt half onder den overslag der jas uit, met twee ordeteekens en één medaille aan lintjes in het tweede knoopgat en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendruk in-fol., „VandenKerkhoven, del:”, „Dewasne-Plotinckx, lith. Editeur, de la Cour des Pays-Bas.” N. b. M. en v. S.

o. „Wilhelm Friedrich Carl, Prins der Nederlande.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met half zichtbaar ordeteeken, dat aan een niet zichtbaar lint om den hals hangt onder den overslag der jas, twee ordeteekens en een medaille aan lintjes in het tweede knoopgat en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Links van hem een ruitersstandbeeld, achter hem het koninklijk paleis te Berlijn. Steendruk gr. in-fol., „gez. von Fr. Krüger”, „Gedr. im Königl. Lith. Institut zu Berlin v. Helmlehner.”, „Berlin, bei C. G. Luderitz.” v. S. No. 963, die het ten onrechte gr. in-4° noemt en den uitgever niet vermeldt.

Hierbij een zinoografische reproductie der plaat kl. in-4°, z. n. Uit: *Elseviers Maandschrift*. Afzonderlijke afdruk.

p. „S. A. R. le prince Frédéric, ministre de la guerre.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken half onder den overslag der jas uitkomende, en een medaille, twee ordeteekens en ordester met afhangend kruis op de borst. In omlijsting van drie lijnen. Steendruk in-fol., „Lith. Royale de Jobard.” N. b. M. en v. S.

q. „Zijne koninklijke hoogheid prins Frederik der Nederlanden, admiraal van de vloot, kolonel-generaal der landmagt.”

Verkleinde kopie van het vorig portret. Gravure in-8°, door P. Velijn.

Van dit portret zijn hier twee staten:

1. Vóór het onderschrift. Op eenigen afstand midden onder het portret: „P. Velyn Sc.” Afdruk op chineesch papier. N. b. M. en v. S.

2. Met het 4-regelig onderschrift. „P. Velyn, sculp.” vlak onder de buste. In dezen staat in: *Jaarboekje voor het Koninkl. leger der Nederlanden. Eerste jaar. 1830*. Gorinoh. v. S. No. 973.

r. „Z. K. H. Prins Frederik der Ned:”

Zeer verkleinde kopie van n. Steendruk in-12°, z. n., met

onderschrift in duitache letter. „Steend. v. Houtman te Utrecht”
N. b. M. en v. S.

s. „Frederik prins der Nederlanden.”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens en een medaille aan linten in het knoepegat en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendruk in-fol., z. n., met adres: „Arns & Co. Düsseldorf.” Behoort tot één stel met No. 7270 p en No. 7272 cc. N. b. M. en v. S.

Van ter zijde gezien *kunnen* de letters „T I. N.” in den rechterarm gelezen worden.

t. „Frederik. Prins der Nederlanden.”

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met vier ordeteekens en een medaille op de borst. Gravure in-8°, door P. H. L. van der Meulen, met adres: „Amsterdam, by H. Moolenzyer.” Behoort in F. J. Hallo, *Bijdragen*, enz., No. 7076 hier voren. N. b. M. en v. S.

u. „Frederik. Prins der Nederlanden.”

Omgekeerde verkleinde kopie van het gelaatstype van s, met facimile: „Frederik.” onder het 2-regelig onderschrift en met de volgende afwijkingen: De jas heeft hier twee rijen knopen, daar één; hier vier ordeteekens en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendruk in-8°, „M. A. van Straaten Lith.”, „Steend. v. Houtman”. v. S. No. 972.

v. „S. A. R. le prince Frédéric des Pays-bas.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan gedeeltelijk zichtbaar lint om den hals en twee ordeteekens, één medaille en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendruk in-fol., „Prévost Fect”, „Lith. de Jobard”. Weinig gelijkend portret. N. b. M. en v. S.

7274. *Bernard, hertog van Saksen-Weimar.*

a. „Zyne Hoogheid de hertog Bernard van Saxe-Weimar.”

Borstbeeld naar rechts, het gelaat naar links, blootshoofds, met één ordelint in het knoepegat. Steendruk gr. in-fol., „Portman pinx!”, „Huygens, del.”, „Steend. v. Deaguerrois en Co te Amsterdam.” v. S. No. 4759. Afdruk op chineesch papier.

b. „De hertog van Saxon Weimar.”

Ten voeten uit, te paard, naar links, het hoofd met een steek gedekt, naar rechts gewend; in militaire kleeding, zonder ordeteekens, de teugels in de linkerhand, de rechter op de heup rustende. Hij staat te midden van schanskorven, een kanon, enz. Achter hem militairen; midden op den voorgrond een bom.

Steendruk in-fol., z. n., uit de drukkerij van H. J. Backer te Dordt. v. S. No. 4762.

De prent is rechts bovenaan gemerkt „2.” en schijnt dus tot een serie te behooren.

e. „Bernhardt hertog van Saksen-Weimar-Eisenach Luitenant Generaal Kommandeerende de 2de mobile Colonne,” enz.

Borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder, vier ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., „van den Eynde 1ste Luit. fecit”, „Steendr. van Daiwaille en Veldhuijsen”, „J. Ritsema te Haarlem Excudit.”; met bovenstaand onderschrift, dat in zijn geheel in zes regels zijn ridderorden als volgt opsomt: „Kommandeur en Groot-Kruis van de Militaire Willems-Orde, der Nederlanden; Groot Kruis der Orde van de Witte Valk, van Saksen Weimar; Ridder van de Nederlandsche Leeuw, van het Legioen van Eer van Frankrijk; der orde S; Alexander Newsky van Rusland; van de Groene Kroon, van Saksen, der Bath-orde van Engeland; en van de Militaire orde van den Heiligen Hendrik; van Saksen; enz. enz. enz.” Onder het onderschrift een 4-regelig versje van J. J. F. Wap: „Voor Nassau, God ter eer,” enz. v. S. No. 4760.

d. „B. hertog van Saksen-Weimar, Luit. Genl.,” enz.

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder en zeven ordeteekens op de borst. Steendruk gr. in-8°., met 6-regelig onderschrift (opvoering zijner ordeteekenen), naar T. Soeterik, uit de drukkerij van Houtman te Utrecht. M. No. 4712.

Aanwezig in een afdruk op gewoon- en één op chineesch papier.

e. „De hertog Bernard van Saxe-Weimar, Luitenant Generaal.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met vijf ordeteekens op de borst. Steendruk in-4°., door Last, „Naar eene Miniatuur van Pasquier,” uit de drukkerij van Deaquerrois en Co. te Amsterdam. v. S. No. 4761.

f. „Saxe-Weimar.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met vijf ordeteekens op de borst. Steendruk in-8°., z. n., „Publié par Soetens & Fils à La Haye.” Zie No. 7270 *gg*.

g. „Bernard van Saksen-Weimar. Luitenant Generaal, Gouverneur Generaal van het Groot Hertogdom Luxemburg.”

Kniestuk naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met vijf ordeteekens op de borst; de rechterhand rustende op den mond van een kanon, de linker aan het gevest

van den degen. Steendruk in-fol., z. n., met bovenstaand 3-regelig onderschrift. N. b. M. en v. S.

h. „Bernhard Herzog zu Sachsen-Weimar.”

Facsimile in duitsche karakters onder een kniestuk, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordesterren, drie ordeteekens en een gesp voor „xxv”-jarigen dienst op de borst; den steek onder den rechterarm, een handschoen in de rechterhand, den linkerarm langs 't lijf afhangende. Op den tweeden en achtergrond gebouwen. Steendruk gr. in-fol., door C. Pfann 1852, uit de drukkerij van G. Küstner in Stuttgart. N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

i. „B. von Sachsen Weimar”.

Facsimile onder een verkleinde nauwkeurige kopie van het vorige portret. Steendruk in-4°, door C. C. A. Last, uit de drukkerij van P. Blommers te 's Hage. N. b. M. en v. S.

LAND- EN ZEEMACHT — SCHUTTERLIJ

1830—1832.

7275. *Officieren van verschillende rang.*

I. Aenemaet, luitenant-kolonel der vrijwillige jagers.

Kniestuk, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens, waarbij het Metalen kruis, met de citadelmedaille en het eereteeken voor 35-jarigen dienst; de linkerarm rust op een tafel, de rechter op de dij. Steendr. gr. in-4°, naar J. H. Hoffmeister, uit de drukkerij van E. Spanier. v. S. No. 127. Afdruk op chineesch papier.

II. „C. E. Bade, Chirurgijn-Majoor, Eerst-aanwezend Officier van Gezondheid binnen de Vesting Breda.”

Tweeregelig onderschrift, met 4-regelig versje van Jan J. F. Wap: „Voortreflijk menschenvriend, mijn vriend, — van plooiën vrij” enz., onder een borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in uniform, als voortkomende uit een wolk, waartegen een omlauwerde eekulapenstaf rust met „Groningen. 1826 & 1827.” in de lijst van den spiegel. Steendruk in-fol., „Naar het leven op steen geteekend door den 1° Luitenant van den Eynde.” „Gedrukt ter Steendr^u van Steuerwald & Co”. v. S. No. 210.

III. E. W. J. „Bagelaar :/”

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met vier ordeteekens op de borst, één om den hals en ordelint over den rechterschouder. Steendruk in-4°, z. n., uit de drukkerij van J. D. Steuerwald. v. S. No. 221. Afdruk op chineesch papier.

De schilder-graveur Bagelaar was majoor der jagers.

IV. Ad. Pt. Boellaard van Tuyl.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met onderscheidingsteeken op de borst. Steendruk kl. in-4°, „M Landolt Capt fct". v. S. No. 539.

Luitenant-kolonel, een der aanvoorders in het gevecht bij den Kapitalen Dam, nabij Sluis, den 2 Augustus 1831.

v. H. E. „de Boer Ridder van de Militaire Willems Orde en van die der (sic) Ned. Leeuw. Luit. Kolonel Chef der (sic) Staf van den Opperbevelhebber der Citadel van Antwerpen. 1831."

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekenen op de borst. Steendr. in-fol., naar Soeterik, uit de drukkerij van Houtman te Utrecht, met bovenstaanden naam in facsimile-handteekening en drieregelig onderschrift. v. S. No. 540.

vi. „H. K. Borgman Majoor, Kommandeerende het 1° Bataillon, 2° Afd^t Landelijke Groninger Schutterij."

Tweeregelig onderschrift van een portret te halver lijve, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, het Metalen kruis op de borst, de rechterhand tuschen de jas, de linker aan het gevest van den degen. Steendr. in-fol., „L. Bendix del.", „Steed van H. J. Backer, te Dordt.", „F. W. Wolters exc." v. S. No. 649.

vii. „Vice Admiraal E. B. van den Bosch, overleden te Batavia 11 Februarij 1851."

Te halverlijve, naar rechts en van voren, blootshoofds, in marine-uniform, met drie kommandeurskruisen aan een lint om den hals, zes ordeteekens, waarbij het Metalen kruis, en een gesp voor „xxx"-jarigen dienst op de borst; degenkoppel om 't middel. Steendruk in-4°, z. n. N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

viii. „P. A. Lammerts van Bueren, Ridder der Militaire Willems-Orde, 4^e Klasse, Eerste Luitenant bij het 2° Bat^o; 10^e Afdeeling Infanterie."

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens op de borst. Steendr. in-fol., „naar het leven geteekend en op steen gebragt door R. L^{is} van Bueren.", „Steed. Desguerrois en C^o ", met bovenstaand 3-regelig onderschrift, waaraan nog is toegevoegd in twee regels:

„Geboren te Utrecht, den 19°, Januarij 1797, den 6° Decem-ber 1832 bij eenen uitval uit de Citadel van Antwerpen, gewond en den 8° daar aan volgende op de Citadel aan zijne wonden overleden." N. b. M. of v. S.

ix. „M. Busch, ridder van de Militaire Willems orde en van de orde van den Nederlandschen leeuw. Kolonel kommandeerende

de tweede brigade der reserve divisie van het leger te veld."'

Borstbeeld van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Gravure in-8°, „P. Velijn, sculp." Uit: *Jaarboekje voor de schutterijen in Nederland*. Tweede jaar. 1833. Zie: v. S. No. 916.

x. „Gen: Maj: F. B. A. P. Baron van der Capellen Opperbevelhebber der Vesting Bergen op Zoom."

Tweeregelig onderschrift van een borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens op de borst. Steendr. in-4°, „M. Mourot adv. del.", „G. G. Haanen Lith.", „Steend. v. Houtman te Utrecht." M. No. 937.

Van dit portret zijn hier twee exemplaren, een op gewoon papier, onafgemeden, en een op chineesch papier. Beide met opgeplakte handteekening.

xi. a. „Zyne excellentie baron D. H. Chassé."

Borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Tusschen de beide deelen van bovenstaand onderschrift zijn twee gekrulste vaandels afgebeeld, boven een naar rechts gekeerden leeuw, die een gedemonteerd kanon vóór zich en een stapel kogels achter zich heeft. Daaronder staat: „Kommandeur der Militaire Willems-Orde, Kommandant der Stad Antwerpen en der Citadel aldaar." Steendruk in-fol., z. n., met adres: „Te Amsterdam by E. Maaskamp. 1830. Nieuwendyk by den Dam." v. S. No. 1063.

Van dit portret is hier een exemplaar op gewoon en een op chineesch papier.

b. „B^{de} Chassé". — „De generaal D. H. Chassé."

Facsimile en onderschrift van een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Steendruk in-12°, door „Clermans" met adres: „by E. Maaskamp." N. b. M. en v. S.

c. Generaal Chassé.

Te paard, naar rechts, den steek op 't hoofd, in militaire kleeding, met een kommandeurskruis aan een lint om den hals en twee ordeteekens op de borst, sjerp om het middel; de teugels in de linker-, een verrekijker in de rechterhand. Links en achter hem de citadel. Steendruk gr. in-fol., z. n. v. S. No. 1062, doch hier ongekleurd.

d. „D, H, Chassé."

Kniestuk, naar links en van voren, met den steek op 't hoofd, in militaire kleeding, het kommandeurskruis van de Militaire Willemsorde om den hals, twee ordeteekens op de borst, een oranje-sjerp om 't middel; de rechterhand op den mond van een

kanon, de linker aan het gevest van den degen. Vóór hem een gedeelte van een vestingmuur, waarin zijn naam, zooals die hierboven is aangegeven. Teekening in kleuren, gr. in-fol., z. n.

e. „Z. E. den luit' generaal B^o: D. H. Chassé.”

Kniestuk, naar links, den gepluimden steek op 't hoofd, in militaire kleeding, één ordeteeken aan een lint om den hals, een tweede aan een lintje uit het bovenste knoopgat en een op de borst, sjerp om het middel; de rechterhand op den mond van een kanon, de linker aan het gevest van den degen. Gravure in-4°., „F. B. Waanders. del. & sculp. 1830.”, „Gedep.” M. No. 1009*; v. S. No. 1059.

Van dit portret zijn hier twee exemplaren met verschillende adressen:

1. „te Antwerpen, bij F. B. Waanders, in de S^t: Jans straat N° 505.”

2. „te S Gravenhage bij F. L. Dony & Comp.”

f. „Z. E. den luit' generaal B^o: D. H. Chassé.”

Kopie der vorige plaat. Steendruk in-4°., „Lith. v. M. Dessaur te Amsterdam”, „Uitgegeven bij G. L. Arens, Boekhandelaar Stooftstecg, N° 4 te Amsterdam” en met het drooge stempel: „GLA” (geëntrelaceerd) onderin het papier. v. S. No. 1049.

Van dit portret is een zwart en een gekleurd exemplaar aanwezig.

g. „Z. E. den luit' generaal B^o: D. H. Chassé Geb^o: te Thiel, den 18°: Maart 1765.”

Kniestuk, naar links, den gepluimden steek op 't hoofd, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals, één aan een lintje uit het tweede knoopgat van de jas hangende en één op de borst gehecht; sjerp om 't middel; de rechterhand op den mond van een kanon, de linker aan het gevest van den degen. Onder het 3-regelig onderschrift, waarbij de é van Chassé staat onder de beide aa's van generaal, een 6-regelig vers:

„Bataaf, zie in het beeld van Generaal Chassé

.....

De muiltling vloek zijn naam, Hij leve in onze harten!” enz. Steendruk kl. in-fol., z. n. Muller No. 1009**; v. S. No. 1058.

Van dit portret en vers zijn hier drie en onder 4 twee, telkens andere, lithos z. n. en allen voldoende aan Mullers en v. Somerens korte beschrijving. Om te doen zien welk een menigte portretten soms van één persoon gemaakt is, volge hier, evenals bij 4 na onderlinge vergelijking, een en ander kenteeken ter onderscheiding:

1. De boven beschrevene.

2. De é van Chassé onder „re” van „generaal”. Geen ruimte in den eersten versregel en in den vijfden, evenals bij 3: „muiteling” in plaats van „muitling”.

3. Achter „Chassé” in 't onderschrift een punt; de é van dit woord onder „ne” van „generaal” en in plaats van „Geb: te Thiel” bij 1 en 2, „Geb:te Thiel” met „te” vlak tegen de dubbele punt aan.

h. „Z. E. den luit: generaal B: D. H. Chassé. geb te Thiel den” enz.

Onderschrift en portret als *g*, doch met de volgende verschillen: in 't onderschrift, behalve de boven aangegevene: de é van „Chassé” onder de *r* van „generaal”; in 't portret geen ordetekruis om den hals en een 8- in plaats van een 4-puntig ordeteeken op de borst.

Van het boven beschreven portret zijn hier twee verschillende lithos, beide als steendruk beter dan *g*, de eerste in twee staten:

1 a. de boven beschrevene, met den naam van teekenaar of steendrukker, hoewel niet leesbaar, toch duidelijk zichtbaar onder de degen schede.

1 b. als *a*, doch nu met het 6-regelig vers, dat hier in den vijfden regel „leeve” heeft, in *g* „leve”, en „muiteling” in plaats van „muitling”. Van den naam van den maker is een zeer zwak spoor overig.

2. Bijna geheel als 1 b; van de linker-epaulet ziet men hier echter twaalf dáár veertien troetels, van de rechter elf, dáár tien.

i. „Z. E. den luit: generaal B: D. H. Chassé Geb: te Thiel in Jaar 1765.”

Kniestuk, naar links, den gepluimden steek op 't hoofd, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals en twee ordeteekens op de borst, sjerp om 't middel; de rechterhand steunende op den mond van een kanon, de linker aan het gevest van den degen. Onder het portret de generaal, staande in een batterij van schanekorven, bevelen gevende aan een officier. Onder het onderschrift een 4-regelig vers: „Bewonder Nederland dien kloeken Held,” enz. Steendruk kl. in-fol., z. n. N. b. M. en v. S.

j. „Baron Chassé.”

Kopie van *e*, doch met toevoeging van een ordelint over den rechterschouder. Slechte steendruk in-4°, z. n. N. b. M. en v. S.

k. „B: D. H. Chassé.”

Borstbeeld, naar links, gepluimde steek op het hoofd, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lintje uit het tweede

knoopgat van de jas en 8-puntige ordester op de borst. Steendruk in-8°, z. n. Uit de drukkerij van „Steuerwald & C.“ N. b. M. en v. S.

l. „David Hendrik Baron Chassé, Geboren te Tiel in Gelderland op 18 maart 1767, L: Generaal, kommandeerende het kasteel van Antwerpen beneffens Z. M. fort en land magt langs de schelde & a.“

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, één ordeteeken aan een lint om den hals, twee op de borst, den mantel van beide schouders afgezakt. Steendruk in-fol., „Van Genk ad vivum del' et fecit.“ „Uitgegeven (sic) te Brussel by W^c A. Colines op 15 jan'y 1831.“ N. b. M. en v. S.

m. „Le Lieut; Général Baron Chassé, Command' de la Citadelle d'Anvers.“

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals, en twee ordeteekens op de borst; sjaap om het middel. Steendruk in-4°, z. n., „Lith de Dewasme, à Bruxelles.“ N. b. M. en v. S.

n. „Le Lieu: Général Baron Chassé Commandant la Citadelle d'Anvers.“

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, met één ordeteeken aan een lint om den hals en twee op de borst. Steendruk in-4°, z. n., „Lith. de P. Simonau“, „Rottigni, éditeur à Brux“, „Déposé.“ N. b. M. en v. S.

o. „D. H. Chassé, Luitenant Generaal, Opperbevelhebber te Antwerpen.“

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals, twee op de borst. Steendruk gr. in-8°, „T. Soeterik lith:“, „Steend. v. Houtman te Utrecht.“ Onder het onderschrift een 4-regelig versje: „Verhef u, Landgenoot!“ enz., door J. S. (cheltema), later tot een 6-regelig gemaakt. N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier. Zie ook hierna.

p. D. H. Baron Chassé.

Geheel als voren, doch het ééne ordeteeken op de borst zonder lint en het andere (Legioen van eer) met vijf in plaats van vier punten, zooals het op het vorige verkeerd was geteekend. Steendruk kl. in-4°, z. n., „Steend. van Houtman te Utrecht“. N. b. M. en v. S.

q. „Bon Chassé“.

Facsimile onder een borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals, twee ordeteekens op de borst. Onder het facsimile de af-

beelding van drie kleine mortieren achter elkaar geplaatst. Steendruk in-8°, z. n. Zie: No. 7186¹ hier voren.

r. „Chassé.”

Borstbeeld, geheel als voren, ook wat de ordeteekens aangaat. Steendruk in-8°, door „Sartor”, „Publié par Soetens & Fils, à La Haya.” N. b. M. en v. S.

s. „Chassé Koen. Holl. General-Lieut;”.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals en één op de borst. In omlijsting van twee lijnen. Staalgravure kl. in-8°, „Gem. v. Lebrun”, „Stahltich von Nordheim”, „Stich, Druck u. Verlag v. Bibliographischen Institut zu Hildburghausen.” Uit: „Zeitgenossen N° 106. (V. Jahrg.)” N. b. M. en v. S.

t. „Z. E. de l' general der infanterie, baron Chassé. In de Citadel van Antwerpen, december 1832.”

Ten voeten uit, van voren, het gelaat naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals, twee ordeteekens op de borst; sjerp om 't middel, den degen vóór het linkerbeen, de rechterhand bevelend uitgestrekt, een verrekijker in de linkerhand. Hij staat in de citadel bij drie trommen; op de bovenste ligt een „(P)lan (d'A)nvrs (et de la Ci)tadelle”, en daarop het adres van een brief van maarschalk Gérard: „A Monsieur le General Baron Chassé”; achter en ter zijde van hem een stapel kogels, artilleristen die kanonnen afvuren, schoonmaken, richten, enz. Op den achtergrond de Schelde. Steendruk gr. in-fol., „Heerenbrood, Lith.”, „Uitgegeven en Gedrukt bij Desguerros en C^o Amsterdam.”, „Gedeponeerd.” v. S. No. 1054. Afdruk op chineesch papier.

u. „Le Lieut: Général Baron Chassé, Commandant la Citadelle d'Anvers.”

Ten voeten uit, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals en twee op de borst, sjerp om 't middel, degen op zijde. Hij staat bij een afgebrokkeld stuk vestingmuur, waarop zijn gepluimden steek ligt en de rechterelboog rust; in de linkerhand heeft hij een verrekijker. Links van hem een gedemonteerd kanon; rechts op den achtergrond vijf kanonnières bij een stuk geschut, dat door een hunner gericht wordt. Steendruk gr. in-fol., door „G. Simonau 1832”, „Lith. de P. Simonau, Editeur, rue des Petits Carmes, à Bruxelles”, „Déposé.” N. b. M. en v. S.

v. „Z. E. den luit: general baron Chassé. Verdodiger der Citadel van Antwerpen.”

Ten voeten uit, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding,

met ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken aan een lint om den hals en twee ordeteekens op de borst, met rijlaarzen aan. Hij staat naast een kanon, op welks mond zijn rechterhand rust, in de linker heeft hij een rol papier en zijn gepluimden steek. Aquatint kl. in-8°, z. n. Uit: *Beschrijving der gebeurtenissen, voorgevallen te Antwerpen*, zie No. 7115 hier vor n.

v. „Ter eere van zyn excellentie den luit! gen! David Hendrik baron Chassé.”

Kniestuk, naar rechts, het gelaat naar links, den pluimloozen steek op 't hoofd, één ordeteeken om den hals, twee op de borst, sjerp om 't middel; met een varrekijker in de rechterhand, den onderarm rustende op den mond van een kanon, de linkerhand aan de degenschede. Onder het portret een gezicht in een groot deel der citadel van Antwerpen, die beschoten wordt. Onder het onderschrift vier regels tekst: „Aanschouwd, O! neerlands volk de Gelijkenis,” enz. Steendruk kl. in-fol., „Swaluw f.c.”, „Steendr: v: Saks visch steeg N° 7 Ams^m”. N. b. M. en v. S.

x. „D. H. B^e Chassé.”

Te halverlijve, naar links, het gelaat naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, één ordeteeken aan een lint om den hals, een ordester op de borst; de mantel van den rechterschouder afhangend en de linkerhand tuschen de plooiën van den mantel gestoken. Onder het portret een gezicht in de citadel onder hevig bombardement, met een wagen met gebroken as links en kanonniers, bezig een mortier af te vuren, in 't midden op den voorgrond. Steendruk in-fol., „P. Barbiers Del.”, „Ged^e ter Steend^r van H. J. Backer te Dordt.” v. S. No. 1053. Eén afdruk op gewoon-, één op chineesch papier.

ij. „Chassé.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken aan een lint om den hals, twee op de borst. Onder het onderschrift een 4-regelig vers: „Hij wist op 't muitend graauw, dat regt en wet mis-kent,” enz. Steendruk in-fol., „J. B. Tetar van Elven, ad viv. del.”, „Steendr van D: en V:” (Daiwalle en Veldhuysen). Met droog stempel „TVE.” onderin het papier. M. No. 1007.

Van dit portret is een exemplaar op gewoon- en een op chineesch papier aanwezig.

z. „D. H. B^e Chassé, Geboren den 18 Maart 1765 te Tiel, generaal der infanterie, Ridder Groot kruis der Militaire Willemsoorde, Officier van het legioen van Eer enz enz. laatstelijk Opperbevelhebber van het Kasteel van Antwerpen.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met

ordelint over den rechterschouder, twee ordeteekens (één daarvan is het Metalen kruis) uit het bovenste knoopgat der jas en het grootkruis der Militaire Willemsorde op de borst. Steendruk gr. in-fol., „Naar het leven en op Steen gebragt door F. B. Waandera.", „Gedr. en uitgegeven ter Steendr^u van Steuerwald & Co te Dordt 1833." Met droog stempel van dezen, „S&C", onderin het papier. v. S. No. 1056. Afdruk op chineesch papier.

aa. „David Hendrik baron Chassé Groot-kruis van de Militaire Willems Orde, Luitenant Generaal Opperbevelhebber te Antwerpen."

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken aan het bovenste knoopgat der jas en één op de borst gehecht. Onder het 4-regelig onderschrift een 6-regelig vers van Jacobus Scheltema: „Verhef u, Landgenoot!" enz. Steendruk in-fol., „T. Soeterik lith.", „Steend: v. Houtman te Utrecht." Zie: v. S. No. 1050 en o hiervoren.

bb. „David Hendrik baron Chassé," enz.

Geheel als voren, doch andere steenteekening. De komma achter „Chassé" en dit: dat boven het ordelint over den schouder hier 6, in het vorige slechts 5 knopen zichtbaar zijn, kan tot onderscheiding dienen, terwijl hier achter „T. Soeterik" ook het woordje „lith." ontbreekt. Zie: v. S. No. 1050.

cc. „D. H. Baron Chassé. Generaal der Infanterie."

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken aan een lint om den hals en twee op de borst. Gravure kl. in-8°, z. n. N. b. M. en v. S.

dd. „David Hendricus, baron Chassé, luitenant-generaal, opperbevelhebber van de citadel van Antwerpen, en van zijner majesteits zeemagt op de Ooster-Schelde."

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een lint om den hals, één op de borst en het kruis van het Legioen van eer afhangende aan een strik uit het bovenste knoopgat der jas. Gravure in-fol., „J. W. Pieneman, Ridder d. O. v. d. N. L. pinx.", „J. P. Lange, sculpa.", „Gedrukt door J. F. Brugman.", „J. Immerzeel, Junior exoud."

Aanwezig in twee staten, in afdrukken op chineesch papier:

1. Vóór alle letter.

2. Als boven beschreven. M. No. 1006.

ee. „D. H. baron Chassé. Generaal der Infanterie."

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met het Metalen kruis aan een strikje uit het

tweede knoopgat van de jas en twee ordeteekens op de borst. Steendruk gr. in-4°. „C. Bentinck lith:“, „Steend. v. Houtman“. M. No. 1006.

//. „D. H. B^e Chassé. Generaal der Infanterie.“

Verkleinde kopie van het vorige portret, zonder sterren op de epauletten. Onder het 2-regelig onderschrift staat nog in drie regels: „Bij Z. M. besluit dd. 25 Decemb. 1832. benoemd tot Ridder Groot Kruis der M. W. Orde, en versierd met de bronzen Medaille, ten opschrift hebbende „Citadel v. Antwerpen“.“ Steendruk in-8°. „Bentinck Lit.“ v. S. No. 1051. Afdruk op chineesch papier.

gg. D. H. baron Chassé.

Borstbeeld, van voren en naar links, navolging van dd. Steendruk in-4°, z. n. en zonder onderschrift. N. b. M. en v. S.

hh. „D. H. B^e Chassé. Luit. Gen: Opperbevelh. van de Citadel van Antw. en van Z. M. Zeemagt op de O. Sch.“

Borstbeeld, van voren, andere navolging van dd, doch het hoofd naar rechts en het Metalen kruis, boven het Legioen van eer, als vierde ordeteeken. Steendruk in-8°. „Soeterik lit.“ N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

ii. „B^{re} Chassé“.

Facsimile onder een portret bijna te halverlijve, naar rechts, het oudere gelaat naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder, twee ordeteekens en een medaille op de borst; het gevest van den degen zichtbaar. Steendruk in-8°. „I. Vanrooij pinx. 1844.“, „Konl^e Steend. v. C. W. Mieling.“, „Uitgeg. door Gebr. Muller.“ N. b. M. en v. S.

jj. „B^{re} Chassé“.

Facsimile onder een portret te halverlijve, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder, één ordeteeken aan een lint om den hals en één op de borst, de sjerp om het middel gedeeltelijk zichtbaar. Steendruk gr. in-8°, van „C. C. A. Last.“, „Steend. v. P. Blommers te 's Hage.“ v. S. No. 1057.

kk. „B^{re} Chassé“.

Facsimile onder een borstbeeld, naar rechts, het ontbloote hoofd naar links, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, met ster van de Militaire Willemsorde op de borst en het kommandeurskruis van 't Legioen van eer om den hals. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister, del.“, „'s Hage, E Spanier, lith. v. Z. M. den Koning.“ Afdruk op chineesch papier. Met drie blz. tekst, in boekdruk, gr. in-fol. Uit: *Biographisch Album* bij Nijgh. v. S. No. 1052.

XII. a. J. V. baron de Constant Rebecque.

Portret van J. V. Baron de Constant Rebecque, Chef van den Staf, adjudant van den kroonprins, zoo bij het binnentrekken van Brussel op 2 September 1830, als in den tiendaagschen veldtocht. Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met het kommandeurskruis der Militaire Willemsoorde om den hals, twee ordeteekens onder den overslag der jas uitstekende, zes ordeteekens en twee medailles op de borst. Steendruk zeer gr. in-fol., „C. Kruseman, del.“, „F. B. Waanders, lith.“, „Kon. Steen: v. C. W. Mieling.“ N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

b. „B[?] de Constant Rebecque“.

Facsimile-handteekening onder zijn portret, borstbeeld, van voren en naar rechts, met ordeteekens als op het vorige. Steendr. in-fol., „I. H. Hoffmeister del.“, „'s Hage, E. Spanier, lith. van Z. M. den Koning.“ Afdruk op chineesch papier. Met 6 blz. tekst, in boekdruk, gr. in-fol. Uit: *Biographisch album*. v. S. No. 1182.

XIII. a. „E. W. van Dam van Isselt, Oprigter en bsvolhebber van een vrijwillig Jagercorpa.“

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens en een medaille op de borst. Steendr. in-fol., met bovenstaand 2-regelig onderschrift, „A: J: Couwenberg, pinx₂ et del.“, „Steend. Desguerrois en C^o.“, „Te bekomen bij A. Bakhuizen, te 's Gravenhage.“ „Gedeponeerd.“ v. S. No. 1350.

Hierbij: 1. de brief van kennigeving van zijn overlijden, gedateerd Huize Ravestein te Geldermalsen, 9 Februarij 1860. 1 bl. in-fol., in boekdruk, met rouwrand.

2. „Bij de medalje ter eere van wijlen E. W. van Dam van Isselt; gegraveerd door Ch. Wiener, naar een gesteendrukt portret van den ontlapene, als majoor van de vrijwillige jagers, in de historie bekend als de Jagers van Van Dam.“

Opschrift van een 14-regelig vers van C. G. Withuys: „„Graveer“ — sprak Nederland — „zijn edel beeld naar 't leven,““ enz., in driedubbelen flestrand. 1 bl. in-fol., in boekdruk.

b. „E: W: Van Dam Van Isselt.“

Facsimile-onderschrift van een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in burgerkleeding, met drie ordeteekens en een medaille aan één gesp op de linker-revers van de jas en een groot kruis aan dezelfde zijde op de jas. Onder het onderschrift een groot vignet met de „Grondwet“ op den voorgrand, liggende op een geweer en sabel en met den Bijbel, een inktpot, globe, eenige boeken, papieren, een jagerahako, enz. Samen één

steendr. gr. in-fol., „J. C. van Rossum, inv. et fec.“, „B. T. van Loo lith.“, „Steendr. van Meijer & Comp.“

Van dit portret zijn hier twee staten, beide op chineesch papier :

1. Vóór alle onderschrift.

2. Het bovenbeschrevene, met een droog stempel van den teekenaar, „J. C. v. R.“, naast het vignet. v. S. No. 1351.

c. „E. W. Van Dam Van Isselt.“

Facsimile-onderschrift van een borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in burgerkleeding, met drie ordeteekens en een medaille aan één gesp op de linker-revers en een groot kruis, op de jas, aan dezelfde zijde, gedeeltelijk zichtbaar. Steendr. in-8°, door C. C. A. Last, uit de drukkerij van P. Blommers te 's Gravenhage. v. S. No. 1353.

Aanwesig in een afdruk op gewoon- en een op chineesch papier.

d. „E. W. Van Dam Van Isselt.“

Facsimile-onderschrift van een borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in burgerkleeding, met drie ordeteekens en een medaille aan één gesp op de jas. Staalgravure in-8°, naar A. J. Couwenberg, door J. P. Lange. Uit: *Muzen-almanak voor 1838*. Muller No. 1232 en v. S. Na No. 1350, aanvulling van Muller.

Van dit portret zijn hier twee exemplaren: een afdruk op groot- en een op chineesch papier.

e. „E. W. Van Dam Van Isselt.“

Facsimile-onderschrift van een borstbeeld, naar links, blootshoofds met kalen schedel en bril op, in burgerkleeding, met drie ordeteekens en een medaille. Steendr. in-8°, door C. C. A. Last, uit de drukkerij van P. Blommers te 's Hage. v. S. No. 1354.

f. „E. W. van Dam van Isselt.“

Borstbeeld, het lichaam naar rechts, het gelaat naar links gewend, blootshoofds, met bril op, in burgerkleeding, met drie ordeteekens en een medaille aan één gesp op de linker-revers der jas en een groote ster aan dezelfde zijde op de jas. Steendr. kl. in-8°, z. n., uit de drukkerij van P. W. M. Trap. Uit: *Maandelijksche Kroniek*. 1860. Deel I. v. S. No. 1352. Afdruk op chineesch papier.

Dit portret en het vorige zijn onderling zeer verschillend; beide wijken veel van de vorige af.

xiv. „I. P. Delprat, kolonel ingenieur kommandant der koninklijke akademie voor zee- en landmagt.“

In 1830 en 1831 kapitein-ingenieur op de citadel te Antwerpen. Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, met bril op, in militaire

kleeding, met één ordeteeken aan niet zichtbaar lint om den hals, twee ordeteekens en gesp voor „XXX“-jarigen dienst op de borst. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del.“, „E. Spanier lith. des Konings“. v. S. No. 1399.

xv. a. „B. J. C. Dibbets, Luit^t, Generaal, Opperbevelhebber der Vesting Maastricht.“

Tweeregelig onderschrift van een borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ridderordelinten op de borst. Steendr. in-fol., naar A. Waldorp, uit de steendrukkerij van Houtman te Utrecht; met het adres: „Uitgegeven bij W. J. van Oosterzee te Rotterdam.“ onder het onderschrift en het drooge stempel van dezen: „W. J. V. O.“ tusschen beiden. M. No. 1305.

b. „B. J. C. Dibbets, Luit^t, Generaal Opperbevelhebber der Vesting Maastricht.“

Tweeregelig onderschrift eener afbeelding te halverlijve, naar rechts en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding; in de linkerhand, welke op het gevest van de sabel rust, een rol, waarop men een gedeelte van den plattegrond van het „F.(ort) Koning Willem“ ziet. Steendr. in-4°., „Naar de Origineel van G. A. van Oosterhoudt. Kapitein Ingenieur.“, uit de „Steend. Desguerrois en C^o Amst^{er}“. M. No. 1306.

xvi. Dominique Jacques „de Eerens“.

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met kommandeurskruis van den Nederl. leeuw om den hals en twee ordeteekens op de borst. Steendr. in-fol., „N. J. W. de Roode del.“, „'s Hage, E. Spanier, lith. v. Z. M.“ Met facsimile der moeilijk leesbare handteekening onder het portret. Afdruk op chineesch papier. Met 6 blz. tekst, in boekdr., gr. in-fol. Uit: *Biographisch album* bij Nijgh. v. S. No. 1608 geeft foutief J. H. Hoffmeister als teekenaar op.

De Eerens, later Goeverneur-generaal van Neerl. Indië, was tijdens den belgischen opstand „Direkteur-generaal van Oorlog“.

xvii. „A. Engelvaart.“

Facsimile onder een borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met vier ordeteekens, waarbij het Metalen kruis, en een medaille op de borst. Steendruk in-8°., z. n. N. b. M. en v. S.

xviii. „Generaal majoor Jonkh^t I. N. Everta.“

Onderschrift van een portret te halver lijve, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met de adjudants nestels, twee kommandeurskruizen om den hals, een orde-ster en drie ordeteekens, waarbij het Metalen kruis, op de borst; de linkerhand aan

het geveest van den degen en rustende op de heup. Steendr. in-fol., „L. I. Ledel pinx.“, „de Cocq del.“, „Steendr. van E. Spanier 's Hage.“, met adres van „H. F. Sartor.“ „Gedeponeerd.“ Afdruk op chineesch papier. M. No. 1574.

XIX. „H. T. D. de Favauge, Generaal-Majoor, Ridder van de Militaire Willems-Orde 3^e klasse en van het Legioen van Eer. Kommanderende de 2^e Brigade der 1^e Divisie Infanterie des Legers te Velde.“

Borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., „van den Eynde, Officier der Infanterie, geteekend te Breda, naar 't leven op den Steen.“, „Steuerwald & Comp, te Dordrecht gesteenplaatdruckt.“, „Stern, Drukker & Boekverkooper te Breda, & Ritzema, Kunsthandelaar te Haarlem, Excuderunt 1832.“ v. S. No. 1776.

XX. „N. C. de Gallieris, Kolonel der Kürassiers in Dienst van Z. M. den Koning der Nederlanden. 1832.“

Te halverlijve, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, zonder kuras, met koppel om, waarop „9“, het nummer der afdeling; de kurassiershelm in de gehandschoende linkerhand en zes ordeteekens op de borst. Steendruk gr. in-4°., „Portman del.“, „Bernhard, lith.“, „Steend. Desguerrois en C^o“. Afdruk op chineesch papier. Muller Suppl. No. 6401; v. S. No. 1911, die alle platen uit dat Supplement in zijn werk overnam.

Gallieris werd bij Leuven gekwetst.

XXI. a. „Z. E. den luit: generaal van Geen Opperbevelhebber van het mobile leger te Breda.“

Ten voeten uit, naar rechts, het gelaat naar links, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst, waarvan één aan een lint van den hals afhangende; met rijlaarzen over de broek. Hij staat bij een kanon, waarop een kleed en kaart liggen en zijn linkerhand rust. In de rechterhand heeft hij den steek. Rechts op den achtergrond troepen. Steendruk in-fol., z. n., met adres: „'s Gravenhage en Amsterdam, bij F. J. Weygand.“ v. S. No. 1932.

b. „J. van Geen. luit: generaal opperbevelhebber van het mobile leger.“

Ten voeten uit, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst, waarvan één aan een lint om den hals; de linkerhand aan het geveest van den degen, in de rechter een steekhoed van eigenaardigen vorm. Achter de verhevenheid, waarop hij staat, eenige infanteristen met het geveest in den arm en één bijhouwer. Slechte steendruk in-fol., z. n. N. b. M. en v. S.

c. „Z. E. den Luit: Generaal I. van Geen, Opper Bevelhebber van het mobile Leger.”

Kniestuk, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst, waarvan één aan een lint om den hals; met sjerp om. De linkerhand rust op een kaart, die op een kanon ligt, de rechter, waarin hij den steek heeft, op den rug. Steendruk in-fol., „H. L. v. d. Houten del.”, „Lith. Voorn Boers & C.”. Met 8-regelig vers: „Van Geen!..... die naam alleen doet reeds de miltzucht beven,” enz., onder bovenstaand onderschrift. Onder het vers: „Met Goedkeuring van Z. E.” „M. L. Zangers te Rotterdam, excud.” v. S. No. 1932*. Afdruk op chineesch papier.

d. „Z. E. den luit: generaal J. van Geen.”

Kniestuk geheel als het voorgaande, alleen ligt de kaart niet voor den mond van het kanon, maar er naast. Steendr. in-4°, z. n. v. S. No. 1935?

e. „Z. E. den luit: generaal J. van Geen. Opperbevelhebber van het Mobile Leger.”

Kniestuk, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst, waarvan één aan een lint om den hals. De rechterhand, waarmede de steekhoed wordt vastgehouden, op den rug, de linker rustende op een tafel? Vóór hem een trofee van wapens en vaandels. Steendruk in-fol., z. n., met een 6-regelig vers: „Wie is hij, die op Javas verre boorden,” enz. onder bovenstaand onderschrift. N. b. M. en v. S.

f. „J: van Geen.”

„L: generaal.”

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met kommandeurskruis om den hals en twee ordeteekens op de borst. Onder bovenstaand onderschrift, dat aan weerszijden van een paar gekruiste vaandels staat, is van Geen te paard afgebeeld, naar rechts rijdende, tegenover een ander generaal te paard; op den tweeden grond troepen, op den achtergrond een vestingstad (Breda). Onder deze voorstelling: „Opperbevelhebber van het mobile Leger. Kommandeur der Militaire Willems Orde. Ridder van het Legion van Eer.” Steendruk in-fol., „bij Desguerois (sic) Amsterdam.”, het portret door C. C. A. Laast. v. S. No. 1936*, die echter foutief één regel onderschrift opgeeft. Afdruk op chineesch papier.

g. „Van Geen”.

Facsimile rechts van het familiewapen, onder een borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst, waarvan één aan een lint onder den kraag der jas. Steendruk in-4°, „L. H. de Fontenay pict.

Reg. ad viv. fecit.", „Steend: van Houtman te Utrecht." Onder het facsimile een 4-regelig vers: „Blik d'Edlen Held van Geen in dese beeldnis aan," enz. v. S. No. 1934*, die, vermoedelijk foutief, opgeeft: naar de Fontenay, door Verhoesen.

h. „Van Geen".

Facsimile rechts van het familiewapen onder een borstbeeld geheel als het vorige en met hetzelfde 4-regelig vers. Steendruk in-4°, „A. Verhoesen lith.", „Steend v. Houtman. Utrecht." M. No. 1805.

Aanwzig in een exemplaar op gewoon- en op chineesch papier.

i. „Baron van Geen."

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, foutief afgebeeld met een zeer smal ordelint, dat weinig gracieus van den rechtershouder afhangt en met drie ordetekens op de borst, waarvan één aan een lint om den hals. Slechte steendruk in-8°, „Lith. Welle." N. b. M. en v. S.

j. „De luit. generaal baron van Geen."

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken om den hals en twee op de borst. Steendruk in-4°, „Naar het leven op Steen geteekend door den 1° Luit: der Artill. Steuerwald.", „Steendrukkerij van Steuerwald & Co te Dordt." v. S. No. 1933.

k. Joseph Jacobus baron „Van Geen".

Borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met het kommandeurskruis der Militaire Willemsorde om den hals en twee ordetekens op de borst. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del.", „'s Hage, E. Spanier lith. van Z. M." Afdruk op chineesch papier. Met 3 blz. tekst gr. in-fol. Uit: *Biographisch Album* bij Nijgh. v. S. No. 1934.

XXII. „O. W. Gobius. Vice admiraal. Kommandeur der Orde van den Nederlandschen Leeuw, Directeur en Kommandant der Marine in het Hoofd Departement van de Schelde, Opperbevelhebber van de vesting Vlissingen en van 's Rijks Zeemagt in de zeegaten van de monden der Schelde."

Vijfregelig onderschrift van een borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in uniform, met één ordeteeken om den hals en twee op de borst. Steendr. in-4°, „Op Steen geteekend door C. Kimmel", „Steend. v. Houtman." Afdruk op chineesch papier. M. No. 1875.

XXIII. „Generaal-majoor J. E. van Gorkum."

Kniestuk, naar rechts en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met vier ordetekens, waarbij het Metalen kruis, en een dienstgesp op de borst; in een leunstoel; de rechterhand

op het rechterbeen, de linker aan het gevest van den degen. Boven het onderschrift het familiewapen met, in een lint, de spreuk er onder: „Vivit post funera virtus.“ Steendruk in-8°, „J. P. Berghaus, n. d. Daguerr. lith. Leijden 18 $\frac{30}{VII}$ 62.“ „Uitgave van T. Hooiberg & Zoon te Leyden.“ v. S. No. 2058.

xxiv. a. „N. F. E. von Gumoëns, Kolonel bij den Generalen Staf, Ridder van de Militaire Willems-Orde, 4de Klasse.“

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteevens op de borst. Midden onder bovenstaand 3-regelig onderschrift het wapen van den afgebeelden, met devies in lint: „Amitié de Gumoëns.“ er onder, en aan weerszijden ervan: „Geboren te Bern, in Zwitserland, op den 19^{den} April des jaars 1790.“ „Overleden te Antwerpen, aan zijne aldáár bekomenen wonden den 29 December 1832.“ Steendruk in-fol., „Smit, pinx!“, „L. A. Vintcent, del.“, „Nolthenius de Man, dirext!“, „Gedrukt door Desguerrois.“ Afdruk op chineesch papier. Muller No. 2065.

b. „N. F. E. von Gumoëns. Geboren te Berne, in Zwitserland den 19 April 1790. Kolonel bij den generalen staf. Ridder van de Militaire Willems-orde, 4^e Klasse. Overleden den 28 Decemb. 1832. aan zijne den 21 dier maand op de Citadel van Antwerpen, bekomen wonden.“

Borstbeeld, naar rechts, in profiel, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteevens op de borst. Steendruk in-fol., „Naar het leven geteekend, en op Steen gebragt door F. B. Waanders.“, „Ged^e en uitgegeven ter Steend^e van Steuerwald & C² te Dordt 1833.“, „Gedeponneerd.“ v. S. No. 2172. Afdruk op chineesch papier met droog stempel als bij No. xi z.

xxv. „J P Hasebroek“.

Facsimile onder een borstbeeld in ovaal, van voren en naar rechts, blootshoofds, in burgerkleeding, met een ordelint in het knoopgat. Photogr. kl. in-8°, „Cliché Wegner & Mottu.“, „Photog. Goupil & Cie“. N. b. v. S.

Het portret behoort in: Dr. Jan ten Brink, *Onze hedendaagse letterkundigen*. Amst. 1885. gr. in-fol. In de aflevering, waarin Hasebroeks leven beschreven en die hier bijgevoegd is, komt op de eerste blz. het facsimile van een briefje voor, door dezen 13 Augustus 1831 uit Leuven aan zijne ouders gericht.

Hasebroek was onder de vrijwilligers der Leidsche Universiteit; iets waarop hij zijn leven lang trotsch was.

xxvi. „B^{de} Van Heerd“.

Facsimile-handteekening onder een kniestuk, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met adjudants nestels, twee kom-

mandeurskruisen om den hals, vijf ordeteekens en een eeseteeken voor XL-jarigen dienst op de borst; de rechterhand steunend op een tafel, de linker aan het gevest van den degen. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del.“, „La Haye, E. Spanier, lith. du Roi.“ v. S. No. 2337. Afdruk op chineesch papier.

XXVII. a. „De 1^e g^e Cort Heyligers, belast met het Oppertoezicht over de algemeene Volkswapening, het Opperbevel over de troepen in en bij Nijmegen en Grave, en het tijdelijk bevel in het 2^e Groot Militair Kommando.“

Onderschrift van een borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met kommandeurskruis om den hals en twee ordeteekens op de borst. Steendruk in-4°., „M. V. del.“, „Steendr. v. Magnenat.“ v. S. No. 2440**.

Cort Heyligers kommandeerde tijdens den Tiendaagschen Veldtocht de Reserve-divisie.

b. Een ander borstbeeld, op ouderen leeftijd, links en van voren, blootshoofds, in uniform, met zes ordeteekens. Steendr. in-8°., naar C. L.(ast), met adres van Soetens & Fils in den Haag. v. S. No. 2440*.

J. Hobein.

Zie No. 6982—6985 hier voren.

XXVIII. „U. Huguenin. Generaal-Majoor der Artillerie. Ridder der orde van den Ned: Leeuw, Lid van het Koninklijk Ned: Instituut van Wetens: Letterk: en Schoone kunsten, 1ste kl., Lid van de Akademie van Wetens: en Fraaije lett: te Brussel enz.“

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens op de borst. Steendruk gr. in-4°., z. n., „Bij de Erven Doorman te 's Gravenhage 1834. Gedeponeerd.“ N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

XXIX. „Jan Herman van Ingen“.

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in burgerkleeding, met het Metalen kruis op de jas. Van Ingen was „Kapitein bij de 1^e Komp. van het 1^e Veld-Bat^o der mobile Amsterd. Schutterij, 1830—1839.“, zoals er in handschrift onder staat. Steendruk in-8°., z. n. v. S. No. 2696*. Het portret behoort in het werkje van J. H. van Ingen, *Dagboek van schuld en onschuld*, zie No. 7053 hier voren.

xxx. J. F. Kerst. Officier van gezondheid.

Borstbeeld, links en van voren, blootshoofds, in de uniform van militair geneeskundige, met drie ordeteekens en eeseteeken voor 35-jarigen dienst. Steendr. in-4°., z. n., uit de drukkerij van P. W. van de Weijs te Utrecht. Met facsimile van de onleesbare handteekening onder het portret. v. S. No. 2917. Afdruk op chineesch papier.

In den veldtocht chirurgijn-majoor van de 2e divisie.

xxxI. Jhr. R. A. „Klerck”.

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met adjudants nestels, ordelint over den rechterschouder, acht ordeteekens en gesp voor 30-jarigen dienst op de borst. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del.”, „s Hage, E. Spanier, lith. v. Z. M.” Afdruck op chineesch papier. Met 3 blz. tekst gr. in-fol. Uit: *Biographisch Album* bij Nijgh. v. S. No. 2971.

Klerck was bevelhebber der grenadiers in de gevechten te Brussel in 1830.

xxxII. „F. Knotzer Generaal Majoor, Kommanderende de 1^e Brigade der Reserve Divisie Infanterie.”

Borstbeeld, van voren en naar links, met gepluimden steek op 't hoofd, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Onder den naam en tusschen het verder onderschrift een kuras, gekruist geweer en degen, lauwer- en palmtakken. Steendruk in-fol., „N. Pieneman J. W. z. Pinx”, „P. Barbiers, del.”, „Lith. L. Samijn”. v. S. No. 2989 heeft H. Pieneman.

xxxIII. a. Luitenant-generaal de Kock. Opperbevelhebber van de mobiele troepen in Staats-Vlaanderen.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, met twee ordesteren, acht-kante medaille, het Metalen kruis en gesp voor „xxx”-jarigen dienst op de borst. Steendruk in-fol., „C. Kruseman, Pinx!”, „J. C. Elink Sterk, lith.”, „Steendr. van J. D. Steuerwald.” Onder het portret, op chineesch papier, is op het opzet-papier, één geheel uitmakende met het portret, een vignet afgedrukt, dat twee feiten uit de Kocks verblijf in Indië te zien geeft: links de onderwerping van „Palembang”, in „1821”; rechts een voorval uit den strijd tegen Dipo Negoro, op „Java”, in „1825—1830”. Met dit vignet mede, waarbij de aangehaalde woorden en jaartallen in linten zijn geplaatst, is de plaat gr. in-fol. Muller, *Portr.* No. 2963, vermeldt dit vignet als een afzonderlijk plaatje. Het verschil tusschen deze en de volgende afbeelding van baron de Kock, hoewel van denzelfden schilder en lithograaf, is in kursief aangegeven. Ook is de jaakraag hier met eikenloof, dáár met gewoon galon geborduurd en staan de troetels der epauletten hier van den arm af, terwijl zij er dáár tegenaanluiten.

b. Luitenant-generaal de Kock.

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met ordelint over den rechterschouder en één ordester, een

achtkante medaille en het Metalen kruis op de borst. Steendr. in-fol., „C. Kruseman. Pinx.“, „I. C. Elink Sterk. Lith.“ N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

a. „Z. E. H. M. de Kock, Luitenant Generaal, Kommandeur der Militaire Willems Orde.“

Verkleinde kopie der vorige prent. Steendr. in-4°, door C. C. A. Last. v. S. No. 2997.

d. „De Kock“.

Facsimile en borstbeeld. Verkleinde kopiën der onder a beschreven prent. Steendruk kl. in-4°, z. n., uit de „Impr. Lith. S. Lankhout, la Haya.“ Onder het facsimile het jaartal 1838. v. S. No. 2898*. Afdruk op chineesch papier.

e. „De Kock“.

Facsimile onder een borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, enz. Verder, geheel gelijke en eenigzins verkleinde, kopie van het onder a beschrevene en evenals dat zeer goed uitgevoerde portret. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del.“, „'s Hage, E. Spanier, lith. v. Z. M.“ Afdruk op chineesch papier. Met 3 blz. tekst gr. in-fol. Uit: *Biographisch Album* bij Nijgh. v. S. No. 2998.

xxxiv. a. „J. C. Koopman, Geboren te Amsterdam den 21 Maart 1790. Kommandant van Z, M, zeemagt voor Antwerpen. Ridder van de Militaire Willems-orde 3^½ Klasse en Ridder van den Nederlandschen Leeuw.“

Borstbeeld, naar links, het ontbloote hoofd naar rechts gewend, in marine-uniform, met drie ordeteekens op de linker-revers der jas Steendruk in-fol., „Naar het leven geteekend en op Steen gebragt door F. B. Waanders“, „Ged. en uitgegeven ter Steend. bij van Steuerwald & Co te Dordt. 1833.“ „Gedeponneerd.“ Afdruk op chineesch papier. M. No. 2996.

b. „J. C. Koopman, kolonel kapitein ter zee comm^{dr} van de Milit^{re} Willems-orde en ridder van de (sic) Nederl^e leeuw, kommandant van Z. M. scheepsmagt voor Antwerpen en de verdedigings middelen aan de vlaamsche wal gedur^{ig} de jar^{en}. 1830—32.“

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in marine-uniform, met het kommandeurskruis aan een lint om den hals en vier ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., „Geschilderd op het Vlaamsche-hoofd in 1831 door J. W. Pieneman, R. d. N. L.“, „C. C. A. Last. lith.“, „Steend. v. Deaguerrois en C^o“, „Uitgegeven door Frans Buffa en Zonen, Kalverstraat, hoek v. d. Gapersteeg, N° 221. Gedeponneerd te Amsterdam, 1834.“ v. S. No. 3031. Afdruk op chineesch papier.

c. J. C. „Koopman“.

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld, naar links,

blootahoofds, in militaire kleeding, met adjudants nestels, ordelint over den rechterschouder, twee kommandeurskruizen om den hals en vijf ordeteekens met den gesp voor 35-jarigen dienst op de borst. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister get. naar Neuman.“, „'s Hage, E. Spanier, lithogr. v. Z. M.“ Afdruk op chineesch papier. Met 3 blz. tekst gr. in-fol. Uit: *Biographisch Album* bij Nijgh. v. S. No. 3032.

xxxv. a. F. C. List.

Borstbeeld zonder onderschrift, naar links en van voren, blootahoofds, in militaire kleeding, met vier ordeteekens op de borst. Vlak onder het portret een sectie artillerie vurende, rechts daarvan een hoofdofficier met zijn staf te paard. Steendruk in-4°, „Naar het leven op Steen door C. H. G. Steuerwald. 1839.“, „Steen van I. D. Steuerwald te 's Hage.“ N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

Tijdens den Tiendaagschen veldtocht kolonel-kommandant der artillerie te veld.

b. Luitenant-generaal List.

Borstbeeld zonder onderschrift, van voren, blootahoofds, in militaire kleeding, met adjudants nestels, ordelint over den rechterschouder, kommandeurskruis van de Militaire Willemsorde aan een lint om den hals, vijf ordeteekens en een ereteeken van langen dienst op de borst. Steendruk in-4°, „Steuerwald 1848“. N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

xxxvi. a. Vice-admiraal A. W. de Man.

Borstbeeld zonder onderschrift, naar links en van voren, blootahoofds, in militaire kleeding, met het kommandeurskruis om den hals, twee ordeteekens en een medaille op de borst. Steendruk in-4°, „N. Pieneman Del.“, „F. B. Waanders Lith.“ v. S. No. 3437. Afdruk op chineesch papier, waar overheen men het volgende leest: „Aan mijnen ouden vriend H: A: van Karnebeek,.... De gep: Vice Admiraal, A. W. de Man. 1845.“

b. „Vice-admiraal, A. W. de Man.“

Geheel als het vorige, doch grooter en zonder inschrift. Steendruk in-4°, z. n., „Steendr. v. P. W. M. Trap.“ v. S. No. 3437°. Afdruk op chineesch papier.

xxxvii. a. „Z: Exc: de Luit: Generaal Meyer, Kommand: de 3^e div; Inf:“.

Borstbeeld naar links, blootahoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Steendruk in-4°, „J. Mock, F: Kap: bij de Gen: Staf.“, „Bakhuijzen, lith.“, „Steend. Desguerois en C: Amst:“ Afdruk op chineesch papier. Muller No. 3615. Zie ook v. S. i, v.

b. „A. F. Meijer, Luitenant-Generaal, Ridder der Militaire Willems-Orde, 3^e klasse, van den Nederlandschen Leeuw en van het Legioen van Eer. Bevelhebber der 3^e Divisie Infanterie des Legers te Velda.”

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met de teekens der in het onderschrift genoemde ordes en dat van het Metalen kruis op de borst. Steendruk in-4°. „Van den Eynde, Officier der Infanterie, Geteekend te Oosterwijk naar 't leven op den steen.” „Steend. van Deaguerrois en C^o te Amst.” „Sterk, Drukker en Boekverkooper te Breda, & Ritsema Boek en Kunsthandelaar, te Haarlem. Excuderunt, 1833.” v. S. No. 3657. Afdruk op chineesch papier.

XXXVIII. „J. G. Meijer.”

Borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in huzaren-uniform. Steendruk in-4°. „van den Eijnde Officier der Infant. Lith. delin.”

Onder den naam is het familiewapen afgebeeld. J. G. Meijer, de zoon van den luitenant-generaal A. F. Meijer, kapitein-kwartiermeester der huzaren, later majoor, was eenigen tijd adjudant van zijn vader. N. b. M. en v. S.

G. Morre, fuselier.

Zie voor zijn portret No. 7208 hier voren.

XXXIX. Dr. H. H. Naegeli, Eerstaanwezend officier van gezondheid 1e klasse te Breda.

Kniestuk, naar rechts en van voren, blootshoofds, in uniform van militair geneeskundige, met één ordeteeken om den hals en twee op de borst en met het eereteken van 25-jarigen dienst; zittende in een leunstoel, de rechterarm rustende op een tafel, in de rechterhand een veerenpen; links op den achtergrond een boekenkast. Steendr. in-4°. „D. Nederveen geteek.” „J. P. Berg-haus lith. Leyden 18²⁷ 53.” v. S. No. 3841. Afdruk op chineesch papier.

XL. Ch. baron „Nepveu”.

Facsimile onder een borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding met adjudants nestels; met twee ordeteekens aan een lint om den hals, negen op de linker- en twee op de rechterszijde der borst. Steendruk in-fol. „A. Canelle, Lith.” „Lith. v. S. Lankhout 's Hage.” N. b. M. en v. S.

XLI. A. F. J. F. J. baron van Omphal.

Kniestuk, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met adjudants nestels; ordelint over den rechterschouder en onder de sjerp, waaraan de degen hangt; vijftien ordeteekens op de borst; den steek in de rechterhand, de linker op den rug. Steen-

druk gr. in-fol., z. n. v. S. No. 3994. Ex. op chineesch papier.

Majoor van Omphal was o. a. bij Boutersem.

XLII. „E. van der Oudermeulen, Luitenant Kolonel, Kommandant der dd. Schutterij van 's Gravenhage, Buitengewoon Adjutant van Z. M. den Koning.”

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met adjudants nestels, een ordeteeken aan een niet zichtbaar lint om den hals en drie ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., „J. H. Hoffmeister” (del.), „E. Spanier, lithogr. van Z. M. den Koning.” v. S. No. 4088. Afdruk op chineesch papier.

XLIII. „J. J. Robert Geb. 14 Nov. 1811 te Leiden. Hulde voor betoonden moed op den 15. December 1832. bij de belegering der Citadel van Antwerpen.”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in burgerkleeding, met gestreepten shawldaas, twee ordeteekens op de borst. Steendruk in-4°, „J. Erleben fec.” v. S. No. 4546.

Robert was later concierge van het Valkhof te Nijmegen.

XLIV. „H: Rookmaker Oud Majoor-Kommandant der vrijwillige Noord-Hollandsche Jagers.”

Handteekening in facsimile en onderschrift van een borstbeeld, van voren, blootshoofds, in burgerkleeding, met hoog toegeknoot vest, vier ordeteekenen op de linkerrevers der jas. Steendruk in-fol., „A. J. Ehle, del. et lith.”, „Steendr. v. P. Blommers, te 's Hage.”, „Uitgaaf van J. J. van Brederode.” te Haarlem. v. S. No. 4596. Afdruk op chineesch papier.

XLV. a. „J. C. Rijk.”

Facsimile onder een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in marine-uniform, met adjudants nestels, ordelint over den linkerschouder, drie kommandeurskruizen aan niet zichtbare linten om den hals, één ordeteeken op de rechterborst en vier andere links *binnen* het lint. Steendruk gr. in-8°, door C. C. A. Last, uit de steendrukkerij van P. Blommers te 's Hage. v. S. No. 4731.

b. „Le contre-amiral J. C. Ryk, gouverneur-général des Indes-occidentales (1839—1842) (actuellement vice-amiral, ministre de la marine et des colonies.)”

Drie-regelig onderschrift van een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in marine-uniform, met adjudants nestels, ordelint over den linkerschouder, drie kommandeurskruizen aan niet zichtbare linten om den hals, één ordeteeken op de rechterborst, en vier *buiten* het lint, op de linkerborst. Steendruk in-4°, „Ged: bij I. D. Steuerwald.” Uit: *Moniteur des Indes*. 1848/49. v. S. No. 4729. Afdruk op chineesch papier.

Hierbij een uitknipsel uit het *Journal de la Haye*? met een in 't fransch overgezet levensbericht, tot 1838, uit de *Avondbode*.

c. „J. C. Rijk.”

Facsimile onder een borstbeeld geheel als het voorgaande, doch kleiner. Steendruk in-8°, door C. C. A. Last, „Steend. v. P. Blommers, te 's Hage.” N. b. M. en v. S.

d. „J. C. Rijk.”

Borstbeeld als het vorige, maar nog kleiner en met slechts drie ordeteekens buiten het lint. Steendruk kl. in-8°, door C. C. A. Last, uit de drukkerij van P. W. M. Trap te Leiden. Uit: Deel I. der *Maandelijkse Kronijk*. 1854. v. S. No. 4732.

e. „J. C. Rijk.”

Facsimile onder een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in marine-uniform, de ordeteekens gedeeltelijk bedekt door het ordelint der vrijmetselarij, dat hem van beide schouders afhangt. Steendruk in-8°, s. n. Uit: *Nederlandsch Jaarboekje voor Vrijmetselaren*. 1855. v. S. No. 4730.

f. „J. C. Rijk.”

Facsimile onder een borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in marine-uniform, met adjudants nestels, ordelint over den rechterschouder, vier kommandeurskruizen om den hals en vier ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del. naar [M.] Schouman.” „'s Hage, E. Spanier, lithogr. van Z. M. den Koning.” Afdruk op chineesch papier. Met 6 blz. tekst gr. in-fol. Uit: *Biographisch album* bij Nijgh. v. S. No. 4723.

Op de laatste bladzijde van den tekst is het gedenkteeken met gebeeldhouwde buste afgebeeld, dat op het kerkhof te Eik-en-Duinen staat. Zie ook No. 7261 hier voren.

XLVI. Jacob Cornelis van Rijnveld.

Borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, den mantel lohangende over den rechterschouder en een patroontaschriem over den linker, met twee ordeteekens op de borst. Steendr. in-4°, „L. de Koningh J: Fecit.” „Steendr. van H. J. Backer.” N. b. M. en v. S. Afdruk op chineesch papier.

Hierbij een strook waarop in H.S. van v. R. en met zijn onderteekening: „Denk van tijd tot tijd eens aan uwen vriend”. Vlg. aanteekening van den heer Smits van Nieuwerkerk: „Geschreven uit Dordt, den 6. Mei, 1836, aan den Officier van Gezondheid Van Dommelen, bij de rijdende Batterij, No. 13, te Bortel.”

Van Rijnveld was in den Tiendaagschen veldtocht adjudant van den kolonel der artillerie List.

XLVII. W. A. baron „Schimmelpenninck van der Oije”.

Geschreven naam onder een kniestuk, naar rechts en van voren, blootshoofds, in burgerkleeding, met ordelint en ordeteeken op de borst, de linkerhand tusschen den rok gestoken, de rechter rustende op een tafel, waarop een dikke portefeuille ligt; rechts een armstoel bij een kolom. Steendr. in-fol., naar N. Pieman, door F. B. Waanders. v. S. No. 4900 geeft op door W. Waanders. Afdruk op chineesch papier.

Onder de plaat is een gedeelte van een dienstbrief geplakt met de handtekening van bovengenoemden, als „Majoor kommanderende opgemeld Bataillon” (1^e bataillon van de 2^e afdeling geldersche schutterij), gedateerd: „Hilvarensbeek den 26 Julij 1831”.

XLVIII. a. „H. G. Seelig. Geboren te Nieuwstad, den 8 Sept. 1787. Majoor bij het 3^e bat. artillerie nat. mil. Ridder der Militaire Willems-orde 4^e klasse, laatstelijk Kommandant der Artillerie op het Kasteel van Antwerpen.”

Onderschrift van een borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in uniform, met twee ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., „Naar het leven geteekend en op Steen gebragt door F. B. Waanders”, „Gedr. en Uitgegeven ter Steendr^d van Steuward & Co te Dordt, 1833.” „Gedeponeerd.” Midden onderin het blad het drooge stempel van de uitgevers: „S & Co”. v. S. No. 5081. Afdruk op chineesch papier.

Hierbij een oproeping tot bijdragen voor een eenvoudig monument op Seelig's graf, gedateerd 3 Februarij 1865 en met de namen van driëntwintig zijner krijgsbroeders eronder. 1 blad in-fol., in steendruk.

b. „H. G. Seelig, luitenant generaal der artillerie, buitengewoon adjudant des konings, oud gouverneur der koninklijke militaire akademie.”

Onderschrift onder de afbeelding te halverlijve, beschreven onder No. 6891 XIX hier voren. v. S. No. 5082.

XLIX. „Dr. Snabillé”. (J. P. J.).

Facsimile-handtekening onder een borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in uniform van chirurgijn-majoor, met een ordeteeken om den hals, drie, waarbij het Metalen kruis, en de gesp van xxxv-jarigen dienst op de borst. Steendr. in-4°., naar F. Waanders, uit de steendr. van C. W. Mieling. v. S. No. 5167.

L. a. „Jan Frederic Sorg, Luitenant-kolonel, kommanderende het 13^e Bataillon Infanterie van het Oost Indische leger.”

Drie-regelig onderschrift van een afbeelding te halverlijve, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee orde-

teekens op de borst. Steendruk in-8°, z. n., uit de drukkerij van C. W. Mieling. v. S. No. 5214.

Als 3^e luitenant in het 3^e bataillon der 7^e afdeeling infanterie „woonde hij de treurige krijgsverrigtingen bij van 1830" en was in 1831—1837 1^e luitenant bij de 12^e afdeeling.

b. „Jan Frederik Sorg”.

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens en een gesp van 25-jarigen dienst op de borst. Steendruk in-fol., „N. J. W. de Roode del.”, „'s Hage, E. Spanier lith. v. Z. M.” Afdruk op chineesch papier. Met 3 blz. tekst gr. in-fol., behoorende in: *Biographisch album* bij Nijgh. v. S. No. 5214*.

J. C. J. van Speyk.

Zie No. 6946—6962 hier voren.

LL „J. P. Sprenger, Generaal-Majoor, Ridder der Militaire Willem-Orde, van den Nederlandschen Leeuw en van het Legioen van Eer, Kommandant der 2^e Brigade, 3^e Divisie Inf: des Legers te Velde.”

Afbeelding te halverlijve, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met vier ordeteekens op de borst, de rechterhand in den broekzak, de linker onder het gevest van een sereasabel, waarin men leest: „Uit acht. Korps of. 2. Brigad 3. Div. 1832”. Steendruk in-fol., „Van den Eynde, Officier der Infanterie, Geteekend te Bortel, naar 't leven op den steen.”, „Steendr' van Steuward & Ce te Dordt.”, „Joh: Guykens, Boekhandelaar, te Amsterdam Excudit 1834.” v. S. No. 5278.

LII. „De generaal majoor A. I. I. baron Des Tombe. Ridder van de Nederlandsche Leeuw, Officier van het Legioen van Eer.”

Borstbeeld, van voren en naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met twee ordeteekens op de borst, de mantel van de schouders afgesakt. Steendruk in-fol., „Naar het leven, en op steen geteekend door C. Kimmel.”, „Steendr' van Steuward & Ce te Dordt.”, „Uitgegeven te Middelburg, bij C. E. Schutters, 1831.” „Gedeponeerd.” v. S. No. 5595.

In 1831 was hij bij het leger te velde.

LIII. „C. van Valkenburg. Luit: Kolonel der Groninger Vrijwillige Jagers. Ridder der (sic) Ned^{sche} Leeuw. Geboren te Leyden 25 October 1784. Gesneuveld bij Batersoem 11 Augustus 1831.”

Borstbeeld, van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Het beeld komt als uit een wolk op. Steendruk in-8°, z. n., „J. Oomkens Excudit.” v. S. No. 5688.

LIV. „L; gen; D. L. Vermasen Opperbevelhebber der Vesting 's Hertogenbosch.”

Borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-4°, „C. Bentinck del:”, „Steend: v. Houtman te Utrecht.” Muller, No. 5636.

LV. J. J. „Volkhemer; Kolonel, Ridder der Militaire Willems-orde en van het Legioen van Eer kommanderende het Mobiele gedeelte van het Algemeene Dépôt der Landmagt, N° 33.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met drie ordeteekens op de borst. Steendruk in-4°, „Eymael Kap: del:”, „G: Jooss Lith.”, „Lith: van Langenhuyzen, 's Hage.” v. S. No. 5930, die foutief opgeeft: Lith. door kapt. Eymael bij G. Jooss.

LVI. a. „Jan Ernst Wildeman, Generaal Majoor, Laatstelijk Opperbevelhebber der Vesting Breda, Adjunct van den Chef van den Generalen Staf, Ridder der Orde van den Ned: Leeuw, Correspondend Lid der 1ste kl: van het Koninklijk Instituut van Kunsten en Wetenschappen, enz. enz. enz.”

Vijfregelig onderschrift van een borstbeeld, naar rechts, het ontbloote hoofd naar links, in militaire kleeding, met twee ordeteekens op de borst. Steendr. gr. in-fol., „Becker Pinx.”, „I. C. Elink Sterk, Lith:”, „Steend: van I. D. Steuerwald.” Met 4-regelig vers van Jan J. F. Wap: „Wie menschenadeldom en Krijgsmansdeugd waardeeren,” enz., onder het onderschrift. v. S. No. 6141. Afdruk op chineesch papier.

b. Een verkleinde kopie van dit portret met onderschrift: „J. E. Wildeman. Publié par Soetens & Fils à La Haye.” Steendr. in-8°, op steen geteekend door „N. W. T.” M. No. 6064.

LVII. „D. E. Wilhelmie Ridder der Militaire Willems Orde Kapitein der Vrijwillige Jagers van de Utrechtsche Hoggeschool.”

Borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in de uniform van kapitein der jagers, met één ordeteeken op de borst. Steendruk gr. in-4°, van Houtman te Utrecht. M. No. 6067.

LVIII. „L. P. de Wit, 1^c Luitenant bij de 13 afd: Inf^c genoueveld voor Antwerpen den 1^{en} Nov 1830 Ridder der Militaire Willemsorder 4 Klasse”.

Vierregelig onderschrift van een borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken op de borst. Steendruk in-4°, „ged Eymaal”, „Lith. v. Langenhuyzen”. v. S. No. 6173*.

Onder het onderschrift het volgend 4-regelig versje van „H. v. L 1^c L: bij 't K.(orps) M.(ariniers ?)”:

„Hij hielp op Java's grond den muiteling verneeren
En mogt met roem en rang gelauwerd t'huiswaarts keeren
Doch op des vorsten stem, op nieuw ten strijd gesneld
Heeft hem het Belgisch rot al strijdend neergeveld”.

LIX. „C: J: Wolterbeek”.

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld, van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, met een ordelint over den rechterschouder, kommandeurskruis om den hals en drie ordetekens op de borst. Steendruk in-fol., „I. H. Hoffmeister del.”, „'s Hage, E. Spanier, lith. v. Z. M.” Afdruk op chineesch papier. Met 3 blz. tekst gr. in-fol. Uit: *Biographisch album* bij Nijgh. v. S. No. 6218.

Wolterbeek was in 1830—1831 Directeur-generaal van Marine.

LX. „I. J. Dermout. Buitengewoon Hofprediker van Zijne Majesteden Koning der Nederlanden en Predikant in 's Gravenhage.”

Borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in preekrok, met bef. Aquatint in-fol., naar J. W. Pieneman, door W. Grebner, met adres van D. A. M. Sluyter te 's Gravenhage. v. S. No. 1415.

Hierbij de oorspronkelijke schets voor deze gravure. Teekening in potlood, in-fol.

LXI. a. „W. P. de Chavonnes Vrugt”.

Borstbeeld, naar links, als opkomende uit een wolk, waarop een palmtak ligt en een Aeolus-harp, met inschrift: „voor vaderland & vorst.”, zeker doelende op de begeestering die hij door zijn meeslependen zang wekte o. a. in Amsterdam; lager een lint met bovenstaanden naam. Hij is blootshoofds, in jas met tressen op de borst. Onder het portret een 5-regelig vers van Bilderdijk: „Ja zijn zang” enz. Steendruk in-fol., „van den Eijnde 1te Luit Fecit.”, „Lith: van A. Vinkeles R.”. v. S. No. 6016^e.

b. „W. P. de C. Vrugt Hof en Kamerzanger van Z. M. de Koning der Nederlanden.”

Borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in jas met tressen. Steendruk in-fol., „na 't leven op steen geteekend door A. M. de Boer.” N. b. M. en v. S.

c. „W P: de C: Vrugt”.

Facsimile-handteekening onder een borstbeeld naar rechts en van voren, blootshoofds, met hoog toegeknoopte jas. Steendruk gr. in-4^e., door P. F. Greive, uit de „Steendr. van H. J. Backer”. v. S. No. 6017. Afdruk op chineesch papier.

7276. „*Biographisch album.*“

Bovenstaande titel, die verder luidt: „Verzameling van Portretten met Levensberigten van verdienstelijke mannen uit de Geschiedenis van het Nederlandsche Zee en Krijgswezen en van de Kolonien. Uitgegeven onder toezigt van de H.H. Jhr. J. W. van Sijpesteijn, P. M. Netscher, Jhr. J. P. Cornets de Groot van Kraaienburg, F. C. Rose en J. K. H. de Roo van Alderwerelt. Door E. Spanier, lithograaf van Z. M. den Koning. 's Gravenhage, bij den Uitgever en bij den Boekhandelaar Martinus Nijhoff.“, komt voor op den omslag der eerste twee afleveringen van deze serie zeer goed uitgevoerde portretten en op de portefeuille tot berging der afleveringen, alleen is er nu en dan wijziging in de namen der toezicht hebbenden, waaronder ook nog dient genoemd Mr. C. Vosmaer, terwijl het adres der volgende alleen is: „Rotterdam, H. Nijgh.“, bij enkelen foutief: „Rotterdam.“ Op de achterzijde van sommige omalagen is opgegeven, welke portretten en levensbeschrijvingen „De twintig eerste nummers zullen bevatten:“ nl.: J. C. Rijk, C. T. Elout, R. D. Baron Tindal, J. C. Koopman, H. G. Graaf de Perponcher, J. Graaf van den Bosch, Jonkheer R. A. Klerck, C. J. Wolterbeek, J. V. Baron de Constant Rebecque, H. M. Baron de Kock, Jonkheer H. A. Ruijsch, G. A. G. P. Baron van der Capellen, J. Baron van Geen, J. H. van Kinsbergen, A. V. Michiels, C. R. T. Baron Kraijenhoff, P. Baron Melvill van Carnbée, L. P. J. Burggraaf du Bus de Gisignies, J. B. Baron van Merlen en H. W. Daendela. Behalve deze behooren nog tot dezelfde serie J. C. Baron Baud, J. A. Zoutman, D. H. Baron Chassé, D. J. de Eerens en J. F. Sorg, hier mede aanwezig.

Voor zoover de hierin voorkomende personen deel hadden aan de gebeurtenissen in België in 1830—1832, zijn ze onder No. 7275 elk afzonderlijk in alfabetische orde vermeld. In de sierlijke gefigureerde letter, aan het hoofd van elke biografie, is meestentijds het familiewapen van den beschrevene opgenomen. Alleen aan het eind der levensbeschrijvingen van Rijk, Koopman en Michiels vindt men de afbeelding van hun grafmonument. v. Someren (Dl. I. No. 222) zegt, dat de afleveringen 1—12 bij Nijhoff, 13—25 bij H. Nijgh te Rotterdam verschenen. De geheele uitgaaf kan, naar wij meenen, veilig op naam van den laatsten gesteld worden.

7277. „*Belgische opstand. 1830. — Tiendaagsche veldt*“.

Onder dit opschrift komen op „Plaat VII.“ van P. H. K. van Schendel, *De Militaire Willemsorde Galerij van Nederlandsche helden.* Edam z. j., de borstbeelden voor der volgende deelne-

mers aan dien strijd, zooals ze daarop van links naar rechts en van boven naar onder zijn afgebeeld:

*J. Luden, ¹⁾ luit. kol. der armst. schutterij; E. v. d. Oudermolen, luit. kol. der schutterij te 's Gravenhage; *Mr. G. J. Fabius, kolonel komm. het 1^e reg. schutterij; *Mr. J. P. van Blarcom, oud-raadsheer te 's Hertogenbosch, vrijw. schutter; D. E. Wilhelmie, kapitein komm. der jagers Utr. Hoogeschool; E. W. van Dam van Isselt, majoor komm. der jagers van „van Dam“; *Dr. A. Rutgers v. d. Loeff, serg. maj. der gron. en fran. flankerkompagnie; *Prof. W. Vrolijk, 2e luit. der flankeurs gron. studenten; H. Rookmaker, kapitein komm. der N. H. jagers; C. van Valkenburg, luit. kol. komm. der gron. jagers; *Prof. J. F. van Oordt, 2e luit. flankeurs der gron. studenten; Daniël de Vos Brouwer, jager van „van Dam“; *J. F. van Dunsé, kapl. adj. der schutterij; *H. W. Roelants, kolonel der schutterij.

Ook de volgende bebooren hier vermeld:

„Plaat x.“ „Belgische opstand. 1830—1832.“

*J. H. Salomon, kolonel; *J. J. Habets, kolonel; *T. G. T. V. baron de Constant Rebecque, kolonel; *K. W. C. Reichmann, majoor; J. P. Sprenger, generaal-majoor; F. Knotzer, generaal-majoor; *M. Hoek, luit. kol.; B. J. C. baron Dibbets, luit. generaal; *P. W. Kuijpers, luit. kol.; Jhr. J. N. Everts, generaal-majoor; A. A. J. baron des Tombe, generaal-majoor; *J. A. F. Geisweit van der Netten, ritmeester der lichte dragonders; *Jhr. A. H. P. C. v. Suchtelen v. d. Haare, kapitein der grenadiers; *J. Kruijt, kapitein; *D. Habbema, 1e luitenant.

„Plaat xi.“

*J. L. Verburg, kolonel; *Jhr. G. C. R. R. v. Brienen v. Ramerus, kolonel; *J. P. Reuther, generaal-majoor, hoofdintendant; *P. F. A. le Coq d'Armandville, luit. kol.; L. P. J. Snabilié, gener.-maj. v. d. geneesk. dienst; *J. A. Waleson, generaal-majoor; *A. J. van Geldrop, majoor; *J. J. van Mulken, luit. gener.; *H. J. W. Pisuisse, kapitein; *A. C. A. Schönstedt, luit. gener.; *E. E. J. Mathon, generaal-majoor; *J. M. Broeze, kapitein-ingenieur; *G. L. von Schmid, 1e luitenant; *G. Boevé, fuselier; *M. Kooy, sergeant.

„Plaat xii.“

Jacob Hobein, later opperstuurman; J. J. Robert, matroos 3e kl.; *T. E. Dinaux, kolonel; *L. A. W. Witte Eechout, luit.-

¹⁾ Van de personen bij wier namen een * staat, is geen stader portret in deze afdeeling.

kol.; *D. A. Uhlenbeck, vice-admiraal; *H. Wipff, vice-admiraal; *H. H. Creyghton, luit.-kol.; A. F. Meijer, luit.-gen.; *A. L. W. C. Seyffardt, majoor; N. F. E. von Gumoëns, kolonel; Dr. J. C. van Rijneveld, kolonel; *J. F. Cassa, majoor; *Jhr. Mr. W. G. Hovy, kamerheer des konings; *Mr. J. H. V. baron van Reede van Oudtshoorn, oud-burgemeester; *W. baron de Constant Rebecque, luit. ter zee 2^e klasse.

„Plaat xiii.“ „Tiendaagache veldtogt. 1831.“

*W. Hessels, vrijw. lancier, ontv. der dir. bel.; *P. W. Nieuwland, refer. dep. v. oorlog; *D. J. den Beer Poortugaal, 1^e luit. bij de vrijw. jagers der leidsche hoogeschool; *Mr. J. P. Holle, luit.-kol. der schutterij; *J. E. P. Roelants, luit.-kol.; *C. P. Winkel, kolonel; *Mr. C. T. J. baron de Constant Rebecque, 2^e luit. der schutterij; *C. J. J. Goffin, gener.-majoor; *T. G. ter Haar, majoor mag. meester; *J. W. Walther, kapitein; *P. O. C. Vorrelman de Heer, serg.-maj. b. h. jagerkorps der Utr. stud.; *J. J. Langguth, majoor; *F. M. V. baron Bentinck tot Nijenhuis, 1^e luitenant; *A. de Haas, kapitein; *J. L. E. Sassen, 1^e luitenant der rijd. artillerie.

„Plaat xiv.“ „Citadel van Antwerpen. 1832.“

*A. Hoek, kapt. luit. ter zee; *J. F. A. Coertzen, schout-bij-nacht; J. C. J. van Speyk, luit. ter zee 2e kl.; *J. J. Bergansius, kapt. mag. meester; *A. C. Carnerlingh, generaal-majoor; J. C. Anemaet, majoor; *C. F. de Bock, kolonel; *W. H. Doorman, luit.-gener.; *W. A. Carré, kapitein; H. G. Seelig, majoor; *J. W. F. Knijff, luit.-kol.; *R. Verschoor, luit.-kol.; *Ruijfkrook, flankeur; *M. Kusters, milicien; *C. Akveld, flankeur.

Alle platen zijn in-fol. „Lichtdruk van Emrik & Binger, Haarlem.“, „Typ. van J. M. Roldanus C.“

Behalve de voornoemden, namen nog aan de krijgsbedrijven in België deel de navolgenden, meerendeels militairen van hoogen rang, afgebeeld op de daarbij vermelde platen:

„Plaat I.“ Koning Willem I.

„Plaat II.“ Z. K. H. prins Frederik der Nederlanden.

„Plaat III.“ J. V. baron de Constant Rebecque, generaal der inf.; D. H. baron Chassé, generaal der inf.; Z. K. H. prins Frederik; Z. H. hertog Bernard van Saksen-Weimar, luit.-gen.; Z. K. H. de prins van Oranje (later koning Willem II); R. A. baron Klerck, luit.-gen.; D. O. Bagelaar, gener.-majoor.

„Plaat IV.“ N. C. de Gallieris, kol. der kurassiers; C. M. Cort Heijligers, luit.-gen.; H. E. baron de Boer, luit.-kol.

„Plaat V.“ A. W. de Man, vice-adm.; J. C. Rijk, vice-adm.

„Plaat vi.^m D. J. de Eerens, luit.-gen.; H. M. baron de Kock, luit.-gen.; J. baron van Geen, luit.-generaal

„Plaat xv.^m J. F. Sorg, luit.-kolonel.

7278. *België's kroonpretendent, koning en staatslieden.*

I. „M^r le duc de Nemours. Elu Roi des Belges, le 3 Février, 1831.”

Ten voeten uit, naar links en van voren, blootshoofds, in militaire kleeding, de rechterarm hangend, de linkerhand aan het gevest van de sabel; op een bordes bij een beeld staande en leunende tegen het voetstuk, waarop zijn shako ligt. Steendruk in-fol., met bovenstaand onderschrift, „D'après le Portrait en miniature peint d'après nature par Mr Petit Lieutenant de la Garde Municipale.”. „Julien Lith.”, „Lith. de Bichebois aîné, rue cléry, 23.”

II. a. „Léopold Premier. Roi des Belges.”

Ten voeten uit, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met rijlaarzen, sjerp over den rechterschouder, een aantal ordeteekens op de borst, de linkerhand rustende op de sabel, den steek in de rechterhand. Staande op een bordes, bij een tweetal gedrapeerde zuilen. Gekleurde houtgravure in-4°. „H. Henderickx del”, „H. Brown sc. Anvers”.

b. „Le prince Léopold de Saxe-Cobourg, Elu Roi des Belges par le Congrès national le 4 Juin 1831.”

Borstbeeld, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, sjerp over den rechterschouder, acht ordeteekens op de borst. Steendruk in-fol., met bovenstaand onderschrift, „Sturm fecit”, „Lith. de Simonau.”

c. „Leopold I. Koning der Belgen.”

Borstbeeld, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met tien ordeteekens op de borst. Steendr. kl. in-8°, z. n. Uit?

III. „Louisa Maria Theresia Charlotta Isabella, koningin der Belgen, geboren prinses van Orleans, overleden den 11 October, 1850.”

Kniestuk naar links en van voren, met toupet, gedekolleteerd, de shawl zeer laag afhangende; in gefigureerd allegorisch randwerk, in de bovenhoeken twee engelen, die het beeld met een sterrenkrans tooien, in de benedenhoeken twee treurende engelen met de lijkbaar tusschen hen in. Steendruk in-8°, met bovenstaand onderschrift, naar C. C. A. Last, „Steendrukkerij van F. Böger.” Hierbij: N. B. Donkersloot, Een woord bij het afbeeldsel van wijlen de Koningin der Belgen., uit: *Europa*. 1850. 4^e deel, blz. 233—246, waarbij dit portret behoort.

IV. „Famille royale de Belgique.”

In 't midden de koning, rechts (voor den beschouwer links) zijn oudste, links zijn tweede zoon, allen in militaire kleeding en blootshoofds. Vóór hen de koningin, zittend, naar links, blootshoofds, de linkerarm geslagen om het middel van haar dochtertje. Gekleurde gravure kl. in-fol., „Heloise Leloir del”, „Félicie Fournier Sc.”. Uit een mode-journaal?

v. „Juan Van Halen. 7^{br} 1830.” Kommandant der belgische troepen binnen Brussel, in September 1830.

Borstbeeld, naar links en van voren, blootshoofds, in jas met bonten kraag en tressen en hoog toegeknoopt vest; om het middel een driekleurige sjerp. Steendruk in-8°, (naar of door) „F: C D..”. v. S. No. 2223*.

vi. „F. A. de Mûelenaere Député de la fandre Occidentale aux Etats Généraux, Chevalier de l'Ordre Royal du Lion Belgique.”

Borstbeeld naar links, de oogen door den bril naar rechts gewend, blootshoofds, in rok en laag uitgesneden vest, beide met staanden kraag, overhemd met jabot en diamanten speld, één ordeteeken op de borst. Steendruk in-fol., met bovenstaand onderschrift: „Acar inv.”, „F. Daems del.”, „Lith: de Bauduin & Cie” v. S. (i. v. de Meulenaere) na No. 3640.

vii. a. L. J. A. „depotter”. Lid der Tweede Kamer in 1828, later hoofdaanlegger van den belgischen opstand.

Borstbeeld, naar rechts en van voren, blootshoofds, in rok, hoog toegeknoopt vest en met staande boord. Steendruk in-8°, met bovenstaand onderschrift, uit de „Lith. Royale P. Degobert.”, „Publié par Ch: Hen, à Bruxelles.” Uit: „Galerie des contemporains illustres.”, zooals er boven staat. v. S. No. 4303.

b. „de Potter”.

Te halverlijve, naar rechts, blootshoofds, in jas, niet geheel gesloten vest, zittende op een stoel bij een tafel, waarop een boek ligt; nis op den achtergrond. „Stahlstich v. Bahmann.” N. b. M. en v. S.

VOORWERPEN

— *Tabaksdoos met de afbeelding van den aanval op van Speyks kanonneerboot.*

Zie voor de beschrijving van deze afbeelding: No. 6923 hier voren.

— *Draagteeken der orde van het Metalen kruis in origineel.*

Zie voor de beschrijving van dit ridderkruis: No. 7125 hier voren.

7279. *Gedenkpenningen.*

1. „D. H. Bar. Chassé, generaal der infanterie, opperbevelhebber van het kasteel van Antwerpen.”

Omschrift van Chassé's borstbeeld, naar links, blootshoofd, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan niet zichtbaar lint om den hals en twee op de borst.

Voorzijde van een penning door „V D K.(ellen)”, wiens initialen onder den linkerarm staan.

Aan de keerzijde leest men: „Antwerpen op bevel van der generaal Chassé gebombardeerd XXVII October MDCCCXXX.”, waaromheen staat: „Hy tuchtigde het verraad en handhaafde het wettig gezag.”

2. „Willem I. koning der Nederlanden.”

Inscript in de voorzijde van een gedenkpenning, waarop het hoofd van den vorst, in profiel, naar links, waaronder „van der Kellen F.”

Op de keerzijde ziet men een jong krijgsman „in antieke kleeding”, met den helm op het hoofd, die met de rechterhand een beker uitgiet in het vuur van een altaar, dat links van hem staat, met inschrift: „Voor vaderland en koning”. De linkerarm is met een schild gedekt, waarop de pijlbundel is afgebeeld met het omschrift: „Eendragt maakt magt.”; met de linkerhand houdt hij een spies. In de afsnede: „Algemeene wapening 1830. 1831.”

3. „J. C. J. van Speyk ad tuendum Batavi nominis et aplustris decus ultro incensa nave mortem oppetena.”

Inscript binnen een krans van eikenloof in de keerzijde van een gedenkpenning op van Speyks daad. De voorzijde vertoont een in de lucht vliegend schip, waarboven een engel zweeft met een nederlandsche vlag in de rechterhand. Omschrift aan weerszijden van haar „de vindice celaior igne.” In de afsnede leest men: „ad Antverpian V Febr. MDCCCXXXI D. van der Kellen F.”

4. „Jan Carel Josephus van Speyk handhaver der hollandshe (sic) vlag 5 February MDCCCXXXI.”

Inscript binnen een krans van lauwerbladen in de keerzijde van een gedenkpenning op den dood van Van Speyk, die aan de voorzijde een treurende vrouwenfiguur vertoont. Met de rechterhand hangt zij een krans aan een gedenkteeken, waartegen aan de voorzijde het in de lucht springende schip is afgebeeld, terwijl zij in de linkerhand een uitdoovende fakkel houdt. Links staat het wapen des Rijks tegen de tombe. Om-

schrift: „De onsterfelykheid is zyn deel.” In de afsnede: „van der Kellen F”.

5. „Hostibus. bis. fuis. patriae. juribus. adsertia.”

Omschrift van een krijgsgeman der oudheid met schild en zwaard in de linkerhand, een lans in de rechter, waaraan twee studekronen bevestigd zijn, met de inschriften: „Hass”(elt) en „Lovan”(um). Naast hem de Nederlandsche leeuw. In de afsnede leest men: „Duce. princ. auriaco. Aug. MDCCCXXXI. I. P. Schouberg F.” Op de voorzijde is het hoofd afgebeeld van „Wilh: I Neerlandiae rex. Lvxemb: M: dvx.”, in profiel, naar links. „I. P. Schouberg F.”

6. „D. H. bar. Chassé, generaal der infanterie, opperbevelhebber van het kasteel van Antwerpen.”

Omschrift van het borstbeeld van Chassé, op de voorzijde van een gedenkpenning te zijner eere. Hij is afgebeeld van voren en naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, ordelint over den rechterschouder, met twee ordeteekens aan een niet zichtbaar lint om den hals en ordester op de borst. Onder den linkerschouder: „D. v d K.(ellen) F”. De keerzijde heeft als omschrift: „De citadel van Antwerpen heldhaftig verdedigd.” „30 Nov.—23 Dec. MDCCCXXXII.” Daarbinnen een krans van eikenblaren om het inschrift: „Roem aan het vaderland den vyand puinhoopen.”

De afbeeldingen dezer gedenkpenningen komen voor in: F. I. van Heeckeren van Brandsenburg, *Beschryving en afbeeldingen van Nederlandsche gedenk-penningen. welke sedert 1816. tot 1838. aan 's Ryks Munt te Utrecht zijn geslagen en verkrijgbaar gesteld.* Utrecht bij Robert Natan, z. j. in-4°. Hierin zijn, behalve bovenbeschrevene, nog 26 andere gedenkpenningen afgebeeld.

7280. *Belgische herinneringspijp.*

Sierlijke, uit paarlemoer, ivoor en zilver samengestelde tabakspijp, waarvan de achtkante kop aan den voorkant het beeld van Leopold I ten voeten uit vertoont; aan de ééne zijde is onder een treurwilg een urn afgebeeld, omhangen met een krans, gedekt door een rouwkleed en geplaatst op een voetstuk met inschrift: „Aux braves m-orts pour la patrie journées du 26 et 27 28 7me 1830”. Achter de urn een drieбанig vlag, waarin „liberté”. Aan de andere zijde der pijp staat de belgische leeuw met een zwaard in den rechterklauw, de linker rustende op een zuil: „constitution”, geplaatst op een voetstuk, waarin een tot eedzwaren opgeheven hand is afgebeeld. In de vier smallere hoekvlakken en de achterzijde is niets gegraveerd. Het midden-

gedeelte van het roer is vierkant en, evenals de kop, van paarle-moer. Aan den voorkant ziet men daarin een gracieuse vrouwen-figuur ten voeten uit: „M. Louise D'orléans Reine des Belges”. Aan de eene zijde een trofee van wapentuig, aan de andere een belgisch soldaat bij een boom, waarin hij met zijn bajonet snijdt: „Vive le Roi et la pat(rie)”, terwijl men aan den achterkant een ornament van takken, enz. ziet. Onder de deelen waaruit het roer bestaat, is ook nog een zeer ineengedrongen figuur van een leeuw. Op de prent onder No. 7008 hier voren vermeld, is de pijp van den bellenblazer eenigzins gelijk aan de hier beschrevene.

BOEKEN EN BROCHURES

7281. 1. (J. W.), Réponse au général baron de Richemont, député de l'Allier, par un citoyen des Pays-bas. Fecit indignatio verbum. Bruxelles. Chez Brest van Kempen, libraire, marché aux herbes. septembre 1829.

2. Verzameling van stukken betrekkelijk de criminele procedures in de zaak der heeren Louis de Potter, François Tielemans, Adolphe Barthels, Jean Jacques Coché-Mommens, Edouard van der Straeten, en Jean Baptiste de Neve. Waarvan de Debatten geopend zijn te Brussel den 17 April 1830. Uitgegeven door de Redactie van het Algemeen handels-blad, bij de Boekhandelaars P. den Hengst en Zoon, te Amsterdam. [1830].

3. (J. van Lennep), Uitboezeming, bij het hooren der schrik-maren uit Frankrijk. Te Amsterdam, bij P. Meyer Warnara. 1830. Gedateerd: „Van 't huis te Manpad. 2 Aug. 1830.”

4. Voorzeggingen van de heylige Hildegarde, omtrent de belgische omwenteling. — Prédications de Sainte Hildegarde, sur la révolution de la Belgique. Amsterdam, Brest van Kempen. 1832.

In hollandsch rijm en fransch proza. Uitgegeven door J. Fr. Willems.

5. Voorzeggingen van de heilige Hildegarde, omtrent de belgische omwenteling. Tweede druk. Amsterdam, L. van Bakkenes, 1835.

Rijm en proza beide in 't hollandsch.

6. J. B. Van der Meulen, Willem den Koppigen, ingedrongen koning der Nederlanden, aenleyding gevende tot den opstand der Belgen in 1830; met een omstandig verhaal van de vier roemweêrdige dagen, groote voórvallen en gevolgen. Brussel. Uyt de drukkerij van Vanderborcht zoon. te bekomen by de voórnaemste boekverkoopers. 1833.

Deze titel van het Eerste deel is voor het tweede gewijzigd

in: Willem ingedrongen koning der Nederlanden, aenleyding gevende tot den opstand der Belgen in 1830; met een enz. Brussel. Uyt de drukkerij van P. Vleminckx, te bekomen by de voornaemste boekverkoopers. 1839.

7. Gharles (*sic*) Froment, *Études sur la révolution belge*. Gand. Imprimerie de D. Duvivier fils, rue aux marjolaines, N.° 31. Juin 1834.

8. L'abbé G. Moens, *Considérations sur la révolution belge de 1830*. Liège, Imprimerie de Jeunehomme frères, derrière le palais, N° 334. Novembre 1836. 2 dln. kl. in-8°.

9. De Potter, *De belgische omwenteling. 1828—1839*. Persoonlijke herinneringen, met bevestigende bijlagen. Naar het fransch. Dordrecht, bij H. Lagerweij. 1840. 2 dln.

10. (de Potter), *Lettre à mes concitoyens. Peuple, ce que nous sommes, nous le sommes par vous; ce que nous ferons, nous le ferons pour vous*. De Potter. Bruxelles, imprimerie de Ode et Wodon, boulevard de Waterloo, N° 34. 1830.

11. *La révolution belge révélée*. Z. pl. (1831). Zonder afzonderlijken titel.

12. *La révolution belge, comparée a la révolution française*.

Opschrift boven de eerste van een achtstal blz., uit de drukkerij van Bronner-Bauwens te Rijssel. Het zeer belangrijk artikel, in dato „Bruxelles, 9 Juin 1831.”, is gericht: „A Monsieur le Rédacteur de l'Argus du Nord, à Lille.”, uit welk blad het zeker overgedrukt is.

13. [Libry Bagnano], *La ville rebelle, ou récit sommaire des évènements qui se sont passés à Bruxelles, à la fin du mois d'Août 1830; précédé de considérations générales sur les causes qui les ont préparés, par un témoin oculaire. Vive Orange!* Première partie. [La Haye], De l'imprimerie de H. P. de Swart. 1830.

14. Beoordeelende beschouwing van het gedrag en de verdediging van den generaal majoor W. grave van Bylandt, laatstelijk provinciaal commandant van Zuid Brabant, gedurende de eerste dagen van het oproer binnen Brussel. Naar aanleiding eener door den graaf in het licht gegeven brochure. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. 1831.

Van de Beschouwing is hier de eerste- en de „Tweede druk, met eenige bijvoegsels.” en een ander voorberigt aanwezig.

15. *De nieuwsverzamelaar; of nuttig en aangenaam men-gelwerk, bevattende Wetenschappelijke en Onderhoudende mededeelingen der voornaamste zaken en voorvallen van den jare 1830*. Rotterdam, bij H. van den Bergh. 1831.

Dit boek is een samenraapsel van stukjes uit verschillende koeranten overgedrukt en bestaat uit zeven afzonderlijk gepagineerde afdeelingen: „Merkwaardige bijdragen uit het gebied van het schoone.” 48 blz., „Godsdienst en deugd.” 16 blz., „Belangrijke berigten van onderscheiden' aard.” 64 blz., „Herinneringen uit den belgischen opstand; van dezelve's aanvang af tot aan het einde des jaars 1830.” 48 blz., „Aardigheden en curiositeiten.” 32 blz., „Allerlei.” 48 blz., „Kunsten en wetenschappen. Verlichting en beschaving.” 36 blz.

Behalve de geheele afdeeling, waarvan het opschrift *curserie* gezet is, zijn ook de blz. 62—64 der daaraan voorafgaande met de belgische onlusten in verband, daar zij een korte levensschets bevatten van D. H. Baron Chassé.

16. [A. J. L. van den Bogaerde van Terbrugge], Vluchtig overzicht der geschiedenis van België en die van Polen, toegepast op de tegenwoordige gebeurtenissen, tot 1 Januarij 1831. (Uitgegeven ten voordeele van het fonds voor de behoeftige naastbestaanden der uitgetrokken Vrijwilligers uit Noord-Brabant) 's Hertogenbosch. Ter Boek- en Provinciale Courant-Drukkerij van E. Lion en zonen. (Januarij 1831).

17. (J. P. Heije, Med. Stud.) Wapenkreet. (bij het vernemen van het oproer in Brussel.) Z. pl. [1830].

Het woord „Wapenkreet.” vormt alleen den voorhandschen titel, het verdere staat boven de eerste koepletten van het gedicht, dat aan het eind den naam van den dichter heeft. Een tweede, niet onderteeekend, rijmloos vers, heeft tot opschrift: „Een meisje bij 's konings wapenkreet.”

18. C. Meijer, Predikant te Visvliet, Vaderlandsliefde in zorgvolle tijden, naar Jexus voorbeeld; in eene leerrede geschetst, uitgesproken den 5 September 1830. Derde druk. Te Groningen, bij J. Oomkens, 1830.

19. [G. K. van Hogendorp], Séparation de la Hollande et de la Belgique. 22 Octobre 1830. Amsterdam, Diederichs frères. 1830. Op de laatste 4 blz. uitgaven van Gebr. Diederichs.

20. [G. K. van Hogendorp], Het krediet. 29 October 1830. — G. K. Grave van Hogendorp, De vrede. 3 November 1830. — De koning. 8 November 1830. — De natie. 15 November 1830. De verantwoordelijkheid. 6 December 1830.

Allen verschenen te 's Gravenhage, bij A. Kloots, z. j. (1830). De eerste vier zijn hier in derden, het laatste in tweeden druk.

21. Iets over de dagelijks uitkomende boekjes, van den heer G. K. grave van Hogendorp. Te 's Gravenhage, bij A. van Hoogstraten, Jr. 1830.

22. Een Hollander, Een woord over de verdediging des prinsen van Oranje, door den graaf van Hogendorp. Tweede druk. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1830.

23. Mr. S. P. Lipman, Wederlegging van het stelsel van den heere Gijsbert Karel grave van Hogendorp, omtrent de belgische aangelegenheden. Uit het fransch vertaald. Amsterdam, bij A. Zwoesaardt en J. Guykens. 1830.

24. Mr. S. P. Lipman, De scheiding van België in derzelver gevolgen getoetst. Vijfde vermeerderde druk. Te Amsterdam, bij A. Zwoesaardt en Joh'. Guykens. MDCCCXXXI.

25. Frank Fairplay, The repeal of the union between Great Britain and Ireland compared with the separation of Belgium and Holland. London: J. M. Richardson, 23, Cornhill. 1831.

26. G. W. Baldé, Bemoedigende opwekking, aan mijne Noord-Nederlandsche landgenooten; bij de afscheiding, der Zuidelijke deelen, onzes Koninkrijks. Te Rotterdam, bij de Wed. Ph. Tuinzing, 1830.

27. F. J. Hallo, De prins van Oranje, redder van het nederlandsche volk. Te Amsterdam, bij H. Moolenijzer, op het Rokin, N°. 135. Voor rekening van den Autheur. [1830].

28. P. Hofstede de Groot, Hoogleeraar te Groningen, Opwekking, om in dezen gevaarlijken tijd op God te vertrouwen. Eene leerrede over Habakuk III. 17, 18, den 10 October 1830. Uitgegeven ten voordeele van de hulpbehoevende huisgezinnen der Schutters, die ten dienste des Vaderlands Groningen zullen verlaten. Te Groningen, bij W. Zuidema. 1830.

29. P. E. van der Zee, Predikant bij de Hervormde Gemeente te Andijk, De oorlog geoorloofd, of vertrouwen op God in den strijd. Leerrede over Deut. XX : 1—4. uitgesproken den 28 Nov. 1830. Te Amsterdam, bij C. Weddepohl, 1831.

30. R. de Klover, predikant bij de evangelisch-luthersche gemeente te Breda, Vaderlandsche Opwekkings-leerrede, naar aanleiding van pealm LXXXV : 9—14; ten betooge, dat uit het onheil dezer dagen ons waar geluk moet geboren worden. Te Breda, bij Broese & Comp. 1830.

In deze godsdienstoefening werd, ten behoeve van „het Fonds der Weeuwen en Weezen van gesneuvelden en andere ongelukkigen”, gekollekteerd door de HH. Wap en Marchant, Akademie-leeraren, en begeleidde de muziek van de „2de Afdeling Nationale Infanterie” het gezang in de kerk.

31. N. Swart, Het vaderland, en onze verpligting in den tegenwoordigen nood. Leerrede over Hand. 27: vs. 44^b. Te Amsterdam, voor rekening van Brest van Kempen, Boekverkooper. [1830].

32. W. A. van Hangel, De joodsche natie ten tijde der opbouw van Jeruzalem, een beeld voor ons Nederlanders. Te Leiden, bij C. C. van der Hoek. 1830.

33. [J. H. Calkoen], Doet gij voor het vaderland wat gij kunt? De Prijs is 7½ Cent. (Te Middelburg, bij S. van Benthem, 1830.)

34. [L. G. C. Ledeboer], Een woord aan mijne landgenooten. Ten voordeele der Huisgezinnen van hen, die zich thans vrijwillig ten strijde begeven. te Leiden, bij J. C. Cyfveer. 1830.

35. R. H. van Someren, Wapenzang, uitgegeven geheel ten voordeele van de onbemiddelde huisgezinnen der uittrekkende verdedigers van het Vaderland. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. Prijs 25 Cents. [1830].

36. M. Westerman, Nederlands wapenkreet, lierzang; uitgesproken op het amsterdamsch tooneel, door den acteur M. Westerman. Amsterdam, bij J. G. Rohloff, Nes, No. 63. Voor rekening van den Auteur. [1830].

37. P. Camper, Lied der uittrekkende vrijwilligers en schutters van den eersten ban. Ten nutte der achterblijvende betrekkingen. Te Zutphen, bij W. J. Thieme. [1830]. Titel op den omslag.

38. C. G. Withuys, Drietal krijgsliederen. Amsterdam, ter boek- en steendrukkerij van C. A. Spin. [1830]. Met 1 blad muziek in steendruk. Titel op den omslag.

Op blz. 7 is de wijze van het eerste en derde der liederen in noten aangegeven.

39. Lied voor de vrijwilligers. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. [1830]. 1 blz.

Herdruk, met geringe spellings verschillen, van 't tweede lied van Withuys' Drietal, zonder zijn naam te vermelden.

40. A. van der Hoop, Jr. Aan de vorsten van Europa; dichtstuk. te Rotterdam, bij H. van den Bergh. 1830.

41. J. Teissedre l'Ange, De burgerwapening voorgesteld als pligt, in eene redevoering, op den tienden van Slagtaande, in de vergadering van Amsterdams tweede departement der Maatschappij: tot Nut van 't Algemeen. Amsterdam, ten Brink & de Vries. 1830.

42. J. H. Gravé, Twee dagen in November, of hulde aan burgerdeugd, weldadigheid en heldenmoed; tooneelmatige voorstelling met zang. Te Rotterdam, bij J. van Baalen. 1830. kl. in-8°.

43. (Robidé van der Aa), Het Lied van Chassé. (Te bekomen bij G. J. A. Beijerinck, op den Nieuwendijk te Amsterdam.) (8 November, 1830.) 2 blz.

44. P. H. Gallé, Herinnering en bemoediging. Te Kampen, bij de erven Aeg. Valckenier. 1831.

45. (G. J. Brinkman. Theol. Cand.), Aan de Belgen. Z. pl. [1830]. 2 blz.

46. Pierre-Victor, [P. V. Lerebours]. A la chambre des députés. De l'égarément de l'opinion publique en France sur la révolution de la Belgique, et de la nécessité d'une alliance entre la France et la Hollande, pour résoudre la question belge. 1831. A Paris, chez Delaunay et les principaux libraires du Palais-royal. A Rotterdam, chez Jacob, libraire, Hoofdsteeg. A Amsterdam et a la Haye, chez les freres van Cleef. Titel op den omalag.

47. Réflexions sur l'état actuel de la Belgique. Z. pl. 1831. In omslag waarop bovenstaanden titel en het motto: „Si j'osais!... et pourquoi non, si ce sont des faits? Cam. Desmoul., le Vieux Cord., n° 7.”

48. De republiek in het jaer 1831.

Opschrift van de eerste van 18 blz. tekst, in-12°, behelzende een „Saemenspraak tusschen eenen Koopman uyt den MADELEENEN-STEENWEG, te Brussel, en een Lid der Maetschappy voor de Nationaale onafhankelykheid.”

Het werkje moest als propaganda-middel dienst doen voor genoemde maatschappij, die ten doel had:

1°. Om de handhaving van de Nationale onafhankelijkheid te verzekeren.

2°. Om de uitsluiting der Nassaus onwedderroepelijk te maken en

3°. als eenigst middel om dat dubbele doel te bereiken: door de lastgevende macht te doen toeeigenen de aanneming der republiek en de verkiezing van een inlandsch opperhoofd voor een bepaalden tijd.

49. (J. Parent), Enfin, Je respire encore. (Bruxelles, 1831). 4 blz.

Aan het eind: „Le Colonel, démissionnaire, I. Parent. Au sortir de la prison des Petits-Carmes, à Bruxelles, le 25 janvier 1831”. De man was driemaal gearresteerd op vermoeden van een republiek te willen stichten, en telkens van vervolging ontalagen.

50. A. van der Hoop, Jr., Het nationaal congres; (Fragment), te Rotterdam, bij H. van den Bergh. 1831.

51. J. Immerzeel, junior, De Lof der belgische vrijheid, aan haar toegezongen. Te 's Gravenhage, bij J. Immerzeel, junior. 1831.

52. Fernand, De Ontmaskerde Verraders, of de schandda-

den van belgische officieren van allen rang, ministers en hooge ambtenaren, in de Orangistische zamenzweringen van 1831. Uit het Fransch door P. J. Mendel. Te Schiedam, bij J. de Munnik. 1840.

53. Verzameling van liedjes en dichtstukjes, betrekkelyk op de tydsomstandigheden in Belgen-land. 1830 en 1831. Door een Vriend van het dierbare vaderland te Gend.

Titel van een boekje van 34 blz. kl. in-8°, zonder naam van maker, plaats of jaar van uitgave, doch met het motto:

„Hy die getrouw vorst WILLEM diend
Is van het Vaderland een vriend.”

Hierbij: La Fraternité, gedicht van vier 8-regelige koepletten in steendruk, op 1 bl. in-4°, dat vertaald in dit bundeltje voorkomt.

54. (V. D. Jr.) Nieuwjaarsgiften aan Zuid en Noord, voor 1831. ('s Hage, 1831.) 3 blz.

55. Cancans politiques. Etrennes de 1831. Z. pl. [1831]. 4 blz. in-8°.

Spotlied op de Hollanders, enz.

56. A. van der Hoop, Jr., Nederland, met betrekking tot het verledene, het tegenwoordige en het toekomstige; (Uitgesproken den 7^{en} Januarij 1831, in de Maatschappij Verscheidenheid en overeenstemming.) Te Rotterdam, bij J. Pippijn, 1831.

57. (J. van Lennep), Het kalme Nederland, dichtstuk, uitgesproken door M^w. A. M. Kamphuisen, geb. Snoek, op den stads schouwburg, den 13 Januarij 1831. Te Amsterdam bij P. Meijer Warnara. (1831).

58. T. J. Kerkhoven, Gezangen behoorende tot eene Krijgs-Sinfonie; muziek van von Winter; uitgevoerd in de maatschappij: Felix Meritis, den 21 Januarij 1831. Te Amsterdam, bij G. Portielje. 1831.

59. W. H. Warnsinck, Bz., Bardenzang. Uitgegeven ten voordeele van het daar te stellen fonds voor verminkten en nagelatene weduwen en weezen der Geeneuvelden in den tegenwoordigen strijd. Te Amsterdam, bij G. J. A. Beijerinck. 1831.

60. R. H. van Someren, Zeereis met het schip Hollandia, kapitein Willem Willemszoon. in het jaar der non-interventie. Dichtstuk. Te Amsterdam, bij G. van Dijk. 1831.

Een exemplaar van den eersten en één van den derden druk.

61. Oostkamp, J. A., De Noord-Nederlandsche zeeheld onzer eeuw, J. C. J. van Speijk, Ridder der Militaire Willems-orde, tweede Luitenant ter zee, en Kommandant op 's Konings Kanon-neerboot No. 2, voor Antwerpen. Een leesboekje voor de vader-

landsche jeugd. Te Deventer, bij A. J. van den Sigtenhorst 1831. kl. in-8°.

62. Nederlandsche trouw en volharding. Nijmegen bij D. J. Haspels. 1834. kl. in-8°.

Hierin: Albert Beiling.

Jacob van Heemskerck, en zijne togtgenooten.

Jan Karel Josephus van Speyk.

63. A. G. Thesingh, née Leyer, J. C. J. van Speijk, ou le héros de l'Escaut. Livre de lecture et de traduction, pour de jeunes gens; augmenté de notes historiques et d'un vocabulaire des mots les plus difficiles. Nimègne, chez J. F. Thieme. 1831. kl. in-8°.

64. P. H. Craandijk, J. C. J. van Speyk. Eene herinnering uit de dagen van 1831. Voor het Nederlandsche volk geschetst. Uitgegeven ten voordeele van de behoeftige oud-strijders van 1815 en 1830/32. Haarlem, de erven F. Bohn. 1892.

65. R. de Kloover, Lutersch Predikant te Breda, Leerrede ter gedachtensviering der grootmoedige zelfopoffering van Jan Carel Joseph van Speyk, Luitenant ter Zee, op Z. M. Kanonneerboot No. 2. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

66. De heldendood van Jan Carel Josephus van Speyk; Toonkundig tafereel vervaardigd door B. van Bree, naar aanleiding der woorden van M'. J. Kinker. Opgevoerd in de Maatschappij Felix Meritis, den 11^{den} Maart 1831. [Herhaald op Zondag den 10: April 1831. in tegenwoordigheid van Z. M. den Koning en familie.] Te Amsterdam, bij G. Portielje. 1831.

Het tusschen haakjes geplaatste is in H. S. bijgevoegd.

67. Mr. Alexandre, Apotheose de van Speijk, tableaux emblématiques. précédés d'un poème élégiaque sur la mort du jeune héros. Représenté pour la première fois le 14 Mars 1831, sur le Théâtre Royal Français de la Haye. La Haye, H. S. J. de Groot, libraire. 1831.

68. (A.), Van Speijk. Z. pl. (1831). (Gedrukt en uitgegeven ten voordeele van het Ziekenhuis der Amsterdamsche Schutterij, te 's Hertogenbosch.) 4 blz.

69. (F. B. v. B.), Op den heldendood van den luitenant ter zee J. C. J. van Speijk, (Op de Schelde voor Antwerpen, den 5 Februarij 1831.) ('s Hage, 10 Februarij, 1831.) 2 blz.

70. G. A. Baum, J. C. J. van Speijk. Dichtregelen. [Utrecht], (Gedrukt bij P. W. van de Weijer.) Titel op den omalag.

Opgedragen aan J. C. Koopman. De auteur, Officier van Gezondheid, vervaardigde dit op de Citadel in Februarij 1831, doeh gaf het eerst in 1854 uit.

71. Blik op het vaderland, na den heldendood van den ridder J. C. J. van Speijk, 5 Februarij 1831. 's Gravenhage. 1831.

72. B. van den Brink, Aan Nederland en van Speyk; tweetal dichtstukjes, uitgegeven door het genootschap Leerzaam en Eenvoudig, te Cappelle op d'Yssel. Ten voordeele van de verminkten en de nagelatene betrekkingen van de equipagie der geweene kanoneerboot N°. 2. Te Rotterdam, ter drukkerij van P. van Waesberge, 1831.

73. Mr. C. F. de Burlett, Liersang op J. C. J. van Speijk. Uitgegeven ten behoeve der huisgezinnen van de, bij gelegenheid van het springen der kanoneerboot, omgekomen of verminkte seelieden. Te Amsterdam bij Jacobus Radink. 1831.

74. (K. H. Greeven, Delftahaven), Vaderlandsche hulde aan van Speyk. Zangstukje, uitgegeven ten voordeele der nageblevene betrekkingen en gekwetste schepelingen van de kanoneerboot N°. 2. (In 's Gravenhage, bij J. P. Beekman Hx. 1831.) 4 blz. „Gevolgd naar de chant patriotique in het Journal de la Haye van den 23 Februarij 1831.”

75. (P. Deketh), Vaderland en koning. Z. pl. [1831].
Het laatste gedeelte betreft van Speyk.

76. (V. D.), Volklied. 's Gravenhage, Februarij 1831. 1 blz.
Op van Speyk. Variant van Robidé van der Aa's Wie praat enz. (No. 43 der boeken).

77. A. P. van Groningen, Predikant te 's Gravendeel, Zangen voor onse dagen. Te Dordrecht Bij J. de Vos & Comp. 1831. (Zie No. 217 der boeken).

Hierin: De derde October 1830.

Nicolaas keizer van Rusland. Aan A. van der Hoop, Jr.
De heldendood van J. C. J. van Speijk.

78. Helden-klaverblad. Z. pl. o. j. [1831]. 1 bl. kl. in-4°.

Drie naamdichten op „Vanspeijk”, „Hobein” en „Vanleuven”.

79. A. van der Hoop Jr., De kanonneerboot; Vaderlandsche Romance. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

Een exemplaar op gewoon-, een op hollandsch papier.

80. A. van der Hoop, Jr., Liersang; van Speyk ter eere. (Opgezegd op den koninklijken zuid-hollandschen schouwburg door Mevrouw Hoedt, in het karakter der Poëzy.) Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

81. (..... ..), Hulde aan den roemruchtigen zeeheld, den luitenant J. C. J. van Speyk, Commanderende Z. M. Kanoneerboot N°. 2. den 5^{den} Februarij 1831 heldhaftig in de lucht gesprongen. Door een Dienstmeisje vervaardigd. Eene bijdrage

tot het oprigten van een Monument. Te Amsterdam, bij C. Bijl, Boekverkooper op de Leliegracht bij de Heerengracht, N°. 3. à 10 Centen. 4 blz.

82. H. H. Klyn, De heldendaad van Jan Carel Josephus van Speyk, gehuldigd. Te Amsterdam, bij Johannes van der Hey en Zoon. 1831.

83. J. J. Koning, Litt: Hum: Cand.; Hulde aan J. C. J. van Speyk. Tweede druk. Te Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon. 1831.

Op den titel een facsimile van de handteekening van Van Speyk in een tot ovaal gebogen slang.

Aan 't eind: Uitgegeven à 25 Cents, tot eene bijdrage voor het Gedenkteeken van Neêrlands onsterfelijken Held.

84. (P. Koester), De nederlandsche vlag. Lierzang. Ten voordeele van de inschrijving geopend door het genootschap Zee-manshoop voor de oprigting van een nationaal gedenkteeken aan J. C. J. van Speijk. In 's Gravenhage en te Amsterdam, bij de Gebroeders van Cleef. 1831.

85. Hendrik Kuyper Gz., De heldendood van van Speyk, dichtstuk. Uitgegeven ten voordeele van het fonds ter oprigting van een nationaal gedenkteeken. Derde druk. Te Rotterdam, bij Krieger & Co. 1831. Titel op den omalag.

Ook de vierde druk is aanwezig.

86. Mr. J. van Lennep, Hulde aan de nagedachtenis van Hollands zeeheld J. C. J. van Speyk. Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnars. 1831.

87. C. Loots, Bij den vrijwilligen heldendood van J. C. J. van Speyk, Tweeden Luitenant ter zee, Bevelhebber der kanonneerboot N°. 2, Ridder der Militaire Willems-Orde, 4^e klasse. Uitgesproken in het tweede Departement der Maatschappij: tot nut van het algemeen, den 16^{den} Februarij 1831. Te Amsterdam, bij Johannes van der Hey en Zoon. 1831.

88. B. H. Lulofs, [Dichtregelen op van Speyk.] [Groningen, 1831]. 1 bl. in-4°.

Negen 4-regelige koepletten, zonder opschrift, en met den naam des dichters er onder. Boven het vers staat: „De Hoogleeraar Mr. B. H. Lulofs heeft ons verzocht de volgende korte dichtregelen te plaatsen, als een bewijs zijner hulde aan de nagedachtenis van den heldhaftigen J. C. J. van Speyk.” Overdruk „Uit de G[roninger] courant”, zocals er in potlood naastgeschreven is.

89. Ter Nagedachtenis van J. C. J. van Speyk. Z. pl. o. j. 3 blz.

Gedicht van vier 8-regelige koepletten, geheel galithografeerd; op steen geschreven door F. Ph. R. Stadlmair.

Het refrein der vier koepletten is:

„Van Speyk deed meer hij offerde zijn leven,
Hij stierf met Roem voor Vorst en Vaderland.”

90. S. Rondeau, Cantate op den heldendood van Jan Carel Josephus van Speyk, Ridder ... Bevelhebber op de Hollandache Kanonneerboot No. 2, voor Antwerpen. Uitgegeven ten voordeele van de nageblevene weduwen en weezen der gesneuvelden op voormelden bodem. Te Amsterdam, bij G. Portielje. 1831.

„Voor de eerste maal uitgevoerd binnen Amsterdam, op den 9ten Maart, 1831, door de Muzikale Societeit Vriendschap en Toonkunst,” enz.

91. C. J. Roobol, Akteur aan den Amsterdamschen Schouwburg. Uitboezeming bij den heldendood van Neêrlands onvergetelyken zeeheld, J. C. J. van Speyk. Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnars. 1831.

92. J. Wagner, Tafereel van de heldendaad van J. C. J. van Speyk, ridder enz. (Op den 5 Februarij 1831.) In 's Gravenhage, bij S. de Visser. [1831]. (à 25 Cents.)

93. W. H. Warnsinck, Bz., Op den heldendood van Jan Carel Josephus van Speyk. Uitgegeven ten voordeele van het daar te stellen fonds voor verminkten en nagelatene weduwen en weezen der gesneuvelden in den tegenwoordigen strijd. Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon. 1831.

Van dit gedicht zijn hier twee exemplaren; het eene van den eersten druk, met „Gedrukt, bij M. Westerman.” op de achterzijde van den omslag; het andere van den tweeden druk zonder dit bijvoegsel.

94. M. Westerman, De Heldendood van J. C. J. van Speyk, Lierzang. Voorgesproken in het amsterdamsche eerste departement van de Maatschappij tot Nut van 't algemeen, den 21 Februarij 1831, ... enz. Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon. 1831.

95. C. G. Withuys, Hollands Vlag. Uitboezeming, op het vernemen van den heldendood van Jan Carel Josephus van Speyk. Amsterdam, bij A. Zweesaardt en Joh^o. Guykens. 1831.

Een exemplaar van den tweeden en één van den derden druk.

96. (J. W. IJntema), Bij het beschouwen der beeldtenis van van Speyk. (Naar het Hoogduitsch van La Motte Fouqué; ...) [Amsterdam 1832]. 2 blz.

Uitgesneden uit Vaderlandsche letteroefeningen, 1832, Dl. II. blz. 333 en 334, waarin ook het duitsche voorkomt op blz. 282, 283.

97. Nederlandsche volklieparen. Z. pl. o. j.

H. Tollens, Wien Neêrlands bloed. — Wilhelmus. — J. Brandt, Wij leven vrij. — M. A. de Ruyter. — J. C. J. van Speyk. — v. D., Wie praalt voortaan aan Claassens zij? van Speyk! (Zie No. 76).

98. (P. van Vliet), Hulde aan den Vuurtoren van J. C. J. van Speyk. (Amsterdam, 15 Maart 1831.)

99. A. van der Elst, Jr., Dichtregelen welke door hem voorgedragen zijn, ter gelegenheid van het militaire-concert, door het corps muzikanten der haarlemsche schutterij gegeven, op Zaterdag den 12 Februarij 1831, in den schouwburg te Haarlem. Te Haarlem, bij Vincent Loosjes. 1831.

Uitgegeven ten voordeele van de achtergebleven betrekkingen der uitgetrokken Haarlemsche Schutters.

100. (A. G. v.[an] C.[apelle], Gezangen bij de plechtige begrafenis van J. C. J. van Speyk, den 4^{den} Mei 1832. (Gedrukt bij C. A. Spin.) [Amsterdam]. 4 blz.

101. (W. H. Warnsinck, Bz.), De eerste doorschutting aan de groote oostelijke dok-sluis, in de haven van Amsterdam, Van Z. M. korvet van oorlog: Van Speyk. den 5^{den} Mei, 1832. Amsterdam, Bij M. Westerman en Zoon. 1832.

102. (J. C. Westerman), Afscheidsgroet. Voorgedragen in de amsterdamsche Afdeeling van de hollandsche maatschappij van fraaije kunsten en wetenschappen. [Amsterdam.] 1831.

103. (J. J. Wijsmuller), Aan mijnen vriend J. C. Westerman, bij dezelfs vertrek naar het leger. den 14 Maart 1831. [Amsterdam 1831].

104. H. J. Foppe, Wachtliederen. opgedragen aan de 3de compagnie van het 4de bataljon der 1ste afdeeling schutterij, voor de stedelijke dienst te Amsterdam. door H. J. Foppe, Fourier bij gemelde Compagnie. Amsterdam, bij A. Zweesaardt en Joh^t. Guykens. 1831.

105. K. van der Kop, sergeant, Aan het leger. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

106. J. van Dissel, Jz., M. et Ch. Dr. vrijwillig officier van gezondheid bij het 1°. bat. 1° afd. geldersche schutterij te veld. Rijp en Groen. Ten voordeele van de Betrekkingen der Geldersche Schutterij. Te Zutphen, bij W. J. Thieme. 1831.

107. J. M. H., Mengelingen, ten voordeele des vaderlands, uitgegeven. Qui non habet in aere, luat stilo. Te Delft, bij B. Bruina. 1831.

Alleen om het doel der uitgave wordt dit werkje hier vermeld.

108. H. N. Neufeldt, Candidaat der Godgeleerdheid, De men-

schelijke pligten jegens koning en vaderland. Leerrede, uitgesproken in de Israëlitische Sijnagoge te Utrecht. te Utrecht bij N. van der Monde, mede te bekomen te Amsterdam bij van Embden en C°. 1831. (Voor rekening van den Auteur.)

109. Hugo van Zuylen van Nyevelt, Oud ambassadeur bij de Ottomannische Porte, Memorandum betrekkelijk zijne diplomatische verrigtingen in Junij, Julij en Augustus 1831, als medeplenipotentiaris ter londensche conferentie. (Niet in den handel.) [’s Gravenhage.] (Gebroeders van Cleef). 1853.

Het Memorandum (blz. 7—16) is in het fransch opgesteld.

110. Volklied. Wijze: Vivat Oranje hoezee!

Variant op Robidé van der Aa’s: „Wie praat aan ’t hoofd der heldenstoet? Chassé!” beginnende: „Wie voert ’t mobile leger aan? van Geen!” Z. pl. [1831]. 1 blz.

111. F. de Bas, Twee wapenschouwingen in 1831.

Kamp van Rijen — Woenselsche heide. In: De Gids. Augustus 1831. blz. 226—258.

112. A. van der Hoop Jr. De koning in het leger. Vaderlandsche Zang. (Te Amsterdam bij A. J. van Tetroode... Zwol bij van Stegeren). [1831]. 4 blz.

113. A. van der Hoop Jr., De koning in het leger, 1831. Vaderlandsche zang. Herdruk, 2 December 1874. Museum Willem Twee. A. J. van Tetroode. ’s Hage, Hekkelaan 9. kl. in-8°.

114. J. Ovenbeek, Jr., Schutter bij de 1ste Komp. van het 1ste Batt. der 2de Afd. Mobiele Noord-Hollandsche Schutterij. Een dag in het kamp bij Rijen, 1831, in luimig rijm beschreven. (Uitgegeven ten voordeele van het fonds tot ondersteuning van de gewapende dienst.) Gedrukt voor rekening van den schrijver. Amsterdam, J. D. Sijbrandi. 1839.

115. (H. J. Rooseboom), Voorwaarts! (Te Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon, 1831.

116. J. van Harderwijk, Rz., Onze leus. Vaderlandsch Dichtstuk. Te Rotterdam, by Mensing en Van Westreenen. 1831.

117. Mr. Maurits Cornelis van Hall, Redevoering, ten betooge: dat de geest van orde, moed, zelfopoffering — en — andere volksdeugden, die de ingezetenen van Oud-Nederland thans zoo loffelijk onderscheiden, aan ware godsdienstige en zedelijke verlichting en beschaving, voornamelijk, zijn dank te weten, uitgesproken ter opening van de jaarlijkse algemeene vergadering der Maatschappij: tot Nut van ’t algemeen, op den 9^{den} Augustus, des jaars 1831. Z. pl. [1831]. Zwaar papier.

118. Korte beschrijving van de 10 daagsche veldtogt, en de gloriejke overwinning, behaald door de dappere troepen van

Oud Nederland, onder het opperbevel van Z. K. H. Willem van Oranje, Kroonprins van Nederland, en desselfs broeder Z. K. H. Fredrik, Prins der Nederlanden, op de oproerige Belgen bevochten. in de maand Augustus 1831. Benevens eene Korte Beschrijving der Steden en Dorpen, waar onze Helden zijn binnen getrokken. Bij A. Feteris, In Spiegels, Prenten en Vergulde Lijsten; Vijzelstraat bij de Munt, No. 2. Te Amsterdam. [1831]. kl. in-8°.

119. Hetzelfde, met adres: Bij A. Pieterse. Winkelier in Spiegels, Prenten en Vergulde Lijsten; Warmoesstraat bij de Niesel, N°. 82. Te Amsterdam.

120. Journaal der krijgsverrigtingen in den 10-daagschen veldtocht. Amsterdam, Weytingh & v. d. Haart. 1856. Titel op den omalag.

121. W. H. Franz, Korte schets van den tiendaagschen veldtocht in 1831. Amsterdam. — J. W. du Mée. 1882.

De schrijver noemt zich op den titel „Sergeant bij het 1ste bataillon (sic) Mobiele Noord-Hollandsche Schutterij.“, onder de opdracht aan zijn oud-wapenbroeders: „Sergeant bij het 1ste Marsch-bataillon, 1ste Kompagnie.“

122. G. Schuurman, Gepensioneerd Kolonel van den Nederlandschen Generalen Staf, Wederlegging eener aanhaling uit het werk „De militaire samenzweringen van 1831.“ van A. Eenens, Gepensioneerd Luitenant Generaal van het Belgische Leger. In het Nederlandsch vertaald door A. Glimmerveen, Gepensioneerd Major van het Nederlandsche Leger. Niet in den handel. [Amsterdam]. Gedrukt bij de Roever-Kröber-Bakela. 1876.

123. „Carel Heinrich Bischoff, geboren te Frauenprienitz, den 20. Junij, 1808, kwam, den 21. Maart, 1831, als Vrijwilliger, zonder handgeld, in Nederlandsche Dienst, bij de VIII. Afdeling -Infanterie.“

Opschrift boven de opsomming van 's mans heldendaden, vermelding van zijn dood (7 Mei 1840), en eenige andere bijzonderheden (o. a. dat hij 5 April 1832 het Metalen kruis kreeg), op de beide buitenbladzijden van 4 pp. in-8°. Op de binnenbladzijden is de afbeelding der vóór- en keerzijde van een vlag der Atjehers afgedrukt, buitgemaakt bij Baros, waar Bischoff sneuvelde. Steendruk in-4°. „Naar de Teekening van D. A. W. T. Juynboll, te Delft, 1873.“, uit de „Kon. Ned. Steendr. te 's Gravenhage.“

124. (F. C. R.), Krijgs-Cantate, uitgegeven ten voordeele der braven, gewond bij de verovering van den Kapitalen dam, en in Zeeuwsch-Vlaanderen, Augustus 1831. (Te Middelburg, bij C. E. Schutters. 1831.) 4 blz.

125. N. D. G., Hollands aloude roem treffelijk gehandhaafd, in den tiendaagschen veldtogt, van Augustus 1831. Zege-Zang. Gedrukt voor rekening van den schrijver, ten voordeele der gekwetsten. Te Amsterdam, bij J. J. Wychers. [1831]. Prijs 20 Cents.

126. J. van Oosterwyk Bruyn, Vaderlandsche zangtoonen bij den veldtogt in België, in Augustus, 1831. Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnara. 1831.

127. (P. P. Roorda van Eijsinga), Op het zegevierend binnenrukken van Neêrlands heldenschaar in Leuven, op den 13 Augustus 1831. Ten voordeele der gekwetsten. (Te Kampen, bij K. van Hulst, 1831.) 4 blz.

128. P. P. Roorda van Eysinga, Aan den Koning en Neêrlands heldenschaar, benevens andere op deze tijden toepasselijke uitboezemingen. Amsterdam, J. B. Julio. 1831.

129. R. H. van Someren, Zegelied voor den prins van Oranje en Hoogstdezelfs broeder. op Muzyk gebragt door W. Hutschenruijter, Jr. (Augustus 1831. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen.) Zonder afzonderlijken titel. 3 blz.

130. Zege-lied. (Te 's Gravenhage, bij de erve J. Thierry en C. Mensing en Zoon. 1831.) 4 blz.

131. Mr. J. Kinker, Helmina en Elise. Zang van Twee Vaderlandsche Meisjes. In Muzijk gebragt door J. W. Wilms. Te Amsterdam, bij Johannes van der Hey & Zoon. 1832. Blz. 1—4.

Op blz. 5, met afzonderlijken titel en gelijk adres: B. van Bree, Oud-Nederland in Oogstmaand 1831. Toonkunstig tafereel, naar aanleiding der woorden van Mr. J. Kinker.

132. A. May van Vollenhoven, De rotterdamsche schutters, of het bivouac te Tirlemont. Tooneelmatige voorstelling, in één bedrijf, met zang. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. 1831. kl. 8°. Op den titel een klein vignet in houtsnede, vier legertenten afbeeldend.

133. J. H. Grave, Het Belgische Meisje, of de vrouwelijke spion. (Episode uit den tiendaagschen veldtogt.) Blijspel met zang, (vaudeville) in drie bedrijven, gedeeltelijk naar het fransch omgewerkt. Prijs f . 70. Te 's Gravenhage, bij A. P. van Langenhuisen. 1832. kl. 8°.

134. H. Kuyper, Gtz., Verspreide en andere gedichten. Te Rotterdam, bij L. Vermeer, Hoogstraat, 1831. Gegraveerde titel met vignet van D. Veelwaard.

Het vignet vertoont een lier met een onlauwerd zwaard en een lint er onder, waarop: „Zij ondersteunt, die haar beschermdt.” Onderaan den titel leest men: „Uitgegeven bij intekening, ten voordeele van de verminkten uit den Tiendaagschen veldtogt.”

Onder het groot aantal „Bijchriften”, op beeltenissen van in dien tijd beroemd geworden mannen en „Vaderlandsche gedichten”, meest met 1830 in verband, komt ook voor en zij hier vermeld: „Het schuttersfeest, of hulde aan Amstels dapperen. Tooneelmatige voorstelling.”

135. A. G. (L.) Thesingh, née Leyer, *Les fêtes interrompues, ou la campagne de dix jours. Nimègue, chez J. F. Thieme. 1832.* kl. in-8°.

136. H. I. F., *De triomf der reuzen van het Zuiden. Belgische beurtsang. Na den tiendaagschen strijd. Te Amsterdam, bij Johannes Guykens. 1831.*

137. (A. N. van Pellecom), *De Belgen, in den zomer van 1831. Z. pl. (1831).*

138. [S. Prijn, pred. te Bleiswijk], *Bidstond bij gelegenheid van den Algem. Bededag. op Zondag 14 Aug. over Phil. IV. 6.—Bleiswijk, avond, 1831. 8 blz. in H. S.*

139. (J. Muntendam), *De dankende en biddende koning, naar aanleiding van psalm 21, vers 2 en 14. voorgesteld aan mijne gemeente op den 24ten Augustus 1831. (Ten voordeele der gekwetsten in den jongsten stijd [sic].) Te Nijmegen, bij J. F. Thieme. 1831.*

De auteur was predikant te Nijmegen.

140. (V. Loosjes), *Zege-lied, op 's konings negenenvijftigsten verjaardag, den 24sten Augustus 1831. (Uitgegeven te Haarlem, bij de Wed. A. Loosjes Pz., Ten voordeele der Gekwetsten, à 10 Cents.) [1831]. 4 blz.*

141. ([A.] May van Vollenhoven), *Wisselzang op s' konings verjaardag, Na den tiendaagschen Veldtogt. 24 Augustus 1831. [Rotterdam 1831]. 4 blz.*

142. ([H.] Tollens [Cz.]), *'s Konings verjaardag. (24 Augustus 1831.) Volkgezang. Te Rotterdam, bij M. Wijt & Zonen. 1831.*
„De Koning leev'”.

143. „Ontboezeming bij de Herstelling van Neêrlands Kroonprins Aan de Belgen”. — „Het Metalen Kruis”. — „Volklied door P. de Klerk te Dordrecht”. — „Matrozenlied (door) H. Brunner te Dordrecht”. — „Het Heldengraf.” — „Aan Hollands Helden”. — „Vaarwel Der vaderlandsche studenten als vrijwillige jagers uittrekkende: Op, op de koning roept ons op!” enz.

Opchriften van eenige liederen in H. S. en met de muziek; met anderen zonder eenige bepaalde volgorde in één langw. in-4° boek geschreven.

144. Cornelis Loots, *Welkomstgroot, aan Zijne Majesteit den koning en hoogst dezelfs doorluchtige zonen, binnen Amster-*

dam. te Amsterdam, bij Johannes van der Hey en Zoon, 1831.

145. (G. T. N. S.[uringar]), Vaderland en Koning. Z. pl. (18 $\frac{9}{10}$ 31.) 2 blz.

146. M. Westerman, Amstels hulde aan H. H. K. K. Hoogheden den Prins van Oranje en den Prins der Nederlanden. Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon. 1831.

147. Verzameling van vaderlandsche volks-liederen, door verscheidene Auteurs. Te Amsterdam, bij H. Moolenijzer, Rok-in N°. 135. 1832. de Prijs is 20 Cents.

STUDENT-JAGERS

148. K. A. Poortman, jur. stud. Uitboezeming. Uitgegeven ten voordeele van de achterblijvende vrouwen en kinderen van hen, die ter verdediging van de heiligste regten uittrekken. te Leyden, bij Haak en Comp. 1830.

Boven blz. 1: Uitboezeming na het lezen van 's Konings Proclamatie van 5 October 1830.

149. De leysche student. Z. pl. o. j. 2 blz. kl. in-8°. Volksuitgave.

150. E. A. Brunner, theol. cand., Aan mijn vaderland en deszelfs dappere zonen. te Leiden, bij Haak en Comp. 1830.

151. (H. Tollens, Cz.), Vaarwel der Vaderlandsche Studenten, als Vrijwillige Jagers uittrekkende. Z. pl. [1830]. 4 blz.

152. (H. C. H.....[Huijser]), Vaarwel der Leidsche Vrijwillige Jagers aan de Nederlandsche meisjes. 4 blz. (10 koepletten van 7 regels) in H. S.

153. J. D. den Beer Poortugael, 1 Lt. bij de vrijwillige Jager-Kompagnie, Uitboezeming bij het vertrek der heeren studenten van Leydens hoogeschool als Vrijwillige Jagers, naar de hollandsche grenzen, in slagtmáand 1830. Te Leyden, bij H. W. Hazenberg. 1830.

154. (P. M. Lagordt Dillié), Vaarwel aan het vrijwillige jagerkorps der leidsche universiteit, 13 November 1830. Z. pl. [1830]. 2 blz.

155. (Th. B. van Lelyveld), Afscheids-groet aan de heeren studenten der leysche hoogeschool, uitmakende Het Corps Vrijwillige Jagers, bij derzelver uittocht voor vaderland en koning, Op den 13 November 1830. Te Leyden, Bij de Wed. D. du Saar. [1830]. Prijs 10 Centen, ten voordeele van het Fonds voor de Gekwetete Militairen. 4 blz.

156. „De Vrijwillige Jagers der Leysche Hoogeschool, gevoelig voor de menigvuldige Eerbewijzen gedurende hun verblijf in de stad Rotterdam genoten,” enz.

Afschrift der advertentie geplaatst in de Rotterdamsche courant en ondertekend door B. J. IJssel de Schepper en I. S. Lotsy, Sergeanta. Oosterhout den 20 November 1830.

157. [H. Tollens Cz.], Avondbede in December, 1830. 5 blz. (een en twintig 6-regelige koepletten) in H. S.

158. (J. P. Heije), Jagerslied. 2 blz. in-12°. (zes 5-regelige koepletten) in H. S., gedateerd „Oosterhout, den 23. Dec. 1830.”

159. Krijgsmang voor Leijdens Vrijwillige Jagers. 1 blz. (drie 4-regelige koepletten) in H. S.

160. G. van de Linde, Jz. theol. stud., Wapenlied. Leijden, bij Haak en Comp. 1830.

161. K. A. Poortman, jur. stud., Jagerslied. voor de studenten der leydsche hoogeschool. Leijden, Haak en Comp. 1830.

162. W. R. Veder, theol. cand., Jagerlied voor mijne leydsche medestudenten. Te Leyden, bij H. W. Hazenberg, MDCCCXXX.

163. (J. P. Heije), De Duivelsbrug. Eene legende. 8 blz. in H. S., gedateerd „Oisterwijk 4. Febr. 1831.”

164. D. J. den Beer Poortugael, De leidsche jagers aan zijne excellentie den luitenant-generaal baron van Geen, opperbevelhebber van het mobiele leger, enz. enz. Te 's Gravenhage, bij Gebr. Hartmann. 1831.

165. (J. P. Heije), De Jager. 1 blz. in-12°. in H. S., „Voor Leuven, Augustus 1831.”

166. (S. Speyert van der Eyk), Regi et patriae. Z. pl. („D. 16 m. Augusti Anni 1831.”) 4 blz. in-4°.

167. C. Star Numan, Aanspraak aan de commissarissen tot het adres der utrechtste studenten aan Z. M. den koning, om het vaderland, gedurende deezelfs nood, te dienen, de heeren P. O. C. Vorrelman de Heer, Candidaat in de Letteren, L. Metman, Candidaat in de Letteren en Regten, en A. C. G. Suerman, Candidaat in de Wis- Natuur- en Geneeskunde, onder-officieren bij de compagnie vrijwillige jagers der Utrechtsche hoogeschool, in de groote Academische Gehoorzaal, den 5den November 1830, gedaan door C. Star Numan, Candidaat in de Letteren en Regten, sergeant bij dezelfde compagnie. Te Utrecht, gedrukt bij N. van der Monde. 1830.

Aanwezig in eersten en tweeden druk.

168. Ludwig Marchand, Anklänge der Zeit. Utrecht, Verlag von C. van der Post, Jun. 1830. Zweite Ausgabe.

Hierin o. a.: „Jägerliedlein. Den Studenten, die freiwillig ausziehen für Gott, Fürst und Vaterland.”

In hetzelfde bandje en van denselfden auteur:

Mein Glaube. Als das Gerücht wollte, dass der König nach Preussen sei. Utrecht bei C. van der Post, Jun. 1830.

Ein Lorbeerreis, nachgesendet an J. C. J. van Speyk.

Niederlands Todts. Ein Nachklang den Helden die gestorben sind für's Vaterland.

Europa's gekrönten Häuptern. A. van der Hoop's verdeutschter Freiheitsklang. Nebst einer Zueignung an Bilderdyk.

De laatste drie verschenen te Utrecht, bei van Paddenburg & Comp. 1831.

Op elk der stukjes staat in handschrift „Meinem Freunde N. van Dort.“

169. Wenken en raadgevingen tot bewaring van de gezondheid in de krijgdiens, door den senaat van de utrechttsche akademie aan het corps vrijwillige jagers dier hoogeschool gegeven. (Te Utrecht, bij J. Altheer, Akademie-Drukker.) [1830.] 4 blz.

170. Mr. S. H. Vernede, De jager op verlof. Toegezongen aan het utrechttsche jagerkorps. Te Schiedam, bij G. W. van Hemedaal. 1831.

171. May van Vollenhoven, Behandeling der vragen: Had den de Studenten eenige aanspraak boven de overige Vrijwilligers, tot voorloopige vrijstelling uit 's Rijks dienst? en Hebben die Heeren wel gedaan, met van de hun toegestane vergunning gebruik te maken? Eendragt maakt Magt. Te Dordrecht, bij J. de Vos & Comp. 1831.

172. (Mr P. Bosscha), Aan Nederlands dappere jongelingschap bij haren zegevierenden terugtogt uit het leger naar de onderscheidene hoogeschoolen. Deventer bij J. de Lange 1831.

Titel en adres op den omslag.

173. J. H. Gravé, Minerva's lauwerkrans, tooneelmatige hulde, ter feestviering der zegevierende terugkomst van Heeren Studenten der onderscheidene akademien, uit het leger. In twee afdeelingen, met zang. Te Rotterdam, bij J. van Baalen. 1831. kl. in-8°.

174. „Waardige en hartelijk Geliefde Kweekelingen der Leidsche Hoogeschool“.

Begin eener circulaire aan de uitgetrokken leidsche studenten, gedateerd uit „Leiden den 4. September 1831.“ en onderteekend door den Rector W. A. van Hengel en door H. Broers als Secretaris van den Senaat der Hoogeschool. 3 blz. steendr. in-fol., uit de steendrukkerij van Schnitzler & Comp. te Eindhoven.

175. (Mr. C. F. Haug), Verwelkoming en Zegezang bij het plegtig inhalen der terugkeerende Vrijwillige Jagers van Leidens

Hooge School, binnen Delft, op den 22. September 1831." 3 blz. in-12°. (tien 4-regelige koepletten) in H. S.

176. (W. S.....), *Civibus academiae Lugduno-batavae e militia, quam, per anni fere spatium, contra Belgas sustinuerunt, victoria reportata, redeuntibus, cives academiæ veterani Batavo-Delphenses, die 22 Septembris 1831.*" Z. pl. [1831]. 4 blz.

177. *Programma Ter Regeling van den intogt der Heeren Studenten der Leydsche Hoogeschool, welke, als Vrijwillige Jagers, de wapenen ten dienste van Vaderland en Koning hebben opgevat, en van derzelve plegtige verwelkoming in de Pieters Kerk, daartoe gunstig verleend, zijn de navolgende verordeningen gemaakt. Te Leyden, ter Boekdrukkerij van D. du Mortier en zoon. [1831]. Aanplakbiljet in-plano.*

178. (Tollens), *Lied der leidsche studenten, bij hun terugkeer uit het leger naar de akademie. Amsterdam, Bij M. Westerman en Zoon. Kalverstraat, No. 198. [1831].*

179. W. A. van Hengel, *Verwelkoming der leidsche jagers, den 23 September 1831, in de Pieterskerk te Leiden, door den rector magnificus der hoogeschool W. A. van Hengel. Te Leiden, bij C. C. van der Hoek. 1831.*

180. *Gezangen, welke bij de Plegtige Verwelkoming van de leidsche jagers in de Pieters kerk zullen gezongen worden. Te Leiden, bij C. C. van der Hoek. September 1831.*

181. (J. H. Hoeufft), *Ad studiosos Leidenses, ab expeditione in Belgium reduces. [Leiden, 1831]. 1 blz.*

182. (P. H. M.[arron]), *Ad academiae Lugduno-batavae alumnos, e castris reduces. Lugduni Batavorum, Typis J. G. la Lau. MDCCCXXXI. 4 blz.*

183. (v.[an] C,[ampen]), *Welkomgroet aan het leysche jagerkorps, bij dezelve terugkomst te Leyden. (Leyden, den 23 Sept. 1831). 4 blz.*

184. Charles Durand, *Le retour des Etudiens. 2 blz. (vier 8-regelige koepletten) in H. S.*

185. ——— A. Kist, Ez., *Gezang bij de terugkomst der Studenten in Sept. 1831. (de woorden van den Hr. Durand uit het Fr: gevolgd.) 2 blz. in-12°. (vier 8-regelige koepletten) in H. S.*

186. M. H. Fontein, S., *Bij de Terugkomst van de manhafte heeren studenten, uit het oorlogsveld, binnen Leyden. 24-regelig vers in een hoog van fileetwerk, met „September” „1831” in de voetstukken. 1 bl. in-fol.*

187. (Petronella Moens), *Welkomlied aan de heldhaftige kweekelingen van Leidens hoogeschool, bij hun zegepralend terugkeeren van het overwonnen Belgie, Op den 23ten September 1831. Te Leiden, bij De Wed^e. D. du Saar. [1831].*

188. (J. F. C. Moltzer), Toast aan de vrijwillige jagers, der leidsche hoogeschool, 23 September 1831. [Leiden, 1831.]. 3 blz.

189. Ontboezeming, bij de Zegevierende Terugkomst, van het korps vrijwillige jagers der leidsche hoogeschool. Te Leiden, bij C. C. van der Hoek. September 1831.

190. (M. Siegenbeek), Welkomstlied aan de vrijwillige jagers der leidsche hoogeschool. [Leiden, 1831]. 4 blz.

191. R. H. van Someren, Aan de helden studenten; Liersang. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

192. Volks-lied op de blijde terugkomst van Minerva's kweekelingen, Welke ten dienste van Vorst en Vaderland, als Vrijwillige Jagers zijn uitgetrokken. [Leiden, 1831]. 4 blz. Chitson omalag.

193. Welkomstgroot aan het leidsche-jagercorps, Op den 23 September 1831. [Leiden, 1831]. 2 blz.

194. (P. Wittigs), Welkomgroot aan de Leidsche Studenten. Z. pl. [1831]. 2 blz.

195. V. Herdingh, L. zoon, By het maken van pluksel, voor de gekwetsten. — By het bombardement van Antwerpen. — Uitboezeming wegens 't graf van van Speyk, — Welkomstgroot aan het leidsche jagercorps. Te Leyden, by L. Herdingh en Zoon. MDCCCXXXI. Ten voordeele der Gekwetsten, à 30 Cents.

196. (J. H. Grave), Coupletten gezongen door Mejufvr. J. C. Hoedt, de HH. Van der Linden en Ruffa, in den koninklijken Schouwburg te Leijden. den 23^{en} Sept: 1831. ter gelegenheid der zegevierende terugkomst der HH. Studenten uit het Leger. 4 blz. kl. in-8°. (negen 8-regelige koepletten) in H. S.

197. (J. P. Heye, Med. Cand.), Toast. Hollands Roem. (Leyden 3 Oct. 1831.) 3 blz.

198. (W. R. Veder, Theol. Cand.), Toast. De Leydsche Minerva. (Leyden 3 Oct. 1831.) 3 blz.

199. D. J. den Beer Poortugael, Uitgesproken Dichtregelen, bij het feest van Leidens Ontzet en de Terugkomst der H.H. Studenten uit het Leger, gevierd den 3. October 1831. 4 blz. in-4°. in H. S.

200. D. J. den Beer Poortugael, Vaderlandsche gedichten. Te Leijden, bij C. C. van der Hoek. 1832. Gegraveerde titel met vignet in aquatint. post-8°.

De auteur was eerste luitenant aan de koninklijke militaire akademie, tijdelijk kommandeerende de vrijwillige jagers der leidsche hoogeschool. In verband daarmee worden de volgende hierin voorkomende gedichten vermeld:

Uitboezeming, bij het vertrek der heeren studenten van Lei-

dens hoogeschool als vrijwillige jagers, naar de hollandsche grenzen, in Slagtmaand 1830.

De leidsche jagers, aan hunnen opperbevelhebber.

Uitgesproken dichtregelen, bij het feest van Leidens ontzet en de terugkomst der H.H. studenten uit het leger, Geviert den 3 October 1831.

Aan Beeckman.

201. M. Siegenbeek, Hoogleeraar der vaderlandsche geschiedenis en letterkunde, Vergelijkende beschouwing van 't geen door de Kweekelingen der leidsche hoogeschool, in de jaren 1672, 1815, en 1830 en 1831, tot verdediging van het vaderland verrigt is. Op den 4 van wijnmaand des jaars 1831, tot opening zijner Lossen, uitgesproken. Te Leiden, bij C. C. van der Hoek, 1831.

202. (H. Kriger Schumer), Aan mijnen Broeder L. H. Schumer, J., Vrijwilliger Bij het Koor (*sic*) Leydsche Jagers, bij zijnen terugkomst uit het leger na den Tiendaagsehen Strijd. (Amsterdam, 12 October 1831.)

Het woordje „kooor” is met de pen veranderd in „korps”.

203. (D. J. den Beer Poortugael), Aan Beeckman. 3 blz. (seven 6-regelige koepletten) in H. S. Gedateerd: „November 1831.”

204. G. van de Linde, De vrijwillige jagers der leidsche hoogeschool in 1830 en 1831. Te Leiden, bij A. W. Sijthoff. z. j. kl. in-8°. Op blz. 49—55 de naamlijst van het personeel der compagnie.

Op den omslag staat: door „den Schoolmeester (G. v. d. Linde).” No. 45 der Algemeene Bibliotheek. Overdruk uit den Leidschen studenten Almanak van 1832.

205. Zegewensch, hulde, eere en dankbaarheid, aan het dapper helden-choor (*sic* voor corps) der wel edele heeren studenten van de hooge school der stad Leiden. Heil zij hun, tot belooning hunner dapperheid! door Mozes de rotting koopman. Ao. 1832. [Leiden 1832]. 1 bl. in-fol.

Nieuwjaarslied van Mozes voor 1832.

206. J. H. van der Palm, Verhaal der inwijding van het gedenkteeken ter nagedachtenis van L. J. W. Beeckman, geneueveld als vrijwillig jager der leydsche hooge school. Te Leyden bij D. du Mortier en Zoon. 1832.

Exemplaar op hollandsch papier, met inschrift van J. H. van der Palm en een ex. op gewoon papier.

207. (J. P. Heye, Med. Stud.), Zangen, bij de ontdekking van den gedenksteen voor J. W. L. Beeckman. Muzijk door den Heer J. Enschedé Jr., J. U. Stud. (Leiden, 22 Juny 1832.) 3 blz.

206. (Heer: Weijtingh), Ad Studiosos Leidenses commilitoni suo, Boeckmanno, parentante. 2 blz. in-4°, in H. S. Aan 't eind: „Campis. 1832.”

Op zijde van blz. 2 staat: „Uit de algem. Kunst- en Letterbode, N. 51. 23. Nov. 1832.”

209. Herm. Joh. Royaards, Hoogleraar en Akademie-prediker, Akademische dankrede na de terugkomst der vrijwillige jagers, utrechtische studenten, uit het leger. Uitgesproken bij de godedienstige opening van het Akademie-jaar, d. 16 October 1831. Te Utrecht, bij Joh. Altheer, akademie-drukker. [1831].

210. L. E. Bosch, De compagnie vrijwillige jagers der Utrechtsche Hoogeschool, uitgetrokken ter verdediging des vaderlands, en plegtig ingehaald binnen Utrecht; of verzameling van stukken daarop betrekkelijk. Te Utrecht, bij N. van der Monde. 1831.

211. Het boekje, getiteld: de compagnie vrijwillige jagers der utrechtische hoogeschool, beoordeeld. Te Utrecht, bij Joh. Altheer. 1831.

212. (M^r.) [L. Metman], Herinnering aan het feest gehouden den 12 Augustus 1841 door de Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hooge-School. (Boekdrukkerij Gebroeders Belinfante, 's Gravenhage.)

De tekst bestaat slechts 8 blz., daarachter volgen 68 facsimiles der handteekeningen van de deelnemers aan het feest, met de afbeelding der trofee van vlaggen, vaantjes en wapentuig, zooals die in de feestzaal te zien was en naar de tekening van den heer L. C. Hora Sicama gesteendrukt is.

213. M^r. B. H. Lulofs, Aan de dappere studenten van Groningen en Franeker. (Dichtregelen, uitgesproken op de groote markt te Groningen, toen de voornoemde Studenten, den 30sten September 1831, uit den vrijwilligen krijgdiensdienst voor het Vaderland met onbepaald verlof binnen die stad terugkeerden, en het hun door de Groningsche Jufferschap geschonkene Vaandel door laatstgemelde met laurieren en bloemen bekransd werd.) Te Groningen, bij J. Oomkens. 1831. gr. in-4°.

214. M^r. H. A. Spandaw, Welkomstgroet aan de dappere kweekelingen der groningsche hoogeschool, die leden zijn van het genootschap: ter bevordering der natuurkundige wetenschappen te Groningen. Uitgesproken in de Openlijke Vergadering van dat Genootschap op den 19 October 1831. Te Groningen, bij J. Oomkens. 1831.

215. Deux lettres relatives à l'état actuel de la Hollande. Amsterdam, frères Diederichs, libraires. Novembre 1831.

216. (J. W. Yntema), Blik op de vorsten en volken van Europa. [Amsterdam], (1831).

217. Brief van M^r. J. van Lennep aan zijnen vriend S. over de Zangen voor onze Dagen, door den wel-erw. heer A. P. van Groningen, predikant te 's Gravendeel, en over eene zoogenaamde Recensie dier Zangen, voorkomende in N°. 135. der utrechtste courant. Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnars. 1831. (Zie No. 77 der boeken).

218. Weekblad voor de middelbare volkklasse.

Titel van een weekblad in-4°., waarvan 17 nummers het licht zagen, van Woensdag 6 Oktober tot Vrijdag 24 December 1830 en 67 nummers van Zaterdag 1 Januari tot Zaterdag 31 December 1831, elk nummer van vier bladzijden. Het blad werd uitgegeven „Te Middelburg, ter Boekdrukkerij van J. Moens, Kortendelft, G. 19.” Aan het eind van No. 67 zal de mededeeling: „De uitgever dezes berigt, dat dit Blad, om reden, niet meer bepaaldelijk des Zaturdags zal worden uitgegeven, maar op alle zoodanige andere dagen als de publieke omstandigheden of de voorhanden zijnde stof dit zullen noodig maken.”, wel beduiden, dat het niet verder verschenen is. Aan het exemplaar ontbreken hier van 1830 de nummers 1—3 en 12 en van 1831 nummer 38, terwijl op 31 verkeerd 32 staat. Het blad kwam Zaterdag uit, „en op zoodanige andere dagen als de omstandigheden of de stof zullen gedooogen”, zooals de mededeeling luidt bovenaan elk nummer van 1830 en 't eerste No. van 1831; dien ten gevolge verscheen het bovendien op Woensdag 27 Oktober, 3, 17, 24 November, 1 December 1830 en 26 Januari 1831, op alle Woensdagen in de maanden Februari en Maart 1831, voorts op Woensdag 18 Mei, 1 Juni, 10 en 17 Augustus. De inhoud van dit blad staat geheel met de belgische onlusten in verband.

219. De zaak van Holland en België, behandeld in het Huis der Lords, van Engeland, op den 26 Januarij, 1832. Uit onderscheidene Nieuwspapieren overgenomen. Audi et alteram partem. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen, 1832.

220. Anonymus Gelrus, [Mr. J. H. van der Schaaff], Het ware nut en voordeel der beschaving, toegepast op, en in verband beschouwd met het volkarakter, ook met betrekking tot echte vaderlandsliefde en heldenmoed. te Utrecht, bij N. van der Monde. 1832.

221. (J. F. D.....[Dusseau]), Épitre a Léopold, Roi des Belges, suivie d'un fragment du poème anglais, intitulé: Belgium in 1830. Paris. Chez les marchands de nouveautés. 1832.

222. Geldersche schutters liederen. N°. 2. Gedrukt te Nijmegen. 1832. kl. in-8°.

223. (J. W. Yntema), Het kikvorschied. (Naar aanleiding van een Artikel in een Fransch Dagblad, enz.) [Amsterdam.] (1832). 4 blz.

224. L. van den Broek, De Schelde. en de Maa. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1832.

225. M. Westerman, Aan de volken. Lierzang. Amsterdam, Bij M. Westerman en Zoon. Kalverstraat, No. 198. 1832.

226. E. W. van Dam van Isselt, Nederland. Te 's Gravenhage, bij J. P. Beekman, Hs. 1832.

227. Mr. A. Bogaers, Volharden. (11 November 1832.) Te Rotterdam, bij J. L. C. Jacob. 1832.

228. (J. van Harderwijk, Rz.), Aansporing tot moed en volharding. Volkslied. Te Rotterdam, bij Mensing en van Westreenen. 1832. Een exemplaar op gewoon, een op best papier.

229. C. A. Oudemans, Aanmoediging ter volharding. Amsterdam, bij A. Zweesaardt. (Ten voordeele van de gewapende dienst in Nederland.) Nov. 1832.

De dichter was Kapitein-Adjutant der 18de Afdeeling Infanterie.

230. C. L. Kruseman Arets, Overwinnen of sterven. Te 's Gravenhage, bij J. P. Beekman, Hs. 1832.

231. H. H. Klijn, De vaderlandsliefde. Dichtstuk. Te Amsterdam, bij Johannes van der Hey en Zoon. 1832.

232. (Tollens), Op de vereeniging der fransche en engelsche vloten, tegen Holland uitgerust. Naar het engelsch, Uit het Dagblad: The Standard. Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon. 1832. 4 blz.

233. A. Beeloo, Frankrijk, Engeland en Nederland. November 1832. Leeuwarden, G. T. N. Suringar. 1832.

234. F. J. Hallo, De anglo-gallische vloot en het leger der Franschen, tegen Holland's regt. Te 's Gravenhage, bij De Erve J. Thierrij en C. Mensing en Zoon. 1832.

235. W. H. Warnsinck, Bz., Welkomstgroet aan het koninklijk gezin. In Musijk gebragt door A. ten Cate, J. Az. Te Amsterdam, bij Joh. van der Hey & Zoon. 1832. blz. 1—7.

Op blz. 9 e. v., met afzonderlijken titel en gelijk adres: H. H. Klijn, De slag bij Nieuwpoort. Cantate. In musijk gebragt door J. G. Bertelman.

236. (A. van der Hoop, Jr.), De verjaardag van den kroonprins. (Volkslied). Te Rotterdam, bij Mensing en van Westreenen. 1832.

Aanwezig in eersten en tweeden druk.

237. A. van der Hoop, Jr., Aan het kasteel van Antwerpen. Tweede druk. Te Rotterdam, bij Mensing en van Westreenen. 1832.

238. (Tollens), De algemeene bededag in Nederland. (2 December 1832.) Te Rotterdam, bij M. Wijt & Zonen. 1832.

239. Hetzelfde, als vliegend blaadje gedrukt. sm. in-fol. 2 blz.

240. De avond van den tweeden December 1832, Neêrlands bededag. (Wordt uitgegeven bij den Boekhandelaar J. P. Beekman Hx., te 's Gravenhage.) [1832]. 3 blz.

241. (L. van den Broek), Op het sneuvelen van den schout-bij-nacht Lewe van Aduard. Te Rotterdam, by Mensing en van Westreenen. 1832.

242. A. van der Hoop, Jr., Aan den generaal Chassé. Te Rotterdam, by Mensing en van Westreenen. 1832.

Op den titel een vignet, eenig krijgstuig voorstellende en een vestingtoren waarop een vlag wappert; daarachter een stralende zon uit wolken opstijgend. Steendruk in-12°, z. n.

243. [J. Immerzeel Jr.], Geschiedenis der belegering en kapitulatie van het Kasteel van Antwerpen in 1832. Te Amsterdam, bij J. Immerzeel, junior. Boekhandelaar in de Kalverstraat. 1833. Prijs 40 Centen. kl. in-8°. Op den omalag een portretje van Chassé, houtgravure.

244. Hollands grootheid en fiere dapperheid, gebleken in de trouwe en moedige verdediging der citadel van Antwerpen, in December 1832. kunnende dit als vervolg beschouwd worden op de beschrijving (*sic*) van Antwerpen, benevens de voorvallen, die hebben plaats gehad, sinds den opstand der Belgen; komende hierin voor: het bombardement van Antwerpen en de opoffering van van Speyk. Waarvan nog eenige Exemplaren te bekomen zijn. Te bekomen bij A. Feteris. Op het Singel naast de Garnalen Doelen, te Amsterdam. [1833]. kl. in-8°.

245. J. B., Die Citadelle von Antwerpen, ein historisches Gemälde vom Jahre 1832. Zum Besten der Verwundeten und der Witwen und Waisen der Gebliebenen bei der tapfern Vertheidigung der Citadelle von Antwerpen. Preis 8 Ggr. Hannover 1833. Gedrukt bei den Gebrütern Jänecke. kl. in-8°.

246. J. C. Koopman, Zijner majesteits zeemagt vóór Antwerpen 1830—1832. Opgedragen aan zijne wapenbroeders. Uitgegeven ten voordeele van het nieuw op te rigten zeemans-huis te Amsterdam. Utrecht. C. Bielevelt. 1853.

247. Mr. A. Bogaers, Albertus Everts. (van Antwerpens citadel). Uitgegeven ten voordeele van de gekwetste Verdedigers der Citadel. Te Rotterdam, bij M. Wijt & Zonen. 1833.

248. (Loosjes, V.), Nederlands vijfhoek. Uitboezeming bij de

overweldiging van Antwerpens kasteel. *Perfer et obdura. Ovidius Te Haarlem bij de Wed. A. Loosjes Pz. MDCCCXXXIII.*

Tusschen den titel en het adres van dit gedicht, uitgegeven „Ten voordeele van de Gekwetsten op de Citadel en op de Vloot.“, is in netwerk van lijnen een navolging van den plattegrond der vesting gegeven. Binnen de citadel staat: „Liefde voor vaderland en vorst.“ De vijf bastions heeten hier: „Orde.“, „Vrijheid.“, „Godsdienst.“, „Eendragt.“ en „Rust“; de twee lunetten (St. Laurent en Kiel): „Heldenmoed.“ en „Volharding.“

249. C. Loots, Chassé op het puin der citadel van Antwerpen. Te Amsterdam, bij Johannes van der Hey en Zoon. 1833.

250. G. H. Nagel, De citadel. Lierzang. Te Amsterdam, bij J. Immerseel, Jr. 1833.

251. [H. Tollens Oz.], De val der citadel van Antwerpen, in December 1832. Te Rotterdam, bij M. Wijn & Zonen. 1833.

Een exemplaar op gewoon en een op zwaar papier.

252. W. H. Warnsinck, Bz., Aan J. C. Koopman, Kapitein ter Zee, Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw en van de Militaire Willems-Orde, 3de Klasse. Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon. 1833.

253. Arn'. de Jong, Leeraar bij de Doopgezinden te Damwoude, God met ons. Aan mijne Landgenooten. Dichtstuk. Te Franeker bij G. Ypma. 1833.

254. Mr. M. C. van Hall, Aan de nederlandsche helden, op de citadel van Antwerpen en in dierzelfer omtrek, gesneuveld in Wintermaand 1832. Te Amsterdam, bij Johannes van der Hey en Zoon. 1833.

255. L. van den Broek, Hulde aan de nagedachtenis van onse Gesneuvelden. Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon. 1833.

256. Heldendaden van Leopold, bij de belegering van het kasteel van Antwerpen. Z. pl. (December 1832).

257. [A. Cramer], De belegering der citadel van Antwerpen; of de eerste huwelijksweken van Leopold. Dramatisch krijgspel met grooten toestel, waaronder de reusachtige mortier. Te Amsterdam, bij Anton Cramer & Co. 1833. Titel op den omslag.

258. (M. Westerman), Nieuwjaarswensch van Thomasvaar, op de Bruiloft van Kloris en Roosje. Uitgesproken door den heer T. Majofski; in den Amsterdamschen Stads-Schonwburg (*sic*), den eersten Januarij 1833. Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon. [1833].

259. Philopatria, Het vuistregt in 1832, of drie brieven aan de Franschen. Uitgegeven ten voordeele onzer gevangene dappere krijgslieden, te St. Omer. Te Breda, bij Broese & Comp. 1833.

260. C. Van Epen, Hulde aan de helden van het kasteel van Antwerpen, en opwekking aan Oud-Nederland. Te Maastricht, bij F. Bury-Lefebvre, boekverkooper. Ten voordeele alleen van de verminkten, bij de verdediging der citadel van Antwerpen. 1833.

261. (M. Westerman), Aan de hollandsche krijgsvangenen, te St. Omer. Gedrukt voor de Leden van de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels. Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon. 1833.

262. W. Erkelens Cooke, Moed in den nood, dichtregelen. Ten voordeele der gevangenen van de citadel en scheepsmagt voor Antwerpen. Prijs 15 centa. Rotterdam, bij P. van Waesberge, 1833. Titel op den omalag. 4 blz.

263. J. van Harderwijk, R., Chassé voor Vlissingen. (in Junij 1833.) Te Rotterdam, bij H. W. van Harderwijk. 1833.

264. Mr A. Bogaers, De terugkomst van de bezetting der citadel in 't Vaderland. Rotterdam, J. L. C. Jacob. 1833.

265. (V. Loosjes), Welkom aan de helden van Chassé en Koopman, bij hunne terugkomst uit de fransche krijgsvangenschap. (te Haarlem, bij de Wed. A. Loosjes Pz. ten voordeele van de nagelaten betrekkingen van de Gesneuvelden op de Citadel en de Vloot. á 10 Centa.) (Junij 1833.) 4 blz.

266. Petronella Moens, Bij de Terugkomst van de vaderlandsche helden Chassé en Koopman, met al de dappere verdedigers van het Burgslot bij Antwerpen, uit Frankrijk, op den vaderlandschen bodem. Te Utrecht, bij N. van der Monde. 1833.

267. (Tollens), Aan Chassé en zijn krijgsmakkers, bij hun terugkomst in 't vaderland. (Junij 1833.) Te Rotterdam, bij M. Wijt & Zonen. 1833.

268. Nederlandsche volks-almanak voor 1834. Vierde jaar. Te Amsterdam, bij Hendrik Frijlink. 1833. in 12°.

Hierin o. a.: P. R. Feith, De citadel van Antwerpen. Een volkslied, ter begroeting van den terugkeerenden generaal D. H. baron Chassé en zijne dapperen. — J. F. van Goethem, Aan Chassé. Vrij naar het Fransch van Durand.

269. W. Kraan, Welkomstgroot aan de dappere verdedigers der antwerpsehe citadel, bij hunnen Terugkeer in het Vaderland. Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon. 1833.

270. Een portie Klapstukjes, Zijnde een Vervolg op de huts-pot. Gedrukt voor de Liefhebbers van winterspysen. Z. pl. o. j. kl. in-8°.

Hierin o. a. op van Speyk, Hobeln, van Leuven, den kroon-prins, Chassé, de Landstorm, Albertus Schaap, Bij de terug-

komst der heldhaftige verdedigers van de Citadel van Antwerpen Junij, 1833. enz.

271. Jaarboekje voor de schutterijen in Nederland. Eerste jaar. 1830. (Tweede jaar. 1833.) Te Gorinchem, bij Jacobus Noorduyt, drukker en boekhandelaar.

Gegraveerde titel, voor beide jaren gebruikt met verandering van jaar en jaarcijfer. Tusschen titel en adres ziet men een W in aureool, waarvóór een tot krans gebogen eiken- en lauwertak waarboven een stedekroon en zeven sterren en een gekruiste degen en palmtak met een lint, waarop „Voor koning en vaderland.” eronder. Gravure kl. in-8°, „v. d. Eynde, 1° Luit; del.”, „P. Velyn, sculp.” Op den titel voor 1833 alleen: „P. Velijn, sculp.”

Tegenover den titel van het eerste deeltje staat het borstbeeld, naar links en van voren, van „Zijne koninklijke hoogheid prins Willem van Oranje, kolonel-generaal der schutterijen.” Hij is blootahoofds, in uniform van kapitein-generaal der schutterijen, met twee ordeteekens.

Tegenover dien van het tweede het borstbeeld, van voren en naar rechts, van „M. Busch, ridder van de Militaire Willems orde en van de orde van den Nederlandschen leeuw. Kolonel kommanderende de tweede brigade der reserve divisie van het leger te veld.” Ook hij is blootahoofds afgebeeld, in uniform van kolonel der schutterij en met drie ordeteekens op de borst. Beide gravures kl. in-8°. zijn door P. Velijn.

De tijd van uitgaaf wijst er reeds op, dat deze jaarboekjes in verband met de belgische onlusten van groot historisch belang zijn.

Het eerste deeltje heeft de handteekening van L. van Koetsveld, 1° luit. in de 2° kompagnie, 1° bataillon der 2° afdeeling Zuid Hollandsche schutterij.

272. Nederlands uitzigten in de schijnbaar allerdonkerste toekomst, of het tegenwoordige, het laatstelijk gebeurde en veel van het vroegere, Dichtmatig Ontalujerd; met eenig proza ter nadere opheldering en staving. Te Rotterdam, bij W. Bruining. 1833.

273. (H. van Overvest Kup), Blik op Nederland of eerbiedige hulde aan HH. KK. Hoogheid Mevrouw de Prinses van Oranje, Kroonprinses der Nederlanden. Op den 19. van Louwmaand 1833. Breda, Broese & Comp., boekhandelaars 1833.

274. (Hendrik Kuyper, Gtz.), Aan den heer A. van Rijckevorsel, Hx., en verdere leden der hoofd-commissie, van de loterij van Nijverheid-, Handel- en Kunst-Voorwerpen, ten behoeve

van de Verminkten in den Strijd voor het Vaderland tegen oproer en verraad, te Rotterdam. Op de Slot-Vergadering, Woensdag den 23 Januarij 1833.

Gedicht van 4 blz., met bovenstaand opschrift, zonder afzonderlijken titel.

Hierbij:

a. (G. van Reyn), Invallende gedachten, bij de gezellige slot-vergadering van de Leden der hoofd-commissie tot de loterij ten behoeve der Verminkten enz. in den Strijd voor het Vaderland.

Gedicht met bovenstaand opschrift, en

b. Algemeen verslag van de hoofd-commissie der loterij van Nijverheid- Kunst- en Handel-Voorwerpen, over het geheele rijk, ten behoeve van de verminkten en van de nagelatene betrekkingen der gesneuvelden in den jongsten roemrijken strijd voor het vaderland; opgerigt te Rotterdam, volgens Koninklijk Besluit in dato 30 September 1831; gerigt aan de sub commissien, den 12 December 1832. Te Rotterdam bij M. Wijt & Zonen. 1832.

Onder de namen der bestuurders op blz. 9 staat nog het volgende in H. S.:

„Nota Behalve de / 28693.51^c. is nog door den eersten oprigter H. Kuyper Gz. p m / 1000— aan het fonds gegeven als opbrengst zijner dichtbundels: Verspreide en andere gedichten en Vaderlandsche en andere d^e het doel was eigenlijk die p m / 30000— uitaluitend te bestemmen voor de verminkten uit den tiendaagschen veldtogt, de toenmalige regering heeft het echter anders gewild en is het speciale fonds onder de massa vermengd. — De primitive oprigter stond tegen over de meerderheid, die? toegaf!!!

de Koninklijke famielje, die zoo veel had bijgedragen, werd niet eens uitgenoodigd ter bezigtiging!!!”

Dit is ongetwijfeld een eigenhandige aanteekening van H. Kuyper Gz. zelf.

275. R. H. van Someren, Waar moet het heen? In 's Gravenhage, bij S. de Visser. 1833.

276. E. M. Calisch, Het herboren Holland. In 's Gravenhage, bij S. de Visser. 1833. Uitgegeven ten voordeele van het fonds ter aanmoediging van de gewapende dienst in het Koninkrijk der Nederlanden.

277. Mr. François Frets, Redevoering over de scheiding tuschen ons vaderland en Belgie, gehouden in de vergadering der Tweede kamer van de Staten-generaal, op den 12ten Junij 1833.

Gedrukt te Rotterdam, bij M. Wijt & Zonen. [1836]. Gegeven door den schrijver.

278. E. M. Dorper, De voordeelen van den belgischen opstand voor Holland en zijnen Koning. Amsterdam, Bij Schalekamp en van de Grampel. 1833.

279. Holger Nordan — d., Freyheit und Ordnung im Kampf mit Frechheit und Aufruhr. Für Holland wider Belgien & Cons. I. Z. pl. 1833. Op een los strookje, boven het jaartal geplakt: Leyden, Bey S. & J. Luchtmana.

280. Vluchtige gedachten bij de aankomst der verlofgangers, uit ons leger te Utrecht, In Junij 1833. Te Utrecht, bij N. van der Monde. 1833.

281. H. Tollens, Cz. en J. Brand, Volksliederen. Uitgegeven ingevolge het programma van Z. E. den luit. admiraal J. H. van Kinsbergen. Te Amsterdam en 's Gravenhage, bij M. H. Schonekat en W. P. van Stockum. 1833. kl. in-8°.

Wien Neêrlands bloed en Wij leven vrij.

282. ([Lelyvel]t.), 24 Augustus 1833. Viertal Volksliederen, ter verjaring van Neêrlands geliefden koning. Te Rotterdam, bij M. J. Lelyvelt. 1833.

283. H. Kuyper Gtz., De wapenschouw te Gorsel (26 Augustus 1833.) Delft, bij de erve Adrianus Sterck. 1833.

284. (Tollens), De verjaardag van den prins van Oranje. (6 December 1833.) Volksgezang. Te Rotterdam, bij M. Wijt & Zonen. 1833.

Op de voorlaatste blz. leest men: „De Muziek van C. Muhlenfeldt is te bekomen bij L. Coenen.”

285. Kleynen staatkundigen catechismus ten gebruyke van deftige lieden. Uyt het fransch vertaald. Belgie, 1833. in-12°.

286. [Ch. Froment], Almanach anti-révolutionnaire. 1834. A Anvers, [Gand], chez les principaux libraires. 1834. kl. in-8°.

Poésies françaises. — Hollandsche dichtstukken. — Vlaemsche liedekens.

287. (H. Kuijper. Gz.), Toegeven of volharden. (Rotterdam, 3 Maart 1834.) 4 blz.

288. H. Kuijper, Gz., Neêrlands toekomst. 's Gravenhage, G. Vervloet, 1834.

289. H. Maronier, Volks- en schutters-liederen, ter gelegenheid van 's konings verjaardag, en de terugkomst der Rotterdamsche schutters. Te Rotterdam, bij J. W. van Leenhoff. 1834.

Hierin o. a.: Welkomst-groot aan de terugkeerende rotterdamsche schutters.

290. Een dag in het kamp of het tent-arrest blyspel met

zang Eene aangename herinnering of bevallige Episode met vier plaatjes uit het Schutters-leven van 1830 tot 1834. Te Amsterdam bij C. Gooz. z. j. kl. in-8°.

De plaatjes op den titel vermeld ontbreken. Op de achterzijde van den gsteendrukten omalag is de keerszijde van het ordeteeken van het Metalen kruis afgebeeld; de voorzijde van het kruis (veel kleiner), ziet men op den omalagtitel.

291. Hulde aan zijne majesteit, Willem den I. koning der Nederlanden. te Dordrecht bij G van der Wall. 1838.

Titel in „Steendruk van” „H. Pennock.” (met het borstbeeld des konings op de plaats der opengelaten ruimte), van een gedicht, dat als boekdruktitel heeft: Feest-zang ter zes en zestigste verjaardag van Zijne Majesteit Willem den Eersten, ... Invallende den 24 Augustus 1838. Voor de afwisseling staat op den omalag, in boekdruk: Hulde aan den koning der Nederlanden, enz.

Het borstbeeld is naar rechts, blootahoofds, in militaire kleding, met een ordeteeken op de borst.

292. (B.) De stremming of stagnatie der Belgische Bank. Te Schoonhoven, ter stads-drukkerij van S. E. van Nooten. 1838.

293. (R. H. van Someren), Aan de Nederlanders. „in february 1829”. (Gedrukt te Rotterdam, bij H. van den Bergh.) [1829].

Op blz. 2: „buiten den Handel; Voor de Vrienden van den auteur”. Exemplaar gezonden aan „Den WelEdgeboren Heere Hoyneck van Papendrecht”. Hetgeen tusschen aanhalingsteekens staat is in H. S. van den dichter.

294. (Marchant)? Epitre en vers, sur la liberté illimitée de l'enseignement; à Monsieur van Gobbelschroy, ministre de l'intérieur; et au besoin à son successeur. Prix 75 cent. Z. pl. 1829.

295. [Defrenne], Quelques essais poétiques d'un Belge. Bruxelles, imprimerie de L. Dumont, rue des sablons. 1829.

Hierin: Le temps qui court, ou Nos griefs en 1829.

296. Reveille en taptoe, of soldaten programma. Gedroomd den 23 Augustus 1829. Z. pl. [1829].

297. J. Immerzeel, Junior, Vaderlandaliefde. Lierzang. [’s Gravenhage], October 1829.

298. (J. van Lennep), Aan de Noordstar. Te Amsterdam, bij P. Meyer Warnars. 1830.

299. (H. J. F.[oppe]), Oproer in Brussel. (Te Amsterdam, bij de Wed. L. van Hulst & Zoon. 1830.) 4 blz.

300. [H. J. Foppe], Oproer in Brussel. (Te Amsterdam, bij J. Wendel en Zoon, Boekdrukkers, op de Anjeliergracht, bij de Tweede Dwarstraat.) [1830]. kl. in-8°. 4 blz.

Volksuitgaaf. Nadruk zonder de initialen van den maker en met „Wys: van 't Nederland.“, dat in de oorspronkelijke uitgaaf niet voorkomt. Op blz. 1 bovenaan een vignet in houtgravure: de Nederlandsche Maagd zittend.

301. (D. s. V. . k.), Weerklank aan de oproerige vrijheidskreet, van eenige Belgen, Op den 25 en 26 Augustus 1830. Te Amsterdam, bij Lodewyk van Es, in de Kalverstraat, 1830.

302. De blaauwe kiel. Z. pl. [1830]. kl. in-8°. 4 blz.

303. (J. H. Triepel Junior), Lied aan Nederlands koning. (Amsterdam, Augustus 1830.) 3 blz.

304. Vaderlandsch lied, op den 27sten Augustus 1830 Z. M. onzen geëerbiedigden koning toegezongen. — Het vaderland. Z. pl. [1830]. 4 blz.

305. (H. J. Rooseboom en J. C. Westerman), Op! — Aan Nederland. [Amsterdam]. (30 Augustus 1830.)

Op blz. 1 onderaan zwart stempel: J. C. W. in liggend ovaal.

Van het eerste gedicht is hier bijgevoegd een afzonderlijke afdruk uit: „Nederl. Hermes, N°. IX.“ 2 blz.

306. (M. Westerman), De nederlandsche vlag. (Te Amsterdam bij M. Westerman, 1830. Prijs 10 Cents.) 4 blz.

307. (M. W.[esterman], H. J. R.[ooseboom], J. C. W.[esterman]), Lieder en voor Nederland. Prijs 10 Ct. Amsterdam, bij M. Westerman, 1830. kl. in-8°.

308. Nederlandsche liederen. [Amsterdam 1830]. (De Prijs is 10 Cents.)

Herdruk of nadruk van 't vorige, zonder de initialen der dichters onder de stukjes.

309. (J. d. R. S.), Een Noord-Nederlander aan de oproerige Zuid-Nederlanders. (Groningen, den 1 Sept. 1830.) 4 blz.

310. [Prof. H. Bouman], Nu of nooit! Vaderlandsche ontboezeming; na het ontstaan van het oproer, in een gedeelte van België. Te Utrecht, bij J. G. van Terveen en Zoon. 1830.

311. (J. L. Textorius), Adres in dichtmaat, aan de Staten-Generaal, buitengewoon vergaderd in September 1830, bij gelegenheid van den opstand der Belgen; door een gevlugt Brusselaar. De Prijs is 10 cents. Z. pl. [1830].

312. [H. Bielevelt], Bij het lezen van 's konings woorden in den staatsraad: Mijn lot is daarboven bealst! Ik heb de grondwet bezworen, en zal die handhaven. (Utrecht 7 September 1830.) 4 blz.

Hierbij een exemplaar van den „Derde(n) druk.“, met het adres onder aan de laatste bladzijde: „Te Utrecht, bij J. G. van Terveen en Zoon.“

313. A. de Jong Gtz., Noord en Zuid. Dichtstukje. In 's Gravenhage, bij J. P. Beekman, Hk. 1830.

314. Mr. Jacobus Scheltema, Iets over het oproer en den opstand te Brussel en Luik, en tot bemoediging der landgenooten. Te Utrecht, bij J. G. van Terveen en Zoon. 1830.

315. [Van Dobben], Iets aan de Brusselsche oproermakers, van een' ouden Nederlander. te Haarlem, bij J. B. van Loghem. 1830.

316. Mr. J. de Kruijff, De beide vlaggen, Dichtstuk. Te Heerenveen, bij F. Hessel, 1830.

317. L. van den Broek, Aan de Hollanders. Gedicht. te Rotterdam, bij A. F. H. Smit, 1830.

318. J. Immerzeel, Junior, Onze eed. Vaderlandsche lierzang. Te 's Gravenhage, bij J. Immerzeel, junior. 1830.

Één exemplaar op gewoon-, één op zwaar papier.

319. (L.), Den koning en het vaderland. (Twee gezangen voor Hollanders.) [Amsterdam, H. Moolenijzer]. (Sept. 1830.) 4 blz.

320. N., De Nederlandsche vlag. Dichtstuk. Te Franeker, bij G. Ypma. 1830.

321. (F. R. [ühle]), Uitboezeming. Aan alle weldenkende Nederlanders. Te 's Gravenhage, bij G. Vervloet. (1830.)

Aan 't eind: 's Hage, September 1830.

322. (W.....r.) [Wijsmuller?], Volkslied. Voor vaderland en koning. Z. pl. (Sept. 1830.) 4 blz.

Eerste regel: Lang leev' de Koning!

323. (W.....r.) [Wijsmuller], Volkslied. — Vlaggelied. Z. pl. (Sept. 1830.)

Eerste regel van 't eerste lied: Wie Nederlands rechtschapen Vorst.

324. Opwekking aan de Noord-Nederlanders, tot aansporing van Vaderlandsliefde. Te Groningen, bij G. Fockens, Gz. Boekverkooper op de Nieuwe Weg. (September 1830.)

325. Het Wilhelmus van Nassauwe der Amstellaren. Z. pl. [1830]. kl. in-8°. 4 blz.

326. Dichtregelen op het binnenrukken der troepen in Brussel. Z. pl. [1830]. 4 blz.

327. Voeux d'un Hollandais, au moment de l'expédition contre les rebelles à Bruxelles. Z. pl. 23 Sept. 1830. 4 blz., waarvan alleen de eerste bedrukt.

Op blz. 3 in H. S.: Op den heldendood van den Luit: Van Speyk.

328. Révolte de la Belgique en Septembre 1830. Exposé de ses causes et de ses conséquences; par des Belges, amis de leur

pays. De l'imprimerie de Steven, l'ainé. (Bruxelles, le 14 Octobre 1830.)

329. Relation des faits d'armes et de la conduite héroïque de Pierre-Jean-Joseph Parent, Ex-colonel du 1er régiment-franc (créé par lui) pendant les mémorables journées de septembre mil huit cent trente, à Bruxelles. Hommage rendu par un de ses compagnons d'armes. Bruxelles, Imprimerie de P. C. Beugnies, rue des Trois-Têtes. Janvier 1831.

330. Nieuw volkslied. (Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. Prijs á 2½ Cent.) [1830]. 4 blz.

Variant van: Al is ons Prinsje nog zoo klein.

331. Herinnering aan de Noord-Nederlanders. October, 1572. October, 1830. 1 blaadje langw. klein in-4°.

Zeven-regelig gedichtje.

332. Mr. J. Berman, vrederegter te Zierikzee, Wapenkreet. Te Zierikzee, Bij J. van de Velde Olivier. (1830.)

333. (D. A. S.) [D. A. Schumann geb. Verrooten], Wapenkreet op den 6 October 1830. (In 's Gravenhage en te Amsterdam, bij de Gebroeders van Cleef.) 3 blz.

334. (D. G.), Wapenkreet aan Nederland. (Wordt uitgegeven geheel ten voordeele der huisgezinnen der uitgetrokkene verdedigers des vaderlands. Prijs 5 Centa. Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. 1830.) 4 blz.

335. J. Decker Zimmerman, Predikant bij de Evang.-Lutherse Gemeente te Utrecht, Dichtregelen op aanleiding van de vermelding in de couranten, wegens eenen brief van Z. H., den paus, te Rome, aan Z. M., onzen koning. Te Utrecht. gedrukt en te bekomen bij N. van der Monde, 1830.

336. [H. Kuyper Gz.], Holland bij de vernieling van Antwerpen. (Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. Prijs 5 Centa. 29 Oct. 1830.) 4 blz.

337. (D. M. Stud.), Lofgedicht op Zijne Excellentie D. H. baron Chassé, grootkruis van de orde van den Nederlandschen leeuw, luitenant-generaal, opperbevelhebber te Antwerpen. Te Utrecht bij N. van der Monde. 1830.

338. Het bombardement van Antwerpen. — De wrekende krijgslieden voor Antwerpen. Z. pl. [1830].

Van deze liedjes zijn hier twee verschillende drukken; één van deze heeft rechts onder het laatste koepel, op blz. 8, den prijs „10 Ca.”

339. W. Erkelens Cooke, Een lauwerblad, aan den onverwelkbaren eerekrans van Zijne Excellentie den Baron D. H. Chassé, enz. Rotterdam 1831. 1 bl.

340. C. G. Withuys, *Het Bombardement van Antwerpen. Lauwerkrans voor den Luit; Gen; Baron Chassé. te Amsterdam, bij Joh: Guykens. 1831.*

Met gegraveerden titel, H. Klouising Jr. fecit.

341. (Mr. C. P. E. Robidé van der Aa, e. a.), *De nederlandsche Tyrtæus. Liederen voor de verdedigers des vaderlands. Uitgegeven ten voordeele van het daar te stellen fonds voor de verminkten en nagelatene weduwen en weezen der gesneuvelden in den tegenwoordigen strijd. N^o. I. (—III). Gedrukt te Amsterdam bij C. A. Spin, en uitgegeven bij G. J. A. Beijerinck.*

Het eerste stukje bevat uitaluitend gedichten van Robidé van der Aa, de andere ook van G. Timme, van de Pavord Smita, H. H. Klijn, T. J. Kerkhoven, W. H. Warnsinck Bz. e. a.

342. *Nieuw Wilhelmus-lied. — Vaderlandsch lied. — Nederlands Iö Vivat. — Lied van een meisje, bij het vertrek der vrijwilligers. Z. pl. [1830]. kl. in-8°. 4 blz.*

Volksuitgaaf op grauw papier van De nederlandsche Tyrtæus I.

343. *Het lied van Chassé. — Vaarwel. — Krijgaliel. — Herinneringen uit vroegere dagen. — Krijgaliel van Amstels schutterij, bij haar vertrek. — De brusselsche modes. — Lied voor uittrekkende schutters. Z. pl. [1830]. kl. in-8°.*

Volksuitgaaf van De nederlandsche Tyrtæus II.

344. [Robidé van der Aa], *Volkaliel. Z. pl. [1830]. 1 blz.*

Nadruk van: *Het lied van Chassé, onder anderen titel.*

345. (J. J. Wijsmuller), *Weerklank op het lied van Chassé, (*) (Te bekomen bij de Erve Wijsmuller, Huidenstraat te Amsterdam.) (14 November 1830.) 2 blz.*

(*) Uitgegeven den 13 November te Amsterdam.

Van dit versje is hier een exemplaar op velijn-, op roe- en op hollandsch papier.

346. *Volkaliel. Weerklank op het lied van Chassé. Z. pl. [1830]. 1 bl.*

347. *Lied op de zeehelden. — De vlag. Z. pl. [1830]. kl. in-8°.*

Volksuitgaaf. Het eerste is evenals 346 een nadruk van Wijsmullers Weerklank.

348. (M. Westerman), *Ter nagedachtenis van den jeugdigen zeeheld Justus Klinkhamer, 27 October 1830. Aan zijne voor Antwerpen bekomene wonden overleden. [Amsterdam, 1830].*

349. (W. H. Warnsinck, Bz.), *Op den heldendood van Justus Klinkhamer, Luitenant ter Zee, aan boord van Z. M. korvet, De Komeet, voor het oproerig Antwerpen roemrijg gesneuveld, den 29 October 1830. (Amsterdam, Nov. 1830.)*

350. A. C. Albers, *Volks Liederen, opgedragen aan de vrien-*

den van ons oud dierbaar Nederland. De prijs is 10 Cents. Z. pl. [1830]. kl. in-8°.

351. (A. F.), Aan Nederland. Tweede druk. (Te Utrecht, bij H. H. Kemink en Zoon. Ten voordeele van de zaak des Vaderlands.) (1830.) 4 blz.

352. P. Meesters, Mislukte aanval op Staats-Vlaanderen, door den Vicomte de Pontécoulant en Doctor Gregoire, in de laatste dagen van October 1830, Een kluchtig Heldenbedrijf, beschreven, en in onderscheidene Genootschappen gelezen. Te Amsterdam, bij J. C. van Kesteren, 1833.

353. (D. J.), Wapenkreet, uitgegeven ten voordeele van het Fonds tot ondersteuning der verminkten, in den strijd tegen oproer en geweld. (In 's Gravenhage, bij J. P. Beekman Hx. — Prijs 10 Centen.) (1830.) 3 blz.

354. Wapenkreet. (In 's Gravenhage en te Amsterdam, bij de Gebroeders van Cleef.) [1830]. 3 blz.

Een exemplaar op gewoon-, één op zwaar papier.

355. (M. Westerman), Opwekking. (Te Amsterdam bij M. Westerman en Zoon, 1830. Prijs 10 Cents.) 4 blz.

356. Krijgsmanaliel. Z. pl. [1830]. (Prijs 2½ Centen.) 2 blz.

357. Afscheidaliel aan Nederlands vrijwilligers. Te Utrecht, gedrukt en te bekomen bij N. van der Monde. 1830.

Tusschen titel en adres de kop van koning Willem I in gelauwerd medaillon waartegen, op gelijken afstand van elkaar, vier koningskronen zijn aangebracht. De zeer goed gelijkende miniatuur is blootahoofds en naar links afgebeeld.

358. J. J. Denier van der Gon, Jagers-lied, voor het korps van van Dam, opgedragen aan den weledel gestrengen heer E. W. van Dam van Isselt, majoor van hetzelfde. (In 's Gravenhage, Bij de Erve J. Thierry en C. Mensing en Zoon. 1830.) 4 blz.

359. (J. J. Wijsmuller), Lied voor de uittrekkende schutters. (Amsterdam, October 1830.) 2 blz.

Een exemplaar op gewoon-, één op zwaar papier.

360. * * * *, Lied voor de schutterij van Brielle, bij de roepstem des Koninga. Tweede verbeterde druk. (Te Brielle, bij J. Kluit Jr. 1831.) 3 blz.

361. Schutters liederen, Bijeenverzameld ten dienste van Dordrechtch uittrekkende Schutterij. Te Dordrecht, bij F. Boeke. 1830.

362. A. M., Nieuw Schutters-Lied. Z. pl. [1830]. 1 blz.

363. Schutters-Lied. Z. pl. [1830]. 2 blz.

364. L. R., Aan de vrouwtjes van de eerste ban. Z. pl. [1830]. 1 blz.

De eerste ban der schutterijen.

365. (R. H. van Someren), *Wilhelmus van Nassouwen*. (Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen. Ten voordeele van de onbemiddelde Huisgezinnen der verdedigers van het Vaderland. Prijs 20 Cents.) [1830]. 4 blz.

Een exemplaar op velijn, één op hollandsch papier.

366. M. Westerman, H. J. Rooseboom en J. C. Westerman, *Voor het vaderland. Dichtstukken*. Uitgegeven ten voordeele der Huisgezinnen van de uittrekkende Amsterdamsche Schutterij. Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon. Kalverstraat, No. 198. 1830.

367. (F. Röhle), *God regeert!* Z. pl. o. j.

Alleen met voorhandschen titel. Aan de keerzijde leest men: „Opdragt aan Mijne Landgenooten!“, den naam van den dichter en de dagteekening: 's Hage, October 1830.

368. L. C. Cnopius, *Wapendronk ter eere van Oud-Nederland, Het eerst ingesteld bij het afscheidsmaal van de Onder-Officieren der dienstdoende Schutterij te 's Gravenhage, op Dingsdag den 12 October 1830*. Uitgegeven ten voordeele der achtergeblevene Vrouwen en Kinderen der Vrijwillige Verdedigers van het Vaderland. Te 's Gravenhage, bij G. Vervloet. 1830. Prijs 15 cents.

369. *Nieuwe vaderlandsche Liederen. voor vaderland en koning*. Amsterdam, bij H. Moolenijzer. 1830.

Vijf liederen, waarvan het vierde onderteekend is Maris, het vijfde: R...

370. *Afscheidsgroet aan den heer D. K. Roca*. Z. pl. (9 November 1830.) 2 blz.

371. (H. Kuyper Gz.), *De belgische nijverheid. Boertig dichtstuk*. Te Rotterdam, bij M. Wijt. 1830.

Aanwezig in twee exemplaren, het een met- het andere zonder den naam des schrijvers aan het einde.

372. (L. van den Broek, flanker bij de 4de komp. van het 1ste veld-battaillon rotterdamsche schutterij.), *De Hollandsche Vrijwilligers, bij het uittrekken der Onderscheidene korpsen*. Te Breda, bij Broese & Comp. 1830.

373. A. J. van der Aa, *Liederen voor Neêrlands krijgslieden*. Uitgegeven ten voordeele van de verminkte en gekwetste militairen. Te Amsterdam, bij R. Croese. Kalverstraat, bij de Osjesluis, No. 171. (1830).

374. J. van Straaten, Az., *Krijgs-Lied voor alle vrijwillige jagers*. Opgedragen aan dezelfs genoemde Mede-Leden. (Te Amsterdam, bij R. J. Berntrop). (Amsterdam, 27 November 1830.) 4 blz.

375. (M. v. V.), Lied voor de vrijwillige jagers van Van Dam. (Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen.) (Rotterdam, November 1830.) 4 blz.

376. Een Delvenaar, Neerlands schutterlied. Uitgegeven ten voordeele van het Fonds ter algemeene Wapening. Prijs 15 Cents. Te Amsterdam, bij Groebe. Te Rotterdam, bij Wijnhoven Hendriksen enz. (November, 1830.)

377. (J. Hofstede, Sr.), Gezang voor schutters en vrijwilligers. Z. pl. (November 1830.) 4 blz.

378. Mr. J. van Lennep, Wapenkreet. Met Muzijk. (Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnara.) (November 1830.) 3 blz.

Op blz. 3 het eerste koeplet, met de muziek, in lithographie.

379. [Mr. J. van Lennep], De Opwekking. Gezongen door den Heer Vrugt, Hof- en Kamerzanger van Zijne Majesteit den koning der Nederlanden. Z. pl. [1830]. kl. in-8°. 2 blz.

„Is 't u bekend, getrouwe Burgerscharen,“

380. Jacob van Lennep, Zestal liederen, opgedragen aan de schutterijen van Noord-Nederland, door +, kapitein bij die van de hoofdstad. Uitgegeven tot ondersteuning der huisgezinnen van uittrekkende Amsterdamsche schutters. Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnara. 1830.

Het eerste lied is getiteld: Opwekking. (Zie 379).

381. Mr. Jacob van Lennep, Uit Dagen van Strijd. Liederen in 1830 opgedragen aan de schutterijen van Noord-Nederland door +, Kapitein bij die van de Hoofdstad. Ten voordeele der Oud-Strijders van 1830 en 1831 en ter gelegenheid van de 4de Algemeene Vergadering van den Nederlandschen Schutterij Kader-Bond, gehouden Juli 1839, te Haarlem, op nieuw uitgegeven door H. M. J. van Lennep, Kapitein bij de Schutterij aldaar. [Amsterdam 1839].

Met een inleidend woord van den heer H. M. J. van Lennep. Herdruk van 380; achter de zes liederen: Verspreide Koepletten, nl. vier liederen, twee uit Het Dorp aan de Grenzen, twee uit Het Dorp over de Grenzen.

Ook van de 2de oplaag is een exemplaar aanwezig.

382. (J. J. Koning, L. H. Cand.), Zegezang. [Amsterdam], (Ter Boekdrukkerij van M. Westerman.) (Nov. 1830.) 4 blz.

383. Nieuw volkslied. (Te Brielle, bij J. Kluit, Junior.) [1830]. 4 blz.

Op de wijs van: Al is ons Prinsje enz.

384. Petronella Moens, Uitboezeming aan mijn geliefd vaderland en de Noord-Nederlanders. Te Haarlem, bij Vincent Loosjes.

1830. Geheel ten voordeele van de behoeftige Huisgezinnen der uittrekkende Utrechtsche en Haarlemsche Schutters.

385. S. Rondeau, Aan het jaar 1830. Vaderlandsch dichtstuk, uitgesproken in het eerste departement der Maatschappij tot Nut van 't algemeen, op den 27 December 1830. Amsterdam, gedrukt bij A. Zweesaardt, ten voordeele van het Fonds ter Algemeene Wapening. Prijs 20 Cents.

386. De aard der Belgen en die der Hollanders. — Lied van den dag. — Een nieuw lied op de waarachtige historie van bangen Jaap of den rustenden schutter in den misthoop. — De Potter en zijne legioenen. — Lied voor vertrekkende krijgslieden. [Amsterdam]. [1830]. kl. in-8°.

387. Wachtlied voor de vrijwillige schutters te Amsterdam. — Lied van een fuselier, te Maastricht in garnizoen. — Onze Vorst. — Vaderlandsch lied. — Vaarwel aan mijnen geliefde. [Amsterdam]. [1830]. kl. in-8°.

Met 386 samen volksuitgaaf van De nederlandsche Tyrtæus. III.

388. (Hend^h. Kuyper, Gz.), De hollandsche nijverheid, een tegenhanger van de belgische nijverheid, boertig dichtstuk, door denselven dichter. Te Rotterdam, bij M. Wijt. 1830. Titel op den omslag.

389. Mr. A. Boxman, Uitboezeming in December 1830. Ten voordeele van het fonds voor de betrekkingen der mobiele schutterij van Gorinchem. Te Gorinchem, Bij Jacobus Noorduyn. 1830. Prijs 30 Cents.

Op den omslag in H. S.: „den Heere H. Tollens Cz van AB.”

390. R. W. van Rossum, predikant te Nieuwenhoorn, Noord-Nederland bij het einde van 1830 en het begin van 1831. Dichtstuk. Voorgelezen in het departement Nieuwenhoorn, der maatschappij: Tot Nut van 't Algemeen, op Vrijdag den 25 Maart 1831. Te Delft bij B. Bruina. 1831.

391. Mr. C. P. E. Robidé van der Aa, Van Speyk Neerlandsch Zeemanlied. Muziek van W. H. Brachthuiser. (Te Amsterdam, bij G. J. A. Beijerinck. 1831.) 2 blz.

392. Mr. J. van Lennep, De lof des handels, Cantate. Muziek van L. G. Bertelman, Lid van het Koninklijk Instituut. Voor de eerstemaal opgevoerd in de Maatschappij: Felix Meritis, op Zondag den 10ten April 1831. In tegenwoordigheid van H.H.M.M. den Koning en de Koningin. (Te Amsterdam, bij P. Meljer Warnara.) [1831]. 4 blz.

393. W. H. Warnsinck, Bernardusz., Lied aan den koning. Naar aanleiding van het volkslied van H. Tollens, Cz. Het 2de, 3de en 4de couplet woorden van Warnsinck. Opgevoerd in

de Maatschappij: Felix Meritis. op Zondag, den 10^{den} April, 1831. In tegenwoordigheid van H.H.M.M. den Koning en de Koningin. (Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnara.) [1831]. 4 blz.

394. M. Westerman, Bij de hooge tegenwoordigheid des konings, te Amsterdam, in April 1831. Liersang. Amsterdam, bij M. Westerman & Zoon. 1831.

395. (H. T. Roskes), Jacob Hobein, of hulde aan vaderlandsche kloekmoedigheid. Te Amsterdam, bij G. Portielje. 1831.

Op den titel, als vignet, een scheepje met „C. T.” in het zeil.

396. G. L. van Oosten van Staveren, Hobein, de dappere zeeman. Romance. Te Haarlem, bij de Erven F. Bohn, 1831.

397. Hendrik Kuyjper, Gz. Hobein, vaderlandsche zang. te Rotterdam, bij L. Vermeer, Hoogstraat, 1831.

398. ([L.] v. d. B.[roek]), Van Leuven. (Rotterdam, 25 Mei 1831). 3 blz.

399. De landstorm, of Hollands trouw. en iets aan! Neêrlands jongelingschap. Te Rotterdam, bij J. B. Ulrich. Weste Wagenstraat, E, 513. [1831]. kl. in-8°.

400. J. van der Wulp, Vaderlandsche bemoediging. Voorgelezen in een vriendenkring. Z. pl. (Leydschendam, Julij, 1831.)

401. Hendrik Kuyper, Gz., De Noorder-leeuw; Strijd-Zang. Te Rotterdam, bij L. Vermeer, Hoogstraat. 1831.

Als vignet op den titel een liggende leeuw.

4 2. F. J. Hallo, Oud Nederland's lot, vaderlandsche zang. Te 's Gravenhage, bij J. P. Beekman, Hz. 1831. 4 blz.

403. P. G. Witsen Geysbeek, Met God! Slagzang. Nvnc est pvgnandvm. Te Amsterdam, bij de Gebroeders Diedericha. Augustus, 1831.

Achter het gedicht de „Muzijk van C. ten Brink.”, voor zang en piano. 1 bl. langw. gr. in-4°, in steendruk.

404. J. J. Denier van der Gon, predikant te Naaldwijk, Hollands krijgeroem, in Augustus 1831. Te 's Gravenhage, bij de erve J. Thierry en C. Mensing en Zoon. 1831.

405. Lied ter eere van den prins van Oranje. Z. pl. [1831]. 1 blz.

Variant van: Het lied van Chassé. Op de keerzijde in H. 8.: „bij den zegevierenden doortogt van den Erfprins en Prins Frederik door Rotterdam komende uit het in België overwonnen hebbend leger. den 23 Aug' 1831.”

406. J. H. Hoeufft, Epiniciorum Biga, Principi Auriaco dicata; cum vernacula imitatione J. J. Fr. Wap. Bredae, typis Broesiania. CIO IO CCC XXX L. — Tweetal Zegezangen, den heere prince van Oranje toegewijd; na het latijn van Mr. J. H

Hoeufft, door Jan- J.- F. Wap, Koninklijken Militaire-Akademie-Leeraar. Te Breda, by Broese en Comp. 1831.

Ter gelegenheid van den veldslag bij Turnhout op den 3^{en} en der overwinning bij Leuven op den 12 Augustus 1831.

Gedrukt op papier, waarvan de eene helft der bladen als watermerk het portret des konings heeft, beschreven onder No. 7270 pp hier voren, en de andere helft het koninklijk wapen.

407. A. van der Hoop, Jr., De tiendaagsche veldtocht, Zegekroon, den prins van Oranje en zijne dapperen aangeboden. Amsterdam, bij Brest van Kempen, Op de Prinsengracht, tuschen de Ree- en Beerenstraten. MDCCCXXXI.

Aanwezig in eersten, tweeden en derden druk.

408. Mr. W. W. Noodt, van Zuidscharwoude, vrederegter van het kanton Franeker, Dichtkransje op het altaar van het Vaderland. Te Franeker, bij G. IJpma. 1831.

409. (Een oude jongen van Jan Kaas), Soldaten-lied, of Gezwinde Marsch voor de jongens van Jan Kaa. Z. pl. [1831]. 2 blz.

410. (J. G. A. Clant), Hollands Zegelied, In September 1831. Z. pl. [1831]. Geen afzonderlijke titel.

411. J. van Oosterwyk Bruyn, Vaderlandsche zangtoonen bij den veldtocht in België, in Augustus, 1831. Te Amsterdam, bij P. Meijer Warnara. 1831.

412. Joh. Hilman, Hollands heldenroem in den tiendaagschen veldtocht van Augustus 1831. (Gedrukt bij A. Zweesaardt, te Amsterdam.) [1831]. De titel op den omslag.

413. J. Benedictus van Embden, Med. Doct., De togt naar België Dichtstuk. Uitgesproken in het letteroefenend genootschap: Tot nut en beschaving. Den 17^{den} November 1831. Te Amsterdam, bij van Embden & Co en gebroeders Diedericha. MDCCCXXXI. Titel in steendruk.

414. (E. L. Gлиндerman, vrij naar Ludwig Marchand.), Nederlands dooden. Naklank, den helden gewijd, die voor het vaderland gestorven zijn. Z. pl. (1831.) 4 blz.

415. [Brest van Kempen], De nieuwe rarekiak, vertoonende de weërgalooze daden van den fameuzen Daine en zoo veel andere belgische helden, in de roemruchtige tien dagen, van 2 tot 12 Augustus 1831. Tweede druk. Amsterdam, bij van Arum & Comp. Boekverkoopers, op de Waal, voor de Kraanstaia. 1831.

416. Mr. H. Malecotius, Eenige woorden aan de vernederde Belgen en mijne landgenooten. In 's Gravenhage, bij J. P. Beekman, Hx. 1831.

417. (Bram Wimpel), Brief van eenen matroos aan zijne slaapsteehoudster. (Te Amsterdam, bij Gebroeders van Arum.) [1831].

418. Antwoord van moeder Mat aan Bram Wimpel. (Te Amsterdam, bij Gebroeders van Arum.) [1831].

419. De schieman's-maat aan moeder Mat. Over Bram Wimpel's Brief en haar Antwoord. (Amsterdam, bij van Arum & Comp., op de Waal, voor de Kraansluis. 1831.)

420. (Tollens.), 's Konings verjaardag. (24 Augustus 1831.) Volksgezang. Present-exemplaar van M. Wijt & Zonen. [1831]. „De Koning leev'!” Exemplaar in goud-druk.

421. H. Tollens Cz., 's Konings verjaardag. Z. pl. [1831]. 1 bl. in-4°.

422. H. Maronier en L. van den Broek, 's Konings verjaardag. 1831. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 183f.

423. (v. H.), Lied om op 's konings verjaardag, den 24sten Augustus 1831, te zingen. (Te Rotterdam, bij T. J. Wijnhoven Hendriksen.) [1831]. 2 blz.

424. 24 Augustus 1831. Z. pl. [1831]. 2 blz.

425. M. J. Berman, vrederegter te Zierikzee. Feestdrank toegebracht aan en ingesteld ten behoeve van de gekwetsten in Zeeland. (Uitgegeven ten voordeele dier gekwetsten.) Te Zierikzee, by J. van de Velde Olivier, boekdrukker en boekverkooper. 1831.

426. (C. H. Perk), Strijdzang op de grenzen. (op verzoek vervaardigd.) (Te Amsterdam, bij M. Westerman en Zoon.) [1831].

427. C. G. Withuys, De prins van Oranje. Lierzang. Amsterdam, bij Joh^d. Guykens. 1831.

428. R. H. van Someren, De schutterijen. Dichtstuk. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

429. Cornelis Loots, Opwekking der mogendheden, ter heervaart naar Parijs. Amsterdam, Bij Brest van Kempen, Op de Prinsengracht, tusschen de Ree- en Beerenstraten. 1831.

430. (A. van der Hoop, Jr.), God met ons. Danklied, bij het vernemen der tijding van het ontwijken der engelsche vloot, aan Hollands kust. Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

431. G. van Enst Koning, Danklied op 's Prinsen van Oranjes verjaardag, eerbiedig opgedragen aan Hoogstdeezelfs vorstelijke gemalinne, door de gekwetsten in het Willems Hospitaal te 's Gravenhage, en op hun verzoek vervaardigd. Te 's Gravenhage, bij J. P. Beekman, HZ. 1831.

432. J. de Breet, Leopoldiade. Boertig lofdicht. Uitgesproken in het amsterdamsch eerste departement der maatschappij: Tot

nut van 't algemeen, den 3^{den} October 1831. Te Amsterdam, bij Joh. Guykens. 1831.

433. J. J. L. P. Marchant, *Le chant du départ, dédié aux corps patriotiques des universités de Groningue, de Leyde et d'Utrecht, ainsi qu'a tous les volontaires de l'armée.* (Bréda, à l'Imprimerie de F. P. Sterk. 1831.) 4 blz.

434. *Studentenlied. — Ons vaandel.* Wijze: *Wij leven vrij.* Z. pl. o. j. 2 blz.

435. R. H. van Someren, *Aan de helden studenten; Lierzang.* Te Rotterdam, bij A. F. H. Smit. 1831.

436. *Nominative staat der compagnie vrijwillige jagers, zamengesteld uit H. H. studenten der Leidsche hoogeschool; benevens derzelve officieren, Onderofficieren enz.* [Leiden, 1831].

Bij verscheiden namen de H. S. aantekening „gebless“, „gewond“, „dood“ enz.

437. J. Roemer, *Gedenkschrift van den uittocht der heeren studenten van de hoogeschool te Leiden, ten heiligen strijd voor vaderland en koning, Op den 13 November, 1830.* Te Leiden, Bij C. C. van der Hoek. 1830.

Ook de tweede druk, van 't zelfde jaar, is aanwezig.

438. J. H. Hoefufft, *Ad studiosos Leidenses, ab expeditione in Belgium reduces.* — Jan-J. F. Wap, *Aan Leydens strijdbare hoogeschool-jeugd, by haren roemvollen terugtocht uit België, binnen de akademiestad.* (Breda, den 26. September, 1831.) 2 blz. Geen afzonderlijke titel.

439. N. C. Kist, hoogleeraar en academie-prediker, *De terugkomst der vrijwillige jagers, Leidsche studenten, godsdienstig gevierd op den gedenkdag van Leidens ontzet, ter opening der akademische lessen, den 3 October 1831, in de Pieters Kerk.* Te Leiden, bij S. en J. Luchtmans. 1831.

440. *Petri Hofmanni Peerlkamp, Oratio, habita Leidae suscipandis lectionibus Mense Octobri A°. MDCCCXXXI.* Leidae apud H. W. Hazenberg juniorem. [1831].

441. *Coupletten, gezongen op het feest, gegeven aan de compagnie vrijwillige jagers, Utrechtsche studenten, bij derzelve terugkomst, op den 22 September 1831.* [Utrecht 1831]. 4 blz.

442. Mr. H. A. Spandaw, *Afscheidslied voor de Groningsche en Franeker studenten, (bij hun vertrek naar het Leger.)* Te Groningen, bij J. Oomkens. 1830.

443. H. van der Kooi. I. U. C., *Afscheidsgroet aan de heeren officieren, onder-officieren en manschappen, uitmakende de compagnie vrijwillige flankeurs der Groninger-Hoogeschool en*

van het Franeker-Athenaeum, bij desselfs inschepping in naam der overige studenten uitgesproken. Te Groningen, bij J. Oomkens, Akademie-drukker. 1830.

444. Mr. B. H. Lulofs, Hoogleraar... aan de Groningsche Hoogeschool, enz., Een kort krijgslied voor Groningsche uittrekkende studenten, (op hun verzoek, en naar de wijze van het bekende *Iö vivat!* vervaardigd.) Te Groningen, bij J. Oomkens, 1830. Gedrukt ten voordeele van het fonds voor de vrouwen en andere betrekkingen van uittrekkende Schutters.

445. T. P. Trealing, Krijgsliederer voor de Groningsche studenten, uitmakende eene compagnie vrijwillige flankeurs, bij de 8ste afdeeling infanterie. Te Groningen, bij M. Smit. 1830. (Ten voordeele van het een of ander Fonds van Weldadigheid.) kl. in-8°.

446. Mr. A. W. Engelen, J. U. D. et Phil. Theor. Cand., Lied voor de uittrekkende Groningsche studenten. Te Groningen, bij W. van Boekeren. 1830.

447. O. Q. I. J. v.(an) S.(winderen) Jur. Stud., Krijgslied voor Groningsche vrijwillig uittrekkende studenten. Te Groningen bij G. Fockens, Gz. 1830.

448. (J. van Lennep), Heildronk aan de keur compagnie Groningsche en Franeker studenten. (Te Amsterdam, bij P. Meyer Warnars.) (29 November 1830.) 2 blz.

449. F. C. de Greuve, hoogleeraar aan de hoogeschool van Groningen, Juichtoon en zegezang bij den plegtigen intogt van de vrijwillige flankeur-compagnie der studenten van Groningen en Franeker, in de stad Groningen, den laatsten van herfstmaand, 1831. Te Groningen, bij W. van Boekeren. 1831.

450. L. D. Poitevin, Hommage aux étudiants, flankeurs volontaires de Groningue et de Franeker. A Groningue, chez J. Oomkens. 1831.

451. (A. W. Engelen), Dankbetuiging aan de Groningsche Jufferschap bij het omkransen van het vaandel, uit naam der terugkeerende studenten. Te Groningen bij W. van Boekeren. 1831.

Zie ook hier voren, de nummers: 6743, 6746, 6761, 6769, 6780, 6807, 6840, 6848, 6855, 6894, 6910, 6935, 6939 (2), 6975, 6976, 6977, 6981, 7012, 7014, 7016, 7018, 7035, 7039, 7046, 7053, 7060, 7061, 7066, 7068, 7076, 7077, 7082, 7111, 7113, 7114, 7115, 7116, 7122, 7130, 7133, 7137, 7142, 7147, 7148, 7151, 7153, 7158, 7160, 7165, 7170, 7186, 7191, 7200, 7208, 7230, 7232, 7241 en 7255.

AANVULLINGEN

6741*. „*Association nationale belge. Manifeste.*”

Aansporing der Belgen tot verzet. 1 kolom smal in-fol., in boekdruk, onderteekend door F. Tietemans, A. Gendebien, Ad. Barthels en twaalf anderen.

Hierbij: 1. „*Allocution aux Gantois sur le manifeste de l'Association nationale de la Flandre orientale.*”

Opschrift van een aanplakbiljet, gericht tegen de opstandelingen. 1 vel in-plano, in boekdruk, z. pl. o. j.

2. Hetzelfde in kleiner vorm, als strooibiljet. 1 bl. in-4°, in boekdruk.

3. „*Gantois!*”

Aanspraak boven een strooibiljet in niet-revolutionairen geest en de inwoners opwekkende zich te verzetten tegen de oproer-stokers. 1 blz. in-fol., in boekdruk, z. pl. o. j., eindigende: „*Aux Armes! Gantois! aux Armes!*”

4. „*Refus de l'impôt. Appel aux Gantois.*” Z. pl. o. j. 7 blz. in-8°.

5. „*Gend, den 28 Augustus 1830.*”

Mijnheer,

UWE. bekenden ijver voor de handhaving van de algemeene rust en orde, beweegt ons UWE. te verzoeken, om by het ontstaan van eenigen troebel in deze stad, UWE. dadelijk ten Stadhuijze te willen begeven, ten einde mede te werken tot de conservatie van personen en eigendommen.

Burgemeester en Schepenen,

Get. van Crombrughe.

Op bevel, de Secretaris,

Get. Hye-Schoutheer.”

1 blz. in-4°, in boekdruk, met adres: „*Aan den Heer Joh. Vanbreda wonende bruggestraat N° 40 te Gend.*”

6. „*Tabel Van de Ingezetenen der Stad, welke de vereischten bezitten om tot Kiezers te kunnen worden benoemd.*”

Hoofd der eerste van 15 blz. kl. in-fol., in boekdruk, bevattende de namen met beroep en „*woonsten*” van 782 mannen, door het

„stedelijk bestuur van Gend” bekwaam geacht om kiezer te zijn. De lijst is namens Burgemeester en Schepenen geteekend: „van Crombrughe” en gedateerd „Dezen 31 Augustus 1830.”

7. „Lijst der leden Van het Kiezerskollegie die moeten aftreden gelijk mede die der aanblijvende.” 2 blz. in-fol., in boekdruk.

Blijkens een hierbij behorende gedrukte begeleidende missive, waarachter de namen der aftredenden nogmaals voorkomen en waarvan de derde en vierde blz. het stembiljet vormen, werd dit exemplaar der lijsten toegezonden aan „Vanbreda, Johannes Stemgerechtigde. bruggestraet N 40”.

8. „Braves concitoyens!”

Aanspraak boven een oproeping gericht tot de inwoners van Gent om de Brusselaren te hulp te komen in hun verzet tegen de Hollanders. 1 blz. in-fol., in boekdruk.

9. „Lettre a M. de Lamberts, gouverneur de la Flandre orientale, (au sujet de la proclamation qu'on va lire.)”

Opschrift boven den tekst van een vlugschrift met voorhandschen titel, waarop alleen wat hierboven buiten de ronde haakjes staat. [Gent 1830]. 8 blz. in-8°, in boekdruk. Hevige uitval tegen M. de Lamberts, hier als de hoofdoorzaak der plunderingen enz. in Gent beschouwd. De proclamatie was gericht tegen den *Messenger de Gand*.

10. „Gouvernement provisoire de la Belgique.” 22 Oktober 1830.

Opschrift boven de eerste van drie blz. in-12°, in boekdruk, behelzende de uitschrijving van „un emprunt volontaire et patriotique de cinq millions de florins”, onderteeekend: de Potter, Alex. Gendebien, Comte Félix de Mérode, Sylvain Vandeweyer”, gecontrasigneerd: „J. Vanderlinden.” Dit exemplaar is geadresseerd aan „d'h: Vanbreda, doctor burgstraet (sic)”.

11. „Liberté religieuse et civile. Société patriotique de Gand.”

Lijst van personen door de Société aanbevolen voor 't burgemeesterschap, en voor de plaatsen van vier schepenen en vijfentwintig raadsleden. 1 blz. in-fol., in boekdruk.

12. „Élections pour la recomposition de la régence.”

Opschrift boven een door den burgemeester van Gent, van Crombrughe, geteekenden beschrijvingsbrief, waarbij de notabelen tegen Woensdag 27 Oktober 1830 worden bijeengeroepen tot het verkiezen van een burgemeester, vier schepenen en 25 raadsleden. 1 blz. in-4°, in boekdruk, gedateerd 23 Oktober van dat jaar en geadresseerd aan „Monsieur Van Breda, Jan Électeur, demeurant rue des bruges. 40”.

13. De lijst der in de vergadering gekozen kandidaten 1 blz. in-fol., in boekdruk.

14. „Dobbele lyst Van Gedeputeerde en Suppleanten, te kiezen voor het Nationaal Congres, voorgesteld door de patriotique societeyt van Gend.”

Opschrift van een biljet, waarop de namen van twaalf „gedeputeerde” en even zooveel „suppleanten”, ter verkiezing tot leden van het Nationaal Congres zijn aangegeven. 1 blz. in-fol., in boekdruk, met adres: „Te Gent, by Vanryckegem-Hovaere, Boekdrukker.”

15. „Société des Amis de l'ordre et du repos public.” 27—29 Oktober 1830.

Drie oproepingsbiljetten, waarvan de beide eerste den leden dezer vereeniging, die bijeenkwam in „Hôtel l'Allemand, (den Duyts)”, mededeelen dat er den 27en en 28en Oktober, het derde dat er van den 29en Oktober tot den 2en November, telkens 's avonds 6 uur, bijeenkomst zou zijn om met ter zijde zetten van alle politieke verschil, over den toestand te Gent te spreken. In de vergadering van den 28en zou de verkiezing besproken worden van de leden der Kommissie voor Handel en Nijverheid. 3 blaadjes in steendruk, langw. kl. in-8°.

16. „Société des Amis de l'ordre et du repos public.”
„Hôtel l'Allemand. (Den Duyts.)”

Gewijzigde lijst voor de verkiezing van 25 „Membres de la Régence.”, gedateerd „Gand, 28 octobre 1830.” 2 blz. in-fol., in boekdruk.

17. „Société patriotique de Gand.”

Opschrift van een strooibiljet „Aux Electeurs!”, 1 blaadje in-4°, in boekdruk, gedateerd „31 October (sic) 1830.”, ondertekend: „D. J. Lejeune”, waarbij tot stemmen op de kandidaten dezer vereeniging, voor het Nationaal Congres, wordt aange-spoord. Het exemplaar is geadresseerd aan „M^r. Jean Vanbreda professeur rue de bruges a Gand”.

18. „Lettre d'un Gantois A MM. Elias d'Huddeghem Et l'abbé Van Crombrugge, secrétaire de M. l'évêque, tous deux membres du congrès.” [Gent 1830]. 4 blz. in-8°. in boekdruk.

19. „Le bon sens d'un Prêtre Belge Septuagénaire.”

Opschrift boven de eerste van 8 blz. in-8°. in boekdruk, Z. pl. [1831].

20. „Den gendschen werkman.” — „Droevige klagten van den Gendschen Spinder.” — „Acrostiche.”

Drietal versjes in boekdruk, de beide eerste zijn straatliedjes, op de tijdsomstandigheden van 1830, op de wijzen: „op alle

weke wat." en „St. Antone met zyn Verken."; het laatste is een fransch en hollandsch acrostichon op den naam „de Souter", een der oproerstkokers te Gent.

4 Februari 1830.

6741*. „De Heeren S. en J. Luchtmans Boekverkoo-
pers te Leyden. Voor het academisch tijdschrift."

Adres van een eigenhandigen brief van prof. L. G. Visscher, toen hoogleeraar te Leuven, later te Utrecht, gedateerd uit eerstgenoemde plaats, „den 4 febr. 1830". Uit dien brief, 3 blz. in-4°, is het volgende, in verband met de gebeurtenissen in België, nog al van belang:

„..... De Heer *Adolf Roussel* van Antwerpen, is niet gebannen om zijne politieke denkwijze, ook niet om zijne deelneming in de redactie van een zeer oproerig dagblad, want dat alles, hoe strafbaar ook, ligt buiten de competentie van professoren, maar de goede orde, in de universiteit; in de gehoorzalen der hooge school verstoord hebbende, is de wet op hem toegepast. Bij gelegenheid eener promotie het woord nemende, mengde hij in zijne redeneringen eenige ter zake niet passende *satires*, vooral eenige vrij hevige uitvallen tegen het ministerie, met name tegen den Heer v Ewijck aan wien de dissertatie van den promoveerenden student was opgedragen. Ter dier oorzaak tot de orde groepen, wilde hij echter voortgaan en beledigde den rector. Reeds vroeger had hij een paar malen de rust verstoord en men begreep dus dat de zwaarste straf in dit geval moest worden uitgesproken.

De Studenten voor een groot deel zijne partij kiezende, trekken zich deze uitspraak als eene *belediging* aan. Gisteren hebben zij den hoogleeraar *Warn König* (Warnkönig) uit zijn Stoel verjaagd en met stoten en slagen, onder een hevig straatmisbaar naar huis gedreven."

25 Augustus 1830.

6743*. *Spotprentje op de revolutie.*

Achter een tafeltje, waarop drie lederen bекers omgekeerd geplaatst zijn en drie noten liggen, staat een goochelaar met een stokje in de rechterhand. Rechts op den achtergrond een vrijheidsboom, die van boven geknakt is en met een hoogen hoed op de punt. Uit den tekst, die er onder staat en hier volgt, is de bedoeling van het plaatje duidelijk.

„Tenez M^{rs}; voici trois muscades: la 1re se nomme Revolution la seconde s'appelle 25 août, et la troisieme, Liberté. Je prends la révol: qui était à gauche; je la mets à droite; ce qui était à droite je le mets à gauche; je fais un mic-mac auquel le

diabie ne comprend rien, ni vous non plus, et avec un peu de poudre de réunion à la France, je dis: passe impasse, contrepasse, tout est passé M^{re} pas plus de liberté que de beurre à la Lune
 que les Vrais patriotes, } a bas la Calote,
 Disent avec Moi, } Et vive le Roi."

Steendr. kl. in-12°., z. n.

21 September 1830.

6790*. „Proclamation.

Nous Frederic Prince des Pays-Bas. aux habitans de Bruxelles; — Wij Frederik, Prins der Nederlanden; aan de ingezetenen van Brussel."

Opschrift boven de in twee talen naast elkander gedrukte proklamatie van 21 September 1830. 2 blz. langw. in-4°., in boekdruk „De l'Imprimerie de Mme Ve L.-P. Delacroix, imprimeur du gouvernement à Anvers." (Muller No. 6414).

1830.

6794*. „*Le Salut de l'Etat.*"

Opschrift van drie musiekbalken boven elkaar, met daarin ingevulde muzieknoden, die als compositie weinig te beteekenen hebben. Vouwt men echter op zekere wijze den ondersten tegen den bovensten balk, dan vormen deze samen: „Vive le prince d'orange roi des belges." H. S. langw. kl. in-4°.

1830.

6807. „*Recueil de chants patriotiques belges, composés pour célébrer le règne de la liberté. Bruxelles J. A. Lelong.*"

Eenige bijzonderheden omtrent dese vier stukjes, die als No. 48, 49, 50 en 51 deel uitmaken van het *Répertoire dramatique*, vindt men reeds onder No. 6807 hier voren. Zij zijn vooral merkwaardig, omdat ze tot de schaarsch in Noord-Nederland te vinden belgische volksliederen een aardige bijdrage leveren. Ze allen ook maar te noemen, zou te veel plaats eischen; als staaltje een tweetal koepletten uit: „Il est trop tard! Paroles remarquables du Canonier-pointeur-Liégeois, surnommé la Jambe-de-Bois, adressées au Prince d'Orange, sur la demande qu'il avait faite d'un accommodement. Air: Du premier paa."

„Il est trop tard!

Un pouvoir despotique

A fait chasser Charles Dix le cafard.

Plus de Nassau désormais en Belgique

Vous avez tous perdu notre pratique...

Il est trop tard! (*bis.*)

Il est trop tard,
 Mon prince plus d'arbitres,
 Soyez plus sage et songez au départ.
 A notre amour vous aviez quelques titres,
 Mais Père et Frère ici cassent les vitres.
 Il est trop tard! (bis.)"

1830.

6815*. „Nederlandsch krygslied en marsch-lied door G. van Reyn en J. van Harderwyk, R. Z. Voor de zaak des Vaderlands. Uitgegeven, door de Commissie ter inzameling van Kleeding-Uitrustingstukken enz. alhier. te Rotterdam, bij Mensing en van Westreenen. 1830."

Titel van twee muziekstukken, met de melodie en het eerste koeplet, van ieder, gelithografeerd; de overige verzen in boekdruk. 8 blz. roy. in-8°, waarvan de laatste drie in-blanko.

1830.

6832*. „De scherpschutters van van Dam Krygslied, door I. H. Grave. Op Muzyk gebragt voor een en drie Stemmen met begeleiding van de Piano Forte door C. I. Lechleitner Te s' Gravenhage, bij F. L. Donij en comp. ten voordeele der gekwetsten."

Titel op den omslag van een muziekstuk op 3 blz. in-fol. (de eerste niet bedrukt). Tusschen titel en adres de afbeelding van een schietschijf met inschrift: „Wy missen geen doel.", midden in een trofee van geweer, patroontasch, hoorn, sabel, vaandel met „van Dam" erin, liktorenbundel met vrijheidshoed, waartegen een kroon, scepter en papierrol: „Grondwet". Onder het geheel twee met een lint verbonden oranjestakken. Geheel gesteendrukt blad in-fol., „Lith. v. A. P. v. Langenhuyzen", „Ingezonden by het Minist.", „Prys f 1."

1830.

6837. „Kompagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche hoogeschool. Indeelings Staat" enz.

Hierbij: 1. Het origineele ontwerp, voor zoover het de samenstelling van het korps aangaat, der bovenbeschreven plaat, op 1 vel br. gr. in-fol. in H. S.

2. Een lijst in H. S. waarboven:

„Aantal exemplaren van eene sectielijst der Kompanie (sic) vrijwillige Jagers van de Utrechtsche Hoogeschool, welke de ondergeteekenden zich verbinden te nemen" en waarop voor ongeveer 700 exemplaren is geteekend.

6837*. „Prentteekening voorstellende de uittocht van de utrechtsche Studenten-Kompagnie als vrijwillige jagers naar Bergen op Zoom vertrekkende, geteekend door C. J. van Slangenburgh, Kunstschilder, voorheen Lector in de Teekenkunst te Harderwijk.”

Hoofd van een „Prospectus” van „Januarij 1831.”, met inteeckenbiljet op genoemde plaat, uitgegeven door N. van der Monde te Utrecht, doch niet verschenen. 4 blz. in boekdruk, in-8°, met 17 namen van inteekenaars door één hand ingevuld. Hierbij:

1. „Nominatieve Lijst der manschappen, uitmakende de Compagnie Vrijwillige Jagers, waarvoor de geweren & sabels moeten genummerd worden.”

Lijst van 8 blz. in-fol. in H. S., waarop de namen en graden der jagers zijn aangegeven met de wapennommers en een tweede naamlijst van 4 blz. in-fol. in H. S., bevattende de indeeling in secties en escouades, eveneens met de wapennommers.

2. „Lijst dergenen, die in de onkosten van hun eigen equipement zullen voorzien”. — „Namen dergenen, die bij termijnen zullen voldoen in de onkosten van hun Equipement.”

Beide lijsten in H. S. Samen op 3 blz. in-fol.

3. „Staat der betaling van het Zwarte Ledergoed.” — „Nominatieve Staat Der manschappen van het 3de Peloton welken zich voor het zwarte ledergoed hebben verklaard.” — „Naamlijst der Jagers die in de kosten van het zwart ledergoed, zelve al of niet voorzien. — ”

Vier lijsten in-fol. in H. S., te zamen 12 blz.

4. „Nominatieve Staat der Jagers, die het zwarte ledergoed moeten ontvangen.” [Mei 1831]. 4 blz. in-fol. in H. S.

5. „Rekening en Verantwoording der Gelden, ter voorziening in de kleeding en Uitrusting van de kompagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hoogeschool, door tusschenkomst van de HH. Suerman en van Goudoever, aan den Kapitein van genoemde kompagnie ter hand gesteld.” [1831]. 10 blz. in fol. in H. S.

Bijgevoegd drie kwitanties voor diverse leverantiën.

6. „Nominatieve Staat der manschappen, van het 3de peloton der Kompagnie Vrijwillige Jagers, welke zich in of buiten de Caserne bevinden.”

1 blz. langw. in-fol. in H. S., waarop de kwartieren met naam en toenaam vermeld zijn.

7. „Vrijwillige Jagers van Utrecht Hoogeschool. Garnizoens Ziekenzaal te Bergen op Zoom.”

Opschrift in H. S. boven een „Staat der onder-officieren en manschappen van mindere Graden van bovengemeld Korps.

welke in *de Garnizoens Ziekensaal* zijn verpleegd, gedurende de maand *Januarij. 1831.*", waarvan het kursieve in H. S. is ingevuld. Op de eerste der vier blz. gr. in-fol. van dezen staat zijn vijf zieken vermeld. Het stuk is geteekend door den Off. menage-meester „Peperkamp” en voor gezien geteekend door „de(n) Majoor fung: Onder Intend! M. Wolter”.

8. „Kompagnie Vrijwillige Jagers, der Utrechtsche hoogeschool.”

Opschrift van een „Verlofpaas”, ingevuld ten name van „den Sergeant majoor Vosselman de Heer”, gedateerd uit Tilburg 24 Februari 1831 en ondertekend door den kapitein D. E. Wilhelmie, voor gezien geteekend door den „Lt kolonel” Anthing, plaatselijk kommandant van Tilburg en te 's Bosch afgeteekend door den plaatselijken kommandant kolonel de Fremery. 1 bl. in boekdr. in-4°.

9. „Staat der Kwartieren te Oosterwijk op den vijftienden July 1800 een en dertig”. 3 blz. in-fol. in H. S.

10. „Huisvesting en voeding 11—20 Mei”, „1—10 Junij” en „van den 21 tot den 30 Junij” 1831. 6 blz. in-fol. in H. S.

11. „Compagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hooge School.”

Opschrift der „Inteekeninglijst voor de Krijgsgevangenen te Mons”, 3 blz. in-fol. in H. S., met een aantal handteekeningen van jagers van de 3^e Sectie, 2^e en 6^e Escouade, waarbij o. a. L. C. Hora Siccama, P. C. Walland, A. C. A. Beelaerts van Emmichoven, W. C. M. de Jonge van Ellemeet, W. C. Mees, e. a.

Het bijeengebracht bedrag was f 123.—.

12. Inteekeninglijst voor een „door omstandigheden verarmde vrouw, de wed. Koersen geb. Bolwerk”, die bij den intocht der studenten jagers op 21 September 1831 te Utrecht „door den slag van een paard deerlijk” werd gekwetst. Deze weduwe had zich in de eerste plaats tot de studenten om hulp gewend. 2 blz. in-fol.

De geheele inteekening op deze lijst bedraagt f 22.25.

13. „Je Groot Militaire Kommando. Provinciaal kommandement van Utrecht.” „Aanvrage om Verlof.”.

Met drie namen ingevulde verlofstaat, gedateerd Utrecht 27 Sept: 1831 en geteekend „D. E. Wilhelmie Kapit.” 1 bl. in-fol.

14. Certificaat.

Opschrift van een gedrukt formulier, waarbij Isaïc de Vuller als Jager der bovengenoemde kompagnie, „gerechtigd” wordt verklaard „tot het Dragen van het bewys van aandenken, inge-

steld bij Zijner Majesteits Besluit van den 12^{den} September 1831." Onderteekend Utrecht den 22 Junij 1832. D. E. Wilhelmie. 1 bl. in-fol.

Een dergelijk stuk is beschreven onder No. 7128 hier voren.

15. „Kompagnie Vrijwillige Iagers der Utrechtsche Hoogeschool.

Onderwerp. Keuze van Korporaals en Vice-Korporaals."

Opschrift van 1 blz. in-fol. in H. S., waarin door den sergeant C. Star Numan, op last van den kapitein-kommandant, de opening van de stembus wordt medegedeeld, waarin 121 stembriefjes gevonden waren en naar aanleiding van den uitlag der stemming benoemd werden tot korporaals: de Jagers van der Veur en R. van der Voort, Theol. Stud., en tot vice-korporaals J. G. van Ittersum, P. J. C. Luchtmans, Adama en J. C. van Schermbeek, terwijl de studenten Schot, van Loenen, Focke en Holleman, die reeds vice-korporaal waren, werden bevorderd tot korporaal-effectief. Het stuk is gedateerd: „Utrecht 21 Nov. 1832."

16. „Staat der Wapening op den eersten ^{October}/_{Januarij} 1832 en summier verantwoordig over de maanden *October Julij November Augustus en* ^{Septem}/_{December} 1831 (in 32 veranderd), onderteekend: „Juta 1 Lt."

Daarachter: „Aanwijzing waar de wapenen, die zich volgens vorenstaande staat, bij het korps bevinden, in gebruik zijn of bewaard worden." Te zamen 4 blz. gr. in-fol., waarvan 2 in blanco.

17. „Kompagnie vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hoogeschool. Register voor de Verlofgangers." 24 blz. in-fol., geheel in H. S.

1830.

6843*. „*Jagerlied door P. W. van Doorn Jr. Muzijk van I. van Boom.*"

Opschrift van een muziekstuk met het eerste koeplet tusschen de balken en de koepletten 2—6 er onder. 1 blad steendruk in-fol.

1829.

6849. „*Serment de la garde communale.*"

Hierbij: (A. van der Hoop Jr.), Feestdrank ter eere van Zijne koninklijke hoogheid, den kroonprins der Nederlanden, Kolonel Generaal der Schutterijen. Hoogstdenzelve aangeboden op het banket, gegeven door de officieren der rotterdamsche schutterij. [Rotterdam], (22 October 1829).

1830.

6862*. „*Afdeeling Utrechtsche Schutterij. 1 Bataillon Alphabetische Naamlijst.*”

Handschrift in-folio; de titel rechts bovenaan gemerkt: „N° 11.” en op 63 der 90 blz. bovengenoemde lijst.

1831.

6863*. „*Administratie der slaapfournituren voor de schutterijen van Dordrecht, Vlaardingen en Oud-Beijerland.*”

Verzameling van eenige stukken en brieven in verband met bovengenoemde administratie en den daarmede belasten tweeden luitenant der dordrechtse schutterij, Mr. A. G. Brouwer, tijdens het verblijf van dit bataillon in Gorinchem (1830), Breda en Zundert (1831).

1832.

6864. *Garnizoens-order.*

Dit stuk is van den volgenden inhoud:

„De beide reizigers, waarvan de wachtgebende Officier aan de Boschpoort, heden avond, aan den Plaatzelijken Kommandant heeft gerapporteerd, en die nader zijn geexamineerd, kunnen morgen vrij en onverhinderd worden doorgelaten, om hunne reis naar Rotterdam te vervolgen.

Breda den 10 April 1832

De Generaal Majoor
Wildeman”.

1831.

6864*. „*Stukken betrekkelijk mijn Onslag (sic) als 2^e Luitenant der Mobiele ZuidHollandsche Schutterij en remplacering bij dezelve.*”

Onder dit opschrift zijn hier een aantal brieven, rekwesten enz. bijeen, alle betrekking hebbende op Mr. Anne Gerrit Brouwer, tweede luitenant der schutterij te Dordrecht.

Als advokaat was zijn uittrekken naar Breda hem een groote belemmering in zijne zaken; na het indienen van verschillende verzoekschriften, werd hem ontslag verleend, onder voorwaarde dat door hem een plaatsvervanger gesteld werd.

Hier zijn bijgevoegd: kopie zijner aanstelling als luitenant; eenige oproepingsbriefjes uit zijn daaraan voorafgaanden dienst als ongraduueerd schutter en een paar uitnoodigingskaarten, één van den burgemeester van Dordrecht en één van den majoor-kommandant der schutterij aldaar,

26 Oktober 1830.

6872.* „*Uw ziel klom op tot God!
de Schulp hier slechts bewaard.*”

Onderschrift onder een sinnerent op den dood van een der manschappen van de bezetting der citadel van Antwerpen, die bij het oproer gewond werd. Op een voetstuk, met een slang als teeken der eeuwigheid in de voorzijde, staat een piramidevormige lage steen, met sabel en patroontasch tegen de voorzijde. Rechts van dit monument staat een weenende vrouw. Links zit de Gerechtigheid, die gekroond wordt door een nederdalend engeltje. Van links valt er een lichtstraal op het monument. Steendruk in-8°, naar B. J. Tinga, uit de steendrukkerij van M. J. Dessaur. Het plaatje behoort in- en is geplaatst tegenover den gestedrukten titel van: W. A. Baars en P. Joling Oz.; *De Vaderlandsche Kinderen*. Sneek, F. Holtkamp. 1831.

Op den titel een vignet in liggend ovaal, een meisje voorstellende, dat met den linkerarm leunt op een boek (de Grondwet), liggende op een tafel, waarover een kleed met het nederlandsche wapen in de voorzijde; rechts van de tafel, op den grond, twee gebroken boeien.

27 Oktober 1830.

6872*. „Gezigt van den brand en beschieten der stad Antwerpen op den 27 October 1830, onder het bevel van Z. Exc^e den luit^e gener^l baron D. H. Chassé; met de positie van Z. M. smaldeel onder kommando van den kapitⁿ ter zee, jonkh^r J. E. Lewe van Aduard.”

Onderschrift van een gezicht op het stadagedeelte langs de Schelde, met het kasteel rechts en de rechterhelft der huizen, door den brand schel verlicht. Op de Schelde acht hollandsche schepen, wier namen en bevelhebbers onder elk schip onder de plaat zijn aangegeven. Gravure zeer gr. in-plano, naar A. Waldorp, door H. W. Hoogkamer, met adres van W. J. van Oosterzee te Rotterdam, wiens droog stempel „W. J. V. O.” midden onderin de plaat staat. (Muller No. 6517).

27 Oktober 1830.

6882*. „*Kanonade-marsch à la Chassé für das Piano-forte von C. Fischer. Wesel bei Becker & Stel- deren. XII.*”

Titel voor twee bladzijden muziek, met een kniestuk van Chassé op de plaats der hierboven opengelaten ruimte. Hij is afgebeeld naar links, met den steek op, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een niet zichtbaar lint om den hals,

één aan het tweede knoopgat der jas en één op de borst, de rechterhand rust op den mond van een kanon, de linkerhand aan het geveest van den degen. (Navolging van No. 7275, XI g). Steendr. gr. in-8°, uit de drukkerij van de uitgever.

Oktober 1830.

6886*. *Kaart van de Schelde.*

Plattegrond van de Schelde van de zee links bovenaan, tot Burcht in het midden onderaan. Bergen-op-Zoom midden bovenaan, met den weg die langs Putten, Capellen, Donk en Merxem, naar Antwerpen loopt. Voorts eenige dorpen en forten op den rechteroever en op den linkeroever tusschen Doel en Burcht. Vóór Antwerpen is de ligplaats der vier schepen aangeduid, die de stad mede beschoten hebben en wier namen, onder de letters a—d, links op het midden der hoogte zijn aangegeven, n.l.: „a. Proserpina. b. Euridice. c. Komeet. d. de Gier.”, terwijl door e een „Belgische batterij” op de kade te Antwerpen wordt aangegeven. Schetsteekening in-plano, z. n.

Hierbij een schetaskaart, in-plano, van denzelfden teekenaar, met „Fort Bath” links- en „Tilburg” rechts bovenaan; „Boesch” links- en „Oud Oosterwijk” rechts onderaan als uiterste punten.

20 November 1830.

6895*. „Moed en onversaagdheid van Adriaan Graauwmans.”

Opschrift van het verhaal, dienende tot verklaring van een prentje, waarop genoemde 60-jarige Noordbrabantse landbouwer van Prinsenhage is afgebeeld, staande bij zijn kar, met de rechterhand het geweer van een belgisch muiteling vasthoudende, die hem met zijn bajonet tracht te doorsteken, omdat hij diens kameraad had buiten gevecht gesteld. Beide Belgen behoorden tot den door generaal Post te Eschen uiteengedreven troep. Gravure kl. in-8°, naar H. P. Oosterhuis, door W. H. Hoogkamer. De plaat heeft alleen als onderschrift: „Bl. 133.”, verwijzende naar het werkje, waarin het prentje voorkomt en dat tot titel heeft: G. van Sandwijk, *Karakterschetsen, krigsbedrijven, geschiedkundige anecdoten, enz. uit den Belgischen Opstand, sedert 25 Augustus 1830.* Te Purmerende, bij J. P. Bronstring en Broedelet en Rijkenberg. 1832. kl. in-8°. (Muller S. No. 6576 B).

1831.

6905*. „*Het Afscheid der Jongelingen die in de Loting van het Jaar 1831 zyn gevallen.*” — „*Troost lied, Aan alle ware Nederlanders. Op een Aangename Wvs (sic).*”

Opschriften van twee straatliedjes, in boekdruk, elk van

4 blz. kl. in-8°, het eerste zonder-, het laatste met adres: „Te Amsterdam, by J. Wendel, en Zoon, Angeliersgragt, No. 148.”

Achter het eerste volgt nog een „Afscheid van een oudste zoon.” Het tweede heeft aan 't hoofd een oude houtsnede in-24°, waarop de toren van Babel, de ark van Noach en Jona onder den wonderboom zijn afgebeeld. Het opschrift luidt verder: „Ouders die hunnen zoons, vrouwen die hunnen mannen, en Minnareese wiens Bemindens voor het vaderland en onzen geëerbiedigde Koning op willen offeren, hun dierbaar leven of reeds al opgeofferd hebben of gekweest of gevangen zyn genomen.”, terwijl aan het eind van dat lied staat: „Word Gezongen en Verkocht door Dirk Verwoert.”

5 Februari 1831.

6936. „aan Heldenmoed eer en deugd gewijd”.

Hierbij:

a. „Op de helde-dood van Jan van Speyk, te Antwerpen op 5 February 1831.”

Opschrift boven één 6- en één 4-regelig versje van Jacobus Scheltema in zijn eigen handschrift, op 1 blz. in-fol.

b. P. H. M.(arron). Speykii tumulus. Z. pl. o. j. (Lutet. Paris. xv Martii 1831.) 1 blz. in-8°.

12-regelig latijnsch gedicht, waaronder nog een even groot, met opschrift: „M. Jani Caroli Josephi van Speyk accenso pulvere pyrio, se cum navi bellica, cui praecerat, rebellium Belgarum manubus subducentia.”

1819.

6937*. „Ontvangen bij mij Ondergeteekenden, als door de Regenten van het Burger-Weeshuis daar toe gekwalificeerd, uit handen van *F. Gleim* voor Arbeidsloon van het Weeskind, genaamd *I. C. I. Van Spijk* F^o. 14 zijnde volgens Accoord besteed voor 3 stuivers per Dag, hebbende gewerkt sedert *pr^e Mei tot Ult^e Julij 1819*

Gezien	Zegge voor 79 Dagen . . .	f 11.17.—
	Af voor 13 Dagen verzuim	„ 1.19.—
	Dus ontvangen	<u>f 9.18.—</u>

Amsterdam, den 17 Aug^e

1819

F H FRANSEN”.

Dit eigenaardig bewijs, dat van Speyk eerst voor een vak

werd opgeleid, is gedrukt op een blaadje langw. klein in-4°, dat midden bovenaan een vignetje heeft, in cartouche, met het wapen van Amsterdam bovenin en „Burgerweeshuys.” onderin, een nederdalende duif vertoonende; waarmede dus ook genoemd gesticht onder de „Heilige Geest”-huizen begrepen is.

Het cursief gezette is handschriftelijk ingevuld.

1827.

6937**. *Eigenhandig door J. C. J. van Speyk onder-teekend stuk.*

„Origineel

Den Ondergeteekende bekend Ontvangen te hebben Van den Kommandant Van Zm: Komd' en Wachtschip Melampus Vier Zakken rijst wegende neto (sic) 125 ₧. —

Aan boord Zm: Komd' en Wachtschip Melampus Ter Reede

Batavia den 6^e Februarij 1827.

De Adelborst 1 Kl komd: de kannoon in Boot N: 16.

I: C. J. Van Speijk”.

1 blad in-fol.

5 Februari 1831.

6937.* * „*Walse d'adieux de J. C. J. van Speyk pour le Piano forte de Pescatore Wesel chez Becker & Stel-deren. XIII.*”

Titel van twee blz. muziek met het weinig gelijkend borst-beeld van Van Speyk op de plaats der hierboven opengelaten ruimte. Hij is afgebeeld naar links, blootshoofds, met de epaulet op den rechterschouder en één ordeteeken op de borst. Steendruk gr. in-8°, uit de drukkerij van de uitgevers. Zie voor een anderen druk No. 6937 e.

5 Februari 1831.

6937** „*Helden dood van J. C. J. van Speyk Op den vijfden Februarij, 1831. Vaderlandsch gezang Vrij gevolg (sic) naar het Fransch (van Durand) door, A. L. Barbaz Met accompagnement van Piano en Guitar. Muzijk van R. Benucci, Orchestmeester van den Stads Schouwburg, te Amsterdam. Prijs: 75.° Te Amsterdam by D. Guido. 1831. NB: Het accomp' van guitar — door I. E. Kreutzler.*”

Gesteendrukte titel van twee bladzijden muziek in-fol.

5 Februari 1831.

6947*. „*J. C. J. van Speyk. Geboren 31 January 1802. den Heldendood gestorven 5 February 1831.*”

Geheel als No. 6947. Alleen in de afbeelding van het in de lucht vliegend schip, tusschen portret en onderschrift, is eenig verschil, hoofdzakelijk merkbaar aan het grooter weggeslagen stuk uit den boeg, terwijl met de opgeworpen voorwerpen hier ook menschen zijn afgebeeld. Met het droogstempel van Tetroode's wapen links van het adres.

5 Februari 1831.

6959*. „*J. C. J. van Speyk. Luit^e ter Zee 2^e klasse Ridder der Militaire Willemsorder, laatst Kommandant zijner Majesteits Kanoneerboot N° 2, geb. te Amsterdam, 14 Feb^u (sic) 1802, eervol overleden bij Antwerpen 5 Feb^u 1831.*”

Onderschrift met 4-regelig vers: „Zie in dit echte Beeld den grooten Held, van Speyk,” enz. onder het borstbeeld van Van Speyk, naar links, blootshoofds, in marine-uniform, met de epaulet op den rechterschouder en het ordeteeken der Militaire Willemsorde aan een lint afhangende uit het tweede knoopgat van den linker jas-overlag. Tusschen portret en onderschrift ziet men een gedeelte van het in de lucht gevlogene schip, door kruiddamp omgeven, in het water. Steendruk in-fol., z. n.

Het met kleine bakkebaarden getooid gelaat is weinig gelijkend. N. b. M. of v. S.

5 Februari 1831.

6959**. *J. C. J. van Speyk.*

Borstbeeld, van voren, als uit een wolk opkomende, blootshoofds, in marine-uniform, met de epaulet op den rechterschouder, hoogen stropdas en staand boord. Steendruk in-4°., „T. Soeterik na een Miniatuur”, „Steend. v. Houtman”. N. b. M. of v. S.

Maart 1831.

6986*. „*De helden dezer Tijd of opwekking tot waakzaamheid voor koning en vaderland. bij 't eindigen der wapenstilstand en 't openen der veld-tocht. Maart, 1831.*”

Opschrift van een gerijmel (van acht 4-regelige koepletten en één 6-regelig): „Op, Jongelingen op, 't is tansoh (sic) geen tijd van slapen,” enz., alles op 1 blad in-fol., in boekdruk, met adres van J. de Vogel, Amsterdam.

Augustus 1831.

7042*. „Vecht nu, miteurs”.

Deze woorden worden een hollandsch schutter in den mond gelegd, welke op een spotprent op de Belgen, links met geveld geweer afgebeeld is. Zij zijn gericht tot drie mannen, die met gelapte of gescheurde blauwe kielen aan en met rood-geel-zwarte gordels om het middel, rechts van den Hollander gezien worden. Een van hen, een officier, ligt op de knieën en zegt: „Pardon mainen lieven Schutter!” Shako en sabel liggen op den grond; bij zijn voeten staat een grenspaaltje, met twee armen: „Baerle-Nassau” en „Baerle-Duc”, vanwaar naar den achtergrond der plaat een grenslijn loopt, die door den schutter is overschreden. De tweede roept, vluchtend: „Begot! goon ik ik fransehen (sic) holen sulle.” De derde, meest rechts, ligt op den grond en vraagt verwonderd: „Verdikke! vecht den Ollander!” Gekleurde gravure langw. in-4°, z. n. v. gr. (Muller No. 6710).

3 Augustus 1831.

7045*. „stukje van de vlag, veroverd op 't Fort S' Maria.
3 Aug' 1831.”

Dit staat in H. S. op een stukje papier, waarop een lapje rood en geel vlaggedoek geplakt is.

9 Augustus 1831.

7062*. „Arrivée de l'Armée Francaise,”.

Onderschrift eener spotprent op maarschalk Gérard en zijne troepen. Op een grooten gekookten kreeft staan een aantal fransche soldaten met het geweer in den arm, links de tamboers. In 't midden op den voorgrond een officier te paard, een vat kruit, eenige kogels en een bom; op den voorgrond is een zak met „f 3,000,000” erop en een hond afgebeeld; rechts van den kreeft een grensmaal met twee armen, waarop „France” en „Belgique”. Gekleurde steendruk langw. in-fol. In den grensmaal: „F. T Inv”. Beschreven naar het exemplaar van den heer A. J. Nijland. (Muller No. 6760).

12 Augustus 1831.

7082*. „Herinneringen uit den veldtocht in België, in 1831, met betrekking tot de Tweede Afdeeling Zuid-Hollandsche schutterij; door P. van Waesberge, 1° Luit^{ant} Adjud^{ant} bij het 2° Batt^{alion} van voorn. Afdeeling. Te Rotterdam, bij P. van Waesberge. 1832.”

Tusschen titel en adres van dit geheel gesteendrukte blad een vignet, het alszied oog vertoonende in een stralenkrans en

achter een trofee van vaandels, geweren, degens, enz. In het linksche vaandel staat „Tiendaagsche veldtocht“, in het rechtsche: „Voor moed en trouw“. Van een krans in het midden der trofee hangt een ordeteeken, dat meer op de Militaire Willemsorde dan op het Metalen kruis gelijk; daaronder een lint, waarin „Voorwaarts.“ Links onder 't vignet: „P. v. W.(aesberge) inv.“, rechts: „I. v. d. V. del.“, in 't midden: „Steuerwald & C.“.

In dit werkje komt een schetkaartje voor (gelijk andere platen te laat in de verzameling gekomen om het ter juister plaats te vermelden), met het onderschrift: „Schets ter voorstelling der Standplaats van het grootste gedeelte der tweede Brigade van de eerste Divisie van het Leger te velde, onder bevel van den Generaal-Majoor de Favauge, bij den slag te Leuven, den 12 Aug. 1831.“ Op de blz. 107—110 worden de letters A—F, a—l en de cijfers 1—5, in de kaart voorkomende, verklaard. Steendruk langw. in-4°, naar P. van Waesberge, uit de steendrukkerij van Steuerwald & Co.

12 Augustus 1831.

7091*. „*Brieven van C. E. F(raser) over de 10 daagsche veldtocht 1831.*“

Onder dit opschrift zijn hier bijeen vijf brieven in de fransche taal, door genoemden Fraser geschreven aan zijn vader en geadresseerd aan „Den Heere J. Fraser, Thesaurier van het Syndikaat der Nederlanden te Amsterdam.“ Ze zijn achtereenvolgens gedateerd uit Gheel, 4 Aout 1831, uit St. Trond (St. Truyen, Limburg) 9 Aout 1831, uit Riethoven, 19 Aout 1831, uit Duyzel, 27 Aout en 5 Septembre 1831. Aan den laatsten brief ontbreken twee bladzijden. Allen zijn in-4°. Te zamen bevatten zij een uitvoerig verslag van het wedervaren van den schrijver, menige eigenaardige bijzonderheid van den strijd is er in te vinden en ook zijn bezoek bij den hertog van Saksen-Weimar, enz.

12 Augustus 1831.

7092. „*Bataille van Leuven,*“ enz.

Hierbij:

„Triumf March bij het in rukken onzer Dapperen te Leuven“.

Musiekstuk in H. S. op 1½, blz. in-fol. Aan de keerzijde, eveneens in handschrift: „Galoppe La Muetto (sic) de Portici“ en „Walse Favorite de Zutphen“.

Augustus 1831.

7117*. „*Aan Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins van Oranje.*“

Aanspraak van een klad-rapport omtrent het kloekmoedig

gedrag, in den tiendaagschen veldtocht, van het 1^e Bataillon der 4^e Afd. Schutterij van Zuid-Holland, onder bevel van Jonkheer Repelaer van Molenaersgraaf.

24 Augustus 1831.

7122*. „'s Konings Verjaardag. 24. Augustus 1831. Volksgezang.”

Onder dezen titel van een muziektuk. „Opgedragen aan hare Majesteit de koningin. Woorden van H. Tollens C^o. Muziek van C. Mühlensfeldt”, is de buste des konings afgebeeld, staande op een voetstuk, met 's vorsten wapen, heraldisch verkeerd geteekend, tegen den voorkant. Aan het voetstuk hangt rechts een krans, er naast ligt de Nederlandsche leeuw met het zwaard in den linkerklauw. Achter het voetstuk als trofee twee vaandels, vóór het linksche een liktorenbundel en twee sabels. Op den voorgrond een opengelagen boek (de Grondwet of de Bijbel), waarop de scepter, rechts daarvan de kroon, enz. Steendruk in-fol., „W. H. Schmidt del.”, „P. R. Stadlmair scrip.”, „Lith. bij T. L. Thompson te Rotterdam”, „Te Rotterdam bij L. Coenen.”

Het geheele stuk is 4 blz. in-fol., waarvan de beide binnensten de gegraveerde muziek en tekst bevatten.

December 1831.

7143*. „*Appel à mes camarades de l'armée des Indes-Orientales, et à ceux de mes compatriots dévoués au Roi, pour servir dans l'armée de Sa Majesté en Europe.*”

Hoofd van een oproeping, met eigen hand onderteekend door J. B. Cleerens, en gedateerd uit Breda, 1 December 1831, waarbij hij allen, die met hem in Indië dienden, uitnodigt dienst te nemen bij het korps jagers, tot welks oprichting hij van den koning toestemming bekomen had, evenals tot het formeeren van een korps kavalerie. 1 blz. in-8°., in boekdruk.

Zie voor afbeeldingen der uniform van bovengenoemde jagers en kavalerie No. 6823 Vrijwillige Jagers. 103—106, hier voren.

1832.

7162*. Gedeelte der uniformrok van Van Speyk.

Afbeelding van het linkerborststuk en de mouw van genoemd kleedingstuk, met het volgend onderschrift: „Echte afbeelding van het stuk der Rok aan het laatste nog wedergevondene overblijfsel des grooten Zeehelds Ian Carel Iosephus van Speijk. bevonden. het Copij onder goedkeuring vervaardigd. Uitgegeven bij H. Moolenijzer, Rokin bij de Beurs, N° 135, te Amsterdam.”

Steendruk in-8°, z. n., met „Gedeponceerd.“ onder de mouw en het droogstempel van „H. M(colenijzer)“ onder het adres. (Muller No. 6826).

1832.

7165. „N°. 3730.“

g. Nummer van een lot in de „Vaderlandsche Loterij ter eere van J. C. J. van Speijk, van voorwerpen vervaardigd van hout of ijzer, een gedeelte hebbende uitgemaakt van de kanonneerboot n°. 2.“ Het nummer staat met geschreven cijfers midden bovenin het randwerk van fileeten, dat den tekst van het lot omringt; in de vier hoeken leest men: „Nationaal“ „Gedenkteeken“ „I. C. I.“ „van Speijk.“ Midden onderin: „Besluit van Z. M. 12 December 1831 n°. 23.“, terwijl in de zijden dit versje staat:

„'t Is schoon voor 't Vaderland te leven;
Maar dreigt het smaad of treft het nood,
Nog schooner om den heldendood
Voor dien geliefden grond te sneven.“

Dit stukje is zeker van „Robidé van der Aa“, die 't lot heeft onderteeekend, dat gedrukt is op een blaadje langw. in-8°. (Muller No. 6835).

1832.

7167*. *Kamp bij Oirschot. In 1832. Z. pl. o. j. (1833) IV en 16 blz. in-8°.*

Tegenover dezen voorhandschen titel een plaatje het kamp voorstellende tijdens het uitdeelen der ordeteekens van het Metaalen kruis. Over den geheelen achtergrond ziet men de tenten; op de vlakte daar vóór de troep, defleerende voor den kroonprins en zijn staf, die rechts op den voorgrond, te paard, op een kleine verhevenheid staan. Steendruk langw. in-8°, z. n.

Verklaring van de groote plaat door Muller beschreven S. No. 6800 A.

22 Juni 1832.

7167**. „Aan Lodewijk Justinus Wilhelmus Beeckman gesneweld als vrijwillig jager der leidsche hoogeschool voor Beringen. den 5ten Augustus 1831 in den ouderdom van 19 jaren opgerigt door zyne wapenbroeders en mede studenten.“

Afbeelding van den gedenksteen in de St. Pieterskerk te Leiden, met bovenstaand inschrift, links daaronder „Ch' Signalt & Zoon Jnv. & Fec'“ rechts „Amsterdam 1832“. Steendruk in-fol. „Lith van Daiwaille & Velthuijzen“.

Midden onder het monument: „Uit hooglochting opgedragen

aan de Heeren Professoren, Curatoren, vrijwillige Jagers en Studenten der Leidsche Hooge School. door den Maker van hetzelfde. J. F. Sigault Ch.^{le} Z.^r”

Op een afzonderlijk strookje in H. S.:

„Dit Exemplaar door den Uitvinder en Maker uit Hoogächting aangeboden, aan den WelEdele Heer Bernardus Langerhuizen. —”

22 Juni 1832.

7167***. „*Aan Lodewijk Justinus Wilhelmus Beeckman, gesneweld als vrijwillig jager der leidsche hoogeschool voor Beringen,*” enz.

Inscriptie in den steen, „opgerigt door zijne wapenbroeders en mede studenten.” in de St. Pieterskerk te Leiden en afgebeeld op den achtergrond der prent; op den voorgrond twee personen in gesprek, één van hen wijst met zijn stok omhoog naar dat gedenkteeken, vervaardigd door „Ch^r Sigault & Zoon”. Steendruk in-8°, z. n., behoorende in: P. Hofman Peerikamp, *Oratio de perpetua, quas academias leidensi cum gente arausiaca intercessit, necessitudine, spectata praecipue in studiis principum habita Leidae a. d. VIII Februarii mensis a. MDCCCXXXIX quo die magistratum academicum deposuit.* Leidae 1840, waar op blz. 154 vermeld wordt, dat op bovenstaanden datum het monument onthuld werd, waaraan het Metalen kruis werd opgehangen, dat zijn borst had moeten sieren. H. P. schrijft daarbij: „Ego, quo memoriam eximii adolescentis etiam hic facerem testatiorem, imaginem monumenti referendam curavi.”

December 1832.

7169*. „*Plan of attack On the Citadel of Antwerp From 29 Novr to 23, Decr 1832.*”

Opschrift links bovenin het middelste en grootste gedeelte van een prent in drieën verdeeld. De citadel ligt hier bovenaan, terwijl het overige een uitvoerige plattegrond van de belegeringswerken vertoont. In de kleinere afdeeling links het borstbeeld van „Baron Chassé”, naar links, blootshoofds, in militaire kleeding, met één ordeteeken aan een niet zichtbaar lint om den hals en twee ordetekens op de borst. Daaronder een kleine plattegrond van de „City of Antwerp.”, met de verklaring der cijfers 1—9 onderaan. Rechts het borstbeeld van „Marshal Gerard.”, naar rechts, blootshoofds, in militaire kleeding, met een ordester op de borst. Daaronder, in vogelvlucht, „View of the Scheldt From Fort Bath.: to Antwerp.”, met de verklaring der cijfers 1—7 onderaan. Steendruk langw. zeer gr. in-fol., z. n. (maar

van „Captain Hallard of the Belgian engineers”, zie blz. 387 van den tekst), uit de drukkerij van „Day, & Haghe, Lithog: to the King, 17. Gate Street.” De prent behoort bij een opstel getiteld *Siege of Antwerp in 1832*, voorkomende op blz. 289—400 van „U.(nited) S.(ervice) Journ.(al) No. 52. Mar. 1833.” Op blz. 387 vindt men nog een afbeelding in houtgravure van het bij de belegering gebruikte monster-mortier en van een projectiel daarvoor, beide in doorsnede.

Dit opstel is in kalfsleder gebonden en heeft vooraan de volgende handschriftelijke opdracht:

„Aan den Luitenant der Genie, Menno David, Graaf van Limburg Stirum, Ridder der Militaire Willems-Orde, 4 kl: behoord hebbende tot het garnisoen der Citadel van Antwerpen, gedurende hare belegering in December 1832; wordt dit verhaal daarvan, onder betuiging van bijzondere hoogachting, aangeboden door den Thesaurier van het Huis des Konings.

den, 26: Augustus.—
1833.

David Ragay.”

November—December 1832.

7207*. „*Départ pour le siège d'Anvers.*”

Rechts op den voorgrond eener prent, met dit onderschrift, is het afscheid van een jong militair en zijn beminde afgebeeld. Links op den tweeden grond de tamboer-majoor en één trommelalager van den vertrekkenden troep. Blijkens een gedeelte van het verdere onderschrift zegt de soldaat: „— Je pars et je pense bien revenir: le Hollandais peu guerrier n'a point de férocité; la besogne sera bientôt faite...” Als pendant staat hiertegenover, in het lager genoemde werkje:

„Valentin ramène ses prisonniers.”

Deze prent stelt een aan den voet gekwetsten Fransohman voor, die door twee Hollanders in marshtenus, zittende op een geweer, weggedragen wordt. Als tekst staat hieronder: „Blessé à la jambe droite par un éclat d'obus, et ne pouvant plus se soutenir, Valentin invita ses deux prisonniers Van de Naw Hay et Van Beth Raw à vouloir bien le porter au quartier général français, ce que ces deux dignes Bataves exécutèrent avec une sollicitude toute particulière. — Le Nord seul produit ces admirables caractères.”

Beide steendrukken kl. in-4°. behooren als „Pl. xxxii.” en „Pl. xxxiii.” in: A. Dayot, *Charlet et son œuvre*. Paris, z. j.

Daarin komen nog de volgende prenten voor op de Belgische onlusten (Belegering van de Citadel van Antwerpen).

„Pl. xxxiv.“ „Une histoire de tranchée.“

Gezicht voor een dorpskerk te „ObocKen“ (Hoboken?), zooals op den muur staat, waarvóór een drietal militairen en een piccolo-soldaat, die elkaar vermaken met voorvallen uit den krijg. Eén van hen vertelt: „— Voilà Pécouf qui me dit: „Ho! Hail... Gonnet!... tiens mon fusil... je sais pas qu'est-ce qu'il me prend!“ Je lui dis: C'est les pruneaux de la citadelle!...“ enz. Steendruk in-4°.

„Pl. xlix.“ „Le fort Saint-Laurent enlevé par les grenadiers du 65° (nuit du 13 au 14 décembre 1832, 4 heures du matin).“

Rechts op den tweeden grond de door de Franschen beklommen lunette; terzelfder zijde op den voorgrond een drietal militairen van hoogen rang. Steendruk in-4°.

23 December 1832.

7213*. „Vue du siège de la citadelle d'Anvers par l'armée française sous les ordres du maréchal c^o Gérard, et prise le 23 Décembre 1832, Après 24 Jours de Tranchée.“

Onderschrift eener prent, met de Schelde op den achtergrond, daar vóór rechts de stad, in 't midden de citadel, op den tweeden grond de approches, op den voorgrond een belegeringsbatterij, rechts vooraan de bevelhebber Gérard met zijn staf. Steendruk gr. in-plano, „Mise en perspective d'après le Plan des Officiers du Génie Français Par H.... P....“, „Montius Fecit“, „Etablissement Géographique de Bruxelles“, „Imp. Lith. F. Judenne“.

23 December 1832.

7213**. „Prise de la citadelle d'Anvers“.

Onderschrift met 8-regelig fransch vers van „Achille Fosset de Dijon“: „Sur les pas de Gérard, allez jeunes soldats,“ enz., onder een prent, waarop rechts op den voorgrond Gérard met zijn staf, links op den achtergrond de citadel is afgebeeld. Van links op den voorgrond trekken de fransche troepen naar de citadel, waaruit hollandsche troepen tegen hen inkomen. Goede, maar historisch onjuiste aquatint, langw. in-fol., z. n., met adres: „a Paris. chez Dopter Rue St Jacques N.° 21.“ „Déposé“.

December 1832.

7215*. „Cabinet d'illusions. Optische vermaken, of groot kunst-kabinet van bewonderenswaardige uitwerkselen van optische, dioptrieke en catroptieke (sic) glazen. Dioptrieke en beweegbare panorama's, voorstellende de tiendaagschen

veldslag (sic), en het overweldigen der citadel van Antwerpen, door de Franschen. Levenschets der witte dame. 's Gravenhage, bij M. de Lyon, boek- en plaat-drukker. 1833."

Kermisprogramma van F. Martin, later directeur der Rotterdamse Diergaarde, in wiens tent al de hier vermelde zaken te zien waren, waarbij in den tekst o. a. nog genoemd worden: „Het bombardement der stad Antwerpen”, „De kanonneerboot N°. 2.” en „Brussel. (voor de belgische onlusten)”.

December 1832.

7220*. „De citadel van Antwerpen na de capitulatie. (het huis van Chassé).”

Onderschrift onder de afbeelding van een gedeelte der citadel, met genoemd zeer beschadigd huis links op den tweeden grond. In 't midden zit een gekwetst en verbonden nederlandsch militair op een stuk balk, wien deelnemend de hand gedrukt wordt door een fransch confrater in marschtoenue. Achter den gekwetsten twee militairen in gesprek. Rechts, iets meer naar achter, een marketenster op den rug gezien, enz. Steendruk langw. in-fol., z. n. Midden boven de plaat „1832.” (Muller No. 6894). Zij behoort tot het stel beschreven onder No. 17 hier voren.

1830—1832.

7224*. „1830 illustré Avant, pendant et après la révolution”.

Begin van een boektitel, die verder luidt: „Conférence iconographique donnée pour la première fois à l'Hotel de Ville de Bruxelles (Salle des milices), le 11 Janvier 1902, à l'assemblée générale de la Fédération des Officiers de la Garde Civique du Royaume, par son Secrétaire général, le lieutenant quartier-maitre Léon van Neck”. Het verscheen te Brussel bij V. Vertenuel & L. Desmet, 1902, met een voorrede van den Colonel Oswald Allard. Opgedragen aan Leopold II, prijkt het boek met diens portret.

Behalve de, aan het eind van dit artikel vermelde reproducties, bevat dit werk nog drie, meer bepaald met ons land in betrekking staande afbeeldingen, waarvan de origineelen in dezen Atlas niet voorkomen, n.l.:

Op blz. 44: „Intogt der Koninklijke Nederlansche (sic) troepen door de Schaerbeekse Poort binnen het oproerige Brussel op den 23^{den} September 1830. Te Rotterdam bij Tols (sic). Geb. Gazan.” (Zie Muller No. 6418).

Op blz. 111: „Un moment de Satisfaction. le 27. Octobre 1830 La vengeance est le plaisir des Dieux”. „Bombardement d'anvers.”

Spotprent op Chassé, met dit inschrift in den rechterbovenhoek, boven het hoofd van den generaal, die in uniform, met steek op, rustig in een leunstoel op den wal der citadel zit en een lange goudsche pijp rookt. Links op den tweeden grond ziet men rook en vlammen opstijgen om den toren der O. L. V. kerk. Onder de plaat leest men: „qu'elle (sic) belle page pour l'histoire! mon maitre Sera-t-il content-!!!” Steendruk rechts onderin „D.....Q Inv.” Muller (No. 6540) beschrijft het exemplaar der Kon. Bibl. te Brussel, waarnaar deze reproductie wel zal zijn gemaakt.

Op blz. 116: „*Le Président: Au nom du Congrès National, je déclare tous les membres de la famille d'Orange-Nassau exclus à perpétuité de tout pouvoir en Belgique.*”

Onderschrift eener afbeelding der zaal van de Staten-Generaal, waar de president de Gerlache links in den kathedr staat en dit besluit afleest. N. b. M.

Van eenige origineelen in dezen Atlas aanwezig en beschreven onder de volgende nummers, komen in dit werk verkleinde reproducties voor, op de bladzijden, hieronder, achter het nummer der prenten, tusschen haakjes aangegeven: No. 6752 (56, 57 kopie); 6758 (64 II); 6759 (88), 6759, 1 (46), 6759, 4 (87); 6765 (90, 85); 6767, 1 (61); 6768, 2 (38), 3 (39), 4 (40), 5 (50), 6 (43), 8 (76), 9 (75), 10 (64 I), 11 (63), 12 (45 II), 13 (55), 14 (80), 15 (86), 17 (89 I), 18 (101), 20 (110), 26 (52), 28 (53 I), 29 (47), 30 (78), 33 (95), 34 (96), 37 (108), 38 (21), 39 (42), 40 (67 II), 41 (94), 42 (91), 46 (92); 6857 (119 I); 6858 (119 II); 6925 (122); 6930 (123); 7016, 1 (20), 7016, 2 (32); 7079 (132); 7224, 5 (140), 7224, 12 (147); 7278, V (71).

1832.

7232. „Moyens coercitifs” enz.

In den prijskatalogus van de firma Frederik Muller & Co: La lithographie. Amsterdam 1890, vindt men onder No. 6 een uitvoerige fransche beschrijving van het tijdschrift, door ons met een enkel woord bij bovenstaand nummer vermeld. In verband met het daar beloofde, volgt daarvan hier een vertaling:

La Caricature. Journal fondé et dirigé par Ch. Philippon. Paris, chez Aubert, au grand magasin de caricatures et nouveautés lithographiques, galerie Véro-Dodat. 1830—1835. 10 volumes. 524 Planches dont une centaine de coloriées. d. maroquin rouge. folio. f 650.—.

Eénig exemplaar, door den samensteller, den beroemden Philippon, aan een goed vriend geschonken en door hem verrijkt met

een eigenhandige dicht in elkaar geschreven verklaring op 34 bladzijden, d. i. drie tot vier voor elk deel, die aan het begin der deelen bijgebonden zijn. Ook vindt men, vooral op de groote platen, waarop veel personen voorkomen, aanteekeningen van de hand van Philippon, die ons óf de namen der personen doen kennen, op de prent dikwijls slechts met een letter of een bijnaam aangeduid, óf de een of andere nu, vergeten, bijzonderheid vermelden. Wie ooit beproefd heeft staatkundige spotprenten te verklaren van een tijdvak ter nauwernood eenige jaren van het onze verwijderd, weet welk een onoverkomelijke moeite aan dezen arbeid verbonden is en zal dit handschrift van den uitgever op den rechten prijs weten te stellen, vooral omdat menige bijdrage de intieme geschiedenis van „La Caricature” raakt.

Op de volgende wijze begint Philippon zijn uitlegging: „*Mon cher R. — Voici ce journal auquel j'ai dû une réputation d'un jour (misplaatste bescheidenheid!) et une captivité de treize mois — je ne compte plus les saisies, les mandats d'arrêts, les duels, les injures, les attaques et les taquineries de tous genres — pas plus que le voyageur ne compte les cahots du voyage, je suis parti de dit-il et je suis arrivé à*

Je suis parti le 4 Novembre 1830 du pays des illusions libérales — et je suis arrivé en Septembre 1835 dans le royaume des plus tristes réalités. Les dix volumes auxquels cette lettre sert de préface, sont le liere de bord, le journal de ce voyage”, etc. Gekomen aan het laatste bevel tot inhechteniseming en gevolgelijk aan het eind van zijn kommentaar (deel X) zegt hij ten slotte: „Ici mourut donc le Journal la Caricature après un combat de cinq années, dans lequel elle fut souvent blessée — souvent terrassée, jamais vaincue ni mise en fuite. Elle mourut sur la brèche bravement et quoiqu'en aient pu dire ses ennemis, quoiqu'on en puisse dire en jugeant aujourd'hui de sangfroid une œuvre de fièvre et de passion, elle mourut comme elle avait vécu.... honorablement.”

Een andere bijzonderheid van dit exemplaar is, dat de niet gekleurde platen op chineesch papier gedrukt zijn, „*tirage excessivement soigné et bien supérieur aux épreuves sur papier vélin*” (Jules Brivois, Bibliographie des Ouvrages illustrés du XIXe siècle, page 74). Philippon zelf zegt er van: „*Cet exemplaire est imprimé sur papier de Chine, pour tous les dessins qui ne sont pas coloriés. Cela ne donne assurément aucune valeur véritable à l'ouvrage, mais cela présente seulement cette particularité que toi, et Alexandre Dumas avez seuls un exemplaire sur papier de Chine,*” etc.

Blijkbaar heeft de samensteller het er op toegelegd zijn vriend een exemplaar aan te bieden, dat zoo uitnemend en compleet mogelijk was. Dit wordt nog nader bewaarheid door de volgende aantekening aan deel III ontleend: „*Au No. 55 du journal, qui contient la planche double Nos. 110 et 111 est joint le procès fait au dessin du maçon. J'y ai ajouté une feuille des poires. C'est une feuille que j'ai retrouvée par hasard et qui est infiniment rare aujourd'hui. Voici sur ce procès quelques particularités peu connues*”, etc.

Werkelijk vindt men achterin nummer 55 dat „allerzeldzaamste blad”, in vier gedaanteverwisselingen het hoofd van Louis Philippe vertoonende, veranderende in een peer, een karikatuur, die den vorst tot zijn val heeft vervolgd. In allen gevallen ontbreken er vier platen: no. 1 (de tweede prent heeft dit nummer), no. 2 (dezelfde opmerking), no. 19 (onvindbaar) en no. 231; maar deze bladen ontbreken aan bijna alle exemplaren. (Zie Brivois).

Het is onnoodig hier iets te zeggen over de belangrijkheid van „*La Caricature*”. Men is het er over eens dat de regeering van Louis Philippe voornamelijk is gevallen door het belachelijke waarmee de karikatuurteekenaars hem hebben weten te omhullen. Ook werkten de bekwaamste teekenaars van zijn tijd mede aan dit „onvergankelijk monument” (Brivois). Voldoende is het Decamps te noemen, Daumier, Charlet, Henri Monnier, Grandville, Forest, Raffet, Gavarni, Célestin Nanteuil, H. Bellangé, enz.

De tekst is hoofdzakelijk van de hand van H. de Balzac, onder de schuilnamen: Alfred Coudreux, graaf Alexandre de B....., Henri B., en Eugène Morisseau. Ook hebben Philipon zelf en Louis Desnoyers (Derville) verscheiden artikelen geleverd.

Komplete exemplaren van *La Caricature* zijn zeldzaam, zooals alle bladen van dit soort, waarvan nummers wegraken eer het jaar compleet en gebonden is. Zij worden genoteerd tot 2000 francs toe”

In zijn proefschrift: „Beleediging door caricaturen.” Zwolle 1896, deelt Mr. J. H. G. Cohen een en andere bijzonderheid mede omtrent de beruchte „peer”-prent, die de beleediging van Louis-Philippe gemakkelijk maakte, omdat men hem, zonder den naam te noemen, met dat woord „peer” algemeen aanduidde, zoodat b.v. bij een karikatuur van Traviés staat: „Le diable emporte la poire! Adam nous a perdu par la pomme et Lafayette par la poire.”

•

December 1832.

7239*. „*Kapitulatie en aftogt der Heldhaftige Nederlandsche (sic) Krijgsbenden van de Ruinen des voormaligen Antwerpschen Citadels.*”

Kopie der prent beschreven onder No. 7239 II hier voren. Steendruk langw. gr. in-fol., z. n. of adres, doch waarschijnlijk uitgegeven door Arpels en Gabriels of door Tels, zooals op te maken is uit het joodsche type van al de officieren.

1838.

7254*. „*La neutralité belge.*”

Opeschrift eener spotprent op de belgische toestanden in 1838. De belgische leeuw, bij den kop vastgehouden door den „abbé Vile-mare (5), terwijl Bertrand de Theux (3) en Roquet Nothomb (4) hem bij de achterpooten beet hebben, wordt, stervende, gekastreerd door Raikem (6); bij dezen staat „Le petit Sylvain” (Silvanus van de Weyer) (7) met een zilveren bord, waarop hij wenscht te ontvangen „ce qui faisait la force et l'honneur de la Belgique”, om het de Conferentie te Londen aan te bieden. Allen zijn tot dit werk aangezet door „la liste civile” (Leopold I) die, op den voorzitters-stoel gezeten, hen aanspoort om met „persévérance et courage!” deze daad te verrichten, die plaats heeft in de zaal der Staten-generaal te Brussel, ten aanschouwe van kamerleden, burgers en militairen. Links verlaat „l'honorable M. Gendebien” (9) de zaal, daar hij dit niet aanzien kan, rechts zit „le coryphée des moroeleurs” (8) rustig naar deze daad te kijken. Steendruk langw. in-fol., z. n., met de verklaring der cijfers 1—9 in twee rijen en „(Caricature de Mephistophéls).” in boekdruk er onder.

1838.

7254**. „*Le système de resignation.*” — „*Agonie de la Nationalité Belge.*”

Op- en onderschrift eener spotprent op de belgische toestanden in 1838. In 't midden der plaat ligt de Belgische leeuw, bezwijkende onder den last der protocollen en van „11 millions de dette”. De abt „Vile-Mare” is op 't punt hem met een houten sabel den genadeslag te geven, terwijl midden achter den leeuw „le porcher-cardinal” (de bisschop van Mechelen) gereed staat het dier met een wjwaterkwast te besprenkelen. „Bertrand-Detheux, Roquet Nothomb et le petit Sylvain” trekken hem aan staart en poot. La „liste-si-Vile” (la liste civile=Leopold I) ziet de marteling van het beest aan, uitroepende: „Persévérance et Courage!” Op den voorgrond drie honden: le „De-

pendant-Fauré", le „Courier-Fanal" en le „Commerce Belge", waarvan de beide laatste den leeuw aanblaffen. Steendruk langw. in-fol., z. n., met vier regels tekst in boekdruk onder het onderschrift.

30 November 1874.

7268*. „*Het citadel-monument.*"

Onderschrift der afbeelding van het monument, vóór de kerk te Ginneken opgericht, ter eere van- en boven het daar begraven overschot der bij de belegering van de citadel van Antwerpen gesneuvelden, aldaar overgebracht en begraven 20—22 Augustus 1871.

De onthulling van het hier afgebeelde monument had plaats 30 November 1874. Steendruk in-8°, „Lith: A. J. Bogaerts, Breda."

Het plaatje behoort in- en staat tegenover den titel van: *Het Citadel-Monument te Ginneken. door M. A. Perk, predikant te Amsterdam.* Opgedragen aan Z. M. den Koning. Uitgegeven ten voordeele van het fonds tot oprichting van een monument ter eere der bij de expeditiën tegen Atjeh gevallen krijgers. Met twee platen. Breda, Broese & Comp. 1876.

De tweede plaat, waarmede dit boekje versierd is, vertoont de „Lijkkapel en Lijkwagen te Antwerpen 21 Augustus 1871. (naar eene photographie.)" en is een verkleinde reproductie van de onder No. 7259 hier voren beschreven fotografie, waarvan echter de galerij van bustes op den voorgrond is weggelaten. Steendr. langw. in-8°, met bovenvermeld onderschrift. Boven de plaat staat: „Bladz. 11 en 12", verwijzende naar de blz. van dit boekje, waar de overbrenging van het overschot der gesneuvelden beschreven wordt.

1830—1839.

7270*. *Koning Willem I.*

pp*. „Wilhelm I. König der Niederlanden."

Onderschrift van een borstbeeld des konings, naar rechts, blootshoofda, in militaire kleeding, met een ordeteeken op de borst; in omlijsting van twee lijnen. Steendruk in-fol., z. n., „Lith: von G. Eduard Müller in Berlin." v. S. No. 610.

Het portret is hier opgenomen omdat er onder staat: „Herausgegeben zum Besten der Verwundeten und Hinterbliebenen in der Zitadelle von Antwerpen von G. Eduard Müller."

Men leze het jaartal aan het hoofd van No. 7270 hier voren: 1830—1839.

7275. *Officiëren van verschillenden rang.*

xl. z. „D. H. B^a Chassé,” enz.

Hierbij een 14-regelig lofdicht op Chassé, zonder naam van maker maar gedateerd uit „Tiel,” (Chassé's geboorteplaats) „den 26 Januarij 1833”. Het vers, aanvangende:

„Zie hier het beeld van hem, die snood en laag geweld,

Die oproer en verraad heeft paal en perk gesteld.”

is in boekdruk, op één blad langw. in-fol. en met een filetrand omgeven, waarbinnen midden onderaan staat: „(Ter Stads-Drukkerij van C. Campagne.) te Tiel.”

7279*. (*S. H. van der Noordaa*), *Belgische opstandspenningen van 1830 en 1831.*

Van de vijf penningen, afgebeeld op de prent, die bij dit opstel behoort, waarin er 84 vermeld worden, is de laatste reeds beschreven onder No. 7018 hier voren. Van de vier, dáár niet nader vermelde zoowel als van die vijfde, volgt hier een uitvoerige beschrijving.

1. Voorzijde: De Belgische leeuw naar links, staande op een voetstuk: „Indépendance.”, met de belgische vlag achter- en het omschrift: „Courage et force.” boven zich. In de afsnede: „Révolution belge 1830.”

Keerzijde: Afbeelding van het Théâtre de la Monnaie te Brussel, met het bovenschrijf: „Muette de Portici.” In de afsnede: „Bruzelles XXV Aout MDCCCXXX.”

2. Voorzijde: De Antwerpse maagd zit, met de ruïnen van het Entrepôt achter zich, aan de Schelde, waarin men een paar schepen ziet. Zij heeft een tafeltje op den schoot, met het inschrift: „27 Oct 1830”. In de afsnede: „S. P. Q. A Veyrat f.”

Keerzijde: „A vaincre sans péril on triomphe sans gloire”, omschrift van het volgende inschrift: „Incendie de l'entrepot et bombardement de la ville d'Anvers par les ordres de Guillaume de Nassau roi des Pays-bas — Le général Chassé c: de la citadelle.”

3. Voorzijde: „E. B^{na} de Surllet de Chokier régent de la Belgique.” Omschrift van den kop van den genoemde, afgebeeld in profiel, naar rechts, blootshoofds en met lange haren. Onder den kop: „Veyrat. f.”

Keerzijde: In een krans van eikenblaren: „Elu par le congrès national le 24 fév. 1831.”

4. Voorzijde: Afbeelding van Surllet, met een vet schaap op de schouders, in de gedaante van Christus als de goede herder,

met opschrift: „Ego sum pastor bonus.” en in de afsnede: „E. Bon Surllet de Chokier régent de la Belgique.”

Keerzijde: België als een *geschoren* schaap, met een dorren boom achter zich en opschrift: „Sic. vos non vobis vellera fertis oves.” en in de afsnede: „Votée au régent avec fr. 10000 de pension par la patrie reconnaissante 1831.”

5. Voorzijde: De kop van „Leopold I. roi des Belges”, zooals er omheenstaat, in profiel, naar rechts, blootahoofd. Onder den kop: „Borrel f.”

Keerzijde: In 't midden een liktorenbundel, waarboven: „Première session.” Links ervan: „Sénat. Président. de Stassart. Vice-présidens. Beyts. Vilain XIII. Secrétaires de Rodes. d'Ansambourg”. Rechts: „Chambre des représentans. Président. de Gerlache. Vice-présidens. Destouvelles. Barthelemy. Secrétaires. Lebègue. Liedts. Dellafaille Jacques.”

Alle afbeeldingen op twee steendrukplaten in-8°, uit de „Steendr^u van Steuerwald & C”.

**This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.**

**A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.**

Please return promptly.

3 2044 010 119 055

